www.mruni.eu

Monika DUMBRYTĖ-OŽIŪNIENĖ

Daktaro disertacija

TEISĖS Į TEISINGĄ TEISMĄ TAIKYMO PROBLEMATIKA VALSTYBĖS TARNYBOS, KONKURENCIJOS IR MIGRACIJOS BYLOSE

SOCIALINIAI MOKSLAI,
TEISĖ (S 001)
VILNIUS, 2026

M R U
Mykolo Romerio
universitetas

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS

Monika Dumbrytė-Ožiūnienė

TEISĖS Į TEISINGĄ TEISMĄ TAIKYMO PROBLEMATIKA VALSTYBĖS TARNYBOS, KONKURENCIJOS IR MIGRACIJOS BYLOSE

Mokslo daktaro disertacija
Socialiniai mokslai, teisė (S 001)

Vilnius, 2026

Mokslo daktaro disertacija rengta 2017–2025 metais Mykolo Romerio universitete pagal Mykolo Romerio universitetui su Vytauto Didžiojo universitetu Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministro 2019 m. vasario 22 d. įsakymu Nr. V-160 suteiktą doktorantūros teisę.

Mokslinis vadovas:
doc. dr. Laurynas Biekša (Mykolo Romerio universitetas, socialiniai mokslai, teisė, S 001).

Mokslo daktaro disertacija ginama Mykolo Romerio universiteto ir Vytauto Didžiojo universiteto teisės mokslo krypties taryboje:

Pirmininkas:
prof. dr. Saulius Katuoka (Mykolo Romerio universitetas, socialiniai mokslai, teisė, S 001).

Nariai:
prof. dr. Lyra Jakulevičienė (Mykolo Romerio universitetas, socialiniai mokslai, teisė, S 001);
prof. dr. Saulė Milčiuvienė (Vytauto Didžiojo universitetas, socialiniai mokslai, teisė, S 001);
doc. dr. Laima Vaigė (Upsalos universitetas, Švedijos Karalystė, socialiniai mokslai, teisė, S 001);
prof. dr. Ieva Zubrė (Mykolo Romerio universitetas, socialiniai mokslai, teisė, S 001).

Daktaro disertacija bus ginama viešame Teisės mokslo krypties tarybos posėdyje 2026 m. lapkričio 30 d. 10 val. Mykolo Romerio universitete, I-414 auditorijoje.
Adresas: Ateities g. 20, 08303 Vilnius.

© Mykolo Romerio universitetas, 2026

TURINYS

SANTRUMPOS 5

ĮVADAS 7

1. TARPTAUTINIUOSE ŽMOGAUS TEISIŲ DOKUMENTUOSE ĮTVIRTINTOS TEISĖS Į TEISINGĄ TEISMĄ TAIKYMO APIMTIS 22

1.1. Teisė į teisingą teismą valstybės tarnybos bylose 23

1.1.1 Pakto taikymas valstybės tarnybos bylose 23

1.1.2 EŽTK garantijos valstybės tarnybos bylose 25

1.2. Teisės į teisingą teismą taikymas konkurencijos teisės pažeidimų bylose 32

1.2.1 EŽTK taikymas konkurencijos teisės pažeidimų bylose 33

1.2.2 Chartijos taikymas konkurencijos teisės pažeidimų bylose 48

1.3. Teisės į teisingą teismą taikymas migracijos bylose 56

1.3.1 Pakto garantijos migracijos bylose 57

1.3.2 EŽTK garantijos migracijos bylose 59

1.3.3 Chartijos garantijos migracijos bylose 64

1.4. Apibendrinimas 66

2. TEISĖS KREIPTIS Į TEISMĄ RIBOJIMAI 68

2.1. Skundžiamo viešojo administravimo subjekto sprendimo laikinas vykdymo sustabdymas kaip teisės kreiptis į teismą prielaida 70

2.1.1 Reikalavimo užtikrinimo priemonių taikymas valstybės tarnybos ir konkurencijos teisės pažeidimų bylose 74

2.1.2 Reikalavimo užtikrinimo priemonių taikymas migracijos bylose 79

2.2. Sprendimų apskundimo problematika užtikrinant teisę kreiptis į teismą 90

2.2.1 Konkuruojančios vertybės ir jų derinimas: valstybės tarnybos ir migracijos ginčų bylos 94

2.2.2 Konkurencijos teisės pažeidimų bylos – teisės skųsti patikrinimo atlikimą suvaržymai 97

2.3. Apibendrinimas 110

3. TEISMINĖS KONTROLĖS APIMTIS 113

3.1. Teisminės kontrolės ribos valstybės tarnybos bylose 117

3.2. Teisminės kontrolės ribos konkurencijos teisės pažeidimų bylose 120

3.3. Teisminės kontrolės ribos migracijos bylose 137

3.4. Apibendrinimas 145

4. PROCEDŪRINĖS GARANTIJOS ADMINISTRACINĖSE BYLOSE 147
4.1. Įslaptintos informacijos panaudojimas valstybės tarnybos bylose 150
4.1.1 Įslaptintos informacijos naudojimas tarnybinių pažeidimų bylose..... 150
4.1.2 Išslaptintos kriminalinės žvalgybos informacijos naudojimas tarnybinių nusižengimų bylose 155
4.1.3 Vėlesnio duomenų perdavimo teisėtumas 157
4.2. Ikiteisminio tyrimo metu ir kriminalinės žvalgybos metodais surinktos informacijos naudojimas konkurencijos teisės pažeidimų bylose 161
4.3. Įslaptintos medžiagos naudojimas migracijos bylose..... 167
4.3.1 ESTT ir EŽTT praktika 168
4.3.2 Lietuvos teisinis reguliavimas bei praktika 174
4.4. Apibendrinimas..... 184
IŠVADOS..... 186
REKOMENDACIJOS..... 188
LITERATŪRA 191
SANTRAUKA..... 228
MOKSLINIŲ PUBLIKACIJŲ SĄRAŠAS..... 257
SUMMARY 259

SANTRUMPOS

ABTĮ	Administracinių bylų teisenos įstatymas.
Chartija	Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija.
Direktyva 2002/58/EB	Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2002/58/EB dėl asmens duomenų tvarkymo ir privatumo apsaugos elektroninių ryšių sektoriuje.
Direktyva 2003/109/EB	2003 m. lapkričio 25 d. Tarybos direktyva 2003/109/EB dėl trečiųjų valstybių piliečių statuso.
EB	Europos Bendrija.
ES	Europos Sąjunga.
ESTT	Europos Sąjungos Teisingumo Teismas.
EŽTK	Europos žmogaus teisių konvencija.
EŽTT	Europos Žmogaus Teisių Teismas.
Konkurencijos taryba	Lietuvos Respublikos konkurencijos taryba.
Konkurencijos įstatymas	Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymas.
Konstitucinis Teismas	Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas.
Kriminalinės žvalgybos įstatymas	Lietuvos Respublikos kriminalinės žvalgybos įstatymas.
Kvalifikavimo direktyva	Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2011/95/ES dėl tarptautinės apsaugos suteikimo sąlygų.
LVAT	Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas.
Migracijos departamentas	Migracijos departamentas prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos.
Paktas	Tarptautinis pilietinių ir politinių teisių paktas.
Procedūrų direktyva	Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2013/32/ES dėl tarptautinės apsaugos suteikimo ir panaikinimo procedūrų.

Reglamentas 1/2003	2002 m. gruodžio 16 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1/2003 dėl konkurencijos taisyklių įgyvendinimo.
SESV	Sutartis dėl Europos Sąjungos veikimo.
UTPĮ	Užsieniečių teisinės padėties įstatymas.
VSD	Valstybės saugumo departamentas.
Žmogaus teisių komitetas	Jungtinių Tautų Žmogaus teisių komitetas.

ĮVADAS

Tyrimo aktualumas ir problematika

Teisės į teisingą teismą standartai nagrinėjant administracines bylas kyla iš tarptautinio ir nacionalinio teisinio reguliavimo. Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijoje (toliau – EŽTK)[1], Tarptautiniame pilietinių ir politinių teisių pakte (toliau – Paktas)[2], Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijoje (toliau – Chartija)[3] ir jų taikymo praktikoje įtvirtintos teisės į teisingą teismą užtikrinimo sąlygos ir standartai. Lietuvoje viešojo administravimo subjektams priimant sprendimus, o vėliau nagrinėjant jų teisėtumą administraciniuose teismuose taikomi specialieji teisės aktai ir Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymas (toliau – ABTĮ)[4]. Bylų, nagrinėjamų administraciniuose teismuose, įvairovė lemia, kad bendro pobūdžio normos, reglamentuojančios administracinį procesą, taikomos skirtingo pobūdžio bylų kategorijose, o specialieji įstatymai dažnai reglamentuoja procedūrines garantijas itin siaurai. Paminėtina, kad Lietuvos teisės instituto mokslo studijoje „Teisės į teisingą teismą užtikrinimo problemos“ mokslininkai įvardija jų nustatytas administracinio proceso reguliavimo problemas ir akcentuoja, kad administracinio proceso normos nėra įtvirtintos viename teisės akte, o išskaidytos po skirtingus specialiuosius teisės aktus[5].

Dėl to tarptautiniuose žmogaus teisių dokumentuose ir tarptautinių teismų jurisprudencijoje suformuoti standartai praktikoje tampa reikšmingu šaltiniu, užpildančiu nacionalinio reguliavimo spragas ir leidžiančiu nustatyti, kokios procedūrinės garantijos turi būti taikomos konkrečios kategorijos administracinėse bylose. Tai suponuoja poreikį vertinti, ar teisės į teisingą teismą garantijos skirtingose administracinių bylų kategorijose yra vienodos, ar jų apimtis ir intensyvumas kinta priklausomai nuo teisinio santykio pobūdžio, ginčo autonominės kvalifikacijos bei konkrečios bylos specifikos.

Kadangi administraciniuose teismuose nagrinėjama itin daug skirtingų bylų, disertacijoje nebuvo siekiama aprėpti visų administracinių ginčų kategorijų. Atsižvelgiant į tyrimo tikslą – nustatyti tarptautiniuose žmogaus teisių dokumentuose įtvirtintos teisės į teisingą teismą taikymo apimtį ir standartus administracinėse bylose – buvo

---

1 „Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija, iš dalies pakeista protokolu Nr. 15“, TAR, 2022 m. vasario 10 d., Nr. 2432, žiūrėta 2024 m. liepos 1 d., https://e-seimasx.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.415351?jfwid=-gyw766rbt.

2 „Tarptautinis pilietinių ir politinių teisių paktas“, *Valstybės žinios*, 2002 m. rugpjūčio 2 d., Nr. 77-3288.

3 „Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija“, OL C 202, 2016 6 7, p. 389–405, EUR-lex, žiūrėta 2023 m. spalio 1 d., https://eur-lex.europa.eu/eli/treaty/char_2016/oj/lit.

4 „Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymas VIII-1029“, *Valstybės žinios*, 1999 m. vasario 3 d., Nr. 13-308.

5 Johanas Baltrimas, Mindaugas Lankauskas ir Darius Šneideris, *Teisės į teisingą teismą užtikrinimo problemos* (Lietuvos teisės institutas 2013) https://teise.org/wp-content/uploads/2016/07/Teises_i_teisinga_teisma_uztikrinimo_problemos.pdf, 24–26.

atrinktos tos bylų kategorijos, kurios reprezentatyviausiai atskleidžia skirtingų teisės į teisingą teismą garantijų taikymo problematiką. Pasirinktos valstybės tarnybos, konkurencijos teisės pažeidimų ir migracijos bylos leidžia analizuoti skirtingo pobūdžio administracinius teisinius santykius bei palyginti, kaip kinta teisės į teisingą teismą garantijų apimtis priklausomai nuo ginčo pobūdžio, autonominės bylos kvalifikacijos ir konkrečios teisinių santykių specifikos. Šių bylų kategorijų analizė sudaro prielaidas formuluoti bendresnes įžvalgas apie tarptautinių žmogaus teisių standartų veikimą administraciniame procese.

Teisė į teisingą teismą, įtvirtinta Pakte ir EŽTK, taikoma tik civilinio ir baudžiamojo pobūdžio bylose, jei jos tokiomis laikomos ne pagal nacionalinę teisę, o pagal autonominius kriterijus, suformuotus Europos Žmogaus Teisių Teismo (toliau – EŽTT) ir Jungtinių Tautų Žmogaus teisių komiteto (toliau – Žmogaus teisių komitetas) praktikoje[6]. Parinktos trys bylų kategorijos, kurios leidžia kompleksiškai atskleisti teisės į teisingą teismą taikymo skirtumus ir reprezentuoja civilinio (valstybės tarnybos), baudžiamojo (konkurencijos teisės pažeidimų) pobūdžio bylas ir tas, kurios nepriskiriamos nė vienai kategorijai (migracijos bylos)[7]. Bylų kategorijos pagal tai pasirinktos, kadangi priskyrimas tam tikrai kategorijai lemia taikomų garantijų apimtį. Todėl galima atlikti lyginamąją teisės normų taikymo analizę skirtingo pobūdžio bylose ir pateikti išvadas dėl taikomų garantijų apimties ir formuluoti įžvalgas apie tarptautinių teisės į teisingą teismą standartų veikimą administracinėse bylose. Nors administracinis procesas formaliai grindžiamas vieningu procesiniu modeliu, skirtingose bylų kategorijose procesinių garantijų taikymo intensyvumas gali kisti priklausomai nuo ginčo teisinio pobūdžio ir jo autonominės kvalifikacijos.

Taip pat atrinkti aktualūs nagrinėtini aspektai, kurie leidžia atlikti pasirinktų bylų kategorijų lyginamąją analizę ir nustatyti, kaip teisės į teisingą teismą standartai skiriasi pagal bylos pobūdį. EŽTK yra vienas reikšmingiausių ir dažniausiai Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo (toliau – LVAT) praktikoje taikomų tarptautinių žmogaus teisių dokumentų, kurio jurisprudencija daro esminę įtaką administracinės justicijos vystymuisi Lietuvoje[8]. Be to, EŽTK yra ne tik anksčiausiai priimta iš trijų šio tyrimo analizuojamų tarptautinių sutarčių, bet ja buvo remiamasi ir vėliau rengiant kitus tarptautinius žmogaus teisių instrumentus, įskaitant Chartiją[9]. EŽTT praktika,

---

6 European Court of Human Rights, „Guide on Article 6 of the European Convention on Human Rights. Right to a fair trial (civil limb)“, atnaujinta 2025 m. vasario 28 d., žiūrėta 2025 m. kovo 12 d., https://ks.echr.coe.int/documents/d/echr-ks/guide_art_6_civil_eng; ir European Court of Human Rights, „Guide on Article 6 of the European Convention on Human Rights. Right to a fair trial (criminal limb)“, atnaujinta 2025 m. vasario 28 d., žiūrėta 2025 m. kovo 12 d., https://ks.echr.coe.int/documents/d/echr-ks/guide_art_6_criminal_eng.

7 Pasirinktos bylos pagal EŽTT ir Žmogaus teisių komiteto praktiką priskirtinos civilinio ir baudžiamojo pobūdžio byloms, o migracijos – nepriskiriamos nė vienai kategorijai (plačiau: I disertacijos skyrius).

8 „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2025 metų veiklos apžvalga“, p. 17, žiūrėta 2026 m. liepos 2 d., https://www.lvat.lt/data/public/uploads/2026/04/metinis_2025-6-final.pdf.

9 Steve Peers, *The EU Charter of Fundamental Rights: A Commentary* (Oxford: Bloomsbury Publishing, 2014), 1685.

susijusi su EŽTK taikymu, yra bene išsamiausiai išplėtota, susisteminta ir detaliai aprašyta Europos Tarybos rengiamoje metodinėje medžiagoje ir įvairiose rekomendacijose valstybėms narėms. Būtent tai ir lėmė pasirinkimą disertaciją struktūrizuoti pagal EŽTK taikymo vadovus. Kadangi esminės teisės į teisingą teismą garantijos kyla iš straipsnių, garantuojančių teisę į teisingą teismą, atspirties tašku pasirinkti EŽTK 6 straipsnio taikymo vadovai.

Vadovuose[10], kuriuose analizuojama teisė į teisingą teismą civilinio ir baudžiamojo pobūdžio bylose, teisė į teisingą teismą struktūruojama remiantis šiais elementais: (i) teisės kreiptis į teismą garantijas; (ii) institucinius reikalavimus; (iii) procedūrines garantijas. Šis EŽTT išvystytas skirstymas pasirinktas kaip tyrimo struktūros pagrindas, nes leidžia sistemiškai atskleisti, ar Lietuvos teisinis reglamentavimas bei teismų praktika užtikrina visus esminius teisės į teisingą teismą aspektus.

Pirmiausia analizuojami taikytini tarptautiniai žmogaus teisių dokumentai ir juose įtvirtintų garantijų taikymo apimtis. Šioje disertacijos dalyje nurodytos aktualios tarptautinių žmogaus teisių sutarčių nuostatos ir aktuali teismų praktika.

Tuomet analizuojamos tarptautiniuose žmogaus teisių dokumentuose įtvirtintos teisės kreiptis į teismą garantijos ir jų įgyvendinimas LVAT praktikoje. Šioje disertacijos dalyje analizuojamas reikalavimo užtikrinimo priemonių taikymas ir sprendimai (tiek viešojo administravimo subjektų, tiek teismo), kurie neskundžiami teismui ar aukštesnės instancijos teismui. Šie aspektai pasirinkti kaip atspindintys teisės kreiptis į teismą problematiką visose pasirinktose bylų kategorijose ir atskleidžia, kaip taikomos bendrosios administracinio proceso normos pagal teisinio santykio specifiką. Migracijos bylose po Lietuvos Respublikos įstatymo dėl užsieniečių teisinės padėties (toliau – UTPĮ)[11] pakeitimo, panaikinus automatinį sprendimų stabdymą, reikalavimo užtikrinimo priemonių taikymas tapo ypač svarbus, nes atsisakius sustabdyti skundžiamo viešojo administravimo subjekto sprendimo vykdymą, galutinis teismo sprendimas gali prarasti reikšmę, t. y. asmuo gali būti išsiųstas ar patirti kitų negrįžtamų padarinių dar iki bylos pabaigos. Taip pat Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymas (toliau – Konkurencijos įstatymas) dažnai keičiamas, nustatant naujas priemones ar panaikinant ankstesnes, kurios lemia Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybos (toliau – Konkurencijos taryba) priimamų sprendimų sustabdymo galimybę. Konkurencijos įstatymas 2019 metais buvo pakeistas, panaikinant automatinį Konkurencijos tarybos sprendimų vykdymo sustabdymą kreipusis į teismą. Pagal šiuo metu galiojantį teisinį reguliavimą kreipimasis į teismą sustabdo pusės paskirtos baudos mokėjimą, o dėl likusios dalies įtvirtinta galimybė pateikti banko garantiją ar draudimo laidavimo dokumentą, siekiant nemokėti likusios baudos dalies visą bylinėjimosi teisme

10 Guide on Article 6 of the European Convention on Human Rights. Right to a fair trial (civil limb); Guide on Article 6 of the European Convention on Human Rights. Right to a fair trial (criminal limb), *supra note* 6.

11 „Lietuvos Respublikos įstatymas dėl užsieniečių teisinės padėties Nr. IX-2206“, *Valstybės žinios*, 2004 m. balandžio 30 d., Nr. 73-2539.

laikotarpį[12]. Tai apsunkino galimybes ūkio subjektams sulaukti teigiamo teismo sprendimo dėl reikalavimo užtikrinimo priemonės[13].

Kitas aspektas, analizuojamas šiame disertacijos skyriuje, yra viešojo administravimo subjektų priimti tarpiniai sprendimai bei teismo sprendimai, kurie nėra skundžiami aukštesnės instancijos teismui. Nors tokie sprendimai dažnai ir neužkerta tolesnės procedūros eigos, gali reikšmingai koreguoti pačią procedūrą. Pavyzdžiui, komisijų išvados, leidimai atlikti patikrinimą ūkio subjekto patalpose[14] ar sprendimai nagrinėti prieglobsčio prašymą skubos tvarka neskundžiami teismui, kadangi tai yra tarpinio procedūrinio pobūdžio sprendimai, tačiau neabejotinai turi didelę reikšmę likusios procedūros eigai. Be to, teisė skųsti sprendimus ir reikalavimo užtikrinimo priemonių taikymas yra tiesiogiai susiję. Aplinkybė, kad, pavyzdžiui, tarpiniai sprendimai, jei jie sukelia materialinio pobūdžio pasekmes, gali būti skundžiami teismui, suponuoja mažesnį poreikį taikyti reikalavimo užtikrinimo priemones. Priešingai, jei viešojo administravimo subjekto sprendimai ar veiksmai gali būti skundžiami tik procedūros pabaigoje, kyla poreikis dažniau taikyti reikalavimo užtikrinimo priemones, siekiant užtikrinti, kad skundžiamas sprendimas nebus vykdomas bylinėjimosi teisme laikotarpiu ir taip nekils neatitaisomi padariniai.

Institucinių reikalavimų kontekste pasirinkta koncentruotis ne į plačiai doktrinoje nagrinėtus nepriklausomumo ar nešališkumo klausimus[15], bet į mažiau ištirtą teisminės kontrolės apimties administraciniame procese problematiką. Administracinių teismų funkcija išsiskiria tuo, kad jie peržiūri viešojo administravimo subjekto sprendimą, priimtą atlikus išsamią analizę ir taikius procedūrą, kuri reglamentuojama specialiajame teisės akte. Todėl, nustačius, kad ši administracinių teismų veiklos ypatybė skiria juos nuo bendrosios kompetencijos teismų, svarbu įvertinti, kokia yra teisminės kontrolės apimtis. Taip pat ši tema aktuali ir dėl to, kad LVAT praktikoje įtvirtinta, kad administraciniai teismai neperima viešojo administravimo subjekto funkcijų ir sprendimo už juos nepriima. Kita vertus, susiklosto tokios situacijos, kai viešojo administravimo subjektai pakartotinai priima sprendimą, kuris yra analogiškas ar labai panašus į panaikintą sprendimą. Grąžinimas tam pačiam viešojo administravimo subjektui priimti sprendimą nepagrįstai ilgina procedūros trukmę, nors sprendimą galėtų priimti ir ginčą nagrinėjantis teismas. Tam tikrais atvejais galimybė teismui priimti sprendimą įtvirtinta tiesiogiai įstatyme – Konkurencijos įstatyme teismui suteikta neribota jurisdikcija skiriant sankcijas, o kitais atvejais kyla iš Europos Sąjungos Teisingumo Teismo

---

12 „Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo Nr. VIII-1099 18 ir 33 straipsnių pakeitimo įstatymas“ (Nr. XV-216), 2025 m. gegužės 15 d., *TAR,* 2025 m. gegužės 22 d., Nr. 9087, Infolex, žiūrėta 2025 m. liepos 7 d., https://www.infolex.lt/ta/1037736.

13 „LVAT 2023 m. kovo 8 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-200-520/2023“, Infolex, žiūrėta 2024 m. spalio 18 d., https://www.infolex.lt/tp/2149858.

14 Šias teismo nutartis gali skųsti tik Konkurencijos taryba, tačiau ūkio subjektai, kurių naudojamose patalpose buvo atliktas patikrinimas, skųsti šio teismo sprendimo negali.

15 Pavyzdžiui, Dimitrios Giannoulopoulos and Yvonne McDermott (eds), Judicial Independence Under Threat (Liverpool University Press 2022).

(toliau – ESTT) jurisprudencijos kaip teisė pačiam teismui priimti sprendimą dėl prieglobsčio, kai institucija, turinti priimti sprendimą, netinkamai vykdo ankstesnį teismo sprendimą, kuriuo jau konstatuotas neteisėtas sprendimas.

Procedūrinių garantijų pasirinkimas siejamas su aktualia ir visoms bylų kategorijoms bendra problema – įslaptintos arba kriminalinės žvalgybos metodais ar ikiteisminio tyrimo metu surinktos medžiagos panaudojimu administracinėse bylose. Šis aspektas pasirinktas todėl, kad jis vienodai aktualus valstybės tarnybos, konkurencijos ir migracijos bylose ir leidžia atskleisti, kaip administraciniai teismai vertina panašias situacijas skirtinguose teisiniuose kontekstuose. Tai suteikia galimybę ne tik identifikuoti skirtumus, bet ir formuluoti bendresnes įžvalgas, kaip tarptautiniai standartai įgyvendinami Lietuvos administraciniame procese. Be to, tokios analizės poreikį lemia ir tai, kad pastaruoju metu vėl kito LVAT praktika dėl ESTT sprendimo *A. G. prieš Lietuvos Respublikos generalinę prokuratūrą*[16], kuriuo susiaurintas kriminalinės žvalgybos metodais surinktos informacijos panaudojimas paskesniuose procesuose. Lietuvos teisėje siekiama daryti pokyčius, Lietuvos Respublikos kriminalinės žvalgybos įstatyme (toliau – Kriminalinės žvalgybos įstatymas) nustatant galimybę panaudoti išslaptintą medžiagą konkurencijos teisės pažeidimų bylose. Taipogi Vengrijos Helsinkio komiteto analizėje „Teisė žinoti" Lietuva buvo identifikuota kaip valstybė, kurioje įslaptintos medžiagos migracijos bylose panaudojimas neatitinka tarptautinių standartų[17]. Taigi tokios informacijos panaudojimo problematika sieja visas pasirinktų kategorijų bylas.

Disertacinio tyrimo ištirtumas ir naujumas

Ši disertacija pateikia sisteminį ir lyginamąjį tyrimą, kuriame teisės į teisingą teismą standartai vertinami per trijų administracinių bylų kategorijų prizmę, siekiant atskleisti struktūrinius nacionalinio reglamentavimo ir tarptautinių žmogaus teisių standartų sąveikos dėsningumus. Tyrimo naujumas pasireiškia ne tik lyginamuoju tarptautinės ir nacionalinės praktikos tyrimu, bet ir pasirinktų bylų kategorijų – valstybės tarnybos, konkurencijos teisės pažeidimų ir migracijos bylų – analize. Toks empirinis pjūvis leidžia atskleisti tiek bendruosius teisės į teisingą teismą taikymo dėsningumus, tiek specifinius skirtumus, priklausančius nuo ginčo pobūdžio ir autonomiškos kvalifikacijos kriterijų, suformuotų EŽTT ir Žmogaus teisių komiteto jurisprudencijoje.

Šio darbo naujumas pasireiškia tuo, kad teisės į teisingą teismą standartai analizuojami sistemiškai, vertinant jų įgyvendinimą skirtingo pobūdžio administracinėse bylose – valstybės tarnybos, konkurencijos teisės pažeidimų ir migracijos – ir nustatant, ar nacionalinis reglamentavimas užtikrina tarptautiniuose žmogaus teisių dokumentuose įtvirtintus teisės į teisingą teismą standartus. Tokia analizė leidžia įvertinti tarptautinių teisės į teisingą teismą standartų taikymą administracinėse bylose ir Lietuvos

16 „ESTT 2023 m. rugsėjo 7 d. sprendimas byloje „A. G. prieš Lietuvos Respublikos generalinę prokuratūrą" (Nr. C-162/22), Curia, žiūrėta 2025 m. vasario 1 d., https://infocuria.curia.europa.eu/tabs/document/C/2022/C-0162-22-00000000RP-01-P-01/ARRET/277068-LT-1-html.

17 Vengrijos Helsinkio komitetas, „Teisė žinoti: ES ir tarptautinės teisės nuostatų, susijusių su įslaptintos informacijos atskleidimu, kai prieglobsčio ir grąžinimo procedūros vykdomos remiantis nacionalinio saugumo pagrindais, taikymo teisinis modelis (atnaujinta redakcija)", 2024, žiūrėta 2025 m. vasario 11 d., https://www.helsinki.hu/.

nacionalinio teisinio reguliavimo atitiktį tarptautiniams standartams.

Naujumas pasižymi tuo, kad darbe siekiama nustatyti, ar nacionalinis administracinis procesas atitinka tarptautinius standartus ir kokia apimtimi taikytini standartai yra vienodi ar vis dėlto skiriasi pagal pasirinktas bylų kategorijas, taip pat analizuoti, kaip šių bylų panašumai ar skirtumai atsispindi ar turėtų atsispindėti administracinį procesą reglamentuojančiose normose.

Tyrimo naujumas pasireiškia ir tuo, kad disertacijoje sistemiškai analizuojami aspektai, kurie Lietuvos teisės doktrinoje iki šiol buvo nagrinėti fragmentiškai. Darbe pirmą kartą kompleksiškai tiriamas reikalavimo užtikrinimo priemonių taikymas ir tarpinių procedūrinių bei pirmosios instancijos teismo sprendimų, kuriais išduotas leidimas atlikti patikrinimą ūkio subjektų naudojamose patalpose, skundimo problematika valstybės tarnybos, konkurencijos teisės pažeidimų ir migracijos bylose, vertinant šiuos institutus kaip teisės kreiptis į teismą įgyvendinimo elementus. Be to, Lietuvos teisės moksle iki šiol nebuvo sistemiškai analizuota administracinių teismų atliekamos teisminės kontrolės apimtis, vertinant ją tarptautinių žmogaus teisių standartų kontekste. Disertacijoje taip pat nagrinėjamas įslaptintos, kriminalinės žvalgybos ar ikiteisminio tyrimo metu surinktos informacijos panaudojimas administracinėse bylose. Nors atskiri šio klausimo aspektai buvo aptarti ankstesniuose tyrimuose, šio darbo naujumas pasireiškia tuo, kad minėti procesiniai institutai analizuojami lyginamuoju aspektu skirtingo pobūdžio bylose, atskleidžiant, kaip bylos pobūdis lemia taikomų teisės į teisingą teismą standartų intensyvumą ir turinį.

Lietuvos mokslininkų darbuose teisės į teisingą teismą taikymas administracinėse bylose yra nepakankamai ištirtas ir nagrinėtas tik epizodiškai. Dominuoja fragmentiški tyrimai, orientuoti į baudžiamąją[18] ar civilinę[19] procesinę teisę, tačiau specifinis administracinių bylų kontekstas lieka pakraštyje. Paminėtinos prof. dr. Jurgitos Paužaitės-Kulvinskienės publikacijos, kuriose tirti įvairūs administracinio proceso

18 Pavyzdžiui, Jolanta Zajančkauskienė ir Laurynas Jurka, „Teisė į teisingą bylos nagrinėjimą: nuotoliniai procesai“, *Konstitucija ir teisinė sistema. Liber Amicorum Vytautui Sinkevičiui: recenzuotų mokslo straipsnių rinkinys* (2021).

19 Monika Butaitė ir Klaudija Maliauskaitė, „Ar greitas procesas yra visada teisingas procesas?“, *Teisės mokslo pavasaris* (2023): 102–116.

institutai[20]; prof. dr. Danutės Jočienės publikacijos[21], kuriose atskleidžiama EŽTK taikymo problematika administracinėje teisėje. Ypatingą vietą užima Lijanos Štarienės monografija „Teisė į teisingą teismą pagal Europos Žmogaus teisių konvenciją“[22]. Šioje monografijoje išsamiai analizuotas teisės į teisingą teismą taikymas pagal EŽTK 6 straipsnį, tačiau neanalizuojamas teisės į teisingą teismą taikymas administracinėse bylose, ir, kaip minėta, analizė apsiriboja EŽTK taikymu.

Taip pat administracinio proceso ypatumai analizuoti Lietuvos mokslininkų darbuose. Bendrieji administracinio proceso principai aptariami mokslininkų vadovėliuose: prof. dr. Ievos Zubrės[23]; Arvydo Andruškevičiaus[24]; prof. dr. Jurgitos Paužaitės-Kulvinskienės[25]; prof. dr. Audriaus Bakavecko[26] ir kt. darbuose. Nors minėtuose darbuose ir aptariami administracinio proceso ypatumai, juose koncentruojamasi į nacionalinį reglamentavimą.

Užsienio mokslininkų darbuose dažniausiai apsiribojama nacionalinio administracinio proceso analize. Nepaisant to, yra studijų, kuriose analizuota tarptautinių

20 Jurgita Paužaitė-Kulvinskienė, „Right of Access to Justice in Environmental Matters as One of the Forms of Public Participation in Governance and an Instrument for Upholding the Values of the European Union“, *Constitutional Consciousness: In Search of a Remedy for the Crisis of Discourse and Democracy Deficit in the European Union*, Skirgailė Žalimienė ir kt. (Berlin: Peter Lang, 2023): 265–290; Jurgita Paužaitė-Kulvinskienė, „Teisės į apeliaciją paradigminė kaita: link ribotos apeliacijos modelio administracinių bylų teisenoje“, *Administracinės teisės novelos. Liber Amicorum Algimantui Urmonui: straipsnių rinkinys* (Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2022): 236–256; Jurgita Paužaitė-Kulvinskienė, „The Principle of Effective Legal Protection in Administrative Law in Lithuania“, *The Principle of Effective Legal Protection in Administrative Law: A European Perspective*, Zoltán Szente ir kt. (Abingdon: Routledge, 2017): 190–217; Jurgita Paužaitė-Kulvinskienė, „The Principle of Effective Legal Remedies in Administrative Law (Right to Access to Administrative Court) of Lithuania under the Influence of the European Legal Order“, *Lithuanian Legal System under the Influence of European Union Law: Collection of Scientific Articles on the Influence of European Union Law on Lithuanian Constitutional, Administrative and Environment Protection, Criminal, Civil and Civil Procedure, Labour and Social Protection, Finance Law* (Vilnius: Vilniaus universitetas, 2014): 397–430.

21 Danutė Jočienė, „Pusiausvyra tarp žmogaus teisių ir valstybės nacionalinio saugumo interesų apsaugos: į kurią pusę krypsta teisminės svarstyklės?“, *Lietuvos teisė* (2023): 208–220; Danutė Jočienė, „Proceso atnaujinimo galimybės nacionalinėje teisėje pagal Administracinių bylų teisenos įstatymą po Jungtinių Tautų Žmogaus teisių komiteto išvadų“, *Lietuvos teisė 2020: esminiai pokyčiai* (Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2020): 124–132; Danutė Jočienė, „Administracinės procedūros Lietuvoje: tam tikri aspektai Europos žmogaus teisių konvencijos požiūriu“, *Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo biuletenis* 19 (2010): 426–439.

22 Lijana Štarienė, *Teisė į teisingą teismą pagal Europos žmogaus teisių konvenciją: teisės į teisingą teismą taikymo apimtis ir garantijos pagal Europos žmogaus teisių konvencijos 6 straipsnio 1 dalį: monografija* (Vilnius: Registrų centras, 2010).

23 Ieva Deviatnikovaitė, *Administracinė teisė: bendroji dalis: vadovėlis* (Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2021).

24 Arvydas Andruškevičius, *Administracinė teisė: bendrieji teorijos klausimai, valdymo aktų institutas, ginčo santykių jurisprudenciniai aspektai* (Vilnius: Registrų centras, 2008).

25 Jurgita Paužaitė-Kulvinskienė, *Administracinė justicija: teorija ir praktika* (Vilnius: Justitia, 2005).

26 Audrius Bakaveckas ir kt., *Lietuvos administracinė teisė. Bendroji dalis* (Vilnius: MRU Leidybos centras, 2005).

žmogaus teisių teismų praktika administracinėse bylose[27].

Teisė į teisingą teismą ir atskiri teisės į teisingą teismą elementai valstybės tarnybos bylose nagrinėti prof. dr. Danutės Jočienės[28], doc. dr. Loretos Šaltinytės[29] publikacijose. Valstybės tarnautojo statuso ypatumai analizuoti Neringos Glebovės disertacijoje[30] ir kitų mokslininkų darbuose[31].

Teisės į teisingą teismą garantijos konkurencijos teisės bylose nagrinėtos Justinos Nasutavičienės disertacijoje[32], tačiau tyrimas orientuotas į Europos Sąjungos teisės reglamentavimą. Taip pat tam tikri teisės į teisingą teismą elementai analizuoti prof. dr. Raimundo Moisejevo publikacijose[33].

Migracijos bylose teisė į teisingą teismą nagrinėta prof. dr. Lyros Jakulevičienės[34], doc. dr. Lauryno Biekšos[35] darbuose.

Teisės į teisingą teismą apimtis išsamiai analizuota užsienio mokslininkų darbuose, tačiau moksliniai tyrimai dažniausiai apsiriboja viena tarptautine sutartimi ir jos praktikos analize.

Chartijos 47 straipsnio probleminiai aspektai ir taikymo praktika išsamiai analizuoti Matteo Bonelli, Mariolina Eliantonio, Giulia Gentile ir kitų autorių monografijoje

---

27 Arman Zrvandyan, *Casebook on European Fair Trial Standards in Administrative Justice* (Strasbourg: Council of Europe Publishing, 2016).

28 Danutė Jočienė, „Proceso atnaujinimo galimybės nacionalinėje teisėje pagal Administracinių bylų teisenos įstatymą po Jungtinių Tautų Žmogaus teisių komiteto išvadų“, *Lietuvos teisė 2020: esminiai pokyčiai* (Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2020): 124–132.

29 Loreta Šaltinytė, „Teisiniai iššūkiai įgyvendinant Jungtinių Tautų Žmogaus teisių komiteto išvadą byloje *Jagminas prieš Lietuvą*“, *Lietuvos teisė* (2021): 168–178.

30 Neringa Glebovė, *Karjeros valstybės tarnautojo garantijos* (daktaro disertacija, Vilnius: Vilniaus universitetas, 2012).

31 Pavyzdžiui, Milana Striuogienė, „Teisinių darbo ir valstybės tarnybos santykių atskyrimo problematika“, *Visuomenės saugumas ir viešoji tvarka* 9 (2013): 255–263; Vytautas Šlapkauskas, „Teisė į teisingą teismą: doktrininis ir norminis aspektai“, *Visuomenės saugumas ir viešoji tvarka* 10 (2013): 309–317.

32 Justina Nasutavičienė, *Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijoje įtvirtintų įmonių teisių apsaugos problemos ES konkurencijos teisėje* (daktaro disertacija, Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2012).

33 Raimundas Moisejevas ir kt., „Personal Liability of Managers of Undertakings for Infringements of Competition Law in the Republic of Lithuania: The Sanctions Regime from the Perspective of the Principle of Legal Certainty“, *Yearbook of Antitrust and Regulatory Studies* 15(25) (2022): 87–108; Raimundas Moisejevas ir Justina Nasutavičienė, „Guarantees of Human Rights in Competition Proceedings in the European Union and the Republic of Lithuania“, *Białostockie Studia Prawnicze* 24 (2019): 165.

34 Pavyzdžiui, Lyra Jakulevičienė ir Vladimiras Siniovas, „Europos žmogaus teisių konvencijos teikiama apsauga – oazė prieglobsčio prašytojams Europoje?“, *Jurisprudencij*a 20(3) (2013).

35 Lyra Jakulevičienė ir kt., „Procedūrinės problemos LGBT prieglobsčio bylose“, *Jurisprudencija* 19(1) (2012): 195–207; Laurynas Biekša ir Vladimiras Siniovas, „Sąžiningos ir veiksmingos prieglobsčio procedūros beieškant: Lietuvos pastangos įgyvendinti Tarybos direktyvą 2005/85/EB“, *Ethnicity Studies / Etniškumo studijos* 2013(1) (2013): 40–60; Laurynas Biekša ir Eglė Samuchovaitė, „Prieglobsčio prašytojų sulaikymo taikymo problemos Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikoje“, *Jurisprudencija* 19(4) (2012): 1407–1422.

„Article 47 of the EU Charter and Effective Judicial Protection“[36]. Šiame darbe aptarti bendri Chartijos 47 straipsnio taikymo aspektai ir Chartijos 47 straipsnio taikymas pasirinktų kategorijų bylose, įskaitant konkurencijos ir migracijos teisę. Be to, šio straipsnio taikymo ypatumai analizuoti Chartijos komentare[37].

EŽTK 6 straipsnis analizuotas išsamiame EŽTK komentare[38] ir kitų autorių darbuose[39]. EŽTK 6 straipsnio civilinio pobūdžio bylos plačiai nagrinėtos Ola Johan Settem darbe „Applications of the Fair Hearing Norm in ECHR Article 6(1) to Civil Proceedings“[40]. Šioje monografijoje atskleidžiamas EŽTK 6 straipsnio civilinių bylų pobūdžio turinys ir probleminiai aspektai.

Pakto 14 straipsnis analizuotas Pakto komentaruose[41].

Valstybės tarnybos bylų išsami analizė pateikta Karl-Peter Sommermann, Adam Krzywoń, Cristina Fraenkel-Haeberle valstybės tarnybos Europoje analizėje. Šiame darbe aptariami įvairūs valstybės tarnybos aspektai, įskaitant ir valstybės tarnautojų teisę į teisingą teismą[42]. Taip pat epizodiškai valstybės tarnybos santykiai nagrinėti ir kitų autorių darbuose.

Konkurencijos teisės srityje daugiausia disertacijos tema yra rašiusios Andriani Kalintiri, Christina Teleki, Helene Andersson.

Plačiausiai šia tema yra rašiusi Andriani Kalintiri „Evidence Standards in EU Competition Enforcement: The EU Approach“[43]. Kalintiri nagrinėja taisykles ir principus, reglamentuojančius įrodymų vertinimą Europos Sąjungos konkurencijos teisėje. Taip pat Andriani Kalintiri daugelyje kitų savo straipsnių ar publikacijų nagrinėja įvairius

---

36 Matteo Bonelli ir kt. (eds), *Article 47 of the EU Charter and Effective Judicial Protection: Volume 1: The Court of Justice's Perspective* (Oxford: Hart Publishing, 2022).

37 Peers, *supra note*, 9.

38 William A. Schabas, *The European Convention on Human Rights: A Commentary* (Oxford: Oxford University Press, 2015).

39 Ryan Goss, „The Undermining of Article 6 ECHR“, *European Yearbook on Human Rights 2019* (2019), žiūrėta 2024 m. gegužės 5 d. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3535211; Piero Leanza ir Ondrej Pridal, *The Right to a Fair Trial: Article 6 of the European Convention on Human Rights* (The Netherlands: Kluwer Law International, 2014); Päivi Heikkilä ir Satu Hirvelä, *Right to a Fair Trial: A Practical Guide to the Article 6 Case-Law of the European Court of Human Rights* (Cambridge: Intersentia, 2021).

40 Ola Johan Settem, *Applications of the 'Fair Hearing' Norm in ECHR Article 6(1) to Civil Proceedings: With Special Emphasis on the Balance Between Procedural Safeguards and Efficiency* (Cham: Springer International Publishing, 2015).

41 Paul M. Taylor, *A Commentary on the International Covenant on Civil and Political Rights: The UN Human Rights Committee's Monitoring of ICCPR Rights* (Cambridge: Cambridge University Press, 2020); Human Rights Committee. (2007). General comment No. 32, Article 14: Right to equality before courts and tribunals and to a fair trial (CCPR/C/GC/32, 23 August 2007). United Nations.

42 Flaminia Aperio Bella, „The Right to a Fair Trial for Civil Servants and the Importance of the State's Interest in Applying Article 6, Paragraph 1 ECHR“, *The Civil Service in Europe*, K.-P. Sommermann ir kt. (London: Routledge, 2024): 870–886.

43 Andriani Kalintiri, *Evidence Standards in EU Competition Enforcement: The EU Approach* (Oxford: Hart Publishing, 2019).

procedūrinius aspektus ir jų vertinimą tiek iš EŽTK, tiek iš Chartijos perspektyvos[44].

Christina Teleki nagrinėja EŽTK 6 straipsnio poveikį Europos Sąjungos konkurencijos teisės vystymuisi ir taikymui bei kaip EŽTK 6 straipsnio interpretacija ir taikymas paveikė procesinius standartus, susijusius su Europos Sąjungos konkurencijos teisės sistema[45].

Helene Andersson nagrinėja Europos Komisijos atliekamus patikrinimus ir jų atitiktį EŽTK ir Chartijos reikalavimams[46]. Andersson analizėje iš esmės apsiribojama EŽTK 8 straipsnio ir Europos Sąjungos teisės aktų, reglamentuojančių patikrinimo atlikimą, analize.

Taip pat tam tikri aspektai epizodiškai nagrinėti Wouter Wils[47] ir kitų autorių publikacijose.

Pereinant prie migracijos teisės literatūros, visų pirma paminėtina Başak Çalı, Ledi Bianku ir Iulia Motoc darbas „Migration and the European Convention on Human Rights", kur išsamiai analizuotos migrantų teisės iš EŽTK perspektyvos[48].

Paminėtinas Daniel Thym ir jo įžvalgos pateiktos darbe „European Migration Law"[49]. Šiame darbe nagrinėta migracijos teisės raida.

Nors Emma Dunlop monografijoje „Access to Courts for Asylum Seekers and Refugees. State obligations under 1951 Convention"[50] visų pirma analizuoja iš Pabėgėlių

---

44 Andriani Kalintiri, „What's in a Name? The Marginal Standard of Review of 'Complex Economic Assessments' in EU Competition Enforcement", *Common Market Law Review* 53(5) (2016): 1283–1316; Andriani Kalintiri, „The Allocation of the Legal Burden of Proof in Article 101 TFEU Cases: A 'Clear' Rule with Not-So-Clear Implications", *Yearbook of European Law* 34 (2015): 235–256; Andriani Kalintiri, „Analytical Shortcuts in EU Competition Enforcement: Proxies, Premises and Presumptions", *Journal of Competition Law and Economics* 16(3) (2020): 392–433; Andriani Kalintiri, „Burden of Proof and Judicial Review", *Research Handbook on Abuse of Dominance and Monopolization*, P. Akman ir kt. (Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2023); Andriani Kalintiri, „Article 47 of the Charter of Fundamental Rights in EU Competition Enforcement: A Quantitative and Qualitative Assessment", *Article 47 of the EU Charter and Effective Judicial Protection: Volume 1: The Court of Justice's Perspective*, Matteo Bonelli ir kt. (Oxford: Hart Publishing, 2022); Andriani Kalintiri, „Effective Judicial Protection in EU Competition Law", *Oxford Encyclopedia of EU Law* (2024), žiūrėta 2025 m. sausio 15 d. https://opil.ouplaw.com/display/10.1093/law-oeeul/law-oeeul-e207. (kclpure.kcl.ac.uk).

45 Christina Teleki, *Due Process and Fair Trial in EU Competition Law* (Leiden: Brill | Nijhoff, 2021).

46 Helene Andersson, *Dawn Raids Under Challenge: Due Process Aspects on the European Commission's Dawn Raid Practices* (Oxford: Bloomsbury Publishing, 2024).

47 Pavyzdžiui, Wouter P. J. Wils, „Regulation 1/2003: An Assessment After Twenty Years", *World Competition* 46(1) (2023): 3–34; Wouter P. J. Wils, „Fundamental Procedural Rights and Effective Enforcement of Articles 101 and 102 TFEU in the European Competition Network", *World Competition* 43(1) (2020), žiūrėta 2023 m. vasario 2 d. https://ssrn.com/abstract=3526018; Wouter P. J. Wils, „The Increased Level of EU Antitrust Fines, Judicial Review, and the European Convention on Human Rights", *World Competition* 33(1) (2010), žiūrėta 2025 m. sausio 2 d. https://ssrn.com/abstract=1492736.

48 Başak Çalı ir kt. (eds), *Migration and the European Convention on Human Rights* (Oxford: Oxford University Press, 2021).

49 Daniel Thym, *European Migration Law* (Oxford: Oxford University Press, 2023).

50 Emma Dunlop, *Access to Courts for Asylum Seekers and Refugees: State Obligations Under the 1951 Refugee Convention* (Oxford: Oxford University Press, 2024).

konvencijos kylančias teises, ganėtinai išsamiai analizuojama ir kituose tarptautiniuose žmogaus teisių dokumentuose įtvirtinta apsauga.

Taip pat nemažai šia tema yra ir mokslinių straipsnių, o atskirai paminėtinas Cathryn Costello ir Minos Mouzourakis straipsnis „Effective Judicial Protection of Migrants and Refugees? The role of Europe's supranational courts in protecting and generating rights"[51].

Tyrimo objektas

Disertacijos objektas – tarptautiniuose žmogaus teisių dokumentuose – EŽTK, Pakte ir Chartijoje – įtvirtintos teisės kreiptis į teismą, teismų atliekamos administracinių sprendimų kontrolės apimties ir procedūrinių garantijų, taikomų bylose, kuriose naudojama įslaptinta, kriminalinės žvalgybos ar ikiteisminio tyrimo metu surinkta informacija, įgyvendinimo valstybės tarnybos, konkurencijos teisės pažeidimų ir migracijos bylose analizė.

Tyrimo tikslas

Disertacijos tikslas – atskleisti, kaip tarptautiniuose žmogaus teisių dokumentuose įtvirtinti teisės į teisingą teismą standartai įgyvendinami valstybės tarnybos, konkurencijos teisės pažeidimų ir migracijos bylose, ir identifikuoti esminius šių standartų ir nacionalinio teisinio reguliavimo bei įgyvendinimo trūkumus nacionaliniame teisiniame reguliavime ir teismų praktikos neatitikimus ir, remiantis tarptautiniais žmogaus teisių standartais, suformuoti bei pateikti sisteminius teisės aktų tobulinimo pasiūlymus.

Tyrimo uždaviniai:

1. Ištirti, kaip valstybės tarnybos, konkurencijos teisės pažeidimų ir migracijos bylose įgyvendinama teisė kreiptis į teismą, analizuojant reikalavimo užtikrinimo priemonių taikymą ir galimybę skųsti tarpinius viešojo administravimo subjektų bei teismo sprendimus, leidžiančius atlikti patikrinimus ūkio subjektų naudojamose patalpose, ir nustatyti pagrindinius neatitikimus tarptautiniuose žmogaus teisių dokumentuose įtvirtintiems standartams.
2. Nustatyti tarptautiniuose žmogaus teisių dokumentuose suformuotus administracinių sprendimų teisminės kontrolės apimties standartus ir įvertinti, ar Lietuvos administracinių teismų vykdomos teisminės kontrolės apimtis juos atitinka valstybės tarnybos, konkurencijos teisės pažeidimų ir migracijos bylose.
3. Išanalizuoti tarptautiniuose žmogaus teisių dokumentuose suformuotus reikalavimus įslaptintos, kriminalinės žvalgybos ir ikiteisminio tyrimo metu surinktos informacijos panaudojimui administraciniame procese ir įvertinti šių reikalavimų įgyvendinimą valstybės tarnybos, konkurencijos teisės pažeidimų ir migracijos bylose.

---

51 Cathryn Costello ir kt., 'Effective Judicial Protection of Migrants and Refugees? The Role of Europe's Supranational Courts in Protecting and Generating Rights', *Research Handbook in EU Migration Law* (Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2022).

Ginamieji teiginiai:

1. Teisė kreiptis į teismą ribojama migracijos bylose dėl nenuoseklios reikalavimo užtikrinimo priemonių taikymo praktikos, o konkurencijos teisės pažeidimų bylose – neužtikrinant veiksmingos *ex post* teisminės kontrolės dėl leidimų atlikti patikrinimus ūkio subjektų naudojamose patalpose.
2. Visiška jurisdikcija, apimanti teisės ir fakto klausimų kontrolę, yra minimalus teisminės kontrolės standartas administracinėse bylose. Tačiau tam tikrose administracinių bylų kategorijose Europos Sąjungos teisė suteikia pagrindą taikyti intensyvesnę teisminę kontrolę – konkurencijos teisės pažeidimų sankcijų skyrimo srityje suteikdama neribotą jurisdikciją, o migracijos bylose tam tikrais atvejais leisdama teismui priimti sprendimą vietoj viešojo administravimo subjekto. Lietuvos administracinių teismų praktikoje šios galimybės nėra visiškai realizuojamos.
3. Kriminalinės žvalgybos metodais ir ikiteisminio tyrimo metu surinktų duomenų bei įslaptintos informacijos naudojimas administracinėse bylose suponuoja aiškų įstatyminį jų panaudojimo pagrindą ir teisės į teisingą teismą procedūrinių garantijų užtikrinimą, tačiau atskirose administracinių bylų kategorijose Lietuvos teisinis reguliavimas ir administracinių teismų praktika šių reikalavimų neužtikrina visa apimtimi.

Praktinė darbo reikšmė

Pirma, disertacijoje pateikta sisteminė tarptautinių žmogaus teisių standartų ir Lietuvos teisės aktų bei teismų praktikos analizė leidžia identifikuoti konkrečius teisės į teisingą teismą įgyvendinimo trūkumus valstybės tarnybos, konkurencijos teisės pažeidimų ir migracijos bylose. Šie trūkumai disertacijoje sukonkretinami į aiškias teisėkūros kryptis: siūloma tikslinti ABTĮ, UTPĮ, Konkurencijos įstatymą ir kitus specialiuosius teisės aktus.

Antra, disertacija turi praktinę vertę institucijoms, kurios priima sprendimus nagrinėjamose bylose: Konkurencijos tarybai, Migracijos departamentui prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos (toliau – Migracijos departamentas) ir viešojo administravimo subjektams, kurie priima sprendimus dėl valstybės tarnybos klausimų. Darbe analizuota, kokius standartus šių institucijų veiklai kelia EŽTK, Paktas ir Chartija, todėl disertacijos įžvalgos gali būti naudojamos šių institucijų veikloje.

Trečia, darbas yra praktiškai naudingas advokatams ir kitiems teisės praktikos atstovams, atstovaujantiems asmenims valstybės tarnybos, konkurencijos ir migracijos bylose. Disertacijoje sukoncentruota ir sistemiškai suklasifikuota tarptautinių ir nacionalinių teismų praktika dėl teisės į teisingą teismą, todėl ji gali būti naudojama kaip argumentacijos šaltinis rengiant procesinius dokumentus.

Apibendrinant, praktinė disertacijos reikšmė pasireiškia tuo, kad ji neapsiriboja teoriniu teisės į teisingą teismą standartų aiškinimu, bet pateikia aiškiai identifikuotus probleminius aspektus konkrečiose bylų kategorijose ir identifikuoja taikomus standartus ir suformuluoja teisės aktų pakeitimų siūlymus, kurie gali būti tiesiogiai panaudoti teisėkūroje, teismų praktikoje ir kasdienėje administracinių institucijų bei teisininkų veikloje.

Tyrimo metodologija

Dokumentų analizės metodas naudotas informacijos šaltiniams atrinkti. Šiuo metodu tirti tarptautiniai ir nacionaliniai teisės aktai, tarptautinių ir nacionalinių teismų jurisprudencija, tarptautinių organizacijų dokumentai bei mokslinė literatūra, siekiant nustatyti tarptautiniuose žmogaus teisių dokumentuose įtvirtintus teisės į teisingą teismą standartus, jų aiškinimo raidą ir taikymo ypatumus valstybės tarnybos, konkurencijos teisės pažeidimų ir migracijos bylose. Dokumentų analizė taip pat leido identifikuoti nacionalinio teisinio reguliavimo ir administracinių teismų praktikos neatitikimus tarptautiniams žmogaus teisių standartams bei suformuoti pagrindą tolesnei analizei.

Renkant duomenis tyrimui naudotasi Lietuvos universitetų ir Upsalos universiteto (Švedijos Karalystė) bibliotekų ištekliais ir prenumeruojamomis duomenų bazėmis, taip pat moksliškai patikimais elektroniniais leidiniais. Lietuvos teismų praktikos ir teisės aktų ieškota naudojantis „Infolex", Seimo teisės aktų paieškos sistemomis, EŽTT praktika analizuota naudojantis HUDOC paieškos sistema, ESTT praktika – per CURIA, Europos Sąjungos teisės aktai ir dokumentai – per EUR-Lex, Žmogaus teisių komiteto praktika naudojantis JURIS paieškos sistema.

Istorinis metodas taikytas siekiant atskleisti teisės į teisingą teismą sampratos formavimosi tarptautiniuose žmogaus teisių dokumentuose ir Lietuvos teisinėje sistemoje prielaidas. Šiuo metodu analizuota, kaip keitėsi EŽTK, Pakto ir Chartijos aiškinimas taikant juos administracinėms byloms, kokiu būdu administracinio proceso ir administracinių teismų institutas buvo įtvirtintas ir plėtojamas Lietuvoje, kokie migracijos, valstybės tarnybos ir konkurencijos santykių raidos etapai nulėmė šiandienines procesines šių bylų ypatybes.

Sisteminės analizės metodas naudotas tiriant tarptautinių žmogaus teisių dokumentų, nacionalinių įstatymų ir teismų praktikos visumą. Taikant šį metodą teisė į teisingą teismą buvo nagrinėjama kaip kompleksinė teisė, atsiskleidžianti per kelias tarptautinių dokumentų ir nacionalinės teisės nuostatas. Sisteminė analizė leido įvertinti, kaip skirtingi teisės šaltiniai sąveikauja tarpusavyje ir kokią realią procesinių garantijų visumą jie sukuria valstybės tarnybos, konkurencijos ir migracijos bylose.

Lyginamoji analizė atlikta siekiant atskleisti ir įvertinti tarptautiniuose žmogaus teisių dokumentuose suformuotus teisės į teisingą teismą standartus ir jų įgyvendinimą Lietuvos administraciniame procese. Lygintos trys pasirinktos – valstybės tarnybos, konkurencijos teisės pažeidimų ir migracijos – bylų kategorijos, kad būtų nustatyta, kokiu mastu jose užtikrinama teisė kreiptis į teismą, kokia yra teismų atliekamos kontrolės apimtis ir kokios taikomos procedūrinės garantijos, kai naudojama įslaptinta, kriminalinės žvalgybos ar ikiteisminio tyrimo metu surinkta informacija. Trečia, tam tikrais atvejais remtasi kitų Europos valstybių praktika, leidusia įvertinti Lietuvos teismų sprendimus.

Analitinis kritinis metodas taikytas vertinant tarptautinių ir nacionalinių teismų praktiką, taip pat teisės aktų nuostatas ir mokslinėje literatūroje siūlomus sprendimus. Šiuo metodu identifikuoti Lietuvos administracinio proceso ir specialiųjų įstatymų reguliavimo trūkumai, susiję su teisės kreiptis į teismą realumu, teismų atliekamos

kontrolės apimtimi ir įslaptintos informacijos naudojimu, ir įvertinta, ar ir kokiu mastu nacionalinė praktika atitinka tarptautinius žmogaus teisių standartus. Analitinis kritinis metodas taip pat naudotas formuluojant disertacijoje siūlomus administracinio proceso ir specialiųjų įstatymų pakeitimus, kurie leistų užtikrinti nacionalinio teisinio reguliavimo bei teismų praktikos atitiktį tarptautiniams standartams.

Disertacijos struktūra

Siekiant atskleisti, kaip tarptautiniuose žmogaus teisių dokumentuose įtvirtinti teisės į teisingą teismą standartai įgyvendinami Lietuvos administraciniame procese nagrinėjant valstybės tarnybos, konkurencijos teisės pažeidimų ir migracijos bylas, disertacija suskirstyta į kelias tarpusavyje susijusias dalis.

Pirmoje disertacijos dalyje analizuojamos EŽTK, Pakto, Chartijos nuostatos, taip pat autonominė civilinės ir baudžiamosios bylos samprata, suformuota EŽTT ir Žmogaus teisių komiteto praktikoje. Nustatoma, kokiu mastu šios nuostatos taikomos administraciniams ginčams, kokią reikšmę įgyja kitos EŽTK ir Pakto nuostatos ir kaip formuojasi teisės į teisingą teismą samprata.

Antroje disertacijos dalyje nagrinėjama teisė kreiptis į teismą ir su ja susijusios garantijos valstybės tarnybos, konkurencijos ir migracijos bylose. Detaliai analizuojamos ABTĮ, UTPĮ, Konkurencijos įstatymo ir kitų specialiųjų teisės aktų nuostatos, reglamentuojančios viešojo administravimo subjektų bei teismų sprendimų apskundimą, reikalavimo užtikrinimo priemones bei teismų praktika. Vertinama, ar ir kokiu mastu valstybės tarnybos, konkurencijos ir migracijos bylose užtikrinama galimybė kreiptis į teismą, ar egzistuoja situacijų, kai teisė kreiptis į teismą ribojama.

Trečioje disertacijos dalyje daugiausia dėmesio skiriama administracinių teismų atliekamos sprendimų kontrolės apimties analizei. Nagrinėjami tarptautinių žmogaus teisių dokumentų ir tarptautinių teismų praktikos reikalavimai „visiškos jurisdikcijos" teismui. Vertinami Lietuvos administraciniams teismams suteikti įgaliojimai – galimybės panaikinti administracinius sprendimus ir grąžinti bylas viešojo administravimo subjektui ar priimti sprendimą, kurio priėmimas yra viešojo administravimo subjekto kompetencija. Identifikuojami atvejai, kai ribota teisminė kontrolė lemia nepakankamą asmens teisių apsaugą, ir formuluojami argumentai dėl poreikio aiškiau įtvirtinti teismų teisę priimti sprendimus, kurie yra priskirti viešojo administravimo subjekto kompetencijai, tais atvejais, kai to reikalauja efektyvios teisinės gynybos principas ir tarptautiniai standartai.

Ketvirtoje disertacijos dalyje analizuojamas įslaptintos, kriminalinės žvalgybos ir ikiteisminio tyrimo metu surinktos informacijos panaudojimas ir su tuo susijusios procedūrinės garantijos. Remiantis EŽTT, ESTT ir Lietuvos administracinių teismų praktika, nagrinėjama, kokie reikalavimai keliami proceso šalių lygybei, teisei susipažinti su bylai reikšminga informacija ir veiksmingai ją ginčyti, kai dalis medžiagos yra įslaptinta. Analitiniu kritiniu metodu vertinama, ar Lietuvos teisės aktai ir teismų praktika valstybės tarnybos, konkurencijos teisės pažeidimų ir migracijos bylose užtikrina pakankamas garantijas, ribojančias slaptos informacijos naudojimą ir neleidžiančias jai tapti nepatikrinamu bylos sprendimo pagrindu.

Išvadose apibendrinami visų ankstesnių dalių rezultatai ir, taikant sisteminės ir

analitinės sintezės metodus, formuluojamos bendrosios išvados, ABTĮ ir specialiųjų įstatymų tobulinimo pasiūlymai. Šioje dalyje tarptautinių žmogaus teisių standartų ir Lietuvos teisės aktų bei teismų praktikos analizė sutelkiama į nuoseklų rekomendacijų rinkinį dėl teisės kreiptis į teismą, teisminės kontrolės apimties ir ikiteisminio tyrimo metu bei kriminalinės žvalgybos metodais surinktos įslaptintos informacijos naudojimo taisyklių, orientuotą į praktinį teisės į teisingą teismą apsaugos lygio pagerinimą valstybės tarnybos, konkurencijos ir migracijos bylose.

1. TARPTAUTINIUOSE ŽMOGAUS TEISIŲ DOKUMENTUOSE ĮTVIRTINTOS TEISĖS Į TEISINGĄ TEISMĄ TAIKYMO APIMTIS

Siekiant pritaikyti tarptautiniuose žmogaus teisių dokumentuose įtvirtintas teisės į teisingą teismą normas, visų pirma turi būti atribojama, ar apskritai teisė į teisingą teismą, įtvirtinta viename ar kitame tarptautiniame dokumente, yra taikoma konkrečioje situacijoje. Tik tuomet analizuojama teisės į teisingą teismą apimtis. EŽTK ir Pakte teisės į teisingą teismą garantijos taikomos tik civilinio ir baudžiamojo pobūdžio bylose, kurios tokiomis priskiriamos pagal autonomiškus kriterijus, todėl priskirtinumo klausimas tampa esminiu aspektu tokiose bylose. Priskirtinumas lemia taikomų teisių apimtį, kadangi civiliniai ir baudžiamieji procesai yra skirtingi, o atitinkamai skiriasi ir teisių apimtis[52]. Pavyzdžiui, konkurencijos teisės pažeidimų bylose kyla klausimas, ar ji laikytina baudžiamojo pobūdžio, kadangi priskyrus tokią bylą baudžiamajai taikomi griežtesni standartai. Kita vertus, net jei byla nepriskirtina nei civilinei, nei baudžiamajai, nereiškia, kad nacionalinėje teisėje neturės būti atsižvelgiama į tarptautinius teisės į teisingą teismą standartus. Chartija taikoma nepaisant teisinio santykio pobūdžio, jei byloje yra taikoma Europos Sąjungos teisė. Kiti EŽTK ir Pakto straipsniai taip pat garantuoja procedūrines garantijas ir užtikrina tam tikrus teisės į teisingą teismą elementus[53]. Tačiau svarbu akcentuoti, kad nagrinėjamų bylų skirstymas į civilines ar baudžiamąsias yra aktualus tik tiek, kiek vertinama tarptautiniuose žmogaus teisių dokumentuose įtvirtintos teisės į teisingą teismą taikymo apimtis.

EŽTT jurisprudencijos įtaka LVAT praktikoje yra itin didelė[54]. LVAT EŽTT praktika remiasi visų kategorijų bylose ir taiko EŽTT išvystytus teisės į teisingą teismą standartus.

Paktas LVAT praktikoje taikomas gana retai arba, nors ir paminimas, Žmogaus teisių komiteto praktika itin plačiai nesiremiama. Kita vertus, Žmogaus teisių komiteto praktikos svarba negali būti paneigiama, o tai labai puikiai iliustruoja pastaruoju metu pakeistas ABTĮ, kuriame buvo įtvirtinta galimybė atnaujinti procesą administracinėje byloje po Žmogaus teisių komiteto sprendimo, kuriuo nustatomas Pakto pažeidimas. Šis pakeitimas ir buvo padarytas po to, kai Žmogaus teisių komitetas nustatė Pakto

---

52 Koprivica Harvey, Ana, Right to a Fair Trial in Civil Law Cases (February 13, 2018); Rainer Grote ir kt. (eds), *Max Planck Encyclopedia of Comparative Constitutional Law* (Oxford: Oxford University Press, online): 2–3, SSRN, žiūrėta 2023 m. liepos 8 d., https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3240067.

53 „Explanations relating to the Charter of Fundamental Rights", (2007/C) OJ, 2007 m. gruodžio 14 d.

54 Pavyzdžiui, Dainius Raižys, „Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos įtaka administracinių teismų praktikai teisės į teisingą teismą kontekste", *Visuomenės saugumas ir viešoji tvarka* 4 (2010): 161–174; Virgilijus Valančius, „Žmogaus teisių užtikrinimas administraciniuose teismuose taikant Europos Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvenciją", *Teisė besikeičiančioje Europoje: Liber Amicorum Pranas Kūris* (Vilnius: Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras, 2008): 497–524; Skirgailė Žaltauskaitė-Žalimienė, „Europos Sąjungos pagrindinės teisės Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo jurisprudencijoje" (2023), žiūrėta 2025 m. sausio 15 d. https://www.lvat.lt/doclib/aggat8srnug4k7be753n9jwr7vqnsxec.

pažeidimą būtent valstybės tarnybos byloje *Jagminas prieš Lietuvą*[55]. Tai rodo, kad Lietuvos teismų praktikoje EŽTK lieka pagrindiniu teisės į teisingą teismą standartų šaltiniu, o Pakto potencialas, ypač Žmogaus teisių komiteto praktikos taikymas, neišvystytas, nepaisant jo praktinio poveikio.

Nagrinėjant administracines bylas dažnai taikomos Chartijos nuostatos[56]. Chartijos 47 straipsnio svarba ESTT jurisprudencijoje nepaneigiama – nuo tada, kai Chartija tapo pirminės Europos Sąjungos teisės dalimi, 47 straipsnis yra labiausiai cituojamas Chartijos straipsnis[57]. Chartijos 47 straipsnis taikomas tik tuomet, kai valstybė narė taiko Europos Sąjungos teisę[58]. Nepaisant to, LVAT praktikoje Chartija dažnai taikoma neanalizuojant, ar yra pagrindas taikyti Chartijos nuostatas, atsižvelgiant į tai, kad taikoma Europos Sąjungos teisė, ar tiesiog Chartija remiamasi kaip vienu iš teisės šaltinių[59]. LVAT praktikoje pripažįstama, kad Chartija gali būti remiamasi kaip papildomu teisės aiškinimo šaltiniu[60].

Toliau šioje disertacijos dalyje bus analizuojama, kokios žmogaus teisių dokumentų nuostatos taikomos pasirinktų kategorijų bylose. Kiekviena bylos kategorija analizuojama atskirai, pradedant nuo civilinio pobūdžio bylų (valstybės tarnybos), tuomet baudžiamojo pobūdžio bylų (konkurencijos teisės pažeidimų) ir galų gale aptariant bylas, kurios nepriskirtinos nė vienai iš šių kategorijų (migracijos bylos).

1.1. Teisė į teisingą teismą valstybės tarnybos bylose

Šiame skyriuje analizuojama, kaip tarptautiniuose žmogaus teisių dokumentuose įtvirtinta teisė į teisingą teismą taikoma valstybės tarnybos bylose. Taip pat vertinama, kokią įtaką daro ta aplinkybė, jog pagal EŽTT ir Žmogaus teisių komiteto praktiką valstybės tarnybos bylose taikomas civilinių bylų standartas.

1.1.1 Pakto taikymas valstybės tarnybos bylose

Šio poskyrio tikslas – atskleisti, kokia apimtimi teisė į teisingą teismą, įtvirtinta Pakte, taikoma valstybės tarnybos bylose. Be to, vertinama, kaip Žmogaus teisių

55 „Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo Nr. VIII-1029 156 straipsnio pakeitimo įstatymas“, TAR, Nr. 2020-15516, Infolex, žiūrėta 2025 m. sausio 18 d., https://www.infolex.lt/ta/545194.

56 Egidijus Jarašiūnas ir kt., *Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos taikymas supra- ir nacionaliniu lygmenimis* (Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2019), 355, žiūrėta 2025 m. sausio 25 d. https://www.tf.vu.lt/wp-content/uploads/2019/10/LExxx_2019_ES_pagrindiniu_teisi%C5%B3_chartijos.pdf., 355.

57 Bonelli, *supra note*, 36.

58 „ESTT 2013 m. vasario 26 d. sprendimas byloje „Åklagaren prieš Akerberg Fransson“ (Nr. C-617/10), §21–22, Curia, žiūrėta 2024 m. gruodžio 15 d., https://infocuria.curia.europa.eu/tabs/document/C/2010/C-0617-10-00000000RP-01-P-01/ARRET/134202-LT-1-html.

59 Pavyzdžiui, „LVAT 2019 m. birželio 26 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. eA-770-1062/2019“, Infolex, žiūrėta 2025 m. sausio 2 d., https://www.infolex.lt/tp/1743517.

60 „LVAT 2023 m. balandžio 19 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. eI-5-662/2023“, Infolex, žiūrėta 2025 m. sausio 2 d., https://www.infolex.lt/tp/2159697.

komitetas plėtoja civilinio pobūdžio ginčų sampratą, kokios išvados darytinos iš praktikos valstybės tarnybos bylose.

Žmogaus teisių komitetas yra nurodęs, kad sąvoka „civilinės teisės ir pareigos" nėra visiškai aiški, kadangi skiriasi Pakto tekstas skirtingomis kalbomis, kurios visos turi vienodą teisinę galią[61]. Šio neaiškumo nepadeda išspręsti ir *travaux préparatoires*[62]. Pakto tekstas anglų ir rusų kalbomis koncentruojasi į ginčą, o prancūzų ir ispanų kalbomis – į teisės ar pareigos prigimtį. Žmogaus teisių komitetas yra pažymėjęs, kad sprendžiant dėl ginčo pobūdžio, turi būti vertinama teisės prigimtis, o ne ginčo šalių statusas ar institucija, kuri pagal nacionalinę teisę turi teisę spręsti ginčą, todėl kiekvienas pareiškimas turi būti nagrinėjamas, atsižvelgiant į konkrečius faktus[63].

Žmogaus teisių komiteto praktikoje yra įtvirtinta, kad civilinio pobūdžio byloms priskiriami atvejai, kai sprendžiami ginčai dėl teisių ir pareigų tarp fizinių ir juridinių asmenų, pavyzdžiui, sutartiniai teisiniai santykiai, civilinės atsakomybės santykiai, turtiniai santykiai[64]. Taip pat civiliniais santykiais laikomi santykiai, susiklostę tarp privačių asmenų ir viešųjų juridinių asmenų, jei santykiai, nepaisant jų subjektų, atitinka anksčiau nurodytus kriterijus[65]. Pavyzdžiui, Žmogaus teisių komiteto vertinimu, ginčas dėl statybų leidimo ir statinio nugriovimo laikytinas civilinio pobūdžio ginču[66]. Žmogaus teisių komitetas yra nurodęs, kad drausminių nuobaudų skyrimas nebūtinai turi būti laikomas ginču, susijusiu su teisėmis ar pareigomis, ir nebūtinai laikomas baudžiamojo pobūdžio, nebent už tokį elgesį skiriamos sankcijos, kurios, nepaisant nacionalinės teisės, yra baudžiamosios savo prigimtimi, ir gali būti laikomos baudžiamuoju kaltinimu[67]. Žmogaus teisių komiteto vertinimu, jei teisminei institucijai pavesta spręsti dėl drausminių nuobaudų, ji privalo taikyti Pakto 14 straipsnio 1 dalyje įtvirtintas garantijas[68]. Pavyzdžiui, Žmogaus teisių komiteto praktikoje įtvirtinta, kad minėtos garantijos yra taikomos sprendžiant tarnybinius ginčus[69], socialinės apsaugos

---

61 Žmogaus teisių komiteto 2007 m. rugpjūčio 23 d. Nr. CCPR/C/GC/32 General Comment No. 32 Article 14: Right to equality before courts and tribunals and to a fair trial, § 16, University of Minnesota, žiūrėta 2025 m. sausio 5 d., https://hrlibrary.umn.edu/gencomm/hrcom32.html.

62 *Ibid*.

63 „Žmogaus teisių komiteto balandžio 8 d. sprendimas byloje „Y. L. prieš Kanadą" (Nr. 112/1981), § 9.1–9.2, University of Minnesota human rights library, žiūrėta 2024 m. liepos 1 d., https://hrlibrary.umn.edu/undocs/session41/112-1981.htm.

64 Taylor, *supra note*, 41:382.

65 *Ibid*. 381.

66 „Žmogaus teisių komiteto 2004 m. liepos 27 d. sprendimas byloje „Franz ir Maria Deisl prieš Austriją" (Nr. 1060/2002), § 11.1, Juris, žiūrėta 2024 m. liepos 1 d., https://juris.ohchr.org/casedetails/1128/en-US.

67 „Žmogaus teisių komiteto 2014 m. kovo 25 d. sprendimas byloje „Paksas prieš Lietuvą" (Nr. 2155/2012), Juris, žiūrėta 2022 m. sausio 30 d., https://juris.ohchr.org/casedetails/1819/en-US.

68 „Žmogaus teisių komiteto 2004 m. liepos 20 d. sprendimas byloje „Paul Perterer prieš Austriją" (Nr. 1015/2001), § 9.2, Juris, žiūrėta 2022 m. sausio 30 d., https://juris.ohchr.org/casedetails/1124/en-US.

69 „Žmogaus teisių komiteto 1994 m. liepos 19 d. sprendimas byloje „Casanovas prieš Prancūziją" (Nr. 441/1990), UN Treaty Body Database, žiūrėta 2022 m. sausio 30 d., https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CCPR%2FC%2F51%2FD%2F441%2F1990&Lang=en.

klausimus[70], žemės nuosavybės santykius[71] ir pan. Kita vertus, Žmogaus teisių komitetas laikosi nuoseklios pozicijos, kad ginčai dėl paaukštinimo, dalyvavimo konkursuose ir pan. nesusiję su civilinėmis teisėmis ir pareigomis[72]. Valstybės tarnybos bylos priskirtinos civilinėms pagal Žmogaus teisių komiteto praktiką ir tokio pobūdžio bylose taikoma Pakto 14 straipsnio 1 dalis.

Bene didžiausią įtaką Lietuvos administraciniam procesui padarė Žmogaus teisių komiteto sprendimas byloje *Jagminas prieš Lietuvą*, kurioje, nors ir nebuvo konstatuotas Pakto 14 straipsnio pažeidimas, tačiau, kaip minėta, būtent dėl šio sprendimo buvo kreiptasi ir į Lietuvos Respublikos Konstitucinį Teismą (toliau – Konstitucinis Teismas)[73] ir galų gale pakeista ABTĮ nuostata, reglamentuojanti proceso atnaujinimo pagrindus[74]. Nors daugiau Žmogaus teisių komiteto sprendimų, susijusių su valstybės tarnybos santykiais Lietuvoje, ir nėra, šis atvejis puikiai iliustruoja šio teisinio instrumento potencialą.

1.1.2 EŽTK garantijos valstybės tarnybos bylose

EŽTK 6 straipsnio 1 dalis taikoma ir viešojo administravimo subjektams atliekant jiems pavestas funkcijas, jei pagal EŽTT praktikoje išvystytus kriterijus tokie teisiniai santykiai priskiriami civilinėms byloms[75]. Dėl to pagal EŽTT praktiką ir administraciniuose teismuose nagrinėjamoms byloms gali būti taikoma EŽTK 6 straipsnio 1 dalis.

Civilinio pobūdžio bylose taikoma siauresnė EŽTK 6 straipsnio apimtis – taikytina tik pirma šio straipsnio dalis, kurioje įtvirtinta, kad kai sprendžiamas tam tikro

---

70 „Žmogaus teisių komiteto 1994 m. birželio 30 d. sprendimas byloje „García Pons prieš Ispaniją“ (Nr. 454/1991), University of Minnesota Human Rights Library, žiūrėta 2022 m. sausio 30 d., https://hrlibrary.umn.edu/undocs/session55/VIEW454.htm.

71 „Žmogaus teisių komiteto 1986 m. balandžio 8 d. sprendimas byloje „Y. L. prieš Kanadą“ (Nr. 112/1981), *supra note* 63.

72 „Žmogaus teisių komiteto 2003 m. rugpjūčio 6 d. sprendimas byloje „Kolanowski prieš Lenkiją“ (Nr. 837/1998), § 6.4, University of Minnesota Human Rights Library, žiūrėta 2022 m. sausio 30 d., https://hrlibrary.umn.edu/undocs/837-1998.html; „Žmogaus teisių komiteto 2005 m. spalio 28 d. sprendimas byloje „Dimitrov prieš Bulgariją“ (Nr. 1030/2001), § 8.3, University of Minnesota Human Rights Library, žiūrėta 2022 m. sausio 30 d., https://hrlibrary.umn.edu/undocs/1030-2001.html; „Žmogaus teisių komiteto 2005 m. liepos 25 d. sprendimas byloje „Karatsis prieš Kiprą“ (Nr. 1182/2003), § 6.4, University of Minnesota Human Rights Library, žiūrėta 2022 m. sausio 30 d., https://hrlibrary.umn.edu/undocs/1182-2003.html; „Žmogaus teisių komiteto 2005 m. spalio 28 d. sprendimas byloje Fernández prieš Ispaniją“ (Nr. 1396/2005), § 6.3, University of Minnesota Human Rights Library, žiūrėta 2022 m. sausio 30 d., https://hrlibrary.umn.edu/undocs/1396-2005.html.

73 „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo prašymas Nr. 1B-24/2019“, žiūrėta 2024 m. birželio 17 d., https://lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta2040/content.

74 „Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo Nr. VIII-1029 156 straipsnio pakeitimo įstatymas Nr. XIII-3221“ (TAR, 2020, Nr. 2020-15516), Infolex, žiūrėta 2023 m. liepos 8 d., https://www.infolex.lt/ta/611734.

75 Pavyzdžiui, Tina Sever, „Procedural Safeguards under the European Convention on Human Rights in Public (Administrative) Law Matters“, *DANUBE* 9(2) (2018): 97–116; Settem, *supra note*, 40.

asmens civilinio pobūdžio teisių ir pareigų ar jam pareikšto kokio nors baudžiamojo kaltinimo klausimas, toks asmuo turi teisę, kad bylą per kuo trumpiausią laiką viešai ir teisingai išnagrinėtų pagal įstatymą įsteigtas nepriklausomas ir nešališkas teismas. Be to, net ir EŽTK 6 straipsnio 1 dalis, kuri taikoma tiek civilinėse, tiek baudžiamosiose bylose, būtent civilinėse gali būti taikoma siauresne apimtimi[76].

EŽTT, spręsdamas, ar yra pagrindas taikyti EŽTK 6 straipsnio 1 dalį, yra išvystęs autonomiškus, nuo nacionalinės teisės nepriklausančius kriterijus, pagal kuriuos daro išvadą, ar byla laikytina civiline, ar ne. Dėl to net jei pagal nacionalinę teisę atitinkama byla kyla viešojo administravimo subjektui atliekant pavestas užduotis, nereiškia, kad pagal EŽTT praktiką ši byla nepateks į EŽTK 6 straipsnio taikymo sritį[77].

EŽTT praktikoje išskiriama, kad byla gali patekti į EŽTK 6 straipsnio apimtį, jei: (i) tarp šalių yra kilęs ginčas[78]; (ii) ginčas yra tikras ir rimtas (angl. *genuine and serious*)[79]; (iii) ginčas turi būti dėl teisės, kuri pripažįstama nacionalinėje teisėje[80]; (iv) ginčo išsprendimas sukelia pasekmes asmeniui dėl jo ginčijamos teisės[81]; (v) teisė, dėl kurios kilęs ginčas, yra civilinio pobūdžio[82].

Terminas „ginčas" įvardytas prancūziškame EŽTK tekste (pranc. *contestation*) ir EŽTT šį kriterijų paprastai pradeda vertinti nuo to, ar tarp šalių yra kilęs ginčas, o atitinkamai išvadai pakanka nustatyti, kad dvi šalys dėl kažko nesutaria ir viena iš jų kreipėsi į teismą[83]. Tarp šalių kilęs ginčas turi būti tikras ir rimtas. Iš esmės tai reiškia, kad kilęs ginčas negali būti akivaizdžiai nepagrįstas. Pavyzdžiui, buvo spręsta, kad prašymas atlyginti žalą dėl to, kad toje pačioje kalinimo įstaigoje kali žmogus, sergantis AIDS, nepagrindžiant, kaip konkrečiai buvo pažeistos pareiškėjo teisės, negali

---

76 Pavyzdžiui, teisė į teisinę pagalbą: Nabil Khabirpour, „A Tale of Two Cases and a Story Yet Untold: Access to Justice and Legal Advice under the Civil Limb of Article 6 ECHR", *The Modern Law Review* (2024): 10–11, SSRN, žiūrėta 2026 m. sausio 15 d. https://ssrn.com/abstract=5033415.

77 Settem, *supra note*, 40: 54.

78 Pavyzdžiui, „EŽTT 1981 m. birželio 23 d. sprendimas byloje „Le Compte, Van Leuven ir De Meyere prieš Belgiją" (Nr. 6878/75 ir 7238/75), § 44, Hudoc, žiūrėta 2025 m. sausio 2 d., https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-57522%22]}.

79 Pavyzdžiui, „EŽTT 1982 m. rugsėjo 23 d. sprendimas byloje „Sporrong ir Lönnroth prieš Švediją" (Nr. 7151/75 ir 7152/75), § 88, Hudoc, žiūrėta 2025 m. sausio 3 d., https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-57580%22]}.

80 Pavyzdžiui, „EŽTT 2021 m. kovo 9 d. sprendimas byloje „Bilgen prieš Turkiją" (Nr. 1571/07), § 49, Hudoc, žiūrėta 2025 m. vasario 2 d., https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-208367%22]}.

81 Pavyzdžiui, „EŽTT 2021 m. spalio 12 d. sprendimas byloje „Bara ir Kola prieš Albaniją" (Nr. 43391/18 ir 17766/19), Hudoc, žiūrėta 2024 m. sausio 20 d., https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-211933%22]}.

82 Pavyzdžiui, „EŽTT 1978 m. birželio 28 d. sprendimas byloje „König prieš Turkiją" (Nr. 6232/73), § 89, Hudoc, žiūrėta 2026 m. sausio 3 d., https://hudoc.echr.coe.int/#{%22itemid%22:[%22001-57512%22]}.

83 Pavyzdžiui, „EŽTT 2022 m. kovo 15 d. sprendimas byloje „Grzęda prieš Lenkiją" (Nr. 43572/18), § 257, Hudoc, žiūrėta 2025 m. balandžio 2 d., https://hudoc.echr.coe.int/fre#{%22itemid%22:[%22001-216400%22]}.

būti vertinamas kaip tikras ir rimtas ginčas[84]. Kitas pavyzdys, kai nacionalinis teismas atsisakė surengti žodinį posėdį nagrinėjant bylą pirmosios instancijos teisme, kadangi pateiktas skundas buvo akivaizdžiai nepagrįstas[85]. Šie pavyzdžiai atskleidžia, kad ginčo „tikrumo" kriterijus reikalauja faktiškai pagrįsto reikalavimo, o ginčas, neturintis aiškios teisinės bazės nacionalinėje teisėje, dažniausiai nepripažįstamas.

EŽTT nustato, ar nacionalinėje teisėje ar teismų praktikoje įtvirtinta tam tikra teisė, dėl kurios kilo ginčas[86]. Pavyzdžiui, EŽTT vertino, ar pagal nacionalinę teisę asmuo gali kreiptis į teismą, kai bažnyčia jį atleido iš pastoriaus pareigų. EŽTT savo vertinimą, visų pirma, pradeda nuo nacionalinės teisės nuostatų, t. y. ar jose įtvirtinta atitinkama teisė ir kaip šias nuostatas interpretuoja nacionaliniai teismai. Šiuo atveju EŽTT pažymėjo, kad visi nacionaliniai teismai priėjo prie išvados, kad neturi jurisdikcijos, kadangi bažnyčios ir pastoriaus santykius reguliavo kanonų teisė[87]. Taigi EŽTT sprendė, kad nacionalinių teismų sprendimai nutraukti procesą nebuvo akivaizdžiai nepagrįsti – kitoks EŽTT vertinimas reikštų, kad EŽTT sukuria teisę, kurios nėra nacionalinėje teisėje[88]. Tam tikrais atvejais EŽTT gali remtis ir tarptautine teise, nors atitinkamos teisės ir nėra nacionalinėje teisėje[89].

Taip pat EŽTT praktikoje pripažįstama, kad kilęs ginčas turi sukelti pasekmes, t. y. turėti tiesioginį poveikį asmens ginčijamai teisei. Tai reiškia, kad sprendimas dėl ginčo esmės, priimtas bylą išnagrinėjus iš esmės, dažniausiai pateks į šią kategoriją, tačiau tarpiniai teismo sprendimai – ne[90]. Pavyzdžiui, atskirieji skundai dėl įvairių procesinių aspektų kaip antai: bylos medžiagos nepripažinimas nevieša, bylos sustabdymas ir pan.

EŽTT spręsdamas, ar atitinkamas ginčas yra civilinio pobūdžio, nesivadovauja klasifikacija nacionalinėje teisėje, tačiau vertina, ar kilęs ginčas turi lemiamos reikšmės

---

84 „EŽTT 2006 m. birželio 8 d. sprendimas dėl priimtinumo byloje „Skorobogatykh prieš Rusiją" (Nr. 37966/02), Hudoc, žiūrėta 2023 m. sausio 28 d., https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-78177%22]}.

85 „EŽTT 1997 m. gruodžio 8 d. sprendimas dėl priimtinumo byloje „Kaukonen prieš Suomiją" (Nr. 24738/94), Hudoc, žiūrėta 2025 m. sausio 2 d., https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-87907%22]}.

86 Settem, *supra note*, 40.

87 „EŽTT (DK) sprendimas 2017 m. rugsėjo 14 d. sprendimas byloje „Karoly Nagy prieš Vengriją" (Nr. 56665/09), § 72, Hudoc, žiūrėta 2025 m. birželio 15 d., https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-177070%22]}.

88 *Ibid*. § 77.

89 „EŽTT (DK) sprendimas 2018 m. kovo 15 d. sprendimas byloje „Naït-Liman prieš Šveicariją" (Nr. 51357/07), Hudoc, žiūrėta 2024 m. rugsėjo 28 d., https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-164470%22]}: šiame sprendime buvo nagrinėjamas klausimas, ar galima kreiptis į teismą dėl žalos atlyginimo už patirtus kankinimus kitoje valstybėje, atsižvelgiant į tai, kad kankinimų draudimas yra įgijęs universalią jurisdikciją. EŽTT, spręsdamas, ar ši teisė pripažįstama nacionalinėje teisėje, rėmėsi tarptautine teise.

90 „EŽTT 2009 m. spalio 15 d. sprendimas byloje „Micallef prieš Maltą" (peticijos Nr. 17056/06), § 75, Hudoc, žiūrėta 2023 m. liepos 2 d., https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-95031%22]}.

asmens civilinėms teisėms ar pareigoms[91].

Kaip minėta, teisė kreiptis į teismą, užtikrinanti veiksmingą asmens teisių gynimą, yra viena pamatinių demokratinės teisinės valstybės garantijų. Vis dėlto praktinis šios teisės įgyvendinimas ginčuose, kylančiuose valstybės tarnybos srityje, dažnai susiduria su specifiniais iššūkiais. EŽTT praktikoje šie klausimai buvo itin problematiški ir vystėsi etapais, nuolat ieškant tinkamiausių kriterijų, kaip taikyti EŽTK 6 straipsnį valstybės tarnautojų ginčuose. Šiame kontekste ypač svarbūs sprendimai bylose *Pellegrin prieš Prancūziją* ir *Vilho Eskelinen ir kt. prieš Suomiją*, kurie parodo tiek EŽTT jurisprudencijos evoliuciją, tiek būtinybę aiškiai atriboti valstybės valdžios funkcijų vykdymą nuo įprastų darbo santykių, siekiant užtikrinti asmenų teisę į veiksmingą teismo procesą.

Įprasta EŽTT praktika buvo laikyti, kad EŽTK 6 straipsnis apskritai netaikomas valstybės tarnybos ginčams[92]. Kita vertus, ginčams, kurie buvo išimtinai finansinio pobūdžio, pavyzdžiui, pensijos mokėjimas, EŽTK 6 straipsnis buvo taikomas[93]. Tačiau kilus ginčui dėl darbo užmokesčio priteisimo neteisėtai atleidus iš valstybės tarnybos pareigų, toks ginčas nepatekdavo į EŽTK 6 straipsnio taikymo apimtį, nes finansinio pobūdžio klausimas gali būti išspręstas tik įvertinus atleidimo teisėtumą[94].

EŽTT praktikos netikslumus bandė spręsti byloje *Pellegrin prieš Prancūziją*[95], kurioje turėjo būti pašalinta išsiskiriančios praktikos problema ir suvienodinti kriterijai, taikytini atribojant, ar valstybės tarnybos ginčams taikomas EŽTK 6 straipsnis[96]. Gilles Pellegrin 1989 metais buvo paskirtas Gvinėjos ekonomikos, planavimo ir prekybos ministro techniniu patarėju. Jo pareigos apėmė valstybės investicijų biudžeto parengimą, dalyvavimą rengiant valstybės planus ir investicijų programas, bendradarbiaujant su šalies valstybės tarnautojais ir tarptautinėmis organizacijomis. Grįžęs į Prancūziją, Pellegrin apskundė Prancūzijos ministro sprendimą nepratęsti jo, kaip techninio patarėjo užsienyje, darbo sutarties, nes medicininio patikrinimo metu buvo nustatyta, kad jam negalima dirbti dėl sveikatos būklės. Kadangi šio sprendimo nagrinėjimas nacionaliniuose teismuose truko itin ilgai, Pellegrin kreipėsi į EŽTT teigdamas, kad tokia ilga teisminio nagrinėjimo trukmė pažeidė jo teisę į bylos nagrinėjimą per pagrįstą laiką pagal EŽTK 6 straipsnio 1 dalį.

EŽTT, nagrinėdamas bylą, pirmiausia sprendė klausimą dėl EŽTK 6 straipsnio

---

91 Settem, *supra note*, 40: 47.

92 „EŽTT 1993 m. rugpjūčio 24 d. sprendimas byloje „Massa prieš Italiją“ (Nr. 14399/88), § 26, Hudoc, žiūrėta 2024 m. lapkričio 18 d., https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-57832%22]}.

93 „EŽTT 1992 m. lapkričio 26 d. sprendimas byloje „Francesco Lombardo prieš Italiją“ (Nr. 11519/85), Hudoc, žiūrėta 2025 m. gruodžio 30 d., https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-57782%22]}.

94 „EŽTT 1997 m. kovo 17 d. sprendimas byloje „Niegel prieš Prancūziją“ (Nr. 18725/91), § 44, Hudoc, žiūrėta 2024 m. sausio 10 d., https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-58026%22]}.

95 „EŽTT 1999 m. gruodžio 8 d. sprendimas byloje „Pellegrin prieš Prancūziją“ (Nr. 28541/95), Hudoc, žiūrėta 2025 m. vasario 20 d., https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-58402%22]}.

96 Bella, *supra note*, 42: 873.

1 dalies taikymo valstybės ir jos tarnautojų ginčuose, kadangi iki tol vyravusi EŽTT praktika, kaip minėta aukščiau, šiuo klausimu buvo nevienareikšmė. Šiame sprendime EŽTT suformulavo naują „funkcinį kriterijų“. Pagal jį esminis aspektas yra darbuotojo pareigų pobūdis: turi būti vertinama, ar einamos pareigos susijusios su valstybės suteiktų viešosios valdžios galių vykdymu. Tiksliau – ar darbuotojas tiesiogiai ar netiesiogiai įgyvendina valstybės ar kitų viešųjų institucijų suverenius įgaliojimus bendrajam valstybės interesui užtikrinti. EŽTT paaiškino, kad, įvertinęs pareigas ir atsakomybes, kiekvienu konkrečiu atveju spręs, ar asmuo eina būtent tokias pareigas, o atspirties taškas tokiam vertinimui bus Europos Komisijos komunikatas[97]. Kita vertus, EŽTT nurodė, kad keliant klausimus dėl pensijų EŽTK 6 straipsnis turi būti taikomas. Tai grindžiama tuo, kad asmeniui išėjus į pensiją specialus ryšys tarp jo ir valstybės nebeegzistuoja, o asmuo atsiduria tokioje pačioje padėtyje kaip tie, kurių darbo santykiai grindžiami privatinės teisės normomis[98]. EŽTT nustatė, kad Pellegrin pareigos buvo tiesiogiai susijusios su valstybės viešųjų finansų valdymu, kuris neabejotinai priskirtinas suverenios valstybės valdžios funkcijoms. Todėl pareiškėjo ginčas buvo laikytas nepatenkančiu į EŽTK 6 straipsnio 1 dalies taikymo sritį.

Nors sprendimu byloje *Pellegrin prieš Prancūziją* suteikta daugiau aiškumo, EŽTT praktikoje vis dar pasitaikydavo išsiskyrimų, o teisėjai ne visada sutardavo dėl galutinių išvadų[99]. Pavyzdžiui, atsisakyta taikyti EŽTK 6 straipsnį tyrėjai, kurios tyrimas apėmė ir konfidencialią medžiagą[100], teisininkui, dirbusiam policijoje[101], ir t. t. Nors tai buvo pirmas žingsnis nustatant aiškius kriterijus, akivaizdu, kad ne visos šios srities problemos buvo išspręstos.

Taškas buvo padėtas byloje *Vilho Eskelinen ir kt. prieš Suomiją*, kurioje EŽTT konstatavo, kad byloje *Pellegrin prieš Prancūziją* suformuluotos taisyklės nėra tinkamos. Teismas pažymėjo, jog net ir identiškiems ginčams taikant *Pellegrin* kriterijus, vieniems asmenims būtų taikomas EŽTK 6 straipsnis, o kitiems – ne.

Būtent V*ilho Eskelinen ir kt. prieš Suomiją* bylos kontekste tai pasireiškė tuo, kad penki iš pareiškėjų buvo policijos pareigūnai, o tai, remiantis *Pellegrin* aiškinimu, yra pavyzdinis valstybės tarnautojo atvejis, kai EŽTK 6 straipsnis netaikomas. Tačiau vienas iš pareiškėjų ėjo asistento pareigas, kurios neapėmė *Pellegrin prieš Prancūziją*

---

97 „Freedom of movement of workers and access to employment in the public service of the Member States – Commission action in respect of the application of Article 48(4) of the EEC Treaty“ (Communication from the Commission of the European Communities published in OJEC no. C 72 of 18 March 1988). Pastebėtina, kad pagal šį komunikatą pilietybės reikalavimas gali būti taikomas policijos pareigūnams, ginkluotųjų pajėgų nariams, teisminės valdžios, mokesčių institucijų, diplomatinio korpuso, ministerijų ar savivaldybių, centrinių bankų ar kitų institucijų darbuotojams, kai jų funkcijos apima viešojo administravimo funkcijas, tokias kaip teisės aktų rengimas ar įgyvendinimas.

98 „EŽTT 1999 m. gruodžio 8 d. sprendimas byloje „Pellegrin prieš Prancūziją“, *supra note*, 95: 64–67.

99 Bella, *supra note*, 42:873.

100 „EŽTT 2000 m. liepos 11 d. sprendimas byloje „Kepka prieš Lenkiją“ (Nr. 31439/96), Hudoc, žiūrėta 2024 m. sausio 28 d., https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-5390%22]}.

101 „EŽTT 2005 m. vasario 1 d. sprendimas byloje „Verešová prieš Slovakiją“ (Nr. 70497/01), Hudoc, žiūrėta 2025 m. sausio 2 d., https://hudoc.echr.coe.int/fre#{%22itemid%22:[%22001-68300%22]}.

byloje suformuluotų kriterijų, pagal kuriuos tokios pareigos turėtų nepatekti į EŽTK 6 straipsnio apimtį. Taigi toje pačioje byloje, kai sprendžiamas analogiškas ginčas, vieniems pareiškėjams EŽTK 6 straipsnis taikytas, o kitiems – ne. EŽTT taip pat pažymėjo, kad po *Pellegrin prieš Prancūziją* byloje priimto sprendimo susiformavusi praktika rodo, kad taisyklės sunkiai pritaikomos: vien faktas, kad asmuo dirba tam tikroje valstybės institucijoje, tapdavo pagrindu netaikyti EŽTK 6 straipsnio. Be to, funkcinis kriterijus reiškia, kad net kilus ginčui, kuris yra visiškai analogiškas įprastiems darbo ginčams tarp darbuotojo ir darbdavio, EŽTK 6 straipsnis netaikomas.

EŽTT įvertino, kad sprendimas byloje *Pellegrin prieš Prancūziją* buvo pirmas žingsnis keičiant praktiką, tačiau kartu pabrėžė, jog nesuderinama situacija, kai pagal nacionalinę teisę asmuo turi teisę kreiptis į teismą, bet pagal EŽTT jurisprudenciją jam netaikomas EŽTK 6 straipsnis. Dėl to EŽTT suformulavo naują taisyklę: pirma, nacionalinėje teisėje *expressis verbis* turi būti suvaržyta teisė kreiptis į teismą; antra, toks ribojimas turi būti objektyviai pateisinamas, remiantis valstybės interesais. EŽTT taip pat pabrėžė, kad norint išvengti nepagrįstai siaurinamo EŽTK 6 straipsnio taikymo, vien pareiškėjo darbinių funkcijų atlikimas viešosios valdžios institucijoje nėra savaime pakankamas pagrindas netaikyti EŽTK 6 straipsnio. Taigi EŽTT iš esmės nurodė, kad *Pellegrin prieš Prancūziją byloje* suformuota taisyklė neturėtų būti netaikymo pagrindu, todėl norint apriboti galimybę kreiptis į teismą turi būti vertinamos ne tik asmens einamos pareigos, bet ir kilęs ginčas. Valstybė taip pat turi įrodyti, kad ginčo dalykas yra susijęs su valstybės valdžios įgyvendinimu ar ginčas susijęs su specialiu valstybės ir tarnautojo ryšiu. Dėl to negali būti pateisinamas įprastų darbo ginčų, pavyzdžiui, susijusių su atlyginimais, pašalpomis ar panašiomis teisėmis, netaikymas EŽTK 6 straipsnyje numatytoms garantijoms[102].

Taigi sprendimas, priimtas byloje *Vilho Eskelinen ir kt. prieš Suomiją*, iš esmės išsprendė EŽTT praktikoje vyravusius neaiškumus dėl EŽTK 6 straipsnio taikymo valstybės tarnybos bylose. Vėlesnė praktika pademonstravo pasikeitusią EŽTT poziciją, o tai ypač atsispindėjo ambasadų darbuotojų ir teisėjų bylose. Ambasados darbuotojų atveju valstybės interesas neteko lemiamos reikšmės, o teisėjų ir prokurorų bylose faktiškai suformuota prezumpcija, kad antrasis *Eskelinen* kriterijus netaikomas, taip sustiprinant jų teisę kreiptis į teismą. Taigi ši jurisprudencijos raida atskleidžia „gyvą" ir „evoliucinį" EŽTK 6 straipsnio pobūdį, vedantį prie paradigminės permainos: valstybės tarnautojai, įskaitant teisėjus, iš esmės laikomi turinčiais teisę į teisingą bylos nagrinėjimą, o valstybės, kaip darbdavio, privilegijuota padėtis ginčuose nuosekliai mažinama[103].

Šioje byloje suformuluotos taisyklės taikomos iki šiol, o to pasekmė – valstybės

102 „EŽTT (DK) 2007 m. balandžio 19 d. sprendimas byloje „Vilho Eskelinen ir kiti prieš Suomiją" (Nr. 63235/00), § 50–64, Hudoc, žiūrėta 2024 m. sausio 2 d., https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-80249%22]}.

103 Bella, *supra note*, 42: 882–884.

tarnybos ginčai beveik visuomet patenka į EŽTK 6 straipsnio apimtį[104]. Taigi byloje *Vilho Eskelinen ir kt. prieš Suomiją* priimtas sprendimas lėmė tai, kad EŽTK 6 straipsnis taikomas ambasadų darbuotojams[105], policijos pareigūnams[106] ar net karinių pajėgų karininkams[107].

Pastebėtina, kad Lietuvoje ši problema buvo išspręsta daug anksčiau nei EŽTT pateikė savo išaiškinimą sprendime *Vilho Eskelinen ir kt. prieš Suomiją*. Konstitucinis Teismas 2002 m. liepos 2 d. nutarime[108] sprendė, ar Lietuvos Respublikos krašto apsaugos sistemos organizavimo ir karo tarnybos įstatyme įtvirtintas teisinis reguliavimas atitinka Konstitucijos 30 straipsnio 1 dalyje įtvirtintą asmens teisę kreiptis į teismą ir 109 straipsnio 1 dalyje įtvirtintą teismų išimtinę kompetenciją vykdyti teisingumą. Kariai, atleisti iš tarnybos, turėjo teisę skųsti tik procedūrinius atleidimo aspektus, bet ne patį atleidimo teisėtumą. Konstitucinis Teismas pripažino šį reglamentavimą prieštaraujančiu Konstitucijai. Teismas pabrėžė, kad teisė kreiptis į teismą yra universali ir taikoma visiems asmenims, nepaisant jų teisinio statuso, taip pat ir kariams. Ši teisė turi būti veiksminga, o tai reiškia, kad teismo kompetencija neturi būti formaliai apribota vien tik procedūrinių aspektų vertinimu. Konstitucinis Teismas taip pat pažymėjo, kad net jeigu įstatymų leidėjas nustato ikiteisminę ginčų nagrinėjimo tvarką, jis negali užkirsti kelio asmeniui ginti pažeistas teises teisme.

Kitame nutarime[109] Konstitucinis Teismas taip pat nagrinėjo Lietuvos Respublikos krašto apsaugos sistemos organizavimo ir karo tarnybos įstatymo nuostatas, pagal kurias teismai negali nagrinėti karių drausminių nuobaudų ir kitų karo tarnybos ginčų (dėl perkėlimo, laipsnių, nušalinimo, sutarties pratęsimo ir pan.). Konstitucinis Teismas pabrėžė, kad teisė kreiptis į teismą – kaip konstitucinis teisminės gynybos principas – yra absoliuti, negali būti paneigta ar nepagrįstai varžoma. Nors karo tarnybos santykiai turi savo ypatumų, šie negali būti pagrindu asmens teisei siekti savo pažeistų teisių gynimo teisme paneigti. Šiame nutarime taip pat buvo konstatuota, kad reglamentavimas neatitinka Konstitucijos.

Valstybės tarnybos bylose aktualūs išaiškinimai priimti ir teisėjų drausminės atsakomybės bylose. Nors EŽTT tokių bylų nelaiko baudžiamosiomis, tačiau nurodo, kad tokios sankcijos turi stigmos elementą, kuris taikomas ir sprendžiant dėl bylų

---

104 Päivi Hirvelä ir kt., *Right to a Fair Trial: A Practical Guide to the Article 6 Case-Law of the European Court of Human Rights* (Cambridge: Intersentia, 2021), 24.

105 „EŽTT 2010 m. kovo 23 d. sprendimas byloje „Cudak prieš Lietuvą“ (Nr. 15869/02), Hudoc, žiūrėta 2025 m. liepos 20 d., https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-97879%22]}.

106 „EŽTT 2010 m. liepos 15 d. sprendimas byloje „Šikić prieš Kroatiją“ (Nr. 9143/08), Hudoc, žiūrėta 2024 m. rugpjūčio 18 d., https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-99871%22]}.

107 „EŽTT 2010 m. rugsėjo 23 d. sprendimas byloje „Vasilchenko prieš Rusiją“ (Nr. 34784/02), Hudoc, žiūrėta 2025 m. birželio 2 d., https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-100461%22]}.

108 „Konstitucinio Teismo 2002 m. liepos 2 d. nutarimas byloje Nr. 32/2000“, Infolex, žiūrėta 2023 m. birželio 30 d., https://www.infolex.lt/ta/18648.

109 „Konstitucinio Teismo 2012 m. gruodžio 10 d. nutarimas byloje Nr. 44/2010“, Infolex, žiūrėta 2023 m. birželio 30 d., https://www.infolex.lt/ta/162223.

priskirtinumo baudžiamosioms[110]. EŽTT vertinimu, teisėjai taipogi yra valstybės tarnautojai. Pavyzdžiui, EŽTT sprendime byloje *Misiūnas prieš Lietuvą* rėmėsi *Vilho Eskelinen* kriterijais, kuriais remiantis sprendžiama, ar yra pagrindas taikyti EŽTK 6 straipsnį[111]. Šioje byloje EŽTT vertino situaciją, kai buvęs teisėjas, pasinaudodamas Lietuvos Respublikos teismų įstatyme įtvirtinta specialia teise grįžti į teisėjo pareigas po darbo politinėse pareigose, siekė būti pakartotinai paskirtas apylinkės teismo teisėju, tačiau Respublikos Prezidentas atsisakė jį paskirti, šio sprendimo net neįformindamas dekretu. Nacionaliniai teismai atsisakė nagrinėti pareiškėjo skundus motyvuodami tuo, kad teisėjų korpuso formavimas yra Prezidento vykdomos valstybės valdžios funkcija, kuri nepatenka į teisminės kontrolės sritį. EŽTT konstatavo, kad tokia situacija pažeidė EŽTK 6 straipsnio 1 dalį. Teismas pažymėjo, kad nors valstybės gali riboti teisę kreiptis į teismą valstybės tarnybos santykiuose, pagal byloje *Vilho Eskelinen ir kt. prieš Suomiją* suformuotą testą toks ribojimas galimas tik išimtiniais atvejais. EŽTT pabrėžė, kad pareiškėjas nesiekė pirminio paskyrimo į teisėjo pareigas, bet naudojosi nacionalinėje teisėje įtvirtinta specialia teise grįžti į teisėjo pareigas, todėl ginčas buvo susijęs su jo civilinio pobūdžio teise į sąžiningą procedūrą sprendžiant jo prašymą. Teismas taip pat akcentavo, kad visiškas teisminės kontrolės nebuvimas dėl sprendimo nepaskirti teisėju nėra suderinamas su teisės viršenybės principu demokratinėje valstybėje. Taigi sprendimas byloje *Misiūnas prieš Lietuvą* reikšmingas tuo, kad dar kartą patvirtino itin siaurą galimybę netaikyti EŽTK 6 straipsnio valstybės tarnybos bylose ir papildomai sustiprino teisėjų teisę į veiksmingą teisminę gynybą jų statuso klausimais. Dėl to, atsižvelgiant į tai, kad yra taikomi byloje *Vilho Eskelinen ir kt. prieš Suomiją* suformuoti kriterijai, ir teisėjų bylos EŽTT gali parodyti tam tikras tendencijas, taikytinas valstybės tarnautojų bylose.

1.2. Teisės į teisingą teismą taikymas konkurencijos teisės pažeidimų bylose

Chartijai tapus pirminės teisės dalimi, itin pagausėjo skundų prieš Europos Komisiją, kuriuose teigiama, kad Europos Komisija pažeidė Chartijos ir EŽTK nuostatas. EŽTT, nagrinėdamas konkurencijos teisės bylas, suformavo svarbią praktiką dėl baudžiamojo kaltinimo autonominės sąvokos, tai tiesiogiai taikytina vertinant, kaip tokios bylos kvalifikuojamos Lietuvos administraciniuose teismuose. Pakto 14 straipsnis konkurencijos teisės bylose netaikomas, nes Žmogaus teisių komitetas nenagrinėja juridinių asmenų peticijų, o fizinių asmenų precedentų šioje srityje nėra. Tai leidžia apriboti tyrimą EŽTK ir Chartijos nuostatomis. Todėl toliau nagrinėjama, kokia apimtimi ir kokiomis sąlygomis teisės į teisingą teismą garantijos taikomos konkurencijos

110 Lorena Bachmaier, „Disciplinary Sanctions against Judges: Punitive but not Criminal for the Strasbourg Court", *eucrim – The European Criminal Law Associations' Forum* 4 (2022): 260–265.

111 „EŽTT 2025 m. spalio 7 d sprendimas byloje „Misiūnas prieš Lietuvą" (Nr. 38687/22), Hudoc, žiūrėta 2025 m. kovo 10 d., https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-248791%22]}.

teisės pažeidimų bylose[112].

1.2.1 EŽTK taikymas konkurencijos teisės pažeidimų bylose

EŽTK svarbi sprendžiant konkurencijos teisės pažeidimų bylas – jos taikymo svarbą pripažįsta ir nacionaliniai teismai, ir pati Konkurencijos taryba[113]. Nors kartais teigiama, kad EŽTT jurisprudencija mažai prisideda prie konkurencijos teisės aiškinimo, nes iš esmės dubliuoja ESTT praktiką, vis dėlto EŽTT sprendimai gali būti net svarbesni nacionalinėms konkurencijos institucijoms[114]. Tai paaiškinama tuo, kad ESTT sprendžia daugiausia ūkio subjektų ginčus su Europos Komisija, nagrinėdamas ginčus dėl Europos Komisijos sprendimų iš esmės. Tuo tarpu EŽTT nagrinėja ginčus, kurie kyla dėl nacionalinių konkurencijos institucijų priimtų sprendimų ir yra analizuojamas konkretus nacionalinis reguliavimas bei nacionalinės konkurencijos institucijos veiksmai bei sprendimai. Be to, ESTT, spręsdamas procedūrinius klausimus, remiasi EŽTK ir EŽTT praktika, aiškindamas Chartijos nuostatas pagal EŽTT išplėtotą jurisprudenciją[115].

EŽTT pirmą kartą klausimą, ar pažeidimas gali būti laikomas baudžiamuoju, nepaisant jo nacionalinės kvalifikacijos, nagrinėjo byloje *Engel ir kt. prieš Nyderlandus*[116]. Sprendime EŽTT pabrėžė, kad nacionalinėje teisėje įprasta skirti baudžiamuosius ir kitokius, pavyzdžiui, tarnybinius pažeidimus. Šie skiriasi ne tik bausmės griežtumu ir pasekmėmis (tokiomis, kaip teistumas), bet ir taikoma procedūra. Baudžiamojo pobūdžio pažeidimams taikomi griežtesni reikalavimai ir platesnės procesinės garantijos nei kitiems pažeidimams. EŽTT pažymėjo, kad EŽTK leidžia valstybėms pačioms klasifikuoti pažeidimus. Vis dėlto, jei valstybė turėtų visišką laisvę spręsti, ar pažeidimas yra baudžiamasis, tik nuo jos valios priklausytų, ar taikytinos EŽTK 6 straipsnio garantijos. Tai, EŽTT vertinimu, prieštarautų EŽTK tikslui ir objektui. Todėl EŽTT pripažino, kad „baudžiamojo kaltinimo" sąvoka Konvencijos prasme turi autonominę reikšmę, ir nustatė aiškius kriterijus, kuriais remiantis sprendžiama, ar pažeidimas laikytinas baudžiamuoju[117].

Pirmasis *Engel* kriterijus susijęs su pažeidimo kvalifikavimu pagal nacionalinės

---

112 Pastebėtina, kad būta bandymų pagrįsti siauresnės apimties teisės į teisingą teismą garantijų taikymą juridiniams asmenims, tačiau teismų praktikoje nepastebimos tokios tendencijos, pavyzdžiui: Mariia Sokolova, „The Right to a Fair Trial of Legal Persons Throughout the Case Law of the ECHR and the CJEU", *LeXonomica* 15(1) (2023): 77–98.

113 Moisejevas, *supra note*, 33:165.

114 Pascal Berghe, „Recent Developments in the Case-Law of the ECtHR on the Right to a Fair Trial in Competition Proceedings", *Journal of European Competition Law & Practice* 10(8) (2019): 485–490.

115 „Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija" (2016), OL, Nr. C202/389, 51 straipsnis.

116 „EŽTT 1976 m. birželio 8 d. sprendimas byloje „Engel ir kiti prieš Nyderlandus" (Nr. 5100/71; 5101/71; 5102/71; 5354/72; 5370/72), Hudoc, žiūrėta 2024 m. sausio 2 d., https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-100705%22]}.

117 *Ibid*.

teisės normas[118]. EŽTT praktikoje šis kriterijus laikomas mažiausiai reikšmingu, nes formalus kvalifikavimas pagal nacionalinę teisę negali paneigti autonominio vertinimo[119]. Tai aiškintina tuo, kad jei vien nacionalinis kvalifikavimas lemtų EŽTK 6 straipsnio taikymą, valstybė turėtų absoliučią diskreciją spręsti, ar taikyti teisės į teisingą teismą garantijas[120]. Kita vertus, jei pažeidimas nacionalinėje teisėje tiesiogiai priskiriamas baudžiamiesiems, tai EŽTT laikys esmine aplinkybe ir nebeanalizuos kitų *Engel* kriterijų. Šio tyrimo kontekste šis kriterijus nėra esminis, nes pagal Lietuvos teisę konkurencijos teisės pažeidimai priskiriami administracinei teisei, todėl EŽTK 6 straipsnio taikymą lemia kiti du *Engel* kriterijai.

Pagal antrąjį *Engel* kriterijų EŽTT nagrinėja normos prigimtį[121]. Tai reiškia, kad EŽTT vertina kelis aspektus: ar norma taikoma visiems ar tik specifinei grupei, ar procedūrą inicijuoja valstybės institucija su valdingais įgaliojimais, ar norma yra baudžiamojo arba atgrasomojo pobūdžio. Taip pat atsižvelgiama į tai, kaip pažeidimas klasifikuojamas kitose valstybėse, ar sankcija skiriama nustačius kaltę ir ar norma siekia apsaugoti viešuosius interesus, kuriuos paprastai gina baudžiamoji teisė. EŽTT praktikoje, pavyzdžiui, pripažįstama, kad norma siekia apsaugoti viešuosius interesus, kuriuos paprastai gina baudžiamosios teisės normos, jei norma siekiama užtikrinti efektyvią konkurenciją[122], apsaugoti finansinių rinkų integralumą[123], užtikrinti akcinių bendrovių tinkamą administravimą ir akcininkų apsaugą[124].

EŽTT praktikoje pripažįstama, kad pažeidimo menkumas pagal nacionalinę teisę neturi lemiamos reikšmės sprendžiant, ar jis laikytinas baudžiamuoju. Ši išvada grindžiama bylos pavyzdžiu, kur EŽTT sprendė dėl *non bis in idem* principo pažeidimo: asmuo, pažeidęs karinę tvarką atsivesdamas draugę į nesaugomą teritoriją ir bandęs pabėgti nuo pareigūnų, buvo traktuojamas kaip padaręs baudžiamąjį pažeidimą, nepaisant menko pažeidimo pobūdžio[125]. Kita vertus, pasitaiko praktikos išsiskyrimų, kai

---

118 *Ibid.*

119 *Ibid.*

120 „EŽTT 2007 m. vasario 1 d. sprendimas dėl priimtinumo byloje „Storbråten prieš Norvegiją“ (Nr. 12277/04), Hudoc, žiūrėta 2023 m. sausio 2 d., https://hudoc.echr.coe.int/fre#{%22itemid%22:[%22002-2877%22]}.

121 „EŽTT 1998 m. rugsėjo 2 d. sprendimas byloje „Arbuzov ir kiti prieš Rusiją“ (Nr. 22479/93), Hudoc, žiūrėta 2024 m. spalio 29 d., https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-58305%22]}.

122 „Komisijos 1991 m. gegužės 30 d. pranešimas byloje „Société Sténuit prieš Prancūziją“ (Nr. 11598/85), Hudoc, žiūrėta 2024 m. spalio 29 d., https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-46290%22]}; „EŽTT 2011 m. rugsėjo 27 d. sprendimas byloje „Menarini Diagnostics S. r. l. prieš Italiją“ (Nr. 43509/08), Hudoc, žiūrėta 2024 m. spalio 29 d., https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-106438%22]}.

123 „EŽTT 2014 m. kovo 4 d. sprendimas byloje „Grande Stevens ir kiti prieš Italiją“ (Nr. 18640/10), § 96, Hudoc, žiūrėta 2023 m. sausio 18 d., https://hudoc.echr.coe.int/fre#{%22itemid%22:[%22001-141794%22]}.

124 „EŽTT 2009 m. gegužės 19 d. sprendimas byloje „Messier prieš Prancūziją“ (Nr. 25041/07), Hudoc, žiūrėta 2025 m. spalio 18 d., https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-92863%22]}.

125 „EŽTT 2009 m. vasario 10 d. sprendimas byloje „Zolotukhin prieš Rusiją“ (Nr. 14939/03), § 55, Hudoc, žiūrėta 2023 m. sausio 2 d., https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-91222%22]}.

bauda nepripažįstama baudžiamąja, tačiau kitose bylose kelis kartus mažesnė piniginė sankcija yra pakankama konstatuoti baudžiamąjį pobūdį[126].

Taip pat kitas svarbus aspektas, kurį vertina EŽTT, yra, ar norma taikoma specifinei grupei asmenų ar yra bendro pobūdžio[127]. Pavyzdžiui, EŽTT nagrinėjo atvejį, kai asmuo buvo nubaustas už dalyvavimą neleistinoje demonstracijoje. Teismas pažymėjo, kad Administracinių nusižengimų kodekso nuostata, taikoma šiuo atveju, reglamentuoja viešųjų susirinkimų tvarką ir yra skirta visai visuomenei[128]. Nors EŽTT formaliai neapibrėžia, kad baudžiamieji pažeidimai taikomi ir juridiniams asmenims, praktikoje pripažįstama, kad jie gali būti atsakingi taip pat, kaip ir fiziniai asmenys[129, 130]. Kitas pavyzdys – byla *Inocêncio prieš Portugaliją*, kurioje asmeniui buvo skirta bauda už namo statybą be leidimo. EŽTT šioje byloje nurodė, kad norma, pagal kurią buvo skirta bauda, nėra bendro pobūdžio, aiškindamas, kad tokio pobūdžio norma tėra skirta nuosavybės naudojimui ir teritorijų planavimui kontroliuoti. Pastebėtina tai, kad pareiškėjas EŽTK 6 straipsnio taikymą kildino iš nacionalinės teisės, o būtent Portugalijos Konstitucijos, pagal kurią administraciniams pažeidimams taikoma tokia pati procedūra, kaip ir baudžiamiesiems, tačiau EŽTT vertino, kad tai nėra pagrindas daryti išvados, kad nagrinėta sankcija yra baudžiamojo pobūdžio[131].

Išskirtinas EŽTT sprendimas *OOO Neste St. Petersburg prieš Rusiją*. EŽTT nusprendė, kad konkurencijos teisės pažeidimas šiuo atveju nelaikytinas baudžiamuoju, nes jis nėra tokiu kvalifikuojamas pagal nacionalinę teisę ir nėra bendrojo pobūdžio norma. Taip pat įdomus aspektas, kad EŽTT šiame sprendime nurodė, kad pagrindinis konkurencijos teisės tikslas nėra nubausti ar atgrasyti nuo pažeidimų darymo, o tiesiog užtikrinti sąžiningą konkurenciją. Šioje byloje EŽTT nagrinėjo situaciją, kai už konkurencijos teisės pažeidimą nebuvo numatyta konkreti piniginė sankcija, kaip Europos Sąjungos valstybėse (pavyzdžiui, iki 10 proc. metinių įmonės pajamų). Vietoje to ūkio subjektas galėjo būti įpareigotas nutraukti pažeidimą, restruktūrizuoti įmonę ar grąžinti neteisėtai gautą pelną[132]. Tikėtina, kad būtent toks sankcijų pobūdis lėmė, jog pažeidimas nelaikytas baudžiamuoju, o tai patvirtina, kad EŽTT *Engel* kriterijus dažniausiai taiko kumuliatyviai. Priešingą situaciją EŽTT nagrinėjo byloje *Steininger*

126 Ryan Goss, „The Engel Criteria in the 21st Century: Irrational Flexibility and Deference in Recent European Court of Human Rights Jurisprudence", *Human Rights Law Review* 25(4) (2025): 16.

127 „EŽTT 1994 m. vasario 24 d. sprendimas byloje „Bendenoun prieš Prancūziją" (Nr. 12547/86), § 47, Hudoc, žiūrėta 2023 m. sausio 2 d., https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-57863%22]}.

128 „EŽTT 2005 m. vasario 1 d. sprendimas byloje „Ziliberberg prieš Moldovą" (Nr. 61821/00), § 32, Hudoc, žiūrėta 2023 m. vasario 20 d., https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-23889%22]}.

129 Mehmet Arslan, *Procedural Guarantees for Criminal and Administrative Criminal Sanctions: A Study of the European Convention on Human Rights* (Freiburg im Breisgau: Max-Planck-Gesellschaft, 2019), 10.

130 „Komisijos 1991 m. gegužės 30 d. pranešimas byloje „Société Sténuit prieš Prancūziją", *supra note*, 122.

131 „EŽTT 2001 m. sausio 11 d. sprendimas byloje „Inocêncio prieš Portugaliją" (Nr. 43862/98), Hudoc, žiūrėta 2023 m. sausio 2 d., https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-31870%22]}.

132 „EŽTT 2004 m. birželio 3 d. sprendimas dėl priimtinumo byloje „OOO Neste St. Petersburg ir kiti prieš Rusiją" (Nr. 69042/01; 69050/01; 69054/01; 69055/01; 69056/01; 69058/01), Hudoc, žiūrėta 2024 m. liepos 2 d., https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-24002%22]}.

prieš Austriją. Nors taikytina norma galiojo tik tam tikrai mokesčių mokėtojų grupei – fiziniams ar juridiniams asmenims, vykdantiems konkrečią ekonominę veiklą, Teismas pabrėžė, kad šiuo atveju nebuvo siekiama išskirti konkrečios grupės, o tik pritaikyti bendrąją mokestinę prievolę konkrečiam veiklos pobūdžiui[133].

Trečiasis *Engel* kriterijus susijęs su gresiančios maksimalios bausmės griežtumu ir pobūdžiu[134]. Vertindamas šį kriterijų, EŽTT atsižvelgia į tai, kokia maksimali bausmė gali būti paskirta pažeidėjui[135]. Tačiau reikšminga ir realiai paskirta bausmė už konkretų pažeidimą[136]. Vis dėlto vien realiai paskirta sankcija negali paneigti pažeidimo baudžiamosios prigimties, nes ji savaime nepanaikina gresiančios bausmės griežtumo[137].

EŽTT taip pat vertina ir bausmės tikslus. EŽTT praktikoje pažymėta, kad bausmės baudžiamumas ir atgrasymas yra tipiniai baudžiamosios teisės bruožai[138]. Pavyzdžiui, lengvinančių ir sunkinančių aplinkybių įtvirtinimas, atsakomybė už pasikėsinimą ar numatytos gynybos priemonės laikytinos baudžiamosios teisės elementais[139].

Pažymėtina, kad antrasis ir trečiasis Engel kriterijai netaikomi kumuliatyviai, tačiau jei vienas iš jų neleidžia aiškiai nustatyti, ar kaltinimas yra baudžiamasis, EŽTT vertina abu kartu[140].

EŽTT *expressis verbis* pažymi, kad antrasis *Engel* kriterijus yra svarbesnis už trečiąjį[141]. Tai grindžiama tuo, kad normos prigimtis atskleidžia tikrąjį sankcijos tikslą: jei sankcija savo esme siekia atgrasymo ar baudimo, ji turi būti vertinama kaip baudžiamoji, nepaisant realios sankcijos dydžio ar griežtumo. O trečiasis kriterijus, susijęs su sankcijos griežtumu, veikia tik kaip pagalbinis – jis gali sustiprinti baudžiamojo pobūdžio nustatymą, tačiau be baudžiamosios prigimties pats savaime nėra lemiamas. Remiantis EŽTT praktika *Öztürk prieš Vokietiją*[142], *Bendenoun prieš Prancūziją*[143],

---

133 „EŽTT 2012 m. balandžio 17 d. sprendimas byloje „Steininger prieš Austriją“ (Nr. 21539/07), § 36, Hudoc, žiūrėta 2023 m. sausio 2 d., https://hudoc.echr.coe.int/fre#{%22itemid%22:[%22001-110483%22]}.

134 „EŽTT (DK) 2009 m. vasario 10 d. sprendimas byloje „Sergey Zolotukhin prieš Rusiją“ (Nr. 14939/03), *supra note* 125:53.

135 „Komisijos 1991 m. rugpjūčio 27 d. sprendimas byloje „Demicoli prieš Maltą“ (Nr. 13057/87), § 34, Hudoc, žiūrėta 2023 m. rugsėjo 18 d., https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-57682%22]}.

136 „EŽTT 1994 m. vasario 24 d. sprendimas byloje „Bendenoun prieš Prancūziją“, *supra note*, 127.

137 „EŽTT (DK) sprendimas byloje „Ezeh ir Connors prieš Junginę Karalystę“ (Nr. 39665/98, Nr. 40086/98), § 120, Hudoc, žiūrėta 2024 m. birželio 11 d., https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-61333%22]}.

138 „EŽTT 1984 m. vasario 21 d. sprendimas byloje Öztürk prieš Vokietiją“ (Nr. 8544/79), § 53, Hudoc, žiūrėta 2025 m. balandžio 2 d., https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-57553%22]}.

139 „EŽTT 2005 m. vasario 1 d. sprendimas byloje „Ziliberberg prieš Moldovą“, *supra note*, 128:33–34.

140 „EŽTT 1994 m. vasario 24 d. sprendimas byloje „Bendenoun prieš Prancūziją“ *supra note*, 127.

141 „EŽTT 2006 m. lapkričio 23 d. sprendimas byloje „Jussila prieš Suomiją“ (Nr. 73053/01), § 38, Hudoc, žiūrėta 2023 m. sausio 2 d., https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-78135%22]}.

142 „EŽTT 1984 m. vasario 21 d. sprendimas byloje „Öztürk prieš Vokietiją“, *supra note*, 138.

143 „EŽTT 1994 m. vasario 24 d. sprendimas byloje „Bendenoun prieš Prancūziją“ *supra note*, 127.

Jussila prieš Suomiją[144] bylose net ir menko dydžio sankcija gali būti laikoma baudžiamąja, jei ji taikoma visuomenei ar plačiai subjektų grupei ir turi atgrasomąjį ar baudžiamąjį tikslą. Priešingai, vien griežta sankcija neturės baudžiamosios prigimties, jei jos paskirtis – kompensuoti žalą ar užtikrinti restituciją, o ne bausti[145].

Konkurencijos teisė laikoma vienu iš akivaizdžiausių pavyzdžių, kai nors pagal daugumos Europos valstybių teisės sistemas priskirtina administracinės teisės šakai, iš daugelio požymių akivaizdu, kad ši teisės šaka turi daug baudžiamosios teisės bruožų. Dėl to kai kurie autoriai net vadina tokias teisės šakas kaip konkurencijos teisė, *criministrative law*[146]. Valstybės, nors ir priskirdamos tam tikrą teisės šaką administracinei teisei, negali išvengti savo pareigos užtikrinti procedūrines garantijas, jei tokia teisės šaka atitinka aukščiau apibūdintus *Engel* kriterijus[147]. Konkurencijos teisės pažeidimų bylose EŽTT, taikydamas *Engel* kriterijus, yra priėjęs prie išvados, kad pastarosios yra baudžiamojo pobūdžio.

Byloje *Societe Stenuit prieš Prancūziją*[148] Komisija, taikydama *Engel* kriterijus, nagrinėjo situaciją, kai įmonei už rinkų pasidalijimą buvo skirta 50 tūkst. frankų bauda. Pareiškėjui atsisakyta taikyti amnestiją motyvuojant tuo, kad atsakomybė buvo administracinė, o ne baudžiamoji. Komisija, išanalizavusi *Engel* kriterijus, padarė išvadą, kad pareiškėjui buvo pareikštas baudžiamasis kaltinimas. Vis dėlto procedūra buvo nutraukta taikos sutartimi, todėl EŽTT neturėjo galimybės įvertinti Komisijos išvadų[149].

Taip pat EŽTT praktikoje būta atvejų, kai vyriausybės neginčijo to, kad konkurencijos bylos priskirtinos 6 straipsnio baudžiamajai šakai[150], todėl EŽTT net ir nepasisakė dėl Engel kriterijų taikymo.

Šioje srityje esminius ginčus išsprendė EŽTT sprendimas *Menarini prieš Italiją* byloje. Italijos nacionalinė konkurencijos institucija skyrė Menarini Diagnostics S. r. l. šešių milijonų eurų baudą už nesąžiningą konkurenciją diagnostinių testų rinkoje. Bauda turėjo atgrasyti ir kitas farmacijos įmones nuo pažeidimų. EŽTT pažymėjo, kad pažeistos nuostatos skirtos konkurencijos laisvei užtikrinti. Italijos konkurencijos institucija, kaip nepriklausoma institucija, prižiūri, ar nesudaromi konkurenciją

144 „EŽTT 2006 m. lapkričio 23 d. sprendimas byloje „Jussila prieš Suomiją“, *supra note*, 141.

145 Baris Bahceci, „Redefining the Concept of Penalty in the Case-law of the European Court of Human Rights“, *European Public Law* 26(4) (2020): 867–888.

146 Anne Weyembergh ir Nicolas Joncheray, „Punitive Administrative Sanctions and Procedural Safeguards: A Blurred Picture That Needs to Be Addressed“, *New Journal of European Criminal Law* 7(2) (2016): 190–209, 191.

147 *Ibid.*

148 „Komisijos 1989 m. liepos 11 d. sprendimas dėl priimtinumo byloje „Societe Stenuit prieš Prancūziją“, *supra note*, 122.

149 *Ibid.*

150 „EŽTT 2003 m. liepos 15 d. sprendimas byloje „Fortum Corporation prieš Suomiją“ (Nr. 32559/96), Hudoc, žiūrėta 2023 m. sausio 2 d., https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-61210%22]}; „EŽTT 2003 m. spalio 14 d. sprendimas byloje „Lilly France prieš Prancūziją“ (Nr. 53892/00), Hudoc, žiūrėta 2023 m. sausio 2 d., https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-65912%22]}.

ribojantys susitarimai ir ar nepiktnaudžiaujama dominuojančia padėtimi. Tokie visuomeniniai interesai būdingi ir baudžiamosios teisės reguliavimui. Be to, Teismas pabrėžė, kad bauda turėjo nubausti ir atgrasyti nuo panašių pažeidimų ateityje. Taip pat Teismas įvertino ir didelę baudos sumą kaip reikšmingą aplinkybę[151].

EŽTT praktikoje mokesčių[152], konkurencijos[153], muitų[154] pažeidimų bylos priskirtinos baudžiamosioms byloms, nors pagal ABTĮ jos nagrinėtinos administraciniuose teismuose. Vis dėlto tai, kad konkurencijos teisės pažeidimų bylos pagal *Engel* kriterijus laikomos baudžiamosiomis, nereiškia, jog EŽTK 6 straipsnio garantijos joms taikomos visa apimtimi. Nereikalaujama ir to, kad tokios bylos būtų nagrinėjamos pagal klasikinį baudžiamųjų bylų modelį, kaip vadinamosios *hard-core* baudžiamosios bylos[155]. Taigi nors EŽTT sprendimas *Menarini* byloje iš esmės išsprendė ginčus dėl konkurencijos bylų priskirtinumo baudžiamosioms, EŽTK 6 straipsnio taikymo apimtis šioje srityje išlieka neaiški.

EŽTT žymusis sprendimas byloje *Jussila prieš Suomiją*[156] sukėlė dar daugiau diskusijų dėl EŽTK 6 straipsnio taikymo ribų. Šioje byloje buvo sprendžiama, ar nepažeista teisė į teisingą teismą, kai nebuvo surengtas žodinis posėdis dėl 300 Eur baudos, sudariusios 10 proc. mokestinės prievolės, paskirtos už netinkamai užpildytą PVM deklaraciją. Nacionalinis teismas, išnagrinėjęs bylą remdamasis rašytinėmis nuomonėmis, nusprendė, kad žodinis posėdis nebūtinas. EŽTT, spręsdamas, ar žodinis posėdis buvo būtinas, pažymėjo, kad ne visos bylos, kurios pagal *Engel* kriterijus priskiriamos baudžiamosioms, yra tokio paties pobūdžio. Teismo vertinimu, ne visos bylos vienodai stigmatizuoja kaltinamąjį ar pasižymi tokiu pat griežtumu. Teismas taip pat konstatavo, kad *Engel* kriterijų taikymas išplėtė bylų, kurios laikomos baudžiamosiomis, nors tradiciškai tokiomis nelaikytos, sampratą. Pavyzdžiui, tai apima administracines sankcijas, drausmines nuobaudas kalinimo įstaigose, ginčus muitų ir konkurencijos srityse[157]. Todėl tokiose bylose neturėtų būti taikomas toks pats standartas, kaip klasikinėse (*hard-core*) baudžiamosiose bylose[158]. EŽTT pabrėžė, kad žodinis posėdis gali būti nereikalingas net ir baudžiamosiose bylose, jei nėra ginčo dėl faktų ar būtinybės apklausti liudytojus. Pakanka, kad asmeniui būtų sudaryta galimybė raštu pateikti nuomonę ir ginčyti įrodymus.

---

151 „EŽTT 2011 m. rugsėjo 27 d. sprendimas byloje „A. Menarini Diagnostics S. R. L. prieš Italiją“, § 42, *supra note*, 122.

152 „EŽTT 2012 m. balandžio 17 d. sprendimas byloje „Steininger prieš Austriją“, *supra note*, 133.

153 „EŽTT 2011 m. rugsėjo 27 d. sprendimas byloje „A. Menarini Diagnostics S. R. L. prieš Italiją“, *supra note*, 122.

154 „EŽTT 1988 m. spalio 7 d. sprendimas byloje „Salabiaku prieš Prancūziją“ (Nr. 10519/83), Hudoc, žiūrėta 2023 m. liepos 18 d., https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-57570%22]}.

155 „EŽTT 2019 m. vasario 14 d. sprendimas byloje „Sa-Capital Oy prieš Suomiją“ (Nr. 5556/10), § 72, Hudoc, žiūrėta 2023 m. liepos 18 d., https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-189791%22]}.

156 „EŽTT 2006 m. lapkričio 23 d. sprendimas byloje „Jussila prieš Suomiją“, *supra note*, 141.

157 *Ibid.*

158 *Ibid.*

Šiuo sprendimu EŽTT faktiškai išvengė sudėtingo klausimo, ar tokio pobūdžio pažeidimai turėtų būti kvalifikuojami kaip baudžiamieji ar vis dėlto kaip administraciniai. Kaip pažymi Agnė Andrijauskaitė, byloje *Jussila prieš Suomiją* suformuota taisyklė nepašalina EŽTK 6 straipsnio garantijų net ir bylose, kurios formaliai nėra baudžiamosios, bet kartu leidžia valstybėms išlaikyti tam tikrą lankstumą jų taikymo apimčiai[159].

Šią diskusiją puikiai iliustruoja dvi atskirosios nuomonės *Jussila prieš Suomiją* sprendime. Pirmojoje, kurią pateikė teisėjai Costa, Cabral Baretto, Mularoni ir Caflisch[160], buvo išreikšta pozicija, kad EŽTT neturėjo laikyti tokio pažeidimo baudžiamuoju, nes atgrasymo ir baudimo požymiai būdingi ne tik baudžiamajai, bet ir administracinei teisei. Teisėjų vertinimu, teismas turėjo remtis ankstesne praktika (*Bendenoun prieš Prancūziją, Janosevic prieš Švediją* bylose) ir įvertinti ketvirtą kriterijų – baudos reikšmingumą. Priešingą požiūrį antrojoje nuomonėje pateikė teisėjai Loucaides, Zupančič ir Spielmann[161]: jų manymu, nustačius, kad byla yra baudžiamojo pobūdžio, nėra pagrindo riboti garantijų taikymo apimties – turi būti taikomos visos EŽTK 6 straipsnio garantijos.

Šios dvi *Jussila prieš Suomiją* byloje pareikštos nuomonės aiškiai atspindi iki šiol vykstančią diskusiją dėl EŽTK 6 straipsnio taikymo ribų. Visų pirma, ar pagrįstas šio straipsnio taikymo išplėtimas, o visų antra, jei EŽTT tokias bylas laiko baudžiamosiomis, kodėl apskritai kalbama apie siauresnės apimties garantijas[162].

Taip pat kritikuotinas EŽTT pasirinkimas atskirti *hard-core* nuo ne *hard-core* pažeidimų remiantis stigmos kriterijumi[163]. Pirma, tai yra neapibrėžta kategorija, neturinti aiškaus teisinio pagrindo. Antra, stigma gali būti labai skirtingai suvokiama pagal visuomenės grupę, kuri ją vertina[164].

Neaišku, kokia apimtimi EŽTK 6 straipsnio 2 ir 3 dalyse įtvirtintos garantijos, kurios tradiciškai taikomos baudžiamosiose bylose, turėtų būti užtikrinamos bylose, kurios pagal nacionalinę teisę laikomos administracinėmis, tačiau pagal *Engel* kriterijus patenka į EŽTK 6 straipsnio taikymo sritį.

---

159 Agnė Andrijauskaitė, *The Principles of Administrative Punishment under the ECHR* (daktaro disertacija, Vilnius: Vilniaus universitetas, 2022), 367.

160 Costa, Cabral Baretto, Mularoni ir Caflisch atskiroji nuomonė byloje Jussila prieš Suomiją.

161 *Ibid.*

162 Pavyzdžiui, Aistė Mickonytė, *Fundamental Rights in EU Anti-Cartel Enforcement: Interpretation and Application of the Presumption of Innocence*, (daktaro disertacija, Graz: Karl-Franzens-Universität Graz, 2017), 53.

163 Pastebėtina, kad EŽTT praktikoje ne tik baudžiamosiose bylose pagal EŽTT suformuotus autonomiškus kriterijus taikomas stigmos kriterijus. EŽTT praktikoje yra atvejų, kai „stigmos" kriterijus taikomas ir nagrinėjant civilinio pobūdžio bylas, sprendžiant dėl EŽTK 6 straipsnio civilinės šakos taikymo apimties, pavyzdžiui, „EŽTT (DK) 2018 m. lapkričio 6 d. sprendimas byloje „Ramos Nunes De Carvalho E Sá prieš Portugaliją" (Nr. 55391/13, 57728/13, 74041/13), § 196, 203, Hudoc, žiūrėta 2025 m. liepos 29 d., https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-187507%22]}.

164 Agnė Andrijauskaitė, „Exploring the Penumbra of Punishment under the ECHR", *New Journal of European Criminal Law* 10(4) (2019): 363–375.

EŽTT byloje *Kammerer prieš Austriją* vertino situaciją, kai asmeniui buvo skirta 72 Eur bauda už neatliktą automobilio techninę apžiūrą. Pareiškėjas teigė, kad automobiliu naudojosi kitas asmuo, ir reikalavo, kad nacionaliniame teisme būtų surengtas žodinis bylos nagrinėjimas, siekiant apklausti asmenį, kuris faktiškai naudojosi automobiliu. Nors nacionalinis teismas ir surengė žodinį posėdį, pareiškėjas negalėjo jame dalyvauti dėl sveikatos būklės, o liudytojas buvo išvykęs atostogauti. Posėdyje dalyvavo pareiškėjo advokatas. EŽTT atkreipė dėmesį, kad nors viešas ir žodinis bylos nagrinėjimas yra fundamentali garantija, kuri ypač svarbi nagrinėjant baudžiamąsias bylas, tai nėra absoliuti garantija. EŽTT, siekdamas pagrįsti šį teiginį, rėmėsi *Jussila prieš Suomiją* sprendimu, nurodydamas, kad tais atvejais, kai teismui sprendimui priimti pakanka rašytinių pozicijų, žodinis bylos nagrinėjimas nereikalingas. EŽTT, pakartojęs *Jussila prieš Suomiją* sprendimo argumentaciją, nurodė, kad EŽTT sprendimas, jog EŽTK 6 straipsnio garantijų taikymas gali būti diferencijuojamas pagal pažeidimo prigimties ir stigmos, kurią suteikia pažeidimo konstatavimas, laipsnį (angl. *nature of the issue and the degree of stigma*), taikomas ne tik tais atvejais, kai sprendžiama, ar posėdis privalo būti žodinis, tačiau ir kitoms procedūrinėms garantijoms, išplaukiančioms iš EŽTK 6 straipsnio, kaip kad nagrinėjamu atveju teisė tiesiogiai pačiam asmeniui dalyvauti posėdyje[165]. EŽTT šioje byloje vis dėlto vertino skirtos baudos dydį, nurodydamas, kad bauda nėra didelė, ir atsižvelgdamas į tai, kad posėdyje dalyvavo advokatas, t. y. EŽTT nevertino stigmos kriterijaus.

Kita vertus, EŽTT kitoje byloje[166], kurią priskyrė baudžiamajai, nurodė, kad teismas netenkino pareiškėjo prašymo surengti žodinį bylos nagrinėjimą ir iškviesti liudytojus. EŽTT visų pirma nurodė, kad pareiškėjo prašymai nebuvo tenkinti, nepateikdamas motyvų. Taip pat EŽTT pažymėjo, kad šioje byloje buvo keliamas klausimas dėl pareigūnų vertinimo patikimumo, tačiau pareigūnų atliktas situacijos vertinimas negali prilygti įrodymams, kurie buvo gauti pasinaudojant objektyviais metodais, pavyzdžiui, pasitelkiant technines priemones. Dėl to šioje byloje keltas patikimumo klausimas negalėjo būti išnagrinėtas tiesiogiai neįvertinus byloje surinktų įrodymų ir neišklausius pareiškėjo ir liudytojų[167]. Pastebėtina, kad šiuo atveju poreikį žodiniam bylos nagrinėjimui lėmė ne baudžiamasis bylos pobūdis, o nacionalinio teismo motyvų nebuvimas

---

165 „EŽTT 2010 m. gegužės 12 d. sprendimas byloje „Kammerer prieš Austriją“ (Nr. 32435/06), § 27, Hudoc, žiūrėta 2023 m. sausio 2 d., https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22fulltext%22:[%22\%2232435/06\%22%22],%22documentcollectionid2%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22],%22itemid%22:[%22001-98606%22]}.

166 „EŽTT 2017 m. lapkričio 28 d. sprendimas byloje „Özmurat İnşaat Elektrik Nakliyat Temizlik San. ve Tic. Ltd. Şti prieš Turkiją“ (Nr. 48657/06), § 35–38, Hudoc, žiūrėta 2024 m. rugpjūčio 23 d., https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-178942%22]}.

167 Analogiškai, kai buvo ginčijami nustatyti faktai, EŽTT vertino, kad žodinis bylos nagrinėjimas buvo būtinas: „EŽTT 2014 m. kovo 4 d. sprendimas byloje „Grande Stevens ir kiti prieš Italiją“, *supra note*, 123: 120–122. Priešingai, jei byloje nekyla klausimų dėl faktų patikimumo ir žodinio bylos nagrinėjimo metu nepateiktos informacijos, kuri turėtų esminę reikšmę bylos išnagrinėjimui, žodinis posėdis nebūtinas: „EŽTT 2003 m. lapkričio 25 d. sprendimas byloje „Pursiheimo prieš Suomiją“ (Nr. 57795/00), Hudoc, žiūrėta 2024 m. liepos 18 d., https://hudoc.echr.coe.int/fre#{%22itemid%22:[%22001-23598%22]}.

ir patys bylos šalių kelti argumentai.

Kitas įdomus pavyzdys, kai EŽTT vertino stigmos kriterijų, yra byla *Sancakli prieš Turkiją*. Pareiškėjas buvo kaltinamas tuo, jog būdamas viešbučio savininkas suteikė patalpas prostitucijos veiklai vykdyti, todėl jam buvo skirta bauda. EŽTT vertinimu, paskirta bauda yra kukli (angl. *modest*), kuri ypač nestigmatizavo pareiškėjo. EŽTT atmetė pareiškėjo argumentus, jog pažeidimo pobūdis sukėlė neigiamų pasekmių jo reputacijai, kadangi tokie pažeidimai neregistruojami jokiuose viešuosiuose registruose[168].

Nors ir sutiktina su EŽTT, kad bauda yra menka (100 lyrų), atrodo, kad EŽTT šioje konkrečioje byloje nepakankamai įvertino stigmos kriterijų, kadangi jau savaime aišku, kad net ir esant tokiam neapibrėžtam stigmos kriterijui vertimasis prostitucija kiekvienoje visuomenėje vertinamas neigiamai ir stigmatizuoja asmenį, kuris kaltinamas tokio pobūdžio veikla. Tad akivaizdu, jog šiuo atveju EŽTT poziciją nusvėrė baudos menkumas, o ne stigmos elementas[169].

Wouter Wils nurodo, kad konkurencijos teisė EŽTK 6 straipsnio prasme laikytina baudžiamąja teise pagal autonomišką ir platų EŽTT vertinimą. Tačiau atsižvelgiant į EŽTT sprendimą *Jussila prieš Suomiją* byloje, akivaizdu, kad EŽTK 6 straipsnis negali būti taikomas visa apimtimi. W. Wils taip pat pažymi, kad EŽTT praktika iš esmės išplėtota taikant EŽTK 6 straipsnio garantijas fiziniams asmenims. Todėl skiriant sankcijas juridiniams asmenims, pavyzdžiui, Europos Komisijos konkurencijos bylose, turi būti atsižvelgiama į tai, kad EŽTT yra siaurinęs tiek EŽTK 8 straipsnio, tiek EŽTK 6 straipsnio taikymo apimtį[170], kai garantijos taikomos juridiniams asmenims[171].

Aistė Mickonytė kritikuoja EŽTT sprendimą *Jussila prieš Suomiją* byloje, nes, jos vertinimu, nepagrįsta skirstyti bylas į *hard-core* baudžiamąsias ir priskiriamas baudžiamosios teisės periferijai. A. Mickonytė atkreipia dėmesį, kad Europos Komisijos skiriamos baudos dažnai yra gerokai didesnės nei sumos bylose, kuriose skiriamos tik kelių šimtų ar tūkstančių eurų baudos. Nepaisant to, tokios mažos sankcijos buvo priskirtos prie vadinamųjų periferinių baudžiamųjų bylų. Todėl toks dvigubas baudžiamųjų bylų skirstymas yra nepagrįstas, nes bylos, priskiriamos periferinėms, gali apimti itin skirtingas sankcijas. Vien remtis *Jussila prieš Suomiją* byla, kurioje skirta

---

168 „EŽTT 2018 m. gegužės 15 d. sprendimas byloje „Sancakli prieš Turkiją“ (Nr. 1385/07), § 49, Hudoc, žiūrėta 2025 m. sausio 7 d., https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-182847%22]}.

169 Andrijauskaitė, *supra note*, 164:370.

170 „EŽTT 2008 m. rugpjūčio 26 d. sprendimas dėl priimtinumo byloje „VP Diffusion Sarl prieš Prancūziją“ (Nr. 14565/04), Hudoc, žiūrėta 2023 m. sausio 17 d., https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-88328%22]}; taip pat „ESTT 2010 m. gruodžio 22 d. sprendimas byloje „DEB Deutsche Energiehandels- und Beratungsgesellschaft mbH prieš Bundesrepublik Deutschland“ (Nr. C-279/09), § 41, Curia, žiūrėta 2024 m. sausio 17 d., https://infocuria.curia.europa.eu/tabs/document/C/2009/C-0279-09-00000000RP-01-P-01/ARRET/83452-LT-1-html.

171 Wouter P. J. Wils, „EU Antitrust Enforcement Powers and Procedural Rights and Guarantees: The Interplay Between EU Law, National Law, the Charter of Fundamental Rights of the EU and the European Convention on Human Rights“, *World Competition* 34(2) (2011): 23, žiūrėta 2026 m. sausio 15 d. https://ssrn.com/abstract=1759209.

vos kelių šimtų eurų bauda, nepagrįsta, kai konkurencijos bylose baudos gali viršyti milijardą eurų[172].

Kita vertus, nors diskusijos dėl taikymo apimties vyksta jau ilgą laiką, dažniausiai EŽTT praktikoje kyla klausimų tik dėl žodinių bylos nagrinėjimų, o *Jussila prieš Suomiją* byloje suformuluota taisyklė konkurencijos teisės pažeidimų atveju praktikoje neturi didelės įtakos. Tokia išvada darytina atsižvelgiant į tai, kad *Menarini prieš Italiją* byloje remiantis *Jussila prieš Suomiją* išaiškinimu buvo nurodyta, kad baudą už konkurencijos teisės pažeidimus gali skirti nacionalinė konkurencijos institucija, jei tokį sprendimą gali peržiūrėti visišką jurisdikciją turintis teismas. Kitas svarbus aspektas, kad ligi šiol dažniausiai *Jussila prieš Suomiją* išaiškinimu remiamasi tose bylose, kuriose sprendžiama dėl žodinio posėdžio poreikio, o konkurencijos teisės pažeidimų bylose nagrinėjimas (bent jau pirmojoje instancijoje) vyksta žodinio proceso tvarka[173].

Taip pat itin didelę reikšmę konkurencijos pažeidimų bylose turi EŽTK 8 straipsnis. Šis straipsnis saugo teisę į privataus ir šeimos gyvenimo gerbimą. Jame įtvirtinta, kad visi turi teisę, kad būtų gerbiamas: asmeninis ir šeimos gyvenimas, buto neliečiamybė ir susirašinėjimo slaptumas. Kaip ir daugelis EŽTK teisių, teisė į privatumą gali būti ribojama esant šioms sąlygoms: ribojimas numatytas įstatyme ir kai tai būtina demokratinėje visuomenėje valstybės saugumo, viešosios tvarkos ar šalies ekonominės gerovės interesams, siekiant užkirsti kelią teisės pažeidimams ar nusikaltimams, taip pat gyventojų sveikatai ar dorovei arba kitų žmonių teisėms ir laisvėms apsaugoti.

Teisė kreiptis į teismą konkurencijos teisės pažeidimų bylose apima ne vieną aspektą. Kai nacionalinė konkurencijos institucija[174] ar Europos Komisija[175] nustato konkurencijos teisės pažeidimą ir skiria baudą, *expressis verbis* teisės aktuose įtvirtinta, kad subjektas, kuriam skirta bauda, turi teisę kreiptis į teismą, ginčydamas tokį institucijos sprendimą. Tokiu atveju taikytina EŽTK 6 straipsnio 1 dalis ir EŽTK 6 straipsnio 2 dalis tiek, kiek ji taikoma ne *hard-core* baudžiamosioms byloms[176]. Tačiau ne mažiau svarbūs yra ir kiti teisės kreiptis į teismą aspektai, pavyzdžiui, galimybė ginčyti įvairius konkurencijos institucijų veiksmus ar sprendimus, tokius kaip patikrinimų atlikimas ar reikalavimai pateikti tam tikrą informaciją.

EŽTT ir ESTT praktikoje ne kartą buvo pasisakyta dėl teisės kreiptis į teismą konkurencijos teisės pažeidimų bylose. Dažniausiai tai susiję su galimybe skųsti konkurencijos institucijų veiksmus dėl įrodymų rinkimo, įskaitant ir sprendimus atlikti

---

172 Mickonytė, *Fundamental Rights in EU Anti-Cartel Enforcement: Interpretation and Application of the Presumption of Innocence, supra note*, 162:140–141.

173 Vadovaujantis ABTĮ (24 straipsnio 2 dalies 9 punktas), pareiškėjai gali neprieštarauti rašytiniam bylos nagrinėjimui, tačiau autorės žiniomis, tokių atvejų nėra buvę.

174 Lietuvos Respublikos Konkurencijos įstatymas, Valstybės žinios, 1999-04-02, Nr. 30-856, 33 straipsnis.

175 „Europos Sąjungos sutartis dėl Europos Sąjungos veikimo“, OL C 202, 2016 6 7, p. 1–388, 263 straipsnis, EUR-lex, žiūrėta 2024 m. vasario 18 d., https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=celex%3A12016ME%2FTXT.

176 Pavyzdžiui, „EŽTT 2011 m. rugsėjo 27 d. sprendimas byloje „Menarini Diagnostics S. r. l. prieš Italiją“, *supra note*, 122.

patikrinimus.

Pagal Lietuvos teisę Konkurencijos tarybai pateikus prašymą atlikti patikrinimą, teismas priima nutartį, kuria leidžia atlikti patikrinimą, tačiau tokia teismo nutartis negali būti skundžiama, išskyrus tuos atvejus, kai atsisakoma išduoti leidimą. Tokiu atveju Konkurencijos taryba teismo sprendimą gali skųsti LVAT[177]. Tačiau ūkio subjektai, kurių atžvilgiu yra sankcionuojami veiksmai, tokios teisės neturi. Pastaruoju metu ne kartą bandyta įrodyti, kad pirmosios instancijos teismo nutartis, leidžianti atlikti patikrinimą, turėtų būti peržiūrima apeliacine tvarka[178]. Šiuo metu EŽTT nagrinėja peticiją prieš Lietuvą, kurioje šis klausimas yra vienas esminių[179].

EŽTT pirmųjų skundų dėl patikrinimų atlikimo sulaukė beveik prieš dvidešimt metų ir tuomet pasitaikė EŽTT praktikos išsiskyrimų dėl taikytinų EŽTK nuostatų. *Primagaz prieš Prancūziją* sprendime, nors peticijoje buvo remiamasi ir EŽTK 8[180] bei 13 straipsniais, EŽTT, įvertinęs, kad taip pat keliami klausimai dėl EŽTK 6 straipsnio, pasirinko taikyti būtent šį straipsnį, nes jis laikomas *lex specialis* EŽTK 13 straipsnio atžvilgiu[181]. Analogiškos pozicijos EŽTT laikėsi ir vėliau priimtame sprendime *Societe Metallurgique Liotard Freres prieš Prancūziją*[182]. Vis dėlto praktikoje pasitaiko atvejų, kai taikomi skirtingi EŽTK straipsniai, nors teisinės prielaidos tam neaiškios. Pavyzdžiui, tą pačią dieną, kaip ir *Primagaz prieš Prancūziją* byloje priimtame *Société Canal Plus prieš Prancūziją*[183] sprendime, pažeidimai ir faktinės aplinkybės buvo identiškos: abiem atvejais buvo teigiama, kad ūkio subjektai neturėjo galimybės pasinaudoti efektyvia gynybos priemone, ginčydami patikrinimo atlikimą. Tačiau EŽTT *Société*

---

177 „Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymas Nr. Nr. VIII-1099“, *Valstybės žinios*, 1999 m. kovo 23 d., Nr. 30-856, 27 straipsnio 5 dalis.

178 „LVAT 2018 m. birželio 19 d. nutartis administracinėje byloje Nr. P-37-XX/2018“; Infolex, žiūrėta liepos 15 d., https://www.infolex.lt/tp/1606026; „LVAT 2023 m. liepos 19 d. nutartis administracinėje byloje Nr. P-60-525/2023“, Infolex, žiūrėta liepos 15 d., https://www.infolex.lt/tp/2179489.

179 Peticija prieš Lietuvą, pateikta 2023 m. spalio 13 d. byloje „UAB „IKI Lietuva“ prieš Lietuvą“ (Nr. 38209/23), Hudoc, žiūrėta liepos 15 d., https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22fulltext%22:[%2238209/23%22],%22itemid%22:[%22001-235413%22]}.

180 Aiškinant lingvistiškai, prancūziškas EŽTK tekstas, kuriame nurodomas žodis *domicile*, turi platesnę reikšmę nei angliškas tekstas, kuriame nurodoma *home*, todėl remiantis būtent prancūzišku tekstu galima teigti, kad apsauga apima ir komercines patalpas. Lietuviškame EŽTK vertime nurodoma, kad kiekvienas turi teisę į buto neliečiamybę, tačiau remiantis EŽTT praktika, nurodyta anksčiau, manytina, kad tikslesnis terminas būtų buveinė ar tiesiog patalpos, kadangi šie terminai apimtų tiek fizinio asmens gyvenamąją vietą, tiek juridinio asmens buveinę.

181 „EŽTT 2010 gruodžio 21 d. sprendimas byloje „Compagnie Des Gaz De Petrole Primagaz prieš Prancūziją“ (Nr. 29613/08), § 23, Hudoc, žiūrėta 2024 m. liepos 15 d., https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-102437%22]}.

182 „EŽTT 2011 m. gegužės 5 d. sprendimas byloje „Societe Metallurgique Liotard Freres prieš Prancūziją“ (Nr. 29598/08), §17, Hudoc, žiūrėta 2024 m. lapkričio 8 d., https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-104687%22]}.

183 „EŽTT 2010 m. gruodžio 21 d. sprendimas byloje „Société Canal Plus ir kiti prieš Prancūziją“ (Nr. 29408/08), Hudoc, žiūrėta 2024 m. birželio 15 d., https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-102435%22]}.

Canal Plus prieš Prancūziją sprendime vertino tiek EŽTK 6 straipsnį, tiek ir EŽTK 8 straipsnį.[184] Vėlesnė EŽTT praktika atskleidė, kad vertinimas atliekamas jau iš EŽTK 8 straipsnio perspektyvos[185].

Taigi nors EŽTT praktikoje pasitaikė bylų, kuriose teisės kreiptis į teismą pažeidimai buvo nagrinėti taikant EŽTK 6 straipsnį, vėliau susiklostė nuosekli praktika, kad kai skundžiamasi dėl teisės į veiksmingą gynybą dėl patikrinimo, dažniausiai taikomas EŽTK 8 straipsnis.

EŽTK 8 straipsnis šiuo metu yra kertinis, ūkio subjektams ginant savo pažeistas teises patikrinimo metu. Kita vertus, būta bandymų pagrįsti, kad EŽTK 8 straipsnis apskritai net netaikomas juridiniams asmenims, tačiau EŽTT praktikoje tai buvo gana anksti išspręsta. EŽTT sprendime *Niemetz prieš Vokietiją* nagrinėtas klausimas dėl EŽTK 8 straipsnio taikymo tuo atveju, kai buvo atlikta krata advokato kontoros patalpose. EŽTT išaiškino, kad vien ta aplinkybė, jog krata atlikta dėl asmens profesinės veiklos, nesudaro pagrindo netaikyti EŽTK 8 straipsnio. Ne visuomet galima aiškiai atriboti asmeninį ir profesinį gyvenimą: tam tikrais atvejais profesinė veikla vykdoma ir asmens privačiuose namuose, o asmeninio pobūdžio veikla – komercinėse patalpose[186]. Tai buvo pirmasis EŽTT sprendimas, kuriame buvo pasisakyta dėl juridinio asmens teisių, kylančių iš EŽTK 8 straipsnio. Tačiau, kaip pastebi Helene Andersson, šis EŽTT sprendimas koncentruojasi į fizinio asmens apsaugą, kadangi profesinis gyvenimas nesibaigia komercinėse patalpose ir dažnai būna persipynęs su asmeniniu gyvenimu[187].

Vėlesnėje praktikoje (*Société Colas Est ir kt. prieš Prancūziją*) EŽTT pripažino juridinio asmens teisę į būsto neliečiamumą, tačiau tik tiek, kiek tai būtina proporcingai ginti verslo interesus nuo nepagrįsto valstybės įsikišimo, o ne suteikti įmonėms analogišką apsaugą kaip fiziniams asmenims. Sprendžiant dėl juridinių asmenų teisių pažeidimo pagal EŽTK 8 straipsnį, EŽTT vertina būsto neliečiamumo ir susirašinėjimo slaptumo aspektus, tačiau neanalizuoja asmeninio ir šeimos gyvenimo[188]. Pavyzdžiui,

---

184 *Ibid.*

185 Pavyzdžiui, „EŽTT 2014 m. spalio 2 d. sprendimas byloje „Delta Pekárny A. S. prieš Čekiją“ (Nr. 97/11), Hudoc, žiūrėta 2024 m. liepos 15 d., https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-146675%22]}; „EŽTT 2022 m. birželio 23 d. sprendimas byloje „Naumenko ir SIA RIX Shipping prieš Latviją“ (Nr. 50805/14), Hudoc, žiūrėta 2024 m. gruodžio 1 d., https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-217795%22]}.

186 Šiame kontekste paminėtinas „EŽTT (DK) 2017 m. rugsėjo 5 d. sprendimas byloje „Bărbulescu prieš Rumuniją“ (Nr. 61496/08), Hudoc, žiūrėta 2025 m. rugsėjo 8 d., https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-177082%22]}, kuriame buvo remtasi panašia argumentacija, kaip ir „Niemetz prieš Vokietiją“: asmenys ir profesinėje veikloje gali vystyti asmeninius santykius.

187 Andersson, *Dawn Raids Under Challenge: Due Process Aspects on the European Commission's Dawn Raid Practices, supra note*, 46.

188 EŽTT yra nurodęs, kad nėra pagrindo nagrinėti, ar buvo pažeistas asmeninis ir šeimos gyvenimas, kai buvo atlikta krata ir paimti elektroniniai duomenys: „EŽTT 2007 m. spalio 16 d. sprendimas byloje „Wieser and Bicos Beteiligungen GmbH prieš Austriją“ (Nr. 74336/01), § 45, Hudoc, žiūrėta 2024 m. birželio 15 d., https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-82711%22]}; „EŽTT 2005 m. rugsėjo 27 d. sprendimas byloje „Petri Sallinen ir kiti prieš Suomiją“ (Nr. 50882/99), § 72, Hudoc, žiūrėta 2025 m. liepos 8 d., https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-70283%22]}.

EŽTT, pasisakęs dėl juridinio asmens būsto neliečiamumo ir susirašinėjimo slaptumo, nurodė, kad nėra pagrindo pasisakyti dėl privačių asmenų privatumo pažeidimo, nors serverio kopijoje, kurią paėmė pareigūnai ir nors buvo darbuotojų asmeninio turinio informacijos, dėl to skundo nepateikė nė vienas įmonės darbuotojas[189]. Iš to galima spręsti, kad EŽTT vertins, ar buvo pažeistas asmeninis ir šeimos gyvenimas, tik tuo atveju, jei pats fizinis asmuo skųsis, kad kratos metu buvo pažeistos jo teisės, o veiksmai nukreipti į įmonės darbuotojus bus vertinami tik įmonės pažeistų teisių kontekste. Kitaip tariant, EŽTT nepripažįsta, kad pati įmonė gali atstovauti savo darbuotojų tariamai pažeistoms teisėms[190]. Priešingai, ESTT praktikoje labai aiškiai pripažįstama, kad įmonė turi teisę ginčyti savo darbuotojų asmens duomenų pažeidimus[191]. Taigi jau šiuo aspektu EŽTT ir ESTT praktika išsiskiria ir teisės kreiptis į teismą apimtis EŽTT praktikoje siaurinama. Taip pat EŽTT praktikos analizė rodo, kad EŽTK 8 straipsnio apsauga buvo siaurinama pagal objektus, kuriuose tariamai buvo pažeistas EŽTK 8 straipsnis[192].

Mokslinėje literatūroje galima rasti nuomonių, kad juridiniams asmenims turi būti ribojama žmogaus teisių apimtis pagal jų teisinį statusą[193]. Praktikoje egzistuoja pavyzdžių, kai žmogaus teisių sutartys apskritai netaikomos juridiniams asmenims. Pavyzdžiui, Paktas suteikia teisę teikti peticiją tik fiziniams asmenims, o EŽTT jurisprudencijoje pripažįstama, kad tam tikromis aplinkybėmis juridiniams asmenims taikoma siauresnė žmogaus teisių apsaugos apimtis nei fiziniams asmenims. Tai grindžiama tuo, kad žmogaus teisių sistema iš esmės orientuota į fizinio asmens, kaip orumo ir autonomijos subjekto, apsaugą[194].

Kaip pažymi Isiksel, pernelyg išplėtotas korporacijų teisių prilyginimas fizinių asmenų teisėms gali sudaryti prielaidas verslo subjektams pasitelkti žmogaus teisių diskursą komerciniams interesams ginti, net jei tai prieštarauja pačiai žmogaus teisių

189 „EŽTT 2013 m. kovo 14 d. sprendimas byloje „Bernh Larsen Holding AS ir kiti prieš Norvegiją“ (Nr. 24117/08), Hudoc, žiūrėta 2024 m. birželio 29 d., § 107, https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-117133%22]}.

190 Türkürer Isiksel, „Corporate Human Rights Claims Under the ECHR“, *The Georgetown Journal of Law and Public Policy* 17(S) (2019): 996.

191 „ESTT 2023 m. liepos 4 d. sprendimas byloje „Meta Platforms Inc ir kiti prieš Bundeskartellamt“ (Nr. C-252/21), Curia, žiūrėta 2025 m. liepos 8 d., https://infocuria.curia.europa.eu/tabs/document/C/2021/C-0252-21-00000000RP-01-P-01/ARRET/275125-LT-1-html.

192 Pavyzdžiui, EŽTT sprendė, kad *domicile* nelaikomos kiaulidės („EŽTT 2005 m. rugsėjo 6 d. sprendimas byloje „Leveau ir Fillon prieš Prancūziją” (Nr. 63512/00 ir 63513/00), Hudoc, žiūrėta 2024 m. birželio 30 d., https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-72572%22]}; taip pat gamybinės patalpos (malūnas, kepykla ir sandėlis) („EŽTT 2007 m. lapkričio 15 d. sprendimas byloje „Khamidov prieš Rusiją“ (Nr. 72118/01), Hudoc, žiūrėta 2024 m. birželio 29 d., https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-83273%22]}).

193 Andreas Kulick, „Corporate Human Rights?“, *European Journal of International Law* 32(2) (2021): 537–570.

194 Isiksel, *supra note*, 190: 996.

sistemos esmei[195]. Todėl EŽTT praktikoje išlieka ribojimas – juridiniai asmenys negali remtis teisėmis, kurios prigimtiniu požiūriu skirtos tik fiziniams asmenims (pavyzdžiui, teisė į šeimos gyvenimo neliečiamumą ar neturtinės žalos atlyginimą dėl asmeninės kančios patyrimo). Taip užtikrinama proporcinga pusiausvyra tarp įmonių ekonominių laisvių apsaugos ir pirminės žmogaus teisių funkcijos – saugoti žmogaus, kaip individo, orumą.

Vis dėlto naujausia praktika rodo, kad EŽTK 8 straipsnio taikymo apimtis nesiaurinama vien dėl to, kad EŽTK nuostata taikoma juridiniam asmeniui. EŽTT *Ships waste oil collector B. V. ir kiti prieš Nyderlandus* nurodė, kad EŽTK 8 straipsnio apimtis priklauso nuo ginčijamų duomenų pobūdžio ir turinio, o ne nuo pareiškėjų – fizinių ar juridinių asmenų – teisinio statuso. Valstybės nuožiūros ribos bus platesnės tuo atveju, kai renkama ir tvarkoma su verslu susijusi informacija, nepaisant to, ar ji priklauso juridiniam, ar fiziniam asmeniui, nei tuo atveju, kai duomenys susiję su asmens gyvenimo sritimi arba esminiais jo tapatybės ar egzistencijos aspektais. Diskrecijos ribų apimtis taip pat priklausys nuo valstybės įsikišimo intensyvumo ir nuo siekiamo teisėto tikslo[196].

Taigi EŽTT praktikos analizė parodo, kad EŽTK 8 straipsnis yra esminis, ūkio subjektams ginant savo galimai pažeistas teises konkurencijos institucijoms atliekant tyrimus, o šio straipsnio taikymo apimtis ir suteikiamos garantijos juridiniams asmenims pamažu plečiamos.

Apibendrinant, EŽTT praktikoje teisė kreiptis į teismą dėl konkurencijos institucijų veiksmų siejama tiek su EŽTK 6, tiek su 8 straipsniais. Pradžioje dominavo EŽTK 6 straipsnio taikymas, tačiau vėlesnėje praktikoje dažniau remiamasi EŽTK 8 straipsniu. Taip pat pasitaiko bylų, kuriose analizė atliekama taikant kelis straipsnius, tačiau dažniausiai apsiribojama vien EŽTK 8 straipsniu.

LVAT praktika rodo, kad *Engel* kriterijai nuosekliai taikomi sprendžiant, ar nacionalinės teisės požiūriu administracinio pobūdžio sankcijos gali būti laikomos baudžiamojo pobūdžio EŽTK prasme. LVAT praktikoje *Engel* kriterijai taikomi konkurencijos teisės[197], mokesčių[198], Lietuvos banko bylose[199].

Lietuvos teisinio reglamentavimo analizė taip pat patvirtina, kad pagal EŽTT

---

195 *Ibid.*

196 EŽTT 2023 m. gegužės 16 d. sprendimas byloje „Ships Waste Oil Collector B.V. prieš Nyderlandus“ (Nr. 2799/16), §164, Hudoc, žiūrėta 2025 m. birželio 29 d., https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-224732%22]}.

197 Pavyzdžiui, „LVAT 2022 m. vasario 2 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-1697-822/2021“, Infolex, žiūrėta 2024 m. balandžio 11 d., https://www.infolex.lt/tp/2058769.

198 „Vilniaus rūmų (Regionų administracinis teismas) 2021 m. kovo 22 d. sprendimas Nr. eI3-2007-816/2021“, Infolex, žiūrėta 2024 m. balandžio 18 d., https://www.infolex.lt/tp/1987851; „LVAT 2011 m. lapkričio 18 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-143-2619/2011“, Infolex, žiūrėta 2024 m. balandžio 18 d., https://www.infolex.lt/tp/288622.

199 „Vilniaus rūmų (Regionų administracinis teismas) 2020 m. spalio 13 d. sprendimas Nr. eI4-3021-1047/2020“, “, Infolex, žiūrėta 2024 m. balandžio 9 d., https://www.infolex.lt/tp/1985652.

konkurencijos bylos laikytinos baudžiamosiomis[200]. LVAT praktikoje nuosekliai remiamasi *Menarini prieš Italiją* byloje įtvirtintu principu, jog konkurencijos teisės pažeidimai, nepaisant to, kad nacionaliniu lygmeniu laikomi administraciniais, atitinka baudžiamajai sričiai būdingus požymius, todėl jiems taikytinos EŽTK 6 straipsnio garantijos. Toks aiškinimas užtikrina, kad net ir administracinėse bylose asmeniui būtų suteikta pakankamai procesinių garantijų[201].

Tai puikiai iliustruoja ir vadovų atsakomybės taikymas už konkurencijos teisės pažeidimus. Pagal Konkurencijos įstatymą ūkio subjekto vadovui, prisidėjusiam prie draudžiamo konkurentų susitarimo ar piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi, gali būti nuo trejų iki penkerių metų apribota teisė eiti viešojo ar privataus juridinio asmens vadovo pareigas ir būti kolegialaus priežiūros ar valdymo organo nariu[202]. Pavyzdžiui, Lietuvos apeliacinis teismas sprendė, ar buvo nepažeistas *non bis in idem* principas, kai už tuos pačius veiksmus sankcijos buvo taikytos tiek juridiniam asmeniui, tiek vėliau fiziniam asmeniui, vadovaujantis Konkurencijos įstatymo 40 straipsniu. Teismas vertino skiriamų sankcijų griežtumą ir konstatavo, kad jos gali prilygti ar net viršyti Lietuvos Respublikos baudžiamajame kodekse numatytas bausmes, nes abiem atvejais sankcijų tikslas yra ne tik bausti, bet ir užtikrinti bendrąją ir individualią prevenciją. Taigi Lietuvos apeliacinis teismas sprendė, kad Konkurencijos įstatymo 40 straipsnyje įtvirtinta vadovo atsakomybė prilygsta baudžiamajai atsakomybei[203].

Svarbu pažymėti, kad LVAT praktika[204] pabrėžia *Engel* kriterijų taikymo autonomiją – formalus nacionalinių sankcijų kvalifikavimas neturi paneigti EŽTK įtvirtintos teisės į teisingą teismą esmės. Ši pozicija atitinka EŽTT nuosekliai plėtotą doktriną, pagal kurią procedūrinės garantijos priklauso nuo realaus sankcijos pobūdžio ir jos poveikio, o ne nuo formalios teisės šakos klasifikavimo. Todėl, net jei tam tikros sankcijos yra administracinės nacionaliniu lygmeniu, EŽTK prasme jos gali būti vertinamos kaip baudžiamosios, jei atitinka bent vieną iš *Engel* kriterijų – normos prigimtį, jos taikymo mastą ir gresiančios bausmės griežtumą.

Konkurencijos teisės bylose šis principas ypač aktualus. Lietuvos teismai pripažįsta, kad sankcijų dydis ir atgrasomasis pobūdis prilygina jas baudžiamosioms sankcijoms,

---

200 „EŽTT 2019 m. sausio 29 d. sprendimas byloje „Orlen Lietuva Ltd prieš Lietuvą“ (Nr. 45849/13)“, Hudoc, žiūrėta 2024 m. balandžio 10 d., https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-189625%22]}; „EŽTT 2023 m. balandžio 4 d. sprendimas byloje „Kesko Senukai Lithuania prieš Lietuvą“ (Nr. 19162/19)“, Infolex, žiūrėta 2024 m. balandžio 7 d., https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-223928%22]}.

201 „LVAT 2016 m. gruodžio 22 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-2330-520/2016“, Infolex, žiūrėta 2024 m. balandžio 11 d., https://www.infolex.lt/tp/1395687.

202 „Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymas Nr. Nr. VIII-1099“, *Valstybės žinios*, 1999 m. kovo 23 d., Nr. 30-856, 40 straipsnis.

203 „Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. gruodžio 20 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-340-518/2019“, Infolex, žiūrėta 2023 m. kovo 11 d., https://www.infolex.lt/tp/1796738.

204 LVAT, „LVAT praktikos bylose dėl sankcijų už konkurencijos teisės pažeidimus taikymo apibendrinimas“, 2018 m. gegužės 23 d., 181.

todėl būtina užtikrinti tinkamą gynybos garantijų apimtį[205]. Vis dėlto praktikoje kyla klausimų dėl atskirų teisių ribų, pavyzdžiui, vienoje byloje dėl konkurencijos teisės pažeidimo LVAT nurodė, kad taikytinas EŽTK 6 straipsnis, ir nenurodė jokių jo taikymo išimčių[206]. Vis dėlto anksčiau LVAT buvo išaiškinęs, kad teisės neduoti parodymų prieš save apimtis konkurencijos teisės pažeidimo tyrimo procedūroje yra siauresnė nei baudžiamajame procese, t. y. tiriamas ūkio subjektas negali atsisakyti pateikti informacijos vien tuo pagrindu, kad ji gali būti kaltinamojo pobūdžio ir naudojama konkurencijos teisės pažeidimui nustatyti[207].

Galiausiai pažymėtina, kad nors *Engel* kriterijai praplečia baudžiamojo pobūdžio taikymo ribas, LVAT nuosekliai laikosi pozicijos, kad šis vertinimas tėra skirtas EŽTK garantijų apimčiai vertinti, tačiau procesas nuo to netampa baudžiamuoju ir netaikomi nacionaliniai baudžiamieji įstatymai[208].

1.2.2 Chartijos taikymas konkurencijos teisės pažeidimų bylose

Pirmas ir esminis bruožas, kuris skiria Chartijos 47 straipsnį ir EŽTK 6 straipsnio 1 dalį, yra tas, kad vienintelė Chartijos 47 straipsnio taikymo sąlyga – Europos Sąjungos teisės taikymas, nepaisant to, ar nagrinėjamas civilinis, baudžiamasis ar administracinis teisinis santykis[209]. Taigi tam, kad būtų taikomas Chartijos 47 straipsnis, nėra būtina vertinti bylos priskirtinumo tam tikrai kategorijai. Kita vertus, net ir ESTT praktikoje, remiantis *Engel* kriterijais, pavyzdžiui, konkurencijos teisės pažeidimų bylos priskiriamos baudžiamosioms ir atitinkamai tokiose bylose taikomas teisės į teisingą teismą standartas skiriasi nuo kitų bylų.

Nuo 2009 metų, kai Chartija tapo Europos Sąjungos pirminės teisės dalimi, argumentų, grindžiamų Chartijos garantuojamų teisių pažeidimais, skaičius išaugo eksponentiškai: bylų Bendrajame Teisme padaugėjo nuo 23 iki 186 (709 proc.), o Teisingumo Teisme – nuo 5 iki 73, t. y. net 1360 proc.[210]. Atitinkamai padidėjo ir tikimybė, kad ESTT patenkins reikalavimą, susijusį su Chartijos pažeidimu[211]. Būtent Chartijos 47

---

205 „LVAT 2016 m. gruodžio 22 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-2330-520/2016“, *supra note* 201.

206 „LVAT 2017 m. rugpjūčio 3 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-417-822/2017“, Infolex, žiūrėta 2024 m. balandžio 21 d., https://www.infolex.lt/tp/1509500.

207 „LVAT 2008 m. gruodžio 8 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A248-715/2008“, Infolex, žiūrėta 2025 m. rugsėjo 17 d., https://www.infolex.lt/tp/91773.

208 Pavyzdžiui, „LVAT 2016 m. gruodžio 22 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-2330-520/2016“, *supra note* 201.

209 Nicholas Hatzis ir kt. (eds), *Research Handbook on EU Law and Human Rights* (Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2017), 353.

210 Jacquelyn MacLennan ir kt., „EU Competition Law and EU Charter of Fundamental Rights: An Evolving Partnership“, *Concurrences e-Competitions Antitrust Case Laws e-Bulletin* (2020 m. gruodžio 3 d.), Nr. 96586; Kalintiri, „Article 47 of the EU Charter of Fundamental Rights in EU Competition Enforcement: A Quantitative and Qualitative Assessment“, *supra note*, 44: 233.

211 Jacquelyn MacLennan ir kt., „EU Competition Law and EU Charter of Fundamental Rights: An Evolving Partnership“, *Concurrences e-Competitions Antitrust Case Laws e-Bulletin (2020 m. gruodžio 3 d.), Nr. 96586,* p. 5.

straipsnis dažniausiai cituojamas konkurencijos teisės pažeidimų bylose[212].

Tarybos 2002 m. gruodžio 16 d. reglamente (EB) Nr. 1/2003 dėl konkurencijos taisyklių, nustatytų Sutarties 81 ir 82 straipsniuose, įgyvendinimo (toliau – Reglamentas 1/2003)[213] įtvirtinta, kad konkurencijos teisės pažeidimai nėra baudžiamosios teisės pobūdžio[214]. Ši nuostata atspindi istorinį konkurencijos teisės vystymąsi Europos Sąjungos teisėje ir rodo ankstyvąjį požiūrį, kad konkurencijos teisė priskirtina administracinei teisei[215]. Taigi šis požiūris ilgai vyravo ir ESTT vengė pasisakyti dėl konkurencijos teisės baudžiamojo pobūdžio.

Požiūris, kad Europos Komisijos skiriamos sankcijos už konkurencijos teisės pažeidimus yra baudžiamojo pobūdžio, pirmiausia pradėjo ryškėti generalinių advokatų išvadose. Pirmųjų šio požiūrio užuomazgų randama dar 1992 metais, kai generalinis advokatas Darmon savo išvadoje pažymėjo, jog Europos Komisijos skirta bauda už konkurencijos teisės pažeidimą yra baudžiamojo pobūdžio[216]. Vėlesnėse generalinių advokatų išvadose buvo nurodomos analogiškos išvados. Neilgai trukus po *Menarini prieš Italiją* sprendimo ESTT turėjo progą pasisakyti dėl šio sprendimo įtakos Europos Sąjungos konkurencijos teisei[217]. Tačiau nors ir pasisakyta dėl teisminės kontrolės apimties, dėl konkurencijos teisės kaip baudžiamosios teismas nepasisakė[218]. Nepaisant to, beveik tuo pačiu metu, kaip ir šis ESTT sprendimas, buvo priimtas Europos Laisvosios Prekybos Asociacijos Teismo sprendimas *Posten Norge prieš ELPA* byloje, kur *expressis verbis* pripažintas konkurencijos teisės baudžiamasis pobūdis[219].

ESTT pirmą kartą pripažino konkurencijos teisės baudžiamąjį pobūdį *Schindler*

---

212 Giulia Gentile, „Two Strings to One Bow? Article 47 of the EU Charter of Fundamental Rights in the EU Competition Case Law: Between Procedural and Substantive Fairness", *Market and Competition Law Review* (forthcoming) (2020), 3, žiūrėta 2024 m. kovo 15 d. https://ssrn.com/abstract=3710508.

213 Taip pat ir Reglamento 1/2003 pirmtake įtvirtinta, kad konkurencijos teisė yra administracinė.

214 Europos Sąjunga, „2002 m. gruodžio 16 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1/2003 dėl konkurencijos taisyklių, nustatytų Sutarties 81 ir 82 straipsniuose, įgyvendinimo", OL L 1, 2003 m. sausio 4 d., p. 1–25, 23 straipsnio 5 dalis.

215 Aistė Mickonytė, *Presumption of Innocence in EU Anti-Cartel Enforcement* (Leiden: Brill | Nijhoff, 2019), 109.

216 Generalinio advokato Darmon 1992 m. liepos 7 d. išvada byloje Nr. C-89/85 „Ahlström Osakeyhtiö ir kiti prieš Komisiją", § 451, Curia, žiūrėta 2024 m. liepos 17 d., https://infocuria.curia.europa.eu/tabs/document/C/1985/C-0089-85-00000000RD-01-P-01/CONCL/93810-EN-1-pdf.

217 Helena L. Karlsson, *Conceptualising Procedural Fairness in EU Competition Law* (Oxford: Bloomsbury Publishing, 2020).

218 „ESTT 2011 m. gruodžio 8 d. sprendimas byloje „Chalkor AE Epexergasias Metallon prieš Europos Komisiją" (Nr. C-386/10 P), Curia, žiūrėta 2025 m. gruodžio 30 d., https://infocuria.curia.europa.eu/tabs/document/C/2010/C-0386-10-00000000PV-01-P-01/ARRET/116123-LT-1-html.

219 „ELPA 2012 m. balandžio 18 d. sprendimas byloje „Posten Norge AS prieš ELPA priežiūros instituciją" (Nr. E-15/10), § 88, žiūrėta 2023 m. birželio 1 d., https://eftacourt.int/download/15-10-judgment/?wpdmdl=1230.

Holding Ltd ir kiti prieš Europos Komisiją[220] sprendime. Nepaisant to, kaip ir EŽTT praktikoje, pripažįstama, kad konkurencijos teisė nėra tokia pati, kaip ir *hard-core* baudžiamoji teisė, todėl ir garantijų apimtis yra skirtinga[221]. Pavyzdžiui, Generalinė advokatė Kokott savo nuomonėje nurodė, kad nors visuotinai pripažįstama, kad konkurencijos teisė turi baudžiamosios teisės bruožų, tačiau ji nepriskiriama pagrindinei baudžiamosios teisės sričiai[222], todėl ir neturi būti taikomos visos garantijos, kylančios iš EŽTK 6 straipsnio[223]. Analogiškai ir doktrinoje pažymima, kad Europos Komisijos skiriamos baudos, nors ir yra baudžiamojo pobūdžio, remiantis *Jussila prieš Suomiją* sprendime pateiktu išaiškinimu, standartas neturėtų būti toks pat, kaip *hard-core* baudžiamosiose bylose[224].

ESTT praktika, taikant Chartiją, neatsiejama nuo EŽTT ir EŽTK nuostatų interpretacijos[225]. Tai lemia Chartijos nuostata, *expressis verbis* įtvirtinanti, kad EŽTK nuostatos sudaro minimalų standartą[226]. Nepaneigtina ir tai, kad EŽTT bei ESTT dažnai pasisako dėl tų pačių ar panašių klausimų[227].

Konkurencijos teisės pažeidimų bylose daug kartų remtasi būtent *Menarini prieš Italiją* sprendimu, siekiant pagrįsti, kad Europos Komisija nėra nepriklausoma ir nešališka institucija, todėl neatitinka teismui keliamų reikalavimų, todėl ESTT atliekamos teisminės kontrolės nepakanka[228].

Kita vertus, būta atvejų, kai ESTT aplenkė EŽTT ir turėjo galimybę pirmas pasisakyti dėl tam tikrų teisės į teisingą teismą institutų, kurių dar neanalizavo EŽTT,

---

220 „ESTT 2013 m. liepos 18 d. sprendimas byloje „Schindler Holding Ltd ir kiti prieš Europos Komisiją“ (Nr. C 501/11 P), § 34–35, Curia, žiūrėta 2024 m. birželio 15 d., https://infocuria.curia.europa.eu/tabs/affair?lang=LT&searchTerm=C%2520501%252F11&publishedId=C-501%2F11+P.

221 Fernando Castillo de la Torre ir kt., *Evidence, Proof and Judicial Review in EU Competition Law* (Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2024), 47.

222 Generalinės advokatės Juliane Kokott išvada, pateikta 2013 m. balandžio 18 d. byloje „Schindler Holding Ltd ir kt. Prieš Europos Komisiją ir kt.“ (Nr. C-501/11 P), § 25, Curia, žiūrėta 2023 m. kovo 28 d., https://infocuria.curia.europa.eu/tabs/document/C/2011/C-0501-11-00000000PV-01-P-01/CONCL/136427-LT-1-html.

223 *Ibid*. § 26.

224 Wouter P. J. Wils, „The Increased Level of EU Antitrust Fines, Judicial Review, and the European Convention on Human Rights“, *World Competition* 33(1) (2010).

225 Helene Andersson, „Legal Professional Privilege in Competition Law Cases – A Key Element in Protecting the Proper Administration of Justice“, *Nordic Journal of European Law* 7(2) (2024): 27. H. Andersson teigia, kad ESTT sprendimas dėl LPP apsaugos praplėtimo atspindi EŽTT formuojamą praktiką, tačiau Europos Komisijos praktika, susijusi su LPP apsauga, prieštarauja šiems išaiškinimams.

226 „Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija“, OL C 202, 2016 6 7, p. 389–405., 52 straipsnio 3 dalis.

227 Pavyzdžiui, tiek EŽTT, tiek ESTT nagrinėjo institucijos, priėmusios sprendimą dėl konkurencijos teisės pažeidimo, statuso: „EŽTT 2011 m. rugsėjo 27 d. sprendimas byloje „Menarini Diagnostics S. r. l. prieš Italiją“, *supra note*, 122, ir „ESTT 2013 m. liepos 18 d. sprendimas byloje „Schindler Holding Ltd prieš Europos Komisiją“, *supra note*, 220: 33–35.

228 Pavyzdžiui, „Bendrojo Teismo 2014 birželio 12 d. sprendimas byloje „Intel Corp. Prieš Europos Komisiją“ (Nr. T-286/09), § 1607–1612, Curia, žiūrėta 2024 m. sausio 18 d., https://infocuria.curia.europa.eu/tabs/document/T/2009/T-0286-09-00000000RD-01-P-01/ARRET/153543-EN-1-html.

pavyzdžiui, teisės neduoti parodymų prieš save[229]. Dėl to būtent ESTT praktikoje ir buvo suformuota teisės neduoti parodymų prieš save apimtis konkurencijos teisės pažeidimų bylose[230]. Tuo metu EŽTT praktikoje dar nebuvo pasisakyta apskritai apie teisę neduoti parodymų prieš save net ir fizinių asmenų atveju[231]. Taigi ESTT motyvavo siauresnę šios teisės apimtį ir remdamasis tuo, kad EŽTT praktikoje nepasisakyta dėl šios teisės apimties, o EŽTT riboja tam tikras teises juridiniams asmenims, palyginti su fiziniams asmenims suteikiamomis garantijomis[232].

Analogiškai, kaip ir EŽTT praktikoje, ESTT praktikoje nuostatos, garantuojančios teisę į privatumą, aktualios konkurencijos teisės pažeidimų bylose, o ypač atliekant patikrinimus. Chartijos 7 straipsnis ir jo taikymas ESTT praktikoje itin glaudžiai susijęs su EŽTK 8 straipsniu ir EŽTT praktika jį taikant. Chartijos 7 straipsnis garantuoja teisę į privatumą ir šeimos gyvenimą: kiekvienas asmuo turi teisę į tai, kad būtų gerbiamas jo privatus ir šeimos gyvenimas, būsto neliečiamybė ir komunikacijos slaptumas. Nors Chartijos 7 straipsnyje ir nėra įtvirtintų sąlygų, kurioms esant galima riboti šiuo straipsniu garantuojamas teises, Chartijos 7 straipsnis atitinka EŽTK 8 straipsnį ir atitinkamai galimi tokie patys ribojimai kaip ir taikant EŽTK 8 straipsnį.

Daugumoje bylų, kuriose buvo nagrinėjami teisės į privatumą pažeidimai dėl Europos Komisijos veiksmų konkurencijos tyrimuose, ESTT rėmėsi tiek EŽTK 8 straipsniu, tiek Chartijos 7 straipsniu. Analogiškai, kaip ir EŽTT praktikoje, ESTT pripažįsta teisės į privatumą taikymą ir juridiniams asmenims[233]. Be to, ESTT, kaip ir EŽTT, dažniausiai nagrinėja skundus, kuriuose teigiama, kad teisė į privatumą buvo pažeista patikrinimų metu ar dėl nepakankamos teisminės kontrolės.

Jau ankstesnėje ESTT praktikoje šalys bandė remtis teisės į privatumą pažeidimais patikrinimų metu. Byloje *Hoechst AG prieš Komisiją* buvo teigiama, kad Europos Komisija pažeidė EŽTK 8 straipsnį. Tačiau ESTT konstatavo, kad šis straipsnis skirtas fizinių asmenų teisėms užtikrinti. Akcentuotina, kad tuo metu nė nebuvo EŽTT praktikos, kuri patvirtintų, kad ši apsauga taikoma ir juridinių asmenų patalpoms[234]. Taigi Teismas vertino teisės aktų, reguliuojančių Europos Komisijos veiklą, laikymąsi. Praėjus daugiau nei dešimt metų nacionalinis teismas kreipėsi į ESTT su prašymu

---

229 „ESTT 1989 m. spalio 18 d. sprendimas byloje „Orkem prieš Europos Komisiją“ (Nr. 374/87), § 30, Curia, žiūrėta 2023 m. sausio 2 d., https://infocuria.curia.europa.eu/tabs/document/C/1987/C-0374-87-00000000RD-01-P-01/ARRET/95715-EN-1-pdf.

230 Monika Dumbrytė-Ožiūnienė, „Privilege against Self-Incrimination: The Dilemma of Appropriate Standards in Competition Law“, *International Comparative Jurisprudence* 6(2) (2020): 141–153, https://ojs.mruni.eu/ojs/international-comparative-jurisprudence/article/view/6293.

231 *Ibid.*

232 „ESTT 1989 m. spalio 18 d. sprendimas byloje „Orkem prieš Europos Komisiją“, *supra note*, 229: 30.

233 „ESTT 2002 m. spalio 22 d. sprendimas byloje „Roquette Fre`res prieš Directeur Ge´ne´ral de la Concurrence“ (Nr. C-94/00), § 29, Curia, žiūrėta 2023 m. sausio 2 d., https://infocuria.curia.europa.eu/tabs/document/C/2000/C-0094-00-00000000RP-01-P-01/ARRET/47800-EN-1-html.

234 „ESTT 1989 m. rugsėjo 21 d. sprendimas byloje „Hoechst AG prieš Europos Komisiją“ (Nr. 46/87 ir 227/88), §18, EUR-lex, žiūrėta 2023 m. kovo 29 d., https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX:61987CJ0046.

priimti prejudicinį sprendimą. Ši byla kilo, kai Prancūzijos Kasacinis Teismas pateikė ESTT prejudicinį klausimą dėl Reglamento Nr. 17 14 straipsnio aiškinimo, visų pirma, dėl Europos Komisijos teisės atlikti patikrinimus įmonių patalpose ir dėl nacionalinių teismų atliekamos kontrolės apimties šių patikrinimų metu[235]. Taip pat nacionaliniam teismui kilo abejonių, ar *Hoechst AG prieš Europos Komisiją* byloje pateiktas išaiškinimas yra vis dar aktualus, kadangi vėlesnė EŽTT praktika jau *expressis verbis* nurodė, kad EŽTK 8 straipsnis tam tikra apimtimi gali būti taikomas ir juridiniams asmenims. Nors ESTT šiame prejudiciniame sprendime pripažino, kad EŽTT praktika po *Hoechst AG prieš Europos Komisiją* sprendimo pasikeitė ir to iš esmės neginčijo, nagrinėdamas bylą ESTT turėjo pateikti išaiškinimus dėl nacionalinio teismo kompetencijos Europos Komisijos atliekamų patikrinimų atvejais. Dėl to ESTT vertinimas buvo grindžiamas tuo metu galiojusio Reglamento nuostatomis ir Europos Sąjungos teise[236].

Vis dėlto ESTT ne visuomet vertina analogiškus teisės aktus, nustatydamas, ar buvo padarytas pažeidimas. Viena vertus, ESTT vengia atlikti vertinimą vien remdamasis teisės į privatumą pažeidimu[237]. Tai aiškintina tuo, kad ESTT nagrinėja ne tik galimus žmogaus teisių pažeidimus, bet ir visą bylą iš esmės, kai skundžiami Europos Komisijos veiksmai ar sprendimai. Dėl to, nagrinėdamas apeliacinius skundus dėl Bendrojo Teismo sprendimų, Teisingumo Teismas dažnai apskritai nė nepasisako dėl Chartijos 7 straipsnio ar EŽTK 8 straipsnio taikymo[178]. Kita vertus, EŽTT praktika ir Chartijos nuostatomis remiamasi, jie analizuojami ir jų pagrindu gali būti nustatytas pažeidimas.

Pavyzdžiui, Bendrojo Teismo *Nexans France SAS prieš Europos Komisiją* sprendime, kaip ir ankstesniuose sprendimuose, buvo analizuojami Europos Komisijos veiklą reglamentuojantys teisės aktai[238]. Generalinė advokatė Kokott savo išvadoje taip pat rėmėsi EŽTK ir Chartijos nuostatomis, analizuodama tiek būtinybę atlikti teisminę kontrolę, tiek pasisakydama dėl „žvejybos ekspedicijų"[239]. ESTT šioje byloje jau apskritai nesirėmė nei Chartijos, nei EŽTK nuostatomis[240]. Panašiu metu, kaip ir *Nexans* sprendimai, buvo nagrinėta ir *Deutsche Bahn AG ir kt. prieš Europos Komisiją* byla. Bendrasis Teismas šioje byloje neįžvelgė pažeidimo, tačiau savo motyvuose teismas

---

235 „ESTT 2002 m. spalio 22 d. sprendimas byloje „Roquette Frères SA prieš Directeur général de la concurrence, de la consommation et de la répression des fraudes", *supra note*, 233.

236 *Ibid*., § 29.

237 Nima Lorjé ir Ariela Stoffer, „Judicial Review and the Protection of Privacy Rights in Dawn Raids", *Competition Law Journal* 20(2) (2021): 55–64.

238 „Bendrojo Teismo 2012 m. lapkričio 14 d. sprendimas byloje „Nexans France SAS prieš Europos Komisiją" (Nr. T-135/09), § 38–45, EUR-lex, žiūrėta 2023 m. liepos 19 d., https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX:62009TJ0135.

239 „Generalinės advokatės Kokott 2014 m. balandžio 3 d. byloje „Nexans SA ir Nexans France SAS prieš Europos Komisiją" (Nr. C-37/13 P), § 40, 42, EUR-lex, žiūrėta 2025 m. balandžio 18 d., https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX:62013CC0037.

240 „ESTT 2014 m. birželio 25 d. sprendimas byloje „Nexans SA ir Nexans France SAS prieš Europos Komisiją", (Nr. C-37/13 P), Curia, žiūrėta 2025 m. balandžio 18 d., https://infocuria.curia.europa.eu/tabs/document/C/2013/C-0037-13-00000000PV-01-P-01/ARRET/154062-EN-1-html.

išsamiai analizavo EŽTT praktiką dėl *ex ante* teisminės kontrolės[241]. Generalinis advokatas Wahl, nors buvo kritiškas Bendrojo Teismo sprendimui, pakartodamas EŽTT praktiką dėl *ex ante* kontrolės, vis dėlto pritarė pirmosios instancijos teismo vertinimui šiuo klausimu[242]. Teisingumo Teismas iš dalies panaikino Bendrojo Teismo sprendimą, dalyje, kurioje buvo pasisakyta dėl teisės į privatumą ir *ex ante* teisminės kontrolės. Šioje byloje Teisingumo Teismas jau analizavo tiek EŽTK, tiek Chartiją bei vertino EŽTK 8 straipsnį ir Chartijos 7 ir 47 straipsnius[243].

Taip pat ir naujausia ESTT praktika *Intermarche Casino SARL prieš Europos Komisiją*[244], *Les Mousquetaires SAS prieš Europos Komisiją*[245] ir *Casino, Guichard-Perrachon SA prieš Europos Komisiją*[246] bylose rodo tapačias tendencijas. Bendrovės teigė, kad Europos Komisijos veiksmai pažeidė teisę į veiksmingą teisinę gynybą, nes nebuvo galimybės nedelsiant ir autonomiškai apskųsti patikrinimo metu atliktų veiksmų. Taip pat buvo teigiama, kad pažeista teisė į privataus gyvenimo ir patalpų neliečiamumą, nes sprendime nebuvo aiškių ribų dėl patikrinimo apimties, trukmės ar konkrečių vietų. Galiausiai buvo kvestionuojama, ar Europos Komisija turėjo pakankamai rimtų indikacijų atlikti tokio pobūdžio tyrimą, ypač vertinant strateginės verslo informacijos mainų aspektą. ESTT, vertindamas teisę į veiksmingą teisinę gynybą, pabrėžė, kad nors Chartijos 47 straipsnis garantuoja asmens teisę ginčyti administracinius aktus, tai nereiškia pareigos nustatyti individualią galimybę skųsti kiekvieną Europos Komisijos veiksmą ar sprendimą[247]. Vertinimas turi būti atliekamas atsižvelgiant į teisės gynimo priemonių, kurias asmenys gali pasitelkti skirtingais procedūriniais etapais, visumą[248]. ESTT vertinimu, toks aiškinimas atitinka EŽTT suformuotą praktiką pagal

---

241 „Bendrojo Teismo 2013 m. rugsėjo 6 d. sprendimas sujungtose bylose Deutsche Bahn AG ir kt. prieš Europos Komisiją, (Nr. T-289/11, T-290/11 ir T-521/11), § 65–72, 103–114, Curia, žiūrėta 2023 m. lapkričio 13 d., https://infocuria.curia.europa.eu/tabs/document/T/2011/T-0289-11-00000000RD-01-P-01/ARRET/140725-EN-1-html.

242 „Generalinio advokato Wahl 2014 m. spalio 14 d. išvada byloje „Deutsche Bahn AG ir kt. prieš Europos Komisiją" (Nr. C-583/13 P), § 100–109, Curia, žiūrėta 2023 m. lapkričio 13 d., https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX:62013CC0583.

243 „ESTT 2015 m. birželio 18 d. sprendimas byloje „Deutsche Bahn AG ir kt. prieš Europos Komisiją" (Nr. C-583/13 P), § 19, 33–36, 38, 44–46, Curia, žiūrėta 2023 m. lapkričio 13 d., https://eur-lex.europa.eu/legal-content/lt/TXT/PDF/?uri=uriserv:OJ.C_.2015.279.01.0006.01.LIT.

244 „ESTT 2023 m. kovo 9 d. byloje „Intermarché Casino Achats SARL prieš Europos Komisiją" (Nr. C-693/20 P), EUR-lex, žiūrėta 2023 m. lapkričio 13 d., https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX:62020CJ0693.

245 „ESTT 2023 m. kovo 9 d. byloje „Les Mousquetaires SAS prieš Europos Komisiją" (Nr. C-682/20 P), EUR-lex, žiūrėta 2023 m. lapkričio 13 d., https://infocuria.curia.europa.eu/tabs/document/C/2020/C-0682-20-00000000PV-01-P-01/ARR_COMM/273126-EN-1-html.

246 „ESTT 2023 m. kovo 9 d. byloje „Casino, Guichard-Perrachon SA prieš Europos Komisiją" (Nr. C-690/20 P), Curia, žiūrėta 2023 m. lapkričio 13 d., https://infocuria.curia.europa.eu/tabs/document/C/2020/C-0690-20-00000000PV-01-P-01/ARRET/271065-EN-1-html.

247 *Ibid.*

248 *Ibid.*

EŽTK 13 straipsnį[249]. ESTT nurodė, kad Europos Komisijos sprendimo teisėtumas gali būti ginčijamas vėlesniame etape, pavyzdžiui, skundžiant galutinį Europos Komisijos sprendimą, teikiant ieškinį dėl žalos atlyginimo ar taikant laikinąsias apsaugos priemones[250]. Be to, tam tikri sprendimai, priimti patikrinimo metu, taip pat gali būti ginčijami, jei jie atitinka savarankiško sprendimo kriterijus. Todėl buvo pripažinta, kad teisių gynimo priemonių visuma sudaro pakankamą apsaugą, o ieškovių argumentas dėl Chartijos 47 straipsnio pažeidimo buvo atmestas. Dėl Europos Komisijos indikacijų sprendimui priimti ESTT padarė skirtį tarp dviejų tyrimo krypčių. Vertindama informaciją apie nuolaidas ir tiekimo sąlygas, Europos Komisija turėjo pakankamai preliminarių indikacijų, leidžiančių pagrįsti sprendimą atlikti patikrinimą. Tačiau dėl galimų strateginės verslo informacijos mainų, tokių, kaip e. prekybos ar reklamos planai, ESTT nusprendė, kad ši sprendimo dalis nepagrįsta, todėl turėjo būti panaikinta. Taigi ESTT, nors ir pripažįsta, kad teisė į privatumą yra taikoma juridiniams asmenims, tačiau ESTT nepripažįsta pažeidimo vien šiuo pagrindu.

Be to, kai kurie autoriai teigia, kad ESTT atliekamas vertinimas neatitinka EŽTT suformuotų standartų[251]. Pavyzdžiui, EŽTT sprendimuose, priimtuose *Delta Pekarny prieš Čekiją* ir *Vinci Constructions prieš Prancūziją* bylose, nurodė, kad peržiūrą atliekantis teismas privalo turėti kompetenciją priimti sprendimą grąžinti patikrinimo metu paimtus dokumentus. O ESTT *Nexans France SAS prieš Europos Komisiją*[252] ir *Deutsche Bahn AG ir kt. prieš Europos Komisiją*[253] sprendimuose, kur taipogi buvo teigiama, kad ESTT turėtų įpareigoti Europos Komisiją grąžinti paimtus dokumentus, teigė, kad ESTT sprendimas tėra deklaracinio pobūdžio ir pats teismas negali priimti sprendimų, kuriuos įgaliota priimti Europos Komisija.

Europos Komisijos sprendimas atlikti patikrinimą ir Europos Komisijos veiksmai, atlikti patikrinimo metu, negali būti to paties skundo dalyku, t. y. sprendimo atlikti patikrinimą teisėtumas nepriklauso nuo veiksmų, atliktų patikrinimo metu, teisėtumo ir atvirkščiai. Tačiau kai kurie autoriai pastebi, kad EŽTT praktikoje aiškiai įtvirtinta, kad efektyvi gynybos priemonė reiškia, kad asmenys privalo turėti galimybę laiku skųsti institucijų veiksmus, o galutinio sprendimo, kuriuo yra baigiamas tyrimas ir skiriamos sankcijos, skundimas negali būti laikomas tokia priemone[254]. Pastebėtina,

---

249 *Ibid.*

250 *Ibid.*

251 Pavyzdžiui, Adam Steene, „Nexans, Deutsche Bahn, and the ECJ's Refusal to Follow ECHR Case Law on Dawn Raids", *Journal of European Competition Law & Practice* 7(3) (2016): 180–193.

252 „Bendrojo Teismo 2012 m. lapkričio 14 d. sprendimas byloje „Nexans France SAS prieš Europos Komisiją", *supra note*, 238, § 10.

253 „ESTT 2015 m. birželio 18 d. sprendimas byloje „Deutsche Bahn AG prieš Europos Komisiją", Curia, žiūrėta 2024 m. spalio 18 d., https://infocuria.curia.europa.eu/tabs/document/C/2013/C-0583-13-00000000PV-01-P-01/ARRET/165109-EN-1-html, pareiškėjas prašė, kad ESTT įpareigotų grąžinti dokumentus (§ 9), tačiau ESTT panaikino Europos Komisijos sprendimą iš dalies ir neįpareigojo grąžinti paimtų dokumentų.

254 *Ibid*., p. 190.

kad savalaikės galimybės skųsti sprendimą svarbą patvirtina ir naujausia EŽTT praktika *Senukai prieš Lietuvą* byloje, kai įmonei nesudaryta galimybė skųsti patikrinimo ir jo metu atliktų veiksmų, o galutinis sprendimas dėl pažeidimo taip ir nepriimtas, nes Konkurencijos taryba tyrimą nutraukė[255].

Helene Andersson[256] detaliai nagrinėja įvairius Europos Komisijos atliekamų patikrinimų aspektus, įskaitant ir teisę kreiptis į teismą. H. Andersson vertinimu, EŽTT ir ESTT praktika išsiskiria, pastarojo praktika neatitinka EŽTT taikomo standarto. Pasak autorės, ūkio subjektai neturi galimybės pasinaudoti veiksminga gynybos priemone ginčijant Europos Komisijos veiksmus, atliktus patikrinimo metu. H. Andersson nurodo, kad visų pirma Europos Komisija neprivalo gauti teismo leidimo, norėdama atlikti patikrinimą, o, visų antra, net ir po patikrinimo, skundą nagrinėjant, ūkio subjektai neturi teisės skųstis dėl patikrinimo metu atliktų veiksmų ar priimtų sprendimų, o išimtis daroma tik tais atvejais, kai ūkio subjektai pagrindžia, kad dėl skundžiamo veiksmo ar sprendimo gali būti iš esmės paveiktos jų teisės ar pareigos.

Panašios pozicijos laikosi ir kai kurie kiti autoriai. Pavyzdžiui, Christina Teleki teigia, kad, remiantis EŽTT jurisprudencija, Europos Komisijos skiriamos sankcijos yra baudžiamosios, todėl teismų atliekama kontrolė turėtų būti visiška, o ESTT palieka Europos Komisijai itin plačią diskreciją[257]. Kita vertus, yra autorių, teigiančių, kad Europos Komisijos tyrimų procedūra atitinka tiek EŽTT, tiek ESTT praktikos reikalavimus. Pavyzdžiui, Wouter Wils[258] argumentuoja, kad konkurencijos teisė, remiantis *Jussila prieš Suomiją* byla, nepriskiriama prie „griežtosios" baudžiamosios teisės (angl. *hard-core criminal law*), todėl ir taikomi teisės į teisingą teismą standartai yra švelnesni.

LVAT praktikoje sprendžiant dėl teisės į teisingą teismą taikymo konkurencijos teisės bylose *expressis verbis* Chartijos nuostatomis dažnai nesiremiama. Paminėtini keli atvejai, kai LVAT konkurencijos teisės pažeidimų bylose taikė Chartiją. LVAT rėmėsi nekaltumo prezumpcijos principu, įtvirtintu Chartijos 48 straipsnyje, tačiau tai buvo daryta, kadangi šioje byloje LVAT kreipėsi į ESTT su prašymu priimti prejudicinį sprendimą ir ESTT prejudiciniame sprendime[259] rėmėsi būtent šiuo Chartijos straipsniu[260]. Taip pat LVAT rėmėsi ir gero administravimo principu, įtvirtintu Chartijoje, byloje, kurioje buvo sprendžiama dėl teisės susipažinti su koncentracijos nagrinėjimo

---

255 „EŽTT 2023 m. balandžio 4 d. sprendimas byloje „Kesko Senukai Lithuania prieš Lietuvą", *supra note*, 200.

256 Andersson, *Dawn Raids Under Challenge: Due Process Aspects on the European Commission's Dawn Raid Practices, supra note,* 46.

257 Teleki, *supra not*e, 45.

258 Wils, *supra note*, 224.

259 „ESTT 2016 m. sausio 21 d. sprendimas byloje „Eturas ir kt. prieš Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybą" (Nr. C-74/14), Curia, žiūrėta 2025 m. sausio 18 d., https://infocuria.curia.europa.eu/tabs/document/C/2014/C-0074-14-00000000RP-01-P-01/ARRET/173680-EN-1-html.

260 „LVAT 2016 m. gegužės 2 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A-97-858/2016", Infolex, žiūrėta 2024 m. rugsėjo 17 d., https://www.infolex.lt/tp/1278767.

pažyma, kuri yra tarnybinio naudojimo dokumentas[261]. Tai aiškintina tuo, kad LVAT praktikoje yra itin išplėtota praktika dėl gero administravimo principo, kurį LVAT taiko net tais atvejais, kai nėra taikoma Europos Sąjungos teisė konkrečioje byloje. Kita vertus, tai, kad LVAT praktikoje pakankamai retai remiamasi Chartijos nuostatomis, rodo, kad vis dėlto LVAT praktikoje pagrindiniu teisės į teisingą teismą šaltiniu konkurencijos teisės bylose išlieka EŽTK.

1.3. Teisės į teisingą teismą taikymas migracijos bylose

Tarptautiniai žmogaus teisių instrumentai migrantams ir prieglobsčio prašytojams numato nevienodą ir fragmentišką apsaugos sistemą[262]. Nors tarptautinės žmogaus teisių teisės normos paprastai garantuoja prieglobsčio prašytojams ir migrantams tam tikras procedūrines garantijas, teisminė neigiamų sprendimų peržiūra nepatenka į dviejų esminių sutarčių – Pakto ir EŽTK nuostatų, garantuojančių teisę į teisingą teismą, – taikymo sritį[263]. Kita vertus, daugiau materialių teisių apsaugos užtikrinimo priemonių galima rasti kituose regioniniuose žmogaus teisių apsaugos mechanizmuose ir specializuotose tarptautinėse sutartyse[264,265]. Kaip pažymi Cantor[266], nei EŽTT, nei Žmogaus teisių komitetas neturi kompetencijos nagrinėti individualių skundų, susijusių su prieglobsčio sprendimų peržiūra. Cantor analizė dėl teisės kreiptis į tarptautinius teismus ar kitas institucijas, siekiant peržiūrėti prieglobsčio sprendimą, atskleidžia, kad nei EŽTK, nei Paktą prižiūrinčios institucijos tokio skundo neperžiūrės. O kai kurios kitos regioninės žmogaus teisių apsaugos sistemos, pavyzdžiui, Amerikos žmogaus teisių konvencija, numato galimybę tiesiogiai apskųsti prieglobsčio sprendimus tarptautinėms institucijoms. Emma Dunlop[267] pažymi, kad Paktas ir regioniniai žmogaus teisių dokumentai neužtikrina prieglobsčio prašytojų teisės kreiptis į teismą apsaugos. Autorės vertinimu, tiek Pakto 14 straipsnis, tiek EŽTK 6 straipsnis, kurie garantuoja teisę į teisingą bylos nagrinėjimą teisme, netaikomi prieglobsčio bylose, taip ribojamos šių asmenų procesinės garantijos. Antra, nors tarptautinėje teisėje įtvirtintas *non-refoulement* principas ir su juo susijusios procedūrinės garantijos, jų taikymo apimtis yra per siaura, kad kompensuotų teisinės gynybos trūkumus, atsirandančius netaikant minėtų teisės į teisingą teismą standartų.

---

261 „LVAT 2014 m. rugpjūčio 14 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A[858]-1626/2014“, Infolex, žiūrėta 2024 m. rugsėjo 17 d., https://www.infolex.lt/tp/864424.

262 Dunlop, *supra note*, 50.

263 *Ibid.*

264 *Ibid.*

265 Taip pat: Andreas Zimmermann ir kt. (eds), *The 1951 Convention Relating to the Status of Refugees and Its 1967 Protocol* (Oxford: Oxford University Press, 2024), 1123.

266 David James Cantor, '*Reframing Relationships: Revisiting the Procedural Standards for Refugee Status Determination in Light of Recent Human Rights Treaty Body Jurisprudence*' (2015) 34(1) Refugee Survey Quarterly 79, 94–96, 97–99, 99–104, 104–105.

267 Dunlop, *supra note*, 50.

Nepaisant to, migracijos bylose tam tikros teisės į teisingą teismą garantijos taikomos. Visų pirma, Chartijos 47 straipsnis taikomas, nepaisant teisinio santykio priskyrimo civiliniam ar baudžiamajam tais atvejais, kai yra taikoma Europos Sąjungos teisė. Visų antra, nors netaikomos EŽTK ir Pakto nuostatos, kurios įtvirtina teisę į teisingą teismą, taikomos kitos šių tarptautinių sutarčių nuostatos, kurios užtikrina tam tikras procedūrines garantijas.

Kita vertus, Chartijos 47 straipsnis garantuoja teisę kreiptis į teismą ir migracijos bei prieglobsčio klausimų kontekste[268]. Nors EŽTK tiesiogiai negarantuoja teisės kreiptis į teismą migracijos ar prieglobsčio bylose, EŽTK 13 straipsnis įtvirtina reikalavimą dėl veiksmingos teisinės gynybos priemonės. Ši priemonė nebūtinai turi būti teisminė, tačiau ji privalo užtikrinti, kad kompetentinga institucija išnagrinėtų asmens skundą dėl galimo teisių pažeidimo. Be to, kai teisėtai valstybės teritorijoje esantis užsienietis išsiunčiamas, jam taikomos EŽTK 7 protokolo 4 straipsnio garantijos.

1.3.1 Pakto garantijos migracijos bylose

Žmogaus teisių komiteto praktika labai aiškiai patvirtina, kad Pakto 14 straipsnis, garantuojantis teisę į teisingą teismą, prieglobsčio procedūros metu netaikomas[269]. Žmogaus teisių komiteto vertinimu, prieglobsčio procedūros metu nesprendžiamas nei baudžiamojo kaltinimo, nei civilinių teisių ar pareigų klausimas[270]. Taigi vienas pagrindinių žmogaus teisių dokumentų prieglobsčio prašytojams jų prašymų nagrinėjimo metu nesuteikia teisės į teisingą teismą garantijų[271]. Kita vertus, kiti Pakto straipsniai užtikrina tam tikras procedūrines garantijas, todėl net jei Pakto 14 straipsnis netaikomas, kitos Pakto nuostatos vis tiek apima atskirus teisės į teisingą teismą

---

268 „ESTT 2017 m. gruodžio 13 d. sprendimas byloje „El Hassani prieš Minister Spraw Zagranicznych" (Nr. C-403/16), § 24–25; Curia, žiūrėta 2024 m. liepos 19 d., https://infocuria.curia.europa.eu/tabs/document/C/2016/C-0403-16-00000000RP-01-P-01/ARRET/197721-EN-1-html; „ESTT 2022 m. rugpjūčio 1 d. sprendimas byloje „I, S prieš Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid" (Nr. C-19/21), Curia, žiūrėta 2024 m. liepos 19 d., https://infocuria.curia.europa.eu/tabs/document/C/2021/C-0019-21-00000000RP-01-P-01/ARRET/263731-EN-1-html; „ESTT 2017 m. kovo 7 d. sprendimas byloje „X ir X prieš État belge" (Nr. C-638/16), Curia, žiūrėta 2024 m. liepos 19 d., https://infocuria.curia.europa.eu/tabs/document/C/2016/C-0638-16-00000000RP-01-P-01/ARRET/188626-EN-1-html; Evangelia (Lilian) Tsourdi, Cathryn Costello, „The Evolution of EU Law on Refugees and Asylum", Oxford: Oxford University Press, 2021."

269 James C. Hathaway, *The Rights of Refugees Under International Law* (Cambridge: Cambridge University Press, 2021), 804.

270 „Žmogaus teisių komiteto 2008 m. liepos 22 d. sprendimas byloje „A. C., S. M. ir E. B. prieš Nyderlandus" (Nr. 1494/2006), § 8.4, University of Minnesota human rights library, žiūrėta 2023 m. spalio 18 d., https://hrlibrary.umn.edu/undocs/1494-2006.pdf.

271 Kita vertus, būta bandymų pagrįsti, kad Pakto nuostatose yra įtvirtinta valstybių pareiga atlikti individualią prieglobsčio statuso nustatymo procedūrą, Benedict Behlert, „The Obligation to Conduct Individual Refugee Status Determination Procedures under the ICCPR – Constructing a Convincing Legal Basis", *Humanitäres Völkerrecht: Journal of International Law of Peace and Armed Conflict* 2(3/4) (2019): 201–213.

aspektus[272]. Mokslininkų vertinimu, toks Žmogaus teisių komiteto požiūris kritikuotinas. Pavyzdžiui, Dunlop teigia, kad Žmogaus teisių komitetas supaprastina prieglobsčio institutą ir sulygina jį vien tik su išsiuntimo iš valstybės klausimu, tačiau tai yra nepagrįsta, nes šis institutas apima daugelį teisių, kurios privalo būti suteikiamos tarptautinės apsaugos gavėjams. Todėl Pakto 14 straipsnio garantijų ribojimas prieglobsčio prašytojams, kai analogiškos garantijos taikomos socialinės apsaugos ar pilietybės klausimams, laikytinas nelogišku[273].

Pakto 13 straipsnyje įtvirtintos procedūrinės garantijos, taikomos asmeniui sprendžiant jo išsiuntimo iš valstybės klausimą. Pakto 13 straipsnis nustato, kad užsienietis, teisėtai gyvenantis kurios nors Pakto šalies teritorijoje, gali būti išsiųstas tik vykdant įstatymu pagrįstą sprendimą. Jeigu imperatyvūs valstybės saugumo sumetimai nereikalauja kitaip, jis turi teisę pateikti argumentus prieš savo išsiuntimą, o jo byla turi būti pakartotinai peržiūrėta kompetentingos institucijos arba specialiai paskirto asmens. Be to, asmuo turi teisę būti atstovaujamas.

Iš šio straipsnio matyti, kad išsiuntimo atveju asmeniui užtikrinamas nacionalinėje teisėje nustatytų garantijų laikymasis, galimybė būti išklausytam ir apskųsti sprendimą kompetentingai institucijai arba paskirtam asmeniui. Taigi procedūrinės garantijos iš esmės atitinka Pakto 14 straipsnio įtvirtintas nuostatas, tačiau esminis skirtumas tas, jog nereikalaujama, kad sprendimą peržiūrėtų teismas[274]. Nors, vertinant Žmogaus teisių komiteto praktiką, šis straipsnis apima ir prieglobsčio prašytojus[275], akivaizdu, kad šiame straipsnyje įtvirtintos garantijos taikomos tik užsieniečio išsiuntimo procedūros metu[276]. Kita vertus, jei nacionalinė teisė suteikia teisę kreiptis į teismą tokiais atvejais, teisminis procesas turi atspindėti Pakto 14 straipsnio garantijas[277]. Žmogaus teisių komitetas yra pažymėjęs, kad jei sprendimą dėl ekstradicijos priima teismas, jis privalo laikytis nešališkumo, teisingumo ir lygybės principų, įtvirtintų Pakto 14 straipsnio 1 dalyje ir taip pat atsispindinčių 13 straipsnyje[278].

Kita vertus, net jei nėra pagrindo teigti, kad Pakto nuostatos tiesiogiai įpareigoja valstybes suteikti procedūrines garantijas prieglobsčio procedūrose, Žmogaus teisių komiteto praktika vis dėlto nevienareikšmiška. Viena vertus, Žmogaus teisių komitetas *expressis verbis* nurodo, kad teisės į teisingą teismą garantijos prieglobsčio procedūroms netaikomos. Kita vertus, tam tikruose sprendimuose konstatuojama, kad

---

272 Dana Baldinger, *Vertical Judicial Dialogues in Asylum Cases: Standards on Judicial Scrutiny and Evidence in International and European Asylum Law* (Leiden: Brill | Nijhoff, 2015), 239. (brill.com), 83.

273 Dunlop, *supra note*, 50:118.

274 „Žmogaus teisių komiteto 2019 m. kovo 14 d. sprendimas byloje „MM prieš Daniją“ (Nr. 2345/2014), Juris, žiūrėta 2024 m. birželio 18 d., https://juris.ohchr.org/casedetails/2564/en-US.

275 „Žmogaus teisių komiteto 1981 m. balandžio 9 d. sprendimas byloje „Maroufidou prieš Švediją“ (Nr. 58/1979), § 9.2, Juris, žiūrėta 2024 m. birželio 18 d., https://juris.ohchr.org/casedetails/564/en-US.

276 Taylor, *supra note*, 41.

277 *Ibid*., 357.

278 „Žmogaus teisių komiteto 2004 m. rugpjūčio 26 d. sprendimas „Ronal Everett prieš Ispaniją“ (961/2000), § 6.4, Juris, žiūrėta 2024 m. birželio 18 d., https://juris.ohchr.org/casedetails/1136/en-US.

valstybės neužtikrino procedūrinių teisių, nors vertinimas grindžiamas ne 14 straipsniu, bet Pakto 6 ir 7 straipsnių pažeidimais[279]. Pavyzdžiui, Žmogaus teisių komitetas, teikdamas pastabas Pakto narėms, yra nurodęs, kad Pakto 7 ir 13 straipsnių gali neatitikti tai, kad valstybėje neįtvirtintos vieningos prieglobsčio statuso suteikimo procedūros[280]; nepakankamas terminas skundui pateikti[281]; kad skundo pateikimas dėl sprendimo išsiųsti užsienietį automatiškai nesustabdo tokio sprendimo vykdymo[282].

Taigi nors Pakto 14 straipsnis ir Žmogaus teisių komiteto praktika jį taikant ir rodo, kad teisė į teisingą teismą migracijos ir prieglobsčio bylose netaikoma, taip pat matyti, kad tam tikros procedūrinės garantijos, kurios yra teisės į teisingą teismą dalis, taikomos ir tokiose bylose.

1.3.2 EŽTK garantijos migracijos bylose

EŽTK tiesiogiai negarantuoja teisės į prieglobstį ar teisės atvykti į valstybę, tačiau ji vis dėlto suteikia reikšmingų garantijų migrantams. Pavyzdžiui, sprendimai bylose *Soering prieš Jungtinę Karalystę* ir *Berrehab prieš Nyderlandus* atvėrė kelią teigti, kad užsieniečiai negali būti išsiunčiami į kilmės valstybę, remiantis EŽTK 3 ir 8 straipsniais, jei tai grėstų *non-refoulement* pažeidimu[283,284]. Vadovaujantis EŽTK 13 straipsniu, turi būti užtikrinama efektyvi teisinės gynybos priemonė[285]. Be to, EŽTK 7 papildomo protokolo 1 straipsnis garantuoja procedūrines garantijas, taikomas užsieniečių išsiuntimo atveju[286].

Šio tyrimo kontekste pažymėtina, kad EŽTK 6 straipsnis tokiose bylose netaikomas[287]. EŽTT vertinimu, migracijos bylose nesprendžiama dėl civilinio pobūdžio tei-

279 Cantor, *supra note*, 266: 79–106, 87.

280 Žmogaus teisių komitetas, „UN Human Rights Committee: Concluding Observations: Thailand", Nr. CCPR/CO/84/THA, 2005 m. liepos 8 d., žiūrėta 2023 m. liepos 2 d., https://www.refworld.org/policy/polrec/hrc/2005/en/29151, §17.

281 Žmogaus teisių komitetas, „UN Human Rights Committee: Concluding Observations: Latvia", CCPR/CO/79/LVA, 2003 m. gruodžio 1 d., § 9, žiūrėta 2023 m. liepos 2 d., https://www.refworld.org/policy/polrec/hrc/2003/en/34065.

282 Žmogaus teisių komitetas, „UN Human Rights Committee: Concluding Observations: Lithuania", CCPR/CO/80/LTU, 2004 m. gegužės 4 d., § 7, žiūrėta 2023 m. liepos 2 d., https://www.refworld.org/policy/polrec/hrc/2004/en/17045.

283 Kai kurie autoriai teigia, kad EŽTK 8 straipsnis ir yra tas instrumentas, kuris ribota apimtimi suteikia garantijas migrantams, kuriems negresia *non-refoulement* pažeidimas, pavyzdžiui: Çalı, *supra note*, 45: 173.

284 Marie-Bénédicte Dembour, „The Migrant Case Law of the European Court of Human Rights: Critique and Way Forward", (2018), 3, žiūrėta 2023 m. birželio 15 d. https://ssrn.com/abstract=3303294.

285 EŽTT, „Guide on Article 13 of the European Convention on Human Rights. Right to an effective remedy", paskutinį kartą atnaujinta 2025 m. vasario 28 d., 31.

286 EŽTT, „Guide to Article 1 of Protocol No. 7 to the European Convention on Human Rights. Procedural safeguards relating to expulsion of aliens", paskutinį kartą atnaujinta 2025 m. vasario 28 d., 19.

287 Ian Bryan ir Peter Langford, „Impediments to the Expulsion of Non-Nationals: Substance and Coherence in Procedural Protection under the European Convention on Human Rights", *Nordic Journal of International Law* 79(4) (2010): 457–479.

sių ir pareigų ar baudžiamojo kaltinimo[288].

Pažymėtina, kad EŽTT argumentacija dėl EŽTK 6 straipsnio netaikymo migracijos bylose nėra išsamiai išplėtota. Pirmą kartą EŽTT pasisakė dėl EŽTK 6 straipsnio taikymo sprendžiant migracijos klausimą byloje *Maaouia prieš Prancūziją*[289]. Tuniso pilietis Maaouia gyveno Prancūzijoje nuo 1980 metų, buvo vedęs Prancūzijos pilietę, tačiau 1988 metais buvo nuteistas šešerių metų laisvės atėmimo bausme. Sprendimas jį deportuoti buvo priimtas 1991 metais, tačiau apie šį sprendimą pareiškėjas sužinojo tik 1992 metais ir atsisakė išvykti į Tunisą. Dėl to jam buvo skirta vienų metų laisvės atėmimo bausmė ir dešimčiai metų uždrausta atvykti į Prancūziją.

EŽTT nusprendė, kad EŽTK 6 straipsnis netaikomas, remdamasis iš esmės dviem aspektais: Komisijos praktika ir Protokolu Nr. 7. EŽTT tiesiog nurodė, kad Komisijos praktika tokiose bylose yra pripažinti, kad EŽTK 6 straipsnis netaikomas. Šiuo atveju stebėtina, kad EŽTT nė neanalizavo Komisijos motyvų ir nepateikė jokių savarankiškų išaiškinimų. Pasisakydamas dėl Protokolo Nr. 7 nurodė, kad EŽTK nuostatos turi būti aiškinamos atsižvelgiant į visą EŽTK sistemą, įskaitant protokolus. Šiuo atžvilgiu EŽTT pažymėjo, kad Protokolo Nr. 7, dokumento, kuris buvo priimtas 1984 m. lapkričio 22 d. ir kurį Prancūzija ratifikavo, 1 straipsnyje numatytos procedūrinės garantijos, taikomos užsieniečių išsiuntimui. EŽTT pastebėjo, kad šio dokumento preambulėje nurodoma būtinybė imtis „tolesnių veiksmų siekiant užtikrinti kolektyvinį tam tikrų teisių ir laisvių įgyvendinimą pagal Konvenciją <...>“. EŽTT nurodė, kad šios nuostatos rodo, kad valstybės žinojo, jog EŽTK 6 straipsnio 1 dalis netaikoma užsieniečių išsiuntimo procedūroms, ir norėjo imtis specialių priemonių šioje srityje[290]. Taigi šis sprendimas su itin glaustais motyvais dėl EŽTK 6 straipsnio netaikymo tapo kertiniu, kuriuo remiantis ir kitose EŽTT bylose atsisakoma taikyti iš EŽTK 6 straipsnio kylančias garantijas. Šis sprendimas akademinėje bendruomenėje susilaukė itin daug kritikos[291]. Pavyzdžiui, Peter Langford nurodo, kad šis EŽTT sprendimas, ribodamas EŽTK 6 straipsnio taikymą migracijos byloms, nepagrįstai menkina deportacijos baudžiamąjį ir žmogaus teises ribojantį pobūdį[292]. Taip pat teigiama, kad *Maaouia prieš Prancūziją* nepagrįstai susilpnino procesines migrantų teises, o vėlesnė žmogaus teisių jurisprudencijos raida rodo, kad kiti EŽTK straipsniai yra taikomi migrantų bylose ir teisės į teisingą teismą standartai yra taikomi[293]. Kiti autoriai apskritai kritiškai verti-

---

288 „EŽTT 2005 m. vasario 4 d. sprendimas byloje „Mamatkulov ir Askarov prieš Turkiją“ (Nr. 46827/99 ir 46951/99), Hudoc, žiūrėta 2023 m. liepos 9 d., § 82, https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-68183%22]}.

289 „EŽTT 2000 m. spalio 5 d. sprendimas byloje „Maaouia prieš Prancūziją“ (Nr. 39652/98), Hudoc, žiūrėta 2023 m. liepos 9 d., https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-58847%22]}.

290 *Ibid*., § 36.

291 Dembour, *supra note*, 284.

292 Pavyzdžiui, Peter Langford, „Extradition and Fundamental Rights: The Perspective of the European Court of Human Rights“, *The International Journal of Human Rights* 13(4) (2009): 512–529.

293 Caroline Forder, „Common Minimum European Standards in Immigration Matters“, *Maastricht Journal of European and Comparative Law* 9(3) (2002): 221–229.

na migracijos santykių išskyrimą iš EŽTK 6 straipsnio taikymo apimties. Pavyzdžiui, Amanda Spalding vertinimu, migracijos bylose tam tikrais atvejais turėtų būti taikomas EŽTK 6 straipsnis. Jos vertinimu, tam tikri migracijos aspektai patenka tiek į baudžiamąją, tiek į civilinę EŽTK 6 straipsnio taikymo sritį[294]. Kaip pavyzdžius ji nurodo EŽTT sprendimus *Agee prieš Jungtinę Karalystę*[295] ir *Zamir prieš Jungtinę Karalystę*[296], kuriuose deportavimas buvo taikomas kaip neteisėto elgesio pasekmė. Spalding vertinimu, tokios situacijos turėtų patekti į EŽTK 6 straipsnio taikymo sritį[297].

Nors teisė į teisingą teismą ir su ja susijusios garantijos įtvirtintos EŽTK 6 straipsnyje, procedūrinės garantijos, sudarančios šios teisės turinį, neapsiriboja vien šiuo straipsniu.

Vienas kertinių EŽTK straipsnių, kuris suteikia garantijas migrantams, yra EŽTK 3 straipsnis, kuris draudžia kankinimus, nežmonišką ar žeminantį elgesį. Nuoseklioje EŽTT praktikoje įtvirtinta, kad EŽTK 3 straipsnis apima *non-refoulement* įsipareigojimą, kuris reiškia draudimą išsiųsti asmenį į valstybę, kurioje jam grėstų elgesys, prieštaraujantis EŽTK 3 straipsniui[298]. EŽTK 3 straipsnis garantuoja procedūrines garantijas, kurių privalo laikytis tiek viešojo administravimo subjektai, nagrinėjantys prieglobsčio prašymus, tiek ir nacionaliniai teismai[299]. EŽTT ne kartą yra pažymėjęs, kad pats nenagrinėja prieglobsčio prašymų, tačiau vertina, ar asmeniui suteikiamos garantijos, saugančios nuo savavališko (angl. *arbitrary*) išsiuntimo[300]. Kai kurie autoriai teigia, kad tam tikrais atvejais EŽTT praktika EŽTK 3 straipsnio bylose net suteikia daugiau procedūrinių garantijų nei Europos Sąjungos teisės aktai, tiesiogiai reglamentuojantys prieglobsčio procedūras reglamentavimui[301]. Prieglobsčio bylose EŽTK 3 straipsnis, būdamas absoliutus ir taikomas išsiuntimo kontekste, *de facto* sukuria griežtesnes ir platesnes procedūrines garantijas. Pavyzdžiui, byloje *M. S. S. prieš Belgiją*

---

294 Amanda Spalding, *The Treatment of Immigrants in the European Court of Human Rights: Moving Beyond Criminalisation* (Oxford: Bloomsbury Publishing, 2022).

295 „EŽTT 1976 m. gruodžio 17 d. sprendimas byloje „Agee prieš Jungtinę Karalystę“ (Nr. 7729/76), Hudoc, žiūrėta 2023 m. liepos 9 d., https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-74884%22]}.

296 „EŽTT 1983 m. spalio 11 d. sprendimas byloje „Zamir prieš Jungtinę Karalsytę“ (Nr. 9174/80), Hudoc, žiūrėta 2023 m. liepos 9 d., https://hudoc.echr.coe.int/#{%22itemid%22:[%22001-93761%22]}.

297 Spalding, *supra note*, 294: 82–83.

298 Pavyzdžiui, „EŽTT (PK) 1989 m. liepos 7 d. sprendimas byloje „Soering prieš Jungtinę Karalystę“ (Nr. 14038/88), Hudoc, žiūrėta 2023 m. liepos 9 d., https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-57619%22]}.

299 Baldinger, *supra note*, 272:239.

300 Pavyzdžiui, „EŽTT 2020 m. liepos 23 d. sprendimas byloje „M. K. prieš Lenkiją“ (Nr. 40503/17, 42902/17, 43643/17), Hudoc, žiūrėta 2023 m. liepos 9 d., § 169, https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-203840%22]}.

301 „EŽTT 2011 m. sausio 21 d. sprendimas byloje „M. S. S. prieš Belgiją ir Graikiją“ (Nr. 30696/09), Hudoc, žiūrėta 2023 m. liepos 9 d., https://hudoc.echr.coe.int/fre#{%22itemid%22:[%22001-103050%22]}; Laurens Lavrysen, „European Asylum Law and the ECHR: An Uneasy Coexistence“, *Goettingen Journal of International Law* 4(1) (2012): 217–262, 45–46.

ir Graikiją[302] EŽTT pripažino, kad procedūros vykdymas pagal Dublino reglamentą pažeidė EŽTK 3 straipsnį.

EŽTK 13 straipsnyje įtvirtinta, kad „kiekvienas, kurio teisės ir laisvės, pripažintos šioje Konvencijoje, buvo pažeistos, turi teisę pasinaudoti efektyvia teisine gynyba valstybiniuose organuose, nesvarbu, ar tai padarė einantys oficialias pareigas asmenys". Kitaip nei EŽTK 6 straipsnis, EŽTK 13 straipsnis nesuteikia jokių savarankiškų garantijų – iš esmės 13 straipsnis turi garantuoti kitų EŽTK įtvirtintų teisių apsaugą. EŽTK 13 straipsnio taikymas prieglobsčio bylose aktualus, tikrinant, ar prieglobsčio prašytojui buvo suteiktos efektyvios garantijos, apsaugančios asmenį nuo savavališko grąžinimo į šalį, kurioje asmeniui gali grėsti pavojus[303]. Pagal EŽTT praktiką EŽTK 13 straipsnis užtikrina galimybę nacionaliniu lygmeniu pasinaudoti veiksmingomis teisinės gynybos priemonėmis, siekiant apginti pažeistą teisę, tačiau pats straipsnis negarantuoja konkretaus teisinio instrumento[304]. Pavyzdžiui, EŽTK 3 straipsnis kartu su EŽTK 13 straipsniu taikomas, kai asmenims neleidžiama patekti į valstybės teritoriją ir jie yra sulaikyti tranzito zonoje[305].

Reikšmingas papildomas EŽTK instrumentas, numatantis procedūrines garantijas migrantams išsiuntimo atveju, yra 7 papildomo protokolo 1 straipsnis. Juo užtikrinama, kad užsienietis, teisėtai gyvenantis valstybės teritorijoje, gali būti išsiųstas tik vykdant įstatymu pagrįstą sprendimą. Jam turi būti suteikta galimybė pateikti argumentus prieš išsiuntimą, reikalauti, kad byla būtų peržiūrėta, ir būti pristatytam į kompetentingą instituciją arba tokios institucijos specialiai paskirtiems asmenims. Kaip minėta, EŽTT yra išaiškinęs, kad šis straipsnis rodo, jog valstybės užsieniečių išsiuntimui nustatė specialias garantijas, todėl EŽTK 6 straipsnis šioms procedūroms netaikomas[306]. Nors šiame straipsnyje įtvirtintos garantijos turėtų būti minimalios išsiunčiant užsienietį[307], kartais gali kilti abejonių, ar tikrai 7 protokolo 1 straipsnyje įtvirtintos garantijos tam tikrais atvejais nesukuria aukštesnio standarto nei EŽTK 6 straipsnis. EŽTT byloje *Muhammad ir Muhammad prieš Rumuniją*, kurioje buvo sprendžiama dėl užsieniečių išsiuntimo ir jų teisių pagal 7 protokolo 1 straipsnį, pažymėjo, kad procedūriniai standartai pagal šį straipsnį nėra tapatūs standartams pagal EŽTK 5 ir 6

302 „EŽTT 2011 m. sausio 21 d. sprendimas byloje „M. S. S. prieš Belgiją ir Graikiją" (Nr. 30696/09), *supra note* 301.

303 „EŽTT 2000 m. kovo 7 d. sprendimas dėl priimtinumo byloje „T. I. prieš Jungtinę Karalystę" (Nr. 43844/98), Hudoc, žiūrėta 2023 m. liepos 9 d., https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-5105%22]}; „EŽTT 2005 m. balandžio 26 d. sprendimas byloje „Müslim prieš Turkiją" (Nr. 53566/99), § 72–76, Hudoc, žiūrėta 2023 m. liepos 9 d., https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-68896%22]}.

304 „EŽTT 2000 m. gegužės 4 d. sprendimas byloje „Rotaru prieš Rumuniją" (Nr. 28341/95), § 67, Hudoc, žiūrėta 2023 m. liepos 9 d., https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-58586%22]}.

305 „EŽTT 2018 m. gruodžio 11 d. sprendimas byloje „M. A. ir kiti prieš Lietuvą" (Nr. 59793/17), Hudoc, žiūrėta 2023 m. liepos 9 d., https://hudoc.echr.coe.int/fre#{%22itemid%22:[%22001-188267%22]}.

306 „EŽTT 2000 m. spalio 5 d. sprendimas byloje „Maaouia prieš Prancūziją", *supra note*, 289.

307 Europos taryba, „Explanatory Report on Protocol No. 7, in adopting Article 1 of Protocol No. 7", 1984 m. rugsėjo 22 d.

straipsnius. Vis dėlto teismas nurodė, kad praktika taikant EŽTK 5 ir 6 straipsnius atskleidžia metodologiją, kuria gali būti remiamasi taikant 7 protokolo 1 straipsnį[308]. Iš to matyti, kad nors pripažįstama, jog standartai nėra vienodi, EŽTT pastebi, kad gali būti taikoma panaši metodologija.

Vėlesnėje EŽTT praktikoje[309], kurioje buvo sprendžiami klausimai dėl investuotojų grėsmės nacionaliniam saugumui ir kurioje buvo taikomas EŽTK 6 straipsnis, standartas taikytas ribojimams dėl nacionalinio saugumo yra žemesnis. Šis aspektas kritikuojamas ir atskirosiose nuomonėse, kuriose nurodoma, kad EŽTT turėjo remtis suformuotu standartu *Muhammad ir Muhammad prieš Rumuniją*[310]. Prof. dr. Danutės Jočienės vertinimu, EŽTT šiose bylose konstatavo, kad bet kuriame teismo procese gali kilti konkuruojančių interesų, pavyzdžiui, nacionalinio saugumo, dėl kurių gali būti ribojami rungimosi ir šalių lygybės principai. Lietuvoje, atsižvelgiant į šių sprendimų poveikį, teisiniai mechanizmai dažniausiai orientuoti į nacionalinio saugumo interesų užtikrinimą. Pažymėtina, kad ši apsauga nėra absoliuti – valstybė privalo tinkamai subalansuoti konkuruojančius interesus[311]. Tai leidžia daryti išvadą, kad EŽTK 6 straipsnio taikymas nacionalinio saugumo kontekste ne visada reiškia aukštesnį procesinių garantijų lygį nei tas, kuris EŽTT praktikoje suformuotas bylose dėl migrantų, kuriose buvo vertinami panašūs nacionalinio saugumo ribojimai.

Taip pat EŽTT praktika atskleidžia, kad 7 protokolo 1 straipsnio garantijos vertinamos kaip papildomos EŽTK garantijoms, įtvirtintoms EŽTK 3 ir 8 straipsniuose kartu su EŽTK 13 straipsniu[312].

Kitas svarbus aspektas, kad šis straipsnis taikomas tik teisėtai valstybės teritorijoje esantiems užsieniečiams[313]. Teisėtumo klausimas pirmiausia sprendžiamas pagal nacionalinės teisės nuostatas[314]. EŽTT praktikoje pripažįstama, kad nagrinėjant asmens prieglobsčio prašymą jam suteikiama teisė gyventi toje valstybės teritorijoje. Tačiau pasibaigus procedūrai ir priėmus neigiamą sprendimą nėra pagrindo teigti, kad asmuo

---

308 *Ibid.*, § 135.

309 „EŽTT 2023 m. birželio 13 d. sprendimas byloje „UAB Ambercore DC ir UAB Arcus Novus prieš Lietuvą“ (Nr. 56774/18), Hudoc, žiūrėta 2024 m. spalio 7 d., https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-225220%22]}; „EŽTT 2023 m. birželio 13 d. sprendimas byloje „UAB Braitin prieš Lietuvą“ (Nr. 13863/19), Hudoc, žiūrėta 2024 m. spalio 7 d., https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-225221%22]}.

310 Atskiroji teisėjo Derenčinović nuomonė.

311 Danutė Jočienė, „Pusiausvyra tarp žmogaus teisių ir valstybės nacionalinio saugumo interesų apsaugos: į kurią pusę krypsta teisminės svarstyklės?“, *Lietuvos teisė: esminiai pokyčiai* (2023): 208–220.

312 „EŽTT 2006 birželio 8 d. sprendimas byloje „Lupsa prieš Rumuniją“ (Nr. 10337/04), § 51, Hudoc, žiūrėta 2024 m. spalio 7 d., https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-75688%22]}.

313 „EŽTT 2014 m. liepos 3 d. sprendimas byloje „Géorgie prieš Rusiją“ (Nr. 13255/07), § 228, Hudoc, žiūrėta 2024 m. spalio 7 d., https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-145546%22]}.

314 „EŽTT 2007 m. rugsėjo 20 d. sprendimas dėl priimtinumo byloje „Yildirim prieš Rumuniją“ (Nr. 21186/02), Hudoc, žiūrėta 2024 m. spalio 7 d., https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22002-2545%22]}.

teisėtai gyvena valstybės teritorijoje[315]. Jei prieglobsčio procedūra dar vyksta, asmuo turi teisę pasinaudoti 7 protokolo 1 straipsnyje numatytomis garantijomis[316].

Apibendrinant, EŽTT praktika atskleidžia, kad EŽTK taikymas migracijos bylose, užtikrinant teisę į teisingą teismą, apribotas EŽTK nuostatų, saugančių kitas žmogaus teises nei kad teisė į teisingą teismą. EŽTK 6 straipsnio taikymas eliminuotas iš migracijos bylų, tačiau kitoms Konvencijos nuostatoms padedant migrantams suteikiamos ir tos procedūrinės garantijos, kurios yra tapačios teisės į teisingą teismą turiniui, o tam tikrais atvejais netgi gali suponuoti aukštesnį standartą.

1.3.3 Chartijos garantijos migracijos bylose

Prieglobsčio ir migracijos bylose itin svarbus Chartijos 47 straipsnis. LVAT iš visų Lietuvos teismų dažniausiai remiasi Chartijos nuostatomis, o migracijos bylos ir yra tos, kuriose Chartija dažniausiai taikoma[317].

Visų pirma, šis straipsnis taikomas, nepaisant to, kokiam teisiniam santykiui priskirtina byla: baudžiamajam, civiliniam ar nė vienam iš jų. Visų antra, jo taikymo apimtis yra platesnė nei EŽTK 13 straipsnio, nes Chartijos 47 straipsnis tiesiogiai garantuoja teisę į teismą. Kitaip nei EŽTK 13 straipsnio atveju, nereikalaujama, kad būtų pažeista dar ir kita Chartijos nuostata. Alicja Slowik, išsamiai išanalizavusi antrinės Europos Sąjungos teisės šaltinius, jų nuostatas dėl teisės į teisingą teismą apimties ir ESTT praktiką, padarė išvadą, kad Chartijos 47 straipsnis ESTT praktikoje itin išplėtė teisės į teisingą teismą procedūrines garantijas, nors tam tikrais atvejais antrinė teisė beveik visiškai nereglamentavo tam tikrų klausimų. Ši tendencija ypač ryški tais atvejais, kai antrinė teisė nenumato aiškių taisyklių dėl teisminės kontrolės intensyvumo, stabdomojo poveikio, teismo pareigos *ex officio* vertinti tam tikrus pažeidimus ar kitų procedūrinių garantijų. Todėl, pasak autorės, Chartijos 47 straipsnis ESTT praktikoje veikia ne tik kaip papildomas interpretacinis kriterijus, bet ir kaip savarankiškas normatyvinis pagrindas, leidžiantis koreguoti nacionalines procesines taisykles ir išplėsti asmenų procesinių teisių apsaugą net tais atvejais, kai antrinė teisė tokių standartų aiškiai neįtvirtina[318].

Kaip ir EŽTT jurisprudencijoje, taip ir ESTT praktikoje neįtvirtinta pareiga valstybėms narėms užtikrinti apeliacijos galimybę tais atvejais, kai skundžiamas sprendimas

---

315 „EŽTT 2015 m. vasario 10 d. sprendimas byloje „N. M. prieš Rumuniją“ (Nr. 75325/11), § 104–105, Hudoc, žiūrėta 2024 m. spalio 7 d., https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-152390%22]}.

316 „EŽTT 2010 m. liepos 13 d. sprendimas byloje „Ahmed prieš Rumuniją“ (Nr. 34621/03), § 46, Hudoc, žiūrėta 2024 m. spalio 7 d., https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-99882%22]}.

317 Deimantė Juščiūtė, *Charter of Fundamental Rights of the European Union in Lithuania: Challenges, Perspectives and Significance for Strategic Litigation* (Vilnius: Human Rights Monitoring Institute, 2025), 11–12.

318 Alicja Słowik, „Multiple Sources of Right to an Effective Remedy in EU Migration and Asylum Law: Towards Common Standards on Judicial Protection?“, *Maastricht Journal of European and Comparative Law* 31(1) (2024): 27–52.

leidimo nesuteikimo ar prieglobsčio ar kitas tarpinis procesinis sprendimas[319,320].

Europos Sąjungos teisinis reguliavimas tik ribotai reglamentuoja prieglobsčio prašytojų teisę kreiptis į teismą. Nors Europos Parlamento ir Tarybos Direktyva 2013/32/ES dėl bendrų tarptautinės apsaugos suteikimo ir panaikinimo procedūrų (toliau – Procedūrų direktyva)[321] išsamiai reglamentuoja administracinę prieglobsčio prašymo nagrinėjimo stadiją, teisė kreiptis į teismą joje apibrėžiama daug siauriau. Tai gali būti paaiškinama tuo, kad šios direktyvos derinimo metu valstybės narės siekia išlaikyti kuo didesnę valstybių autonomiją. Kitose migracijos srityse, pavyzdžiui, grąžinimo ar šeimos susijungimo procedūrose, Europos Sąjungos teisės harmonizavimo lygis yra dar mažesnis[322]. Todėl ESTT, spręsdamas migrantų teisės kreiptis į teismą klausimus, dažnai remiasi jurisprudencija, suformuota kitose – ne migracijos – bylose. Kitaip tariant, migracijos bylose netaikomi iš esmės skirtingi standartai nei kitose srityse[323,324].

Marcelle Reneman vertinimu, Europos Sąjungos teisės aktuose yra palikta itin daug procedūrinės autonomijos valstybėms narėms reglamentuoti migracijos ir prieglobsčio procedūrą. Dėl to nacionaliniams teismams tenka pareiga interpretuoti itin abstrakčias Europos Sąjungos teisės nuostatas ir nustatyti, kokios procedūrinės garantijos turi būti taikomos. Šią užduotį dar labiau apsunkina tai, kad ir nacionalinės teisės nuostatos dažnai nėra išsamios. Tai lemia, kad nacionaliniai teismai su prašymais priimti prejudicinį sprendimą kreipiasi į ESTT ir būtent Chartijos 47 straipsnis tampa pagrindiniu šaltiniu, kuriuo remiantis galima spręsti dėl procedūrinių garantijų migracijos ir prieglobsčio bylose[325]. Taigi prejudicinių sprendimų institutas daro didžiausią įtaką migracijos ir prieglobsčio srityse, taikant Chartijos nuostatas[326].

Chartijos 47 straipsnio taikymo apimtį ir reikšmę gerai iliustruoja ESTT sprendimas byloje *Soufiane El Hassani prieš Minister Spraw Zagranicznych*[327]. Byla kilo,

---

319 Pavyzdžiui, „ESTT 2018 m. rugsėjo 26 d. sprendimas byloje „X, Y prieš Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie“ (Nr. C-180/17), § 23, Curia, žiūrėta 2024 m. liepos 18 d., https://infocuria.curia.europa.eu/tabs/document/C/2017/C-0180-17-00000000RP-01-P-01/ARRET/206115-EN-1-html.

320 Nepaisant to, jei valstybės narės nacionalinė teisė suteikia galimybę skųsti pirmosios instancijos teismo sprendimą apeliacinės instancijos teismui, turi būti užtikrinamos garantijos, atitinkančios Chartijos 47 straipsnį, X ir Y, § 26.

321 Europos Parlamentas ir Taryba. (2013). Direktyva 2013/32/ES dėl bendrų tarptautinės apsaugos suteikimo ir panaikinimo procedūrų (nauja redakcija). Europos Sąjungos oficialusis leidinys, L 180, 60–95. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/lt/ALL/?uri=celex%3A32013L0032.

322 Bonelli, *supra note*, 36: 142.

323 *Ibid*., p. 142.

324 Taip pat vėlesnis „ESTT 2022 m. rugpjūčio 1 d. sprendimas byloje „I, S prieš Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid“ *supra note*, 268, kur ESTT nusprendė, kad nelydimas nepilnametis gali skųsti sprendimą, kuriuo atsisakoma perimti prieglobsčio prašymo nagrinėjimą pagal Dublino reglamentą – Chartijos 47 straipsnis buvo vienas iš pagrindų, kuriais remdamasis ESTT darė tokią išvadą.

325 Bonelli, *supra note*, 36:142.

326 Daniel Thym, *European Migration Law* (Oxford: Oxford University Press, 2023), 81.

327 „ESTT 2017 m. gruodžio 13 d. sprendimas byloje „Soufiane El Hassani prieš Minister Spraw Zagranicznych“ (Nr. C-403/16), *supra note* 268.

kai Maroko pilietis S. El Hassani kreipėsi į Lenkijos konsulatą Rabate, siekdamas gauti Šengeno vizą, kad galėtų aplankyti savo žmoną ir sūnų – Lenkijos piliečius, gyvenančius Lenkijoje. Konsulatas atsisakė išduoti vizą motyvuodamas tuo, jog kilo abejonių dėl pareiškėjo ketinimo išvykti iš Šengeno erdvės pasibaigus vizos galiojimo laikui. Pagal tuo metu galiojusią nacionalinę tvarką pareiškėjas neturėjo teisės skųsti konsulato sprendimo teismui. Jo skundas nagrinėtas tik administracine tvarka ir buvo atmestas. ESTT konstatavo, jog Europos Sąjungos teisės aktai – būtent Vizų kodekso 32 straipsnio 3 dalis – suteikia teisę į apeliaciją (skundą) prieš vizos išdavimo atsisakymo sprendimus. Tačiau šių skundų pobūdžio ir konkrečių procesinių priemonių reglamentavimą Vizų kodeksas palieka valstybių narių nacionalinei kompetencijai. Ši kompetencija, nors ir plati, nėra absoliuti: valstybės narės privalo užtikrinti, kad procesiniai reikalavimai nepažeistų Europos Sąjungos teisėje įtvirtintų ekvivalentiškumo ir veiksmingumo principų. Teismas ypatingą reikšmę skyrė Chartijos 47 straipsniui, kuris garantuoja kiekvienam asmeniui teisę į veiksmingą teisinę gynybą, įskaitant teisę, kad sprendimas būtų peržiūrėtas nepriklausomo ir nešališko teismo. Teismas pabrėžė, kad administracinė institucija, tokia kaip konsulatas, net jei ji peržiūri sprendimą pakartotinai, negali būti laikoma atitinkančia Chartijoje nustatytų nepriklausomumo ir nešališkumo reikalavimų. Todėl valstybės narės privalo užtikrinti, kad bent vienoje sprendimų priėmimo stadijoje būtų prieinama veiksminga teisminė – ne vien administracinė – peržiūra, atitinkanti Chartijos 47 straipsnyje įtvirtintus reikalavimus. Teismas pabrėžė, jog Chartijos 47 straipsnis suponuoja aiškų valstybės narės įpareigojimą užtikrinti, kad kiekvienas asmuo, kurio teisės, grindžiamos Europos Sąjungos teisės normomis, buvo pažeistos sprendžiant dėl Šengeno vizos išdavimo, galėtų veiksmingai apsiginti teisme. Ši nuostata formuoja minimalų standartą, nuo kurio nukrypti valstybėms narėms neleidžiama. Taigi ESTT sprendime byloje *Soufiane El Hassani prieš Minister Spraw Zagranicznych* patvirtino, kad Chartijos 47 straipsnis reikšmingas užtikrinant asmenų teisminės apsaugos efektyvumą.

1.4. Apibendrinimas

Šioje dalyje apžvelgtos žmogaus teisių sutartys, reglamentuojančios teisę į teisingą teismą administraciniame procese. Analizė atskleidžia keletą esminių aspektų.

Nors Pakte ir EŽTK įtvirtinta teisė į teisingą teismą taikoma tik civilinėms ir baudžiamosioms byloms, bylų priskirtinumas vertinamas pagal autonomiškus kriterijus, nepriklausančius nuo nacionalinės teisės. Todėl tiek valstybės tarnybos, tiek konkurencijos teisės pažeidimų bylos patenka į šių straipsnių taikymo apimtį, nors nacionalinė teisė juos klasifikuoja kaip administracinius teisinius santykius.

Kita vertus, migracijos teisiniai santykiai nelaikytini nei civilinėmis, nei baudžiamosiomis bylomis pagal Paktą ir EŽTK. EŽTT praktikos analizė atskleidė, kad EŽTT, aiškindamas kitų EŽTK nuostatų taikymą, remiasi standartais, suformuotais ir migracijos bylose. Be to, tokiose bylose, kuriose taikomas EŽTK 6 straipsnis, kartais pritaikomas net žemesnis standartas nei migracijos bylose. Chartija išplečia teisės į teisingą teismą taikymo apimtį, kadangi Chartijos 47 straipsnis taikomas visose bylose,

nepaisant jų pobūdžio. Vis dėlto vienintelis aiškus skirtumas, suteikiantis platesnę apsaugą, yra tai, kad Chartijos 47 straipsnis garantuoja galimybę nepalankų sprendimą apskųsti teismui. O EŽTK 13 straipsnis, garantuodamas efektyvią gynybos priemonę, tokių garantijų nesuteikia.

Pažymėtina, kad EŽTK 6 straipsnio taikymas skirtingų kategorijų bylose reikšmingai skiriasi. Skirtumus nulemia ne tik teisinio santykio klasifikavimas kaip civilinio ar baudžiamojo. EŽTT praktikos analizė rodo, kad bylose, kurios pagal *Engel* kriterijus priskiriamos baudžiamosioms, EŽTK 6 straipsnio garantijos gali būti taikomos siauresne apimtimi. Tam tikrą neapibrėžtumą EŽTT praktikoje įvedė *Jussila prieš Suomiją* sprendimas, kuris ir šiandien naudojamas kaip pagrindas taikyti žemesnį standartą. Tiesa, dažniausiai EŽTT praktikoje pasitaikantis ribojimas susijęs su teise į žodinį bylos nagrinėjimą teisme. Nors mokslinėje literatūroje gausu diskusijų dėl bylų skirstymo į kvazibaudžiamąsias ir *hard-core* baudžiamąsias, ši diskusija išlieka teorinė, nes EŽTT praktikoje nematyti ryškios diferenciacijos pagal EŽTK 6 straipsnio 1 dalį.

Nagrinėtuose tarptautiniuose žmogaus teisių dokumentuose yra straipsnių, skirtų teisei į teisingą teismą, tačiau teisės į teisingą teismą garantijos neapsiriboja vien tik šiais straipsniais, kadangi daug garantijų užtikrina ir kiti žmogaus teisių dokumentų straipsniai. Tarptautiniuose žmogaus teisių dokumentuose įtvirtinta teisė į privatų ir šeimos gyvenimą turi didelę įtaką visose nagrinėtų kategorijų bylose. Tiek EŽTK 8 straipsnis, tiek Chartijos 7 straipsnis taikomi nagrinėjant klausimus dėl patikrinimų ūkio subjektų naudojamose patalpose. Būtent šių straipsnių taikymo praktikoje atskleidžiamos garantijos, kurios privalo būti taikomos tiek patikrinimų metu, tiek renkant įrodymus. Taip pat ir valstybės tarnybos bylose EŽTK 8 straipsnio aktualumas pasireiškia, kai yra vertinamas ikiteisminio tyrimo metu surinktų įrodymų panaudojimas tarnybinės atsakomybės bylose. Prieglobsčio bylose itin aktualus EŽTK 3 straipsnis, kurio taikymo praktikoje matyti, kad nacionalinės institucijos, vertindamos *non-refoulement* pažeidimo grėsmę, turi garantuoti procedūrines garantijas. Kitais atvejais, kai migrantams negresia *non-refoulement* principo pažeidimas, taikomas 7 protokolo 1 straipsnis. Visa tai rodo teisės į teisingą teismą kompleksinį pobūdį.

2. TEISĖS KREIPTIS Į TEISMĄ RIBOJIMAI

Teisė kreiptis į teismą įtvirtinta visuose nagrinėjamuose tarptautiniuose žmogaus teisių dokumentuose ir yra esminė teisės į teisingą teismą įgyvendinimo prielaida[328]. Dar 1975 m. byloje *Golder prieš Jungtinę Karalystę* EŽTT pripažino, kad kiekvienas asmuo turi teisę kreiptis į teismą, nors *expressis verbis* EŽTK 6 straipsnis šios teisės neįtvirtina[329]. Vis dėlto teisė kreiptis į teismą nėra absoliuti, tad šios teisės įgyvendinimui gali būti keliami tam tikri reikalavimai[330]. Nors tarptautinės žmogaus teisių sutartys ir teismų praktika nepateikia baigtinio ribojimų sąrašo, vis dėlto bet kokie reikalavimai, kuriuos asmuo turi įvykdyti, kad galėtų pasinaudoti teise kreiptis į teismą, privalo būti pagrįsti, proporcingi ir nesudaryti nepagrįstų kliūčių[331]. Tarptautinių žmogaus teisių teismų ir kvaziteisminių institucijų praktikoje nuosekliai pabrėžiama, kad valstybės nustatyti procesiniai apribojimai neturi paneigti teisės kreiptis į teismą esmės ar padaryti šią teisę teorine ar iliuzine[332]. Empiriniai tyrimai rodo, kad būtent procedūrinės taisyklės ir jų įgyvendinimo praktika lemia, kaip žmonės vertina realų teisės į teisingą teismą užtikrinimą[333]. Tarptautinių teismų praktikoje teisės kreiptis į teismą ribojimais pripažįstami per didelės bylinėjimosi išlaidos[334], formalistinis teismų požiūris į

---

328 Arman Zrvandyan, „Casebook on European Fair Trial Standards in Administrative Justice", Council of Europe, 2016, p. 59.

329 „EŽTT 1975 m. vasario 21 d. sprendimas byloje „Golder prieš Jungtinę Karalystę" (Nr. 4451/70), § 36, Hudoc, žiūrėta 2023 m. sausio 2 d., https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-57496%22]}.

330 Sébastien Van Drooghenbroeck ir Cecilia Rizcallah, „The ECHR and the Essence of Fundamental Rights: Searching for Sugar in Hot Milk?", *German Law Journal* 20(6) (2019): 904–923.

331 Pavyzdžiui, European Union Agency for Fundamental Rights (FRA) & Council of Europe. (2016). Handbook on European law relating to access to justice. Publications Office of the European Union. https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-ecthr-2016-handbook-on-access-to-justice_en.pdf, p. 121; Human Rights Committee (HRC), General comment no. 32, Article 14, Right to equality before courts and tribunals and to fair trial, CCPR/C/GC/32, 23 August 2007, § 8–12, https://www.refworld.org/legal/general/hrc/2007/en/52583.

332 Pavyzdžiui, „EŽTT 2011 m. sausio 13 d. sprendimas byloje „Evaggelou prieš Graikiją" (Nr. 44078/07), § 23, Hudoc, žiūrėta 2023 m. sausio 2 d., https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-102790%22]}; „Žmogaus teisių komiteto 1993 m. lapkričio 10 d. sprendimas byloje „Angel N. Oló Bahamonde prieš Gvinėją" (Nr. 468/1991), § 9.4, University of Minnesota human rights library, žiūrėta 2024 m. spalio 18 d., https://hrlibrary.umn.edu/undocs/html/vws468.htm; „ESTT 1991 m. liepos 25 d. sprendimas byloje „Theresa Emmott prieš Minister for Social Welfare ir Attorney General" (Nr. C-208/90), Curia, žiūrėta 2022 m. gruodžio 31 d., https://infocuria.curia.europa.eu/tabs/document/C/1990/C-0208-90-00000000RP-01-P-01/ARRET/97422-EN-1-pdf.

333 Marc Hertogh ir kt., *The Oxford Handbook of Administrative Justice* (Oxford: Oxford University Press, 2022), 228.

334 „EŽTT 2007 m. liepos 12 d. sprendimas byloje „Stankov prieš Bulgariją" (Nr. 68490/01), § 54, Hudoc, žiūrėta 2023 m. gruodžio 16 d., https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-81606%22]}; „EŽTT 1979 m. spalio 9 d. sprendimas byloje „Airey prieš Airiją" (Nr. 6289/73), § 24, Hudoc, žiūrėta 2023 m. gruodžio 16 d., https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-57420%22]}.

procedūrines taisykles[335], senaties terminai[336] ir kt.

Be to, teisė kreiptis į teismą veiksmingai užtikrinama tik tada, kai gynybos priemonė yra efektyvi[337]. Tai nuosekliai pripažįstama EŽTT, ESTT ir Žmogaus teisių komiteto praktikoje[338]. Kaip jau aptarta, EŽTK 13 straipsnis, kuris nėra savarankiškas, bet taikomas kartu su kitomis EŽTK nuostatomis, numato, kad kiekvienas, kurio Konvencijoje pripažintos teisės ir laisvės yra pažeistos, turi teisę pasinaudoti veiksminga teisinės gynybos priemone. Teisės kreiptis į teismą veiksmingumas pažymimas ir Žmogaus teisių komiteto praktikoje. Teisė kreiptis į teismą turi būti praktiškai įgyvendinama ir veiksminga, o ne vien formali, todėl procesinės kliūtys, kurios faktiškai paneigia galimybę ginti savo teises, gali būti nesuderinamos su Pakto reikalavimais[339].

Taip pat nors žmogaus teisių sutarčių straipsniai, garantuojantys teisę kreiptis į teismą, yra esminiai šios teisės šaltiniai, tam tikrais atvejais teise kreiptis į teismą galima pasinaudoti ir remiantis kitomis žmogaus teisių nuostatomis. Viena ryškiausių tokių sričių – teisė į privatumą, garantuojama EŽTK 8 straipsnyje ir Chartijos 7 straipsnyje. EŽTT praktikoje išplėtota jurisprudencija, kuri atskleidžia, kad teisė kreiptis į teismą dažnai kyla ir iš poreikio užtikrinti veiksmingą privataus gyvenimo, būsto neliečiamumo ar susirašinėjimo slaptumo apsaugą. Tokiais atvejais EŽTT akcentavo, kad veiksminga teisminė kontrolė yra esminis komponentas, siekiant išvengti nepagrįsto ar savavališko valstybės institucijų kišimosi į asmens privatų gyvenimą ar verslo subjektų interesus[340].

Nacionaliniu lygmeniu teisės kreiptis į teismą užtikrinimas administracinių ginčų srityje pirmiausia kyla iš Konstitucijos 30 straipsnyje įtvirtintos universalios teisės į teisminę gynybą. Šios teisės konkretizavimas atsiskleidžia ABTĮ 5 straipsnio 1 dalyje, numatančioje, kad kiekvienas suinteresuotas subjektas turi teisę skųsti administracinį

---

335 „EŽTT 2011 m. gruodžio 15 d. sprendimas byloje „Poirot prieš Prancūziją“ (Nr. 29938/07), § 46, Hudoc, žiūrėta 2023 m. gruodžio 16 d., https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-108019%22]}.

336 „EŽTT 2013 m. lapkričio 26 d. sprendimas byloje „Bogdel prieš Lietuvą“ (Nr. 41248/06), § 79, Hudoc, žiūrėta 2023 m. gruodžio 19 d., https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-138559%22]}; ESTT 2007 m. spalio 11 d. sprendimas byloje „Lämmerzahl GmbH prieš Freie Hansestadt Bremen“ Nr. C-241/06, § 50, Curia, žiūrėta 2024 m. liepos 10 d., https://infocuria.curia.europa.eu/tabs/document/C/2006/C-0241-06-00000000RP-01-P-01/ARRET/69840-EN-1-pdf.

337 European Court of Human Rights. (2025 m. vasario 28 d.). *Guide on Article 13 of the European Convention on Human Rights*. https://ks.echr.coe.int/documents/d/echr-ks/guide_art_13_eng.

338 Pavyzdžiui, „EŽTT 1996 m. gruodžio 18 d. sprendimas byloje „Aksoy prieš Turkiją“ (Nr. 21987/93), § 52, Hudoc, žiūrėta 2023 m. gruodžio 16 d., https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-58003%22]}; „ESTT 1986 m. gegužės 15 d. sprendimas byloje „Marguerite Johnston prieš Chief Constable of the Royal Ulster Constabulary“ (Nr. 222/84), § 19, Curia, žiūrėta 2024 m. liepos 10 d., https://infocuria.curia.europa.eu/tabs/document/C/1984/C-0222-84-00000000RP-01-P-01/ARRET/93487-EN-1-pdf.

339 „Žmogaus teisių komiteto 1997 m. balandžio 30 d. sprendimas byloje „A prieš Australiją“ (Nr. 560/1993), § 9.5, Juris, žiūrėta 2024 m. sausio 18 d., https://juris.ohchr.org/casedetails/469/en-US.

340 „EŽTT (DK) 2015 m. gruodžio 4 d. sprendimas byloje „Zakharov prieš Rusiją“ (Nr. 47143/06), § 233, Hudoc, žiūrėta 2023 m. gruodžio 16 d., https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-159324%22]}.

aktą, veiksmą ar neveikimą, kuris pažeidžia jo teises ar teisėtus interesus.

ABTĮ, kaip *lex generalis* administracinėje justicijoje, įtvirtina bendruosius teisės į teisminę gynybą principus[341]. O specialieji įstatymai, reglamentuojantys konkrečius viešojo administravimo sektorius, nustato papildomas sąlygas ir taisykles, kaip ši teisė įgyvendinama konkrečiose srityse[342].

Šiame disertacijos skyriuje teisės kreiptis į teismą ribojimai bus analizuojami pasirinkus du institutus: sprendimo vykdymo sustabdymą bylinėjimosi teisme laikotarpiui ir viešojo administravimo subjekto ir teismo sprendimų skundžiamumą. Šių dviejų institutų analizė sudaro pagrindą įvertinti, ar teisė kreiptis į teismą yra reali, kadangi šie institutai užtikrina, kad bylą išnagrinėjus teisių gynyba bus efektyvi. Skundžiamo sprendimo vykdymo sustabdymas yra esminis efektyvios teisės kreiptis į teismą elementas tais atvejais, kai administracinio sprendimo įgyvendinimas gali sukelti nepataisomas ar sunkiai ištaisomas pasekmes. Jei ginčijamas sprendimas įvykdomas iki galutinio teismo sprendimo priėmimo, o jo padariniai yra negrįžtami, net ir vėlesnis skundo patenkinimas gali neturėti realios reikšmės. Tokiu atveju teisė kreiptis į teismą netenka praktinio veiksmingumo. Todėl galimybė sustabdyti sprendimo vykdymą yra procesinė garantija, užtikrinanti, kad teisminė kontrolė nebūtų vien deklaratyvi, bet galėtų realiai apsaugoti pažeistas teises[343]. Neskundžiami viešojo administravimo subjekto ar teismo sprendimai kelia klausimą dėl pačios teisės kreiptis į teismą apimties. Jei tam tikri sprendimai apskritai nepatenka į teisminės kontrolės sritį, asmeniui gali būti užkirsta galimybė ginčyti jo teises ar pareigas lemiančius aktus. Ypač problematiška tai tampa tada, kai tarpinis sprendimas sukelia savarankiškas ir reikšmingas pasekmes, o galutinio sprendimo apskundimas neleidžia efektyviai ištaisyti tarpiniu aktu padaryto poveikio. Šių abiejų institutų analizė parodo atvejus, kai viešieji ir privatūs interesai yra balansuojami, ir remiantis šių institutų analize galima išskirti atvejus, kai teisė kreiptis į teismą lieka iliuzine būtent dėl to, kad nebuvo sudarytos galimybės kreiptis į teismą dėl tam tikrų sprendimų ar sprendimai bylinėjimosi teisme laikotarpiu nebuvo sustabdyti.

2.1. Skundžiamo viešojo administravimo subjekto sprendimo laikinas vykdymo sustabdymas kaip teisės kreiptis į teismą prielaida

Skundžiamo viešojo administravimo subjekto sprendimo vykdymo laikinas sustabdymas, kol vyksta teisminis ginčas, viena vertus, padeda užtikrinti, kad nebus padaryta neatitaisoma žala asmens interesams, tačiau, kita vertus, yra itin svarbu įvertinti ir valstybės interesus, o būtent, ar dėl sprendimo laikino sustabdymo nebus pakenkta viešajam interesui.

---

341 Deviatnikovaitė, *Administracinė teisė: bendroji dalis: vadovėlis, supra note*, 23:590.

342 Pavyzdžiui, Konkurencijos įstatymo 33 straipsnyje įtvirtinta, kokie sprendimai yra skundžiami teismui.

343 Dainius Raižys, „Administracinės bylos proceso šalių teisių apsauga taikant reikalavimo užtikrinimo priemones", *Teisė į teisminę gynybą civilinio proceso reformos kontekste: mokslinių straipsnių rinkinys* (Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2010): 69–77, 69.

Kreipimasis į Žmogaus teisių komitetą, EŽTT ar į ESTT neturi automatinio stabdymo efekto, todėl laikinųjų apsaugos priemonių pritaikymas yra vienintelė galimybė sustabdyti ginčijamo sprendimo vykdymą bylinėjimosi teisme laikotarpiui[344].

Laikinųjų apsaugos priemonių taikymo procedūra reglamentuota Bendrojo Teismo procedūros reglamente[345]. Laikinųjų apsaugos priemonių taikymas Europos Sąjungos teismuose galimas tik išimtiniais atvejais, kai pareiškėjas įrodo, kad yra pagrindas manyti, jog pagrindinė byla turi bent minimalią sėkmės tikimybę (*fumus boni juris*); be šių priemonių patirtų rimtą ir negrįžtamą žalą, iki bus priimtas sprendimas pagrindinėje byloje (skubumo kriterijus); pareiškėjo interesas užtikrinti veiksmingą teisminę gynybą nusveria kitų šalių ar viešojo intereso poreikį išlaikyti ginčijamo sprendimo galiojimą (interesų pusiausvyros kriterijus). Visos šios sąlygos yra kumuliatyvios, todėl nesant bent vienos jų laikinosios priemonės negali būti taikomos.

EŽTT nurodo, kad EŽTK sistemoje laikinosios apsaugos priemonės yra gyvybiškai svarbios, siekiant išvengti negrįžtamų situacijų, kurios užkirstų EŽTT kelią tinkamai išnagrinėti pareiškimą ir, prireikus, užtikrinti pareiškėjui realų ir veiksmingą ginamų EŽTK teisių įgyvendinimą. Todėl tokiomis aplinkybėmis valstybės neįvykdytos laikinosios apsaugos priemonės pakerta EŽTK 34 straipsnyje garantuojamos individualaus pareiškimo teisės veiksmingumą, taip pat valstybės formalią pareigą pagal EŽTK 1 straipsnį saugoti joje įtvirtintas teises ir laisves[346]. EŽTT laikinąsias priemones taiko, remdamasis EŽTT Teismo reglamento[347] 39 straipsniu. EŽTT praktikoje įtvirtinta, kad laikinosios apsaugos priemonės taikomos tik tada, kai jų nepritaikius kiltų neatitaisoma žala[348]. Dažniausiai laikinosios priemonės EŽTT praktikoje taikomos bylose, kuriose kyla klausimas dėl užsieniečių išsiuntimo iš šalies[349]. Taip pat EŽTT išskirtiniais atvejais taiko laikinąsias apsaugos priemones, kai gresia EŽTK 8 straipsnio pažeidimas. EŽTT taiko laikinąsias apsaugos priemones bylose prieš Lietuvą, tačiau tai

344 Viktor Luszcz, *European Court Procedure: A Practical Guide* (Oxford: Bloomsbury Publishing, 2020), 571.

345 Europos Sąjunga, „Bendrojo Teismo procedūros taisyklės". *Europos Sąjungos oficialusis leidinys*, L 105, 2015 m. balandžio 23 d., 156–161 straipsniai.

346 „EŽTT 2005 m. vasario 4 d. sprendimas byloje „Mamatkulov ir Askarov prieš Turkiją", *supra note*, 288: 125; Fulvio Maria Palombino ir kt. (eds), *Provisional Measures Issued by International Courts and Tribunals* (The Hague: T. M. C. Asser Press, 2020), 247.

347 EŽTT, „Rules of Court", 2025 m. rugsėjo 15 d., https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/rules_court_eng., žiūrėta 2025 m. kovo 9 d.

348 „EŽTT 2005 m. vasario 4 d. sprendimas byloje „Mamatkulov ir Askarov prieš Turkiją", *supra note*, 288:104.

349 Pavyzdžiui, „EŽTT 2023 m. lapkričio 28 d. sprendimas taikyti laikinąsias apsaugos priemones byloje „K.. prieš Prancūziją" (Nr. 40788/23), Hudoc, žiūrėta 2024 m. spalio 3 d., https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22fulltext%22:[%2240788/23%22],%22itemid%22:[%22001-233063%22]}.

dažniausiai susiję su išsiuntimo bylomis[350]. Pavyzdžiui, EŽTT šiuo metu nagrinėja keturių Kubos piliečių pareiškimą, kur keliamas klausimas, ar Lietuva nepažeidė EŽTT pritaikytų laikinųjų apsaugos priemonių[351].

Žmogaus teisių komiteto praktikoje taip pat pabrėžiama laikinųjų apsaugos priemonių svarba. Laikinosios apsaugos priemonės, taikomos pagal Žmogaus teisių komiteto procedūros taisyklių 86 punktą, priimtą vadovaujantis Pakto 39 straipsniu, yra esminė Žmogaus teisių komiteto funkcija pagal Fakultatyvųjį protokolą. Šių priemonių nepaisymas, ypač kai imamasi negrįžtamų veiksmų, tokių, kaip tariamos aukos egzekucija ar jos deportacija iš valstybės teritorijos, pakerta Pakto teisių apsaugą[352].

EŽTT ir ESTT praktika demonstruoja, kad tam tikrais atvejais ir laikinųjų apsaugos priemonių taikymo ribojimai bylą nagrinėjant nacionaliniame teisme gali būti laikomi teisės į teisingą teismą ribojimais. Dažniausiai pasitaikantys atvejai yra, kai gresia *non-refoulement* pažeidimas[353].

Pagal ABTĮ 70 straipsnį reikalavimo užtikrinimo priemonė gali būti pritaikoma, kai proceso dalyvis tikėtinai pagrindžia reikalavimo pagrįstumą ir nesiėmus užtikrinimo priemonių gali būti padaryta neatitaisoma arba sunkiai atitaisoma didelė žala. LVAT praktikoje iš esmės įtvirtinti du kriterijai, kuriais remiantis nustatoma, ar yra pagrindas taikyti reikalavimo užtikrinimo priemonę: (i) proceso dalyvis tikėtinai pagrindžia, t. y. *prima facie* (iš pirmo žvilgsnio), reikalavimo pagrįstumą; (ii) nesiėmus užtikrinimo priemonių gali būti padaryta neatitaisoma arba sunkiai atitaisoma didelė žala, t. y. kurios atitaisymas (kompensavimas) būtų sudėtingas[354].

Taip pat LVAT praktikoje išplėtoti ir kiti papildomi kriterijai reikalavimo užtikrinimo priemonėms taikyti: be būsimo sprendimo įvykdomumo, vertinamas proporcingumas[355], šalių interesų pusiausvyra ir viešasis interesas, o pareiškėjo teiginiai turi būti pagrįsti konkrečiais duomenimis. ESTT praktikoje taip pat pirmieji du reikalavimai,

---

350 EŽTT pateiktas pareiškimas „A. S. ir kiti prieš Lietuvą“ (Nr. 44205/21), perduota Lietuvos Vyriausybei 2023 m. liepos 5 d., Hudoc, žiūrėta 2024 m. spalio 3 d., https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-226046%22]}; EŽTT pateiktas pareiškimas byloje „S. D. prieš Lietuvą“ (Nr. 27255/24), perduota Lietuvos Vyriausybei 2025 m. kovo 24 d., Hudoc, žiūrėta 2024 m. spalio 3 d., https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22fulltext%22:[%2227255/24%22],%22itemid%22:[%22001-242804%22]}.

351 EŽTT pateiktas pareiškimas „C. O. C. G. ir kiti prieš Lietuvą“ (Nr. 17764/22), perduota Lietuvos Vyriausybei 2022 m. gruodžio 22 d., Hudoc, žiūrėta 2024 m. spalio 3 d., https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22002-14311%22]}.

352 „Žmogaus teisių komiteto 2003 m. balandžio 3 d. sprendimas „Sholam Weiss prieš Austriją“ (Nr. 1086/2002), § 7.1–7.2, Juris, žiūrėta 2024 m. spalio 3 d., https://juris.ohchr.org/casedetails/1048/en-US.

353 European Court of Human Rights, *Factsheet – Interim measures* (Press Unit, 2024 m. kovas) https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/fs_interim_measures_eng, žiūrėta 2025 m. sausio 30 d.

354 „LVAT 2016 m. spalio 5 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS-899-575/2016“, Infolex, žiūrėta 2024 m. sausio 13 d., https://www.infolex.lt/tp/1346251; „LVAT 2018 m. sausio 4 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-19-575/2018“, Infolex, žiūrėta 2024 m. sausio 13 d., https://www.infolex.lt/tp/1565382.

355 Pavyzdžiui, civiliniame procese taip pat neįtvirtintas proporcingumo principas laikinųjų apsaugos priemonių institute, tačiau teismų praktika atskleidžia, kad visų kategorijų bylose proporcingumo principas taikomas: Artur Doržinkevič, „Proporcingumo principas ir šį principą įgyvendinančių priemonių klasifikavimas laikinųjų apsaugos priemonių kontekste“, *Teisė* 123 (2022): 85–97.

susiję su *prima facie* reikalavimo pagrįstumu ir pasekmėmis, nepritaikius reikalavimo užtikrinimo priemonių, įtvirtinti teisės aktuose, o likę išvystyti teismų praktikoje[356]. Taip pat LVAT praktikoje aiškiai įtvirtinta, kad reikalavimo užtikrinimo priemonė negali virsti prevenciniu santykių reguliavimu, negali peržengti ginčo ribų ir negali pakeisti specialiuosiuose įstatymuose numatytų alternatyvių apsaugos priemonių ten, kur jos yra įtvirtintos. Reikalavimo užtikrinimo priemonių svarba tiesiogiai siejasi ir su neskundžiamų sprendimų problema: kai dalis viešojo administravimo aktų apskritai neskundžiami, laikinoji apsauga tampa vieninteliu realiu būdu asmens teisėms apsaugoti iki tol, kol jos bus apgintos (jei skundas pagrįstas) bylą nagrinėjant iš esmės.

Pagal šiuo metu galiojančius teisės aktus nagrinėjamose bylų kategorijose apskųsto sprendimo vykdymas stabdomas tik siaura apimti.

Valstybės tarnybos teisinius santykius reguliuojančiuose teisės aktuose apskritai nėra nuostatų dėl apskųsto sprendimo vykdymo, taigi net ir apskundus sprendimą teismui, jo vykdymas tėra stabdomas pritaikius reikalavimo užtikrinimo priemonę.

Konkurencijos tarybos sprendimai, juos apskundus teismui, stabdomi iš dalies. Pagal iki 2026 metų galiojusią Konkurencijos įstatymo redakciją[357] ūkio subjektui apskundus Konkurencijos tarybos sprendimą, pastarasis nebuvo automatiškai stabdomas, tačiau nuo 2026 metų įsigaliojusioje Konkurencijos įstatymo redakcijoje numatytas unikalus reguliavimas, pagal kurį apskundus sprendimą, pusės paskirtos baudos mokėjimas stabdomas, o dėl likusios dalies ūkio subjektas gali teikti prašymą taikyti reikalavimo užtikrinimo priemonę arba ūkio subjektai gali pateikti Konkurencijos tarybai banko garantiją ar draudimo laidavimo dokumentą. Tačiau Konkurencijos tarybos nustatytų įpareigojimų ūkio ar viešojo administravimo subjektams vykdymas stabdomas tik pritaikius reikalavimo užtikrinimo priemones.

UTPĮ, kita vertus, įtvirtinta, kad sprendimai dėl išsiuntimo iki tol, kol išnagrinės skundą dėl prieglobsčio nesuteikimo, išskyrus tuos atvejus, kai prieglobsčio prašymas yra nagrinėjamas skubos tvarka[358]. Tačiau kiti sprendimai, susiję su išsiuntimu, nėra automatiškai stabdomi. Iki 2024 m. liepos 1 d. galiojusio UTPĮ 139 straipsnio 1 dalies 1 punktą[359] apskųsto sprendimo vykdymas buvo sustabdomas, kai panaikinamas užsieniečio leidimas gyventi, išskyrus atvejus, kai sprendimas panaikinti leidimą laikinai gyventi priimtas UTPĮ 50 straipsnio 1 dalies 14 punkte nurodytu pagrindu, o leidimas nuolat gyventi – UTPĮ 54 straipsnio 1 dalies 2 ar 21 punkte nurodytais pagrindais. Tačiau nuo 2024 m. liepos 1 d. įsigaliojo nauja redakcija, kuria nustatyta, kad apskųsto

---

356 Kristijonas Povylius, Interim Protection in the European Union Courts and Lithuanian Administrative Courts (2025) 134 *Teisė* 97, 97–110.

357 Šiais pakeitimais siekta užtikrinti, kad baudos už konkurencijos teisės pažeidimus būtų sumokamos į valstybės biudžetą: „Aiškinamasis raštas dėl įstatymų projektų Reg. Nr. XIIIP-2580- XIIIP-2583“, Nr. XIIIP-2582, 2018 m. rugsėjo 24 d., žiūrėta 2024 m. rugpjūčio 18 d., https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/ff1f1ba0bffd11e883c7a8f929bfc500?jfwid=-10w011ho14.

358 „Lietuvos Respublikos įstatymas dėl užsieniečių teisinės padėties Nr. IX-2206“, Valstybės žinios, 2004 m. balandžio 30 d., Nr. 73-2539, 139 straipsnis.

359 UTPĮ redakcija galiojusi iki 2024 m. liepos 1 d.

sprendimo vykdymas gali būti sustabdomas Regionų administracinio teismo nutartimi dėl reikalavimo užtikrinimo priemonių[360].

Šio pakeitimo aiškinamajame rašte nurodyta, kad praktikoje pastebimi piktnaudžiavimo atvejai, kai, Migracijos departamentui nustačius, kad užsienietis nebeatitinka leidimo gyventi išdavimo sąlygų (pavyzdžiui, užsienietis, gavęs leidimą gyventi darbo pagrindu), ir panaikinus leidimą, teikia skundą, kuris akivaizdžiai nepagrįstas, teismui vien tik tam, kad galėtų likti Lietuvos teritorijoje kuo ilgiau. Įstatymo projekto rengėjai nurodė, kad bylinėjimasis trunka kelis mėnesius ar net ilgiau ir per tą laikotarpį užsienietis stengiasi įteisinti savo buvimą. Atsižvelgiant į tai, buvo pasiūlyta netaikyti automatinio apskųsto sprendimo vykdymo sustabdymo. Įstatymo projekto rengėjų vertinimu, užsienietis, kuris skųs sprendimą, galės teismo prašyti taikyti reikalavimo užtikrinimo priemones dėl apskųsto sprendimo vykdymo sustabdymo. Pritaikius reikalavimo užtikrinimo priemones, užsienietis galės ginčo nagrinėjimo metu likti Lietuvoje, o jeigu teismas reikalavimo užtikrinimo priemonių nepritaikys, turės išvykti ir sprendimo laukti ne Lietuvoje[361].

Taigi pagal šiuo metu galiojantį teisinį reglamentavimą Migracijos departamentui panaikinus užsieniečio leidimą gyventi, apskųstas Migracijos departamento sprendimas nėra automatiškai stabdomas ir jo vykdymas gali būti sustabdomas tik tuo atveju, jei teismas pritaiko reikalavimo užtikrinimo priemonę[362]. Taip pat Migracijos departamento sprendimas nėra stabdomas ir tuo atveju, jei prieglobsčio prašymas išnagrinėjamas iš esmės skubos tvarka.

2.1.1 Reikalavimo užtikrinimo priemonių taikymas valstybės tarnybos ir konkurencijos teisės pažeidimų bylose

Valstybės tarnybos ir konkurencijos teisės pažeidimų bylas, analizuojant reikalavimo užtikrinimo priemonių taikymą, galima nagrinėti kartu. Tai lemia, kad dominuojantys faktoriai, kurie sutampa šiose bylose, yra materialinio pobūdžio argumentai, kuriais grindžiamas poreikis taikyti reikalavimo užtikrinimo priemones ir viešojo intereso dominavimas.

EŽTT laikinosios apsaugos priemonės taikomos išimtiniais atvejais, kai pareiškėjui gresia reali ir neatitaisoma žala, paprastai susijusi su gyvybe ar fiziniu saugumu. Dėl to nėra tikėtina, kad EŽTT taikytų laikinąsias apsaugos priemones valstybės tarnybos ar konkurencijos teisės pažeidimų bylose, kadangi jose dominuoja materialūs interesai.

Europos Komisijai paskyrus baudą už konkurencijos teisės pažeidimą, ūkio

---

360 „Lietuvos Respublikos įstatymas dėl užsieniečių teisinės padėties Nr. IX-2206“, Valstybės žinios, 2004 m. balandžio 30 d., Nr. 73-2539, (redakcija galiojusi nuo 2024 m. liepos 1 d. 2024 m. lapkričio 15 d.).

361 „Lietuvos Respublikos įstatymas dėl užsieniečių teisinės padėties Nr. IX-2206 211, 26, 28, 35, 36, 40, 44, 441, 50, 53, 57, 571, 58, 59, 61, 62, 621, 63, 94, 95, 103, 133, 138, 139 ir 140-26 straipsnių pakeitimo ir 611 pripažinimo netekusiu galios įstatymo projekto ir Lietuvos Respublikos užimtumo įstatymo Nr. XII-2470 16, 301 ir 57 straipsnių pakeitimo įstatymo projekto aiškinamasis raštas“.

362 UTPĮ 139 straipsnis.

subjektas privalo ją sumokėti arba gali pateikti banko garantiją laikotarpiui, kol ESTT išnagrinės bylą dėl Europos Komisijos sprendimo teisėtumo[363]. Būtent dėl to, kad ūkio subjektams suteikiama galimybė pateikus banko garantiją nemokėti paskirtos baudos, kol vyksta bylinėjimasis teisme, Teismas ir nelinkęs taikyti laikinųjų apsaugos priemonių. Pagal susiklosčiusią praktiką tik esant ypatingoms aplinkybėms ūkio subjektai gali būti atleisti nuo pareigos pateikti banko garantiją kaip sąlygą, kad paskirtos baudos nebūtų išieškotos nedelsiant[364]. Teismas gali sustabdyti sprendimo vykdymą tik tuo atveju, jei dėl objektyvių priežasčių tokios garantijos pateikti negali arba ją pateikus kiltų grėsmė jų egzistavimui[365]. Pavyzdžiui, buvo nuspręsta sustabdyti Europos Komisijos paskirtos baudos išieškojimą nepateikus banko garantijos, kai ieškovui iš viso dvylika finansų įstaigų atsisakė suteikti banko garantiją[366].

Kita kategorija, kai atliekant konkurencijos teisės pažeidimų tyrimus gali kilti poreikis sustabdyti sprendimo vykdymą, yra, kai institucija įpareigoja ūkio subjektą teikti tam tikrą informaciją, o toks įpareigojimas apskundžiamas teismui. Tam tikrais atvejais ūkio subjektai siekia pagrįsti, kad nesustabdžius tokio sprendimo vykdymo bus padaryta neatitaisoma žala, pavyzdžiui, paviešintos komercinės paslaptys ar atskleisti asmens duomenys.

ESTT praktikoje buvo atvejų, kai sprendimo vykdymas sustabdomas būtent dėl šių priežasčių. Pavyzdžiui, Europos Komisija įpareigojo „Facebook Ireland" pateikti informaciją, atsakant į daugiau nei 100 klausimų, o dokumentų atranka buvo grindžiama itin plačiais raktažodžiais (angl. *advertising, grow, insight, advantage, looked at, quality*). Teismas priminė, kad Europos Komisija plačiai vertina „būtinumo" kriterijų, o teismo kontrolė susijusi su prašymo ir tariamo pažeidimo koreliacija: šiame etape pakanka, kad informacija galėtų padėti nustatyti, ar pažeidimas buvo. Vis dėlto būtent plačių paieškos žodžių pobūdis ir didelė rizika „pagauti" nereikalingus dokumentus be papildomų, aiškių ir specifinių tikrinimo garantijų sudarė rimtų abejonių dėl atitikties teisės aktų reikalavimams. Teismas palygino situaciją su Europos Komisijos atliekamais patikrinimais, kai masiškai kopijuojami įmonių duomenys. Prašymas

363 Pagal SESV 278 ir 279 straipsnius Europos Komisijos sprendimai dėl baudų neturi automatinio stabdomojo poveikio, todėl ūkio subjektai privalo sumokėti baudą arba pateikti banko garantiją, arba prašyti taikyti laikinąsias apsaugos priemones.

364 „ESTT pirmininko 2001 m. kovo 23 d. sprendimas byloje „FEG prieš Europos Bendrijų Komisiją (Nr. C-7/01 P(R)), §44, Curia, žiūrėta 2024 m. sausio 13 d., https://infocuria.curia.europa.eu/tabs/document/C/2001/C-0007-01-0000000PVR-01-P-01/ORD/45942-EN-1-pdf; „ESTT pirmininko 2012 m. balandžio 20 d. nutartis byloje „Fapricela prieš Komisiją" (Nr. C-507/11 P(R)) § 22, Curia, žiūrėta 2024 m. sausio 14 d., https://infocuria.curia.europa.eu/tabs/document/C/2011/C-0507-11-0000000PVR-01-P-01/ORD_NP/122303-FR-1-html.

365 „Bendrojo Teismo 2022 m. lapkričio 23 d. sprendimas byloje „Westfälische Drahtindustrie GmbH ir kt. prieš Europos Komisiją" (Nr. T-275/20), § 42, Curia, žiūrėta 2024 m. sausio 14 d., https://infocuria.curia.europa.eu/tabs/document/T/2020/T-0275-20-00000000RD-01-P-01/ARRET/268094-EN-1-html.

366 „Bendrojo Teismo Pirmininko 2015 m. gruodžio 15 d. nutartis byloje „Consorzio Cooperative di Produzione e Lavoro SC prieš Europos Komisiją" (T-522/15 R), Curia, žiūrėta 2024 m. sausio 15 d., https://infocuria.curia.europa.eu/tabs/document/T/2015/T-0522-15-00000000RD-01-R-01/ORD/173259-FR-1-html.

pateikti informaciją, paremtas automatine paieška ir paskesniu Europos Komisijos sąsajumo vertinimu, yra panašaus pobūdžio, tad logiška reikalauti analogiškų garantijų. Šiame kontekste *prima facie* pripažintos ir Chartijos 7 straipsnio bei EŽTK 8 straipsnio pažeidimo abejonės, kiek tai susiję su jautrių asmens duomenų tvarkymu. Europos Sąjungos teismai skubą griežtai sieja su būtinybe užkirsti kelią žalai iki sprendimo iš esmės priėmimo. „Facebook/Meta" byloje įrodyta skuba tik vienoje, aiškiai atribotoje srityje – asmeninio pobūdžio dokumentuose, kuriuose yra jautrių asmens duomenų. Būtent tokios informacijos priverstinis pateikimas be tinkamų filtrų sukeltų nepataisomą žalą privataus gyvenimo apsaugai. Kita vertus, didelę dalį komercinės žalos teismas laiko teoriškai atlygintina (finansinio pobūdžio), todėl savaime ji nėra „nepataisoma". Vertindamas interesų pusiausvyrą, teismas aiškiai pabrėžė: (i) Europos Komisija sprendžia, kokia informacija reikalinga tyrimui, ir negalima leisti, kad įmonė pati „atsirinktų" jai patogius dokumentus; (ii) tuo pat metu, kai prašymas savo formatu neišvengiamai apima didelius srautus neesminių (ar jautrių) duomenų, būtinos tikslinės procesinės garantijos. Taigi Teismas Europos Komisiją įpareigojo įdiegti „virtualios duomenų patalpos" procedūrą ir nustatė, kad pareiškėjas turi identifikuoti dokumentus su jautriais asmens duomenimis ir pateikti atskirai, o tuomet šiuos dokumentus Europos Komisijos tyrimo komanda gali peržiūrėti dalyvaujant tokio pat skaičiaus pareiškėjo advokatų komandai, suteikiant jiems teisę komentuoti, o nesutarus, dokumentas į bylą neįtraukiamas ir ginčą sprendžia Europos Komisijos padalinio vadovas[367]. Taigi Bendrojo Teismo pirmininkas tiek minėtame, tiek kituose sprendimuose nustato gana aukštą standartą: Europos Komisijos tyrimas, nors ir laikinai nesustabdomas ar neapribojama prieiga prie ginčytinų duomenų, Europos Komisijai nustatomi įpareigojimai, kurių laikydamasi turi atlikti duomenų atrinkimo procedūrą.

Valstybės tarnybos bylose dažniausiai prašoma sustabdyti sprendimo vykdymą, kai valstybės tarnautojas atleidžiamas iš pareigų[368], perkeliamas į kitas pareigas[369] ar jam skiriama nuobauda[370]. Konkurencijos teisės pažeidimų bylose galima išskirti du atvejus, kai aktualus sprendimo vykdymo stabdymas. Tai tampa aktualu, kai konkurencijos institucija skiria baudą ar įpareigojimą, procedūros pabaigoje nustačiusi pažeidimą. Tačiau ne ką mažiau svarbu ūkio subjektams ir galimybė kreiptis į teismą su prašymu sustabdyti sprendimo vykdymą pačios procedūros metu, kai konkurencijos institucija įpareigoja ūkio subjektą teikti tam tikrą informaciją, atsakyti į klausimus ir pan. Sprendimo vykdymo sustabdymas tokiu atveju gali tapti itin svarbus, nes

---

367 „Bendrojo Teismo Pirmininko 2020 m. spalio 29 d. nutartis byloje „Facebook Ireland Ltd prieš Europos Komisiją" (T-452/20 R), Curia, žiūrėta 2024 m. spalio 3 d., https://infocuria.curia.europa.eu/tabs/document/T/2020/T-0452-20-00000000RD-01-R-01/ORD_DR/237603-EN-1-html.

368 Pavyzdžiui, „LVAT 2025 m. rugsėjo 24 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-1108-463/2025", Infolex, žiūrėta 2026 m. balandžio 2 d., https://www.infolex.lt/tp/2338963.

369 Pavyzdžiui, „LVAT 2024 m. gruodžio 30 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-886-520/2024", Infolex, žiūrėta 2024 m. gruodžio 31 d., https://www.infolex.lt/tp/2287478.

370 Pavyzdžiui, „LVAT 2025 m. rugsėjo 24 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-1108-463/2025", *supra note* 368.

netenkinus tokio prašymo gali kilti neatitaisomos pasekmės, dėl kurių teisė kreiptis į teismą taptų neefektyvi, pavyzdžiui, būtų atskleista itin jautri informacija.

Išanalizavus LVAT praktiką valstybės tarnybos ir konkurencijos teisės pažeidimų bylose, darytina išvada, kad LVAT praktikoje *prima facie* reikalavimo pagrįstumo vertinimas iš esmės apsiriboja tikėtino skunde suformuluoto pareiškėjo reikalavimo patenkinimo įvertinimu. Dėl to teismas galėtų atsisakyti taikyti reikalavimo užtikrinimo priemones tik tais atvejais, kai skundo reikalavimas yra akivaizdžiai nepagrįstas. Pavyzdžiui, pareiškėjas pasirinko tokį savo teisių ar įstatymo saugomų interesų gynybos būdą, kuris pagal teisės aktų reikalavimus yra neleistinas ar aiškiai neįmanomas; prašoma taikyti reikalavimo užtikrinimo priemones tam, kad būtų užtikrintas reikalavimas, kuris visiškai nepagrįstas skunde (prašyme) nurodytomis faktinėmis aplinkybėmis, ir pan.[371].

LVAT praktikoje dažniausiai konstatuojama, kad *prima facie* reikalavimai yra pagrįsti, tačiau pažymima, kad sprendžiant dėl reikalavimo užtikrinimo priemonių byla nenagrinėjama iš esmės[372,373]. Taigi siekdamas *prima facie* pagrįsti reikalavimo pagrįstumą, teismas negali nagrinėti bylos iš esmės, tačiau reikalauja pateikti konkrečius duomenis dėl skundžiamo akto neteisėtumo ir nepakanka nurodyti deklaratyvius teiginius[374]. Pavyzdžiui, nors įmonė prašė taikyti reikalavimo užtikrinimo priemonę dėl Konkurencijos tarybos sprendimo, kuriuo įmonė įpareigota pašalinti koncentracijos pasekmes, LVAT nevertino argumento, kad koncentracijos procedūra iš viso nebuvo reikalinga kaip *prima facie* reikalavimo pagrįstumą įrodantis argumentas[375].

Antrasis aspektas, kuris turi būti pagrįstas, yra tai, kad nesiėmus užtikrinimo priemonių gali būti padaryta neatitaisoma arba sunkiai atitaisoma didelė žala. Valstybės tarnybos ir konkurencijos teisės pažeidimų bylose LVAT dažniausiai laikosi vieningos pozicijos, t. y. finansiniai neigiami padariniai gali būti atitaisomi iškėlus bylą dėl žalos atlyginimo. LVAT vertinimu, vien tik tai, kad asmuo gali patirti tam tikras neigiamas pasekmes, nėra pakankama reikalavimo užtikrinimo priemonėms pritaikyti[376]. Taigi asmens atleidimas iš valstybės tarnautojo pareigų[377], perkėlimas į kitas pareigas[378],

---

371 „LVAT 2024 m. vasario 21 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-159-629/2024“, Infolex, žiūrėta 2024 m. balandžio 27 d., https://www.infolex.lt/tp/2227832.

372 Pavyzdžiui, „LVAT 2025 m. vasario 19 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-330-502/2025“, Infolex, žiūrėta 2025 m. kovo 7 d., https://www.infolex.lt/tp/2298112.

373 „LVAT 2025 m. kovo 5 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-314-968/2025“, Infolex, žiūrėta 2025 m. liepos 6 d., https://www.infolex.lt/tp/2300869.

374 „LVAT 2023 m. gegužės 24 d. nutartis administracinėje byloje eA-1195-662/2023“, Infolex, žiūrėta 2023 m. rugsėjo 21 d., https://www.infolex.lt/tp/2165892.

375 „LVAT 2024 m. vasario 21 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-159-629/2024“, *supra note* 371.

376 „LVAT 2022 m. birželio 15 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-492-815/2022“, Infolex, žiūrėta 2023 m. balandžio 27 d., https://www.infolex.lt/tp/2090034.

377 „LVAT 2024 m. gruodžio 30 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-886-520/2024“, *supra note* 369.

378 „LVAT 2025 m. kovo 5 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-314-968/2025“, *supra note* 373.

nedarbo draudimo išmokų netekimas[379] LVAT nevertinami kaip pagrindas taikyti reikalavimo užtikrinimo priemonę. Taip pat ir konkurencijos teisės pažeidimų bylose nurodoma, kad vien finansų stoka sumokėti baudą negali tapti pagrindu taikyti reikalavimo užtikrinimo priemonę[380].

Konkurencijos teisės pažeidimų bylos išsiskiria tuo, kad Konkurencijos įstatyme įtvirtintas papildomas saugiklis ūkio subjektams, siekiantiems nemokėti Konkurencijos tarybos paskirtos baudos visą bylinėjimosi teisme laikotarpį – ūkio subjektai gali Konkurencijos tarybai pateikti finansų įstaigos suteikiamą finansinę garantiją ir (arba) draudimo įmonės laidavimo draudimą, kurie padengtų paskirtos baudos sumą. LVAT praktikoje stebima tendencija, kad ši Konkurencijos įstatyme įtvirtinta galimybė tampa priežastimi atsisakyti taikyti reikalavimo užtikrinimo priemonę. Pavyzdžiui, LVAT pažymi, kad pareiškėjas nenurodė ir nepagrindė, kodėl neturi galimybės Konkurencijos įstatymo 39 straipsnio 7 dalies tvarka kreiptis į Konkurencijos tarybą su prašymu spręsti dėl paskirtos baudos (ar jos dalies) mokėjimo atidėjimo ar kad būtų priimtas sprendimas nesikreipti į antstolį dėl priverstinio baudos išieškojimo bylinėjimosi teisme laikotarpiu, kartu pateikdamas finansų įstaigos suteikiamą finansinę garantiją ir (arba) draudimo įmonės laidavimo draudimą, kurie padengtų paskirtos baudos sumą[381].

Analogiškas požiūris vyrauja ir tais atvejais, kai yra siekiama sustabdyti Konkurencijos tarybos vykdomą tyrimą ir tam tikrus konkrečius atliekamus veiksmus. LVAT nurodo, kad tokios reikalavimo užtikrinimo priemonės pritaikymu Konkurencijos tarybai, kaip valstybės institucijai, užtikrinančiai ūkio subjektų ir vartotojų apsaugą nuo konkurenciją ribojančių ir (ar) vartotojų interesus pažeidžiančių veiksmų, nors ir laikinai, tačiau būtų negalima vykdyti visų jai priskirtų įgaliojimų atliekant tyrimą, taip būtų sudaromos prielaidos pažeisti viešąjį interesą, kad tyrimas būtų vykdomas operatyviai[382]. Taip pat nėra pagrindo stabdyti Konkurencijos tarybos nustatyto įpareigojimo įvykdymo, nes finansiniai nuostoliai galėtų būti atlyginti[383]; pareiškėjas nepagrindžia, jog įpareigojimas organizuoti konkurencingą procedūrą sunkiai atitaisomas pasekmes[384]. Tais atvejais, kai reikalavimo užtikrinimo priemonės vis dėlto yra taikomos, LVAT pratęsia terminą įpareigojimams įvykdyti dėl kilusios pandemijos bei

379 „LVAT 2023 m. rugpjūčio 30 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-473-968/2023“, https://www.infolex.lt/tp/2187410.

380 „LVAT 2025 m. vasario 5 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-267-629/2025“, Infolex, žiūrėta 2025 m. balandžio 27 d., https://www.infolex.lt/tp/2294562.

381 „LVAT 2023 m. balandžio 12 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-260-552/2023“, Infolex, žiūrėta 2023 m. sausio 27 d., https://www.infolex.lt/tp/2176154.

382 „LVAT 2023 m. liepos 26 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-439-629/2023“, Infolex, žiūrėta 2024 m. balandžio 27 d., https://www.infolex.lt/tp/Default.aspx?Id=20&item=results&BylosNr=eAS-439-629/2023&order=1&desc=1&#middle.

383 „LVAT 2026 m. sausio 28 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-581-822/2026“, Infolex, žiūrėta 2026 m. balandžio 27 d., https://www.infolex.lt/tp/2415950.

384 „LVAT 2021 m. spalio 20 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-569-520/2021“, Infolex, žiūrėta 2023 m. kovo 17 d., https://www.infolex.lt/tp/2032919.

klausimo sudėtingumo ir poreikio derinti su įvairiomis institucijomis[385]. Taigi vyraujanti LVAT praktika yra netaikyti reikalavimo užtikrinimo priemonių tais atvejais, kai Konkurencijos taryba nustato įpareigojimą, išskyrus tuos atvejus, kai egzistuoja išskirtinės aplinkybės. Taip pat paminėtinas ir Konstitucinio Teismo sprendimas sustabdyti Konkurencijos tarybos įpareigojimo vykdymą, kol yra nagrinėjamas individualus konstitucinis skundas[386]. Viena vertus, sutiktina su Konstituciniu Teismu, kad stabdymas gali būti reikalingas dėl to, jog yra nagrinėjamas įstatymo atitikties Konstitucijai klausimas. Kita vertus, tai apsunkina Konkurencijos tarybos nustatyto įpareigojimo vykdymą jau įsiteisėjus galutiniam administracinio teismo sprendimui. Tai aiškintina tuo, kad kuo daugiau laiko praeina nuo nustatyto įpareigojimo iki jo įvykdymo, tuo sunkiau gali būti apskritai jį įvykdyti, kadangi situacija atitinkamoje rinkoje gali būti reikšmingai pasikeitusi.

Taigi visa tai rodo, kad reikalavimo užtikrinimo priemonių taikymas valstybės tarnybos ir konkurencijos teisės pažeidimų bylose yra išimtinis, o tai lemia galimi neigiami finansinio pobūdžio padariniai, nesustabdžius apskųsto sprendimo vykdymo. Viešasis interesas šiais atvejais nusveria, kadangi materialiniai nuostoliai gali būti atlyginami.

Apibendrinant, tiek valstybės tarnybos, tiek konkurencijos teisės pažeidimų bylos rodo, kad reikalavimo užtikrinimo priemonės taikomos nedažnai. Tai lemia šių bylų specifika, kadangi dažniausiai keliami reikalavimai, susiję su materialinio pobūdžio teisinėmis pasekmėmis, kurios gali būti lengvai kompensuojamos, iškeliant žalos atlyginimo bylą.

2.1.2 Reikalavimo užtikrinimo priemonių taikymas migracijos bylose

Panaikinus automatinį apskųstų sprendimų, kai panaikinamas leidimas gyventi ar prieglobsčio prašymas iš esmės išnagrinėjamas skubos tvarka, sustabdymą reikalavimo užtikrinimo priemonių institutas migracijos bylose tapo fundamentalus, siekiant užtikrinti teisės kreiptis į teismą veiksmingumą. Tai pagrindžia galimos kilti neigiamos pasekmės, nepritaikius reikalavimo užtikrinimo priemonės, kadangi gali būti pažeistas *non-refoulement* principas ar asmens teisė į privatų gyvenimą. Taigi šioje dalyje nagrinėjamas apskųstų sprendimų sustabdymas migracijos bylose: kokiais atvejais sprendimai sustabdomi, o kokios aplinkybės lemia, kad reikalavimo užtikrinimo priemonės nebus taikomos.

EŽTK 6 straipsnis, garantuojantis teisę į teisingą bylos nagrinėjimą, migracijos bylose netaikomas – tai aiškiai konstatuota EŽTT praktikoje[387]. Dėl to EŽTK sistemoje teisės kreiptis į teismą užtikrinimas šioje srityje labai daug priklauso nuo EŽTK 13 straipsnio, kuriame įtvirtinta teisė į veiksmingą teisinę gynybą, ir jis migracijos

385 *Ibid.*

386 „Konstitucinio Teismo 2026 m. balandžio 23 d. sprendimas Nr. KT30-A-S27/2026“, žiūrėta 2026 m. gegužės 19 d., https://lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta3246/content.

387 „EŽTT 2000 m. spalio 5 d. sprendimas byloje „Maaouia prieš Prancūziją“, *supra note*, 289.

kontekste nuosekliai aiškinamas kartu su 3 straipsniu. Būtent EŽTK 3 straipsnio – draudžiančio grąžinimą į šalį, kurioje gresia kankinimas, nežmoniškas ar žeminantis orumą elgesys, taikymas suaktyvina reikalavimą, kad teisinės gynybos priemonė būtų ne tik formali, bet ir veiksminga, turinti stabdomąjį poveikį išsiuntimo veiksmams. Tokį aiškinimą nuosekliai plėtoja EŽTT jurisprudencija[388]. Taip pat aktualus ir EŽTK 8 straipsnis, kadangi užsieniečiai gali remtis būtent šiuo EŽTK straipsniu, siekdami išvengti išsiuntimo dėl savo šeimos ryšių[389].

Tam tikrais atvejais papildomą apsaugą garantuoja EŽTK 7 papildomo protokolo 1 straipsnis. Šiame straipsnyje įtvirtintos procedūrinės garantijos reguliariai gyvenantiems užsieniečiams, kuriems gresia išsiuntimas. Straipsnio nuostatos reikalauja, kad sprendimas dėl išsiuntimo būtų pagrįstas įstatymu, o asmuo turėtų teisę būti išklausytas, prašyti sprendimo peržiūros ir pasinaudoti teisine pagalba[390].

EŽTK 13 straipsnis, nors ir netaikomas savarankiškai, įtvirtina pareigą valstybėms užtikrinti veiksmingą teisinės gynybos priemonę kiekvienu atveju, kai asmuo pagrįstai tvirtina, kad buvo pažeista kuri nors Konvencijos nuostata. Ši norma užtikrina procedūrines garantijas, kurios leidžia ginčyti galimus pažeidimus nacionaliniu lygiu. Mokslinėje literatūroje EŽTK 13 straipsnis dažnai laikomas esminiu instrumentu, užtikrinančiu realią žmogaus teisių apsaugą, ypač migracijos bylose[391].

EŽTT praktikoje laikoma, kad išsiuntimo bylose, kai kyla EŽTK 2 ar 3 straipsnio pažeidimo rizika, veiksminga priemonė privalo turėti stabdomąjį poveikį (arba realų ekvivalentą, kurį įgyvendintų teismas), kad asmuo nebūtų išsiųstas iki galutinio teismo sprendimo priėmimo[392]. Kitais atvejais EŽTT praktikoje įtvirtinta, kad automatinio sprendimo vykdymo stabdymo nereikalaujama, jei nekeliamas EŽTK 2 ir 3 straipsnių pažeidimo klausimas išsiuntus asmenį[393], tačiau valstybė privalo užtikrinti pakankamą laiką ir kitas procedūrines garantijas, kad asmuo galėtų realiai kreiptis į

388 Pavyzdžiui, „EŽTT 2011 m. sausio 21 d. sprendimas byloje „M. S. S. prieš Belgiją ir Graikiją“ (Nr. 30696/09), *supra note* 301; „EŽTT 2007 m. balandžio 26 d. sprendimas byloje „Gebremedhin prieš Prancūziją“ (Nr. 25389/05), Hudoc, žiūrėta 2025 m. sausio 27 d., https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-80333%22]}; „EŽTT 2012 m. vasario 20 d. sprendimas byloje „I. M. prieš Prancūziją“ (Nr. 9152/09), Hudoc, žiūrėta 2025 m. sausio 27 d., https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-108934%22]}, kuriose pabrėžta, kad procedūros turi būti realiai prieinamos, pakankamos ir efektyvios tiek faktiniu, tiek teisiniu aspektais.

389 „EŽTT 2006 m. spalio 18 d. sprendimas byloje „Üner prieš Nyderlandus“ (Nr. 46410/99), https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-77542%22]}.

390 Pavyzdžiui, „EŽTT 2020 m. spalio 15 d. sprendimas byloje „Muhammad ir Muhammad prieš Rumuniją“ (Nr. 80982/12), Hudoc, žiūrėta 2023 m. liepos 15 d., https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22fulltext%22:[%22\%2280982/12\%22%22],%22documentcollectionid2%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22],%22itemid%22:[%22001-205509%22]}.

391 Costello, *supra note*, 51; Słowik, *supra note*, 318: 27–52.

392 „EŽTT 2013 m. liepos 23 d. sprendimas byloje „M. A. prieš Kiprą“ (Nr. 41872/10), § 132, Hudoc, žiūrėta 2025 m. sausio 27 d., https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-122889%22]}.

393 Pavyzdžiui, „EŽTT 2012 m. gruodžio 13 d. sprendimas byloje „De Souza Ribeiro prieš Prancūziją“ (Nr. 22689/07), § 83, Hudoc, žiūrėta 2025 m. sausio 27 d., https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-115498%22]}.

teismą, o institucijos nesiimtų išsiuntimo iki teismo sprendimo priėmimo. EŽTT vertino, ar pagrįstai asmuo išsiųstas iš šalies panaikinus leidimą gyventi ir nesulaukus galutinio teismo sprendimo. EŽTT nurodė, kad nepriimtina, kad pagal nacionalinę teisę esant daugeliui galimybių sustabdyti sprendimo išsiųsti asmenį iš šalies vykdymą, sprendimas išsiųsti asmenį įvykdomas dar nebaigus išnagrinėti prašymo sustabdyti sprendimo vykdymą[394].

Bylos prieš Lietuvą EŽTT taip pat patvirtina sprendimo vykdymo sustabdymo svarbą. Pavyzdžiui, buvo nagrinėta situacija, kai Lietuvos pasieniečiai atsisakė priimti Čečėnijos kilmės šeimos prieglobsčio prašymus, pateiktus pasienyje. Jie buvo grąžinti į Baltarusiją, neįvertinus galimos grėsmės jų saugumui, jei būtų perduoti Rusijai (Čečėnijai). EŽTT pažymėjo, kad valstybės turi teisę kontroliuoti užsieniečių patekimą į šalį, tačiau tai neturi pažeisti tarptautinių įsipareigojimų pagal EŽTK 3 straipsnį, draudžiantį kankinimus ir nežmonišką elgesį. Šis draudimas įpareigoja valstybes tinkamai nagrinėti asmenų prieglobsčio prašymus, įskaitant galimos rizikos vertinimą. EŽTT nustatė, kad Lietuvos pasieniečiai pažeidė nacionalinę teisę ir tarptautinius įsipareigojimus, nepriimdami šeimos pateiktų prieglobsčio prašymų, kurie buvo pareikšti tiek raštu, tiek žodžiu. EŽTT ypač atkreipė dėmesį į pareiškėjų vartotą žodį *azul* (iš Čečėnijos kilusių prieglobsčio prašytojų dažnai vartojamas terminas prieglobsčiui išreikšti), kuris buvo užrašytas ant dokumentų vietoje parašų, tačiau pasienio pareigūnai to nesuprato arba ignoravo. Taip pat nustatyta, kad vieno iš bandymų patekti į Lietuvą metu prašymas dėl prieglobsčio buvo pateiktas ir raštu. EŽTT taip pat pažymėjo, kad Lietuvos teisėje numatytas skundas dėl neįleidimo neturi automatinio stabdančio poveikio. Todėl tokia priemonė nelaikytina veiksminga teisinės gynybos priemone pagal EŽTK 13 ir 35 straipsnius. Galiausiai Teismas konstatavo EŽTK 3 straipsnio (draudžiančio nežmonišką ir žeminantį elgesį) ir 13 straipsnio (teisė į veiksmingą teisinę gynybą) pažeidimus, nes Lietuvos valdžios institucijos atsisakė tinkamai įvertinti šeimos prašymus suteikti prieglobstį, neatsižvelgdamos į riziką, jog jie galėjo būti grąžinti į Čečėniją per Baltarusiją, kuri laikoma nesaugia tarpine valstybe[395].

Europos Sąjungos teisėje sprendimo vykdymo sustabdymas reglamentuotas antrinėje teisėje bei ESTT praktikoje. Sprendimo vykdymo sustabdymas, kai nagrinėjamas prieglobsčio prašymas, bent iki tol, kol sueis terminas apskųsti sprendimą, yra bendro pobūdžio taisyklė, iš kurios išimčių nedaroma[396]. Procedūrų direktyvoje įtvirtinta, kad prieglobsčio prašytojas turi teisę likti valstybės teritorijoje, kol jo prašymas nagrinėjamas administracine tvarka, o vėliau – iki teismo sprendimo priėmimo[397,398]. ESTT praktikoje įtvirtinta, kad sprendimas, kuriuo prieglobsčio prašytojas išsiunčiamas iš

394 *Ibid.*

395 „EŽTT 2018 m. gruodžio 11 d. sprendimas „M. A. ir kiti prieš Lietuvą“, *supra note*, 305.

396 Tsourdi, *supra note*, 268.

397 „2013 m. birželio 26 d. priimta Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2013/32/ES dėl tarptautinės apsaugos suteikimo ir panaikinimo bendrosios tvarkos“ 9 straipsnis, EUR-lex, žiūrėta 2023 m. sausio 2 d., https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013L0032&from=lt.

398 Išimtys nurodytos 46 straipsnyje.

šalies, netenkinus prieglobsčio prašymo, privalo turėti stabdomąjį poveikį[399,400]. Pastebėtina, kad stabdomasis poveikis būtinas, kai, pasak prieglobsčio prašytojo, išsiuntus jį grėstų *non-refoulement* principo pažeidimas[401]. Net ir tuo atveju, kai išsiunčiamas ne prieglobsčio prašytojas, o kitas migrantas, kuriam kilmės valstybėje grėstų nežmoniškas ar žeminantis elgesys, sprendimas dėl išsiuntimo privalo turėti stabdomąjį poveikį. Vienoje byloje ESTT vertino situaciją, kai Nigerio piliečiui, kuris sunkiai sirgo, grėstų nežmoniškas ar žeminantis elgesys dėl tinkamo gydymo nebuvimo kilmės valstybėje. Teismas konstatavo, kad nacionalinėje teisėje turi būti įtvirtinta efektyvi teisinės gynybos priemonė, turinti stabdomąjį poveikį, kai asmeniui kilmės šalyje kyla grėsmė patirti nežmonišką ar žeminantį elgesį, o tokį reikalavimą lemia Chartijos 47 straipsnio nuostatos[402].

Tais atvejais, kai išsiunčiamas asmuo nėra prieglobsčio prašytojas, Europos Sąjungos teisėje nėra įtvirtinta, kad sprendimo vykdymas turi būti automatiškai sustabdomas. ESTT išaiškino, kad Europos Parlamento ir Tarybos 2008 m. gruodžio 16 d. Direktyvoje Nr. 2008/115/EB dėl bendrų nelegaliai esančių trečiųjų šalių piliečių grąžinimo standartų ir tvarkos valstybėse narėse nėra įtvirtinta, kad sprendimo vykdymas turi būti automatiškai sustabdomas. Nepaisant to, vadovaujantis Chartijos 19 ir 47 straipsniais, išsiuntimas turi būti stabdomas, kai kyla grėsmė patirti nežmonišką ar žeminantį elgesį[403].

Taigi Europos Sąjungos teisėje sprendimo dėl išsiuntimo vykdymo sustabdymas yra laikomas esmine veiksmingos teisinės gynybos garantija, kuri pagal antrinę teisę ir ESTT praktiką užtikrina asmens teisę likti valstybės teritorijoje bent iki sprendimo apskundimo termino pabaigos ir teismo sprendimo priėmimo, o tais atvejais, kai kyla *non-refoulement* ar nežmoniško ir žeminančio elgesio rizika, stabdomasis poveikis yra privalomas kaip Chartijos 47 straipsnyje įtvirtintos veiksmingos teisminės gynybos reikalavimo išraiška.

Reikalavimo užtikrinimo priemonių taikymas migracijos bylose yra glaudžiai susijęs su individualių bylos aplinkybių vertinimu. Kadangi šiose bylose sprendžiama dėl

---

399 „ESTT 2018 m. birželio 19 d. sprendimas byloje „Sadikou Gnandi prieš État Belge“ (Nr. C-181/16), § 56, Curia, žiūrėta 2024 m. vasario 2 d., https://infocuria.curia.europa.eu/tabs/document/C/2016/C-0181-16-00000000RP-01-P-01/ARRET/203108-EN-1-html.

400 ESTT priėjo prie priešingos išvados, kai buvo sprendžiama dėl automatinio sustabdymo, kai buvo priimtas sprendimas pagal Dublino reglamentą, „ESTT 2024 m. balandžio 18 d. sprendimas byloje „AHY prieš Minister for Justice“ (Nr. C-359/22), § 55, Curia, žiūrėta 2026 m. sausio 1 d., https://infocuria.curia.europa.eu/tabs/document/C/2022/C-0359-22-00000000RP-01-P-01/ARRET/284882-EN-1-html.

401 „ESTT 2018 m. birželio 19 d. sprendimas byloje „Sadikou Gnandi prieš État Belge“, *supra note*, 399:56.

402 „ESTT 2014 m. gruodžio 18 d. sprendimas byloje „Centre public d'action sociale d'Ottignies-Louvain-la-Neuve prieš Moussa Abdida“ (Nr. C-562/13), § 50, Curia, žiūrėta 2024 m. sausio 18 d., https://infocuria.curia.europa.eu/tabs/document/C/2013/C-0562-13-00000000RP-01-P-01/ARRET/160943-EN-1-html.

403 *Ibid*. § 50; „ESTT 2020 m. rugsėjo 30 d. sprendimas byloje „LM prieš Centre public d'action sociale de Seraing“ (Nr. C-402/19), § 38, Curia, žiūrėta 2024 m. sausio 18 d., https://infocuria.curia.europa.eu/tabs/document/C/2019/C-0402-19-00000000RP-01-P-01/ARRET/231821-EN-1-html.

konkretaus užsieniečio teisinės padėties, asmeninių savybių, šeiminių ryšių, sveikatos būklės ar galimų pasekmių grąžinimo arba išsiuntimo atveju, reikalavimo užtikrinimo priemonių taikymo poreikis kiekvienu atveju vertinamas individualiai. LVAT praktikoje nuosekliai pabrėžiama, kad klausimas dėl reikalavimo užtikrinimo priemonių taikymo turi būti sprendžiamas atsižvelgiant į konkrečioje byloje susiklosčiusias aplinkybes ir negali būti išspręstas remiantis vien kitose bylose suformuluotomis bendro pobūdžio išvadomis[404]. Tačiau, nepaisant individualizuoto vertinimo pobūdžio, naujausioje LVAT praktikoje galima nustatyti tam tikras pasikartojančias aplinkybių grupes, kurioms esant teismai dažniausiai pripažįsta reikalavimo užtikrinimo priemonių taikymo būtinybę. Analizuojama praktika leidžia išskirti tris pagrindines tokių aplinkybių kategorijas: pirma, galimos neatitaisomos arba sunkiai atitaisomos pasekmės užsieniečiui kilmės valstybėje (*non-refoulement* pažeidimas); antra, būtinybė apsaugoti šeimos gyvenimą ir nepilnamečių vaikų interesus; trečia, poreikis užtikrinti veiksmingą teisę į teisminę gynybą ir išsaugoti galimybę realiai pasinaudoti teismo procesu iki galutinio ginčo išsprendimo.

LVAT praktika po UTPĮ pakeitimų rodo dvi tarpusavyje konkuruojančias kryptis. Viena vertus, teismas pripažįsta, kad sprendimo vykdymo sustabdymas migracijos ginčuose yra esminė veiksmingos teisminės gynybos prielaida: be reikalavimo užtikrinimo priemonių pritaikymo pareiškėjas gali būti išsiųstas ir faktiškai prarasti galimybę dalyvauti teismo procese, naudotis teisine pagalba ar efektyviai teikti įrodymus, o tokio išsiuntimo pasekmės gali būti šeimos ryšių nutraukimas ar *non-refoulement* grėsmė. Kitaip tariant, teisė kreiptis į teismą be galimybės sustabdyti išsiuntimą gali tapti iliuzine[405]. Kita vertus, LVAT taiko aukštą įrodinėjimo standartą – reikalaujama, kad žala būtų reali, o ne hipotetinė, tad ne visais atvejais pakanka pateikti argumentus dėl galimų neigiamų pasekmių asmeniniam gyvenimui, ekonominių nuostolių ir pan.[406]. Reikalavimas, kad žala būtų „reali, o ne hipotetinė“, migracijos kontekste neretai susiduria su iššūkiais: išsiuntimo rizika dažnai materializuojasi greitai, o pareiškėjas objektyviai neturi galimybės pateikti išsamių įrodymų apie būsimų padarinių mastą.

Tais atvejais, kai asmuo teigia, kad išsiuntus jį iš Lietuvos gresia *non-refoulement* pažeidimas, LVAT dažniausiai reikalavimo užtikrinimo priemones taiko[407]. Tokiose bylose LVAT pažymi, kad sprendimas dėl prieglobsčio nesuteikimo yra apskųstas ir nėra priimto galutinio teismo sprendimo, todėl pareiškėjas gali būti išsiųstas iš Lietuvos Respublikos dar nepasibaigus teisminiam procesui, o tai gali sukelti neatitaisomą

404 Pavyzdžiui, „LVAT 2026 m. vasario 11 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-750-822/2026“, Infolex, žiūrėta 2026 m. kovo 19 d., https://www.infolex.lt/tp/2364940.

405 Pavyzdžiui, „LVAT 2025 m. rugpjūčio 27 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-899-552/2025“, Infolex, žiūrėta 2025 m. gruodžio 27 d., https://www.infolex.lt/tp/2334823.

406 Pavyzdžiui, „LVAT 2025 m. liepos 16 d. nutartis, Nr. eAS-818-968/2025“, Infolex, žiūrėta 2025 m. liepos 28 d., https://www.infolex.lt/tp/2327141.

407 Pavyzdžiui, „LVAT 2024 m. rugpjūčio 28 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-547-1047/2024“, Infolex, žiūrėta 2024 m. gruodžio 27 d., https://www.infolex.lt/tp/2266234.

arba sunkiai atitaisomą didelę žalą[408]. LVAT taip pat akcentuoja, kad sprendžiant reikalavimo užtikrinimo priemonių taikymo klausimą nėra nagrinėjama bylos esmė, todėl pakanka nustatyti, kad šioje proceso stadijoje negalima vienareikšmiškai atmesti pareiškėjo teiginių apie jam galinčią kilti grėsmę kilmės valstybėje. Dėl šios priežasties teismas ne kartą yra konstatavęs, kad iki galutinio ginčo išsprendimo negalima neabejotinai teigti, jog išsiuntimo atveju pareiškėjas nepatirtų neatitaisomos ar sunkiai atitaisomos didelės žalos, todėl sprendimo vykdymas turi būti sustabdytas[409]. Pastebėtina, kad aplinkybė, jog asmuo pateikė prieglobsčio prašymą, yra lemiama net tada, kai gautos pažymos dėl asmens grėsmės nacionaliniam saugumui, viešajai tvarkai ir visuomenei[410].

Kita vertus, tam tikrais atvejais LVAT netaiko reikalavimo užtikrinimo priemonių. Tais atvejais, kai LVAT netenkina atskirojo skundo dėl reikalavimo užtikrinimo priemonių taikymo, esminis teismo argumentas yra tai, kad išsiuntimo procedūros dar nevykdomos, nors ir Migracijos departamentas nusprendžia, kad prieglobsčio prašytojas privalo būti išsiųstas[411] ar įpareigoja patį prieglobsčio prašytoją išvykti iš Lietuvos[412]. Tačiau pasitaiko, kad reikalavimo užtikrinimo priemonė netaikoma ir remiantis tuo, jog pareiškėjas nepateikė duomenų, pagrindžiančių realų žalos faktą ir dydį[413].

Vis dėlto analizuojama praktika atskleidžia tam tikrą įtampą tarp dviejų LVAT taikomų vertinimo modelių. Vienose bylose pakanka nustatyti, kad šioje proceso stadijoje negalima atmesti neatitaisomos ar sunkiai atitaisomos didelės žalos galimybės dėl *non-refoulement* principo pažeidimo, o kitose bylose iš pareiškėjo reikalaujama pateikti detalesnius būsimos žalos įrodymus. Atsižvelgiant į tai, kad *non-refoulement*

---

408 „LVAT 2025 m. balandžio 2 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-452-968/2025“, Infolex, žiūrėta 2025 m. liepos 3 d., https://www.infolex.lt/tp/2306486; „LVAT 2025 m. kovo 5 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-324-822/2025“, Infolex, žiūrėta 2025 m. kovo 28 d., https://www.infolex.lt/tp/2300409; „LVAT 2025 m. vasario 5 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-237-789/2025“, Infolex, žiūrėta 2025 m. kovo 15 d., https://www.infolex.lt/tp/2294561; „LVAT 2025 m. gruodžio 17 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-1697-525/2025“, Infolex, žiūrėta 2026 m. sausio 27 d., https://www.infolex.lt/tp/2355413.

409 Pavyzdžiui, „LVAT 2026 m. kovo 18 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-826-968/2026“, Infolex, žiūrėta 2026 m. kovo 29 d., https://www.infolex.lt/tp/2402937; „LVAT 2025 m. lapkričio 19 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-1267-463/2025“, Infolex, žiūrėta 2025 m. lapkričio 30 d., https://www.infolex.lt/tp/2349766; „2026 m. sausio 28 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-486-492/2026“, Infolex, žiūrėta 2026 m. vasario 2 d., https://www.infolex.lt/tp/2363558.

410 „LVAT 2025 m. rugsėjo 3 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-967-502/2025“, Infolex, žiūrėta 2025 m. gruodžio 27 d., https://www.infolex.lt/tp/2335882.

411 „LVAT 2025 m. balandžio 9 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-472-629/2025“, Infolex, žiūrėta 2025 m. gruodžio 7 d., https://www.infolex.lt/tp/2307340; „LVAT 2025 m. vasario 19 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-323-442/2025“, Infolex, žiūrėta 2026 m. sausio 2 d., https://www.infolex.lt/tp/2297076.

412 „LVAT 2024 m. lapkričio 20 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-716-575/2024“, Infolex, žiūrėta 2024 m. gruodžio 30 d., https://www.infolex.lt/tp/2280446.

413 „LVAT 2026 m. balandžio 22 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-956-662/2026“, Infolex, žiūrėta 2026 m. liepos 7 d., https://www.infolex.lt/tp/2417340.

principo pažeidimo pasekmės yra negrįžtamo pobūdžio, tokio pobūdžio bylose prioritetas turėtų būti teikiamas prevencinei apsaugai. Todėl tais atvejais, kai egzistuoja bent *prima facie* pagrįsta rizika, kad išsiuntimas gali lemti *non-refoulement* principo pažeidimą, reikalavimo užtikrinimo priemonės turėtų būti taikomos, siekiant išvengti neatitaisomos arba sunkiai atitaisomos didelės žalos. Pereinant prie situacijų, kai užsieniečiui Migracijos departamento sprendimu panaikinamas leidimas gyventi Lietuvoje, pažymėtina, kad LVAT praktikoje galima išskirti dvi situacijas: (i) kai teismas reikalavimo užtikrinimo priemonę taiko, atsižvelgdamas į pareiškėjo ryšius su Lietuva; ir (ii) kai, nepaisant pareiškėjo ryšių, teismas sprendžia, kad jie nesuponuoja didelės žalos atsiradimo tikimybės.

Pastebėtina, kad LVAT didelę reikšmę migracijos bylose teikia vaikų interesams. Administracinių teismų praktikoje laikomasi pozicijos, kad sprendžiant dėl užsieniečių išsiuntimo būtina įvertinti aplinkybes, susijusias su šeimos ryšių išsaugojimu[414]. Be to, LVAT yra nurodęs[415], kad net ir tais atvejais, kai nesprendžiamas prieglobsčio prašymas, yra pagrindas remtis ESTT praktika byloje *K ir L prieš Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid*[416], kurioje nurodoma, kad turi būti vertinami geriausi vaiko interesai. LVAT praktikoje ne kartą teigiamas sprendimas dėl reikalavimo užtikrinimo priemonės taikymo buvo priimtas atsižvelgiant į nepilnamečių vaikų interesus[417]. Pavyzdžiui, pareiškėjas, ilgą laiką gyvenantis Lietuvoje, ginčijo sprendimą dėl jo išsiuntimo. Jis nurodė glaudžius asmeninius ir šeimos ryšius su Lietuva – čia gyvena jo žmona ir nepilnametis vaikas, taip pat veikia jo įkurtas verslas. LVAT, atsižvelgdamas į šeimos vientisumo apsaugos principą ir vaiko interesus, konstatavo, kad pareiškėjo išsiuntimas galėtų sukelti sunkiai atitaisomą žalą šeimos gyvenimui. Teismas akcentavo, jog tokios aplinkybės sudaro pakankamą pagrindą taikyti reikalavimo užtikrinimo priemonę – uždrausti pareiškėjo išsiuntimą iki bylos pabaigos[418]. Kitoje byloje pareiškėjas nurodė turintis stiprius asmeninius ir šeimos ryšius Lietuvoje, čia gyvena jo šeima, vaikai lanko mokyklą. LVAT pažymėjo, kad šios aplinkybės, susijusios su pareiškėjo integracija ir šeimos gyvenimu Lietuvoje, sudaro pagrindą manyti, jog išsiuntimas

---

414 „LVAT 2025 m. kovo 5 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-362-821/2025“, Infolex, žiūrėta 2025 m. liepos 18 d., https://www.infolex.lt/tp/2300098.

415 „LVAT 2026 m. sausio 6 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-1249-556/2026“, Infolex, žiūrėta 2026 m. liepos 1 d., https://www.infolex.lt/tp/2359019.

416 „ESTT 2024 m. birželio 11 d. sprendimas byloje „K ir L prieš Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid“ (Nr. C-646/21), Infolex, žiūrėta 2024 m. balandžio 7 d., https://infocuria.curia.europa.eu/tabs/document/C/2021/C-0646-21-00000000RP-01-P-01/ARRET/286987-EN-1-html.

417 „LVAT 2025 m. sausio 8 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-131-602/2025“, Infolex, žiūrėta 2025 m. kovo 3 d., https://www.infolex.lt/tp/2289423; „LVAT 2025 m. sausio 29 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-1231-520/2025“, Infolex, žiūrėta 2026 m. liepos 18 d., https://www.infolex.lt/tp/2293249; „LVAT 2025 m. kovo 5 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-362-821/2025“, *supra note* 414; „LVAT 2025 m. spalio 8 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS-1157-822/2025“, Infolex, žiūrėta 2025 m. spalio 28 d., https://www.infolex.lt/tp/2342260.

418 „LVAT 2024 m. lapkričio 20 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-777-520/2024“, Infolex, žiūrėta 2024 m. gruodžio 27 d., https://www.infolex.lt/tp/2280331.

galėtų sukelti sunkiai atitaisomą žalą. Atsižvelgiant į vaiko interesų prioritetą ir šeimos vienybės išsaugojimo būtinybę, buvo taikyta reikalavimo užtikrinimo priemonė – pareiškėjo išsiuntimas sustabdytas iki bylos išnagrinėjimo[419]. Taip pat LVAT yra vertinęs tai, kad pareiškėjo vaikai turi Lietuvos pilietybę[420]. Be to, netgi tuo atveju, kai pareiškėjo pilnamečiai vaikai turi Lietuvos pilietybę, o asmuo ilgą laiką gyvena Lietuvoje, LVAT yra taikęs reikalavimo užtikrinimo priemonę[421].

Kitose bylose, nors pareiškėjai ir remiasi šeimyninėmis aplinkybėmis, LVAT atsisako taikyti reikalavimo užtikrinimo priemonę. Pavyzdžiui, pareiškėjas ginčijo Migracijos departamento sprendimą, kuriuo jam penkeriems metams buvo uždrausta atvykti į Lietuvos Respubliką, remiantis tuo, kad jis gali kelti grėsmę valstybės saugumui. Pareiškėjas kreipėsi į teismą, prašydamas taikyti reikalavimo užtikrinimo priemonę – sustabdyti sprendimo galiojimą iki bylos išnagrinėjimo iš esmės. Jis argumentavo, kad sprendimas sukels neatitaisomą žalą tiek jam, tiek jo pilnamečiam sūnui, kuris turi sveikatos problemų ir gyvena Lietuvoje. LVAT konstatavo, kad pareiškėjo nurodytas poreikis būti kartu su pilnamečiu sūnumi dėl jo sveikatos būklės nesudaro pagrindo manyti, kad sūnui reikalinga nuolatinė priežiūra. Taip pat nebuvo pateikta įrodymų, jog galimos neigiamos pasekmės būtų tokio pobūdžio, kad jų pašalinimas taptų itin sudėtingas[422].

Kaip ir valstybės tarnybos ar konkurencijos teisės pažeidimų bylose, LVAT paprastai netaiko reikalavimo užtikrinimo priemonių vien dėl gresiančių ekonominių pasekmių. LVAT atsisako taikyti reikalavimo užtikrinimo priemonę, nes vien ekonominiai ryšiai ar finansinės pasekmės, pavyzdžiui, darbo praradimas[423], studijos[424], nuomos būsto netekimas[425], nesant kitų svarbių aplinkybių, nelaikomos pakankamu pagrindu reikalavimo užtikrinimo priemonėms taikyti. Kita vertus, LVAT kartais, esant panašioms situacijoms, priima ir skirtingus sprendimus.

Pavyzdžiui, pareiškėjui buvo uždrausta penkeriems metams atvykti į Lietuvos Respubliką ir įrašytas atitinkamas perspėjimas į Šengeno informacinę sistemą, kuris

---

419 „LVAT 2024 m. spalio 2 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-646-624/2024“, Infolex, žiūrėta 2024 m. liepos 30 d., https://www.infolex.lt/tp/2270679.

420 „LVAT 2025 m. gruodžio 10 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-1665-602/2025“, Infolex, žiūrėta 2026 m. liepos 18 d., https://www.infolex.lt/tp/2353923.

421 „LVAT 2025 m. spalio 8 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-1156-822/2025“, Infolex, žiūrėta 2026 m. sausio 18 d., https://www.infolex.lt/tp/2342259.

422 „LVAT 2025 m. balandžio 9 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-498-556/2025“, Infolex, žiūrėta 2026 m. sausio 1 d., https://www.infolex.lt/tp/2307342.

423 „LVAT 2025 m. kovo 5 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-336-575/2025“, Infolex, žiūrėta 2026 m. sausio 9 d., https://www.infolex.lt/tp/2300096.

424 „LVAT 2025 m. kovo 19 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-404-492/2025“, Infolex, žiūrėta 2025 m. liepos 27 d., https://www.infolex.lt/tp/2303791.

425 „LVAT 2025 m. sausio 22 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-201-463/2025“, Infolex, žiūrėta 2025 m. rugsėjo 18 d., https://www.infolex.lt/tp/2292324; „LVAT 2025 m. sausio 15 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-169-789/2025“, Infolex, žiūrėta 2026 m. liepos 18 d., https://www.infolex.lt/tp/2290637.

apribojo pareiškėjo galimybę atvykti ir į kitas Šengeno erdvei priklausančias valstybes. Migracijos departamento sprendimas priimtas, įvertinus, kad užsienietis gali kelti grėsmę valstybės saugumui ar viešajai tvarkai. Pareiškėjas nurodė, kad nuo 2009 metų gyvena ir dirba Lietuvoje, turi deklaruotą gyvenamąją vietą, yra teisininkas ir logistikos įmonių grupės akcininkas. Nuo 2023 metų Lietuvoje gyvena ir jo sutuoktinė – Izraelio ir Rusijos pilietė. Pats pareiškėjas, remdamasis repatriacijos pagrindu, taip pat turi Izraelio pilietybę. Be to, pareiškėjas su šeima turi nekilnojamojo turto Graikijoje. LVAT, vertindamas pareiškėjo pateiktas aplinkybes, pažymėjo, kad pareiškėjas nebegali atvykti į Lietuvą ar kitas Šengeno šalis, kol nepriimtas galutinis sprendimas byloje. Tai, teismo vertinimu, galėtų sukelti neatitaisomą ar sunkiai atitaisomą žalą – būtų apribota pareiškėjo teisė į šeimos gyvenimą, nuolatinį gyvenimą Lietuvoje, ekonominę veiklą ir galimybė pasinaudoti teise į teisminę gynybą[426].

LVAT kitoje byloje sprendė priešingai. Pareiškėja argumentavo, kad sprendimo nevykdymas jai sukeltų neatitaisomą ar sunkiai atitaisomą žalą, nes Italija yra jos ekonominių interesų centras: netekus galimybės gyventi Šengeno erdvėje, būtų prarastas darbas, socialiniai ryšiai, taip pat Italijos migracinis statusas. Pareiškėja apeliacinės instancijos teismui pateikė papildomą darbo sutartį su bendrove „Hermes Italie“, sudarytą 2024 m. lapkričio 20 d., tačiau pirmosios instancijos teismui šis dokumentas nebuvo pateiktas. Apeliacinės instancijos teismas nusprendė šio įrodymo nevertinti, kadangi nebuvo nurodytos priežastys, kodėl dokumentas nepateiktas anksčiau, ir nenustatyta, kad jo pateikimo būtinybė būtų iškilusi vėliau. Teisėjų kolegija, įvertinusi pareiškėjos nurodytus argumentus ir byloje pateiktus įrodymus, pritarė pirmosios instancijos teismo išvadai, kad nėra pagrindo konstatuoti neatitaisomos ar sunkiai atitaisomos žalos grėsmės. Pabrėžta, kad vien pareiškėjos ekonominiai ar socialiniai ryšiai su Italija ir galimi jų praradimai savaime nesudaro pagrindo taikyti reikalavimo užtikrinimo priemonę – pareiškėja nepateikė duomenų, jog tokių pasekmių pašalinimas būtų neįmanomas ar itin sudėtingas. Be to, pareiškėjos darbo sutartis buvo terminuota (iki 2024 m. gruodžio 31 d.), o kiti pateikti įrodymai taip pat nepatvirtino išskirtinių aplinkybių[427].

Atskirą reikalavimo užtikrinimo priemonių taikymo pagrindų grupę sudaro bylos, kuriose LVAT sprendimo vykdymo sustabdymo būtinybę sieja su teisės į veiksmingą teisminę gynybą užtikrinimu. Tokiose bylose teismas pabrėžia, kad išsiuntus pareiškėją iš Lietuvos Respublikos iki galutinio teismo sprendimo priėmimo jis gali faktiškai netekti galimybės veiksmingai dalyvauti procese, naudotis valstybės garantuojama teisine pagalba, teikti paaiškinimus ir įrodymus bei tinkamai ginti savo teises teisme[428].

---

426 „LVAT 2025 m. vasario 19 d. nutartį administracinėje byloje Nr. eAS-332-525/2025“, Infolex, žiūrėta 2026 m. sausio 16 d., https://www.infolex.lt/tp/2297349.

427 „LVAT 2025 m. sausio 15 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-203-662/2025“, Infolex, žiūrėta 2026 m. kovo 1 d., https://www.infolex.lt/tp/2291444.

428 „LVAT 2026 m. gegužės 13 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-1001-662/2026“, Infolex, žiūrėta 2026 m. liepos 18 d., https://www.infolex.lt/tp/2421736; „LVAT 2026 m. kovo 25 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-827-492/2026“, Infolex, žiūrėta 2026 m. liepos 18 d., https://www.infolex.lt/tp/2412129.

Dėl šios priežasties LVAT ne kartą yra konstatavęs, kad reikalavimo užtikrinimo priemonės taikymas yra būtinas siekiant užtikrinti veiksmingą teisminę gynybą.

Vis dėlto teisės į veiksmingą teisminę gynybą argumentas ne visais atvejais lemia reikalavimo užtikrinimo priemonių taikymą. Pavyzdžiui, LVAT atsisakė taikyti reikalavimo užtikrinimo priemones, nors pareiškėjai rėmėsi būtent teisės į teisminę gynybą apsauga. Tokiais atvejais teismas akcentavo, kad pareiškėjo interesai gali būti ginami ir jam esant už Lietuvos Respublikos ribų, kad procesas gali vykti nuotoliniu būdu, o pareiškėjas gali būti atstovaujamas advokato[429]. Taip pat pažymėta, kad vien aplinkybė, jog asmuo bus išsiųstas iš Lietuvos Respublikos, savaime nereiškia, kad jo teisė į veiksmingą teisminę gynybą bus pažeista. Todėl praktikoje susiformavo dvi skirtingos argumentavimo kryptys: vienose bylose išsiuntimas vertinamas kaip pakankamas pagrindas konstatuoti grėsmę veiksmingai teisminei gynybai, o kitose laikoma, kad šią teisę galima užtikrinti ir po išsiuntimo, pasitelkiant atstovavimą ar nuotolines procesines priemones.

Apibendrinant pažymėtina, kad LVAT praktikoje sprendžiant reikalavimo užtikrinimo priemonių taikymo klausimą migracijos bylose pastebimi tam tikri vertinimo nenuoseklumai. Nors teismas pabrėžia individualių bylos aplinkybių reikšmę, panašiose situacijose ne visuomet taikomi vienodi vertinimo kriterijai. Siekiant užtikrinti nuoseklesnę teisminę praktiką ir veiksmingesnę pagrindinių teisių apsaugą, sprendžiant dėl reikalavimo užtikrinimo priemonių taikymo pirmiausia turėtų būti vertinama galima *non-refoulement* principo pažeidimo rizika. Tais atvejais, kai pareiškėjas pateikia *prima facie* argumentus dėl galimos grėsmės kilmės valstybėje, prioritetas turėtų būti teikiamas prevencinei apsaugai ir reikalavimo užtikrinimo priemonės iš esmės turėtų būti taikomos iki galutinio ginčo išsprendimo. Antra, reikšminga aplinkybe turėtų būti laikomi pareiškėjo socialiniai ir šeiminiai ryšiai Lietuvoje, ypač nepilnamečių vaikų buvimas, santuokiniai ar kiti ilgalaikiai šeimos santykiai bei ilgalaikis teisėtas gyvenimas Lietuvoje, nes išsiuntimas tokiais atvejais gali sukelti negrįžtamas pasekmes teisės į šeimos gyvenimą įgyvendinimui. Trečia, teismas turėtų vertinti, ar išsiuntimas nesukurs kliūčių pareiškėjui veiksmingai pasinaudoti teise į teisminę gynybą, įskaitant galimybę dalyvauti procese, naudotis teisine pagalba, teikti paaiškinimus ir įrodymus bei užtikrinti būsimo teismo sprendimo veiksmingumą.

Kitas probleminis aspektas yra tai, kad nėra vieningos praktikos dėl to, koks būtent Migracijos departamento sprendimas gali lemti reikalavimo užtikrinimo priemonės taikymą. Viena vertus, LVAT pripažįsta, kad kol nepriimtas sprendimas, kad užsienietis išsiunčiamas iš Lietuvos, nėra pagrindo taikyti reikalavimo užtikrinimo priemonės. LVAT vertinimu, nepateikus duomenų, patvirtinančių, jog yra pradėta procedūra dėl pareiškėjo grąžinimo į kilmės šalį / išsiuntimo iš Lietuvos Respublikos, reikalavimo užtikrinimo priemonės taikymas siejamas su atsakovo veiksmais, kurie neatlikti. Taigi tai nesudaro pagrindo konstatuoti, jog pareiškėjas gali patirti neatitaisomą arba

429 „LVAT 2025 m. gruodžio 17 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-1704-968/2025“, Infolex, žiūrėta 2025 m. gruodžio 18 d., https://www.infolex.lt/tp/2355414.

sunkiai atitaisomą didelę žalą, ir taikyti reikalavimo užtikrinimo priemonę[430]. LVAT praktikoje yra atvejų, kai nors Migracijos departamentas ir nusprendžia grąžinti asmenį į kilmės valstybę, įvertinus, kad būtent pastarasis sprendimas neginčijamas nagrinėjamoje byloje, atsisako taikyti reikalavimo užtikrinimo priemonę[431]. Taigi asmuo turi inicijuoti du skirtingus teisminius ginčus. LVAT praktika atskleidžia, kad LVAT, pasisakydamas dėl sprendimų, kuriais užsienietis įpareigojamas savanoriškai išvykti, yra pažymėjęs, kad tokie sprendimai pagal savo pobūdį nėra priverstiniai, t. y. užsienietis per nustatytą laiką Lietuvos Respublikos teritoriją privalo palikti savarankiškai, todėl ir pagrindo taikyti reikalavimo užtikrinimo priemonę nėra, nes nėra duomenų, jog Migracijos departamentas priėmė sprendimą, kuriuo pareiškėja išsiunčiama iš Lietuvos Respublikos[432]. Tai reiškia, kad teismui turi būti pateikti duomenys, iš kurių būtų galima spręsti, jog užsienietis realiai išsiunčiamas iš Lietuvos[433].

Kita vertus, esant analogiškoms aplinkybėms, t. y. kai asmuo bylose ginčijo sprendimą dėl prieglobsčio nesuteikimo, tačiau Migracijos departamentas buvo priėmęs kitą sprendimą dėl pareiškėjo išsiuntimo, kuris nebuvo nagrinėjamos bylos dalykas, priėmė visiškai priešingą sprendimą: LVAT nurodė, kad, esant nustatytoms aplinkybėms, tai, kad pareiškėjas ginčija sprendimą dėl prieglobsčio nesuteikimo, o ne išsiuntimo sprendimą, nesudaro esminių procesinių kliūčių taikyti reikalavimo užtikrinimo priemonę, t. y. sustabdyti išsiuntimo sprendimo vykdymą iki įsiteisės teismo procesinis sprendimas administracinėje byloje[434].

Taip pat yra nemažai praktikos, kur reikalavimo užtikrinimo priemonė pritaikoma, nors užsienietis įpareigojamas išvykti iš Lietuvos teritorijos, tačiau dar nepriimtas sprendimas išsiųsti užsienietį iš Lietuvos[435]. LVAT tokiais atvejais vertina, kad užsieniečiui neįvykdžius sprendimo dėl įpareigojimo išvykti, kils realios pasekmės – gali

---

430 „LVAT 2026 m. sausio 14 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-422-968/2026“, Infolex, žiūrėta 2026 m. kovo 18 d., https://www.infolex.lt/tp/2360015; „LVAT 2025 m. lapkričio 5 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-1370-662/2025“, Infolex, žiūrėta 2026 m. kovo 19 d., https://www.infolex.lt/tp/2346574.

431 „LVAT 2025 m. gruodžio 10 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-2694-525/2025“, Infolex, žiūrėta 2026 m. sausio 1 d., https://www.infolex.lt/tp/2353678.

432 „LVAT 2024 m. lapkričio 20 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-716-575/2024“, Infolex, žiūrėta 2025 m. birželio 18 d., https://www.infolex.lt/tp/2280446.

433 „LVAT 2024 m. rugsėjo 24 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-618-662/2024“, Infolex, žiūrėta 2026 m. kovo 18 d., https://www.infolex.lt/tp/2269352; „LVAT 2024 m. rugsėjo 11 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-436-463/2024, Infolex, žiūrėta 2026 m. kovo 18 d., https://www.infolex.lt/tp/2268049“; „LVAT 2024 m. liepos 31 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-549-662/2024“, Infolex, žiūrėta 2026 m. kovo 18 d., https://www.infolex.lt/tp/2261321; „LVAT 2025 m. balandžio 9 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-472-629/2025“, *supra note* 411; „LVAT 2025 m. vasario 19 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-323-442/2025“, Infolex, žiūrėta 2026 m. kovo 18 d., https://www.infolex.lt/tp/2297076.

434 „LVAT 2025 m. lapkričio 19 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-1385-442/2025“, Infolex, žiūrėta 2026 m. kovo 18 d., https://www.infolex.lt/tp/2350513.

435 „LVAT 2024 m. spalio 2 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-646-624/2024“, *supra note* 419.

būti priimtas sprendimas dėl išsiuntimo iš Lietuvos Respublikos į kilmės valstybę[436].

Analizuojama LVAT praktika atskleidžia, kad nėra susiformavęs nuoseklus standartas dėl to, kokio pobūdžio Migracijos departamento sprendimas turi būti laikomas pakankamu pagrindu taikyti reikalavimo užtikrinimo priemones. Vienose bylose teismas laikosi pozicijos, kad reikalavimo užtikrinimo priemonės gali būti taikomos tik esant realiai ir tiesioginei išsiuntimo grėsmei, todėl sprendimas dėl prieglobsčio nesuteikimo ar įpareigojimo išvykti iš Lietuvos Respublikos savaime nesudaro pagrindo sustabdyti jo vykdymą. Kitose bylose pripažįstama, kad jau pats išsiuntimo rizikos egzistavimas, net jei sprendimas dėl išsiuntimo nėra ginčijamos bylos dalykas, gali pateisinti reikalavimo užtikrinimo priemonių taikymą. Tokia nevienoda praktika lemia situaciją, kai užsieniečiui tampa sudėtinga numatyti, kokiu procesiniu momentu ir dėl kurio konkretaus Migracijos departamento sprendimo jis turi kreiptis į teismą siekdamas apsaugoti savo teises.

Ši problema yra ypač reikšminga atsižvelgiant į tai, kad pagal UTPĮ sprendimai dėl užsieniečio išsiuntimo iš Lietuvos Respublikos paprastai vykdomi nedelsiant (UTPĮ 127 straipsnis). Dėl to užsieniečiui gali tekti inicijuoti kelis tarpusavyje susijusius teisminius procesus dėl skirtingų Migracijos departamento sprendimų, nors visi jie yra susiję su ta pačia teisine situacija – jo buvimu Lietuvos Respublikoje. Tokiu atveju teisės kreiptis į teismą įgyvendinimas tampa pernelyg formalizuotas ir priklausomas nuo procesinių niuansų, o ne nuo realaus poreikio užtikrinti veiksmingą teisių apsaugą. Todėl tais atvejais, kai ginčijamas sprendimas gali lemti tolesnį užsieniečio išsiuntimą arba sukuria realią ir artimą išsiuntimo riziką, reikalavimo užtikrinimo priemonių taikymo klausimas turėtų būti sprendžiamas vertinant faktines tokio sprendimo pasekmes pareiškėjo teisinei padėčiai, o ne vien formaliai atsižvelgiant į ginčijamo administracinio sprendimo pavadinimą ar jo vietą migracijos procedūrų sistemoje. Priešingu atveju susidaro situacija, kai teisė kreiptis į teismą tampa iliuzine, nes galutinis teismo sprendimas gali būti priimtas jau po to, kai užsienietis yra išsiųstas iš Lietuvos Respublikos ir nebegali veiksmingai pasinaudoti teisminės gynybos priemonėmis.

2.2. Sprendimų apskundimo problematika užtikrinant teisę kreiptis į teismą

Šiame skyriuje nagrinėjama, kaip apibrėžti teisės kreiptis į teismą ribas tais atvejais, kai ginčijami tarpinio pobūdžio (parengiamieji ar procedūriniai) viešojo administravimo subjektų sprendimai bei teismo sprendimai, kurie negali būti skundžiami aukštesnės instancijos teismui. Mokslinėje literatūroje pripažįstama, kad tarpinio pobūdžio administraciniai aktai paprastai negali būti skundo objektu[437]. To priežastys yra tai,

436 „LVAT 2025 m. kovo 5 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-362-821/2025“, *supra note* 414; „LVAT 2025 m. sausio 29 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-1231-520/2025“, Infolex, žiūrėta 2025 m. spalio 25 d., https://www.infolex.lt/tp/2293249.

437 Alexander H. Türk, *Judicial Review in the European Union* (Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2025), 78.

kad tokio pobūdžio sprendimai skirti tik tam, kad būtų priimtas galutinis individualus administracinis aktas, kuris ir sukels teisines pasekmes[438]. Dėl to tarpiniai aktai skirti tik sudaryti prielaidas galutiniam sprendimui priimti ir gali būti skundžiami kartu su galutiniu administraciniu sprendimu[439]. Kita vertus, net ir tarpiniai administraciniai aktai gali tapti savarankišku skundo dalyku, jei jie sukelia materialinio pobūdžio teisines pasekmes[440].

Taip pat nagrinėjami ir teismo sprendimai, kurie negali būti skundžiami aukštesnės instancijos teismui. Pirmosios instancijos teismui išdavus leidimą atlikti patikrinimą ūkio subjekto naudojamose patalpose, pirmosios instancijos teismo sprendimą gali skųsti tik Konkurencijos taryba, jei leidimas neišduodamas, tuo tarpu ūkio subjektas, kurio atžvilgiu yra atliekami veiksmai, net ir po patikrinimo negali skųsti tokio teismo sprendimo. Pavyzdžiui, atvejis, kai *Senukų* byloje Konkurencijos tarybos sprendimas pradėti tyrimą, o vėliau atlikti patikrinimą, negalėjo būti skundžiamas teismui, buvo konstatuotas EŽTK pažeidimas[441]. ESTT praktikoje, nors ir nereikalaujama, kad būtų suteikta galimybė skųsti tarpinio pobūdžio sprendimų, tokie sprendimai gali būti skundžiami, jei kyla materialinio pobūdžio teisinės pasekmės[442].

Lietuvos administracinėje teisėje visi asmenys turi teisę skųsti individualius administracinius aktus, jei tai yra administracinis aktas, sukeliantis materialinio pobūdžio teisines pasekmes. Teismų praktikoje, aiškinant tarpinio administracinio akto, kaip ginčo dalyko, sampratą, laikomasi nuostatos, kad tarpiniai (procedūriniai) aktai gali būti nagrinėjami ginčo tvarka tik tuomet, kai: (i) jie sudaro individualaus administracinio akto dalį (tokiu atveju, laiko požiūriu, jie vis tiek skundžiami priėmus galutinį individualų aktą); arba (ii) jie realiai užkerta kelią subjektyvių teisių įgyvendinimui ar įgijimui, priimant individualų aktą. Vis dėlto dauguma tarpinių procedūrinių, faktinio (konstatuojamojo) pobūdžio ir rekomendacinių aktų (nuomonių) nepriskirtini teismų kompetencijai[443].

Taigi esminė įtampa kyla tarp dviejų aiškinimo krypčių:

(i) formaliosios, kuri skundžiamumą sieja su galutiniais teisinius padarinius sukeliančiais aktais; ir

(ii) materialiosios, kuri akcentuoja realų, apčiuopiamą poveikį asmens teisinei

---

438 Luszcz, *supra not*e, 344: 123.

439 Mariolina Eliantonio ir kt. (eds), *Indirect Judicial Review in Administrative Law: Legality vs Legal Certainty in Europe* (1st edn) (London: Routledge, 2022).

440 Paul Craig, *EU Administrative Law* (3rd edn) (Oxford: Oxford University Press, 2018), 266.

441 „EŽTT 2023 m. balandžio 4 d. sprendimas byloje „Kesko Senukai Lithuania prieš Lietuvą", *supra note*, 200.

442 Pavyzdžiui, „ESTT 1981 m. lapkričio 11 d. sprendimas byloje „International Business Machines Corporation prieš Europos Bendrijos komisiją" (Nr. C-60/81), § 9, Curia, žiūrėta 2023 m. balandžio 15 d., https://infocuria.curia.europa.eu/tabs/document/C/1981/C-0060-81-00000000RD-01-P-01/ARRET/91289-EN-1-pdf.

443 Laura Paškevičienė, „Asmens teisės kreiptis į teismą įgyvendinimas administraciniuose teismuose ikiteisminio ginčų nagrinėjimo reguliavimo aspektais", *Dabarties iššūkiai teismams, užtikrinant žmogaus teises* (Vilnius: Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas, 2018): 206–249, 236.

padėčiai, nepaisant sprendimo formalaus statuso.

Formaliojoje aiškinimo kryptyje savarankiškas skundo objektas yra galutinis individualus administracinis aktas, kuris *ex lege* tiesiogiai sukuria, pakeičia ar panaikina ginčo subjekto teises ar pareigas. Parengiamieji ar vidaus dokumentai (tarnybinio patikrinimo išvados, komisijų protokolai, metodinės rekomendacijos, procesiniai pranešimai), kol patys savaime nesukelia materialinių pasekmių, nelaikomi atskiru administracinės bylos objektu ir vertinami kartu su vėlesniu galutiniu sprendimu. O materialiojoje aiškinimo kryptyje skundžiamumas priklauso nuo faktinio (materialiojo) poveikio asmens teisinei padėčiai, nepaisant formalaus akto kvalifikavimo kaip tarpinio. Sprendimas laikomas skundžiamu, jeigu jis tiesiogiai sukelia reikšmingas pasekmes (pavyzdžiui, nušalinimas ir pajamų praradimas, procedūrinės prieigos užkirtimas, laisvės suvaržymas, buvimo valstybės teritorijoje ribojimas), o vėlesnė kontrolė nebegalėtų efektyviai apsaugoti pažeistų teisių. Idealiu atveju šios kryptys turėtų viena kitą papildyti – formalus požiūris užtikrina procedūrinę tvarką ir proceso koncentracijos principą, bet yra ribotas tiek, kiek tai leidžia teisinių pasekmių kriterijus; šis požiūris negali paneigti teisės į teismą, kai realus poveikis atsiranda dar iki galutinio administracinio akto. Materialioji kryptis čia veikia kaip korekcinis mechanizmas: jis įjungiamas tada, kai faktinės pasekmės yra akivaizdžios, reikšmingos ir sunkiai atitaisomos, o formalioji aiškinimo kryptis nesuteikia veiksmingos apsaugos. Taigi turėtų būti kalbama ne apie alternatyvias, o apie kumuliatyvias patikras: formalusis kriterijus užtikrina proceso koncentraciją, o materialusis neleidžia paneigti teisės į teisingą teismą susiformavus realioms, *ex nunc* pasireiškiančioms pasekmėms.

Vis dėlto aktualioje teismų praktikoje toks modelis aiškiai neišskiriamas. Tiek tarptautiniai teismai[444], tiek nacionaliniai teismai[445] savo praktikoje pažymi, kad tarpiniai, teisinių pasekmių nesukeliantys sprendimai, neskundžiami teismui. Teisminės kontrolės objektu tegali būti tik tokie viešojo administravimo subjektų sprendimai, kurie daro įtaką materialiosioms asmens teisėms ar pareigoms[446]. Antai, LVAT, aiškindamas ABTĮ 33 straipsnio 2 dalies 1 punktą, pagal kurį atsisakoma priimti skundą (prašymą, pareiškimą), jeigu skundas (prašymas, pareiškimas) nenagrinėtinas teismų, yra nurodęs, kad ginčo administracinėje byloje dalyku gali būti tik toks viešojo administravimo subjekto priimtas administracinis aktas, kuris atitinkamiems asmenims nustato tam tikras teises ar pareigas, sukelia teisines pasekmes, todėl skundas negali būti teikiamas dėl tarpinių viešojo administravimo subjekto priimamų dokumentų, kuriais siekiama

444 Pavyzdžiui, ESTT praktikoje nereikalaujama, kad asmenys turėtų galimybę skųsti tarpinius sprendimus, išskyrus, kai jie sukelia materialinės pasekmes: *supra note*, 9: 1289; „EŽTT 2009 m. spalio 15 d. sprendimas byloje „Micallef prieš Maltą“, *supra note*, 90.

445 Pavyzdžiui, „LVAT 2025 m. liepos 30 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-473-968/2025“, Infolex, žiūrėta 2026 m. sausio 2 d., https://www.infolex.lt/tp/2329187.

446 Pavyzdžiui, „LVAT 2021 m. rugsėjo 15 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-473-442/2021“, Infolex, žiūrėta 2025 m. spalio 26 d., https://www.infolex.lt/tp/2024258.

parengti ar sudaryti prielaidas priimti galutinį sprendimą[447]. Tai kartojama ir doktrinoje. Pavyzdžiui, kaip nurodė prof. Ieva Zubrė, tarpiniai procedūriniai aktai yra tokie aktai, kuriais siekiama parengti ar sudaryti prielaidas galutinio sprendimo parengimui ir skundų dėl tokių sprendimų administraciniai teismai nenagrinėja[448].

Tarpinių sprendimų skundžiamumo modelis yra aktualus ne tik Lietuvos, bet ir kitų Europos valstybių administracinės teisės kontekste. Skirtingos Europos teisinės sistemos iš esmės laikosi bendros nuostatos, jog teismui gali būti skundžiami tik tie administraciniai aktai, kurie realiai daro įtaką asmens teisinei padėčiai, t. y. sukelia tiesiogines teisines pasekmes.

Prancūzijos teismai išlaiko tam tikrą vidinių administracinių priemonių – *mesures d'ordre intérieur* – kategoriją, kurių poveikis laikomas pernelyg menku, kad jos būtų pripažintos *actes faisant grief*[449]. Pavyzdžiui, Conseil d'État 2015 m. rugsėjo 25 d. sprendime buvo aiškiai pasakyta, kad vidaus tvarkos priemonės, net jei jos daro tam tikrą faktinį poveikį, neskundžiamos, išskyrus atvejus, kai jos iš esmės riboja asmens teises ar laisves[450].

Vokiškoje administracinėje teisėje egzistuoja praktikos, kurios gali būti laikomos analogiškomis tarpinių aktų skundžiamumo klausimui. Pagal Vokietijos teisę tarpinės (vok. *vorbereitende*) procedūrinės priemonės paprastai savarankiškai neskundžiamos tol, kol jos nesukelia išorinių (vok. *Außenwirkung*) ir reguliuojančių (vok. *Regelungswirkung*) teisinių pasekmių, todėl jų teisėtumas tikrinamas kartu su galutiniu sprendimu[451].

Lenkijos administraciniai teismai taiko panašų principą: skundžiamu laikomas tik toks sprendimas, kuris pakeičia, panaikina ar nustato pareiškėjo teisinę padėtį[452]. Parengiamieji sprendimai gali būti vertinami tik kartu su galutiniu aktu, kai jų poveikis tampa realus.

Apibendrinant, galima teigti, kad šiuolaikinėje Europos teisėje itin pabrėžiama materialioji kryptis, arba kitaip efektyvaus poveikio kriterijus, pagal kurį sprendimo skundžiamumas priklauso nuo jo faktinio poveikio, o ne nuo formalios kvalifikacijos. Taip LVAT praktika, pagal kurią teismas vertina, ar konkretus sprendimas realiai daro įtaką asmens teisėms, iš esmės atitinka moderniųjų Europos administracinių jurisdikcijų tendencijas.

---

447 „LVAT 2023 m. gruodžio 6 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-684-1047/2023", Infolex, žiūrėta 2024 m. rugpjūčio 3 d., https://www.infolex.lt/tp/2210764.

448 Deviatnikovaitė, *Administracinė teisė: bendroji dalis: vadovėlis, supra note,* 23: 456.

449 Marie Lapaire, *Les actes préparatoires: À la recherche d'une catégorie juridique* (Paris: L'Harmattan, 2023).

450 Conseil d'État, Section, 25 septembre 2015, Mme Bourjolly (n° 372624), Rec. Lebon, ECLI:FR:CESEC:2015:372624.

451 Oficialus vertimas į anglų kalbą: Appeals against procedural acts by authorities may only be asserted at the same time as appeals which are admissible against the factual decision. This shall not apply if official procedural acts may be executed or are handed down against a party which is not involved (VwGO § 44a).

452 Lenkijos administracinio proceso įstatymas „The Law on Proceedings before Administrative Courts" (2002 m. rugpjūčio 30 d.), *Journal of Laws* 2002, Nr. 153, poz. 1270.

2.2.1 Konkuruojančios vertybės ir jų derinimas: valstybės tarnybos ir migracijos ginčų bylos

Valstybės tarnybos ir migracijos bylose priimtinumo institutas atskleidžia nuoseklią doktrininę įtampą tarp dviejų konkuruojančių vertybių: (i) proceso spartos ir nepertraukiamumo (procesinės ekonomijos, bylų koncentracijos, procedūrų nedalumo); ir (ii) asmens teisių apsaugos (teisės kreiptis į teismą ir veiksmingos teisminės gynybos). Pozityvioji teisė ir teismų praktika, įtvirtindamos prioritetą galutiniams individualiems administraciniams aktams, skundžiamumą sieja su tiesioginių materialinių teisinių pasekmių buvimu. Tačiau praktikoje tarpinio (parengiamojo ar procedūrinio) pobūdžio sprendimai neretai *ex nunc* transformuoja pareiškėjo teisinę arba faktinę padėtį (pavyzdžiui, nušalinimas, procedūros nenagrinėjimas ar sustabdymas), sukurdami negrįžtamų ar sunkiai atitaisomų padarinių riziką[453].

Šios dvi bylų kategorijos ypač aiškiai parodo minėtą įtampą. Valstybės tarnybos ir migracijos bylose vyrauja formalus priimtinumo modelis: skundžiamas galutinis aktas, o tarpiniai dokumentai paprastai vertinami kartu su juo. Tai saugo procesinę tvarką, bet rizikuoja per anksti eliminuoti skundą, jei tarpinis sprendimas jau realistiškai paveikė asmens teisinę padėtį (pavyzdžiui, nušalinimas nuo pareigų). Kita vertus, išimtys demonstruoja tai, kad teismai vertina ir kilsiančias pasekmes dėl tarpinio sprendimo. Pavyzdžiui, tiek migracijos, tiek valstybės tarnybos bylose tam tikrais atvejais pripažįstama, kad ir tarpiniai sprendimai gali sukurti materialines pasekmes, todėl jie gali būti savarankišku bylos dalyku.

Valstybės tarnybos santykius reglamentuojantys teisės aktai atspindi bendrą administracinių teisės aktų tendenciją, kad neapibrėžiami visi galimi atvejai, kai asmuo gali kreiptis į teismą. Numatoma viso labo tik galimybė skųsti sprendimą dėl tarnybinės nuobaudos skyrimo ar dėl pripažinimo, kad valstybės tarnautojas padarė tarnybinį nusižengimą, ir dėl paskirtos nuobaudos[454]. Iš teisės aktų leidėjo perspektyvos tai rodo formaliąją kryptį kaip dominuojantį elementą.

Vis dėlto teismų praktikoje formalioji kryptis kur kas mažiau išreikšta. Teismų praktikoje akcentuojama, kad valstybės tarnautojai iš esmės turi teisę kreiptis į teismą, tačiau kartu pripažįstama, kad tam tikrais atvejais ši teisė yra ribojama[455]. LVAT praktikos analizė atskleidžia, kad šiuo aspektu dažniausiai pasitaikantys skundai yra dėl to, kad pirmosios instancijos teismas atsisako nagrinėti pateiktus skundus kaip tarpinius sprendimus, kurie nesukelia materialinių teisinių pasekmių. LVAT nuosekli praktika aiškiai rodo, kad tokiais atvejais šis klausimas neturėtų būti sprendžiamas skundo priėmimo stadijoje, kadangi negalima vienareikšmiškai konstatuoti, kad ginčijamas aktas nedaro įtakos pareiškėjo materialiniams teisiniams interesams, todėl pareiškėjui turi

---

453 Türk, *supra note*, 437: 78.

454 „Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymas Nr. Nr. VIII-1316“, *Valstybės žinios*, 1999 m. liepos 8 d., Nr. 66-2130, 25 straipsnio 6 dalis.

455 „LVAT 2019 m. kovo 27 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS-216-575/2019“, Infolex, žiūrėta 2024 m. spalio 5 d., https://www.infolex.lt/tp/1711196.

būti suteikta teisė ginti savo galimai pažeistas teises ar teisėtus interesus teisme[456].

Pavyzdžiui, ABTĮ taikymo prasme tarnybinio patikrinimo išvada negali būti laikoma teisės aktu, tiesiogiai nustatančiu tikrinamam pareigūnui atitinkamas teises ar pareigas[457], tačiau tam tikrais atvejais net ir tokie sprendimai gali būti pripažįstami kaip sukeliantys materialines pasekmes, jei dėl susiklosčiusių faktinių aplinkybių tai tampa galutiniu sprendimu[458].

LVAT praktikoje yra ir kitų atvejų, kai tarpinis sprendimas pripažįstamas tokiu, dėl kurio galima kreiptis į teismą. Pavyzdžiui, pareiškėja skundė Policijos departamento Smurto ir priekabiavimo komisijos išvadą, kurioje konstatuota, kad jos buvusios vadovės veiksmai nelaikytini psichologiniu smurtu. Ji prašė išvadą panaikinti ir pripažinti, kad Policijos departamentas neužtikrino tinkamų darbo sąlygų. Pirmosios instancijos teismas bylą nutraukė, konstatavęs, kad Komisijos išvada nesukelia teisinių pasekmių ir negali būti administracinės bylos objektas. Pateikus atskirąjį skundą, LVAT konstatavo, kad klausimas, ar Komisijos išvada sukelia teisines pasekmes, yra materialinio pobūdžio klausimas, todėl jis turėjo būti sprendžiamas bylą nagrinėjant iš esmės, o ne ją nutraukiant. Teismas taip pat priminė, kad Komisijos išvada gali būti reikšminga konstatuojant juridinius faktus (pavyzdžiui, psichologinio smurto pripažinimas), kurie gali tapti pagrindu kitų teisių (pavyzdžiui, į neturtinės žalos atlyginimą) įgyvendinimui[459].

Tai rodo, kad LVAT vertina susiklosčiusias aplinkybes ir netaiko ABTĮ normų formaliai. Dėl to galima teigti, jog pareiškėjui pakanka *prima facie* pagrįsti tiesioginį poveikį ir *ex post* kontrolės nepakankamumą, o detalesnis įrodinėjimas atliekamas bylos nagrinėjimo iš esmės metu.

Analogiška problematika kyla ir migracijos bylose, kadangi migracijos srityje dažnai priimami tarpiniai sprendimai. Pavyzdžiui, Migracijos departamento sprendimai dėl prieglobsčio prašymo nagrinėjimo iš esmės skubos tvarka[460], prieglobsčio procedūros metu atliekamos prieglobsčio prašytojo apklausos[461], įpareigojimas savanoriškai

---

456 „LVAT 2025 m. sausio 22 d. nutartis byloje Nr. AS-89-442/2025“, Infolex, žiūrėta 2025 m. spalio 26 d., https://www.infolex.lt/tp/2292310.

457 „LVAT 2004 m. gruodžio 28 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A^{11}-851/2004“, Infolex, žiūrėta 2023 m. spalio 18 d, https://www.infolex.lt/tp/45082; „LVAT 2007 m. gruodžio 3 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A^{18}-1093/2007“.

458 „LVAT 2024 m. vasario 28 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-45-1188/2024“, Infolex, žiūrėta 2025 m. spalio 26 d., https://www.infolex.lt/tp/2229256.

459 „LVAT 2025 m. sausio 29 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-80-463/2025“, https://www.infolex.lt/tp/2293947. Taip pat ir „LVAT 2023 m. lapkričio 15 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-647-629/2023“, Infolex, žiūrėta 2025 m. spalio 8 d., https://www.infolex.lt/tp/2204902.

460 UTPĮ 76 straipsnio 4 dalis.

461 UTPĮ 82 straipsnis. Pastebėtina, kad netinkamai atlikta apklausa gali lemti viso Migracijos departamento sprendimo panaikinimą, pavyzdžiui: „LVAT 2022 m. kovo 30 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. eA-1727-624/2022“, Infolex, žiūrėta 2025 m. liepos 18 d., https://www.infolex.lt/tp/2074799.

išvykti[462] ar Valstybės departamento išvados turinys[463]. LVAT praktika rodo, kad šiais atvejais klausimas, ar toks sprendimas sukelia teisines pasekmes, vertinamas ypač atidžiai: nors formaliai sprendimas gali būti laikomas preliminariu, faktiškai jis dažnai nulemia asmens teisinę padėtį, jo teisę pasilikti šalyje, gauti socialinę ar teisinę pagalbą.

Vis dėlto migracijos bylose apribojus kitų kategorijų sprendimų apskundimą, reikalavimo užtikrinimo priemonės atlieka pagrindinio sisteminio saugiklio funkciją: jos leidžia išlaikyti *status quo* ir užkirsti kelią negrįžtamiems padariniams iki bylos išnagrinėjimo iš esmės, kai ginčijamas sprendimas realiai veikia buvimo valstybės teritorijoje, laisvės, šeimos ar procedūrinės prieigos teises. Dėl procedūrų dinamikos ir skubos, ypač išsiuntimo situacijose, vėluojanti ar formali teisminė kontrolė praranda prasmę, todėl laikinųjų priemonių taikymas tampa būtina veiksmingos teisinės gynybos sąlyga. Esminė migracijos bylinėjimosi problema yra ta, kad reikalavimo užtikrinimo priemonės netaikomos automatiškai visų rūšių ginčuose: nors prieglobsčio bylose egzistuoja struktūriškai įtvirtintas stabdomasis efektas ir prioritetiniai sprendimo terminai, platesniame migracijos kontekste (leidimų gyventi, išsiuntimo, atvykimo draudimo, SIS perspėjimų bylose) tokios automatinės apsaugos nėra. Praktikoje tai sukuria „proceso loterijos" efektą: identiško intensyvumo teisių ribojimai gali būti realiai apsaugoti tik tuo atveju, jei pareiškėjui pavyksta laiku ir tinkamai pasinaudoti reikalavimo užtikrinimo priemonėmis. Tokia padėtis tik iš dalies atliepia veiksmingos teisinės gynybos standartą, nes procesinis efektyvumas ir teisių apsauga tampa neproporcingai priklausomi nuo procesinės sėkmės atsitiktinumų, o ne nuo objektyvaus poveikio asmens padėčiai. *De lege ferenda* požiūriu, tikslinga įtvirtinti *prima facie* stabdomąjį efektą bent jau toms migracijos kategorijoms, kur egzistuoja akivaizdi negrįžtamos žalos grėsmė.

Ši migracijos bylų praktika papildo valstybės tarnybos bylose išryškėjusią tendenciją – LVAT remiasi materialinio poveikio, o ne formaliu kriterijumi. Kitaip tariant, jei ginčijamas sprendimas, kad ir tarpinis, objektyviai daro įtaką asmens teisinei padėčiai, jis turi būti laikomas teismo kontrolės objektu. Tokia interpretacija ne tik užtikrina konstitucinę teisę į teisminę gynybą, bet ir atspindi EŽTT jurisprudencijoje įtvirtintą veiksmingos teisinės gynybos principą. Vis dėlto tarpinio sprendimo apskundimo ribojimas neturėtų būti grindžiamas prezumpcija, kad pareiškėjas gali proceso teisines pasekmes iki galutinio sprendimo visais atvejais efektyviai valdyti reikalavimo užtikrinimo priemonėmis.

Galima teigti, kad LVAT jurisprudencija tiek valstybės tarnybos, tiek migracijos

462 „LVAT 2023 m. rugsėjo 6 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-561-502/2023", Infolex, žiūrėta 2025 m. spalio 26 d., https://www.infolex.lt/tp/2189142.

463 Pavyzdžiui, pirmosios instancijos teismas nurodė, kad VSD išvada nėra galutinis sprendimas leidimo laikinai gyventi Lietuvos Respublikoje išdavimo procese, todėl vertinamas kaip tarpinis dokumentas, kuris pareiškėjui nesukelia teisinių padarinių, o tik detalizuoja informaciją, kurios Migracijos departamentas prašė iš VSD, siekdamas priimti galutinį sprendimą. Tad teismas vertino, jog reikalavimas dėl VSD išvados galiojimo atšaukimo negali būti nagrinėjamas administraciniame teisme, „LVAT 2023 m. gruodžio 13 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-2553-502/2023", Infolex, žiūrėta 2023 m. gruodžio 26 d., https://www.infolex.lt/tp/2213029.

bylose rodo nuoseklų poslinkį nuo formalaus prie materialinio teisinių pasekmių vertinimo. Teismų praktika atlieka kompensacinę funkciją, užpildydama įstatymo spragas ir užtikrindama, kad teisės kreiptis į teismą ribojimai būtų aiškinami siaurai, o abejonių atveju – asmens naudai. Kylant konfliktui tarp formalaus ir materialaus vertinimo, prioritetas suteiktinas materialiosioms teisėms tada, kai nustatomas reikšmingas ir sunkiai atitaisomas poveikis, o *ex post* peržiūra nebebūtų pajėgi atkurti padėties. Tokia LVAT pozicija ne tik atitinka konstitucinius ir tarptautinius žmogaus teisių standartus, bet ir stiprina administracinės justicijos doktriną Lietuvoje, kurioje prioritetas teikiamas veiksmingai, o ne formaliai teisinei gynybai.

Apibendrinant, skundžiamumo ribos valstybės tarnybos ir migracijos bylose turi būti aiškinamos derinant formalųjį ir materialųjį modelius taip, kad būtų realiai įgyvendinta teisės kreiptis į teismą esmė: formaliajame modelyje savarankiškas bylos objektas yra galutinis individualus administracinis aktas, sukeliantis tiesiogines materialines teisines pasekmes, saugant proceso spartą ir nepertraukiamumą; materialiajame modelyje sprendimo skundžiamumas pripažįstamas, kai tarpinis sprendimas *ex nunc* daro reikšmingą ir sunkiai atitaisomą poveikį asmens padėčiai (statusui, pareigoms, pajamoms, laisvei, buvimui teritorijoje ar procedūrinei prieigai), nes priešingu atveju teisė kreiptis į teismą gali virsti formalia.

2.2.2 Konkurencijos teisės pažeidimų bylos – teisės skųsti patikrinimo atlikimą suvaržymai

Teisės kreiptis į teismą įgyvendinimui konkurencijos teisės bylose yra aktualu teismui skųsti ne tik galutinį Konkurencijos tarybos sprendimą, tačiau ir kitus sprendimus, kurie LVAT praktikoje laikomi tarpiniais procedūriniais, bei kitus Konkurencijos tarybos ar teismo sprendimus. Pastaruoju metu Lietuvos teismų praktikoje ūkio subjektai ne kartą bandė apskųsti pirmosios instancijos teismo nutartis, kuriomis Konkurencijos tarybai leista atlikti patikrinimą įmonės patalpose, tačiau administraciniai teismai tokius skundus atsisako nagrinėti[464]. Šio klausimo aktualumą didina ir tai, kad šiuo metu EŽTT nagrinėja peticiją prieš Lietuvą, kurioje keliamas klausimas, ar Lietuva nepažeidė EŽTK reikalavimų, kadangi įmonėms nesuteikta teisė kreiptis į teismą dėl patikrinimo teisėtumo[465].

Siekiant įvertinti Lietuvoje esančią situaciją, visų pirma, bus apžvelgiama EŽTT praktika dėl teisminės kontrolės būdų atliekant patikrinimus įmonių patalpose (*ex ante* ir *ex post* kontrolė), tuomet apžvelgiama ESTT praktika ir galų gale vertinamas Lietuvos teisinis reguliavimas ir teismų praktika.

Ilgą laiką tiek teismų praktikoje, tiek literatūroje vyksta diskusija dėl to, ar patikrinimams atlikti reikalinga *ex ante* teisminė kontrolė, reiškianti, kad teismas dar prieš

---

464 „LVAT 2018 m. birželio 19 d. nutartis administracinėje byloje Nr. P-37-XX/2018“; „LVAT 2023 m. liepos 19 d. nutartis administracinėje byloje Nr. P-60-525/2023“, *supra note* 178.

465 Peticija pateikta EŽTT 2023 m. spalio 13 d. byloje „UAB IKI Lietuva prieš Lietuvą“ (Nr. 38209/23), *supra not*e 179.

patikrinimo atlikimą turi įvertinti tokius veiksmus ir išduoti teismo leidimą, ar pakanka, kad teismas įvertintų patikrinimo teisėtumą jau atlikus tokius veiksmus (*ex post* kontrolė)[466]. Poreikis atlikti *ex ante* teisminę kontrolę grindžiamas tuo, kad taip ribojama viešojo administravimo subjekto diskrecija ir užkertamas kelias pažeisti teisę į privatumą[467]. O *ex post* kontrolės pakankamumas motyvuojamas tuo, kad šis procesas pareikalauja daug išteklių iš institucijos, o tai mažina tyrimo efektyvumą[468]. Be to, net jei patikrinimas ir bus atliktas nepagrįstai, tai gali būti ištaisyta pakankama teismine kontrole jau po atlikto patikrinimo[469].

Teleki pabrėžia, kad nors Europos Komisijai suteikiama tam tikra diskrecija sprendžiant dėl patikrinimų būtinumo, tai neatleidžia nuo pareigos užtikrinti veiksmingą *ex post* teisminę peržiūrą. Jos teigimu, EŽTT jurisprudencija aiškiai reikalauja, kad tokia peržiūra būtų pakankamai intensyvi, jog kompensuotų *ex ante* teismo leidimo nebuvimą[470]. Teleki atkreipia dėmesį į tai, kad vien formalios galimybės kreiptis į teismą nepakanka, jei peržiūra neatitinka intensyvumo ir efektyvumo standartų, nustatytų EŽTK 8 straipsnio taikymo praktikoje. Tai ypač svarbu atsižvelgiant į faktines aplinkybes, kuriomis vykdomi patikrinimai, nes ūkio subjektai gali patirti jų teisių pažeidimus dar iki galutinio Europos Komisijos sprendimo priėmimo.

Analogišką požiūrį išreiškia ir Andersson, kuri konstatuoja, kad teisė į veiksmingą teisminę gynybą nepaneigiama vien dėl to, kad nėra išankstinio teismo leidimo, tačiau tik tuo atveju, jei ūkio subjektai turi realią galimybę ginčyti tiek sprendimą, tiek patikrinimo metu atliktus veiksmus pasinaudodami pakankamai efektyvia *ex post* teismine kontrole[471, 472]. Kita vertus, ji kritiškai vertina tai, kad Europos Sąjungos sistemoje

---

466 Pavyzdžiui, Riina Autio, „Harmonising Dawn Raids in a Global Village: The ECN+ Directive and Negotiating Legal Certainty within Fragmented European Administrative Procedure", *Market and Competition Law Review* 6(2) (2022): 125–154; Maurizia De Bellis, „Multi-level Administration, Inspections and Fundamental Rights: Is Judicial Protection Full and Effective?", *German Law Journal* 22(3) (2021): 416–440; Jorge G. Contreras Condezo ir kt., „Putting Dawn Raids under Control", *Yearbook of Antitrust and Regulatory Studies* 13(22) (2020): 146–166.

467 Maurizia De Bellis, „Multi-level Administration, Inspections and Fundamental Rights: Is Judicial Protection Full and Effective?", *German Law Journal* 22(3) (2021): 416–440, 428.

468 Andersson, *Dawn Raids Under Challenge: Due Process Aspects on the European Commission's Dawn Raid Practices, supra note*, 46.

469 *Ibid.*

470 Teleki, *supra note*, 45:101–102.

471 Helene Andersson, *Dawn Raids under Challenge: Due Process Aspects on the European Commission's Powers of Inspection* (Oxford: Hart Publishing, 2018), 378.

472 Taip pat ir daug kitų autorių laikosi panašios nuomonės, pavyzdžiui, Maciej Bernatt, „Between Menarini and Delta Pekarny: Strasbourg View on Intensity of Judicial Review in Competition Law", *The Procedural Aspects of the Application of Competition Law*, Csongor István Nagy (ed) (Groningen: Europa Law Publishing, 2020), 8; Aistė Mickonytė taip pat nurodo: Strasbūro teismas yra nurodęs, kad teismo leidimo nebuvimas reikalauja ypatingo budrumo iš teismo pusės, kas leidžia daryti išvadą, kad procedūriniai reikalavimai tokiu atveju turi būti griežtesni nei tuomet, kai patikrinimas atliekamas gavus teismo leidimą, Mickonytė, *Fundamental Rights in EU Anti-Cartel Enforcement: Interpretation and Application of the Presumption of Innocence supra note*, 162: 117–118.

iš esmės nėra *ex ante* kontrolės, ir pažymi, kad net teorinė galimybė skųsti veiksmus dažnai yra praktiškai neveiksminga, ypač kai nėra galimybės pasinaudoti laikinųjų apsaugos priemonių institutu[473]. Mickonytės teigimu, turi būti įtvirtinta, kad Europos Komisija turėtų gauti išankstinį teismo leidimą, nes tai užtikrintų, jog Europos Komisija sieks leidimo atlikti patikrinimą tik tuomet, kai turės pagrįstą įtarimą dėl pažeidimo. Mickonytės vertinimu, šis kontrolės mechanizmas yra svarbus ne tiek dėl formalumo, kiek dėl poveikio institucijų elgsenai: žinodamos apie teisminės kontrolės reikalavimą, jos elgiasi atsakingiau ir pagrįsčiau[474].

EŽTT praktikos analizė atskleidžia, kad nėra vienareikšmiškos pozicijos, kurį kontrolės būdą privalo taikyti valstybės, tačiau esminis kriterijus, kuriuo remiasi EŽTT, yra kontrolės efektyvumas, nepaisant to, ar ji atliekama *ex ante*, ar *ex post*.

Pirmiausia paminėtinos bylos prieš Prancūziją, kuriose ir buvo pirmą kartą pasisakyta dėl galimybės skųsti patikrinimo atlikimą. Pirmasis sprendimas, kuriame konstatuotas pažeidimas, yra *Stes Colas Est ir kiti prieš Prancūziją*[475]. Šiame sprendime buvo vertinama situacija, kai konkurencijos institucija atliko patikrinimus ūkio subjektų patalpose, siekdama įvertinti, ar buvo padarytas konkurencijos teisės pažeidimas. Pareiškėjų teigimu, buvo pažeistas EŽTK 8 straipsnis. Vienas iš argumentų, kodėl, pareiškėjų vertinimu, toks pažeidimas padarytas, buvo tai, kad neatlikta *ex ante* teisminė kontrolė, o *ex post* kontrolė buvo neefektyvi. EŽTT nusprendė, kad pagal patikrinimo atlikimo metu galiojusį teisinį reglamentavimą[476] pareigūnai turėjo itin plačius įgaliojimus ir neprivalėjo gauti išankstinio teismo leidimo[477]. Be to, patikrinimo metu nedalyvavo nė vienas policijos pareigūnas, galėjęs užtikrinti, kad patikrinimas atliekamas tinkamai[478]. Taigi EŽTT nusprendė, kad EŽTK 8 straipsnis buvo pažeistas. Andersson pažymi, kad šis EŽTT sprendimas nereiškia, kad *ex ante* kontrolės nebuvimas savaime lemia prieštaravimą EŽTK. EŽTT vertino ne tik *ex ante* kontrolės nebuvimą, bet ir tai, kad ir patikrinimo metu ir po patikrinimo nesuteiktos pakankamos garantijos, įskaitant efektyvią *ex post* teisminę kontrolę[479].

Kita byla, kuri aktuali ir konkurencijos teisės pažeidimų kontekste atliekamiems patikrinimams, nors šios bylos faktinės aplinkybės ir susijusios su mokesčių teise, yra

473 Mickonytė, *Fundamental Rights in EU Anti-Cartel Enforcement: Interpretation and Application of the Presumption of Innocence supra note*, 162:377.

474 Mickonytė, *Fundamental Rights in EU Anti-Cartel Enforcement: Interpretation and Application of the Presumption of Innocence supra note*, 162:117–118.

475 „EŽTT 2002 m. balandžio 16 d. sprendimas byloje „Stes Colas Est ir kiti prieš Prancūziją" (Nr. 37971/97), Hudoc, žiūrėta 2023 m. spalio 28 d., https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-60431%22]}.

476 Reglamentavimas buvo pakeistas praėjus metams po atliktų patikrinimų.

477 Pastebėtina, kad nors pareiškėjai ir skundė patikrinimo atlikimą pasibaigus patikrinimo veiksmams, Kasacinis teismas tiesiog konstatavo, kad pažeidimas nepadarytas, o EŽTT šios aplinkybės nevertino.

478 *Ibid.*, § 49.

479 Helene Andersson, *Dawn Raids under Challenge: A Study of the European Commission's Dawn Raid Practices in Competition Cases from a Fundamental Rights Perspective* (daktaro disertacija, Stockholm: Stockholm University, 2017), 209.

Ravon prieš Prancūziją[480]. EŽTT šioje byloje nurodė, kad tokie sprendimai, kuriais mokesčių institucija nusprendžia atlikti patikrinimą, tuo metu galėjo būti skundžiami teismui. Nepaisant to, kad teisminė kontrolė buvo, ji apsiribojo tik teisės klausimais ir faktinių aplinkybių teismai nevertino, o tai, EŽTT vertinimu, neatitinka EŽTK 6 straipsnio. Tiesa, nors mokesčių institucijai nusprendus atlikti patikrinimą gaunama teisėjo autorizacija (*ex ante* kontrolė), tokio proceso metu asmuo, kurio atžvilgiu atliekami veiksmai, negali būti išklausytas, nes apie juos paprasčiausiai nežino. EŽTT vertinimu, nepakanka ir to, kad patikrinimo metu dalyvauja teisėjas. Pareigūnai neprivalėjo informuoti įmonės, kad apie neatitikimus galima pranešti teisėjui, nebuvo įtvirtinta teisė susisiekti su advokatu, taip pat nebuvo būtina, kad patikrinimo metu dalyvautų asmuo, kurio atžvilgiu atliekami šie veiksmai.

Po sprendimo byloje *Ravon prieš Prancūziją* Prancūzijos teisėje buvo padaryti pakeitimai, leidę asmenims skųsti teismui sprendimus, kuriais leidžiama atlikti patikrinimus. Teisminė peržiūra nebeapsiribojo tik teisės klausimų nagrinėjimu kasaciniame teisme, tačiau skundas galėjo būti pateiktas tik po galutinio institucijos sprendimo. EŽTT vertinimu, tokių reformų nepakako, nes negarantavo efektyvios teisminės gynybos per protingą laiką. Būtent todėl byloje *Société Canal Plus ir kiti prieš Prancūziją*[481] EŽTT konstatavo EŽTK 6 straipsnio pažeidimą bei nurodė, kad nors ūkio subjektas ir galėjo skųsti sprendimą atlikti patikrinimą tam pačiam teisėjui, kuris ir autorizavo tokį patikrinimą, tačiau, EŽTT manymu, tai negarantuoja efektyvios gynybos priemonės.

Toliau sekė *Vinci Construction ir GTM Génie Civil et Services prieš Prancūziją*[482], kurioje pareiškėjai skundėsi dėl jų teisės į teisingą bylos nagrinėjimą pažeidimo, teigdami, kad neturėjo galimybės efektyviai užginčyti jų atžvilgiu atliktų patikrinimų ir dokumentų poėmių teisėtumo. Šioje byloje, kaip ir anksčiau minėtose, EŽTT nustatė, kad nors pareiškėjai turėjo galimybę pasinaudoti *ex post* teisminе kontrole, ji buvo formali. Teismas neatliko paimtų dokumentų peržiūros ir neįvertino, ar jie buvo pagrįstai paimti, o tik formaliai įvertino teisės aktų taikymą. EŽTT šiuo atveju nusprendė, kad padarytas EŽTK 8 straipsnio pažeidimas.

Naujausia EŽTT praktika taip pat rodo, kad ir tuo atveju, jei buvo atlikta *ex ante* teisminė kontrolė, EŽTT vertina kontrolės efektyvumą. Antai, *Naumenko ir SIA RIX Shipping prieš Latviją* EŽTT vertino daugelį aplinkybių ir darė išvadą, kad EŽTK nepažeista. Visų pirma, šioje byloje EŽTT vertino, kad buvo atlikta *ex ante* teisminė kontrolė, kurios metu nacionalinis teismas vertino, ar yra pagrindas atlikti patikrinimą. Tuomet buvo vertinama, kaip nacionalinė konkurencijos institucija atliko patikrinimą ir galų gale atsižvelgta į tai, kad sprendimą leisti atlikti patikrinimą buvo galima

480 „EŽTT 2008 m. vasario 21 d. sprendimas byloje „Ravon prieš Prancūziją“ (Nr. 18497/03), Hudoc, žiūrėta 2024 m. liepos 16 d., https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-85184%22]}.

481 „EŽTT 2010 m. gruodžio 21 d. sprendimas byloje „Société Canal Plus ir kiti prieš Prancūziją“, *supra note*, 183.

482 „EŽTT 2015 m. balandžio 2 d. sprendimas byloje „Vinci Construction ir GTM Génie Civil et Services prieš Prancūziją“ (Nr. 63629/10, 60567/10), Hudoc, žiūrėta 2024 m. rugpjūčio 19 d., https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-153318%22]}.

apskųsti[483]. Nors, kaip minėta, EŽTT šiame sprendime konstatavo, kad pažeidimo nebuvo, tačiau teismo argumentai, pabrėžiantys galimybę skųsti leidimą atlikti patikrinimą, leidžia manyti, jog apskundimo galimybė yra reikšminga vertinant, ar nebuvo padarytas pažeidimas[484].

Apibendrinant, šių bylų analizė atskleidžia, kad net ir tais atvejais, jei atliekama *ex ante* kontrolė, turi būti užtikrinama galimybė pasinaudoti efektyvia gynybos priemone skųsti sprendimą atlikti patikrinimą ir po jo atlikimo, t. y. *ex post* kontrolė. Be to, EŽTT vertino, kad nepakanka, jog teismas autorizavo patikrinimo atlikimą, nes asmuo, kurio atžvilgiu atliekami veiksmai, toje proceso stadijoje negali dalyvauti. Taip pat EŽTT kritiškai vertino ir siekius pagrįsti, jog pakako sudaryti galimybę skųsti patikrinimo atlikimą tam pačiam teisėjui, kuris autorizavo tokius veiksmus. Taigi, kai nacionalinis teismas atlieka *ex ante* teisminę kontrolę, tai negarantuoja, kad tokia teisminė kontrolė atitiks EŽTK reikalavimus. Nacionalinėje teisėje turi būti ne tik *ex ante* kontrolė, bet ir galimybė institucijai atlikus patikrinimą, ginčyti tiek patį patikrinimo atlikimą, tiek ir ginčyti atliktus veiksmus patikrinimo metu.

Pereinant prie atvejų, kai patikrinimas atliekamas neturint išankstinio teismo leidimo, šiuo aspektu dažniausiai minima byla yra *Delta Pekárny a. s. prieš Čekiją*[485]. Šioje byloje pareiškėja skundėsi, kad buvo pažeistas EŽTK 8 straipsnis, nes nacionalinė konkurencijos institucija atliko patikrinimą jos patalpose remdamasi tik administracinės institucijos sprendimu, neatlikus jokios *ex ante* teisminės kontrolės.

Šioje byloje EŽTT aiškiai išsklaidė kilusias abejones dėl *ex ante* kontrolės taikymo. Nors Teismas nereikalauja, kad visuomet būtų atliekama *ex ante* kontrolė, jei nacionalinė teisė leidžia atlikti patikrinimą be išankstinės teisminės kontrolės, EŽTT itin atidžiai vertina, ar nacionalinėje teisėje numatytos pakankamos garantijos, apsaugančios tikrinamas įmones nuo savavališkų institucijos veiksmų[486]. Kita vertus, EŽTT pripažįsta, kad *ex ante* kontrolės trūkumą gali ištaisyti efektyvi gynybos priemonė, taikoma *ex post*. Šiuo konkrečiu atveju pareiškėjai nesuteikta galimybė ginčyti šį sprendimą nei prieš, nei iš karto po patikrinimo, t. y. nebuvo nei efektyvios *ex ante*, nei *ex post* kontrolės. Vienintelė galimybė pateikti skundą dėl patikrinimo buvo numatyta tik nagrinėjant galutinį konkurencijos institucijos sprendimą dėl pažeidimo. Be to, šio proceso metu teismai nevertino paties patikrinimo būtinumo, masto, trukmės ar proporcingumo.

Ši byla tapo svarbi EŽTT praktikoje, nes patvirtino principą, kad kai nacionalinė teisė leidžia atlikti įmonių patikrinimus be teismo leidimo, valstybė privalo užtikrinti pakankamai efektyvią *ex post* kontrolę. Priešingu atveju gali būti konstatuotas EŽTK

---

483 „EŽTT 2022 m. birželio 23 d. sprendimas byloje „Naumenko ir Sia Rix Shipping prieš Latviją“, *supra note*, 185.

484 *Ibid*.

485 „EŽTT 2014 m. spalio 2 d. sprendimas byloje „Delta Pekárny A. S. prieš Čekiją“, *supra note*, 185.

486 Robert Neruda ir Roman Barinka, „Delta Pekarny v Czech Republic: European Court of Human Rights on Dawn Raids and Prior Judicial National Authorization“, *Journal of European Competition Law & Practice* 6(6) (2015): 411–413.

8 straipsnio pažeidimas. Kadangi Čekijos sistema tokios kontrolės neužtikrino, EŽTT konstatavo pažeidimą.

Iš *Delta Pekarny prieš Čekiją* bylos galima išskirti keturis kriterijus, kurie turi būti įgyvendinti, siekiant pagrįsti, kad *ex post* kontrolės pakanka: (i) turi būti užtikrinta galimybė pasinaudoti teismine kontrole; (ii) kontrolė turi apimti tiek teisės, tiek fakto klausimus; (iii) teisminė kontrolė turi apimti ne tik sprendimo dėl tyrimo atlikimo teisėtumo, bet ir veiksmų, atliktų pagal tokį sprendimą, teisėtumo vertinimo; (iv) teisminė kontrolė turi būti atliekama per pagrįstą terminą[487].

Naujausia EŽTT praktika dėl *ex ante* kontrolės nebuvimo atsispindi *Groupe Société Générale S. A. prieš Rumuniją*[488]. Šioje byloje bendrovė skundėsi dėl Rumunijos konkurencijos institucijos atlikto netikėto patikrinimo ir duomenų paėmimo, dėl vėlesnių baudžiamųjų tyrimų metu atliktų kompiuterių paėmimų ir elektroninių duomenų peržiūrų. Pareiškėjas teigė, kad konkurencijos institucijų veiksmai pažeidė EŽTK 8 straipsnį, nes patikrinimas atliktas be išankstinio teismo leidimo, o procedūrinių garantijų nuo piktnaudžiavimo nepakako. Nors institucija neturėjo teismo leidimo atlikti patikrinimo, EŽTT nusprendė, kad EŽTK 8 straipsnis nepažeistas. Esminis argumentas buvo paimtų dokumentų apimtis. EŽTT lygino šią situaciją su kitais EŽTT nagrinėtais (pavyzdžiui, *Bernh Larsen Holding ir kt. prieš Norvegiją, Naumenko prieš Latviją*) atvejais ir pabrėžė, kad buvo paimtas tik „ribotas dokumentų kiekis" (angl. *limited number of documents*): 32 elektroninių laiškų kopijos[489]. Dėl to šiuo atveju nebuvo masinio ir be jokios atrankos atlikto dokumentų paėmimo (angl. *massive and indiscriminate*). Taip pat EŽTT įvertino ir Rumunijos teisinėje sistemoje egzistavusius saugiklius. EŽTT vertinimu, *ex ante* teisminės kontrolės nebuvimui ištaisyti pakako to, kad sprendimas atlikti patikrinimą buvo patvirtintas nacionalinės konkurencijos institucijos plenarinės sudėties tarybos. EŽTT nurodė, kad patikrinimo pradžioje bendrovei buvo įteikti sprendimai, kurių pagrindu atliekamas patikrinimas. Nors EŽTT vėliau ir nurodė, kad šiuose sprendimuose nė nenurodyta, kokiais įrodymais grindžiami įtarimai, ir nenurodytos įmonės teisės ir pareigos patikrinimo metu, patikrinimo veiksmų pareigūnai nepradėjo, kol atvyko įmonės teisininkai, kurie paaiškino bendradarbiavimo apimtį. Vertindamas galimybę apskųsti patikrinimą, EŽTT pažymėjo, kad pakako galimybės ginčyti patikrinimą skundžiant galutinį institucijos sprendimą. Be to, pagal administracinės teisės normas iš esmės buvo galima skųsti bet kokį viešojo administravimo subjekto sprendimą. Šiuo atveju bendrovė iš karto po patikrinimo inicijavo teisminį ginčą. Pirmoji instancija – Bukarešto apeliacinis teismas – apsiribojo ginčijamų nutarčių atitikties Konkurencijos įstatymui vertinimu ir nurodė, kad kiti argumentai dėl patikrinimo teisėtumo turi būti keliami skundžiant galutinį sprendimą. Tačiau Vyriausiasis teismas apeliacine tvarka vis dėlto išsamiai įvertino tiek nutarčių

---

487 De Bellis, *supra note*, 466: 433.

488 „EŽTT 2025 m. kovo 18 d. sprendimas byloje „Brd – Groupe Société Générale S. A. prieš Rumuniją" (Nr. 38798/13), žiūrėta 2025 m. liepos 17 d., https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-242248%22]}.

489 *Ibid.*, § 105.

teisinį pagrindą, tiek patikrinimo apimtį ir proporcingumą nacionalinės ir Europos Sąjungos teisės kontekste. Vyriausiasis teismas nustatė, kad patikrinimo orderis buvo pagrįstas įtarimais, kad pareiškėjo patalpose gali būti tyrimui reikalingų dokumentų, ir netikėtas patikrinimas buvo pateisinamas atsižvelgiant į įtariamų konkurencijos teisės pažeidimų sunkumą, rinkos specifiką ir galimas pasekmes. Vertindamas proporcingumą, Vyriausiasis teismas taip pat atsižvelgė į tai, kad pareiškėjas neįrodė jokios žalos, patirtos dėl atlikto patikrinimo. Taigi ši EŽTT praktika iliustruoja, kad *ex ante* teisminė kontrolė nebūtina, jei jau atlikus patikrinimą suteikiama galimybė pasinaudoti efektyviomis gynybos priemonėmis.

Prieš pereinant prie ESTT praktikos analizės primintina, kad prieš atlikdama patikrinimą ūkio subjektų patalpose Europos Komisija neprivalo gauti išankstinio teismo leidimo – patikrinimui pakanka pačios Europos Komisijos sprendimo[490]. ESTT praktikoje ne kartą nagrinėti skundai dėl *ex ante* kontrolės nebuvimo Europos Komisijai atliekant patikrinimus. Tačiau nepaisant skundų gausos, ESTT pozicija plėtojama ta pačia kryptimi – *ex ante* kontrolės nebuvimą kompensuoja *ex post* kontrolė[491]. Generalinis advokatas Wahl, nagrinėdamas šį argumentą, rėmėsi EŽTT praktika, ypač tuo metu neseniai priimtu sprendimu byloje *Delta Pekarny prieš Čekiją*, kur EŽTT išaiškino, kad *ex ante* kontrolės nebuvimas gali būti kompensuojamas efektyvia *ex post* kontrole. Wahl taip pat pabrėžė, kad Chartijos 7 straipsnis nenustato aukštesnių standartų nei EŽTK 8 straipsnis[492]. Kita vertus, ūkio subjektai neprivalo laukti galutinio Europos Komisijos sprendimo ir turi teisę skųsti Europos Komisijos sprendimą atlikti patikrinimą iš karto po patikrinimo[493].

Naujausia ESTT praktika rodo, kad nors ir yra patvirtinama, kad išankstinis teismo leidimas nėra būtinas, jei yra užtikrinama efektyvi *ex post* teisminė kontrolė, tačiau ESTT griežtina savo poziciją tam tikrais aspektais. ESTT nurodė, kad tuo atveju, kai prieiga suteikiama ne prie įmonės informacinių sistemų, o prie fiziniams asmenims – įmonės vadovams ar darbuotojams – priklausančių mobiliųjų telefonų, kompiuterių ar kitų kompiuterinių laikmenų, dėl galimos itin didelės intervencijos į privatų gyvenimą ir asmens duomenų apsaugą būtina išankstinė teismo arba nepriklausomos administracinės institucijos kontrolė[494]. Taigi šis naujausias ESTT sprendimas rodo, kad ilgai egzistavusi praktika, jog *ex ante* kontrolė nėra reikalinga, kinta ir tam tikrais atvejais

---

490 Reglamento 1/2003 20 straipsnis.

491 Nathalie Jalabert-Doury, *Competition Inspections under EU Law: A Practitioner's Guide* (2nd edn) (Oxford: Hart Publishing, 2020), 159.

492 „Generalinio advokato Wahl 2015 m. vasario 12 d. išvada byloje „Deutsche Bahn AG ir kiti prieš Europos Komisiją" (Nr. C-583/13 P), § 41, *supra note* 242.

493 Kris Dekeyser ir kt., *Regulation 1/2003 and EU Antitrust Enforcement: A Systematic Guide* (Alphen aan den Rijn: Wolters Kluwer, 2022), 473.

494 „ESTT 2026 m. liepos 16 d. sprendimas byloje „IMI – Imagens Médicas Integradas S. A., Synlabhealth II S. A. ir kt. prieš Autoridade da Concorrência" (Nr. C 258/23, C 260/23), § 117, Curia, žiūrėta 2026 m. liepos 25 d., https://infocuria.curia.europa.eu/tabs/document/C/2023/C-0258-23-00000000RP-01-P-01/ARRET/323824-EN-1-html.

išankstinė teisminė kontrolė yra būtina.

ESTT, nagrinėdamas Europos Komisijos sprendimą atlikti patikrinimą, taip pat vertina įrodymus, kuriais grindžiami įtarimai, jei šalys teigia, kad patikrinimas pradėtas neturint pagrindo[495]. Pavyzdžiui, ESTT praktikoje buvo sprendžiama, ar Europos Komisija pagrįstai neužfiksavo tiekėjų paaiškinimų pagal Reglamento Nr. 1/2003 nuostatas. Teismas nusprendė, kad Europos Komisija turėjo užfiksuoti tokius paaiškinimus, kuriais buvo grindžiamas sprendimas atlikti patikrinimą, todėl apskųstas Europos Komisijos sprendimas panaikintas[496].

Išanalizavus tarptautinių teismų praktiką ir teisinį reglamentavimą, galima daryti išvadą, kad ūkio subjektai, kurių naudojamose patalpose buvo atliktas patikrinimas, privalėtų turėti galimybę skųsti teismui patikrinimo atlikimą. Ši išvada darytina, atsižvelgiant tiek į EŽTT, tiek į ESTT praktiką. Visų pirma, nors EŽTT praktikoje ir nenurodyta, kad ūkio subjektams turi būti suteikiama galimybė skųsti *ex ante* vertinimo metu priimtą teismo sprendimą, tiek *Naumenko prieš Latviją*, tiek *Delta Pekarny prieš Čekiją* sprendimuose buvo vertinamos viso proceso metu suteiktos garantijos, o *Naumenko prieš Latviją* byloje galimybė skųsti teismo sprendimą buvo *expressis verbis* paminėta kaip viena iš aplinkybių, lėmusių proceso atitiktį EŽTK reikalavimams. Kita vertus, akcentuotina, kad pagal Latvijos nacionalinį teisinį reguliavimą leidimas atlikti patikrinimą gali būti skundžiamas to paties teismo pirmininkui[497]. Vertinant Europos Sąjungos teisinį reguliavimą, nors Europos Komisija ir neprivalo gauti *ex ante* teismo leidimo, atlikus patikrinimą Europos Komisijos sprendimas gali būti skundžiamas tiek Bendrajam Teismui, tiek Teisingumo Teismui apeliacine tvarka. Be to, naujausia praktika rodo, kad net ir ilgai egzistavusi praktika dėl *ex ante* kontrolės nereikalingumo, kinta.

Lietuvos konkurencijos teisėje egzistuoja *ex ante* kontrolės mechanizmas – Konkurencijos taryba, prieš atlikdama patikrinimą, privalo gauti Regionų administracinio teismo leidimą[498]. Nepaisant to, iškyla rimtų abejonių dėl realaus tokios *ex ante* kontrolės efektyvumo, kadangi ūkio subjektai neturi teisės skųsti pirmosios instancijos teismo nutarčių, leidžiančių atlikti patikrinimą. Ši problema tampa ypač aktuali pastaruųjų metų LVAT praktikos kontekste, kuriame išryškėjo nevienareikšmiški ir prieštaringi sprendimai dėl galimybės ginčyti institucijų veiksmus patikrinimų metu[499].

---

495 Pavyzdžiui, „Bendrojo Teismo 2025 m. liepos 9 d. sprendimas byloje „Michelin prieš Europos Komisiją“ (Nr. T-188/24), § 78–79, Curia, žiūrėta 2026 m. sausio 5 d., https://infocuria.curia.europa.eu/tabs/document/T/2024/T-0188-24-00000000RD-01-P-01/ARRET/302344-EN-1-html.

496 „ESTT 2023 m. kovo 9 d. sprendimas byloje „Casino, Guichard-Perrachon SA, Achats Marchandises Casino SAS (AMC) prieš Komisiją“ (Nr. C-690/20 P), *supra note* 246; Carla Farinhas, „Casino, Guichard-Perrachon and AMC v Commission, Intermarché Casino Achats v Commission, Les Mousquetaires and ITM Entreprises v Commission: The Commission's Powers of Inspection are Examined in the Light of the Charter“, *Journal of European Competition Law & Practice* 12(2) (2021): 105–108.

497 Latvijas Republikas Saeimas, Konkurences likums, Latvijas Vēstnesis, 151, 23.10.2001, 106 straipsnis.

498 Konkurencijos įstatymo 27 straipsnis.

499 Pavyzdžiui, nors teismų praktikoje ir pripažįstama, kad patikrinimo metu atliktus veiksmus galima skųsti Konkurencijos tarybai, o vėliau – teismui, „Vaistinių“ bylose LVAT nurodė, kad šalių argumentai iš esmės turėtų būti nagrinėjami skundžiant galutinį Konkurencijos tarybos sprendimą.

Konkurencijos taryba, pradėjusi tyrimus dėl Konkurencijos įstatymo pažeidimo, atlieka patikrinimus ūkio subjektų naudojamose patalpose[500]. Šių patikrinimų metu Konkurencijos tarybos įgalioti pareigūnai, nepranešę apie savo apsilankymą iš anksto, turi teisę tikrinti ūkio subjekto darbuotojų elektroninius įrenginius (tiek darbinius, tiek asmeninius, jei jie naudojami darbinėms funkcijoms atlikti), peržiūrėti dokumentus ir apklausti darbuotojus. Konkurencijos tarybos pareigūnai, norėdami atlikti tokį patikrinimą, privalo gauti Regionų administracinio teismo leidimą, t. y. teismas atlieka *ex ante* patikrinimo teisėtumo kontrolę. Tačiau realus šios kontrolės efektyvumas yra apribotas, nes leidimą išduodanti teismo nutartis neskundžiama. Tai sukuria situaciją, kai ūkio subjektas neturi jokios procesinės galimybės ginčyti tokių priemonių taikymo prieš jas įgyvendinant ar iškart po jų įgyvendinimo.

Kaip nurodyta anksčiau, EŽTT praktikoje, o ypač *Delta Pekárny prieš Čekiją* byloje, pabrėžta, kad tokiais atvejais būtina užtikrinti bent jau efektyvią *ex post* teisminę peržiūrą, leidžiančią ginčyti sprendimą dėl patikrinimo teisėtumo. Savo ruožtu ESTT, pavyzdžiui, *Intermarché* ir *Casino* bylose, taip pat nurodo, kad teisė į veiksmingą gynybą turi būti užtikrinama, tačiau tai nereiškia pareigos sudaryti galimybę skųsti kiekvieną procesinį žingsnį – vertinamas turi būti visas teisių gynimo priemonių kompleksas[501].

Lietuvoje taip pat pastebėtina, kad ūkio subjektai siekia pasinaudoti savo teisėmis ir ginčyti teismo nutartis, kuriomis leidžiama atlikti patikrinimą. Tačiau LVAT praktika dėl šio aspekto vienareikšmiška – tokios nutartys neskundžiamos teismui ir teismai dar kartą peržiūrėti patikrinimo atlikimo teisėtumą gali tik nagrinėdami Konkurencijos tarybos galutinio sprendimo teisėtumą[502]. Kaip minėta, šiuo metu EŽTT būtent ir nagrinėja ūkio subjekto peticiją dėl galimybės skųsti tokią pirmosios instancijos teismo nutartį[503]. Įvertinus tiek EŽTT, tiek ESTT praktiką, galima daryti išvadą, kad tikėtina, jog EŽTT šioje byloje prieš Lietuvą priims sprendimą dėl EŽTK pažeidimo. Tai aiškintina tuo, kad nors pirmosios instancijos teismas ir išduoda leidimą atlikti patikrinimą, tokios teismo nutarties ūkio subjektai negali apskųsti net ir po patikrinimo atlikimo. Dėl to ūkio subjektai gali ginčyti patikrinimo teisėtumą tik tuomet, kai priimamas galutinis Konkurencijos tarybos sprendimas. Taigi *ex ante* teisminė kontrolė yra ribota – pirmosios instancijos teismo sprendimas neskundžiamas, o *ex post* teisminė kontrolė taip pat neefektyvi, nes ūkio subjektams tampa prieinama tik priėmus galutinį institucijos sprendimą.

Vienintelė galimybė ginti savo teises iš karto po atlikto patikrinimo – pasinaudoti

---

500 Konkurencijos įstatymo 25 straipsnis.

501 „ESTT 2023 m. kovo 9 d. byloje „Les Mousquetaires SAS prieš Europos Komisiją“, *supra note*, 245; „ESTT 2023 m. kovo 9 d. byloje „Casino, Guichard-Perrachon SA prieš Europos Komisiją“ (Nr. C-690/20 P), § 36–41, Curia, žiūrėta 2024 m. liepos 27 d., https://infocuria.curia.europa.eu/tabs/document/C/2020/C-0690-20-00000000PV-01-P-01/ARRET/271065-EN-1-html.

502 Pavyzdžiui, „LVAT 2023 m. liepos 19 d. nutartis administracinėje byloje Nr. P-60-525/2023“, „LVAT 2018 m. birželio 19 d. nutartis administracinėje byloje Nr. P-37-XX/2018“, *supra note* 178.

503 Peticija prieš Lietuvą, pateikta 2023 m. spalio 13 d. byloje „UAB IKI LIETUVA prieš Lietuvą“, *supra note* 179.

Konkurencijos įstatymo 32 straipsnyje įtvirtinta procedūra, kurios metu galima skųsti Konkurencijos tarybos pareigūnų veiksmus ar sprendimus pačiai Konkurencijos tarybai. Konkurencijos įstatymo nuostata, suteikianti teisę skųsti Konkurencijos tarybos įgaliotų pareigūnų ir kitų darbuotojų veiksmus ar sprendimus, buvo įtvirtinta dar 1999 metais. Vis dėlto LVAT praktikoje galima pastebėti, kad šia nuostata pradėta dažniau remtis nuo 2018 metų. Vienoje iš pirmųjų bylų, kurioje buvo aiškinamas Konkurencijos įstatymo 32 straipsnis, LVAT nurodė, kad įstatyme įtvirtinta speciali tvarka: Konkurencijos tarybos įgaliotų pareigūnų ir kitų darbuotojų veiksmai ar sprendimai pirmiausia turi būti skundžiami pačiai Konkurencijos tarybai. Tik priėmus sprendimą dėl tokio skundo, subjektas įgyja teisę kreiptis į teismą[504].

Tačiau šios procedūros metu skundžiami tik tyrimo metu atlikti veiksmai ar priimti sprendimai, pavyzdžiui, poėmio apimtis. Tai reiškia, kad ūkio subjektas tyrimo pradėjimą ir atitinkamai patikrinimo atlikimą gali skųsti tik tada, kai skundžiamas galutinis Konkurencijos tarybos nutarimas, kuriuo nustatomas pažeidimas ir skiriama sankcija[505].

Konkurencijos taryba 2018 metais pradėjo du didelius tyrimus dėl Konkurencijos įstatymo 5 straipsnio pažeidimo[506]. Konkurencijos tarybai atlikus patikrinimus ūkio subjektų naudojamose patalpose, ūkio subjektai pateikė skundus Konkurencijos tarybai, pasinaudodami Konkurencijos įstatymo 32 straipsnyje numatyta specialia procedūra. LVAT iš viso priėmė 5 procesinius sprendimus dėl minėtų skundų[507]. Šiuo atveju įdomu tai, kad minėtų bylų baigtis buvo skirtinga. Visų pirma, Vilniaus apygardos administracinis teismas visais penkiais atvejais nusprendė, kad tokio pobūdžio Konkurencijos tarybos sprendimai negali būti skundžiami administraciniams teismams, todėl atsisakė priimti skundus[508]. Pirmosios instancijos teismo vertinimu, tokie nutarimai yra tarpiniai procedūriniai dokumentai, kurie turi būti vertinami kaip negalintys sukelti materialinio pobūdžio pasekmių, todėl negali būti skundžiami vadovaujantis

---

504 „LVAT 2014 m. liepos 24 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A[146]-1000/2014“, Infolex, žiūrėta 2024 m, rugpjūčio 30 d., https://www.infolex.lt/tp/837793.

505 „LVAT 2023 m. spalio 11 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-415-552/2023“, Infolex, žiūrėta 2024 m, rugpjūčio 3 d., https://www.infolex.lt/tp/2196347.

506 Konkurencijos tarybos pranešimas spaudai: https://kt.gov.lt/lt/naujienos/konkurencijos-taryba-atliko-patikrinimus-farmacijos-bendrovese; „LVAT 2018 m. spalio 3 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-663-624/2018“, Infolex, žiūrėta 2024 m, rugpjūčio 1 d., https://www.infolex.lt/tp/1647581; „LVAT 2018 m. rugpjūčio 14 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-565-575/2018“, Infolex, žiūrėta 2024 m, rugpjūčio 1 d., https://www.infolex.lt/tp/1635859.

507 „LVAT 2018 m. spalio 9 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-671-1062/2018“, Infolex, žiūrėta 2024 m., rugpjūčio 6 d., https://www.infolex.lt/tp/1648469; „LVAT 2018 m. spalio 3 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-663-624/2018“, Infolex, žiūrėta 2024 m, rugpjūčio 9 d., https://www.infolex.lt/tp/1647581; „LVAT 2018 m. rugpjūčio 28 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-566-556/2018“, Infolex, žiūrėta 2024 m., spalio 30 d., https://www.infolex.lt/tp/1636418; „LVAT 2018 m. rugpjūčio 14 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-564-629/2018“, Infolex, žiūrėta 2023 m., rugpjūčio 30 d., https://www.infolex.lt/tp/1635789; „LVAT 2018 m. rugpjūčio 14 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-565-575/2018“, Infolex, žiūrėta 2023 m., rugpjūčio 29 d., https://www.infolex.lt/tp/1635859.

508 *Ibid.*

Konkurencijos įstatymo 32 straipsnio 3 dalies nuostatomis[509]. Pirmosios instancijos teismas nurodė, kad teisinių pasekmių sukels administraciniai sprendimai, kuriais bus užbaigti Konkurencijos tarybos pradėti tyrimai[510].

Visi penki pirmosios instancijos teismo sprendimai buvo apskųsti LVAT. Apeliacinės instancijos teismas, nagrinėdamas „vaistinių bylas", nurodė, kad pirmosios instancijos teismas neatsižvelgė į tai, kad nutarimai gali būti skundžiami teismui bendra administracinių aktų skundimo tvarka bei į tai, kad Konkurencijos įstatymas numato specialią procedūrą Konkurencijos tarybos darbuotojų veiksmų ir priimtų sprendimų apskundimui, taip pat eksplicitiškai nustato, kad su tuo susiję pačios Konkurencijos tarybos priimti nutarimai gali būti skundžiami teismui[511].

Kita vertus, „Senukų" byloje LVAT priėjo prie skirtingos išvados. Teismas nurodė, kad ginčo atveju pakankamai akivaizdu, kad atskiro teisminio proceso dėl Konkurencijos tarybos darbuotojų aktų, kuriuos pareiškėjas prašo pripažinti neteisėtais, pradėti procedūrą dėl Konkurencijos įstatymo pažeidimo tyrimo metu. Dėl to, teismo vertinimu, atsižvelgiant į pareiškėjo prašomą taikyti galimai pažeistų teisių gynybos būdą – konstatuoti teisės aktų, reglamentuojančių atskirų tyrimo veiksmų atlikimą, pažeidimus, neprasminga. Netgi tenkinus tokį skundą, viena vertus, realiai pareiškėjo teisių ir pareigų apimtis nepasikeistų, o, kita vertus, Konkurencijos tarybos darbuotojų veiksmai gali būti įvertinti nagrinėjant galutinį Konkurencijos tarybos nutarimą, arba, esant valstybės civilinės atsakomybės sąlygoms, ginčą dėl žalos atlyginimo[512].

Pastebėtina, kad nors prieš šią nutartį jau buvo priimtos trys nutartys „vaistinių byloje", kurioje nurodyta, kad pirmosios instancijos teismas nepagrįstai nepriėmė nagrinėti skundų, LVAT šioje nutartyje nenurodė, dėl kokių priežasčių buvo priimtas kitoks sprendimas. *Kesko Senukai* po šio sprendimo taip pat kreipėsi į LVAT, prašydamas atnaujinti procesą, tačiau LVAT atsisakė tai daryti, nurodydamas, kad šiuo atveju proceso atnaujinimo institutas negali būti taikomas, nes nėra bylos, kurią būtų galima atnaujinti – skundas nė nebuvo priimtas nagrinėti[513]. Bendrovė dėl šio sprendimo kreipėsi į EŽTT, kuris konstatavo, kad Lietuva pažeidė EŽTK 8 straipsnį, kadangi nacionaliniai teismai nenagrinėjo *Kesko Senukai* skundo.

Panašiu metu, kaip ir sprendimas *Senukai prieš Lietuvą*, buvo priimtas sprendimas

---

509 *Ibid.*

510 *Ibid.*

511 „LVAT 2018 m. rugpjūčio 14 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-565-575/2018", Infolex, žiūrėta 2023 m. rugpjūčio 16 d., https://www.infolex.lt/tp/1635859; „LVAT 2018 m. rugpjūčio 14 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-564-629/2018", Infolex, žiūrėta 2024 m. spalio 30 d., https://www.infolex.lt/tp/1635789; „LVAT 2018 m. rugpjūčio 28 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-566-556/2018", Infolex, žiūrėta 2023 m. spalio 3 d., https://www.infolex.lt/tp/1636418; „LVAT 2018 m. spalio 9 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-671-1062/2018", Infolex, žiūrėta 2023 m. rugpjūčio 30 d., https://www.infolex.lt/tp/1648469.

512 „LVAT 2018 m. spalio 3 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-663-624/2018", Infolex, žiūrėta 2025 m. birželio 3 d., https://www.infolex.lt/tp/1647581.

513 „LVAT 2018 m. gruodžio 18 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eP-74-629/2018", Infolex, žiūrėta 2023 m. rugpjūčio 30 d., https://www.infolex.lt/tp/1676345.

Naumenko prieš Latviją[514]. Šiame sprendime EŽTT, konstatuodamas, kad nebuvo EŽTK pažeidimo, nurodė, kad patikrinimas buvo atliktas po *ex ante* teisminės kontrolės[515], ir pažymėjo, kad patikrinimo metu galėjo dalyvauti įmonės atstovai ir advokatai, įmonė galėjo teikti prašymus ir pastebėjimus, nacionalinė konkurencijos institucija dokumentavo visą procesą ir parengė protokolus[516]. Taip pat EŽTT pabrėžė, kad buvo atlikta ir *ex post* teisminė kontrolė. Tiesa, ši kontrolė buvo atlikta tos pačios instancijos teismo pirmininko, kaip ir *ex ante* kontrolę atlikusio teisėjo, o ne aukštesnės instancijos teismo[517]. O *Senukai prieš Lietuvą* byloje EŽTT nepasirodė, kad procedūrinių garantijų, panašių, kaip ir *Naumenko prieš Latviją* byloje, pakaktų atsverti administracinių teismų atsisakymą nagrinėti skundą. Tiesa, analizuojant šį sprendimą susidaro įspūdis, kad esminis aspektas, kuris lėmė tokį EŽTT sprendimą, yra tai, kad tyrimas prieš *Kesko Senukai* buvo nutrauktas neradus pažeidimo ir atitinkamai įmonė neteko galimybės skųsti galutinio Konkurencijos tarybos sprendimo (kaip LVAT aiškino, kad įmonė galės padaryti, siekdama apginti savo teises).

Įdomu tai, kad LVAT, nagrinėdamas „vaistinių bylas" dėl poėmio apimties iš esmės, priėjo prie išvadų, kad šiame etape galimybė apginti bendrovių teises yra ribota. LVAT nurodė, kad ginčo atveju, atsižvelgiant į pareiškėjų prašomą taikyti galimai pažeistų teisių gynybos būdą (iš esmės – pašalinti tam tikrus duomenis iš tyrimo bylos), kyla klausimas dėl administracinės bylos prasmingumo, nes netgi tenkinus skundus, viena vertus, realiai pareiškėjų teisių ir pareigų apimtis (jų teisių ir pareigų bei įstatymo saugomų interesų gynimo požiūriu) nepasikeistų, o kita vertus, atitinkami Konkurencijos tarybos darbuotojų veiksmai pareiškėjų prašoma apimtimi gali būti įvertinti nagrinėjant galimą ginčą dėl Konkurencijos tarybos nutarimo, kuriuo užbaigiama Konkurencijos įstatymo pažeidimo tyrimo procedūra, teisėtumo. LVAT vertinimu, pareiškėjai nepateikė svarių priežasčių, dėl kurių prašomų pašalinti duomenų nepašalinimas iš tyrimo bylos sukeltų jiems rimtų pasekmių ar neatitaisomos žalos. Teismas pažymėjo, kad pareiškėjai prašo teismo įsikišti į pradėtą Konkurencijos tarybos tyrimą ir tam tikra prasme koreguoti jį, tačiau neidentifikuoja teisinių pasekmių, jei skundas būtų nepatenkintas[518].

Kesko Senukų byla atskleidė dar vieną egzistuojančią problemą, vertinant Konkurencijos tarybos atliekamus patikrinimus. Kai tyrimas nutraukiamas nenustačius pažeidimo, kyla klausimas, kokia apimtimi ir ar apskritai toks sprendimas gali būti skundžiamas[519]. Viena vertus, administraciniai teismai nenagrinėja skundų, kuriais

514 „EŽTT 2022 m. birželio 23 d. sprendimas byloje „Naumenko ir SIA RIX Shipping prieš Latviją", *supra note*, 185.

515 *Ibid.*, § 52.

516 *Ibid.*, § 60.

517 *Ibid.*, § 61.

518 „LVAT 2020 m. liepos 21 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-1003-822/2020", Infolex, žiūrėta 2023 m., rugpjūčio 30 d., https://www.infolex.lt/tp/1912835.

519 Pavyzdžiui, „EŽTT 2023 m. balandžio 4 d. sprendimas byloje „Kesko Senukai Lithuania prieš Lietuvą", *supra note*, 200.

prašoma vien konstatuoti faktą. Kita vertus, siekiant iškelti žalos atlyginimo bylą, įrodinėjimas tampa itin sudėtingas: būtina įrodyti ne tik viešojo administravimo subjektų veiksmų neteisėtumą (tai sudėtinga padaryti, nes Konkurencijos taryba turi teismo leidimą patikrinimui atlikti), bet ir tai, kad dėl tokių veiksmų kilo žala[520].

Prof. dr. Ieva Zubrė kritikuoja EŽTT sprendimą *Senukai prieš Lietuvą* byloje, teigdama, kad būtent galutinis viešojo administravimo sprendimas ir jo atliekama teisminė kontrolė užtikrina apsaugą nuo valstybės institucijų savivalės ir piktnaudžiavimo[521]. Prof. dr. Ievos Zubrės vertinimu, teisminė kontrolė dar nebaigtoje administracinėje procedūroje sudaro sąlygas teismui įsikišti į jos eigą, o tai gali lemti netinkamai atliktą tyrimą, ilgesnę tyrimo trukmę, o teisminė kontrolė dvigubinama. Be to, tai netgi gali lemti, kad tiriamas ūkio subjektas gali įgyti galimybę slėpti įtariamo pažeidimo įrodymus.

Panašios pozicijos laikosi ir kai kurie užsienio autoriai. Kaip pažymi Christina Teleki, Europos Komisijos atliekami veiksmai patikrinimo metu paprastai turėtų būti vertinami per galutinio sprendimo teisėtumo kontrolę, o ne savarankiškai ginčijami atskiromis procedūromis[522]. Panaši išvada daroma ir ESTT praktikoje: sprendimas atlikti patikrinimą gali būti ginčijamas iškart po jo priėmimo, tačiau patikrinimo metu atlikti veiksmai tik kartu su galutiniu sprendimu[523]. Šis požiūris pagrįstas procesinio efektyvumo, teismams tenkančių nagrinėti bylų skaičiaus valdymo ir vientisos bylos nagrinėjimo logika.

Įvertinus teisinį reglamentavimą ir teismų praktiką, darytina išvada, kad Lietuvos teisėje egzistuojantis Konkurencijos įstatymo 32 straipsnis, formaliai įtvirtinantis galimybę skųsti Konkurencijos tarybos pareigūnų veiksmus, nebėra aktualus ir neišsprendžia esminių teisės gynimo prieinamumo problemų. Visų pirma, ši procedūra grindžiama vidaus kontrolės logika, kai Konkurencijos taryba pati vertina savo pareigūnų veiksmų teisėtumą. Be to, pagal šią procedūrą ūkio subjektas gali skųsti tik atskirus patikrinimo metu atliktus veiksmus, bet negali užginčyti paties leidimo atlikti patikrinimą. Taip pat LVAT naujausia praktika rodo, kad netgi išnagrinėjus bylas dėl

---

520 Pavyzdžiui, LVAT yra konstatavęs, kad vien ta aplinkybė, jog Konkurencijos tarybos nutarimas buvo panaikintas dėl to, kad Konkurencijos taryba neištyrė kai kurių faktinių aplinkybių ir neišsamiai motyvavo kai kurias priimto sprendimo išvadas, neleidžia daryti išvados, kad buvo padaryta pakankamai akivaizdi klaida, kurią būtų galima laikyti išeinančia už įprastinės (normalios) valdžios institucijos vykdomos administracinės procedūros rizikos ribų. Dėl to LVAT sprendė, kad nepagrįstos sąlygos, kuriomis remdamasi valstybė privalo atlyginti padarytą žalą, „LVAT 2011 m. liepos 14 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A[502]-3034/2011“, https://www.infolex.lt/tp/217687.

521 Ieva Deviatnikovaitė, „Teisminė kontrolė administracinės procedūros metu“, *Jurisprudencija* 32(1) (2025): 108–129, 122.

522 Teleki, *supra note*, 45.

523 „Pirmosios instancijos teismo 1999 m. balandžio 20 d. sprendimas byloje „Limburgse Vinyl Maatschappij NV, Elf Atochem SA, BASF AG, Shell International Chemical Company Ltd, DSM NV, DSM Kunststoffen BV, Wacker-Chemie GmbH, Hoechst AG, Société artésienne de vinyle, Montedison SpA, Imperial Chemical Industries plc, Hüls AG and Enichem SpA prieš Europos Bendrijos Komisiją“ (Nr. C-238/99 P), § 132–134, Curia, žiūrėta 2023 m. kovo 18 d., https://infocuria.curia.europa.eu/tabs/document/C/1999/C-0238-99-00000000PV-01-P-01/ARRET/47766-EN-1-html.

Konkurencijos tarybos pareigūnų veiksmų ar sprendimų iš esmės sprendžiama, kad Konkurencijos tarybai nepriėmus galutinio sprendimo negalima spręsti dėl pareiškėjų skundų. Dėl to vyrauja prieštaravimas tarptautinei praktikai: efektyvi gynyba reikalauja galimybės peržiūrėti teismo leidimą *ex post*, o vien *ex ante* teisminės kontrolės nepakanka, be to, nereikalaujama, kad ūkio subjektui būtų suteikiama galimybė ginčyti kiekvieną institucijos veiksmą. Taip Konkurencijos įstatymo 32 straipsniu įtvirtinta tvarka tampa ne tik neefektyvi, bet ir perteklinė. Be to, šiame straipsnyje nustatyta procedūra neištaiso teisminės kontrolės dėl patikrinimų atlikimo trūkumų, kadangi skundžiant patikrinimo metu atliktus veiksmus paties patikrinimo teisėtumo klausimas nenagrinėjamas.

Atsižvelgiant į tai, darytina išvada, kad Konkurencijos įstatymo 32 straipsnis tapo nebeaktualus. Jis turėtų būti panaikintas, o vietoj jo įtvirtinta dviejų pakopų kontrolės sistema, atitinkanti EŽTT ir ESTT praktiką, ir užtikrinta galimybė tiesiogiai teismui skųsti Konkurencijos tarybos sprendimus, sukeliančius teisines pasekmes:

1. *Ex ante* kontrolė, kurios metu Regionų administracinis teismas įvertintų, ar pagrįsta išduoti leidimą patikrinimui atlikti.
2. *Ex post* kontrolė, kurios metu apeliacinės instancijos teismui ūkio subjektas galėtų ginčyti patikrinimo teisėtumą ir pirmosios instancijos teismo nutartį, kuria leista atlikti patikrinimą.
3. Vadovaudamiesi ABTĮ, ūkio subjektai galėtų skųsti Konkurencijos tarybos sprendimus tiesiogiai teismui, jei jie sukelia materialines teisines pasekmes.

Taigi vietoj fragmentuotos ir instituciniu požiūriu problematiškos Konkurencijos įstatymo 32 straipsnio procedūros, Lietuvos konkurencijos teisėje turėtų būti įtvirtinta aiški, centralizuota ir dvipakopė teisminės kontrolės sistema. Tik tokia reforma atitiktų tarptautinius žmogaus teisių apsaugos standartus ir užtikrintų tikrą, o ne formalią teisę kreiptis į teismą konkurencijos teisės kontekste.

2.3. Apibendrinimas

Šio skyriaus analizė atskleidė, kad tarptautiniuose žmogaus teisių dokumentuose įtvirtinta teisė kreiptis į teismą nėra vien formalus procesinis principas. Tiek EŽTT, tiek ESTT jurisprudencijoje nuosekliai pabrėžiama, kad ši teisė turi būti praktinė ir veiksminga, todėl valstybės negali nustatyti tokių procesinių ribojimų, kurie paneigtų teisės kreiptis į teismą esmę arba paverstų ją iliuzine. Teisės kreiptis į teismą veiksmingumas priklauso ne tik nuo formalios galimybės inicijuoti teisminį procesą, bet ir nuo galimybės tai padaryti laiku bei užkirsti kelią negrįžtamų pasekmių atsiradimui iki galutinio teismo sprendimo priėmimo.

Atlikta analizė taip pat parodė, kad Lietuvos administraciniame procese teisė kreiptis į teismą nėra detaliai reglamentuota nei ABTĮ, nei specialiuosiuose įstatymuose. Daugeliu atvejų administraciniams teismams tenka vadovautis bendrosiomis ABTĮ nuostatomis, kurios dėl savo abstraktumo ne visuomet leidžia tinkamai atsižvelgti į konkrečių teisinių santykių specifiką. Todėl reikšminga teisės kreiptis į teismą turinio ir jos įgyvendinimo sąlygų dalis yra suformuota būtent LVAT praktikoje.

Šiame disertacijos skyriuje atlikta tarpinių viešojo administravimo subjektų sprendimų apskundimo bei teismo nutarčių, kurių negali skųsti ūkio subjektai, ir reikalavimo užtikrinimo priemonių taikymo analizė leidžia daryti išvadą, kad šie institutai administraciniame procese atlieka tarpusavyje susijusią funkciją – užtikrina teisės kreiptis į teismą veiksmingumą. Tais atvejais, kai asmeniui suteikiama galimybė skųsti viešojo administravimo subjekto ar teismo sprendimą ir gauti savalaikę teisminę kontrolę, poreikis taikyti reikalavimo užtikrinimo priemones yra mažesnis. Priešingai, kai tokie sprendimai negali būti savarankiškai ginčijami, reikalavimo užtikrinimo priemonės tampa esmine procesine garantija, leidžiančia išsaugoti ginčo objektą ir užtikrinti, kad galutinis teismo sprendimas neprarastų praktinės reikšmės. Todėl tarpinių sprendimų apskundimas ir reikalavimo užtikrinimo priemonės vertintini kaip alternatyvūs, vienas kitą papildantys teisės kreiptis į teismą veiksmingumo užtikrinimo mechanizmai.

Atlikta analizė patvirtino, kad bendroji taisyklė Lietuvos administracinėje teisėje išlieka ta, jog tarpiniai viešojo administravimo subjektų sprendimai paprastai negali būti savarankišku administracinio ginčo dalyku. Vis dėlto tais atvejais, kai tokie sprendimai sukelia savarankiškas materialines teisines pasekmes, jie gali būti ginčijami teisme dar nelaukiant galutinio administracinio sprendimo priėmimo.

Disertantės vertinimu, išanalizavus valstybės tarnybos, konkurencijos teisės pažeidimų ir migracijos bylas galima daryti kelias bendro pobūdžio išvadas. Valstybės tarnybos ir konkurencijos teisės pažeidimų bylose teisminės gynybos poreikis dažniausiai siejamas su finansinio pobūdžio interesais, todėl reikalavimo užtikrinimo priemonės taikomos retai. Tokia praktika grindžiama viešojo intereso apsauga bei prielaida, kad galimos finansinės pasekmės ateityje gali būti kompensuojamos arba kitaip pašalinamos. Tačiau kartu nustatyta, kad tam tikri procesiniai ribojimai, pavyzdžiui, konkurencijos teisės pažeidimų bylose taikomas draudimas savarankiškai apskųsti pirmosios instancijos teismo leidimus atlikti patikrinimus, riboja savalaikę teisminę kontrolę ir lemia, kad galimybė ginčyti tokių veiksmų teisėtumą nukeliama iki galutinio Konkurencijos tarybos sprendimo apskundimo.

Migracijos bylose situacija yra iš esmės kitokia. UTPĮ pakeitimais panaikinus automatinį tam tikrų Migracijos departamento sprendimų vykdymo sustabdymą, būtent teismams tenka pareiga užtikrinti, kad teisė kreiptis į teismą išliktų veiksminga. Atlikta analizė rodo, kad migracijos bylose reikalavimo užtikrinimo priemonės tampa viena svarbiausių procesinių garantijų, užtikrinančių veiksmingą teisminę gynybą. LVAT praktikoje jos dažniausiai taikomos tais atvejais, kai egzistuoja *prima facie non-refoulement* principo pažeidimo rizika, kai išsiuntimas gali sukelti negrįžtamų pasekmių pareiškėjo šeimos gyvenimui arba kai dėl išsiuntimo pareiškėjas gali netekti galimybės veiksmingai pasinaudoti teise į teisminę gynybą. Vis dėlto analizė taip pat atskleidė tam tikrą praktikos nenuoseklumą. Panašiose faktinėse situacijose LVAT ne visuomet vienodai vertina šeimos ryšių reikšmę, teisės į veiksmingą teisminę gynybą apsaugos poreikį bei tai, kokio pobūdžio Migracijos departamento sprendimas laikytinas pakankamu pagrindu taikyti reikalavimo užtikrinimo priemones. Dėl to užsieniečiams ne visuomet yra aišku, kurį konkretų administracinį sprendimą jie turi

ginčyti siekdami užkirsti kelią išsiuntimui iš Lietuvos Respublikos. Tokia situacija lemia poreikį inicijuoti kelis tarpusavyje susijusius teisminius procesus ir mažina teisinį tikrumą. Be to, tais atvejais, kai reikalavimo užtikrinimo priemonės netaikomos, nors išsiuntimo rizika yra reali, galutinis teismo sprendimas gali būti priimtas jau po to, kai pareiškėjas yra išsiųstas iš Lietuvos Respublikos, todėl teisė kreiptis į teismą tampa nebeveiksminga, o vien formali.

Apibendrinant, teisės kreiptis į teismą veiksmingumas administraciniuose teisiniuose santykiuose priklauso ne vien nuo formalios galimybės kreiptis į teismą, bet ir nuo galimybės laiku gauti teisminę apsaugą. Tais atvejais, kai teisminė kontrolė atidedama vėlesniam etapui arba nėra galimybės ginčyti tarpinių administracinių sprendimų, reikalavimo užtikrinimo priemonės tampa būtina procesine garantija, užtikrinančia, kad teisminė gynyba išliktų reali ir veiksminga, o ne vien teorinė ar iliuzinė.

3. TEISMINĖS KONTROLĖS APIMTIS

Neginčijama, kad teisminė peržiūra yra viena iš garantijų, kuri užtikrina viešojo administravimo subjektų atskaitomybę ir tai, kad asmenų skundai būtų įvertinti[524]. Tačiau lygiai taip pat svarbu, kad teismas, kuris nagrinėja viešojo administravimo subjektų sprendimų teisėtumą, ir pats atitiktų tam tikrus standartus, keliamus nepriklausomam ir nešališkam teismui. Bene visose žmogaus teisių sutartyse įtvirtinti nešališko ir nepriklausomo teismo reikalavimai: „pagal įstatymą įsteigtas nepriklausomas ir bešališkas teismas“[525], „pagal įstatymą sudaryto kompetentingo, nepriklausomo ir nešališko teismo“[526], „pagal įstatymą įsteigtas nepriklausomas ir nešališkas teismas“[527]. Analogiška formuluotė įtvirtinta ir Konstitucijoje – „nepriklausomas ir bešališkas teismas“[528]. Atsižvelgiant į tai, galima daryti išvadą, kad nepriklausomo ir nešališko teismo reikalavimas yra vienas esminių ir plačiai išnagrinėtų teisės principų[529].

Nepaisant to, klausimų dėl teismo funkcijų vis dar kyla ir vienas iš jų yra, kokios apimties teisminė kontrolė turi būti, kad ji atitiktų nepriklausomam ir nešališkam teismui keliamus reikalavimus. Šis klausimas itin aktualus administracinių teismų sistemoje, kadangi administraciniai teismai nagrinėja viešojo administravimo subjektų priimamus sprendimus, o pastarieji atlieka išsamų situacijos vertinimą ir turi tam jiems teisės aktų suteiktą diskreciją. Taigi nėra aišku, ar administraciniai teismai privalo iš esmės įvertinti ir turėti galimybę *de novo* vertinti faktines aplinkybes, ar teturi atlikti teisėtumo kontrolę ir įvertinti, ar nebuvo peržengtos diskrecijos ribos. Šis aspektas yra esminis sprendžiant, ar teismai atliko pakankamą teisminę kontrolę. Nors tarptautines žmogaus teisių sutartis prižiūrintys tarptautiniai teismai pažymi, kad valstybės turi procedūrinę autonomiją ir visų pirma nacionalinė teisė nustato proceso taisykles, nepaisant to, vis dažniau pasisakoma ir dėl teisminės peržiūros standarto[530].

EŽTT praktikoje įtvirtinta, kad (i) arba administracinė institucija, priimanti sprendimą, turi atitikti tribunolui keliamus reikalavimus; arba (ii) tokios administracinės institucijos sprendimą turi peržiūrėti visišką jurisdikciją turintis teismas. Kita vertus, EŽTT praktikoje matyti, kad šios taisyklės ne visuomet taikomos taip

---

524 Jurgen de Poorter ir kt. (eds), *Judicial Review of Administrative Discretion in the Administrative State* (The Hague: T. M. C. Asser Press, 2019), 4.

525 EŽTK 6 straipsnis.

526 Pakto 14 straipsnis.

527 Chartijos 47 straipsnis.

528 Konstitucijos 31 straipsnis.

529 Pavyzdžiui, Francisco Javier García Roca ir kt., „The Right to an Independent and Impartial Tribunal (Art. 6.1 ECHR): A Specific Minimum Standards Guarantee Rather than a Rule of Justice“, *Europe of Rights: A Compendium on the European Convention of Human Rights* (Leiden: Brill | Nijhoff, 2012): 219–250.

530 Janneke Gerards, 'Procedural Review by the ECtHR: A Typology', in Janneke Gerards ir kt. (eds), *Procedural Review in European Fundamental Rights Cases* (Cambridge: Cambridge University Press, 2017), 127–160.

griežtai – lemiamą reikšmę turi ir klausimo sudėtingumas, ir procesas administracinės procedūros metu[531].

EŽTT praktikoje įtvirtinta, kad teismas privalo turėti visišką jurisdikciją (angl. *full jurisdiction*), o tam reikia, kad teismas atliktų pakankamą peržiūrą (angl. *sufficient review*)[532]. EŽTT sprendimuose nurodoma, kad visiškos jurisdikcijos teismas privalo turėti įgaliojimus panaikinti žemesnės instancijos (ar viešojo administravimo subjekto) sprendimus tiek dėl faktinių aplinkybių, tiek dėl teisinio vertinimo ir teismui turi būti suteikta jurisdikcija nagrinėti visus klausimus, keliamus byloje[533].

Taip pat EŽTT praktikoje nurodoma, kad tais atvejais, kai teisinis santykis laikomas civiliniu, teisminės peržiūros standartui gali daryti įtaką ne tik nurodyti kriterijai, bet ir paties teisinio santykio pobūdis[534]. Pavyzdžiui, EŽTT sprendė, kad teismas neprivalo iš naujo atlikti viešojo administravimo subjekto vertinimo iškviesdamas liudytojus, atsižvelgęs į tai, kad teisinis reglamentavimas buvo skirtas suteikti benamiams asmenims būstą[535]. O baudžiamosiose bylose taikomas peržiūros standartas yra aukštesnis[536]. Kita vertus, migracijos bylose, kuriose nė netaikomas EŽTK 6 straipsnis ir atitinkamai aukščiau nurodyti kriterijai teisminei peržiūrai, taikytini kitų EŽTK straipsnių praktikoje suformuoti kriterijai[537].

Kai ginčijami viešojo administravimo subjektų priimti sprendimai, EŽTT taiko žemesnį visiškos jurisdikcijos standartą. Tai aiškintina tuo, kad administracinė institucija jau yra atlikusi vertinimą, todėl teisminės peržiūros standartas gali būti žemesnis nei kitose bylose. Tačiau tokia pozicija kritikuojama dėl to, kad tuomet gali susiklostyti situacija, kai EŽTK 6 straipsnio neatitinka nei procedūra, kurią atlieka viešojo

---

531 „EŽTT 1995 m. lapkričio 22 d. sprendimas byloje „Bryan prieš Jungtinę Karalystę“ (Nr. 19178/91), § 40, Hudoc, žiūrėta 2024 m. sausio 18 d., https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-57954%22]}.

532 „EŽTT 1993 m. rugsėjo 21 d. sprendimas byloje „Zumtobel prieš Austriją“ (Nr. 12235/86), § 31–32, Hudoc, žiūrėta 2024 m. sausio 19 d., https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-57847%22]}; „EŽTT 2006 m. spalio 5 d. sprendimas byloje „Müller ir kiti prieš Austriją“ (Nr. 12555/03), Hudoc, žiūrėta 2024 m. liepos 1 d., https://hudoc.echr.coe.int/fre#{%22itemid%22:[%22001-77265%22]}; „EŽTT 2009 m. spalio 27 d. sprendimas byloje „Crompton prieš Jungtinę Karalystę“ (Nr. 42509/05), § 71 ir 79, Hudoc, žiūrėta 2024 m. kovo 8 d., https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-95364%22]}.

533 Pavyzdžiui, „EŽTT 2003 m. vasario 13 d. sprendimas byloje „Chevrol prieš Prancūziją“ (Nr. 49636/99), § 77, Hudoc, žiūrėta 2024 m. sausio 18 d., https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-60941%22]}.

534 „EŽTT 2018 m. lapkričio 6 d. sprendimas byloje „Ramos Nunes De Carvalho E SÁ prieš Portugaliją“, *supra note*, 163: 196.

535 „EŽTT 2015 m. spalio 20 d. sprendimas byloje „Fazia Ali prieš Jungtinę Karalystę“ (Nr. 40378/10), § 85, Hudoc, žiūrėta 2025 m. kovo 15 d., https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-158031%22]}.

536 *Ibid*., § 84.

537 EŽTK 13 straipsnio standartas migracijos kontekste rodo, kad kai gresia 2 ar 3 straipsnio pažeidimai, reikalaujama nepriklausomos, išsamios peržiūros ir atitinkamais atvejais automatinio sustabdomojo poveikio.

administravimo subjektas, nei teisminis nagrinėjimas[538].

ESTT taip pat laikosi iš esmės tos pačios pozicijos, suteikdamas tam tikrą „pagarbą“ subjektui, kuriam patikėta priimti tam tikrą sprendimą, ir teismas turėtų įsikišti tik tuo atveju, jei aiškiai peržengtos diskrecijos ribos ar piktnaudžiaujama[539]. Kita vertus, aukštesnis peržiūros standartas taikomas žmogaus teisių ir konkurencijos teisės pažeidimų bylose[540].

Prof. Rob Widdershoven išskiria keletą skirtingų teisminės peržiūros standartų, kuriuos savo praktikoje naudoja ESTT. Widdershoven daro išvadą, kad Chartijos 47 straipsnis vis daugiau riboja nacionalinę procedūrinę autonomiją ir diktuoja netgi teisminės peržiūros standartą. Autorius nurodo, kad tai daroma, nors *expressis verbis* Chartija ir nenustato vienodo standarto, kuris varijuoja pagal teisinį santykį[541]. Taip pat ESTT ankstesnėje praktikoje dažnai pažymėdavo, kad Europos Sąjungos teisė nenustato teisminės peržiūros standarto ir standartas turėtų būti nustatytas nacionalinėje teisėje. Pavyzdžiui, ESTT *Upjohn Ltd prieš The Licensing Authority established by the Medicines Act 1968 ir kt.*[542] byloje nacionalinis teismas klausė, ar nacionalinis teismas privalo turėti galimybę pakeisti institucijos atliktą faktų vertinimą, tačiau ESTT nurodė, kad direktyva nenumatė teisminės peržiūros standarto, todėl tai paliktina valstybės nacionalinei teisei.

Widdershoven išskyrė griežtą peržiūrą (angl. *strict substantive review*), sprendimų priėmimo procesą (angl. *process-oriented*) ir neribotą jurisdikciją (angl. *unlimited jurisdiction*)[543].

Griežtos peržiūros standartas dažniausiai taikomas žmogaus teisių srityje. Pavyzdžiui, *Brahim Samba Diouf prieš Ministre du Travail, de l'Emploi et de l'Immigration* ESTT nurodė, kad nacionalinis teismas privalo turėti kompetenciją peržiūrėti institucijos sprendimą nesuteikti prieglobsčio[544].

Antras peržiūros standartas, kurį išskyrė Widdershoven, yra sprendimų priėmimo proceso peržiūros standartas, kuris taikomas tais atvejais, kai institucijai, priimančiai sprendimą, suteikiama diskrecija ar plačios vertinimo ribos sprendžiant tam tikrus

538 Miriam Allena ir Francesco Goisis, „Full Jurisdiction' Under Article 6 ECHR: Hans Kelsen v. the Principle of Separation of Powers“, *European Public Law* 26(2) (2020): 287–306.

539 Paul P. Craig, „Judicial Review and Judicial Deference in EU Law“, *Controlling EU Agencies: The Rule of Law in a Multi-Jurisdictional Order,* M. Scholten ir kt. (eds) (Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2020), 5, žiūrėta 2023 m. kovo 12 d. https://ssrn.com/abstract=3748513.

540 *Ibid*., p. 23.

541 Poorter, *supra note*, 524: 58.

542 „ESTT 1999 m. sausio 21 d. sprendimas byloje „Upjohn Ltd prieš The Licensing Authority established by the Medicines Act 1968 ir kt.“ (Nr. C-120/97), § 33–35, Curia, žiūrėta 2023 m. rugpjūčio 18 d., https://infocuria.curia.europa.eu/tabs/document/C/1997/C-0120-97-00000000RP-01-P-01/ARRET/44360-EN-1-html.

543 Poorter, *supra note*, 524: 58.

544 „ESTT 2011 m. liepos 28 d. sprendimas byloje „Brahim Samba Diouf prieš Ministre du Travail, de l'Emploi et de l'Immigration“ (Nr. C-69/10), Curia, žiūrėta 2024 m. spalio 25 d., https://infocuria.curia.europa.eu/tabs/document/C/2010/C-0069-10-00000000RP-01-P-01/ARRET/108325-EN-1-html.

klausimus. ESTT tokiose bylose tiesiog turi įvertinti, ar nebuvo padaryta aiškių klaidų, piktnaudžiauta įgaliojimais, ar neperžengtos diskrecijos ribos. Tą puikiai iliustruoja ESTT atliekamas teisminės peržiūros standartas, kai Europos Komisija atlieka sudėtingą ekonominę analizę.

Ir galų gale išskiriamas neribotos jurisdikcijos (angl. *unlimited jurisdiction*) peržiūros standartas, taikomas konkurencijos teisės pažeidimų bylose, tačiau tik skiriamoms baudoms už konkurencijos teisės pažeidimus[545]. ESTT, įgyvendindamas neribotą jurisdikciją, ją sieja ir su Chartijos 47 straipsnio reikalavimais[546]. Tiesa, nors ESTT šį standartą taiko, peržiūrėdamas Europos Komisijos sprendimus, teigiama, kad toks pat standartas turėtų būti taikomas ir nacionalinių teismų[547].

LVAT praktikoje, neišskiriant nė vienos kategorijos bylų, išaiškinta, kad teismas nėra viešojo administravimo subjektas, todėl jis tikrina viešojo administravimo subjekto sprendimo teisėtumą, tačiau pats viešojo administravimo subjekto funkcijų neperima ir sprendimų nepriima[548]. Taip pat administraciniai teismai laikosi nuoseklios pozicijos, kad kai viešojo administravimo subjektui suteikta plati diskrecija, administracinis teismas tik nagrinėja, ar viešojo administravimo subjektas, įgyvendindamas savo diskreciją, nepadarė aiškios (aplinkybių vertinimo ir teisės taikymo) klaidos, nepiktnaudžiavo įgaliojimais, akivaizdžiai neperžengė diskrecijos ribų, laikėsi procedūrinių taisyklių, vertina, ar tikslios faktinės aplinkybės, kuriomis grindžiamas sprendimas, ar priimtas sprendimas neprieštarauja viešojo administravimo subjekto tikslams ir uždaviniams[549]. Tai reiškia, kad administraciniai teismai patikrina viešojo administravimo subjekto sprendimo teisėtumą, tačiau patys neperima viešojo administravimo subjekto funkcijų ir viešojo administravimo subjekto kompetencijai priskirtų sprendimų nepriima.

Atsižvelgiant į tai, toliau pateikiama pasirinktų kategorijų bylų analizė, aptariant esminius teisminės peržiūros aspektus, iš kurių būtų galima daryti išvadas dėl administracinių teismų atliekamos teisminės kontrolės. Siekiant tai nustatyti, visų pirma, bus atsižvelgiama į administracinių teismų kompetenciją, o, visų antra, į procedūrines garantijas, kurios suteikiamos procedūros viešojo administravimo subjektui

---

545 Justin Lindeboom, „Judicial Review in EU Competition Law“ (2024), *Elgar Encyclopedia of Competition Law*, Johan van de Gronden ir kt. (eds) (Cheltenham: Edward Elgar Publishing, forthcoming), 1, žiūrėta 2025 m. rugsėjo 8 d. https://ssrn.com/abstract=5186847.

546 „ESTT 2011 m. gruodžio 8 d. sprendimas byloje „KME Germany AG, anksčiau KM Europa Metal AG, KME France SAS, KME Italy SpA, anksčiau Europa Metalli SpA prieš Europos Komisiją“ (C-272/09 P), § 133, Curia, žiūrėta 2024 m. spalio 26 d., https://infocuria.curia.europa.eu/tabs/document/C/2009/C-0272-09-00000000PV-01-P-01/ARRET/116121-EN-1-html.

547 Poorter, *supra note*, 524: 45–46.

548 „LVAT 2013 m. vasario 11 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A[492]-704/2013“, Infolex, žiūrėta 2024 m. liepos 17 d., https://www.infolex.lt/tp/822116.

549 „LVAT 2021 m. spalio 20 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-3079-624/2021“, Infolex, žiūrėta 2024 m. spalio 17 d., https://www.infolex.lt/tp/2032070; „LVAT 2021 m. gegužės 19 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-1040-261/2021“, Infolex, žiūrėta 2024 m. spalio 18 d., https://www.infolex.lt/tp/1996711.

įgyvendinant jam pavestas funkcijas metu, ir, visų trečia, analizuojama, kaip administraciniai teismai peržiūri viešojo administravimo subjektų sprendimus, kurie reikalauja specializuotų žinių.

3.1. Teisminės kontrolės ribos valstybės tarnybos bylose

Kadangi valstybės tarnybos bylos priskiriamos civilinio pobūdžio byloms EŽTK 6 straipsnio ir Pakto 14 straipsnio prasme, toliau aptariamas taikytinas teisminės peržiūros standartas šio pobūdžio bylose. Vėliau analizuojamos konkrečios bylos, susijusios su valstybės tarnybos teisiniais santykiais.

Vienas reikšmingiausių EŽTT sprendimų, kuriame išsamiai nagrinėjamas teisminės peržiūros standartas, yra *Ramos Nunes De Carvalho E Sá prieš Portugaliją*[550]. Šioje byloje teisėja buvo apkaltinta įžeidusi inspektorių, kuris turėjo atlikti jos tarnybinės veiklos vertinimą. Šis incidentas lėmė tai, kad prieš pareiškėją inicijuotos drausminės procedūros, tačiau pareiškėjai apskundus sprendimus Aukščiausiajam Teismui, teismas nurodė, kad neturi jurisdikcijos peržiūrėti faktų ir kompetencija apsiriboja patikrinimu, ar nebuvo padaryta esminių pažeidimų.

EŽTT, remdamasis sprendimu *Sigma Radio prieš Kiprą* byloje, nurodė kriterijus, pagal kuriuos turi būti sprendžiama, ar teismas turi visišką jurisdikciją. Visų pirma, vertinamas skundžiamo sprendimo dalykas – teismas turi išsamiau peržiūrėti tuos klausimus, kurie paprasti, nei tuos, kuriems reikia specializuotų žinių, ir turi atsižvelgti į diskreciją, kuri suteikiama administracinei institucijai. Visų antra, teisminės peržiūros standartą gali lemti ir procedūrinės garantijos, kurios suteikiamos viešojo administravimo subjektui priimant sprendimą. EŽTT praktikoje nurodoma, kad kai viešojo administravimo subjektui priimant tam tikrą klausimą suteikiamos garantijos, atitinkančios EŽTK 6 straipsnį, peržiūros standartas gali būti žemesnis[551]. Ir galų gale nurodoma, kad teismas privalo turėti jurisdikciją pasisakyti tiek teisės, tiek fakto klausimais.

EŽTT pažymėjo, kad teisėjos drausminė atsakomybė negali būti priskiriama veiklos sričiai, kuriai reikia specializuotų žinių[552]. Kitas aspektas, kurį pažymėjo EŽTT, yra tai, kad teisminė peržiūra turi atitikti bylos dalyką ir teisinius santykius, ir nurodė, kad nors šiuo atveju nebuvo nagrinėjama baudžiamojo pobūdžio byla, tačiau tai buvo teisėjos drausminės atsakomybės byla, kuri stigmatizuoja asmenį[553]. EŽTT, vertindamas Aukščiausiojo Teismo atliktą teisminę kontrolę, pažymėjo, kad šioje byloje ginčo esmė buvo nesutarimas dėl fakto klausimo. Dėl to, EŽTT vertinimu, teismas privalėjo peržiūrėti ir faktines aplinkybes. Kita vertus, EŽTT nurodė, kad net ir tuo atveju, kai nacionalinis teismas vertina, kad jis nenustato faktinių aplinkybių, rungimosi principo

550 „EŽTT 2018 m. lapkričio 6 d. sprendimas byloje „Ramos Nunes de Carvalho e Sá prieš Portugaliją", *supra note*, 163.

551 „EŽTT 1995 m. lapkričio 22 d. sprendimas byloje „Bryan prieš Jungtinę Karalystę", *supra note*, 531.

552 *Ibid*., § 195.

553 *Ibid*., § 196.

taikymas gali užtikrinti, kad teismas atitiks visiškos jurisdikcijos standartą, o būtent tai, kad šalys žodinio bylos nagrinėjimo metu turėtų galimybę pristatyti savo pozicijas, įskaitant ir faktines aplinkybes[554].

Kaip ir kitose bylose, EŽTT, valstybės tarnautojų bylose analizuodamas, ar buvo laikytasi EŽTK 6 straipsnio, vertina, ar nacionalinių teismų atlikta kontrolė buvo pakankama[555].

EŽTT praktikoje gausu bylų, kuriose sprendžiama dėl įvairių valstybės tarnautojams aktualių klausimų ir pasisakoma dėl teismo atliekamos kontrolės ribų. Kadangi valstybės tarnybos bylos priskirtinos civilinėms byloms, visų pirma, apžvelgiama, ar tai turi lemiamą reikšmę atliekamai teisminei kontrolei.

Išskirtina valstybės institucijoms suteikiama diskrecijos teisė priimti tam tikrus sprendimus. EŽTT praktika rodo, kad vien tai, kad institucijai suteikiama diskrecija, tokio sprendimo teisėtumo patikra teisme neeliminuojama[556]. Nepaisant to, valstybės institucijoms suteikiama diskrecija kai kurių klausimų atžvilgiu gali lemti siauresnę teisminės kontrolės apimtį. EŽTT praktikoje pastebėtina, kad vertinant tuos klausimus, kuriais institucijoms suteikiama diskrecija, EŽTT linkęs apriboti teisminę kontrolę tuo, ar priimant skundžiamą sprendimą laikytasi procedūrinių reikalavimų. Tokiais atvejais asmens skundas turi būti peržiūrimas, įvertinant, ar viešojo administravimo subjekto priimtas sprendimas buvo šališkas, priimtas *ultra vires*, ar priimant sprendimą nepadaryta procedūrinių pažeidimų[557]. Minėtoje byloje pareiškėjai skundėsi tuo, kad teisminės kontrolės nepakako, kadangi nors ir laimėtas konkursas eiti pareigas valstybės tarnyboje, atlikus asmens patikrą, asmuo nebuvo priimtas į pareigas. Pastebėtina, kad EŽTT, vertindamas pareiškėjų argumentus, iš esmės laikėsi tokios pat pozicijos, kaip ir bylose, kuriose sprendžiami klausimai dėl valstybės tarnautojų atleidimo, remiantis įslaptinta informacija: nacionalinis teismas privalo įvertinti, ar nacionalinio saugumo interesai nusveria pareiškėjo interesus, ir nurodė, kad tokiais atvejais teismams turi būti suteikta kompetencija vertinti įslaptintus įrodymus ir įvertinus, kad šie įrodymai įslaptinti nepagrįstai, turėti teisę juos išslaptinti ar kreiptis dėl išslaptinimo[558]. Priešingai, EŽTT, nagrinėdamas bylą, kai

554 *Ibid.*, § 211.

555 Pavyzdžiui, „EŽTT 2020 m. gruodžio 15 d. sprendimas byloje „Piskin prieš Turkiją“ (Nr. 33399/18), § 132, Hudoc, žiūrėta 2023 m. liepos 17 d., https://hudoc.echr.coe.int/fre#{%22itemid%22:[%22001-206901%22]}.

556 Pavyzdžiui, „EŽTT 2017 m. rugsėjo 19 d. sprendimas byloje „Regner prieš Čekiją“ (Nr. 35289/11), § 102, Hudoc, žiūrėta 2025 m. spalio 7 d., https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-177299%22]}; „EŽTT 2020 m. gegužės 5 d. sprendimas byloje „Kövesi prieš Rumuniją“ (Nr. 3594/19), § 108, Hudoc, žiūrėta 2024 m. liepos 5 d., https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-202415%22]}.

557 „EŽTT 2024 m. birželio 25 d. sprendimas byloje „Kurkut ir kiti prieš Turkiją“ (Nr. 58901/19; 59988/19; 14944/20; 23565/20; 29101/20; 42116/20; 28956/21), § 89, Hudoc, žiūrėta 2025 m. liepos 7 d., https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-234418%22]}.

558 *Ibid.*, § 105.

asmuo[559] buvo atleistas iš pareigų dėl įtariamų ryšių su teroristine organizacija, vadovaujantis supaprastinta procedūra, kuri taikyta dėl pasikėsinimo Turkijoje įvykdyti *coup d'etat*, pažymėjo, kad atleidžiant pareiškėją nebuvo naudojamasi diskrecijos teise[560]. Šiame sprendime EŽTT rėmėsi byloje *Ramos Nunes de Carvalho e Sa prieš Portugaliją* priimtu sprendimu ir pakartojo, kad vertinant teisminės kontrolės pakankamumą turi būti atsižvelgiama į *Sigma Radio prieš Kiprą* byloje suformuotus kriterijus. Nepaisant to, EŽTT vertinimas iš esmės mažai kuo skyrėsi nuo vertinimo, kai institucijai buvo suteikta diskrecija.

Lietuvos nacionalinės teisės specialiuosiuose valstybės tarnybos santykius reglamentuojančiuose teisės aktuose neapibrėžtos administracinio teismo atliekamos kontrolės ribos, todėl šiose bylose taikomos bendro pobūdžio ABTĮ nuostatos. EŽTT yra pripažinęs, kad LVAT atlikta teisminė kontrolė dėl peržiūrėjimo ribotumo negali būti laikoma veiksmingu teisminiu peržiūrėjimu EŽTK 6 straipsnio 1 dalies požiūriu[561]. Pirmosios instancijos teisme buvo nagrinėjamas asmens skundas dėl profesinės karo tarnybos sutarties nutraukimo ir pareiškėjo išleidimo į atsargą. Pareiškėjas prašė teismo įpareigoti Krašto apsaugos ministeriją pateikti atitinkamus dokumentus dėl jo atleidimo ir keturių karių padėties, kurie, pasak pareiškėjo, tęsė karo tarnybą tame pačiame batalione, kaip ir jis, nepaisant sulaukto išleidimo į atsargą amžiaus, t. y. pareiškėjas teigė, kad buvo diskriminuojamas. Nacionalinis teismas netenkino pareiškėjo prašymo. Tai įvertinęs EŽTT nurodė, kad pareiškėjas aiškiai suformulavo prašomus išreikalauti įrodymus ir pagrindė tokio reikalavimo priežastis. EŽTT pažymėjo, kad toje proceso stadijoje dar nebuvo aišku, ar įrodymai būtini vertinant pareiškėjo skundą dėl diskriminacijos, todėl administracinių teismų atsisakymas padėti pareiškėjui gauti įrodymus ir pateikti juos vertinimui, ar bent jau motyvavimas, kodėl tai nebuvo būtina, atėmė iš pareiškėjo galimybę pagrįsti savo bylą. Dėl to toks ribotas peržiūrėjimas negali būti laikomas veiksmingu teisminiu peržiūrėjimu EŽTK 6 straipsnio 1 dalies požiūriu[562]. Pastebėtina, kad šiame sprendime EŽTT, pakartodamas dažnai tiek EŽTT, tiek LVAT praktikoje minimą *Van de Hurk prieš Nyderlandus* sprendimą[563], kuriuo remdamiesi teismai neprivalo atsakyti į visus argumentus, tačiau tik į tuos, kurie turi reikšmę bylos išnagrinėjimui, nenurodė, jog teismas privalo išreikalauti prašomus įrodymus, tačiau privalėjo motyvuoti savo atsisakymą.

LVAT praktikos analizė atskleidžia, kad LVAT, spręsdamas dėl teisminės kontrolės apimties valstybės tarnybos bylose, dažnai atsižvelgia į viešojo administravimo

559 Nors asmuo *stricto sensu* ir nebuvo valstybės tarnautojas, pagal jo atliekamas funkcijas buvo spręsta, kad jo pareigos panašios į valstybės tarnautojo, ir EŽTT vadovavosi *Vilho Eskelinen* byloje suformuotas kriterijais dėl EŽTK 6 straipsnio civilinio pobūdžio bylų taikymo, § 100.

560 „EŽTT 2020 m. gruodžio 15 d. sprendimas byloje „Piskin prieš Turkiją", *supra note*, 555:138.

561 „EŽTT 2013 m. lapkričio 12 d. sprendimas byloje „Jokšas prieš Lietuvą" (Nr. 25330/07), Hudoc, žiūrėta 2025 m. liepos 18 d., https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-128039%22]}.

562 *Ibid*., § 58.

563 „EŽTT 1994 m. balandžio 19 d. sprendimas byloje „Van de Hurk prieš Nyderlandus", (Nr. 16034/90), Hudoc, žiūrėta 2024 m. sausio 10 d., https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-57878%22]}.

subjektui suteikiamą diskreciją. Pavyzdžiui, LVAT, spręsdamas dėl konkurso į valstybės tarnybą, nurodė, kad teismas tik patikrina, ar nebuvo pažeista egzamino (konkurso) tvarka ir asmens konstitucinė teisė lygiomis sąlygomis stoti į Lietuvos Respublikos valstybės tarnybą, ir nurodė, kad teismo kompetencijai nepriskirta teisė vertinti klausimų turinio ar jų sudėtingumo ir atsakymų į juos teisingumo[564].

Kitas aspektas, darantis įtaką teisminės kontrolės apimčiai, yra paties administracinio teismo kompetencija, t. y. teismai neatlieka viešojo administravimo subjekto funkcijų, o tik patikrina viešojo administravimo subjekto priimto sprendimo teisėtumą. LVAT nurodo, kad teismo atliekamas vertinimas administracinėje byloje neturi būti iš esmės tapatinamas su tarnybinio nusižengimo aplinkybių tyrimu iš naujo. Teismas tik patikrina tarnybinio patikrinimo metu nustatytų aplinkybių tikrumą ir padarytų išvadų pagrįstumą, ir, siekdamas priimti objektyvų sprendimą, gali tirti byloje naujus įrodymus, patvirtinančius (paneigiančius) tarnybinio patikrinimo metu egzistavusias ir su nagrinėjamais pažeidimais susijusias aplinkybes[565].

Taigi valstybės tarnybos bylose teismas, turintis visišką jurisdikciją, privalo turėti kompetenciją peržiūrėti bylą tiek faktų, tiek teisės klausimais. Vertinant valstybės tarnybos bylas, pastebėtina, kad viešojo administravimo subjektas, priėmęs sprendimą, jau yra atlikęs įvairius veiksmus, siekdamas priimti sprendimą. Dėl to teismai, peržiūrėdami skundžiamą sprendimą, netiria aplinkybių iš naujo, o apsiriboja patikrinimu, ar nebuvo padaryta faktinių klaidų, laikytasi procedūrinių reikalavimų ir ar išvados yra pagrįstos. Tokia atliekama teisminės kontrolės apimtis atitinka EŽTT praktikoje suformuotus teisminės kontrolės standartus.

3.2. Teisminės kontrolės ribos konkurencijos teisės pažeidimų bylose

Konkurencijos tarybos teisinis statusas tiesiogiai lemia administracinių teismų atliekamos teisminės kontrolės pobūdį ir intensyvumą. Jei sprendimą priima institucija, kuri neatitinka nepriklausomo ir nešališko tribunolo kriterijų, EŽTK 6 straipsnis reikalauja tokio sprendimo peržiūros teisme, turinčiame visišką jurisdikciją. Vertinant, ar Konkurencijos taryba gali būti laikoma nepriklausomu ir nešališku teismu (angl. *independent and impartial tribunal*), būtina remtis tiek EŽTT, tiek ESTT suformuota jurisprudencija, kurioje pabrėžiama, kad institucinė nepriklausomybė, funkcijų atskyrimas ir procesinės garantijos yra esminiai kriterijai, lemiantys atitiktį EŽTK 6 straipsnyje ir Chartijos 47 straipsnyje įtvirtintiems reikalavimams.

Pagal EŽTT praktiką, institucija gali būti laikoma teismu, jei ji įsteigta įstatymu,

564 „LVAT 2022 m. lapkričio 3 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-571-463/2022“, Infolex, žiūrėta 2023 m. liepos 18 d., https://www.infolex.lt/tp/2117449; „LVAT 2011 m. gruodžio 6 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A[143]-3241/2011“, Infolex, žiūrėta 2023 m. liepos 18 d., https://www.infolex.lt/tp/306790.

565 „LVAT 2023 m. liepos 19 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-712-968/2023, Infolex, žiūrėta 2023 m. liepos 18 d., https://www.infolex.lt/tp/2179473“; „LVAT 2017 m. sausio 26 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-134-492/2017“, Infolex, žiūrėta 2023 m. liepos 18 d., https://www.infolex.lt/tp/1417382.

nuolatinio pobūdžio, jos jurisdikcija yra privaloma, ji taiko teisės normas, sprendžia faktinius ir teisinius ginčus ir užtikrina rungimosi principo įgyvendinimą[566]. Vis dėlto nepriklausomumas ir nešališkumas tiek subjektyviąja, tiek objektyviąja prasmėmis yra būtini komponentai, be kurių institucija negali būti laikoma teismu pagal EŽTK 6 straipsnį[567]. Nors šie kriterijai suformuluoti EŽTK kontekste, ESTT jurisprudencijoje jie iš esmės naudojami analogiškai. ESTT savo praktikoje, aiškindamas nacionalinių institucijų teisę kreiptis dėl prejudicinio sprendimo pagal SESV 267 straipsnį, iš esmės taiko analogiškus kriterijus, pabrėždamas, kad teismas ar tribunolas turi vykdyti teisminio pobūdžio funkcijas ir būti nepriklausomas nuo kitų valdžios šakų[568].

Taigi visų pirma, analizuojama, ar tokia institucija kaip Konkurencijos taryba atitinka teisminei institucijai keliamus reikalavimus. Dėl to bus nagrinėjama EŽTT ir ESTT praktika dėl institucijos statuso, tuomet vertinamas Europos Komisijos teisinis statusas ir galų gale Konkurencijos tarybai suteiktos galios ir sprendimų priėmimo procesas, siekiant atsakyti į klausimą, ar Konkurencijos taryba atitinka teisminei institucijai keliamus reikalavimus.

Vertinant EŽTT praktiką, akcentuotina, kad nors EŽTK ir vartotinas terminas „teismas“, nereiškia, jog institucija, priimanti sprendimą, privalo būti teisminės sistemos dalis. Tai gali būti bet kokia institucija, turinti visišką kompetenciją spręsti fakto ir teisės klausimus ir priimti teisiškai privalomus sprendimus[569]. EŽTT dar 1983 m. sprendime *Albert ir Le Compte prieš Belgiją* nurodė, kad daugelyje Europos Tarybos valstybių narių tarnybinius pažeidimus sprendžia profesinių asociacijų kvaziteisminės institucijos (angl. *jurisdictional organs of professional associations*). Tai savaime nepažeidžia EŽTK net ir tais atvejais, kai taikoma EŽTK 6 straipsnio 1 dalis, tačiau tokiu atveju pagal EŽTK reikalaujama, kad institucija pati atitiktų reikalavimus, keliamus teismui, arba jei tokių reikalavimų neatitinka, tokios institucijos sprendimas būtų peržiūrimas teismo, turinčio visišką jurisdikciją[570].

Pirmasis reikalavimas, keliamas teismui, yra tai, kad jis būtų įsteigtas pagal įstatymą[571]. Išanalizavus EŽTT praktiką, akivaizdu, kad šis reikalavimas reiškia, kad teismas

---

566 „EŽTT 1984 m. spalio 22 d. sprendimas byloje „Sramek prieš Austriją“ (Nr. 8790/79), § 38, Hudoc, žiūrėta 2023 m. sausio 19 d., https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-57581%22]}.

567 „EŽTT 1984 m. birželio 28 d. sprendimas byloje „Campbell ir Fell prieš Jungtinę Karalystę“ (Nr. 7819/77 ir 7878/77), § 85, Hudoc, žiūrėta 2023 m. sausio 18 d., https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-57456%22]}.

568 „ESTT 1997 m. rugsėjo 17 d. sprendimas byloje „Dorsch Consult Ingenieurgesellschaft mbH prieš Bundesbaugesellschaft Berlin mbH.“ (Nr. C-54/96), § 23, Curia, žiūrėta 2023 m. sausio 2 d., https://infocuria.curia.europa.eu/tabs/document/C/1996/C-0054-96-00000000RP-01-P-01/ARRET/43728-EN-1-pdf.

569 Štarienė, *supra note*, 22: 371.

570 „EŽTT 1983 m. vasario 10 d. sprendimas byloje „Albert and Le Compte prieš Belgiją“ (Nr. 7299/75, 7496/76), Hudoc, žiūrėta 2022 m. balandžio 17 d., https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-57422%22]}.

571 „EŽTT 2020 m. gruodžio 1 d. sprendimas byloje „Guðmundur Andri Ástráðsson prieš Islandiją“ (Nr. 26374/18), Hudoc, žiūrėta 2023 m. kovo 15 d., https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-206582%22]}.

būtų įsteigtas konstitucijos arba įstatymų, o ne vykdomosios valdžios priimtu poįstatyminiu teisės aktu[572]. EŽTT yra išaiškinęs, kad nuostatos „pagal įstatymą įsteigtas" prasmė, kad teisminė valdžia būtų nepriklausoma nuo vykdomosios, o tribunolo įsteigimą reglamentuotų parlamento priimtas teisės aktas[573]. EŽTT išaiškino, kad nuostata „pagal įstatymą įsteigtas" reiškia ne tik tai, kad tribunolas turi būti įsteigtas parlamento priimtu įstatymu, bet ir tai, kad parlamentas nustatytų tribunolo kompetenciją ir sudarymą[574]. Šio reikalavimo tikslas – užtikrinti, kad teismas nepriklausytų nuo vykdomosios valdžios valios. EŽTT, vertindamas, ar tam tikra administracinė institucija atitinka teismui keliamus reikalavimus, įtvirtintus EŽTK 6 straipsnyje, įtvirtino funkcinį testą, ar administracinė institucija vykdo teismines funkcijas, ir nurodė, kad teismas turi atitikti nepriklausomumo, ypač nuo vykdomosios valdžios, nešališkumo, narių įgaliojimų trukmės, garantijų, kurių laikomasi procedūros metu kriterijus[575].

EŽTT, vertindamas teismo nepriklausomumą, dažniausiai vertina, ar teismas nepriklausomas nuo vykdomosios valdžios, teismo narių įgaliojimų terminą ir garantijas, suteikiamas proceso metu. Gausioje EŽTT praktikoje teismo nepriklausomumas reiškia, kad į teismo darbą negali kištis kitos valdžios institucijos[576]. Pavyzdžiui, sprendime *Ringeisen prieš Austriją* nurodė, kad Nekilnojamojo turto sandorių komisija yra tribunolas, atitinkantis EŽTK 6 straipsnio reikalavimus, nes ji nepriklausoma nei nuo vykdomosios valdžios, nei nuo ginčo šalių, jos nariai renkami penkerių metų terminui, o proceso metu užtikrinamos reikalingos procesinės garantijos. EŽTT atmetė pareiškėjo teiginius dėl komisijos narių šališkumo[577]. Neilgai trukus EŽTT padarė priešingą išvadą *Sramek prieš Austriją*. Šioje byloje taip pat pagal Austrijos teisės aktus žemės sklypo pardavimą turėjo patvirtinti Nekilnojamojo turto sandorių tarnyba. EŽTT nurodė, kad pagal savo esmę Nekilnojamojo turto sandorių tarnyba yra tribunolas, nes jo funkcija yra spręsti jo kompetencijai perduotus klausimus remiantis teisės aktų reikalavimais pagal būtent šiai tarnybai nustatytą procedūrą[578]. Tačiau EŽTT abejonių sukėlė valstybės tarnautojų, esančių komisijos sudėtyje, nepriklausomumas ir nešališkumas. EŽTT vertinimu, nesuderinama su nepriklausomumo ir nešališkumo regimybe tokia situacija, kad tribunolo nariu skiriamas valstybės tarnautojas, pavaldus institucijai, kuri yra ir bylos šalis. Taigi šių bylų palyginimas rodo, kad vien formali

---

572 „EŽTT 1977 m. gegužės 16 d. sprendimas byloje „Zand prieš Austriją" (Nr. 7360/76), Hudoc, žiūrėta 2024 m. balandžio 17 d., https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-74962%22]}.

573 *Ibid*., § 51.

574 „EŽTT 2020 m. gruodžio 1 d. sprendimas byloje „Guðmundur Andri Ástráðsson prieš Islandiją" (Nr. 26374/18), *supra note* 571.

575 „EŽTT 1988 m. balandžio 29 d. sprendimas byloje „Belilos prieš Šveicariją" (Nr. 10328/83), § 64, Hudoc, žiūrėta 2024 m. balandžio 17 d., https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-57434%22]}.

576 „EŽTT 1994 m. lapkričio 24 d. sprendimas byloje „Beaumartin prieš Prancūziją" (Nr. 15287/89), Hudoc, žiūrėta 2024 m. balandžio 17 d., https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-57898%22]}.

577 „EŽTT 1973 m. birželio 23 d. sprendimas byloje „Ringeisen prieš Austriją" (Nr. 2614/65), §97, Hudoc, žiūrėta 2024 m. balandžio 17 d., https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-57567%22]}.

578 „EŽTT 1984 m. spalio 22 d. sprendimas byloje „Sramek prieš Austriją", *supra note*, 566:36.

institucijos sąranga nėra lemiama. Vertinant nepriklausomumą, EŽTT esminę reikšmę teikia ne tik faktiniam nepriklausomumui, bet ir jo regimybei, ypač kai institucijos sudėtyje dalyvauja asmenys, susiję su ginčo šalimi.

Taip pat pastebėtina, kad EŽTT griežtesnės pozicijos laikosi vertindamas situacijas, kuriose nagrinėjamas baudžiamasis kaltinimas[579]. Pavyzdžiui, EŽTT nurodė, kad Policijos valdybos narį, kuris ir priima sprendimą, skiria savivaldybė, tačiau tai nėra pagrindas abejoti paskirto pareigūno nešališkumu, ir atkreipė dėmesį, kad daugelyje valstybių teisėjus skiria vykdomoji valdžia. Taip pat EŽTT vertino, kad minėtas asmuo yra valstybės tarnautojas, sprendimus priimantis nepriklausomai, jo priesaikos tekstas kitoks nei kitų policijos pareigūnų, nors minėtame tekste ir nėra *expressis verbis* nurodytas nepriklausomumas. Nepaisydamas šių nurodytų aplinkybių EŽTT nurodė, kad itin svarbu ir nepriklausomumo regimybė (angl. *appearances*), o šiuo atveju eilinis pilietis manys, kad toks pareigūnas yra lojalus savo kolegoms ir vadovams, todėl nelaikys jo nepriklausomu. Dėl to EŽTT sprendė, kad Policijos valdyba neatitiko teismui keliamų reikalavimų[580].

EŽTT ne kartą yra pasisakęs dėl administracinių institucijų, kurios atlieka tyrimus, tačiau ir priima sprendimus, t. y. atlieka tiek persekiojimo, tiek teismines funkcijas. Vienas žymesnių sprendimų, kuriame EŽTT nagrinėjo atvejį, kai ta pati institucija atlieka tyrimą ir priima sprendimą, yra *Dubus S. A. prieš Prancūziją*. Dubus S. A. teigė, kad buvo pažeistas EŽTK 6 straipsnis, nes Bankų komisija (angl. *Banking Commission*) nėra nepriklausomas ir nešališkas teismas, kadangi šios institucijos persekiojimo ir teisminės funkcijos persipina, todėl pareiškėjai nebuvo užtikrinta teisė į teisingą bylos išnagrinėjimą pagal įstatymą įsteigto nepriklausomo ir nešališko teismo. EŽTT sprendime nurodė, kad Bankų komisija atlieka dvejopo pobūdžio funkcijas: kontrolės ir drausminę. EŽTT darė išvadą, kad nėra aiškaus Bankų komisijos persekiojimo ir teisminių funkcijų atskyrimo. Nors iš principo tokių funkcijų egzistavimas ir nepažeidžia EŽTK, šiuo konkrečiu atveju procedūrų, kuriomis būtų atskirtos šios funkcijos, nebuvimas ir sudarė prielaidas EŽTT priimti sprendimą, kad buvo pažeista EŽTK[581].

Byloje *Grande Stevens prieš Italiją* EŽTT nagrinėjo, ar Nacionalinių bendrovių ir vertybinių popierių biržos komisija (it. *Commissione Nazionale per le Società e la Borsa*) (toliau – CONSOB) yra „pagal įstatymą įsteigtas nepriklausomas ir bešališkas teismas“. EŽTT nurodė, kad atsižvelgus į CONSOB narių paskyrimą ir sąlygas ir nenustačius, kad nepakanka egzistuojančių apsaugos mechanizmų nuo išorės įtakos CONSOB nariams, nėra pagrindo abejoti CONSOB nepriklausomumu nuo bet kurios

---

579 „EŽTT 2012 m. balandžio 17 d. sprendimas byloje „Steininger prieš Austriją“, *supra note*, 133:48; „EŽTT 1997 m. gegužės 28 d. sprendimas byloje „Pauger prieš Austriją“ (Nr. 24872/94), § 59, Hudoc, žiūrėta 2024 m. gegužės 26 d., https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-58047%22]}; „EŽTT 2010 m. spalio 14 d. sprendimas byloje „Kugler prieš Austriją“ (Nr. 65631/01), §§ 46–52, Hudoc, žiūrėta 2024 m. gegužės 26 d., https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-100928%22]}.

580 *Ibid*.

581 „EŽTT 2009 m. birželio 11 d. sprendimas byloje „Dubus S. A. prieš Prancūziją“ (Nr. 5242/04), Hudoc, žiūrėta 2023 m. vasario 18 d., https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-92990%22]}.

valdžios, o ypač vykdomosios. Tuomet EŽTT nagrinėjo subjektyvųjį ir objektyvųjį nepriklausomumo elementus. Įvertinus, kad nėra jokių duomenų, kad CONSOB nariai galėjo pažeisti subjektyvųjį nepriklausomumo reikalavimą, buvo pereita prie objektyviojo elemento vertinimo. CONSOB reglamentavimas daro takoskyrą tarp tiriamųjų ir sprendimų priėmimo funkcijos. EŽTT nurodė, kad nors tyrimą iš esmės atlieka struktūrinis CONSOB padalinys, o sankcijas skiria CONSOB nariai, vis dėlto struktūrinis padalinys priklauso tai pačiai institucijai, o direktoratas, atlikęs tyrimą, ir komisija, priėmusi galutinį sprendimą, yra pavaldūs CONSOB pirmininkui. Atsižvelgęs į tai, EŽTT darė išvadą, kad CONSOB neatitinka nešališkumo reikalavimų[582].

Tiek EŽTT, tiek ESTT taikomi standartai tribunolo įsteigimui iš esmės yra analogiški[583]. Bene žymiausi ESTT sprendimai, susiję su teismų nešališkumu ir nepriklausomumu, yra susiję su Lenkijos teismų sistema. Šiuose sprendimuose ESTT iš esmės atkartoja EŽTT išvystytus standartus dėl teismų nepriklausomumo ir nešališkumo[584]. Analizę galima pradėti nuo to, ar tokia institucija, kaip Konkurencijos taryba, galėtų teikti prašymą priimti prejudicinį sprendimą[585]. Informaciniame pranešime dėl nacionalinių teismų prašymų priimti prejudicinį sprendimą pateikimo nurodyta, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą gali pateikti bet kuris teismas ar tribunolas, jeigu jam suteikta kompetencija priimti teisminio pobūdžio sprendimą (angl. *judicial nature*)[586].

ESTT praktikoje įtvirtintas autonomiškas teismo ir tribunolo aiškinimas. ESTT vertina, ar tam tikra institucija yra tribunolas pagal jam suteiktas funkcijas, o ne statusą nacionalinėje teisėje. ESTT, siekdamas nustatyti, ar tam tikra institucija laikytina teismu ar tribunolu, vertina, ar institucija įsteigta pagal įstatymą, yra nuolatinio pobūdžio, ar privaloma jurisdikcija, procesas šioje institucijoje pagrįstas rungimosi principu, ji taiko teisės normas ir yra nepriklausoma[587].

---

582 „EŽTT 2014 m. kovo 4 d. sprendimas byloje „Grande Stevens prieš Italiją“, *supra note*, 123:134–137.

583 Cecilia Rizcallah ir Victor Davio, „The Requirement that Tribunals be Established by Law: A Valuable Principle Safeguarding the Rule of Law and the Separation of Powers in a Context of Trust“, *European Constitutional Law Review* 17(4) (2021): 581–606, 595.

584 „ESTT 2019 m. birželio 24 d. sprendimas byloje „Europos Komisija prieš Lenkijos Respubliką“ (Nr. C-619/18), Curia, žiūrėta 2023 m. spalio 17 d., https://infocuria.curia.europa.eu/tabs/document/C/2018/C-0619-18-00000000RD-01-P-01/ARRET/215341-EN-1-html.

585 Pavyzdžiui, Mokestinių ginčų komisija prie Lietuvos Respublikos Vyriausybė yra teikusi prašymą priimti prejudicinį sprendimą, „ESTT 2022 m. birželio 30 d. sprendimas byloje „UAB „Arvi“ ir ko prieš Valstybinę mokesčių inspekciją prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos“ (Nr. C-56/21), EUR-lex, žiūrėta 2023 m. sausio 17 d., https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX:62021CA0056.

586 Informacija dėl nacionalinių teismų prašymų priimti prejudicinį sprendimą pateikimo, OL C 143, 2005 6 11, p. 1–4, § 9.

587 „ESTT 1997 m. rugsėjo 17 d. sprendimas byloje „Dorsch Consult Ingenieurgesellschaft mbH prieš Bundesbaugesellschaft Berlin mbH“, *supra note*, 568:23; „ESTT 2011 m. birželio 14 d. sprendimas byloje „Paul Miles and Others prieš Écoles européennes” (Nr. C 196/09), § 37, Curia, 2023 m. sausio 2 d., https://infocuria.curia.europa.eu/tabs/document/C/2009/C-0196-09-00000000RP-01-P-01/ARRET/85143-EN-1-html.

ESTT sprendime *Valeri Hariev Belov prieš CHEZ Elektro Balgaria AD* nurodė, kad sprendžiant, ar Apsaugos nuo diskriminacijos komisija yra teismas ar tribunolas, galintis prašyti priimti prejudicinį sprendimą, turi būti atsakyta remiantis struktūriniais ir funkciniais kriterijais, t. y. nacionalinė institucija yra „teismas", jei vykdo teismines, o ne administracinio pobūdžio funkcijas[588]. Tame pačiame sprendime atkreipė dėmesį, kad apskundus minėtos Komisijos sprendimą teismui, pastaroji tampa atsakove procese ir gali teikti apeliacinį skundą aukštesnės instancijos teismui[589].

Kadangi Europos Komisija turi nemažai panašumų į Konkurencijos tarybą, analizuojamas Europos Komisijos statusas. Kaip pažymėjo generalinė advokatė, „Europos Sąjungos konkurencijos teisė formuojama remiantis Komisijos, kaip tyrėjos, kaltintojos ir sprendimus priimančios institucijos, ir teismų, vykdančių išorės kontrolę, sąveika"[590]. Konkurencijos taryba taip pat veikia panašiu principu – ta pati institucija atlieka tyrimą, vykdo kaltintojos vaidmenį ir galų gale priima sprendimą.

Christina Teleki vertinimu, tam tikros Europos Komisijos procedūros nesureglamentuotos, Europos Komisija kaip kolegialus organas nėra tikroji sprendimų priėmėja, nes sprendimai priimami Europos Komisijos biurokratinio aparato[591]. Teleki išskiria ir tai, kad Europos Komisijos tarnautojai atlieka keletą funkcijų, t. y. tiriamąsias, persekiojimo ir sprendimų priėmimo[592]. Galų gale autorė pažymi, kad nors ūkio subjektams ir suteikiamos procedūrinės garantijos, tai neeliminuoja to, kad sprendimus gali priimti tik nepriklausomas ir nešališkas tribunolas[593].

Taigi EŽTT, ESTT praktika ir Europos Komisijos sąranga leidžia daryti išvadą, kad institucija gali būti prilyginta teismui tik tuo atveju, jei institucija yra nepriklausoma ir nešališka. Tai reiškia, kad institucijoje turėtų būti funkcijų atskyrimas, o asmenys, kurie priima sprendimus, privalo būti nepavaldūs kitoms institucijoms ir turėti galimybę savarankiškai priimti sprendimus. Dėl to toliau vertinama, ar Konkurencijos taryba atitinka tokias sąlygas.

Konkurencijos tarybos pradininkė buvo įsteigta Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos 1992 m. rugsėjo 15 d. priimto pirmojo po Nepriklausomybės atkūrimo Konkurencijos įstatymo pagrindu. Lietuvos Respublikos Vyriausybė 1992 m. spalio 21 d. nutarimu „Dėl Valstybinės kainų ir konkurencijos tarnybos bei Konkurencijos

---

588 „ESTT 2013 m. sausio 31 d. sprendimas byloje „Valeri Hariev Belov prieš CHEZ Elektro Balgaria AD ir kt." (Nr. C-394/11), § 40, Curia, 2026 m. liepos 27 d., https://infocuria.curia.europa.eu/tabs/document/C/2011/C-0394-11-00000000RP-01-P-01/ARRET/133241-EN-1-html.

589 *Ibid*., § 49.

590 Generalinės advokatės Eleanor Sharpston išvada, pateikta 2011 m. vasario 10 d. byloje Nr. C-272/09 P KME „Germany AG, buvusi KM Europa Metal AG, KME France SAS, buvusi Tréfimétaux SA, KME Italy SpA, buvusi Europa Metalli prieš Europos Komisiją", § 44, Curia, 2026 m. sausio 27 d., https://infocuria.curia.europa.eu/tabs/document/C/2009/C-0272-09-00000000PV-01-P-01/CONCL/79798-EN-1-html.

591 *Ibid*., § 268.

592 *Ibid*., § 269.

593 *Ibid*., § 272.

tarybos nuostatų patvirtinimo“ nuo 1992 m. lapkričio 1 d. įsteigė Valstybinę kainų ir konkurencijos tarnybą.

Konkurencijos tarybos veiklą reglamentuoja Konkurencijos įstatymas, t. y. Konkurencijos taryba įsteigta įstatymu ir jos funkcijos, įgaliojimai ir esminės procedūros taisyklės įtvirtintos įstatymu, o detalizuojamos poįstatyminiuose teisės aktuose. Konkurencijos taryba yra savarankiška valstybės įstaiga, atskaitinga Lietuvos Respublikos Seimui, vykdanti valstybinę konkurencijos politiką ir prižiūrinti, kaip laikomasi šio įstatymo. Konkurencijos taryba, atlikdama jai nustatytas funkcijas, sprendimus priima savarankiškai ir nepriklausomai nuo politinės ir kitos išorinės įtakos, nesiekdama ir nepriimdama nurodymų iš valstybės institucijų ar bet kokio kito viešojo ar privataus subjekto, susilaikydama nuo bet kokių veiksmų, kurie nesuderinami su Konkurencijos tarybos funkcijų atlikimu ir įgaliojimų vykdymu. Atsakingų institucijų veiksmai formuojant konkurencijos politiką nelaikomi Konkurencijos tarybos savarankiškumo ar nepriklausomumo ribojimu. Šioje dalyje įtvirtinti Konkurencijos tarybos savarankiškumo ir nepriklausomumo reikalavimai nepašalina įsiteisėjusių teismų sprendimų, nutarčių, įsakymų ar nutarimų privalomumo Konkurencijos tarybai[594]. Konkurencijos tarybą sudaro pirmininkas ir keturi nariai. Konkurencijos tarybos pirmininką ir narius Ministro Pirmininko teikimu skiria Respublikos Prezidentas. Konkurencijos tarybos pirmininkas ir Konkurencijos tarybos nariai skiriami šešeriems metams. Tas pats asmuo Konkurencijos tarybos pirmininku ar nariu gali būti paskirtas ne daugiau kaip dviem kadencijoms iš eilės. Konkurencijos tarybos pirmininkas iš paskirtų Konkurencijos tarybos narių skiria du Konkurencijos tarybos pirmininko pavaduotojus[595]. Konkurencijos tarybos pirmininku ir nariais gali būti nepriekaištingos reputacijos Lietuvos Respublikos piliečiai, turintys aukštąjį universitetinį teisinį ar ekonominį išsilavinimą[596]. Konkurencijos įstatyme įtvirtinti atvejai, kai pasibaigia Konkurencijos tarybos nario įgaliojimai[597], t. y. Konkurencijos tarybos narys gali būti atleidžiamas tik esant įstatyme įtvirtintoms sąlygoms, todėl Konkurencijos tarybos nario įgaliojimai negali pasibaigti dėl politinės valdžios savivalės.

Konkurencijos taryba, spręsdama jos kompetencijai priskirtus klausimus, priima nutarimus. Jie priimami balsų dauguma, bet ne mažiau kaip trimis Konkurencijos tarybos narių balsais, įskaitant Konkurencijos tarybos pirmininką. Konkurencijos tarybos pirmininkas ir nariai balsuoja nepriklausomai ir savarankiškai[598]. Konkurencijos tarybos pirmininkas ir nariai, dalyvaudami posėdyje, neturi teisės susilaikyti nuo

---

594 Konkurencijos įstatymo 17 straipsnio 1 dalis.

595 Konkurencijos įstatymo 19 straipsnio 1 dalis.

596 Konkurencijos įstatymo 19 straipsnio 2 dalis.

597 Savo noru; pasibaigus kadencijai; išrinkus į kitas pareigas arba paskyrus į kitas pareigas; įsiteisėjus apkaltinamajam teismo nuosprendžiui; paaiškėjus, kad šiurkščiai pažeidžia savo pareigas; jeigu savo poelgiu pažemino Konkurencijos tarybos pirmininko ar nario vardą; dėl sveikatos būklės; paaiškėjus, kad neatitinka šio straipsnio 2 d. nustatytų reikalavimų.

598 „LVAT 2021 m. rugsėjo 9 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-1150-520/2021“, Infolex, 2026 m. sausio 2 d., https://www.infolex.lt/tp/2022534.

balsavimo dėl nutarimo[599].

Konkurencijos tarybos funkcijas atlikti padeda tam tikslui sudaroma Konkurencijos tarybos administracija. Jos struktūrą ir valstybės tarnautojų ir darbuotojų, dirbančių pagal darbo sutartis, pareigybių sąrašus nutarimu tvirtina Konkurencijos taryba[600]. Konkurencijos tarybos darbo tvarka ir jos atliekamų procedūrų pažeidimų taisyklės nustatomos Konkurencijos tarybos nutarimu priimtame darbo reglamente[601]. Toliau pateikiama, kaip Konkurencijos taryboje priimami sprendimai:

- Konkurencijos taryba priima nutarimą pradėti tyrimą
- Tyrimą atlieka administracijos darbuotojai, kuriuos įgalioja Konkurencijos taryba
- Tyrimo atlikimas:
  - Konkurencijos taryba priima nutarimus dėl tyrimo veiksmų, kuriems reikalingas teismo leidimas
  - tyrėjai priima sprendimus dėl tyrimo veiksmų atlikimo, kuriems nereikalingas teismo leidimas
- Pranešimą apie atliktą tyrimą rengia tyrėjai, Konkurencijos taryba pritaria pranešimo siuntimui šalims
- Konkurencijos taryba skiria išklausymo posėdžio datą
- Žodinio posėdžio metu administracijos darbuotojai pristato įtarimus, įtariamieji pasisako, Konkurencijos taryba užduoda klausimus, kontroliuoja procesą
- Konkurencijos taryba priima galutinį nutarimą

Išanalizavus Konkurencijos įstatymą ir Darbo reglamentą akivaizdu, kad Konkurencijos taryba tvirtina bene visus administracijos darbuotojų veiksmus, susijusius su tyrimo atlikimu, t. y. Konkurencijos taryba priima nutarimus dėl tyrimo pradėjimo, kreipimosi į teismą dėl prašymo leisti atlikti patikrinimą, tyrimo termino pratęsimo, tyrimo papildymo, išskyrimo, tvirtina tyrimo išvadas ir priima galutinį sprendimą dėl pažeidimo. Konkurencijos įstatyme nenumatyta, kad tie patys Konkurencijos tarybos nariai, kurie dalyvavo priimant sprendimus atliekant tyrimą, nedalyvautų priimant galutinį sprendimą.

Prof. dr. Ieva Zubrė savo disertacijoje „Nepriklausomos reguliavimo institucijos valstybinio administravimo institucijų sistemoje“ siūlė nepriklausomų reguliavimo institucijų veiklą reguliuojančiuose teisės aktuose, įskaitant Konkurencijos įstatymą, „įtvirtinti visas tris – institucinio, personalinio, finansinio – politinio nepriklausomumo garantijų sistemos grupes“: „<...> nuostatos, kuriomis būtų užtikrinta, jog į nacionalinės reguliavimo institucijos, atsakingos už *ex ante* rinkos reguliavimą arba ginčų tarp įmonių sprendimą, atliekamas užduotis nebūtų intervencijos iš išorės ar nebūtų daromas politinis spaudimas, dėl kurio būtų pakenkta institucijos sprendimų

599 Konkurencijos įstatymo 19 straipsnio 7 dalis.

600 Konkurencijos įstatymo 19 straipsnio 9 dalis.

601 Konkurencijos įstatymo 19 straipsnio 10 dalis.

nepriklausomumui“; „suvienodinti institucijų vadovybės formavimo tvarką, t. y. formuojant vadovybę turi dalyvauti dvi skirtingos valstybės valdžios – įstatymų leidžiamoji valdžia ir valstybės vadovas. Institucijos vadovybė turi būti sudaryta iš nelyginio narių skaičiaus, t. y. turi būti kolegiali. Narių kadencijos turi būti ilgesnės už darinių, kurie dalyvauja juos skyrime ir atleidime, funkcinius laikotarpius, tad siūlytinas kadencijos laikas gali būti šešeri ar daugiau metų“; „institucijoms įstatymais turi būti nustatyta teisė pačioms sudaryti ir tvirtinti strateginius veiklos planus“; institucijoms įstatymais turi būti įtvirtinta teisė dalyvauti formuojant atitinkamą politiką, t. y. nepriklausomos reguliavimo institucijos turi būti Seimo ir Vyriausybės ekspertės joms formuojant atitinkamą politiką[602].

Konkurencijos taryba veikia kaip kolegiali administracinė institucija, kuriai įstatymu pavesta vykdyti konkurencijos teisės priežiūrą. Jos nariai skiriami Respublikos Prezidento Ministro Pirmininko teikimu šešerių metų kadencijai, o įgaliojimų baigimosi pagrindai įtvirtinti įstatyme. Teoriškai tai leidžia teigti, jog institucija turi formalių nepriklausomumo požymių. Tačiau vien formalių nepriklausomumo garantijų nepakanka – kaip pabrėžta EŽTT sprendimuose *Sramek prieš Austriją, Dubus S. A. prieš Prancūziją, Grande Stevens prieš Italiją*, būtina užtikrinti ir realų, regimą nepriklausomumą nuo kitų valdžios institucijų, taip pat aiškiai atskirti tyrimo, kaltinimo ir sprendimų priėmimo funkcijas.

Konkurencijos tarybos atveju esminė problema yra tyrimo, kaltinimo ir sprendimų priėmimo funkcijų koncentracija vienoje institucijoje. Konkurencijos įstatyme nenustatyti nei funkcijų, nei personalo sudėties atskyrimas, vadinasi, tie patys Konkurencijos tarybos nariai gali priimti sprendimus visose proceso stadijose. Toks veiklos modelis kelia rimtų objektyvaus nešališkumo abejonių pagal EŽTT funkcinį testą, pagal kurį institucija, atliekanti persekiojimo ir teismines funkcijas be vidinių garantijų dėl funkcijų atskyrimo, negali būti laikoma nešališka.

Objektyvaus nešališkumo požiūriu kyla klausimų ir dėl Konkurencijos tarybos pavaldumo struktūros. Tyrimus vykdantys padaliniai ir sprendimus priimantys nariai priklauso tai pačiai institucijai, pavaldūs Konkurencijos tarybos pirmininkui. Tokios organizacinės sąrangos nepakanka regimai nepriklausomai institucijai suformuoti. EŽTT yra ne kartą pabrėžęs, kad nepriklausomumo regimybė (angl. *appearances*) – būtinas pasitikėjimo teisine sistema pagrindas, o tai, kad Konkurencijos tarybos vidinė struktūra neužtikrina procesinio atskyrimo ar atskirų padalinių su nepriklausomais sprendimų priėmėjais, yra esminis trūkumas.

Be to, nors įstatymai numato tam tikras procesines garantijas, Konkurencijos tarybos atliekama procedūra nėra lygiavertė teismo procesui. Posėdžiai, nors ir vieši[603], tačiau jų metu nėra visiškai užtikrinamos tokios procedūrinės teisės, kaip teisė į apklausą, rungimosi principas. Konkurencijos įstatymo 29 straipsnyje įtvirtinta procedūros

602 Ieva Deviatnikovaitė, *Nepriklausomos reguliavimo institucijos valstybinio administravimo institucijų sistemoje* (daktaro disertacija, Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2012), 286–287.

603 Konkurencijos taryba, Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybos darbo reglamentas, TAR, 2018-02-14, 154 punktas, Infolex, žiūrėta 2023 m. spalio 7 d., https://www.infolex.lt/ta/445586.

dalyvių išklausymo tvarka. Šiame straipsnyje nustatyta, jog procedūros dalyviams sudaroma galimybė susipažinti su bylos medžiaga, pateikiamos tyrimo išvados, suteikiama galimybė pateikti rašytinius paaiškinimus dėl tyrimo išvadų ir jie yra išklausomi išklausymo posėdyje. Darbo reglamente[604] išklausymo posėdžių tvarka yra detalizuojama, nurodant, kad išklausymo posėdis pradedamas pažeidimo tyrimą atlikusio arba kito administracijos darbuotojo tyrimo išvadų bei rašytinių procedūros dalyvių paaiškinimų pristatymu. Po to eilės tvarka pasisako pareiškėjas, įtariami ūkio ar viešojo administravimo subjektai ir kiti suinteresuoti asmenys. Klausimai pareiškėjui, įtariamiems ūkio ar viešojo administravimo subjektams ir kitiems suinteresuotiems asmenims užduodami po kiekvieno iš jų pasisakymo. Klausimus pareiškėjui, įtariamiems ūkio ar viešojo administravimo subjektams ir kitiems suinteresuotiems asmenims iš eilės užduoda posėdžio pirmininkas, Konkurencijos tarybos nariai, administracijos darbuotojai, pareiškėjas, įtariamas ūkio ar viešojo administravimo subjektas, kiti suinteresuoti asmenys. Baigus pasisakymus, administracijos darbuotojams, procedūros dalyviams ir kitiems suinteresuotiems asmenims suteikiama replikos teisė. Taigi išklausymo posėdis nėra ginčo procedūra, kadangi jis tėra skirtas išklausyti pažeidimu įtariamus subjektus. Dėl to pažeidimu įtariami subjektai neturi teisės užduoti klausimų tyrimą atlikusiems pareigūnams[605]. EŽTT rungimosi principas suponuoja ne vien formalią galimybę būti išklausytam, bet ir realią teisę aktyviai ginčyti institucijos surinktus įrodymus bei jų vertinimą. Tuo tarpu Konkurencijos tarybos išklausymo posėdis pagal savo funkciją yra orientuotas į procedūros dalyvių paaiškinimų išklausymą, o ne į rungtynišką procesą. Taigi nors sprendimai motyvuojami ir gali būti skundžiami teismui, tai nekeičia fakto, kad pati institucija neatlieka teisingumo vykdymo funkcijos klasikine prasme.

Atsižvelgiant į tai, Konkurencijos taryba neatitinka EŽTT ir ESTT jurisprudencijoje suformuluotų nepriklausomo ir nešališko teismo požymių. Todėl, kaip nurodyta EŽTT jurisprudencijoje, vienintelė galimybė užtikrinti teisę į teisingą bylos nagrinėjimą – tai Konkurencijos tarybos sprendimų peržiūra teismuose. Šioje situacijoje teismų atliekama kontrolė įgauna kompensacinę funkciją ir tampa esmine proceso garantija.

Toliau bus analizuojama, kokius reikalavimus teisminei peržiūrai kelia EŽTT ir ESTT jurisprudencija, kaip šie reikalavimai taikomi Europos Komisijos ir nacionalinių konkurencijos institucijų kontekste, ir ar Lietuvos administracinių teismų atliekama Konkurencijos tarybos sprendimų peržiūra atitinka keliamus standartus.

Reikalavimas, kad tokios institucijos, kaip Konkurencijos taryba, atliktą vertinimą peržiūrėtų visiškos jurisdikcijos teismas, kaip minėta, įtvirtintas *Menarini prieš Italiją*[606] byloje. Joje nagrinėtas klausimas, ar buvo užtikrinta teisė kreiptis į visiškos jurisdikcijos teismą, ir teigta, kad Italijos nacionalinė konkurencijos institucija neturėjo teisės nagrinėti tokios bylos, kadangi ji nėra visiškos jurisdikcijos teismas. Šioje

604 *Ibid.*

605 „LVAT 2008 m. gruodžio 8 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A[442]-715/2008“, p. 446, https://lvat.lt/doclib/wh7pzuxl1wcff8z4kfcsrjbwgvfabms4.

606 „EŽTT 2011 m. rugsėjo 27 d. sprendimas byloje „Menarini prieš Italiją“, *supra note,* 122.

byloje nagrinėtas klausimas yra aktualus daugumai Europos Sąjungos valstybių, kadangi daugelyje jų konkurencijos bylas nagrinėja ir baudas skiria ne teismas, o viešojo administravimo subjektas – nacionalinė konkurencijos institucija[607]. EŽTT nurodė, kad vadovaujantis EŽTK 6 straipsniu nenustatyta, kad sankcijos negali skirti administracinė institucija, tokia kaip nacionalinė konkurencijos institucija[608]. Kadangi tokios administracinės institucijos neatitinka EŽTK 6 straipsnio reikalavimų, svarbu, kad sprendimą galėtų peržiūrėti visiškos jurisdikcijos teismas, t. y. galėtų atlikti kontrolę tiek fakto, tiek teisės klausimais[609].

Šioje byloje buvo pateikta ir atskiroji nuomonė, kuri labai aiškiai parodo šio EŽTT sprendimo kritiką. Teisėjas Pinto de Albuquerque nurodė, kad administracinis teismas, peržiūrėjęs nacionalinės konkurencijos institucijos sprendimą, negali būti laikomas visiškos jurisdikcijos teismu. Teisėjo vertinimu, visiškos jurisdikcijos teismas privalo turėti įgaliojimus ne pakeisti, o visiškai peržiūrėti administracinės institucijos sprendimą. Teisėjas nurodė, kad tai reiškia, jog teismui turėtų būti suteikta teisė pačiam atlikti bet kokius veiksmus, kad nustatytų faktus, vertintų įrodymus, aiškintų taikomą teisę, keistų skirtas sankcijas ir teismas neturėtų privalėti bylos grąžinti administracinei institucijai, o galėtų pats priimti sprendimą[610].

Po to, kai EŽTT priėmė sprendimą minėtoje *Menarini prieš Italiją* byloje, buvo bandyta remtis šiuo sprendimu, grindžiant, kad Europos Sąjungos teisinis reglamentavimas neatitinka keliamų standartų[611]. Tačiau ESTT praktikoje patvirtinta, kad Europos Sąjungos teismų sistema, peržiūrint Europos Komisijos priimtus sprendimus, atitinka EŽTT suformuotus standartus[612]. ESTT praktikoje, atsakant į minėtus argumentus, iš esmės remiamasi *Menarini prieš Italiją* byloje atliktu vertinimu[613]. ESTT nurodė, kad Bendrasis Teismas, kuriam, nors ir tenka pareiga atsakyti į ieškinyje pateiktus pagrindus ir vykdyti tiek faktinę, tiek teisinę peržiūrą, privalėtų *ex officio* iš naujo ir išsamiai išnagrinėti visą bylą. Europos Sąjungos teisėje įtvirtintas teismų vykdomos kontrolės modelis reiškia, kad Europos Sąjungos teismai turi kompetenciją tiek teisės, tiek faktų klausimais, taip pat teisę vertinti įrodymus, panaikinti ginčijamą sprendimą ar pakeisti skirtų baudų dydžius. Todėl nėra pagrindo teigti, kad ESTT atliekama teisėtumo kontrolė prieštarautų Chartijos 47 straipsnyje įtvirtintam veiksmingos teisminės gynybos

---

607 Daugumo Europos Sąjungos valstybių baudas skiria nacionalinė konkurencijos institucija, o baudos pagrįstumas vertinamas teisme.

608 „EŽTT 2011 m. rugsėjo 27 d. sprendimas byloje „Menarini prieš Italiją“, *supra note*, 122:59.

609 *Ibid*., § 59.

610 *Ibid*., § 8.

611 Paul Mahoney, 'Flogging a Dead Horse: The Appropriate Human Rights Policy for Judicial Treatment of Competition Fines', in Sir David Edward ir kt. (eds), *A Scot without Borders: Liber Amicorum Ian S. Forrester* (vol. I) (Concurrences, 2015), 225.

612 Regulation 1/2003 and EU Antitrust Enforcement: A Systematic Guide. (2022). Nyderlandai: Wolters Kluwer.

613 Pavyzdžiui, „ESTT 2013 m. liepos 18 d. sprendimas byloje „Schindler Holding Ltd ir kiti prieš Europos Komisiją“ *supra note*, 220:30–35.

principui[614]. ESTT ir vėlesnėje savo praktikoje pažymi, kad jo atliekama teisminė kontrolė visiškai atitinka *Menarini* standartą[615].

Pastebėtina, kad akademinėje literatūroje nuomonės dėl ESTT vykdomos teisminės kontrolės atitikties EŽTT suformuotiems standartams išsiskiria.

Teleki vertinimu, remiantis EŽTT praktika dėl teisminės kontrolės tokiose bylose, kaip konkurencijos teisės pažeidimų, ESTT atliekama Europos Komisijos peržiūra neatitinka EŽTT standartų[616]. Autorės vertinimu, ESTT atliekama Europos Komisijos sprendimų peržiūra negali ištaisyti struktūrinių Europos Komisijos nepriklausomumo trūkumų, be to, ESTT neturi galimybės priimti sprendimų *de novo* ar grąžinti iš naujo tirti tam tikrus aspektus Europos Komisijai. Teleki argumentuoja, kad ESTT atliekamas vertinimas paneigia Europos Sąjungos sutartyse nustatytą kompetenciją, kadangi sutartyse neišskirta jokių įrodymų, kurių atžvilgiu ESTT turėtų atlikti siauresnės apimties kontrolę, todėl ESTT vertinimas, kad ribota peržiūra atliekama tuomet, kai kvestionuojamas ekonominis vertinimas, yra nepagrįstas. Pastebėtina, kad panašios nuomonės laikosi ir daugiau mokslininkų[617].

Priešingai, Kalintiri vertina, kad ESTT atliekama kontrolė atitinka „visiškos jurisdikcijos" standartą ir laikosi pozicijos, kad ESTT teisminės kontrolės apimtis skiriasi pagal bylos dalyką[618]. Kalintiri pažymi, kad nors ESTT praktikoje įtvirtinta ribota kontrolė tais atvejais, kai Europos Komisija įgyvendina savo diskreciją ar atlieka sudėtingą ekonominę analizę, *Tetra laval*[619] išaiškinimai demonstruoja, kad ir tais atvejais Europos Komisija turi pagrįsti, kad jos pasirinkimai yra pagrįsti ir teisingi, ESTT bet kokiu atveju vertina visus faktorius, kurie svarbūs analizuojant sudėtingas situacijas.

Šiuos ginčus teisingai apibendrina Fernando de la Torre pozicija, kad tiesiog nepagrįstai painiojamos visiškos jurisdikcijos ir neribotos jurisdikcijos sąvokos[620]. Taip pat de la Torre išskiria, kad ESTT atliekama neribota jurisdikcija (angl. *unlimited jurisdiction*) baudų skyrimo srityje atitinka netgi aukštesnius standartus nei EŽTT praktikoje reikalaujamas visiškos jurisdikcijos standartas (angl. *full jurisdiction*)[621].

---

614 „ESTT 2011 m. gruodžio 8 d. sprendimas byloje „Chalkor AE Epexergasias Metallon prieš Europos Komisiją" (Nr. C-386/10 P), § 67–68, *supra note* 218.

615 „EŽTT 2011 m. rugsėjo 27 d. sprendimas byloje „Menarini Diagnostics S. r. l. prieš Italiją", *supra note*, 122.

616 Teleki, *supra note*, 45:336.

617 Ian S. Forrester, „A Challenge for Europe's Judges: The Review of Fines in Competition Cases", *European Law Review* 36(2) (2011): 185–207; Pablo Ibáñez Colomo, „Law, Policy, Expertise: Hallmarks of Effective Judicial Review in EU Competition Law", *Cambridge Yearbook of European Legal Studies* 25 (2023): 1–26.

618 Torre, *supra note*, 221: 174.

619 „ESTT 2005 m. vasario 15 d. sprendimas byloje „Tetra Laval BV prieš Europos Komisiją" (Nr. C-12/03 P), § 38–48, Curia, žiūrėta 2023 m. liepos 18 d., https://infocuria.curia.europa.eu/tabs/document/C/2003/C-0012-03-00000000PV-01-P-01/ARRET/49926-EN-1-html.

620 Torre, *supra note*, 221: 48.

621 *Ibid.*

Apibendrinant tiek EŽTT, tiek ESTT nustatytus teisminės kontrolės standartus, pastebėtina, kad nors pagal EŽTK 6 straipsnį ir reikalaujama, kad teismas turėtų visišką jurisdikciją, tai nereiškia neribotos jurisdikcijos. EŽTT reikalaujama visiška jurisdikcija reiškia teismo galimybę vertinti tiek faktus, tiek teisę ir prireikus panaikinti ar pakeisti administracinį sprendimą. Tuo tarpu ESTT praktikoje neribota jurisdikcija paprastai siejama su specifine teismo kompetencija keisti baudų dydį. Taigi teisės į teisingą teismą standartus atitinka tokie atvejai, kai teismams suteikiama galimybė peržiūrėti institucijos sprendimą teisės ir fakto klausimais ir nustačius poreikį, tokį sprendimą panaikinti ar pakeisti.

Konkurencijos įstatyme įtvirtinta, kad ūkio subjektai, taip pat kiti asmenys, manantys, kad buvo pažeistos jų šiuo įstatymu ginamos teisės, turi teisę Konkurencijos tarybos nutarimus, kuriais užkertama tolesnė šio įstatymo pažeidimo tyrimo eiga ar kuriais baigiamas pranešimo apie koncentraciją nagrinėjimas, apskųsti Regionų administraciniam teismui[622]. Konkurencijos įstatymo 34 straipsnyje nustatyta, kad teismas, išnagrinėjęs skundą dėl Konkurencijos tarybos nutarimo, priima vieną iš šių sprendimų: 1) palikti nutarimą nepakeistą ir skundą atmesti; 2) panaikinti nutarimą arba atskiras jo dalis ir grąžinti bylą Konkurencijos tarybai papildomam tyrimui atlikti; 3) panaikinti nutarimą arba atskiras jo dalis; 4) pakeisti nutarimą dėl koncentracijos, sankcijų arba laikinųjų priemonių taikymo. Iš nurodyto teisinio reguliavimo matyti, kad administraciniams teismams suteikta visiška jurisdikcija vertinti Konkurencijos tarybos nutarimus, o skiriant sankcijas teisminė kontrolė yra neribota.

Vertinant konkurencijos teisės pažeidimų bylose atliekamą teisminę kontrolę, pastebėtina, kad kontrolės apimtis gali skirtis priklausomai nuo vertinamo aspekto. ESTT pripažįsta, kad Europos Komisija turi plačią diskreciją, be to, siauresnės apimties teisminė kontrolė atliekama ir tuomet, kai Europos Komisija atlieka sudėtingą ekonominę analizę[623]. ESTT turi neribotą kontrolę baudų srityje, tačiau ribotą jurisdikciją kitose srityse[624].

ESTT praktikoje sudėtinga ekonomine analize pripažįstamas dominavimo nustatymas, rinkos apibrėžimas, piktnaudžiavimo nustatymas, išimčių taikymas ar vertinimas, kad dėl koncentracijos bus itin apribota efektyvi konkurencija[625]. Kita vertus, ESTT neturi teisės pakeisti Europos Komisijos atlikto ekonominio vertinimo savuoju, o tai iš esmės reiškia, jog net ir tuo atveju, jei egzistuoja kelios galimos ekonominio vertinimo kryptys, Europos Komisija turi teisę pasirinkti jai priimtiniausią ir ESTT neturi teisės nuspręsti, kad kitokio pobūdžio analizė turėjo būti atlikta, jei toks Europos Komisijos pasirinkimas nėra akivaizdi vertinimo klaida (angl. *manifest error of*

---

622 Konkurencijos įstatymo 33 straipsnis.

623 *Ibid.*

624 „ESTT 2011 m. gruodžio 8 d. sprendimas byloje „KME Germany ir kiti prieš Europos Komisiją“ (Nr. C-389/10 P), § 120, Curia, žiūrėta 2024 m. liepos 9 d. https://infocuria.curia.europa.eu/tabs/document/C/2010/C-0389-10-00000000PV-01-P-01/ARRET/116124-EN-1-html.

625 Kalintiri, „What's in a Name? The Marginal Standard of Review of 'Complex Economic Assessments' in EU Competition Enforcement“, *supra note*, 44: 1283–1316.

assessment)[626].

LVAT vertinimas, kai Konkurencijos taryba atlieka sudėtingo pobūdžio ekonominę analizę, dažniausiai apsiriboja vertinimu, ar Konkurencijos taryba laikėsi procedūrinių taisyklių, ar visos išvados buvo motyvuotos, ar neiškraipytos faktinės bylos aplinkybės, ar nepadaryta akivaizdi vertinimo klaida, ar nepiktnaudžiauta įgaliojimais[627]. LVAT vertinimas dėl to, kokie aspektai laikomi sudėtingo pobūdžio ekonomine analize, kito: senesnėse bylose LVAT vertino, kad visas Konkurencijos tarybos atliktas tyrimas yra sudėtingas ekonominis tyrimas[628], tačiau vėlesnėje LVAT praktikoje jau matyti, kad išskiriamas atskiras Konkurencijos tarybos atliktas ekonominis vertinimas, kaip kad rinkos apibrėžimas[629].

Taigi EŽTT praktikoje suformuotas reikalavimas, kad administracinės institucijos priimtus sprendimus turėtų galėti peržiūrėti visiškos jurisdikcijos teismas, reiškia ne tai, kad teismas pats turi vykdyti viešojo administravimo subjekto funkciją ar priimti sprendimą *de novo*, bet tai, kad jam turi būti suteikta reali galimybė vertinti tiek fakto, tiek teisės klausimus ir prireikus panaikinti ar pakeisti sprendimą. ESTT jurisprudencija patvirtina, kad Europos Sąjungos teismų atliekama Europos Komisijos sprendimų peržiūra iš esmės atitinka EŽTT nustatytus reikalavimus. Nors teismų kontrolės intensyvumas gali skirtis priklausomai nuo vertinamo klausimo pobūdžio, ypač sudėtingos ekonominės analizės atvejais, ESTT turi kompetenciją vertinti fakto ir teisės klausimus, panaikinti sprendimus.

Lietuvos teisinis reguliavimas ir administracinių teismų praktika rodo, kad Konkurencijos tarybos sprendimų peržiūra atitinka EŽTT suformuotus standartus. Konkurencijos įstatyme teismams suteikti įgaliojimai panaikinti, pakeisti sprendimus, grąžinti bylą papildomam tyrimui rodo, jog teismai turi visišką jurisdikciją. Nors LVAT praktikoje sudėtingos ekonominės analizės klausimais taikoma ribotesnė kontrolė, orientuota į akivaizdžios vertinimo klaidos, procedūrinių pažeidimų ar diskrecijos ribų peržengimo patikrą, tokia kontrolė atitinka tiek ESTT, tiek EŽTT jurisprudencijoje pripažįstamą modelį.

LVAT praktikoje, kita vertus, pripažįstama, jog Konkurencijos taryba turi plačią diskreciją baudų skyrimo srityje. Peržiūrint Konkurencijos tarybos nutarimus teisme, iš principo atsižvelgiama į tai, kad Konkurencijos taryba yra Lietuvos Respublikos valstybės įstaiga, vykdanti valstybinę konkurencijos politiką ir kontroliuojanti, kaip laikomasi šio įstatymo. Dėl to teismas neatlieka viešojo administravimo funkcijų ir

---

626 *Ibid*. 17.

627 „LVAT 2019 m. birželio 4 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-3347-629/2019“, Infolex, žiūrėta 2024 m. birželio 18 d., https://www.infolex.lt/tp/1730036.

628 „LVAT 2009 m. spalio 16 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-502-34/2009“, Infolex, žiūrėta 2024 m. birželio 18 d., https://www.infolex.lt/tp/138186.

629 „LVAT 2013 m. sausio 21 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-502-801/2013“, Infolex, žiūrėta 2024 m. birželio 18 d., https://www.infolex.lt/tp/502778; „LVAT 2019 m. birželio 4 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-3347-629/2019“, Infolex, žiūrėta 2024 m. birželio 18 d., https://www.infolex.lt/tp/1730036.

nevykdo atitinkamos srities politikos, o tik sprendžia ginčus dėl teisės[630].

Plati diskrecijos teisė nereiškia, kad Konkurencijos taryba šioje srityje gali veikti nevaržoma. Ją saisto tiek bendrieji teisės principai (pavyzdžiui, proporcingumo, vienodo vertinimo), tiek specialiosios konkurencijos teisės ar bendrosios viešojo administravimo normos, ir teismas turi įgaliojimus patikrinti, ar šių teisės reikalavimų Konkurencijos taryba laikėsi[631].

Pagal Lietuvos teisinį reguliavimą administraciniams teismams suteikta neribota jurisdikcija sankcijų skyrimo srityje. Nepaisant to, administraciniai teismai dažniausiai baudas sumažina, remdamiesi bendraisiais teisės principais, tačiau ne baudų skaičiavimo taisyklėmis. Jei reikalingas išsamesnis vertinimas, administraciniai teismai grąžina bylą Konkurencijos tarybai, kad pastaroji atliktų papildomą tyrimą. Pavyzdžiui, LVAT nustatęs, kad Konkurencijos taryba netinkamai apskaičiavo baudą, vietoje to, kad pats pakeistų baudą, grąžino Konkurencijos tarybai bylą papildomam tyrimui atlikti[632].

Paminėtinas atvejis, kai Konkurencijos taryba skyrė solidarias baudas. Konkurencijos taryba vertino, kad remiantis ūkio subjekto sąvokos išaiškinimais ESTT praktikoje ir tuo, kad ESTT ne kartą nusprendė, kad šios sąvokos pagrindu įmonėms, sudarančioms vieną ūkio subjektą, galima skirti solidarias baudas ir už Konkurencijos įstatymo pažeidimus, nors tokia atsakomybės rūšis ir nebuvo tuo metu numatyta pagal Konkurencijos įstatymą. LVAT 2021 m. rugsėjo 9 d. nutartyje administracinėje byloje Nr. eA-1150-520/2021, įvertinęs įstatymų leidėjo atliktus Konkurencijos įstatymo 35 straipsnio pakeitimus, t. y. tik nuo 2020 m. lapkričio 1 d. įtvirtinus solidariąją atsakomybę, tai, kad nagrinėtu atveju nenustatytas SESV normų pažeidimas, o pareiškėjų pažeidimo padarymo metu nacionalinės teisės normos apskritai nenustatė solidariosios atsakomybės, sprendė, kad pareiškėjų solidarioji atsakomybė negalima[633]. LVAT šiose solidarios atsakomybės bylose nusprendė Konkurencijos tarybai grąžinti spręsti atsakomybės individualizavimo klausimus, nors, kaip minėta, pagal Konkurencijos įstatymo 34 straipsnį pats teismas turi teisę keisti Konkurencijos tarybos nutarimus dėl sankcijų skyrimo.

Vis dėlto tais atvejais, kai LVAT nusprendžia Konkurencijos tarybos skirtą baudą pakeisti, dažniausiai tai yra daroma ne remiantis Konkurencijos įstatyme ar Baudų,

---

630 „LVAT 2011 m. birželio 23 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A^{444}-1433/2011“, Infolex, žiūrėta 2023 m. sausio 18 d., https://www.infolex.lt/tp/217449; „LVAT 2013 m. balandžio 25 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A^{520}-634/2013“, https://www.infolex.lt/tp/672157; „LVAT 2015 m. gruodžio 17 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-1699-822/2015“, Infolex, žiūrėta 2025 m. sausio 11 d., https://www.infolex.lt/tp/1163867.

631 „LVAT 2013 m. sausio 21 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A^{502}-801/2013“, Infolex, žiūrėta 2023 m. sausio 19 d., https://www.infolex.lt/tp/502778; „LVAT 2015 m. kovo 4 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-1672-822/2015“, Infolex, žiūrėta 2025 m. sausio 11 d., https://www.infolex.lt/tp/1014082; „LVAT 2016 m. gegužės 2 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A-97-858/2016“, Infolex, žiūrėta 2025 m. sausio 14 d., https://www.infolex.lt/tp/1278767.

632 „LVAT 2012 m. kovo 1 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-502-1668/2012“, Infolex, žiūrėta 2023 m. kovo 30 d., https://www.infolex.lt/tp/369101.

633 „LVAT 2021 m. rugsėjo 9 d. nutartis administracinėje byloje eA-1150-520/2021 *supra note* 598.

skiriamų už Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo pažeidimus, dydžio nustatymo tvarkos apraše įtvirtintomis taisyklėmis, o bendraisiais teisės principais. LVAT sumažino įmonei paskirtą baudą 50 proc. dėl to, kad pastaroji bendradarbiavo su Konkurencijos taryba, veikė nuostolingai, šiuo metu veiklos nebevykdo, nebuvo ginčo susitarimo iniciatorė, nors pati Konkurencijos taryba šiai įmonei baudą jau buvo sumažinusi 8 proc., o pagal tuo metu galiojusį teisinį reguliavimą lengvinančios aplinkybės (visos kartu) galėjo sąlygoti bazinio baudos dydžio mažinimą iki 50 proc.[634]. Tai reiškia, kad teismo baudos sumažinimas neatitiko specialiųjų teisės aktų nuostatų.

Kitais atvejais LVAT sumažina Konkurencijos tarybos paskirtą baudą, atsižvelgdamas į teismo vertinimu svarbias aplinkybes, tačiau nenurodydamas nei konkrečių teisės aktų nuostatų, nei baudos mažinimo procentais. LVAT nurodė, kad įmonė neturėjo tiesiogiai ir netiesiogiai su pažeidimu susijusių prekių pardavimų pajamų, nebuvo draudžiamo susitarimo iniciatorė, o pažeidimas truko tik aštuonias dienas, todėl ir baudą sumažino iki 4 000 eurų[635]. Kitoje byloje bauda buvo sumažinta remiantis tuo, kad įmonė, kuriai skirta bauda, įvertinus jos finansinę būklę, neigiamų socialinių padarinių riziką, baudos sumokėjimas būtų nepakeliama ekonominė našta įmonei, galinti lemti jos pasitraukimą iš rinkos, todėl bauda mažintina dar keturiasdešimt procentų[636]. LVAT praktikoje yra atvejų, kai bauda sumažinama tiesiog pasiremiant bendraisiais teisės principais, nurodant, kad bauda būtų „akivaizdžiai per didelė ir nebūtų proporcinga padarytam teisės pažeidimui, ir dėl to neteisinga“[637]. Kita vertus, pastebėtina, kad ši LVAT pozicija ne visuomet yra nuosekli. Pavyzdžiui, administracinėje byloje Nr. A-109-556/2021 LVAT nusprendė, kad yra pagrindas išdėstyti Konkurencijos tarybos paskirtą baudą. LVAT priimdamas tokį sprendimą rėmėsi ABTĮ ir Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso nuostatomis, reglamentuojančiomis teismo sprendimo įvykdymo atidėjimo ar išdėstymo klausimą. Ši teismo pozicija yra kontroversiška, nes teismas ganėtinai dažnai nurodo, kad jis nėra viešojo administravimo subjektas ir tik sprendžia ginčus dėl teisės, tačiau šiuo atveju nusprendė išdėstyti viešojo administravimo subjekto paskirtą baudą, nors tokia teisė nei teismui, nei Konkurencijos tarybai nėra suteikta.

Kita vertus, paminėtini ir keli atvejai, kai LVAT, įgyvendindamas neribotą jurisdikciją perskaičiavo Konkurencijos tarybos skirtas baudas, pasiremdamas teisės aktais, reglamentuojančiais baudų apskaičiavimą. LVAT savo sprendimą grindė siekiu įgyvendinti proceso operatyvumo ir ekonomiškumo principus. LVAT šioje byloje konstatavo, kad pažeidimo trukmė yra mažesnė nei nustatyta Konkurencijos tarybos

---

634 Baudų, skiriamų už Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo pažeidimus, dydžio nustatymo tvarkos aprašo 17 punktas, akto redakcija galiojusi nuo 2017 m. balandžio 29 d. iki 2023 m. balandžio 1 d.

635 „LVAT 2017 m. rugsėjo 15 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-909-552/2017“, Infolex, žiūrėta 2025 m. sausio 30 d., https://www.infolex.lt/tp/1521861.

636 „LVAT 2016 m. birželio 20 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-741-552/2016“, Infolex, žiūrėta 2025 m. sausio 30 d., https://www.infolex.lt/tp/1288921.

637 „LVAT 2015 m. kovo 4 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-1672-822/2015“, Infolex, žiūrėta 2025 m. sausio 30 d., https://www.infolex.lt/tp/1014082.

ir atsižvelgdamas į tai perskaičiavo Konkurencijos tarybos paskirtas baudas[638]. Taip pat LVAT yra pakeitęs skirtos baudos dydį ir tuo atveju, kai bauda skirta už procedūrinio pobūdžio pažeidimą, pakeisdamas Konkurencijos tarybos bendrųjų metinių pajamų praėjusiais ūkiniais metais bazinį baudos dydį[639].

Nors ESTT ir turi galimybę padidinti Europos Komisijos skirtas baudas, abejotina, ar Lietuvos administraciniai teismai galėtų tai padaryti dėl kelių priežasčių. Principas *non reformatio in peius* (draudimo keisti į blogąją pusę) turi lemiamą reikšmę. ABTĮ 80 straipsnio 2 dalimi nustatyta, kad administracinis teismas negali peržengti pareikšto skundo (prašymo, pareiškimo) reikalavimo ribų, išskyrus atvejus, kai to reikalauja viešasis interesas arba kai neperžengus skundo (prašymo, pareiškimo) reikalavimo ribų būtų reikšmingai pažeistos valstybės, savivaldybės ir asmenų teisės bei įstatymų saugomi interesai. LVAT, aiškindamas šią nuostatą, yra pažymėjęs, kad minėta nuostata ypač reikšminga nagrinėjant skundą dėl viešojo administravimo subjekto akto, kuriuo asmeniui buvo pritaikytos poveikio priemonės, kadangi panaikinus aktą dėl sankcijos pritaikymo ir grąžinant pakartotinai atlikti tyrimą būtina paisyti *non reformatio in peius* principo. Vadinasi, negali būti bloginama asmens, pateikusio skundą, padėtis, buvusi iki tokio skundo pateikimo teismui, išplečiant skundo nagrinėjimo ribas. Dėl to teismas turi nagrinėti ginčijamus sprendimus ta apimtimi, kaip jie suformuluoti, ir priimti atitinkamą sprendimą[640]. Kitoje byloje LVAT sutiko su Konkurencijos tarybos pozicija, kad teismas turi diskreciją peržiūrėti Konkurencijos tarybos paskirtą baudą, neatmetant ir jos didinimo galimybės, tačiau šiuo konkrečiu atveju atsisakė padidinti baudą, nes tai, kad Konkurencijos taryba pareiškėjui skyrė, atsakovo teigimu, per mažą baudą, lėmė ne objektyvios aplinkybės (pateikti neteisingi duomenys ar klaidingai atlikti skaičiavimai), o paties atsakovo, nors ir neteisingas, valinis sprendimas, ir pažymėjo, kad toks keitimas keltų abejonių ir bendrojo teisės principo *non reformatio in peius* taikymo plačiąja prasme požiūriu[641]. LVAT tokios pačios pozicijos laikėsi, kai buvo nustatyta, kad Konkurencijos taryba suklydo apskaičiuodama baudą ir paskirta bauda buvo per maža[642].

Įvertinus teisinį reguliavimą bei administracinių teismų praktiką dėl Konkurencijos tarybos skirtų baudų, galima daryti išvadą, kad LVAT ne visuomet naudojasi neribota jurisdikcija baudų skyrimo srityje, nors tam ir yra teisinis pagrindas. LVAT praktikoje dažniausiai apsiribojama baudų mažinimu bendraisiais teisės principais,

638 „LVAT 2012 m. balandžio 20 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-858-1245/2012“, Infolex, žiūrėta 2025 m. sausio 30 d., https://www.infolex.lt/tp/375746.

639 „LVAT 2023 m. birželio 7 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-482-552/2023“, Infolex, žiūrėta 2025 m. sausio 30 d., https://www.infolex.lt/tp/2170126.

640 „LVAT 2020 m. gruodžio 2 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-2206-525/2020“, Infolex, žiūrėta 2024 m. sausio 30 d., https://www.infolex.lt/tp/1949106.

641 „LVAT 2014 m. balandžio 7 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-552-54/2014“, Infolex, žiūrėta 2024 m. sausio 30 d., https://www.infolex.lt/tp/820387.

642 „LVAT 2012 m. gruodžio 6 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-822-2818/2012“, Infolex, žiūrėta 2024 m. sausio 30 d., https://www.infolex.lt/tp/492955.

nesiremiant konkrečiomis teisės aktų nuostatomis, reglamentuojančiomis baudų apskaičiavimo tvarką, arba bylos grąžinimu Konkurencijos tarybai papildomam tyrimui. Manytina, kad naudojimasis neribota jurisdikcija baudų skyrimo srityje būtų naudingas tiek ūkio subjektams, kurie ginčija Konkurencijos tarybos nutarimą, tiek Konkurencijos tarybai. Tokia prielaida darytina, nes neperdavus bylos papildomam tyrimui atlikti taupomi resursai ir Konkurencijos taryba savo ribotus išteklius gali skirti kitiems tyrimams atlikti, o ūkio subjektams nereikia pakartotinai dalyvauti Konkurencijos tarybos procedūroje, o vėliau dar kartą bylinėtis teisme. Atsižvelgiant į tai ir į tai, kad Konkurencijos įstatymas suteikia neribotą jurisdikciją, manytina, kad tais atvejais, kai, teismo vertinimu, sankcijos apskaičiuotos neteisingai, teismai galėtų suteiktą jurisdikciją įgyvendinti.

3.3. Teisminės kontrolės ribos migracijos bylose

Šioje dalyje analizuojama, koks teisminės peržiūros standartas taikytinas migracijos bylose. Aptariama EŽTT, Žmogaus teisių komiteto ir ESTT praktika, išskiriant jų taikomus kriterijus, taip pat apžvelgiama Lietuvos teismų pozicija šiuo klausimu.

Kaip ne kartą minėta, EŽTK 6 ir Pakto 14 straipsniai netaikomi migracijos bylose. Taip pat nereikalaujama, kad sprendimus, susijusius su migracijos klausimais, peržiūrėtų teismas[643]. Dėl to teisminės kontrolės apimties ribos brėžiamos remiantis kitais šių tarptautinių sutarčių straipsniais. Kita vertus, Chartijos 47 straipsnis bei Europos Sąjungos teisinis reglamentavimas garantuoja teisę skųsti viešojo administravimo subjektų priimtus sprendimus teismui[644].

Itin reikšmingas vaidmuo tenka *non-refoulement* principui, kuris, nors tiesiogiai neįtvirtintas EŽTK ar Pakto tekstuose, plačiai išplėtotas tarptautinių teismų praktikoje. Šis principas lemia, kad net jei migracijos bylose netaikomi EŽTK 6 ar Pakto 14 straipsnis, prieglobsčio prašytojams, kuriems gresia *non-refoulement* pažeidimas, turi būti užtikrinamos veiksmingos procedūrinės garantijos[645]. Toliau aptariama, kaip šios garantijos – visų pirma, teisė būti išklausytam, teisė į veiksmingą teisių gynimo priemonę ir teisė į išsamų bylos nagrinėjimą – aiškinamos ir taikomos EŽTT ir Žmogaus teisių komiteto praktikoje.

Dar 1999 metais EŽTT žymiajame sprendime byloje *Soering prieš Jungtinę Karalystę* išaiškino, kad įvertinus individualias aplinkybes (amžių, psichologinę būseną), asmens išsiuntimas į valstybę, kurioje asmuo gali būti nuteistas mirties bausme ir jam tektų ilgą laiką ekstremaliomis sąlygomis laukti mirties bausmės įvykdymo,

643 Pavyzdžiui, „Žmogaus teisių komiteto 1979 m. balandžio 9 d. sprendimas byloje „Anna Maroufidou prieš Švediją“ (Nr. R.13/58), University of Minnesota human rights library, žiūrėta 2023 m. spalio 19 d., https://hrlibrary.umn.edu/undocs/session36/13-58.htm.

644 Pavyzdžiui, „ESTT 2018 m. rugsėjo 26 d. sprendimas byloje „X ir Y prieš Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie“ *supra note*, 319: 23–24; Generalinio advokato Bobek 2019 m. balandžio 30 d. išvada byloje „Alekszij Torubarov prieš Bevándorlási és Menekültügyi Hivatal“, *supra note*, 316: 60.

645 Çalı, *supra note*, 48: 355–384.

prieštarautų EŽTK 3 straipsniui[646]. Netrukus ir Žmogaus teisių komitetas pasisakė dėl *non-refoulement* draudimo. Nors EŽTK 6 straipsnis migracijos bylose netaikomas, EŽTK 3 straipsnio absoliutus pobūdis kartu su EŽTK 13 straipsniu suteikia panašaus pobūdžio procedūrines garantijas[647]. Kita vertus, šios garantijos suteikiamos tik *non-refoulement* taikymo ribose ir negarantuojamos migrantams, kuriems toks pavojus negresia.

Esminis teisminės kontrolės apimties standartas, kuris suformuotas *non-refoulement* bylose, yra tai, kad teisminė peržiūra turi būti nepriklausoma (angl. *independent*) ir nuodugni (angl. *rigorous*)[648] ir reikalaujama, kad teismas (arba institucija peržiūrinti sprendimą) turėtų teisę panaikinti sprendimą tiek dėl materialiosios, tiek dėl, procedūrinės teisės pažeidimų[649].

Pagal EŽTT praktiką tais atvejais, kai pareiškėjas dar neišsiųstas iš valstybės, turi būti vertinama situacija jo kilmės valstybėje bylos nagrinėjimo EŽTT metu. Tai reiškia, kad bus vertinamos ir tos aplinkybės, kurios paaiškėjo po to, kai nacionalinės institucijos išnagrinėjo jo prieglobsčio prašymą[650]. Spręsdamas, ar buvo įrodyta, kad pareiškėjui, jei jis bus išsiųstas, kyla realus pavojus patirti EŽTK 3 straipsnyje numatytą elgesį, EŽTT vertina atsižvelgdamas į visą jam pateiktą medžiagą arba, jei reikia, gautą medžiagą bylos nagrinėjimo metu *proprio motu*, ypač, kai bylos šalys pateikia pagrįstus pagrindus, keliančius abejonių dėl informacijos, kuria remiasi valstybė. EŽTT nurodo, kad informacijos rinkimas *proprio motu*, atsižvelgiant į absoliutų EŽTK 3 straipsnyje numatytą apsaugą, reikalingas, siekiant įsitikinti, kad valstybės institucijų atliktas vertinimas yra adekvatus ir pakankamai pagrįstas, palyginti su informacija, gauta iš kitų patikimų ir objektyvių šaltinių, pavyzdžiui, kitų valstybių, Jungtinių Tautų agentūros ir nevyriausybinių organizacijų. Vadinasi, vertinant tariamą EŽTK 3 straipsniui prieštaraujančio elgesio su užsieniečiais, kuriems gresia išsiuntimas arba ekstradicija, riziką, reikia atlikti išsamų *ex nunc* vertinimą, nes padėtis kilmės valstybėje laikui bėgant gali

---

646 „EŽTT 1989 m. liepos 7 d. sprendimas byloje „Soering prieš Jungtinę Karalystę“ (Nr. 14038/88), *supra note* 298.

647 Pavyzdžiui, Dunlop, *supra note*, 50:141.

648 „EŽTT 2011 m. sausio 21 d. sprendimas byloje „M. S. S. prieš Belgiją ir Graikiją“ (Nr. 30696/09), *supra note* 301.

649 Pavyzdžiui, „EŽTT 2010 m. vasario 18 d. sprendimas byloje „Baysakov prieš Ukrainą“ (Nr. 29031/04), § 75, Hudoc, žiūrėta 2025 m. sausio 3 d., https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-97437%22]}; „EŽTT 2010 m. liepos 8 d. sprendimas byloje „Abdulazhon Isakov prieš Rusiją“ (Nr. 14049/08), § 137, Hudoc, žiūrėta 2024 m. lapkričio 30 d., https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-99798%22]}; „EŽTT 2010 m. liepos 20 d. sprendimas byloje „A. prieš Nyderlandus“ (Nr. 4900/06), § 158, Hudoc, žiūrėta 2024 m. lapkričio 30 d., https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-100038%22]}.

650 „EŽTT 2022 m. balandžio 29 d. sprendimas byloje „Khasanov ir Rakhmanov prieš Rusiją“ (Nr. 28492/15 ir 49975/15), § 106, Hudoc, žiūrėta 2024 m. lapkričio 30 d., https://hudoc.echr.coe.int/fre#{%22itemid%22:[%22001-217061%22]}.

pasikeisti[651].

Žmogaus teisių komiteto praktikoje, nors Pakto 7 straipsnio praktikoje įtvirtinta, kad nacionalinis teismas turi nagrinėti bylą išsamiai ir teisingai, tačiau nelinkstama pripažinti, kad nacionalinis teismas šių reikalavimų nesilaikė[652]. Žmogaus teisių komitetas laikosi pozicijos, kad nacionaliniai teismai vertina faktus ir įrodymus[653], tad atitinkamai ir teapsiribojama deklaratyviais nurodymais, kad teismų kontrolė turėtų būti išsami ir teisinga. Kita vertus, pasitaikė išimčių ir Žmogaus teisių komitetas yra konstatavęs, kad nacionalinė procedūra neatitiko reikalavimų. Byloje *Pillai ir Joachim-pillai prieš Kanadą* Žmogaus teisių komitetas sprendė, kad nors pareiškėjai ir pateikė psichiatrų ataskaitas, kuriose buvo konstatuota, kad dėl patirtų kankinimų išsivystė potrauminio streso sutrikimas, nebuvo pakankamai įsigilinta į šiuos pareiškėjų argumentus[654]. Kitas pavyzdys – byla *X. H. L. prieš Nyderlandus*, kur Žmogaus teisių komitetas konstatavo, kad nacionalinis teismas neatliko išsamios kontrolės ir įrodinėjimo našta buvo perkelta nepilnamečiui prieglobsčio prašytojui[655].

Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2011/95/ES dėl trečiųjų šalių piliečių ar asmenų be pilietybės priskyrimo prie tarptautinės apsaugos gavėjų, vienodo statuso pabėgėliams arba papildomą apsaugą galintiems gauti asmenims ir suteikiamos apsaugos pobūdžio reikalavimų (toliau – Kvalifikavimo direktyva) 46 straipsnyje įtvirtinta teisė kreiptis į teismą. Šio straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad taikant veiksmingą teisių gynimo priemonę būtų numatytas išsamus ir *ex nunc* faktinis ir teisinis tarptautinės apsaugos poreikių nagrinėjimas. ESTT praktikoje nurodoma, kad teisminė kontrolė turi būti išsami (angl. *thorough*)[656]. Be to, nacionalinis teismas turi atlikti tiek teisinio, tiek faktinio vertinimo kontrolę[657].

---

651 „EŽTT 2007 m. sausio 11 d. sprendimas byloje „Salah Sheekh prieš Nyderlandus“ (Nr. 1948/04), § 136, Hudoc, žiūrėta 2024 m. lapkričio 30 d., https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-78986%22]}.

652 Baldinger, *supra note*, 272:84.

653 „Žmogaus teisių komiteto 2009 m. balandžio 28 d. sprendimas byloje „Moses Solo Tarlue prieš Kanadą“ (Nr. 1551/2007), §. 7.4, Juris, žiūrėta 2024 m. liepos 19 d., https://juris.ohchr.org/casedetails/1487/en-US; „Žmogaus teisių komiteto 1992 m. spalio 22 d. sprendimas byloje „Carlton Linton prieš Jamaiką“ (Nr. 255/1987), § 3.1, 3.2, 8.3, Juris, žiūrėta 2024 m. liepos 19 d., https://juris.ohchr.org/casedetails/382/en-US; „Žmogaus teisių komiteto 2008 m. liepos 22 d. sprendimas byloje „A. C. prieš Nyderlandus“ (Nr. 14942006), § 8.2, *supra note* 270.

654 „Žmogaus teisių komiteto 2008m. vasario 29 d. sprendimas byloje „Pillai et al. prieš Kanadą“ (Nr. 1763/2008), Juris, žiūrėta 2024 m. liepos 20 d., https://juris.ohchr.org/casedetails/1631/en-US.

655 „Žmogaus teisių komiteto 2011 m. liepos 22 d. sprendimas byloje „X. H. L. prieš Nyderlandus“ (Nr. 1564/2007), Juris, žiūrėta 2024 m. liepos 20 d., https://juris.ohchr.org/casedetails/1507/en-US.

656 „ESTT 2011 m. liepos 28 d. sprendimas byloje „Brahim Samba Diouf prieš Ministre du Travail, de l'Emploi et de l'Immigration“, *supra note*, 544:56.

657 „ESTT 2018 m. liepos 25 d. sprendimas byloje „Serin Alheto prieš Zamestnik-predsedatel na Darzhavna agentsia za bezhantsite“ (Nr. C 585/16), §107, Curia, žiūrėta 2023 m. birželio 17 d., https://infocuria.curia.europa.eu/tabs/document/C/2016/C-0585-16-00000000RP-01-P-01/ARRET/204382-EN-1-html.

Vengrijos ir Slovakijos[658] teismai, siekdami išsiaiškinti, ar būtent minėta direktyvos nuostata reiškia, kad nacionaliniai teismai privalo turėti galimybę patys suteikti prieglobstį ar pakeisti institucijos sprendimą, kreipėsi į ESTT su prašymu priimti prejudicinį sprendimą. ESTT pažymėjo, kad valstybės, įgyvendindamos minėtą direktyvą, privalo vadovautis Chartijos 47 straipsniu[659]. Tiesa, nors ESTT ir nenurodė, kad nacionalinis teismas privalo turėti įgaliojimus, pagal kuriuos galėtų pats priimti sprendimą dėl prieglobsčio, tačiau pabrėžė teismo sprendimo privalomumą. ESTT nurodė, kad Procedūrų direktyvos 46 straipsnio 3 dalis visiškai netektų veiksmingo poveikio, jeigu paskelbus sprendimą, priimtą, pirmosios instancijos teismui išsamiai ir *ex nunc* įvertinus prašytojo tarptautinės apsaugos poreikius, kvaziteisminė arba administracinė institucija galėtų priimti tokiam vertinimui prieštaraujantį sprendimą[660]. Todėl, jei administracinė institucija nevykdo teismo sprendimo, nacionalinis teismas, nepaisydamas nacionalinės teisės nuostatų, privalo pakeisti administracinės institucijos sprendimą ir pats priimti sprendimą dėl prieglobsčio[661].

ESTT, pasisakydamas dėl bylos nagrinėjimo *ex nunc*, nurodė, kad terminas *ex nunc* reiškia, kad teismas turi pareigą atlikti vertinimą, kuriame prireikus būtų atsižvelgta į naujas aplinkybes, susiklosčiusias priėmus sprendimą, dėl kurio vėliau paduotas skundas[662]. Taip pat ESTT nurodė, kad remiantis Chartijos 47 straipsniu, išsamaus ir *ex nunc* nagrinėjimo reikalavimas taip pat reiškia, kad skundą nagrinėjantis teismas turi apklausti prašytoją, nebent mano, kad gali atlikti tokį nagrinėjimą remdamasis tik byloje esančiais duomenimis, atitinkamais atvejais įskaitant šio prašytojo asmeninio pokalbio sprendžiančiojoje institucijoje protokolą ar stenogramą. Jeigu priėmus sprendimą, dėl kurio vėliau pateiktas skundas, susiklostė naujos aplinkybės, laikydamasis Chartijos 47 straipsnio teismas turi suteikti prašytojui galimybę pareikšti nuomonę, kai tokios aplinkybės jam gali būti nepalankios[663]. Taip pat šiame sprendime ESTT pasisakė ir dėl to, kad nacionaliniam teismui panaikinus institucijos sprendimą, kuriuo buvo atsisakyta suteikti prieglobstį, pagal Europos Sąjungos teisę nėra įpareigojimo būtent nacionaliniam teismui priimti naują sprendimą, t. y. teismas gali grąžinti klausimą pakartotinai spręsti tai pačiai institucijai.

Tačiau praėjus keleriems metams į ESTT buvo kreiptasi su prašymu priimti prejudicinį sprendimą ir pasisakyti, ar nacionalinis teismas pats gali priimti sprendimą dėl prieglobsčio ir pakeisti administracinės institucijos sprendimą. Ši byla įdomi tuo,

---

658 Byla buvo nutraukta, ESTT pirmininko 2018 m. rugsėjo 7 d. įsakymas byloje „QJ prieš Ministerstvo vnútra SR - Migračný úrad“ (Nr. C-113/17), Curia, žiūrėta 2024 m. spalio 17 d., https://infocuria.curia.europa.eu/tabs/document/C/2017/C-0113-17-00000000RP-01-P-01/ORD_NP/206044-FR-1-html.

659 *Ibid*., § 55.

660 *Ibid*., § 58.

661 „ESTT 2019 m. liepos 29 d. sprendimas byloje „Alekszij Torubarov prieš Bevándorlási és Menekültügyi Hivatal“, *supra note*, 644: 74.

662 „ESTT 2018 m. liepos 25 d. sprendimas byloje „Serin Alheto prieš Zamestnik-predsedatel na Darzhavna agentsia za bezhantsite“, *supra note*, 657: 111.

663 *Ibid*., § 114.

kad nacionalinė institucija, nagrinėjusi prieglobsčio prašymą, tris kartus atmetė asmens prašymą suteikti prieglobstį, o trečią kartą pateikdamas skundą nacionaliniam teismui, prieglobsčio prašytojas prašė nacionalinio teismo, kad pats teismas priimtų sprendimą dėl prieglobsčio, t. y. suteiktų pabėgėlio statusą, o nusprendus, kad nėra pagrindo suteikti pabėgėlio statuso, suteikti papildomą apsaugą[664]. ESTT šį kartą pasisakė griežčiau nei anksčiau minėtame *Alheto* sprendime ir nurodė, kad nors valstybės ir turi diskreciją nustatyti taisykles, susijusias su tarptautinės apsaugos prašymo nagrinėjimu, kai pradinis tokios institucijos sprendimas buvo panaikintas teismo, vis dėlto svarbu pažymėti, kad, pirma, nepaisant tokios diskrecijos, valstybės narės, įgyvendindamos šią direktyvą, privalo laikytis Chartijos 47 straipsnio, kuriame įtvirtinta, kad bet kuris asmuo, kurio teisės ir laisvės, garantuojamos Europos Sąjungos teisės, buvo pažeistos, turi teisę į veiksmingą jų gynimą teisme[665]. Dėl to, ESTT vertinimu, remiantis Procedūrų direktyvos siekiamu tikslu užtikrinti kuo skubesnį tokių prašymų nagrinėjimą, valstybės pareiga garantuoti minėtos direktyvos 46 straipsnio 3 dalies veiksmingumą bei remiantis Chartijos 47 straipsniu, pritaikyti savo nacionalinę teisę taip, kad, panaikinus tokį pirminį sprendimą ir grąžinus bylą nagrinėti šiai kvaziteisminei ar administracinei institucijai, naujas sprendimas būtų priimtas per trumpą laiką ir atitiktų teismo sprendime dėl panaikinimo nurodytą vertinimą[666]. Be to, administracinė institucija, paisydama Procedūrų direktyvos 46 straipsnio 3 dalies ir Chartijos 47 straipsnio, tokiu atveju, jei teismas panaikina administracinės arba kvaziteisminės institucijos sprendimą atmesti tą prašymą ir priima sprendimą grąžinti bylą tai institucijai, privalo laikytis teismo sprendimo ir jį pagrindžiančių motyvų, jei neatsiranda naujų faktinių arba teisinių aplinkybių, dėl kurių objektyviai prireiktų atnaujinti vertinimą. Taigi grąžinus bylą minėta institucija neturi teisės savo nuožiūra nuspręsti, ar suteikti prašomą apsaugą, atsižvelgdama į tuos pačius pagrindus, kurie buvo pateikti tam teismui[667]. Dėl to nacionalinis teismas, jei administracinė institucija nesilaiko teismo suformuluotų išaiškinimų, privalo pats priimti sprendimą dėl tarptautinės apsaugos suteikimo, nors tokia galimybė ir nenumatyta nacionaliniame įstatyme[668].

Mokslininkų nuomonė šiuo klausimu nevienareikšmiška. Pavyzdžiui, kai kurie teigia, kad teisminės peržiūros standartas gali skirtis pagal nacionalinės teisės sistemą, be to, skirtingų kategorijų bylose išvystytą teisminės kontrolės standartą sunku pritaikyti migracijos bylose dėl jų pobūdžio, todėl nei EŽTT, nei ESTT praktika nepateikia vienareikšmio atsakymo dėl teisminės kontrolės ribų[669].

Antra vertus, kiti mokslininkai laikosi priešingos nuomonės ir akcentuoja nuostatų,

---

664 „ESTT 2019 m. liepos 29 d. sprendimas byloje „Alekszij Torubarov prieš Bevándorlási és Menekültügyi Hivatal", *supra note*, 644.

665 *Ibid*., § 55.

666 *Ibid*., § 59.

667 *Ibid*., § 66.

668 *Ibid*., § 74, 76.

669 Andrea Crescenzi ir kt. (eds), *Asylum and the EU Charter of Fundamental Rights* (Napoli: Editoriale Scientifica, 2018), 64.

užtikrinančių *non-refoulement* draudimo svarbą. Dana Baldinger nurodo, kad standartai, ilgą laiką egzistavę tik tarptautinių teismų praktikoje, perkelti į Europos Sąjungos teisę, ir pažymi, kad Chartijos 47 straipsnis, kuris remiasi EŽTK 6 straipsniu, užtikrina, kad nagrinėjant prieglobsčio bylas bus laikomasi EŽTK 6 straipsnio garantijų. Baldinger daro išvadą, kad teisminės peržiūros standartas turi atitikti nepriklausomumo, nešališkumo, išsamumo ir peržiūros visais aspektais kriterijus[670].

Taip pat iš ESTT pateiktų išaiškinimų matyti, kad nacionaliniai teismai gali nagrinėti prieglobsčio bylas savarankiškai, o toks nagrinėjimas privalo būti išsamus. Vadinasi, nacionalinis teismas nesaistomas administracinės institucijos atlikto vertinimo ir, esant reikalui, gali pats vertinti įrodymus, kurie nevertinti administracinei institucijai atliekant prieglobsčio prašymo nagrinėjimą[671].

Kita vertus, Chartijos 47 straipsnis kelia sumaištį, nes, kaip minėta, dvi pagrindinės žmogaus teisių apsaugos sutartys kildina procedūrines garantijas daugiausia iš *non-refoulement* draudimo, tačiau Chartija tiesiogiai suteikia teisės į teisingą teismą garantijas, kildinamas iš Chartijos 47 straipsnio, nepaisant to, ar asmeniui gresia *non-refoulement* pažeidimas, ar ne. Taip pat ESTT dažnai nė nenurodo, ar procedūrinės garantijos kildinamos iš antrinės Europos Sąjungos teisės ar Chartijos 47 straipsnio[672].

Taigi tarptautiniuose žmogaus teisių dokumentuose įtvirtintos nuostatos ir jų pagrindu išvystyta praktika rodo, kad asmenų bylos, kuriems gresia *non-refoulement* pažeidimas, teisminės peržiūros standartas turi apimti nepriklausomą ir nuodugnią *ex nunc* teisminę peržiūrą.

Lietuvos teisinis reglamentavimas garantuoja ne tik teisę skųsti Migracijos departamento sprendimą pirmosios instancijos teismui, bet ir suteikia galimybę skųsti pirmosios instancijos teismo sprendimą LVAT, tačiau UTPĮ itin lakoniškai reglamentuoja, kokius sprendimus gali priimti administracinis teismas: teismas, išnagrinėjęs bylą gali atmesti arba tenkinti skundą[673].

LVAT praktikoje *ex nunc* principo taikymas pasireiškia tuo, kad teismas, nustatęs, kad tam tikri įrodymai, kurie buvo pateikti bylą nagrinėjant teisme, yra neištirti ir reikšmingi, LVAT naikina Migracijos departamento sprendimą, tačiau pats tyrimo neatlieka[674]. Tačiau priešinga situacija susiklosto, kai, teismo vertinimu, naujai pateikti įrodymai yra nereikšmingi, tuomet pats teismas atlieka vertinimą ir Migracijos departamento sprendimo nenaikina[675]. Be to, jei teismas atsisako priimti naujus įrodymus, kurie nenagrinėti procedūros Migracijos departamente metu, LVAT gali panaikinti

---

670 Baldinger, *supra note*, 272.

671 „ESTT 2018 m. liepos 25 d. sprendimas byloje „Serin Alheto prieš Zamestnik-predsedatel na Darzhavna agentsia za bezhantsite“ *supra note*, 657.

672 Bonelli, *supra note*, 36:142.

673 UTPĮ 140 straipsnis.

674 Pavyzdžiui, „LVAT 2024 m. balandžio 3 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. eA-1279-525/2024“, Infolex, žiūrėta 2025 m. rugsėjo 1 d., https://www.infolex.lt/tp/2236709.

675 „LVAT 2023 m. rugpjūčio 9 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-2068-525/2023“, Infolex, žiūrėta 2024 m. liepos 15 d., https://www.infolex.lt/tp/2183856.

pirmosios instancijos teismo sprendimą. Tokią situaciją LVAT nagrinėjo, kai pirmosios instancijos teismas posėdžio metu atsisakė prie bylos prijungti naujus įrodymus: pareiškėjas pateikė papildomus įrodymus, paaiškindamas, kad, be kita ko, teikia šaukimą, adresuotą pareiškėjui. Pasak pareiškėjo, šis dokumentas įrodo pareiškėjo nurodytas aplinkybes, dėl kurių prašoma suteikti prieglobstį. Taip pat pareiškėjas teikė naujus įrodymus ir bylą nagrinėjant apeliacinės instancijos teisme[676]. Ši LVAT praktika rodo, kad administracinių teismų praktikoje kartais yra užtikrinamas *ex nunc* bylos nagrinėjimas. Administraciniai teismai neapsiriboja Migracijos departamento surinktais ir vertintais įrodymais, tačiau vertina situaciją, susiklosčiusią bylos nagrinėjimo metu.

Kita vertus, LVAT praktika demonstruoja, kad tais atvejais, kai Migracijos departamentas sistemingai nesilaiko teismo sprendimuose pateiktų išaiškinimų, LVAT nepriima sprendimo dėl prieglobsčio suteikimo, nors pagal ESTT praktiką nacionaliniai teismai turėtų teisę tokius sprendimus priimti.

Pavyzdžiui, LVAT net tris kartus konstatavo, kad Migracijos departamentas netinkamai atliko vertinimą dėl asmens pateikto prieglobsčio prašymo. Migracijos departamentas 2011 m. rugsėjo 14 d. priėmė sprendimą nesuteikti prieglobsčio R. R. Šis sprendimas buvo apskųstas ir LVAT įpareigojo Migracijos departamentą prašymą išnagrinėti iš naujo. LVAT vertinimu, negalima daryti vienareikšmiškos išvados, kad padėtis kilmės valstybėje yra taip pasikeitusi, kad tam tikromis aplinkybėmis pareiškėjo baimė grįžti į šalį dėl to, kad bus vėl persekiojamas dėl tautybės, negalėtų būti laikoma pagrįsta. Migracijos departamentas neištyrė, ar vidaus apsaugos priemonės yra efektyvios, kad užkirstų kelią persekiojimui dėl tautybės. Migracijos departamentas neįvertino šių aplinkybių ir spręsdamas dėl papildomos apsaugos[677]. Migracijos departamentas dar kartą priėmė neigiamą sprendimą. Tačiau ir šį kartą LVAT nurodė, kad Migracijos departamentas nesilaikė LVAT 2012 m. kovo 5 d. sprendime padaryto išaiškinimo, kad turi būti taikoma abejonės privilegija, ir nustatyto fakto, kad pareiškėjo paskutinė gyvenamoji vieta buvo Ošo mieste[678]. LVAT dar kartą pakartojo, kad šiuo atveju Migracijos departamento pareiga ištirti, ar padėtis kilmės valstybėje yra taip pasikeitusi, kad tam tikromis aplinkybėmis pareiškėjos baimė grįžti į šalį dėl to, kad, pavyzdžiui, yra grėsmė, kad jos, kaip žmogaus, teisės ir pagrindinės laisvės bus pažeistos, yra visiškai nepagrįsta, ar kilmės valstybės teikiama apsauga gali būti vertinama kaip efektyvi ir ar apskritai ja įmanoma pasinaudoti, ir padarytas išvadas motyvuotai pagrįsti. LVAT tuos pačius argumentus pakartojo ir pareiškėjo šeimos narių bylose[679].

Kitas panašus atvejis, kai prieglobsčio prašytojui 2011 m. gruodžio 12 d. sprendimu

---

676 „LVAT 2019 m. vasario 20 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-3212-602/2019“, Infolex, žiūrėta 2024 m. liepos 15 d., https://www.infolex.lt/tp/1700010.

677 „LVAT 2012 m. kovo 5 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A-822-1928/2012“, Infolex, žiūrėta 2024 m. liepos 17 d., https://www.infolex.lt/tp/369462.

678 „LVAT 2014 m. vasario 25 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-756-359/2014“, Infolex, žiūrėta 2024 m. liepos 23 d., https://www.infolex.lt/tp/804048.

679 „LVAT 2014 m. liepos 3 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-858-356/2014“, Infolex, žiūrėta 2024 m. liepos 1 d., https://www.infolex.lt/tp/834048.

buvo atsisakyta suteikti prieglobstį, tačiau LVAT įpareigojo Migracijos departamentą iš naujo išnagrinėti prieglobsčio prašymą. Migracijos departamentas, vykdydamas šį LVAT sprendimą, iš naujo išnagrinėjo pareiškėjo prašymą ir 2013 m. kovo 14 d. priėmė sprendimą, kuriuo nusprendė nesuteikti pareiškėjui pabėgėlio statuso Lietuvos Respublikoje, tačiau suteikė jam papildomą apsaugą Lietuvos Respublikoje, nes nustatė, kad grįžus atgal į kilmės valstybę kyla grėsmė pareiškėjo gyvybei, sveikatai, saugumui ar laisvei dėl paplitusios prievartos, kuri kyla karinio konflikto metu arba kuri sudaro sąlygas sistemingiems žmogaus teisių pažeidimams. Nepaisydamas to, prieglobsčio prašytojas šį sprendimą apskundė, nesutikdamas su Migracijos departamento sprendimu nesuteikti jam pabėgėlio statuso. LVAT, nagrinėdamas skundą, nurodė, kad Migracijos departamentas nesilaikė LVAT nurodymų, nes neatliko papildomos apklausos, nors LVAT buvo *expressis verbis* įpareigojęs tą padaryti, ir neįvertino prieglobsčio prašytojo pateiktų įrodymų, nors LVAT ir buvo nurodęs tai padaryti[680].

Taigi šie LVAT sprendimai rodo, kad LVAT, nustatęs tam tikrus trūkumus, nurodo Migracijos departamentui pačiam juos ištaisyti. Netgi tais atvejais, kai Migracijos departamentas pakartotinai nevykdo teismo nurodymų, LVAT pats sprendimo nepriima dėl prieglobsčio suteikimo. Kita vertus, akcentuotina, kad šie sprendimai buvo priimti dar iki ESTT išaiškinimų, pagal kuriuos nacionaliniai teismai turi teisę priimti sprendimą dėl prieglobsčio vietoj viešojo administravimo subjekto. Nepaisant to net ir naujausia LVAT praktika rodo, kad LVAT nėra linkęs, vadovaujantis minėta ESTT praktika, priimti sprendimus, kurie suteikti Migracijos departamento kompetencijai.

LVAT iš esmės pripažįsta, kad vadovaujantis ESTT praktika gali susiklostyti ir tokios išskirtinės aplinkybės, kad teismas gali perimti viešojo administravimo subjekto funkcijas ir priimti sprendimą[681]. Šioje byloje pareiškėjų šeima – du suaugusieji ir trys nepilnamečiai vaikai – 2021 m. rugpjūčio 2 d. atvyko į Lietuvą ir pateikė prašymą suteikti prieglobstį, teigdami, kad kilmės valstybėje jiems kyla persekiojimo grėsmė dėl politinių įsitikinimų ir opozicinės veiklos. Pareiškėjas nurodė buvęs aktyvus opozicinės partijos narys ir jos atstovybės Rusijos Federacijoje vadovas, o pareiškėja teigė taip pat rėmusi opozicinę veiklą ir 2013 m. protestų metu patyrusi fizinį smurtą. Migracijos departamentas jų prašymą suteikti prieglobstį buvo atmetęs kelis kartus, tačiau ankstesni trys sprendimai buvo panaikinti komisijos arba teismų kaip nepakankamai pagrįsti ir nepakankamai įvertinę bylos aplinkybes. Nagrinėjamoje byloje ginčas kilo dėl 2025 m. gegužės 7 d. Migracijos departamento sprendimo, kuriuo šeimai vėl atsisakyta suteikti pabėgėlio statusą ir papildomą apsaugą, taip pat nuspręsta ją grąžinti į kilmės valstybę.

Tačiau LVAT nepriėmė sprendimo dėl prieglobsčio vietoje Migracijos departamento, nes konstatavo, kad nagrinėjamoje byloje nėra susiklosčiusi tokia išimtinė situacija, kokia buvo aptarta ESTT sprendime byloje Nr. C-556/17. LVAT pabrėžė, kad, nors

680 „LVAT 2014 m. balandžio 1 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-756-204/2014“, Infolex, žiūrėta 2024 m. liepos 1 d., https://www.infolex.lt/tp/815468.

681 „LVAT 2025 m. spalio 29 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-2604-624/2025“, Infolex, žiūrėta 2024 m. liepos 1 d., https://www.infolex.lt/tp/2347398.

Migracijos departamento sprendimas buvo neteisėtas ir todėl naikintinas, pats tarptautinės apsaugos klausimo sprendimas iš esmės pagal kompetenciją priklauso viešojo administravimo institucijai, o teismas paprastai negali perimti jos funkcijų. LVAT taip pat pažymėjo, kad šiuo atveju Migracijos departamentas po ankstesnių teismų sprendimų buvo atlikęs papildomas apklausas, iš naujo vertinęs duomenis ir kilmės valstybės informaciją, todėl nebuvo pagrindo teigti, jog institucija apskritai atsisako vykdyti teismo sprendimus ar nevykdo jokio naujo vertinimo. Be to, teismas nurodė, kad pareiškėjų prašymas nagrinėjamas skubos tvarka, todėl, grąžinus bylą institucijai nagrinėti iš naujo, veiksmingos teisminės gynybos reikalavimas nebus paneigtas. Dėl to LVAT nusprendė, kad pakanka panaikinti ginčijamą sprendimą ir įpareigoti Migracijos departamentą iš naujo išnagrinėti prašymą.

Kitoje byloje LVAT labai aiškiai nurodė, kad teismas pats priimtų sprendimą dėl prieglobsčio tik itin išskirtiniu atveju. LVAT nurodė, kad nėra pagrindo priimti sprendimo teismui, kadangi „Migracijos departamento sprendimai buvo naikinami 2 kartus“, o *Torubanov* sprendime nacionalinės institucijos sprendimas buvo panaikintas tris kartus[682].

Tais atvejais, kai Migracijos departamentas neįvertina tam tikrų aplinkybių ir jei, teismo vertinimu, tai yra svarbu, teismai linkę panaikinti Migracijos departamento sprendimus ir įpareigoti prieglobsčio prašymą nagrinėti iš naujo. Tai reiškia, kad prieglobsčio procedūra truks dar ilgiau, bus inicijuojamas dar vienas teisminis procesas, jei Migracijos departamentas pakartotinai atsisakys suteikti prieglobstį. Taip pat, nors ESTT praktikoje nurodyta, kad teismai, kai administracinė institucija nesilaiko teismo išaiškinimų, privalo turėti galimybę patys priimti sprendimą dėl prieglobsčio, LVAT kol kas šia galimybe nepasinaudojo, nors naujausia LVAT praktika rodo, kad teismas pripažįsta, jog tokią galimybę turi. LVAT praktikoje nuosekliai įtvirtinta, kad teismai negali perimti viešojo administravimo funkcijų, tačiau įvertinus teismų praktiką, galima daryti išvadą, jog tokiais atvejais, kai Migracijos departamentas nesivadovauja teismų išaiškinimais, teismo sprendimo priėmimas dėl prieglobsčio atitiktų ESTT praktikoje įtvirtintą teisę pačiam teismui priimti sprendimą ir užtikrintų *ex nunc* principo, įtvirtinto Europos Sąjungos teisėje bei ESTT ir EŽTT praktikoje, laikymąsi.

3.4. Apibendrinimas

Remiantis tarptautinių ir nacionalinių teismų praktika, vyraujantis administracinės justicijos principas yra tas, kad teismas paprastai neperima viešojo administravimo subjekto funkcijų, o vykdo administracinio sprendimo teisėtumo kontrolę: tikrina, ar sprendimas nepriimtas *ultra vires*, ar neperžengtos institucijai suteiktos diskrecijos ribos ir ar buvo užtikrintos esminės procesinės garantijos.

Valstybės tarnybos bylose vyrauja būtent tradicinis administracinės justicijos modelis. Teismai vertina, ar neperžengtos diskrecijos ribos ir ar laikytasi esminių

682 „LVAT 2025 m. lapkričio 19 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-2729-602/2025“, Infolex, žiūrėta 2024 m. liepos 1 d. https://www.infolex.lt/tp/2350761.

procedūrinių reikalavimų. Tuo tarpu konkurencijos teisės pažeidimų bylose taikomas neribotos jurisdikcijos standartas sankcijų skyrimo srityje. Nors pagal teisės aktus teismams suteikti platūs įgaliojimai peržiūrėti sankcijų pagrįstumą ir dydį, praktikoje šie įgaliojimai ne visada įgyvendinami visa apimtimi.

Nors prieglobsčio bylose netaikomi EŽTK 6 straipsnis ir Pakto 14 straipsnis, teisminės peržiūros standartas šioje srityje yra itin aukštas. Tai lemia EŽTT praktika, EŽTK 3 straipsnį taikant kartu su 13 straipsniu, taip pat Europos Sąjungos teisė. Pagal suformuotus standartus taikomas *ex nunc* principas, pagal kurį teismas vertina ne tik administracinės institucijos nagrinėtas aplinkybes, bet ir bylos nagrinėjimo metu egzistuojančią faktinę bei teisinę situaciją. Be to, ESTT jurisprudencijoje pripažįstama, kad išimtiniais atvejais, kai to reikalauja veiksmingos teisminės gynybos principas, nacionalinis teismas turi turėti galimybę pats priimti sprendimą dėl tarptautinės apsaugos suteikimo. LVAT praktikos analizė rodo, kad administraciniai teismai ne visuomet nuosekliai taiko *ex nunc* nagrinėjimo principą ir, net administravimo institucijai nesilaikant teismo išaiškinimų, paprastai renkasi grąžinti klausimą nagrinėti iš naujo, o ne patys priimti galutinį sprendimą.

Taigi valstybės tarnybos bylose vyrauja tradicinis administracinės justicijos modelis, grindžiamas administracinio sprendimo teisėtumo kontrole. Tuo tarpu konkurencijos ir migracijos bylose Europos Sąjungos teisėje pastebima tendencija plėsti teismų įgaliojimus. Konkurencijos bylose tai pasireiškia neribotos jurisdikcijos standartu, leidžiančiu teismui ne tik panaikinti sprendimą, bet ir spręsti dėl sankcijų dydžio. Migracijos bylose ESTT jurisprudencija taip pat pripažįsta galimybę išimtiniais atvejais teismui pačiam priimti sprendimą dėl prieglobsčio suteikimo. Tai rodo, kad tam tikrose srityse Europos Sąjungos teisėje formuojamas platesnės teisminės kontrolės modelis. Vis dėlto nacionalinėje praktikoje tiek konkurencijos, tiek migracijos bylose ir toliau vyrauja tradicinis požiūris į šių įgaliojimų įgyvendinimą, pirmenybę teikiant viešojo administravimo subjekto sprendimo kontrolei, o ne jo pakeitimui teismo sprendimu.

4. PROCEDŪRINĖS GARANTIJOS ADMINISTRACINĖSE BYLOSE

Administraciniam procesui aktualu daug garantijų, kurios turi būti užtikrinamos, tačiau atsižvelgiant į tyrimo ribotumą, trečiasis teisės į teisingą teismą aspektas, vertinamas šioje disertacijoje, yra procedūrinės garantijos, suteikiamos tais atvejais, kai valstybės tarnybos, konkurencijos teisės pažeidimų ar migracijos bylose naudojami ikiteisminio tyrimo metu ar kriminalinės žvalgybos metodais surinkti duomenys ar įslaptinta informacija.

EŽTT nuosekliai pabrėžia, kad įrodymų vertinimas yra nacionalinės teisės dalykas ir todėl būtent nacionaliniai teismai privalo vertinti įrodymų priimtinumą[683]. Taigi EŽTT tenka vertinti ne tai, ar įrodymai buvo pagrįstai priimti ar vertinti, bet ar visas procesas atitiko EŽTK reikalavimus[684]. Kita vertus, nors EŽTK ir neįtvirtina konkrečių taisyklių, taikytinų įrodymams ir jų vertinimui, EŽTT dažnai pasisako dėl įrodinėjimo naštos, įrodinėjimo standarto ir įvairių įrodymų reikšmės konkrečioje byloje, būtent vertindamas, ar visas procesas atitiko EŽTK 6 straipsnio reikalavimus. Vertinant įrodymų rinkimo procesą ir jo įtaką įrodymų leistinumui, taip pat aktualus EŽTK 8 straipsnis, kuris taikomas visų kategorijų, analizuojamų šioje disertacijoje, bylose.

Taipogi *non-refoulement* bylose, nors vertinimas ir neatliekamas iš EŽTK 6 straipsnio perspektyvos, EŽTK 3 straipsnio praktika atskleidžia, kad ir šiose bylose EŽTT pasisako dėl esminių aspektų, aktualių įrodinėjimo institutui: įrodinėjimo naštos, įrodinėjimo standarto ir reikalavimų, keliamų įrodymams[685]. Be to, ir 7 Protokolo 1 straipsnis garantuoja tam tikras procedūrines garantijas išsiunčiant asmenį iš šalies. Šios garantijos apima ir tai, kad užsieniečiui turi būti žinoma esminė informacija, dėl kurios jis išsiunčiamas. Taip pat ESTT praktikoje išsamiai pasisakyta ir dėl migrantų teisės žinoti apie jų išsiuntimo pagrindą, kai migrantas išsiunčiamas esant nacionalinio saugumo grėsmei ar dėl viešosios tvarkos.

Pagal ESTT praktiką konkurencijos teisės pažeidimų bylose įrodinėjimo proceso ir įrodymų vertinimas atliekamas vertinant Reglamento 1/2003 nuostatas, Chartijos 41, 47 ir 48 straipsnius ir Chartijos 7 straipsnį, kai sprendžiama dėl įrodymų rinkimo. Kita vertus, įrodymų priimtinumo klausimais ESTT praktika gana liberali. ESTT

---

683 „EŽTT 1997 m. balandžio 23 d. sprendimas byloje „Van Mechelen ir kiti prieš Nyderlandus“ (Nr. 21363/93, 21364/93, 21427/93 ir 22056/93), § 50, Hudoc, žiūrėta 2025 m. lapkričio 1 d., https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-58030%22]}.

684 „EŽTT 1988 m. liepos 12 d. sprendimas byloje „Schenk prieš Šveicariją“ (Nr. 10862/84), § 45–46, Hudoc, žiūrėta 2025 m. lapkričio 1 d., https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-57572%22]}; „EŽTT 2017 m. liepos 11 d. sprendimas (DK) byloje „Moreira Ferreira prieš Portugaliją“ (Nr. 19867/12), § 83, Hudoc, žiūrėta 2025 m. lapkričio 1 d., https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-175646%22]}; „EŽTT 2016 m. kovo 31 d. sprendimas byloje „Seton prieš Jungtinę Karalystę“ (Nr. 55287/10), § 57, Hudoc, žiūrėta 2025 m. lapkričio 1 d., https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-161738%22]}.

685 European Union Agency for Fundamental Rights, & Council of Europe. (2020). Handbook on European law relating to asylum, borders and immigration (3rd ed.). Publications Office of the European Union. https://doi.org/10.2811/431051.

praktikoje įtvirtinta, kad įrodymų priimtinumą lemia nacionalinė teisė ir, jei pagal nacionalinę teisę tam tikras įrodymas galėjo būti gautas, Europos Komisija jį gali naudoti. Taip pat Europos Komisija gali remtis ir iš anoniminių šaltinių gautais įrodymais, pavyzdžiui, ESTT nurodė, kad tai, jog dokumento šaltinis yra anoniminis, nesudaro pagrindo juo nesiremti, nes teismas vertina visą dokumentą ir jo įrodomąją reikšmę[686].

Įrodymų klausimai gali būti vertinami ir iš rungimosi bei lygiateisiškumo principų užtikrinimo perspektyvos. Procesinis šalių lygiateisiškumas užtikrina, kad visos proceso šalys turi turėti vienodas galimybes pristatyti savo bylą. O būtent įrodymų, su kuriais proceso šalis nė neturi teisės susipažinti, arba įrodymų, kurie buvo surinkti pasinaudojant tokiomis priemonėmis, kurių pasitelkti negali administracinę procedūrą atliekanti institucija, ir kelia lygiateisiškumo ir rungimosi principų užtikrinimo klausimą. Procesinis šalių lygiateisiškumas pripažįstamas, nepaisant to, ar byla civilinė, ar baudžiamoji[687]. EŽTT praktikoje nurodoma, kad procesinis šalių lygiateisiškumas užtikrina, kad šalys turi galimybes pristatyti savo bylą tokiomis sąlygomis, kad jos nebūtų nepalankesnės nei suteiktos jo oponentui. Elisa Ravasi, atlikusi EŽTT procesinių šalių lygiateisiškumo praktikos analizę, išskyrė keletą svarbių elementų, vertindama, ar laikytasi šio principo: regimybės doktrinos (angl. *doctrine of apperances*) (i) ir nelygiateisiškumo įtakos bylos baigčiai (ii). Taip pat šalių lygiateisiškumas vertinamas atsižvelgiant į kiekvienos bylos aplinkybes (iii) ir ar šalių nelygiateisiškumas gali būti pateisinamas viešuoju interesu bei ar nustatyti trūkumai vėliau buvo ištaisyti (iv)[688].

Kaip ne kartą minėta, administracinis procesas pasižymi itin glaustu reglamentavimu pagrindiniame administracinį procesą reguliuojančiame teisės akte – ABTĮ ir daugelis teisės normų, apibrėžiančių įrodinėjimą ir įrodymus, įtvirtintos specialiuosiuose teisės aktuose ir teismų praktikoje.

Prof. dr. Jurgita Paužaitė-Kulvinskienė teigia, kad „procesinės teisės šakos skiriamieji požymiai glūdi pirmiausia įrodymų ir įrodinėjimo institutuose, kurie yra kiekvienos procesinės teisės branduolys“[689]. Tačiau administracinis procesas pasižymi tuo, kad administraciniams teismams tenka nagrinėti įvairaus pobūdžio bylas[690], tad ABTĮ ganėtinai siaurai reglamentuoja įrodymų institutą. Dar 2007 metais prof. dr. Rimvydas Norkus rašė: „Nesant aiškaus ir išsamaus teisinio reguliavimo, itin didelė reikšmė

---

686 Virgilijus Valančius, „Some Thoughts on Procedure and Evidence before the EU Courts in Competition Cases and Restrictive Measures relating to Ukraine“, *Teisė* 131 (2024): 76–90, 85; „ESTT 2007 m. sausio 25 d. sprendimas byloje „Salzgitter Mannesmann GmbH prieš Europos Bendrijų Komisiją“ (Nr. C-411/04 P), § 46–50.

687 „EŽTT 1993 m. spalio 27 d. sprendimas byloje „Dombo Beheer B. V. prieš Nyderlandus“ (Nr. 14448/88), § 33, Hudoc, žiūrėta 2025 m. lapkričio 1 d., https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-57850%22]}.

688 Elisa Ravasi, *Human Rights Protection by the ECtHR and the ECJ: A Comparative Analysis in Light of the Equivalency Doctrine* (Leiden: Brill, 2017), 336.

689 Jurgita Paužaitė-Kulvinskienė, *Administracinė justicija: teorija ir praktika: monografija* (Vilnius: Justitia, 2005), 367.

690 „LVAT 2019 m. spalio 2 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. eA-661-261/2019“, Infolex, žiūrėta 2025 m. lapkričio 1 d., https://www.infolex.lt/tp/1765295.

užpildant spragas tenka Vyriausiojo administracinio teismo formuojamai teismų praktikai“[691]. Praėjus beveik dviem dešimtmečiams situacija iš esmės nepasikeitė ir šiuo metu ABTĮ tėra 8 straipsniai, kuriuose reglamentuota, kas administracinėse bylose gali būti įrodymai, laisvo įrodymų vertinimo taisyklė, neįrodinėtinos aplinkybės ir faktai, šaukiamų į teismą asmenų atsakomybė, liudytojo, specialisto ir eksperto statusas, teisės ir pareigos, teismo pavedimai[692].

ABTĮ reglamentuoja įrodymus 56–63 straipsniuose, kur įtvirtinta, kad įrodymai administracinėje byloje yra visi faktiniai duomenys, kurie priimti bylą nagrinėjančio teismo ir kuriais remdamasis teismas įstatymų nustatyta tvarka konstatuoja, kad yra aplinkybių, pagrindžiančių proceso šalių reikalavimus ir atsikirtimus, ir kitokių aplinkybių, turinčių reikšmės bylai teisingai išspręsti, arba kad jų nėra. Taip pat įtvirtintas laisvas įrodymų vertinimo principas[693], įrodymų rinkimo būdai ir t. t., tačiau ABTĮ neišskiria įrodymų skirtingų kategorijų bylose.

ABTĮ 56 straipsnyje reglamentuota, kas gali būti įrodymu administracinėje byloje, ir įrodymų vertinimo taisyklės. Pagal šio straipsnio 1 dalį, įrodymai administracinėje byloje yra visi faktiniai duomenys, kurie priimti bylą nagrinėjančio teismo ir kuriais remdamasis teismas įstatymų nustatyta tvarka konstatuoja, kad yra aplinkybių, pagrindžiančių proceso šalių reikalavimus ir atsikirtimus, ir kitokių aplinkybių, turinčių reikšmės bylai teisingai išspręsti, arba kad jų nėra. Šiame straipsnyje įtvirtinta, kad faktiniai duomenys, sudarantys valstybės ar tarnybos paslaptį, paprastai negali būti įrodymais administracinėje byloje, iki jie bus išslaptinti įstatymų nustatyta tvarka (3 dalis). Nepaisant to, specialieji įstatymai numato išimtis. UTPĮ 140 straipsnio 5 dalyje įtvirtinta, kad administracinės bylos pagal skundus dėl sprendimų, kurie priimti dėl užsieniečio keliamos grėsmės valstybės saugumui, viešajai tvarkai ar visuomenei, gali būti nagrinėjamos naudojant faktinius duomenis, sudarančius valstybės ar tarnybos paslaptį, ir dalyvaujant VSD, policijos generalinio komisaro įgaliotai policijos įstaigai ir (arba) Valstybės sienos apsaugos tarnybai.

LVAT praktikoje yra atvejų, kai teismui reikia vertinti kriminalinės žvalgybos metodais surinktus duomenis ar remtis įslaptintais duomenimis. Nors kriminalinę žvalgybą reguliuojantys teisės aktai įtvirtina taisykles[694], kuriomis remiantis tokie duomenys renkami, vėlesnis jų panaudojimas beveik nereglamentuotas. Taip pat ir įslaptinti duomenys ir jų panaudojimas migracijos bylose reikalauja ypatingo teismo dėmesio ir procedūrinių garantijų užtikrinimo. Vengrijos Helsinkio komiteto atliktoje analizėje konstatuota, kad Lietuvoje sprendimai migracijos ir prieglobsčio bylose dažnai

691 LVAT, „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo biuletenis“, 2007 metai, žiūrėta 2024 m. rugsėjo 8 d., https://www.lvat.lt/data/public/uploads/2018/01/lvat_biuletenis_12.pdf, p. 157.

692 LVAT, „LVAT praktikos, taikant Administracinių bylų teisenos įstatymo normas, apibendrinimas“, 2012 m. rugsėjo 9 d., žiūrėta 2024 m. liepos 18 d., https://www.lvat.lt/data/public/uploads/2018/01/23_apibendrinimas.pdf, p. 743.

693 ABTĮ 56 straipsnio 7 dalis.

694 Pavyzdžiui, Edgaras Markevičius, „Restrictions of Criminal Intelligence Measures in Law Enforcement Directive and Law on Criminal Intelligence of Lithuania“, *Socrates* 3(18) (2020): 81–88; Edgaras Markevičius, „Efektyvi teisės į privatų gyvenimą apsauga taikant kriminalinės žvalgybos priemones“, *Teisės apžvalga* 23(1) (2021): 46–63.

grindžiami įslaptinta informacija, prie kurios pareiškėjas neturi prieigos, o saugumo tarnybų išvados tampa *de facto* privalomomis migracijos institucijoms. Tokia praktika riboja teisę į veiksmingą teisinę gynybą, pažeidžia proporcingumo ir individualaus vertinimo principus ir kelia abejonių dėl teisės į gerą administravimą užtikrinimo[695].

4.1. Įslaptintos informacijos panaudojimas valstybės tarnybos bylose

EŽTT gausu bylų prieš Lietuvą[696], kuriose nagrinėjami skundai, kad valstybės tarnautojai neturi galimybės susipažinti su kriminalinės žvalgybos informacija ar efektyviai ginčyti tokios informacijos rinkimo būdų. Taip pat ši problematika buvo nagrinėta ir Žmogaus teisių komiteto, ESTT praktikoje ir nacionalinių teismų. Šiame poskyryje pateikiama tarptautinių ir nacionalinių teismų sprendimų analizė dėl kriminalinės žvalgybos informacijos panaudojimo valstybės tarnautojų bylose ir praktikos pokyčiai pagal tarptautinių teismų ir kvaziteisminių institucijų praktiką.

4.1.1 Įslaptintos informacijos naudojimas tarnybinių pažeidimų bylose

Lietuvos bylų tarptautiniuose žmogaus teismuose pradžią simbolizuoja *Pocius prieš Lietuvą*[697] sprendimas. Šis etapas pasižymi tuo, kad asmenims, įtrauktiems į operatyvinius sąrašus, būdavo panaikinamas leidimas dirbti su įslaptinta informacija arba panaikinamas leidimas turėti ginklą, nenurodant iš esmės jokių motyvų, argumentuojant tuo, kad ši informacija yra įslaptinta.

EŽTT sprendime *Pocius prieš Lietuvą* sprendė, kad EŽTK 6 straipsnis buvo pažeistas. EŽTT pažymėjo, kad pripažįsta Lietuvos siekius neatskleisti įslaptintos informacijos asmenims, kurie neturi teisės susipažinti su tokia informacija, tačiau kartu nurodė, kad administracinio proceso teisėje įtvirtinta, kad įslaptina informacija turi būti išslaptinta prieš ją panaudojant teisme, ir tai negali būti vienintelis įrodymas, kuriuo remiamasi. EŽTT pažymėjo, kad šiuo konkrečiu atveju įslaptinta medžiaga turėjo esminę reikšmę bylos baigčiai – pareiškėjas skundėsi, kad jo duomenys buvo nepagrįstai įtraukti į operatyvinius sąrašus (angl. *operational records*), ir prašė juos sunaikinti. Taigi nacionaliniai teismai, siekdami įvertinti pareiškėjo skundą, privalėjo vertinti, ar pagrįstai pradėta rinkti informacija apie tariamą pareiškėjo įsitraukimą į inkriminuojamą veiką. Nors pareiškėjas ir prašė leisti jam susipažinti su įslaptinta medžiaga, jam neleista to padaryti. Be to, nacionaliniai teismai išnagrinėjo įslaptintą medžiagą ir

695 Teisė žinoti, *supra note*, 17.

696 Byloje Butkevičius prieš Lietuvą nagrinėjami tariami EŽTK 8 straipsnio pažeidimai, todėl plačiau nepasisakoma, o procedūriniai aspektai, nagrinėti šiose bylose, išimtinai susiję su baudžiamuoju procesu. Nors sprendime Drakšas prieš Lietuvą ir nagrinėta, ar administracinių teismų atsisakymas atskleisti ikiteisminio tyrimo medžiagą, EŽTT nurodė, kad teismų sprendimas pripažinti, kad atsisakymas suteikti tokią informaciją yra pagrįstas, siekiant užtikrinti ikiteisminio tyrimo efektyvumą (§ 69).

697 „EŽTT 2010 m. liepos 6 d. sprendimas byloje „Pocius prieš Lietuvą“ (Nr. 35601/04), Hudoc, žiūrėta 2024 m. spalio 11 d., https://hudoc.echr.coe.int/fre#{%22itemid%22:[%22001-99821%22]}.

pristatė savo išvadą pareiškėjui, tačiau pareiškėjas neturėjo galimybės įvertinti įrodymų, surinktų prieš jį. EŽTT pažymėjo, kad nors nacionaliniai administraciniai teismai ir nurodė savo procesiniuose sprendimuose, kad rėmėsi kitais įrodymais nei įslaptinta medžiaga, šiuose sprendimuose tiesiog remtasi „rašytiniais įrodymais“[698]. Dėl to, EŽTT vertinimu, nesilaikyta rungimosi, lygiateisiškumo principų. Kitame sprendime *Užukauskas prieš Lietuvą* EŽTT priėjo prie analogiškos išvados[699]. Abiem atvejais konstatuotas EŽTK 6 straipsnio pažeidimas.

Nors EŽTT sprendime byloje *Pocius prieš Lietuvą* ir pripažino, kad teisė susipažinti su visais įrodymais nėra absoliuti ir gali būti ribojama dėl valstybės intereso apsaugoti įslaptintus duomenis, tokie ribojimai yra būtini, o asmeniui turi būti suteiktos garantijos, kurios užtikrintų šalių lygiateisiškumą. Tačiau šioje byloje Lietuvos teismai iš esmės rėmėsi įslaptinta medžiaga, prie kurios prieigos neturėjo pareiškėjas, o tai, EŽTT vertinimu, neužtikrina ir lygiateisiškumo principų.

Taigi EŽTT minėtuose sprendimuose iš esmės išaiškino, kad bylose, kuriose sprendimai grindžiami įslaptinta informacija, valstybė gali riboti asmens teisę susipažinti su visa bylos medžiaga tik tiek, kiek tai būtina valstybės interesams apsaugoti, tačiau tokie ribojimai negali paneigti rungimosi ir šalių lygiateisiškumo principų – todėl įslaptinta informacija negali būti vienintelis ar lemiamas sprendimo pagrindas, o asmeniui turi būti atskleista bent jau jam inkriminuojamų aplinkybių esmė ir suteikta reali galimybė ginčyti prieš jį surinktus įrodymus.

Netrukus po šio EŽTT sprendimo Konstitucinis Teismas pasisakė dėl nacionalinio teisinio reguliavimo, pagal kurį buvo priimami sprendimai panaikinti leidimus dirbti su įslaptinta informacija tais atvejais, kai asmeniui atliekamas ikiteisminis arba operatyvinis tyrimas dėl tyčinės nusikalstamos veikos.

Remdamasis ankstesne savo jurisprudencija[700], Konstitucinis Teismas nurodė, kad „mažareikšmiai, atsitiktiniai ir pan. faktai ir aplinkybės“ negali tapti pagrindu spręsti, jog asmuo yra nepatikimas. Nors Konstitucinis Teismas akcentavo nekaltumo prezumpcijos svarbą, jis taip pat pripažino, kad tam tikromis aplinkybėmis gali kilti abejonių dėl asmens patikimumo net ir nesant teismo sprendimo, patvirtinančio kaltę. Pasak Teismo, „aplinkybės, kad asmuo yra traukiamas baudžiamojon atsakomybėn už tyčinę nusikalstamą veiką arba jam dėl tokios veikos atliekamas ikiteisminis ar operatyvinis tyrimas, gali suponuoti asmens pažeidžiamumą, kartu kelti abejonių dėl jo patikimumo ar lojalumo Lietuvos valstybei“. Vis dėlto vertindamas Valstybės ir tarnybos paslapčių įstatymo ir Vidaus tarnybos statuto nuostatas, Konstitucinis Teismas konstatavo, kad teisės aktai, kuriais numatoma besąlygiška leidimo dirbti ar susipažinti su įslaptinta informacija (arba patikimumo pažymėjimo) panaikinimo tvarka, neatitinka Konstitucijos. Pažymėta, kad toks reguliavimas, kai sprendimai priimami nesuteikiant

698 *Ibid*. § 54–58.

699 „EŽTT 2010 m. liepos 6 d. sprendimas byloje „Užukauskas prieš Lietuvą“ (Nr. 16965/04), Hudoc, žiūrėta 2025 m. lapkričio 1 d., https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-99819%22]}.

700 „Konstitucinio Teismo 2007 m. rugpjūčio 13 d.“ (Nr. 33/04), žiūrėta 2023 m. liepos 6 d., https://lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta560/content.

galimybės individualiam vertinimui ar papildomam patikimumo tikrinimui, prieštarauja teisinės valstybės, teisingumo ir proporcingumo principams[701].

Taigi po šio Konstitucinio Teismo sprendimo Lietuvos teisėje jau nebebuvo galimybės vien tuo pagrindu, kad asmens atžvilgiu atliekamas ikiteisminis ar operatyvinis tyrimas, panaikinti leidimą dirbti su įslaptinta medžiaga.

Dar vienas aktualus sprendimas priimtas byloje *Jagminas prieš Lietuvą*, kurią nagrinėjo Žmogaus teisių komitetas. Galutinis LVAT sprendimas buvo priimtas dar galiojus ankstesniam teisiniam reguliavimui, kurį prieštaraujančiu Konstitucijai pripažino Konstitucinis Teismas, tačiau jau po EŽTT sprendimų *Pocius prieš Lietuvą* ir *Užukauskas prieš Lietuvą* bylose.

Sprendime *Jagminas prieš Lietuvą*[702] nagrinėta situacija, kai užkardos vadui buvo panaikintas leidimas dirbti su įslaptinta informacija, nenurodant tokio sprendimo motyvų, nors be šio leidimo pareiškėjas negalėjo eiti savo pareigų[703].

Pirmą kartą nagrinėdamas šią bylą LVAT pažymėjo, kad sprendimui priimti buvo reikšmingi ne tik įslaptinti, bet ir išslaptinti duomenys. Teismo vertinimu, šių įrodymų visuma leido užtikrinti sprendimo pagrįstumą ir proporcingumą. Kadangi pareigybė, kurią ėjo pareiškėjas, reikalavo turėti galiojantį leidimą dirbti su įslaptinta informacija, leidimo panaikinimas pagrįstai lėmė ir jo atleidimą iš tarnybos. LVAT taip pat pažymėjo, kad įslaptinti duomenys, kaip vieninteliai kaltinantys įrodymai, remiantis EŽTT praktika, negalėtų lemti leidimo panaikinimo, tačiau šiuo atveju jie nebuvo vieninteliai įrodymai, kuriais remtasi[704].

Po to, kai administracinis teismas pirmą kartą išnagrinėjo *Jagmino* bylą, Konstitucinis Teismas priėmė nutarimą, kuriame konstatavo, jog leidimas dirbti su įslaptinta informacija negali būti panaikintas vien tuo pagrindu, kad asmens atžvilgiu atliktas operatyvinis patikrinimas. Atsižvelgdamas į šį Konstitucinio Teismo nutarimą, pareiškėjas kreipėsi į LVAT su prašymu atnaujinti procesą, tačiau teismas konstatavo, kad tokio pagrindo nėra[705]. LVAT pažymėjo, jog Konstitucinis Teismas nurodė teisės spragą (legislatyvinę omisiją), tačiau LVAT, vykdydamas individualų teisingumą, ją užpildė, vertindamas konkrečias pareiškėjo bylos aplinkybes. Teismas išanalizavo tiek įslaptintus, tiek išslaptintus įrodymus ir padarė išvadą, kad jie sudaro pagrįstą pagrindą sprendimui dėl leidimo panaikinimo. Be to, remtasi dokumentais, įskaitant pažymą, kurioje

---

701 „Konstitucinio Teismo 2011 m. liepos 7 d. nutarimas“ (Nr. 22/2008-31/2008-9/2010-35/2010), žiūrėta 2023 m. liepos 6 d., https://lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta154/content.

702 „Žmogaus teisių komiteto 2015 m. vasario 5 d. sprendimas byloje „Jagminas prieš Lietuvą“ (Nr. 2670/2015) *supra note* 29.

703 Šaltinytė, *supra note*, 29: 168–178; šiame straipsnyje L. Šaltinytė teigia, kad atnaujinus procesą po Komiteto sprendimo buvo padaryti šie pažeidimai: teisėjų kolegijos teisėja anksčiau dalyvavo priimant vieną iš teismo sprendimų administracinėje byloje; autorė kritikuoja, kad sprendimas atnaujinus procesą buvo priimtas neišklausius šalių pozicijos ir neatlikus papildomų veiksmų.

704 „LVAT 2010 m. spalio 4 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A-662-788/2010“, Infolex, žiūrėta 2025 m. kovo 11 d., https://www.infolex.lt/tp/173840.

705 „LVAT 2011 m. gruodžio 5 d. nutartis administracinėje byloje Nr. P-492-245/2011“, Infolex, žiūrėta 2024 m. rugsėjo 18 d., https://www.infolex.lt/tp/296511.

buvo pateikta informacija apie pareiškėjo veiklą, prieštaraujančią valstybės tarnybai taikomiems reikalavimams ir įstatymų nuostatoms.

Pareiškėjas pateikė peticiją Žmogaus teisių komitetui, kuris konstatavo, kad peticijos dalis, grindžiama Pakto 14 straipsniu, kuriame įtvirtinta teisė į teisingą bylos nagrinėjimą, yra nepriimtina. Žmogaus teisių komitetas pažymėjo, kad LVAT išnagrinėjo informaciją, kuri buvo pagrindu skundžiamiems sprendimams priimti, ir nurodė ją išslaptinti. Taip pat konstatuota, jog LVAT atliktas vertinimas atitinka EŽTT praktikoje suformuotus standartus. Kita vertus, Žmogaus teisių komitetas nusprendė, kad Lietuva pažeidė Pakto 25 straipsnio c punktą, kuris garantuoja, kad kiekvienas pilietis be diskriminacijos ir nepagrįstų apribojimų turi teisę ir galimybę bendromis lygybės sąlygomis stoti į savo šalies valstybės tarnybą. Žmogaus teisių komitetas pažymėjo, kad galiojęs teisinis reguliavimas leido panaikinti leidimą dirbti su įslaptinta informacija vien tuo pagrindu, kad asmens atžvilgiu buvo sankcionuotas operatyvinis patikrinimas, neatsižvelgiant į individualias aplinkybes. Tokia tvarka nenumatė jokių proporcingumo testų ar alternatyvių priemonių, kurios būtų leidusios išsaugoti pareigas tarnyboje. Dėl to neįvertinta individuali pareiškėjo situacija. Be to, Žmogaus teisių komitetas nurodė, kad galiojusi teisės norma nesuteikė galimybės pakeisti priimto sprendimo net ir tuo atveju, jei operatyvinio sekimo metu nebūtų nustatyta jokių pažeidimų ar veiksmų, pagrindžiančių tokį sekimą. Įstatyme taip pat nenumatyti procesiniai saugikliai, apsaugantys nuo savavališkų sprendimų. Todėl toks pareiškėjo nušalinimas buvo pripažintas neproporcingu ir nepateisinamu[706].

Pareiškėjas, sulaukęs teigiamo sprendimo iš Žmogaus teisių komiteto, kreipėsi į LVAT, siekdamas atnaujinti procesą[707], tačiau pagal tuo metu galiojusį ABTĮ procesas negalėjo būti atnaujinamas[708] tais atvejais, kai Žmogaus teisių komitetas priima nepalankų sprendimą Lietuvai. LVAT proceso neatnaujino, tačiau kreipėsi į Konstitucinį Teismą dėl tokio reglamentavimo atitikties Konstitucijai. Konstitucinis Teismas šiuo klausimu nespėjo pasisakyti, nes tuo metu ABTĮ buvo pakeistas, numatant galimybę atnaujinti procesą ir po Žmogaus teisių komiteto sprendimų. Taigi atsižvelgiant į ABTĮ pakeitimą, procesas buvo atnaujintas, tačiau LVAT konstatavo, kad pagrindo keisti ankstesnį teismo sprendimą nėra. Teismas dar kartą įvertino bylos aplinkybes, išanalizavo tiek išslaptintą, tiek įslaptintą informaciją ir padarė išvadą, kad pareiškėjo veikla nesuderinama su valstybės tarnyba ir neatitinka Valstybės ir tarnybos paslapčių įstatymo reikalavimų. Teismas pabrėžė, kad nagrinėjant bylą buvo užtikrinta pareiškėjo teisė ginčyti jo atleidimo pagrindą: teismas kreipėsi į institucijas dėl duomenų išslaptinimo, surengė teismo posėdį ir išklausė pareiškėjo paaiškinimus. Vadovaudamasis

---

706 „Žmogaus teisių komiteto 2015 m. vasario 5 d. sprendimas byloje „Jagminas prieš Lietuvą“, *supra note*, 702: 8.5.

707 „LVAT 2016 m. sausio 20 d. nutartis administracinėje byloje Nr. P-2-552/2016“, https://www.infolex.lt/tp/1177334.

708 Plačiau: Danutė Jočienė, „Proceso atnaujinimo galimybės nacionalinėje teisėje pagal Administracinių bylų teisenos įstatymą po Jungtinių Tautų Žmogaus teisių komiteto išvadų“, *Lietuvos teisė 2020: esminiai pokyčiai* (Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2020): 124–132.

aktyvaus teismo principu, LVAT pats rinko ir vertino įrodymus[709]. LVAT taip pat pažymėjo, kad nagrinėjant bylą neapsiribota vien formaliu Vidaus tarnybos statuto ir Valstybės ir tarnybos paslapčių įstatymo nuostatų taikymu. Buvo įvertintos konkrečios aplinkybės, susijusios su pareiškėjo veikla ir jos suderinamumu su vidaus tarnybai taikomais patikimumo ir lojalumo standartais. Teismo vertinimu, nustatytos aplinkybės nesudarė pagrindo taikyti švelnesnes priemones[710].

Taigi nors Žmogaus teisių komiteto sprendimas pareiškėjui buvo palankus, Lietuvos administraciniai teismai savo pozicijos nepakeitė ir laikėsi išvados, kad sprendimai buvo pagrįsti.

Vis dėlto kyla abejonių dėl LVAT 2021 m. gegužės 12 d. sprendime padarytos išvados, kad teismas iš esmės atliko individualų pareiškėjo situacijos vertinimą ir taip atsižvelgė į Žmogaus teisių komiteto sprendime pateiktas pastabas.

Lyginant LVAT sprendimą *Jagmino* byloje su EŽTT jurisprudencija pažymėtina, kad nors, viena vertus, teisminė kontrolė gali kompensuoti tai, jog asmeniui nebuvo suteikta galimybė susipažinti su visa medžiaga, tačiau kita vertus, teisminė kontrolė turi būti intensyvi. EŽTT sprendime, priimtame byloje *Regner prieš Čekiją*, kur buvo sprendžiama, ar leidimo dirbti su įslaptinta informacija panaikinimas, grindžiamas slapta saugumo institucijų medžiaga. Pareiškėjas ir jo advokatas neturėjo prieigos prie įslaptintos informacijos, tačiau EŽTT suformavo principą, kad nacionalinio saugumo bylose valstybė gali riboti informacijos atskleidimą, tačiau tokie ribojimai turi būti kompensuojami pakankamomis procesinėmis garantijomis. Šiuo atveju EŽTT pabrėžė, kad vien teismo susipažinimo su slapta medžiaga nepakanka — teismai privalo savarankiškai ir intensyviai tikrinti slaptos informacijos pakankamumą, patikimumą ir ribojimų būtinumą, o šioje konkrečioje byloje nacionaliniai teismai būtent tai ir padarė[711]. Vėlesnė EŽTT praktika patvirtina, kad teisminės kontrolės intensyvumas yra lemiamas bylose, kuriose naudojama įslaptinta informacija, ir esant nepakankamai kontrolei konstatuojamas pažeidimas[712].

Vis dėlto abejonių kelia LVAT išvada, kad byloje buvo užtikrintos pakankamos procesinės garantijos. Teismas nurodė, kad pareiškėjui tapo žinomos leidimo panaikinimo priežastys, nes apeliacinės instancijos teismas *ex officio* inicijavo dalies duomenų išslaptinimą. Tačiau toks informacijos atskleidimas tik apeliacinėje stadijoje reikšmingai apribojo pareiškėjo galimybes veiksmingai įgyvendinti teisę į gynybą viso proceso metu. Be to, iš teismo sprendimo nėra pakankamai aišku, kokiomis konkrečiomis faktinėmis ir teisinėmis aplinkybėmis buvo grindžiama išvada dėl pareiškėjo nepatikimumo. Todėl kyla abejonių, ar teismo atlikta kontrolė buvo pakankamai intensyvi, kad kompensuotų pareiškėjo negalėjimą susipažinti su visa bylos medžiaga. EŽTT

709 „LVAT 2010 m. spalio 4 d. sprendimas administracinėje byloje ", *supra note*, 704.

710 „LVAT 2021 m. gegužės 12 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A-671-756/2021", Infolex, žiūrėta 2025 m. sausio 18 d., https://www.infolex.lt/tp/1993369.

711 „EŽTT 2017 m. rugsėjo 19 d. sprendimas byloje „Regner prieš Čekiją" (Nr. 35289/11), *supra note* 556.

712 „EŽTT 2025 m. lapkričio 25 d. sprendimas byloje „Selmi prieš Albaniją" (Nr. 37896/19), Infolex, žiūrėta 2024 m. spalio 30 d., https://hudoc.echr.coe.int/fre#{%22itemid%22:[%22001-246126%22]}.

praktikoje pabrėžiama, kad tokiose bylose teismas negali vien formaliai remtis saugumo institucijų pateikta informacija – sprendime turi atsispindėti savarankiškas įslaptintų duomenų pakankamumo, patikimumo ir reikšmės vertinimas. Be to, abejonių kelia ir tai, kad teismas faktiškai pats atliko individualų pareiškėjo situacijos vertinimą, nors ankstesnėje savo praktikoje yra pažymėjęs, jog neturėtų perimti viešojo administravimo subjektams pavestų funkcijų. Atsižvelgiant į Žmogaus teisių komiteto kritiką dėl individualaus vertinimo stokos nacionaliniame reguliavime, kyla klausimas, ar šis trūkumas galėjo būti pašalintas vien teisminės kontrolės priemonėmis.

Šių bylų analizė atskleidžia, kad EŽTT iš esmės pripažįsta galimybę valstybės tarnybos bylose remtis įslaptinta informacija, o tam tikrais atvejais asmeniui gali būti neatskleidžiama net ir reikšminga bylos medžiagos dalis. Vis dėlto tokie ribojimai yra suderinami su EŽTK tik tuo atveju, jei jie kompensuojami pakankamomis procesinėmis garantijomis. EŽTT sprendimai bylose *Pocius prieš Lietuvą*, *Užukauskas prieš Lietuvą* ir *Regner prieš Čekiją* pabrėžia ypatingą nacionalinių teismų vaidmenį tokiose bylose. Kai nacionaliniai teismai iš esmės apsiriboja saugumo institucijų išvadų perėmimu ir neatlieka savarankiško jų pagrįstumo, pakankamumo bei patikimumo vertinimo, konstatuojamas EŽTK 6 straipsnio pažeidimas. Kita vertus, vien tai, kad pareiškėjui nėra atskleidžiama visa informacija, savaime nereiškia EŽTK pažeidimo. EŽTT praktika rodo, kad informacijos neatskleidimas gali būti kompensuojamas intensyvia teisminės kontrolės procedūra, kai teismas savarankiškai vertina įslaptintų duomenų reikšmę, jų patikimumą ir būtinumą bei sprendime pakankamai atskleidžia savo atlikto vertinimo motyvus.

4.1.2 Išslaptintos kriminalinės žvalgybos informacijos naudojimas tarnybinių nusižengimų bylose

Kitas svarbus etapas, vertinant ikiteisminio tyrimo metu surinktos informacijos panaudojimą tarnybinių nusižengimų bylose, buvo, kai pripažinta, kad kriminalinės žvalgybos metodais surinktą informaciją galima naudoti ją išslaptinus tarnybinių nusižengimų bylose.

Visų pirma, paminėtinas Konstitucinio Teismo nutarimas, kuriuo pripažinta, kad Kriminalinės žvalgybos įstatymo nuostata, leidžianti panaudoti kriminalinės žvalgybos metodais surinktą informaciją ją išslaptinus tarnybinių nusižengimų bylose, neprieštarauja Konstitucijai.

Analizuodamas nacionalinę praktiką, Konstitucinis Teismas išaiškino[713], kad kriminalinės žvalgybos būdu surinkta informacija tam tikromis sąlygomis gali būti naudojama sprendžiant dėl valstybės tarnautojo ar pareigūno atleidimo iš tarnybos. Teismas konstatavo, jog įstatymų leidėjas privalo nustatyti tokį teisinį reguliavimą, kuris leistų taikyti teisines pasekmes asmenims, pažeidusiems Konstitucijoje įtvirtintus valstybės tarnybai keliamus reikalavimus – lojalumą valstybei, pareigų atlikimą

713 „Konstitucinio Teismo 2019 m. balandžio 18 d. nutarimas“ (Nr. 11/2017-5/2018), žiūrėta 2025 m. liepos 9 d., https://lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta1927/content.

vadovaujantis Konstitucija ir įstatymais, skaidrumą ir viešųjų bei privačių interesų konflikto vengimą. Viena iš galimų sankcijų už tarnybinius nusižengimus – atleidimas iš pareigų – gali būti grindžiama ir kriminalinės žvalgybos informacija, jei ji surinkta teisėtai, atitinka proporcingumo principą ir yra tinkamai pagrįsta.

Kartu Konstitucinis Teismas pabrėžė, kad asmeniui, kuriam taikoma tarnybinė atsakomybė, turi būti užtikrinta teisė į veiksmingą gynybą teisme. Tai apima teisę išsamiai susipažinti su visa tyrimo medžiaga, įskaitant slaptą informaciją, kuri, įstatymų nustatyta tvarka išslaptinta, naudojama tarnybinio nusižengimo nagrinėjimo procese. Tokiam asmeniui turi būti sudarytos sąlygos pateikti paaiškinimus, ginčyti įrodymų teisėtumą, autentiškumą, būtinumą ir proporcingumą, taip pat turėti atstovą ir pakankamai laiko gynybai pasirengti. Konstitucinis Teismas taip pat akcentavo įstatymų leidėjo pareigą suformuluoti teisinį reguliavimą, kuris užtikrintų tinkamą procesinę apsaugą ir atitiktų teisingo proceso standartus.

EŽTT taip pat laikėsi pozicijos, kad kriminalinės žvalgybos metodais surinktos informacijos panaudojimas tarnybinių pažeidimų bylose neprieštarauja EŽTK.

Byloje *Adomaitis prieš Lietuvą*[714] pareiškėjas teigė, kad buvo pažeisti EŽTK 6 ir 8 straipsniai, nes jis neturėjo galimybės laiku susipažinti su kriminalinės žvalgybos duomenimis, dėl kurių buvo atleistas iš pareigų, ir neužtikrinta veiksminga galimybė ginčyti šių duomenų teisėtumą. Vertindamas šias aplinkybes tiek pagal EŽTK 6 straipsnį, tiek pagal EŽTK 8 straipsnį, EŽTT sprendė, kad nacionaliniame procese atitinkami duomenys buvo išslaptinti ir pateikti pareiškėjui, o sprendimas dėl jo atleidimo buvo grindžiamas ne vien kriminalinės žvalgybos informacija, bet ir kitais bylos įrodymais.

Vertindamas pareiškėjo galimybes susipažinti su bylos medžiaga, susijusia su tarnybinės atsakomybės taikymu, EŽTT pažymėjo, kad nacionalinis administracinis teismas užtikrino šalių procesinę lygybę, įpareigodamas atsakingas institucijas pateikti reikšmingus dokumentus. Pareiškėjui buvo perduoti tiek išslaptinti dokumentai, susiję su slaptos informacijos fiksavimu ir kontrole, tiek kita bylos medžiaga, kuria buvo grindžiamas tarnybinės nuobaudos skyrimo pagrįstumas.

Be to, pareiškėjas neginčijo kriminalinės žvalgybos informacijos patikimumo, o nacionaliniai teismai išsamiai išanalizavo jos taikymo teisėtumą ir proporcingumą, aiškiai motyvuodami šios informacijos panaudojimą tarnybinės atsakomybės kontekste. Sprendimuose buvo remtasi ir atitinkamu Konstitucinio Teismo nutarimu, kuris reglamentuoja operatyvinės informacijos naudojimo ribas viešojo administravimo sprendimuose.

Be to, pareiškėjo atleidimas iš tarnybos buvo grindžiamas ne tik kriminalinės žvalgybos metu gauta informacija (telefoninių pokalbių įrašais), bet ir kitais administracinėje byloje esančiais įrodymais. Spręsdamas dėl tokios informacijos panaudojimo teisėtumo ir proporcingumo tarnybinės atsakomybės kontekste, EŽTT konstatavo, kad ikiteisminio tyrimo nebuvimas savaime nereiškia, jog žvalgybinė informacija negalėjo būti teisėtai panaudota. Teismas pažymėjo, kad pagal Kriminalinės žvalgybos

714 „EŽTT 2022 m. sausio 18 d. sprendimas byloje „Adomaitis prieš Lietuvą“ (Nr. 14833/18), Hudoc, žiūrėta 2024 m. spalio 11 d., https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-218862%22]}.

įstatymą nustatytos ribos, susijusios su informacijos apie galimą korupcinio pobūdžio veiką rinkimu ir naudojimu, gali būti laikomos proporcingomis, kai jos taikomos siekiant užtikrinti teisėsaugos institucijų veiksmingumą ir aukštus etikos bei drausmės standartus valstybės tarnyboje.

Atsižvelgdamas į visa tai, EŽTT nurodė, kad pareiškėjo teisės į privataus gyvenimo gerbimą apribojimas buvo būtinas ir proporcingas ir EŽTK 6 ir 8 straipsniai nebuvo pažeisti.

EŽTT iš esmės laikėsi analogiškų išvadų ir sprendime byloje *Starkevič prieš Lietuvą*[715], kuriame taip pat buvo vertinamas galimas EŽTK 6 ir 8 straipsnių pažeidimas. Kaip ir sprendime *Adomaitis prieš Lietuvą*, EŽTT pabrėžė, kad nacionalinių teismų sprendimai buvo pagrįsti Konstitucinio Teismo jurisprudencija, ypač susijusia su operatyvinės informacijos panaudojimo pagrįstumu ir jos vertinimo kriterijais. Šiuo atveju EŽTT konstatavo, kad nacionaliniai teismai sprendimą grindė ne vien ikiteisminio tyrimo metu surinktais duomenimis, bet ir aiškiai įvardytais papildomais įrodymais, taip pat buvo apklaustas pats pareiškėjas, o procesas atitiko teisingo bylos nagrinėjimo standartus[716].

Be to, Teismui buvo reikšmingas pareiškėjo elgesys: jis neginčijo ikiteisminio tyrimo medžiagos bendrosios kompetencijos teisme ir nepateikė paaiškinimų dėl savo veiksmų tarnybinio patikrinimo metu. EŽTT taip pat akcentavo, kad pareiškėjui turėjo būti žinoma atitinkama informacija, kadangi jo advokatui buvo suteikta galimybė susipažinti su ikiteisminio tyrimo medžiaga[717].

Taigi Konstitucinis Teismas ir EŽTT patvirtino, kad kriminalinės žvalgybos metodais surinktos informacijos panaudojimas tarnybinių nusižengimų bylose iš principo yra galimas, tačiau kartu pabrėžė būtinybę užtikrinti procesines garantijas, kurios kompensuotų asmens teisių ribojimus ir užtikrintų proceso teisingumą. Pažymėtina, kad sprendimuose *Adomaitis prieš Lietuvą* ir *Starkevič prieš Lietuvą* nebuvo suformuluoti nauji standartai, palyginti su anksčiau aptartomis bylomis *Pocius prieš Lietuvą*, *Užukauskas prieš Lietuvą* ir *Regner prieš Čekiją*. Vis dėlto šios bylos atskleidžia, kad lemiamą reikšmę vertinant atitiktį EŽTK turi ne pats kriminalinės žvalgybos informacijos panaudojimo faktas, bet pareiškėjui suteiktų procesinių garantijų apimtis. Sprendimai bylose *Pocius prieš Lietuvą* ir *Užukauskas prieš Lietuvą* rodo, kad informacijos neatskleidimas ir nepakankama teisminė kontrolė lemia EŽTK pažeidimą, o *Adomaitis prieš Lietuvą* ir *Starkevič prieš Lietuvą* patvirtina, kad bent dalies informacijos atskleidimas, galimybė ginčyti jos panaudojimą bei intensyvi teisminė kontrolė gali užtikrinti proceso atitiktį EŽTK reikalavimams.

4.1.3 Vėlesnio duomenų perdavimo teisėtumas

Po praeitame poskyryje aprašyto Konstitucinio Teismo sprendimo ilgą laiką sekė

715 „EŽTT 2022 m. kovo 29 d. sprendimas byloje „Starkevič prieš Lietuvą“ (Nr. 7512/18), Hudoc, žiūrėta 2024 m. spalio 11 d., https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-216454%22]}.

716 *Ibid.*, § 72.

717 *Ibid.*, § 73.

LVAT praktika, pagal kurią buvo galima naudoti išslaptintus kriminalinės žvalgybos duomenis. Be to, ir iš EŽTT praktikos nebuvo galima įžvelgti prieštaravimų tokiai Lietuvos teismų praktikai.

Itin svarbų pokytį dėl kriminalinės žvalgybos duomenų panaudojimo valstybės tarnybos bylose nulėmė ESTT sprendimas byloje *A. G. prieš Lietuvos Respublikos generalinę prokuratūrą*[718]. ESTT nustatė ribojimus duomenų panaudojimui valstybės tarnybos bylose ir tai reikšmingai keitė jau suformuotą LVAT praktiką. Taip pat šis sprendimas lėmė, kad ne visi kriminalinės žvalgybos metodais surinkti duomenys gali būti panaudojami tarnybinių nusižengimų bylose.

Duomenų saugojimo ir jų panaudojimo klausimas, ypač kai kalbama apie elektroninių ryšių paslaugų metu generuojamus duomenis, tapo itin aktualus nacionalinėje praktikoje tik 2022 metais, kai LVAT pirmą kartą šiuo aspektu kreipėsi į ESTT su prašymu priimti prejudicinį sprendimą[719]. Nagrinėjamoje byloje kriminalinės žvalgybos metu buvo gauti srauto ir vietos buvimo duomenys, kurie kartu su kitais duomenimis (tarnybiniais paaiškinimais, ikiteisminių tyrimų informacija) buvo panaudoti sprendžiant dėl galimo prokuroro tarnybinio nusižengimo. Ši byla iškėlė fundamentalius klausimus dėl asmens teisės į privatų gyvenimą ribojimo, duomenų tvarkymo pagrįstumo ir teisės aktų atitikties Europos Sąjungos teisei.

Ginčas šioje byloje kilo dėl to, kad tiriant tarnybinį pažeidimą buvo panaudoti kriminalinės žvalgybos duomenys. Pareiškėjas ginčijo, kad kriminalinės žvalgybos tyrimo metu kriminalinės žvalgybos subjektų prieiga prie elektroninių ryšių srauto duomenų ir turinio yra toks didelis pagrindinių teisių suvaržymas, kad, atsižvelgiant į Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2002/58/EB dėl asmens duomenų tvarkymo ir privatumo apsaugos elektroninių ryšių sektoriuje (toliau – Direktyvos 2002/58) ir Chartijos nuostatas, tokia prieiga gali būti suteikta tik kovojant su sunkiais nusikaltimais. Tačiau Kriminalinės žvalgybos įstatymo 19 straipsnio 3 dalyje numatyta, kad tokie duomenys gali būti naudojami tiriant ne tik sunkius nusikaltimus, bet ir korupcinio pobūdžio drausminius ar tarnybinius nusižengimus.

ESTT šiame sprendime išaiškino, kad pagal Direktyvą 2002/58 draudžiama su elektroniniais ryšiais susijusius asmens duomenis, elektroninių ryšių paslaugų teikėjų saugomus taikant teisėkūros priemonę, kurios imtasi pagal šią nuostatą, ir vėliau taikant šią priemonę perduotus kompetentingoms institucijoms, kovojančioms su sunkiais nusikaltimais, naudoti tiriant korupcinio pobūdžio tarnybinius nusižengimus[720]. Pagal ginčui aktualią Lietuvos Respublikos elektroninių ryšių įstatymo redakciją[721],

---

718 „ESTT 2023 m. rugsėjo 7 d. sprendimas byloje „A. G. prieš Lietuvos Respublikos generalinę prokuratūrą“, *supra note*, 16.

719 „LVAT 2025 m. sausio 29 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-24-492/2025“, Infolex, žiūrėta 2026 m. sausio 11 d., https://www.infolex.lt/tp/2293488.

720 „ESTT 2023 m. rugsėjo 7 d. sprendimas byloje „A. G. prieš Lietuvos Respublikos generalinę prokuratūrą“, *supra note*, 16: 41, 43–44.

721 2004 m. balandžio 15 d. redakcija, šio straipsnio 2 d.

elektroninių ryšių paslaugų teikėjai įpareigojami saugoti šio įstatymo 1 priede[722] išvardytus duomenis ir prireikus pateikti juos kompetentingoms institucijoms, kad šios juos naudotų kovai su sunkiais nusikaltimais. ESTT, remdamasis ir ankstesne savo praktika, išaiškino, kad prieiga prie tokių duomenų gali būti suteikta tik dėl bendrojo intereso, dėl kurio šiems teikėjams nustatytas toks įpareigojimas saugoti duomenis. Kitaip yra tik tuo atveju, jei prieigos tikslo svarba viršija saugojimą pateisinančio tikslo svarbą[723]. ESTT vertinimu, tie patys principai taikomi ir vėlesniam srauto perdavimui[724].

ESTT jurisprudencija žymi esminį poslinkį kriminalinės žvalgybos duomenų panaudojimo vertinime: jei ankstesnėje nacionalinėje ir EŽTT praktikoje lemiamą reikšmę turėjo procedūrinių garantijų užtikrinimas, tai pagal Europos Sąjungos teisę elektroninių ryšių duomenų panaudojimas tampa negalimas jau dėl jų rinkimo tikslo ir teisinio režimo neatitikties, nepriklausomai nuo to, ar nacionaliniame procese buvo užtikrintas teisingas bylos nagrinėjimas.

Pastebėtina, kad nors EŽTT sprendimuose ir laikomasi kitokio standarto ir vėlesnis duomenų panaudojimas valstybės tarnybos bylose iš esmės yra leistinas, teisėjų atskirosiose nuomonėse reiškiamos abejonės dėl vėlesnio ikiteisminio tyrimo metu surinktų įrodymų panaudojimo. Teisėja Koskelo byloje *Adomaitis prieš Lietuvą* kėlė abejones dėl to, jog nors slaptas pasiklausymas buvo teisėtas baudžiamosios bylos kontekste, tai savaime nepateisina vėlesnio tos pačios informacijos naudojimo kitais – šiuo atveju drausminiais – tikslais. Tokiam naudojimui turėtų būti taikomi atskiri būtini ir proporcingi pagrindai, kurie, teisėjos nuomone, šiuo atveju nebuvo nei tinkamai įvertinti, nei pagrįsti. Be to, teisėja pabrėžia, kad tyrimo objektai baudžiamojoje ir drausminėje bylose iš esmės skyrėsi, todėl kvestionuotina, ar šių duomenų panaudojimas apskritai galėjo būti laikomas būtinu[725]. Pastebėtina, kad ir prof. Aurelijus Gutauskas, komentuodamas šį EŽTT sprendimą, atkreipė dėmesį į šią atskirąją nuomonę ir vertino teisėjos Koskelo išsakytą kritiką kaip aktualią vėlesniam kriminalinės žvalgybos metu surinktos informacijos panaudojimui[726].

Nors byla, kurioje LVAT kreipėsi, prašydamas priimti prejudicinį sprendimą, buvo išnagrinėta tik 2025 metais, jau po ESTT sprendimo administraciniai teismai nagrinėjo kitas bylas, kuriose kelti panašūs klausimai.

---

722 1. Duomenys, būtini ryšio šaltiniui išaiškinti ir nustatyti: <...> 2. Duomenys, būtini ryšio paskirties taškui nustatyti: <...> 3. Duomenys, būtini ryšio datai, laikui ir trukmei nustatyti: <...> 4. Duomenys, būtini ryšio tipui nustatyti: <...> 5. Duomenys, būtini naudotojų ryšio įrangai ar tam, kas turėtų būti ryšio įranga, nustatyti: <...> 6. Duomenys, būtini judriojo ryšio įrangos vietai nustatyti: <...>".

723 „ESTT 2023 m. rugsėjo 7 d. sprendimas byloje „A. G. prieš Lietuvos Respublikos generalinę prokuratūrą", *supra note*, 16:40.

724 *Ibid.*, § 41.

725 Teisėjos Koskelo atskiroji nuomonė byloje „Adomaitis prieš Lietuvą", *supra note* 714.

726 Aurelijus Gutauskas, „Kriminalinės žvalgybos įstatyme įtvirtintų priemonių taikymas ir žmogaus teisių apsauga šiuolaikiniame moderniame gyvenime", *Kelyje su konstitucija* (2022): 53–71, 56. https://doi.org/10.15388/KSK.2022.4.

Administracinėje byloje Nr. A-2331-968/2023 ginčas kilo[727] dėl Lietuvos kalėjimų tarnybos direktoriaus įsakymo, kuriuo pareiškėjai skirta tarnybinė nuobauda – atleidimas iš vidaus tarnybos dėl tarnybinio nusižengimo. Byloje nustatyta, kad remiantis ESTT sprendimu *A. G. prieš Lietuvos Respublikos generalinę prokuratūrą* ir Direktyva 2002/58, elektroninių ryšių duomenys gali būti naudojami tik baudžiamajame procese, o ne tarnybinių nusižengimų tyrimuose, tačiau taip pat pirmosios instancijos teismas pripažino, kad, be šių duomenų buvo pakankamai kitų leistinų įrodymų, kurie patvirtina pareiškėjos bendravimą su nuteistuoju naudojant draudžiamą mobilųjį telefoną[728,729].

Kitoje byloje[730] LVAT pakartojo, kad su elektroniniais ryšiais susiję asmens duomenys, patenkantys į Direktyvos 2002/58 reguliavimo sritį, negali būti naudojami, tiriant korupcinio pobūdžio tarnybinius nusižengimus, kaip ir kitus tarnybinius nusižengimus. Taigi įvertinęs, kad šioje byloje naudoti elektroninių ryšių tinklais perduodamos informacijos kontrolės, jos fiksavimo ir kaupimo protokolai, tiriant ginčo tarnybinį pažeidimą, surinkti akivaizdžiai pažeidžiant Direktyvos 2002/58 reikalavimus ir neleistini teismo procese, LVAT vertino, ar pakanka kitų įrodymų, kuriais remiantis gali būti konstatuotas tarnybinis nusižengimas[731].

Taigi LVAT praktikoje iš esmės susiformavo vertinimo taisyklė, kad tais atvejais, kai panaudojami išslaptinti kriminalinės žvalgybos duomenys, kurie patenka į Direktyvos 2002/58 taikymo apimtį, jie pripažįstami neleistinais, todėl teismai privalo vertinti, ar byloje pakanka kitų įrodymų, kurių pagrindu galima pripažinti buvus tarnybinį pažeidimą.

Tuomet LVAT galų gale išnagrinėjo pagrindinę bylą, kurioje ir buvo kreiptasi į ESTT prejudicinio sprendimo. LVAT šioje byloje diferencijavo situacijas pagal tai, ar kriminalinės žvalgybos duomenys patenka į Direktyvos 2002/58 apimtį, ar ne. Jei kriminalinės žvalgybos duomenys nepatenka į Direktyvos 2002/58 taikymo apimtį, tokių duomenų panaudojimui taikoma nacionalinė teisė ir duomenis galima naudoti ir tarnybinio pažeidimo byloje. Dėl to, LVAT nusprendė, kad dalis informacijos, kuria remtasi konstatuojant tarnybinį pažeidimą, negalėjo būti perduota ir panaudota atliekant tarnybinį pažeidimą, tačiau kita dalis, kuri nepateko į Direktyvos 2002/58 apimtį,

---

727 „LVAT 2023 m. lapkričio 14 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-2331-968/2023“, Infolex, žiūrėta 2024 m. spalio 11 d., https://www.infolex.lt/tp/2204604.

728 „Vilniaus rūmų (Regionų administracinis teismas) 2024 m. liepos 15 d. sprendimas Nr. I3-3763-1114/2024“, Infolex, žiūrėta 2024 m. spalio 11 d., https://www.infolex.lt/tp/2271952.

729 „LVAT 2024 m. spalio 9 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-2343-520/2024“, Infolex, žiūrėta 2024 m. spalio 19 d., https://www.infolex.lt/tp/2271923.

730 „LVAT 2024 m. vasario 14 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-1204-575/2024“, Infolex, žiūrėta 2025 m. liepos 11 d., https://www.infolex.lt/tp/2226028.

731 Iš esmės ta pati pozicija buvo pakartota ir „LVAT 2024 m. spalio 2 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-1979-463/2024“, Infolex, žiūrėta 2025 m. liepos 11 d., https://www.infolex.lt/tp/2270942; „LVAT 2025 m. vasario 12 d. nutartyje administracinėje byloje Nr. eA-1292-662/2025“, Infolex, žiūrėta 2025 m. liepos 11 d., https://www.infolex.lt/tp/2295400.

panaudota teisėtai[732].

Šiuo metu galiojantis teisinis reguliavimas vis dar neatitinka naujai suformuotos praktikos. Kriminalinės žvalgybos įstatymo 19 straipsnyje vis dar įtvirtinta, kad kriminalinės žvalgybos informacija apie korupcinio pobūdžio nusikalstamos veikos požymių turinčią veiką, prokurorui sutikus, kriminalinės žvalgybos pagrindinės institucijos vadovo sprendimu gali būti išslaptinama ir panaudota tiriant drausminius ir (ar) tarnybinius nusižengimus. Teisiniame reguliavime neišskiriama nė viena kategorija. Lietuvos Respublikos elektroninių ryšių įstatymo (toliau – ERĮ) 77 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad siekiant užtikrinti, kad duomenys būtų prieinami nusikalstamų veikų prevencijos, tyrimo, atskleidimo ar baudžiamojo persekiojimo už jas vykdymo arba grėsmių, galinčių turėti reikšmės valstybės suverenitetui, teritorijos neliečiamybei ir vientisumui, konstitucinei santvarkai, valstybės interesams, gynybinei ar ekonominei galiai, prognozavimo, nustatymo ir (arba) šalinimo tikslais, viešųjų elektroninių ryšių tinklų ir (arba) viešųjų elektroninių ryšių paslaugų teikėjai privalo išsaugoti ir įstatymų nustatyta tvarka neatlygintinai teikti kompetentingoms institucijoms jų generuojamus arba tvarkomus šio įstatymo 1 priede išvardytus duomenis. Dėl to šios nuostatos turėtų būti koreguojamos atsižvelgiant į ESTT praktiką, nurodant, kad pagal ERĮ 77 straipsnio 2 dalį saugomi duomenys negali būti panaudojami jokiais kitais tikslais nei nurodyta minėtame straipsnyje.

Taigi tarptautinių ir nacionalinių teismų jurisprudencija nulėmė nuoseklią teisinio reguliavimo evoliuciją: EŽTT ir Žmogaus teisių komitetas suformavo procesinių garantijų bei individualaus vertinimo standartus, Konstitucinis Teismas pripažino žvalgybinės informacijos panaudojimo konstitucinį leistinumą esant tinkamoms procesinėms garantijoms, o ESTT jurisprudencija įtvirtino papildomus materialius ribojimus elektroninių ryšių duomenų panaudojimui tarnybinės atsakomybės kontekste. Ši jurisprudencijos genezė suformavo konkrečius reikalavimus ir procesinius saugiklius tarnybinių nusižengimų bylose, susijusiose su įslaptintos ar kriminalinės žvalgybos informacijos panaudojimu.

4.2. Ikiteisminio tyrimo metu ir kriminalinės žvalgybos metodais surinktos informacijos naudojimas konkurencijos teisės pažeidimų bylose

Konkurencijos teisėje, analogiškai, kaip ir tarnybinių nusižengimų bylose, įrodymų, surinktų kriminalinės žvalgybos metodais ir ikiteisminio tyrimo metu, panaudojimas kelia iššūkių. Problema ypač išryškėja tada, kai šie duomenys, pavyzdžiui, slapta daryti telefoninių pokalbių įrašai, perduodami Konkurencijos tarybai, nors pati institucija neturi įgaliojimų tokius duomenis savarankiškai rinkti. Toks duomenų perdavimas ir jų vėlesnis naudojimas kelia klausimų dėl teisės į privatų gyvenimą apsaugos, įtvirtintos EŽTK 8 straipsnyje. Nors EŽTT yra pripažinęs tam tikras sąlygas, kuriomis toks duomenų panaudojimas gali būti laikomas suderinamu su EŽTK, nacionalinės teisės sistemose vis dar kyla diskusijų dėl tokio reguliavimo aiškumo, kontrolės mechanizmų

732 „LVAT 2025 m. sausio 29 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-24-492/2025“, *supra note* 719.

veiksmingumo ir proporcingumo principo laikymosi.

EŽTT 2023 m. gegužės 16 d. priėmė tris analogiškus sprendimus[733], kuriuose buvo sprendžiamas klausimas, ar teisėtai Nyderlandų konkurencijos institucija panaudojo konkurencijos teisės pažeidimo tyrimui medžiagą, kuri buvo surinkta ikiteisminio tyrimo metu, pasinaudojant kriminalinės žvalgybos metodais. Ikiteisminio tyrimo metu pasiklausant įmonės darbuotojų telefonų pokalbius buvo nustatyta, kad galimai daromas konkurencijos teisės pažeidimas, tad šių pokalbių įrašai buvo perduoti nacionalinei konkurencijos institucijai. Šiuose sprendimuose, visų pirma, nekeltas klausimas dėl medžiagos surinkimo teisėtumo *per se*, tačiau spręsta, ar teisėtai ši medžiaga buvo perduota nacionalinei konkurencijos institucijai. EŽTT nurodė, kad nacionalinėje teisėje turi būti įtvirtintos aiškios taisyklės, iš kurių būtų galima spręsti, kuomet galima kitai institucijai perduoti kriminalinės žvalgybos medžiagą. Kita vertus, EŽTT vertinimu, nebūtina tikrinti *ex ante* duomenų perdavimo teisėtumo – teismas nurodė, kad įmonė galėjo skųsti galutinį konkurencijos institucijos sprendimą ir ginčyti duomenų perdavimo teisėtumą. Teisėjų atskirosiose nuomonėse ir akademinėje literatūroje keliama nemažai abejonių dėl šių sprendimų pagrįstumo[734].

Atskirojoje nuomonėje[735] nurodyta, jog nacionalinėje teisėje turėtų būti įtvirtinta, kokiais atvejais galima būtų perduoti surinktą informaciją, ir turėtų būti atsižvelgiama į įtariamo pažeidimo sunkumą, ypač tais atvejais, kai institucija, kuriai perduodama informacija, pati neturi galių rinkti informacijos tokiu būdu, kokiu ji buvo surinkta. Taip pat atkreiptas dėmesys į tai, kad nors egzistuoja *ex post* kontrolė, turi būti įtvirtinti saugikliai, kurie užtikrintų ir *ex ante* kontrolę. Vertindami Nyderlandų nacionalinės teisės nuostatas, teisėjai darė išvadą, kad pagal nacionalinę teisę surinkta medžiaga ikiteisminio tyrimo metu buvo tiesiog perduota konkurencijos institucijai neatlikus jokio teisinio vertinimo dėl informacijos perdavimo pagrįstumo, įskaitant, ar toks teisės į privatumą apribojimas suderinamas su EŽTK 8 straipsniu. Dėl to *ex post* kontrolės, kai galima skųsti galutinį konkurencijos institucijos sprendimą, teisėjų manymu, nepakanka.

EŽTT Didžioji kolegija priėmė analogišką sprendimą, jog EŽTK 8 straipsnis nepažeistas. Teismas pakartojo savo ankstesnę praktiką ir nurodė, kad tais atvejais, kai kriminalinės žvalgybos informacija perduodama kitai institucijai, teisės aktuose turi būti įtvirtinta galimybė perduoti tokią medžiagą ir duomenų subjektas turi numatyti tokią galimybę. Taip pat toks informacijos perdavimas turi būti pateisinamas, atsižvelgiant į bylos aplinkybes, siekiamus tikslus ir turi būti sudaryta galimybė pasinaudoti

733 „EŽTT 2023 m. gegužės 16 d. sprendimas byloje „Burando Holding B. V. and Port Invest B. V. prieš Nyderlandus" (Nr. 3124/16, 3205/16); „EŽTT 2023 m. gegužės 16 d. sprendimas byloje „Janssen de Jong Groep B. V. ir kiti prieš Nyderlandus" (Nr. 2800/16); „EŽTT 2023 m. gegužės 16 d. sprendimas byloje „Ships Waste Oil Collector B. V. prieš Nyderlandus" (Nr. 2799/16), *supra note* 196.

734 Ilias Aggelis, „The Relationship between the European Convention of Human Rights and Competition Law through the Ships Waste Oil Collector Case", *YEUCL* 3 (2024): 1–24.

735 Atskirojoje nuomonėje teigiama, kad buvo nukrypta nuo „Adomaitis prieš Lietuvą" suformuotų kriterijų ir šiuo atveju juridiniams asmenims pritaikytas žemesnis standartas nei fiziniams, nors nėra pagrindo diferenciacijai.

efektyvia teismine peržiūra[736]. Šiuo konkrečiu atveju EŽTT vertino, kad nacionalinėje teisėje buvo įtvirtinta galimybė perduoti kriminalinės žvalgybos medžiagą nacionalinei konkurencijos institucijai. Nors pagal nacionalinę teisę prokurorai turėjo įvertinti medžiagos perdavimo būtinybę ir proporcingumą, EŽTT vertinimu, jie tokio vertinimo neprivalėjo užfiksuoti. Taigi EŽTT nurodė, kad medžiagos perdavimas buvo faktinis veiksmas, todėl rašytinio vertinimo nebuvimas nedaro informacijos perdavimo neteisėtu[737]. Tiesa, EŽTT pažymi, kad rašytinis medžiagos perdavimo pagrindimas yra pageidaujamas, tačiau jo nebuvimą ištaisė *ex post* teisminė peržiūra[738]. EŽTT pažymėjo, kad administraciniai teismai, vertindami galutinį konkurencijos institucijos sprendimą dėl konkurencijos teisės pažeidimo, vertino ir kriminalinės žvalgybos duomenų perdavimą, įskaitant duomenų perdavimo būtinumą ir proporcingumą[739].

Šiame sprendime buvo daug atskirųjų nuomonių, kuriose iš dalies arba visiškai teisėjai nesutiko su daugumos sprendimu[740]. Atskirosiose nuomonėse ypač akcentuojama kritika dėl prokuratūrai suteiktos pernelyg plačios diskrecijos perduoti kriminalinės žvalgybos metu surinktus duomenis kitoms institucijoms. Nacionalinėje teisėje nėra aiškiai ir išsamiai apibrėžta nei tai, kokio pobūdžio teisės pažeidimai gali pateisinti tokių duomenų perdavimą, nei kokiems subjektams toks perdavimas gali būti vykdomas. Be to, pagal galiojantį teisinį reglamentavimą duomenų perdavimo sprendimas neprivalo būti motyvuotas raštu, tai riboja galimybę vykdyti veiksmingą kontrolę ir užkirsti kelią galimam piktnaudžiavimui. Teisėjų nuomone, konkurencijos teisės pažeidimai savaime nelaikytini pakankamai svariu viešuoju interesu, kuris galėtų pateisinti tokių jautrių duomenų, gautų vykdant slaptą komunikacijos perėmimą, perdavimą. Jie pabrėžia, kad duomenų panaudojimas kitiems nei pirminiams tikslams gali būti pateisinamas tik esant ypač svarbiam ir aiškiai apibrėžtam viešajam tikslui, o konkurencijos priežiūros veiksmai tokiu tikslu nelaikytini. Galiausiai atskirosiose nuomonėse išreiškiama pozicija, kad vien *ex post* teisminė kontrolė negali būti laikoma pakankama garantija, užtikrinančia teisės į privatų gyvenimą apsaugą pagal EŽTK 8 straipsnį. Tokia kontrolė negali kompensuoti *ex ante* motyvuoto ir individualizuoto sprendimo dėl duomenų perdavimo nebuvimo, o tai kelia grėsmę savivalės rizikai ir pažeidžia teisėtumo principą.

ESTT praktika konkurencijos teisės bylose dar liberalesnė. ESTT nevertina, ar teisėtai perduoti kitų institucijų surinkti duomenys Europos Komisijai, kadangi tai yra nacionalinės teisės dalykas – ūkio subjektas tokį duomenų perdavimą privalo ginčyti nacionaliniame teisme. Atitinkamai ESTT, remdamasis laisvo įrodymų vertinimo

---

736 „EŽTT (DK) 2025 m. balandžio 1 d. sprendimas byloje „Ships Waste Oil Collector B. V. ir kiti prieš Nyderlandus“ (Nr. 2799/16, 2800/16, 3124/16), § 157, Hudoc 2024 m. sausio 18 d., https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22appno%22:[%222799/16%22],%22itemid%22:[%22001-242521%22]}.

737 *Ibid*., § 169.

738 *Ibid*., § 189.

739 *Ibid*., § 191.

740 Atskirąsias nuomones pateikė teisėjai Guyomar, Ravarani, Bosnjak, Derenčinović, Serghides, Arnardóttir, Šimáčková.

principu, tiesiog vertina įrodymų patikimumą[741].

Pavyzdžiui, nors ir buvo ginčijama, kad Europos Komisija neteisėtai panaudojo Italijos mokesčių policijos surinktą medžiagą, Bendrasis Teismas nurodė, jog medžiagos perdavimas atitiko nacionalinę teisę[742]. Kitas pavyzdys, kai Bendrasis Teismas įvertino, kad nebuvo pažeistas EŽTK 6 straipsnis ar Chartijos 47 straipsnis, Europos Komisijai panaudojus patikrinimo metu rastus slaptai darytus vieno iš kartelio dalyvių garso įrašus[743]. Bendrasis Teismas, remdamasis EŽTT praktika, pateikė vertinimo testą: neteisėto įrašo naudojimas savaime neprieštarauja EŽTK 6 straipsnio 1 dalyje įtvirtintam teisės į teisingą bylos nagrinėjimą principui, taip pat, kai šis įrodymas gautas pažeidžiant EŽTK 8 straipsnyje nustatytus reikalavimus, jeigu, pirma, nepažeista atitinkamos ieškovės teisė į teisingą bylos nagrinėjimą ir jos teisė į gynybą, ir, antra, šis įrodymas nėra vienintelė įrodinėjimo priemonė, kuria motyvuotas sprendimas[744].

Taigi tiek EŽTT, tiek ESTT praktika rodo, kad konkurencijos institucijos gali naudoti kitų institucijų, vykdančių baudžiamąjį persekiojimą, surinktą medžiagą, atlikdamos konkurencijos teisės aktų pažeidimų tyrimus. Tačiau esminis skirtumas šių teismų praktikoje, kad, ESTT vertinimu, būtent nacionaliniai teismai turi atlikti tokių duomenų perdavimo kontrolę, o EŽTT vertina ir perdavimo teisėtumą. Tai suprantama, kadangi ESTT nagrinėja Europos Komisijos sprendimo teisėtumą, todėl informacijos perdavimo teisėtumo klausimas ir yra paliekamas nacionalinių teismų vertinimui. Taigi EŽTT praktika, kurioje ir vertinamas pats informacijos perdavimo teisėtumo klausimas, aktualesnė sprendžiant dėl Lietuvos Respublikos teisinio reguliavimo bei teismų praktikos atitikties tarptautiniams standartams.

Konkurencijos įstatymo 18 straipsnio 1 dalies 10 punkte įtvirtinta, kad Konkurencijos taryba bendradarbiauja su kitomis Lietuvos Respublikos, užsienio ir tarptautinėmis institucijomis ir organizacijomis teisės aktų ir susitarimų, numatančių bendradarbiavimą, nustatyta tvarka. Konkurencijos taryba gaudavo ikiteisminio tyrimo metu surinktą informaciją pagal prokuroro rezoliuciją.

LVAT, remdamasis šia nuostata, nurodė[745], kad tam, kad būtų tinkamai atliktas tyrimas dėl galimo konkurencijos normų pažeidimo, Konkurencijos taryba gali naudoti

---

741 Pavyzdžiui, „ESTT 2007 m. sausio 25 d. sprendimas byloje „Dalmine SpA, įsteigta Dalmine prieš Europos Bendrijų Komisiją“ (Nr. C 407/04 P), § 49, Curia, žiūrėta 2023 m. liepos 11 d., https://infocuria.curia.europa.eu/tabs/document/C/2004/C-0407-04-00000000PV-01-P-01/ARRET/65457-EN-1-html; „ESTT 2017 m. balandžio 27 d. sprendimas byloje „FSL Holdings NV, Firma Léon Van Parys NV prieš Europos Komisiją“ (Nr. C 469/15 P), § 38, Curia, žiūrėta 2023 m. liepos 11 d., https://infocuria.curia.europa.eu/tabs/document/C/2015/C-0469-15-00000000PV-01-P-01/ARRET/190166-EN-1-html.

742 „ESTT 2015 m. birželio 15 d. sprendimas byloje „FSL Holdings ir kiti prieš Europos Komisiją“ (Nr. T-655/11), § 71–90, Curia, žiūrėta 2023 m. liepos 11 d., https://infocuria.curia.europa.eu/tabs/document/T/2011/T-0655-11-00000000RD-01-P-01/ARRET/165049-EN-1-html.

743 „Bendrojo Teismo 2016 m. rugsėjo 8 d. sprendimas byloje „Goldfish BV ir kt. prieš Europos Komisiją“ (Nr. T-54/14), Curia, žiūrėta 2023 m. liepos 11 d., https://infocuria.curia.europa.eu/tabs/document/T/2014/T-0054-14-00000000RD-01-P-01/ARRET/183144-EN-1-html.

744 *Ibid.*, § 60, 62, 71.

745 „LVAT 2017 m. rugpjūčio 3 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-417-822/2017“, *supra note* 206.

visas prieinamas įrodinėjimo priemones, be kita ko, gautas bendradarbiaujant su kitomis institucijomis, taigi ir remtis ikiteisminio tyrimo metu užfiksuotais duomenimis. Konkurencijos tarybai atliekant tyrimą ikiteisminio tyrimo duomenys yra reikšmingi ir naudojant juos ne tam tikrų asmenų baudžiamosios atsakomybės klausimui išspręsti, bet Konkurencijos įstatymo pažeidimo tyrimui reikšmingoms aplinkybėms nustatyti. Šie duomenys tiriami ir vertinami ne baudžiamojo proceso požiūriu, o pagal administracinio proceso įrodinėjimo taisykles, kaip ir bet kurie kiti administraciniame procese pateikti įrodymai. Baudžiamojo proceso kodekso nustatyta tvarka surinkti duomenys administracinio teismo gali būti vertinami tik kaip viena iš įrodinėjimo priemonių, kurių įrodomoji vertė turėtų būti papildomai tikrinama ir nustatoma kartu su kitais administracinėje byloje surinktais įrodymais. Konkurencijos taryba ikiteisminio tyrimo duomenimis rėmėsi kaip viena iš įrodinėjimo priemonių, juos vertindama surinktų duomenų visumoje, ir šiuos duomenis vertino Konkurencijos įstatymo pažeidimo, o ne baudžiamajame įstatyme uždraustų nusikalstamų veikų nustatymo prasme, todėl LVAT neįžvelgė nekaltumo prezumpcijos pažeidimo.

Kita vertus, naujausia Konkurencijos tarybos praktika rodo, kad vis dėlto informacijos, surinktos pasitelkiant kriminalinės žvalgybos priemones, perdavimas negalimas. Konkurencijos taryba nutraukė pradėtą tyrimą dėl Konkurencijos įstatymo pažeidimo, nes bendrosios kompetencijos teismas pripažino, kad Konkurencijos tarybai buvo nepagrįstai perduota kriminalinės žvalgybos veiksmus atliekant surinkta medžiaga[746]. Pagal tuo metu galiojusį teisinį reguliavimą prokuroras tokią medžiagą perduodavo tiesiog savo rezoliucija, nenurodydamas jokių motyvų. Vertinant tokį informacijos perdavimą iš EŽTT praktikoje suformuotų principų, manytina, kad toks informacijos perdavimas nėra *per se* neteisėtas. Esminis aspektas turėtų būti, ar vėliau atliekama efektyvi *ex post* teisminė kontrolė. Tačiau cituota LVAT praktika rodo, kad administraciniai teismai iš esmės preziumuoja, kad medžiaga buvo perduota teisėtai ir perdavimo teisėtumo ir proporcingumo nevertina.

Netrukus po minėto atvejo, kai Konkurencijos taryba nutraukė tyrimą, buvo įregistruotas Kriminalinės žvalgybos įstatymo pakeitimas[747], pagal kurį išslaptintą kriminalinės žvalgybos medžiagą būtų galima perduoti ir tiriant konkurencijos teisės pažeidimus. Tiesa, įstatymo projekte tėra numatyta galimybė perduoti tokią medžiagą,

---

746 Konkurencijos tarybos 2021 m. birželio 1 d. nutarimas „Dėl ūkio subjektų veiksmų, dalyvaujant krantinių ir kitų objektų rekonstravimo ir statybos darbų viešuosiuose pirkimuose, atitikties Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo 5 straipsnio ir Sutarties dėl Europos Sąjungos Veikimo 101 straipsnio reikalavimams procedūros nutraukimo“, žiūrėta 2025 m. birželio 5 d., https://kt.gov.lt/uploads/docs/docs/4826_4d372debaab30d3007075e2d9b8d6893.pdf; Sniegė Balčiūnaitė, „Keserauskas: konkurencijos tarybai daugiau galių nereikia, reikia specialistų“, 2022 m. birželio 21 d., žiūrėta 2023 m. balandžio 12 d., https://www.lrt.lt/naujienos/verslas/4/1724710/keserauskas-konkurencijos-tarybai-daugiau-galiu-nereikia-reikia-specialistu.

747 Lietuvos Respublikos Vyriausybė „Nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos kriminalinės žvalgybos įstatymo Nr. XI-2234 pakeitimo įstatymo projekto Nr. XIVP-1377“, 2022 m. spalio 22 d., žiūrėta 2024 m. liepos 18 d., https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/0afe09614a3b11edb7269d52b4d4fd38?positionInSearchResults=0&searchModelUUID=50742e11-ad7e-433a-9ff7-fb326b76fb89.

tačiau nėra jokių saugiklių ar *ex ante* teisminės kontrolės priemonių. Taigi ir šiam įstatymo projektui trūksta garantijų. Kita vertus, jei teismas atliktų efektyvią *ex post* informacijos perdavimo kontrolę, tai atitiktų EŽTT suformuotus standartus.

Taip pat, vertinant Konkurencijos tarybai suteiktas galias, paminėtina, kad Konkurencijos taryba turi teisę gauti informaciją apie elektroninių ryšių paslaugų abonentus ar registruotus elektroninių ryšių paslaugų naudotojus, su jais susijusius srauto duomenis ir elektroninių ryšių tinklais perduodamos informacijos turinį iš elektroninių ryšių tinklo ir (arba) paslaugų teikėjų. Konkurencijos tarybai ši teisė buvo suteikta nuo 2012 metų[748]. Nors Konkurencijos taryba savo praktikoje yra keletą kartų pasinaudojusi šia galimybe ir naudojusi tokius duomenis nutarimuose dėl Konkurencijos įstatymo pažeidimo[749], reikšmingos LVAT praktikos dėl tokių duomenų panaudojimo teisėtumo nėra.

Pastebėtina, kad jau minėtoje EŽTT byloje *Ships Waste Oil Collector B. V. ir kiti prieš Nyderlandus* priimtame sprendime pateiktos teisėjų atskirosios nuomonės kritikuoja tokių duomenų naudojimą konkurencijos teisės pažeidimų bylose. Atskirojoje teisėjo Arnardóttir nuomonėje, prie kurios prisijungė teisėjai Serghides ir Šimáčková, kritiškai vertinamas EŽTT požiūris į baudžiamojo proceso metu perimtų duomenų perdavimo kitais, su pradiniu tikslu nesusijusiais tikslais. Teigiama, kad EŽTT neįvertino tokio duomenų perdavimo tikslų reikšmę valstybės diskrecijos ribų apibrėžimui ir proporcingumo kontrolės taikymui. Teisėjai pabrėžia, jog tokių duomenų perdavimas gali būti pateisinamas tik esant itin svarbiems interesams, ir apgailestauja, kad EŽTT pasirinko interpretaciją, kuri, jų vertinimu, sudaro prielaidas taikyti žemesnį asmens duomenų apsaugos lygį nei tą, kurį užtikrina Elektroninių ryšių privatumo direktyva, atsižvelgiant į ESTT sprendimą *A. G. prieš Lietuvos Respublikos generalinę prokuratūrą*, kuriame pažymima, kad perimtų duomenų naudojimas kitiems tikslams nei tie, kurie pateisino jų pradinį rinkimą, iš esmės yra neleistinas, išskyrus atvejus, kai siekiama aukštesnės svarbos interesų.

Apibendrinant, ikiteisminio tyrimo metu ar kriminalinės žvalgybos metodais surinktų duomenų perdavimas konkurencijos institucijoms, kai šios pačios neturi įgaliojimų tokių duomenų rinkti, kelia reikšmingų teisėtumo ir proporcingumo problemų. Nacionalinėje teisėje nėra aiškiai apibrėžta, kokiais atvejais ir kokiomis sąlygomis tokie duomenys gali būti perduodami konkurencijos institucijoms, o prokuratūrai suteikta diskrecija nėra siejama su pareiga atlikti tokio duomenų perdavimo vertinimą. Dėl to duomenų perdavimo stadijoje nėra užtikrinama veiksminga *ex ante* kontrolė, o *ex post* teisminė peržiūra praktikoje dažnai apsiriboja galutinio konkurencijos institucijos

748 Konkurencijos įstatymo 2012 m. gegužės 1 d. redakcija.

749 Konkurencijos taryba, „Dėl ūkio subjektų, teikiančių vairavimo mokymo paslaugas, veiksmų atitikties Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo 5 straipsnio reikalavimams“, 2018 m. gruodžio 17 d. nutarimas Nr. 2S-7 (2018), žiūrėta 2023 m. kovo 9 d., https://kt.gov.lt/lt/dokumentai/del-ukio-subjektu-teikianciu-vairavimo-mokymo-paslaugas-veiksmu-atitikties-lietuvos-respublikos-konkurencijos-istatymo-5-straipsnio-reikalavimams; Konkurencijos taryba, „Dėl UAB „Būsto aplinka“ ir UAB „Mano būsto priežiūra“ kliudymo atlikti tyrimą“, 2019 m. rugsėjo 25 d. nutarimas Nr. 1S-119, žiūrėta 2023 m. kovo 9 d., https://kt.gov.lt/uploads/docs/docs/4063_44a1affa13e0d04a11c2a44ccdfa437a.pdf.

sprendimo vertinimu. Taip pat matyti bendrosios kompetencijos ir administracinių teismų praktikos išsiskyrimas: administraciniai teismai patvirtina tokių duomenų naudojimo teisėtumą, kai tuo tarpu bendrosios kompetencijos teismo vertinimu toks duomenų perdavimas yra neteisėtas. Siūlomi teisės aktų pakeitimai iš esmės apsiriboja galimybės perduoti tokią informaciją įtvirtinimu, tačiau nesukuria aiškių materialių kriterijų, procedūrinių saugiklių ir *ex ante* kontrolės mechanizmų. Papildomų abejonių kelia elektroninių ryšių duomenų naudojimas konkurencijos bylose. ESTT sprendimas byloje *A. G. prieš Lietuvos Respublikos generalinę prokuratūrą* rodo, kad tokių duomenų panaudojimas kitais tikslais nei tie, dėl kurių jie buvo surinkti ir saugomi, galimas tik išimtiniais atvejais, kai siekiama aukštesnės svarbos viešojo intereso. Todėl išlieka neaišku, ar konkurencijos teisės pažeidimų tyrimai apskritai gali pateisinti tokių duomenų panaudojimą.

4.3. Įslaptintos medžiagos naudojimas migracijos bylose

Įslaptintos informacijos naudojimo migracijos bylose problematika išsiskiria savo specifika, nes, kitaip nei kitose administracinėse bylose, migracijos bylose įtvirtinta aiški išimtis bendram įrodymų išslaptinimo principui, pagal kurį įrodymais paprastai gali būti tik išslaptinti duomenys. Taigi migracijos bylose iš teisės aktų nuostatų kyla leidimas remtis tiek įslaptintais, tiek išslaptintais duomenimis.

Galėjimas nacionalinėje teisėje įtvirtinti tokią išimtį kyla iš Europos Sąjungos teisės. Procedūrų direktyvos 23 straipsnyje įtvirtinta, kad valstybės narės gali padaryti išimtį, kai atskleidus informaciją arba šaltinius galėtų kilti grėsmė nacionaliniam saugumui, organizacijų arba asmens (-ų), teikiančio (-ių) informaciją, arba asmens (-ų), su kuriuo (-iais) susijusi informacija, saugumui, arba jeigu būtų pakenkta tyrimui, susijusiam su valstybės narės kompetentingų institucijų atliekamu tarptautinės apsaugos prašymų nagrinėjimu, arba pašlytų valstybių narių tarptautiniai santykiai. Tokiais atvejais valstybės narės: a) sudaro galimybę susipažinti su tokia informacija arba šaltiniais institucijoms, nurodytoms V skyriuje; ir b) nustato nacionalinėje teisėje procedūras, kuriomis garantuojama, kad bus užtikrinamos prašytojo teisės į gynybą. Valstybės narės visų pirma gali suteikti galimybę susipažinti su tokia informacija ar šaltiniais patarėjui teisės klausimais arba kitam patarėjui, patikrintam saugumo tikslais, tiek, kiek informacija svarbi nagrinėjant prašymą arba priimant sprendimą panaikinti tarptautinę apsaugą[750]. Taip pat ESTT ir EŽTT praktika įtvirtina, kad įslaptinti duomenys gali būti naudojami migracijos bylose laikantis tam tikrų reikalavimų. Todėl tolesnėje analizėje bus aptariami pagrindiniai ESTT, EŽTT ir LVAT praktikos aspektai, susiję su įslaptintos informacijos panaudojimu vertinant užsieniečio keliamą grėsmę nacionaliniam saugumui.

---

750 Europos Sąjunga, „Paaiškinimai dėl Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos“ (2007/C 303/02), *Europos Sąjungos oficialusis leidinys* C 303, 2007 m. gruodžio 14 d., p. 17–35, žiūrėta 2025 m. kovo 24 d., https://publications.europa.eu/resource/cellar/726ec7cd-7f17-4a57-b53c-d5c71a858f07.0014.02/DOC_1.

4.3.1 ESTT ir EŽTT praktika

Pradėtina nuo to, kad sprendimą turi priimti institucija, kuriai tokia kompetencija suteikta pagal nacionalinius teisės aktus ir neturi teisės perduoti šios kompetencijos institucijai, kuri vertina grėsmes nacionaliniam saugumui. ESTT jurisprudencijoje pripažįstama, kad nacionalinio saugumo srityje veikiančių specializuotų institucijų vertinimas negali būti laikomas privalomu galutinį administracinį sprendimą priimančiai institucijai. Net ir nacionalinio saugumo sumetimais grindžiamose procedūrose sprendimą priimanti institucija privalo savarankiškai įvertinti visas reikšmingas faktines ir teisines aplinkybes, disponuoti visa sprendimui reikšminga informacija ir pati priimti sprendimą. ESTT šį principą plačiausiai išplėtojo bylose prieš Vengriją. Tiek *GM prieš Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság*, tiek *NW ir PG prieš Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság, Miniszterelnöki Kabinetirodát vezető miniszter*[751]. Šiose bylose išaiškinta, kad sprendimas dėl užsieniečio negali būti priimtas vien remiantis nemotyvuota institucijos, atliekančios grėsmės nacionaliniam saugumui vertinimą, išvada. Sprendimą turėtų priimti nacionalinė institucija, priimanti sprendimą dėl užsieniečio statuso, įvertinus visas reikšmingas konkrečios bylos aplinkybes, laikantis proporcingumo principo, užtikrinant pagrindines teises ir, kai tai aktualu, atsižvelgiant į vaiko interesų prioritetą[752]. EŽTT praktikoje taip pat neigiamai vertinama situacija, kai sprendimą dėl migranto priimančiai institucijai iš esmės privalomos nacionalinio saugumą vertinimą atliekančios institucijos išvados[753]. Taigi tiek ESTT, tiek EŽTT esminis reikalavimas, kad sprendimas dėl migranto statuso būtų motyvuotas, įvertinant grėsmes nacionaliniam saugumui bei individualias aplinkybes.

Kita vertus, tarptautiniai teismai pripažįsta, kad migrantų bylose gali būti tam tikri ribojimai susiję su grėsmių nacionaliniam saugumui vertinimu ir migrantų teisėmis. Nepaisant to, asmeniui privalu suteikti teisę į veiksmingą teisminę gynybą[754]. O tai lemia, kad valstybės, siekdamos apsaugoti savo interesus, neprivalo atskleisti visos informacijos, kuria grindžiamas sprendimas, tačiau esminiai motyvai privalo būti atskleisti.

ESTT byloje *ZZ prieš Secretary of State for the Home Department* išaiškino, ar asmuo privalo būti informuotas apie motyvų, kuriais remiamasi prieš jį, esmę, neatsižvelgiant į tai, kad valstybės narės institucijos ir kompetentingas nacionalinis teismas,

---

751 „ESTT 2022 m. rugsėjo 22 d. sprendimas byloje „GM prieš Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság, Alkotmányvédelmi Hivatal, Terrorelhárítási Központ“ (Nr. C-159/21), § 79, Curia, žiūrėta 2026 m. sausio 2 d., https://infocuria.curia.europa.eu/tabs/document/C/2021/C-0159-21-00000000RP-01-P-01/ARRET/266106-EN-1-html; ESTT 2024 m. balandžio 25 d. „NW ir PG prieš Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság, Miniszterelnöki Kabinetirodát vezető miniszter“ (Nr. C-420/22 ir C-528/22), § 77, Curia, žiūrėta 2026 m. sausio 2 d., https://infocuria.curia.europa.eu/tabs/document/C/2022/C-0420-22-00000000RP-01-P-01/ARRET/285188-EN-1-html.

752 *Ibid.*, § 77.

753 „EŽTT 2024 m. rugsėjo 19 d. sprendimas byloje „Trapitsyna ir Isaeva prieš Vengriją“ (Nr. 5488/22). § 77–78, Hudoc, žiūrėta 2025 m. kovo 17 d., https://hudoc.echr.coe.int/fre#{%22itemid%22:[%22001-236078%22]}.

754 Teisė žinoti, *supra note*, 17.

išnagrinėję visus prieš Europos Sąjungos pilietį surinktus įrodymus, kuriais remiasi valstybės narės institucijos, nusprendžia, kad motyvų esmės atskleidimas prieštarautų valstybės saugumo interesams. ESTT nurodė, kad nors pagal Direktyvą 2004/38 prieglobsčio kompetentinga nacionalinė valdžios institucija, vykstant administracinei procedūrai, turi visais atvejais, kaip numatyta Direktyvos 2004/38 30 straipsnio 2 dalyje, tiksliai ir išsamiai informuoti apie viešosios tvarkos, visuomenės saugumo ar sveikatos apsaugos priežastis, kuriomis buvo grindžiamas atitinkamas sprendimas, gali būti taikoma išimtis – leidžiama apriboti atitinkamiems asmenims teikiamą informaciją dėl valstybės saugumo priežasčių[755]. Kita vertus, ESTT pažymi, kad toks informacijos neatskleidimas turi atitikti Chartijos 47 straipsnį[756]. ESTT vertinimu, tai reiškia, kad asmeniui turi būti žinoma motyvų esmė (angl. *essence of the ground*).

Netrukus ESTT sprendime Kadi II[757] patvirtino poziciją, suformuotą byloje *ZZ prieš Secretary of State for the Home Department*, pabrėždamas, kad net ir nacionalinio saugumo ar tarptautinių sankcijų kontekste turi būti užtikrinta veiksminga teisminė kontrolė ir asmens teisė žinoti sprendimo motyvų esmę.

Pagrindas buvo padėtas byloje *Kadi I*, kurioje ESTT aiškiai nurodė, kad Europos Sąjungos teisės aktai, įgyvendinantys Jungtinių Tautų Saugumo Tarybos rezoliucijas, turi atitikti Europos Sąjungos pagrindinių teisių standartus, todėl jų teisėtumas gali būti tikrinamas Europos Sąjungos teismuose. Teismas konstatavo, kad pareiškėjo teisės buvo pažeistos, nes jam nebuvo suteikta galimybė susipažinti su motyvais, lėmusiais jo įtraukimą į sankcijų sąrašą.

Byloje *Kadi II*[758] ESTT jau vertino pateiktų motyvų pakankamumą ir įrodymų pagrįstumą, pabrėždamas, kad vien abstraktūs ar istoriškai nutolę ryšiai negali pateisinti asmens įtraukimo į sankcijų sąrašą. Teismas akcentavo, kad net ir saugumo srityje sprendimai turi būti grindžiami patikrinamais, aktualiais ir pakankamai konkrečiais duomenimis, kurie leistų asmeniui veiksmingai ginčyti jam taikomas priemones.

Manytina, kad Kadi sprendimai puikiai iliustruoja ESTT poziciją dėl neišsamiai motyvuotų sprendimų tais atvejais, kai motyvai nepateikiami dėl grėsmės saugumui. Tai rodo, kad net ir remiantis grėsme saugumui, nors tam tikri Chartijos 47 straipsnio ribojimai ir yra galimi, tačiau negalima paneigti garantijų, kylančių iš žmogaus teisių

---

755 „ESTT 2013 m. birželio 4 d. sprendimas byloje „ZZ prieš Secretary of State for the Home Department“ (Nr. C-300/11), § 49, Curia, žiūrėta 2023 m. liepos 5 d., https://infocuria.curia.europa.eu/tabs/document/C/2011/C-0300-11-00000000RP-01-P-01/ARRET/137981-EN-1-html.

756 *Ibid.*, § 50.

757 Abu Kadi sprendimai sulaukė nemažai kritikos dėl tarptautinės teisės nesilaikymo, pavyzdžiui, Türküler Isiksel, „Fundamental Rights in the EU after Kadi and Al Barakaat“, *European Law Journal* 16(5) (2010): 551–577; Juan Santos Vara, „The Consequences of Kadi: Where the Divergence of Opinion between EU and International Lawyers Lies“, *European Law Journal* (2011).

758 „ESTT 2013 m. liepos 18 d. sprendimas byloje „Kadi prieš Europos Komisiją“ (Nr. C-584/10 P, C-593/10 P ir C-595/10 P), § 153, Curia, žiūrėta 2024 m. liepos 8 d., https://infocuria.curia.europa.eu/tabs/document/C/2010/C-0584-10-00000000PV-01-P-01/ARRET/139745-EN-1-html.

apsaugos pačios esmės[759]. Kita vertus, svarbu pažymėti, kad *Kadi* sprendimai priimti ne migracijos srityje, todėl ir standartai gali būti taikomi aukštesni, kadangi migracijos teisėje *expressis verbis* yra leidžiami ribojimai, susiję su informacijos atskleidimu.

Toliau sekusi ESTT praktika patvirtina, kad asmenims turi būti nurodoma motyvų esmė. ESTT *GM* sprendime nurodė, kad asmeniui turi būti suteikta konkreti galimybė, prireikus tarpininkaujant patarėjui, susipažinti su informacija, kuria administracija ketina grįsti savo sprendimą, o teisės į gynybą užtikrinimo principas kyla iš teisės susipažinti su visais bylos dokumentais per administracinę procedūrą[760]. Pasisakydamas dėl proceso teisme ESTT nurodė, kad ieškovas privalo turėti galimybę susipažinti ne tik su dėl jo priimto sprendimo motyvais, bet ir su visais byloje esančiais įrodymais, kuriais rėmėsi administracija, kad galėtų veiksmingai pareikšti nuomonę dėl šių įrodymų[761]. Kita vertus, ESTT nurodė, kad teisė į gynybą nėra absoliuti ir tam tikri bylos duomenys atitinkamam asmeniui gali būti nepateikiami, jei šių duomenų atskleidimas gali tiesiogiai ir konkrečiai pakenkti atitinkamos valstybės narės nacionaliniam saugumui, nes, be kita ko, gali kilti pavojus asmenų gyvybei, sveikatai ar laisvei arba gali būti atskleisti institucijų, kurioms patikėtos specializuotos funkcijos, susijusios su nacionaliniu saugumu, naudojami specialūs tyrimo metodai, dėl to šioms institucijoms kiltų didelių kliūčių ateityje atlikti užduotis arba jos nė negalėtų tokių užduočių atlikti. Tačiau, ESTT vertinimu, dėl to negali susidaryti situacija, kai asmeniui nesudaroma galimybė pareikšti savo nuomonės dėl byloje esančių įrodymų.

ESTT sprendime byloje *NW ir PQ prieš Vengriją* vertino Vengrijos teisinį reguliavimą, pagal kurį migracijos institucija, remdamasi privalomomis ir nemotyvuotomis nacionalinio saugumo institucijų išvadomis, panaikino arba atsisakė išduoti leidimus gyventi trečiųjų šalių piliečiams, turintiems šeimos ryšių su Europos Sąjungos piliečiais. Pareiškėjai ir jų atstovai neturėjo galimybės susipažinti su įslaptinta informacija, kuria buvo grindžiamos saugumo institucijų išvados, o migracijos institucija neturėjo teisės savarankiškai vertinti nei grėsmės pagrįstumo, nei priemonių proporcingumo. ESTT pabrėžė, kad net nacionalinio saugumo bylose turi būti užtikrintos pagrindinės procesinės garantijos, todėl asmeniui turi būti atskleista bent įslaptintos informacijos motyvų esmė, leidžianti suprasti prieš jį priimto sprendimo pagrindą ir veiksmingai gintis[762].

Taigi ESTT praktika aiškiai rodo, kad nors ribojimai migracijos bylose yra galimi ir visa įslaptinta informacija neprivalo būti atskleista, tačiau asmeniui turi būti atskleista bent motyvų esmė.

---

759 Kathleen Gutman, „The Essence of the Fundamental Right to an Effective Remedy and to a Fair Trial in the Case-Law of the Court of Justice of the European Union: The Best Is Yet to Come?“, *German Law Journal* 20(6) (2019): 884–903, 902.

760 „ESTT 2022 m. rugsėjo 22 d. sprendimas byloje „GM prieš Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság, Alkotmányvédelmi Hivatal, Terrorelhárítási Központ“, *supra note*, 751: 47.

761 *Ibid.*, § 48.

762 ESTT 2024 m. balandžio 25 d. „NW ir PG prieš Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság, Miniszterelnöki Kabinetirodát vezető miniszter“ (Nr. C-420/22 ir C-528/22), *supra note* 751.

EŽTT praktikoje, vertinant informacijos atskleidimo apimtį, iš esmės laikomasi panašios pozicijos, kaip ir ESTT praktikoje.

EŽTT praktikoje yra ne vienas atvejis, kai valstybei nusprendus išsiųsti asmenį į jo kilmės (ar kitą) valstybę, teigiama, kad toks išsiuntimas pažeistų *non-refoulement* principą, kadangi išsiuntus asmenį į atitinkamą valstybę, pareiškėjui grėstų žiaurus, nežmoniškas ar žeminantis elgesys, o tai pažeistų EŽTK 3 straipsnį[763]. Būta atvejų, kai valstybės nesuteikia asmeniui jokios apsaugos, kadangi, jų vertinimu, tokio asmens buvimas valstybėje kenkia valstybės saugumo interesams, tačiau duomenų, pagrindžiančių tokius teiginius, pareiškėjui nepateikiama, nes informacija, kuria remiamasi, yra įslaptinta. Taip pat yra nemažai situacijų, kai asmeniui negresia *non-refoulement* pažeidimas, tačiau konstatuojami EŽTK 8 kartu su 13 ir 7 papildomo protokolo 1 straipsnių pažeidimai.

EŽTT yra ne kartą išaiškinęs, kad EŽTK nuostatos pažeidžiamos, kai asmuo, nesudarant galimybės ginčyti išvadų dėl jo grėsmės nacionaliniam saugumui, išsiunčiamas iš šalies. Teismo vertinimu, net ir tais atvejais, kai yra grėsmė valstybės nacionaliniam saugumui, turi būti užtikrinamas rungimosi principas[764]. EŽTT praktikoje įtvirtinta, kad EŽTK 8 ir 13 straipsniai pažeidžiami, jei asmeniui nenurodomos jokios faktinės aplinkybės, kurių pagrindu priimamas sprendimas dėl grėsmės nacionaliniam saugumui, o nacionalinis teismas nevertina, ar institucija, priėmusi sprendimą dėl grėsmės nacionaliniam saugumui, pagrįstai darė tokias išvadas[765]. Taip pat pažeidimu laikomi ir tokie atvejai, kai nors tam tikros faktinės aplinkybės nurodomos, įrodymai, kuriais remiamasi, neatskleidžiami, o teismai vertina tik tai, ar nebuvo pažeistos procedūrinės taisyklės priimant sprendimą dėl nacionalinio saugumo vertinimo[766].

Bene žinomiausias EŽTT sprendimas, kuriame pasisakyta dėl įslaptintos informacijos panaudojimo, kai asmeniui panaikinamas leidimas gyventi, yra Didžiosios Kolegijos sprendimas byloje *Muhammad and Muhammad prieš Rumuniją*. Šiame sprendime EŽTT nagrinėjo dviejų pakistaniečių studentų peticiją dėl to, kad Rumunijos institucijos nusprendė, kad jie yra nepageidaujami asmenys Rumunijos teritorijoje. Rumunijos institucijos savo sprendimą grindė įslaptinta medžiaga, todėl pareiškėjai neturėjo galimybių susipažinti su sprendimo motyvais ir jiems tebuvo nurodyta, kad įslaptinta informacija leidžia daryti išvadą, kad jie ketina užsiimti veikla, kuri gali būti grėsminga nacionaliniam saugumui. Nagrinėjant ginčą nacionaliniame teisme, tik teismas turėjo galimybę susipažinti su duomenimis, kurių pagrindu buvo priimtas skundžiamas

763 „EŽTT 2016 m. kovo 23 d. sprendimas byloje „F. G. prieš Švediją“ (Nr. 43611/11), Hudoc, žiūrėta 2024 m. liepos 18 d., https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-161829%22]}.

764 „EŽTT 2008 m. balandžio 24 d. sprendimas byloje „C. G. ir kiti prieš Bulgariją“ (Nr. 1365/07), § 40, Hudoc, žiūrėta 2024 m. rugpjūčio 2 d., https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-86093%22]}.

765 „EŽTT 2010 m. rugsėjo 2 d. sprendimas byloje „Kaushal ir kiti prieš Bulgariją“ (Nr. 1537/08), § 30–31, Hudoc, žiūrėta 2024 m. rugpjūčio 2 d., https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-100309%22]}.

766 „EŽTT 2020 m. spalio 6 d. sprendimas byloje „Bou Hassoun prieš Bulgariją“ (Nr. 59066/16), § 34, Hudoc, žiūrėta 2024 m. rugpjūčio 2 d., https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-204851%22]}.

sprendimas, tačiau nei pareiškėjai, nei jų atstovai tokios galimybės neturėjo[767].

Šiame sprendime EŽTT, vertindamas ribojimų susipažinti su duomenimis, kuriais grindžiamas sprendimas išsiųsti užsienietį, teisėtumą, rėmėsi metodologija, išplėtota EŽTK 6 straipsnio bylose. Nors Teismas pabrėžė, kad EŽTK 5 ir 6 straipsniuose suformuoti standartai negali būti automatiškai perkelti į 7 protokolo 1 straipsnio kontekstą, vis dėlto ši jurisprudencija laikyta reikšminga kaip metodologinis pagrindas vertinant procesinių garantijų pakankamumą. Tokia pozicija sulaukė kritikos ir teisėjų atskirosiose nuomonėse, kuriose kvestionuotas EŽTK 6 straipsnio standartų taikymas migracijos bylose.

EŽTT suformavo kelis pagrindinius kriterijus, leidžiančius vertinti, ar ribojimai susipažinti su įslaptinta informacija yra suderinami su 7 protokolo 1 straipsniu. Pirma, turi egzistuoti nepriklausoma institucija, galinti patikrinti, ar informacijos įslaptinimas yra pagrįstas ir ar būtina riboti užsieniečio procesines garantijas. Antra, ši institucija turi turėti realius įgaliojimus – tiek vertinti įslaptinimo pagrįstumą, tiek užtikrinti informacijos atskleidimą ar bent jos esmės perdavimą užsieniečiui, taip pat atlikti nacionalinio saugumo ir asmens teisių balansavimą. Trečia, net ir esant ribotai ar nepakankamai *ex ante* kontrolei, EŽTT vertina, ar taikomi kiti kompensaciniai saugikliai, nes kuo didesnė informacijos neatskleidimo apimtis, tuo stipresnės turi būti alternatyvios procesinės garantijos.

EŽTT išskyrė ir konkrečius saugiklius, kurių visuma leidžia kompensuoti informacijos neatskleidimą. Visų pirma, užsieniečiui turi būti atskleista bent kaltinimo esmė, o informacija – pateikta tokioje proceso stadijoje, kai dar įmanoma veiksmingai gintis. Antra, svarbi garantija yra galimybė pasinaudoti advokato, turinčio prieigą prie įslaptintos informacijos, pagalba. Trečia, esminę reikšmę turi nepriklausoma ir efektyvi teisminė kontrolė: institucija turi turėti prieigą prie visų duomenų, įskaitant įslaptintus, negali remtis prezumpcija dėl jų teisingumo ir privalo turėti teisę pakeisti ar panaikinti ginčijamą sprendimą, motyvuotai pagrįsdama savo vertinimą.

EŽTT galų gale nurodė, kad užsieniečiui neturi būti suteikiami visi nurodyti saugikliai, o suteikiamų saugiklių apimtis priklauso nuo bylos aplinkybių[768].

Vertindamas šioje byloje susiklosčiusią situaciją, EŽTT nurodė, kad pareiškėjams nesuteikta galimybė susipažinti su įslaptinta informacija, užsieniečiams suteikta bendro pobūdžio informacija, kuri iš esmės tebuvo teisės aktų nuostatos, o nacionaliniai teismai nevertino tokio ribojimo pagrįstumo. Be to, tokio ribojimo nepagrįstumą, EŽTT vertinimu, rodo ta aplinkybė, kad apeliacinės instancijos teismui priėmus sprendimą, teismo pranešime žiniasklaidai buvo nurodytos faktinės aplinkybės, nors pareiškėjams, remiantis tuo, kad ši informacija įslaptinta, tokia informacija nenurodyta.

767 *Ibid*., § 128.

768 *Ibid*., § 157.

Įvertinęs visa tai, EŽTT nustatė, kad 7 Protokolo 1 straipsnis buvo pažeistas[769].

Vėlesnėje EŽTT praktikoje iš esmės atkartojami *Muhammad ir Muhammad prieš Rumuniją* suformuoti kriterijai[770]. Šiose bylose EŽTT vis aiškiau pabrėžė, kad asmeniui turi būti pateikta bent minimali konkreti faktinė informacija apie jo elgesį ar ryšius, laikomus pavojingais, o nacionaliniai teismai negali tiesiog patvirtinti institucijos, kuri atliko vertinimą dėl nacionalinio saugumo, išvados, o pats teismas turi atlikti vertinimą.

Naujausioje savo praktikoje EŽTT nurodo, kad, siekiant nuoseklaus EŽTK aiškinimo, tais atvejais, kai kyla klausimas dėl užsieniečio leidimo gyventi, EŽTK 8 straipsnio procedūrinės garantijos turi būti aiškinamos 7 protokolo 1 straipsnio kontekste. EŽTT pažymi, kad bylose, kuriose sprendžiamas ne tik užsieniečio keliamo nacionalinio saugumo pavojaus klausimas, bet asmuo turi šeiminius ar kitus stiprius socialinius ryšius valstybėje, nacionalinės institucijos privalo atlikti individualų ir realų šių aplinkybių vertinimą. Tai ypač akcentuota sprendime byloje *Mirzoyan prieš Čekiją*[771], kur EŽTT pabrėžė, kad vien abstraktus nacionalinio saugumo argumentas savaime nepaneigia valstybės pareigos įvertinti asmens šeimos gyvenimo apsaugą, vaikų interesus, integracijos lygį bei sprendimo proporcingumą. Teismas taip pat akcentavo, kad tokiose bylose procesinės garantijos turi būti ypač veiksmingos, nes sprendimų pasekmės gali lemti ne tik užsieniečio išsiuntimą, bet ir kišimąsi į jo šeimos gyvenimą[772].

Taigi tarptautinių teismų praktika rodo, kad tais atvejais, kai užsieniečiui nesuteikiamas prieglobstis ar panaikinamas leidimas gyventi, remiantis nacionalinio saugumo ar viešosios tvarkos interesais, esminė garantija yra, kad užsienietis galėtų susipažinti su motyvų esme.

---

769 Bahija Aarrass, „The Case of *Muhammad and Muhammad v. Romania*: the First Grand Chamber Judgment on Article 1 of Protocol Nr. 7 ECHR (Procedural Safeguards with Regard to Expulsion of Aliens)“, *Strasbourg Observers* (2020 m. spalio 29 d.), žiūrėta 2024 m. liepos 15 d. https://strasbourgobservers.com/2020/10/29/the-case-of-muhammad-and-muhammad-v-romania-the-first-grand-chamber-judgment-on-article-1-of-protocol-nr-7-echr-procedural-safeguards-with-regard-to-expulsion-of-aliens/.

770 Pavyzdžiui, „EŽTT 2025 m. liepos 31 d. sprendimas byloje „Siedlecka prieš Lenkiją“ (Nr. 13375/18), Hudoc, žiūrėta 2025 m. liepos 28 d., https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-244360%22]}; „EŽTT 2021 m. kovo 9 d. sprendimas byloje „Hassine prieš Rumuniją“ (Nr. 36328/13)“, Hudoc, žiūrėta 2025 m. liepos 28 d., https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-208411%22]}; „EŽTT 2022 m. lapkričio 29 d. sprendimas byloje „S.L. prieš Rumuniją“ (Nr. 52693/12)“, Hudoc, žiūrėta 2025 m. liepos 28 d., https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-221834%22]}; „EŽTT 2023 m. gruodžio 5 d. sprendimas byloje „F.S. prieš Kroatiją“ (Nr. 8857/16)“, Hudoc, žiūrėta 2025 m. liepos 28 d., https://hudoc.echr.coe.int/fre#{%22itemid%22:[%22001-229317%22]}; „EŽTT 2025 m. gegužės 6 d. sprendimas byloje „Demirci prieš Vengriją“ (Nr. 48302/21)“, Hudoc, žiūrėta 2025 m. liepos 28 d., https://hudoc.echr.coe.int/fre#{%22itemid%22:[%22001-243175%22]}; „EŽTT 2026 m. gegužės 7 d. sprendimas byloje „Şener prieš Lenkiją” (Nr. 53371/18), Hudoc, žiūrėta 2025 m. liepos 28 d., https://hudoc.echr.coe.int/fre#{%22itemid%22:[%22001-249969%22]}.

771 „EŽTT 2024 m. gegužės 16 d. sprendimas byloje „Mirzoyan prieš Čekijos Respubliką“ (Nr. 15117/21 ir 15689/21), § 82, Hudoc, žiūrėta 2025 m. liepos 28 d., https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-233686%22]}.

772 *Ibid.*

Akademinėje literatūroje taip pat nurodoma, kad valstybė gali riboti užsieniečių teises nacionalinio saugumo pagrindu, tačiau tik tada, kai remiasi konkrečiais faktais, įrodo realią grėsmę, laikosi proporcingumo principo ir užtikrina bent minimalias procesines garantijas bei apsaugą nuo valdžios savivalės[773]. Nacionalinio saugumo išimtis turi būti aiškinama labai siaurai ir gali būti taikoma tik tada, kai asmens buvimas ar veiksmai sukelia realią, objektyviai pagrįstą ir rimtą grėsmę esminiams valstybės interesams[774].

Apibendrinant, tarptautinių teismų praktikoje tais atvejais, kai migracijos bylose remiamasi įslaptinta informacija, yra suformuluota keletas esminių garantijų. Pirma, institucija, kuri priima sprendimą dėl užsieniečio, turi pati priimti sprendimą ir institucijos, teikiančios išvadą dėl grėsmės nacionaliniam saugumui, nuomonė negali būti privaloma. Antra, užsieniečio byloje galima remtis įslaptinta informacija, tačiau jam turi būti atskleidžiama bent motyvų esmė.

4.3.2 Lietuvos teisinis reguliavimas bei praktika

Lietuvos teisiniame reguliavime įtvirtinta, kad sprendimus dėl grėsmes nacionaliniam saugumui ar viešajai tvarkai ar visuomenei priima VSD ir Policija ar Valstybės sienos apsaugos tarnyba. UTPĮ 4 straipsnio 4 dalyje nustatyta, kad užsieniečio keliamos grėsmės valstybės saugumui vertinimą atlieka VSD, o grėsmės viešajai tvarkai ar visuomenei – policija arba Valstybės sienos apsaugos tarnyba. To paties straipsnio 5 dalyje įtvirtinta, kad Migracijos departamentas, spręsdamas dėl leidimo gyventi ar prieglobsčio suteikimo, privalo gauti institucijų įvertinimą, ar nėra grėsmių valstybės saugumui, viešajai tvarkai ar visuomenei. Leidimas gyventi užsieniečiui išduodamas tik gavus šių institucijų išvadas, kad užsienietis nekelia grėsmės valstybės saugumui ir viešajai tvarkai ar visuomenei. Prieglobstis Lietuvos Respublikoje ar laikinoji apsauga užsieniečiui suteikiami tik gavus išvadą, kad šis užsienietis nekelia grėsmės valstybės saugumui, ir išvadą, kad užsienietis, kuriam šio įstatymo nustatyta tvarka suteikiama papildoma apsauga, nekelia grėsmės visuomenei, o užsienietis, kuriam suteikiamas pabėgėlio statusas arba laikinoji apsauga, nėra įsiteisėjusiu teismo nuosprendžiu pripažintas kaltu dėl labai sunkaus nusikaltimo padarymo ir nekelia grėsmės visuomenei. Taip pat įtvirtinta, kad institucijų teikiamos išvados, kad užsienietis kelia grėsmę valstybės saugumui ir (ar) viešajai tvarkai ar visuomenei, turi būti motyvuotos.

Toliau šiame straipsnyje įtvirtintas reguliavimas diferencijuojamas pagal tai, ar užsieniečiui suteiktas leidimas gyventi, ar prieglobstis. Tais atvejais, kai asmeniui suteikiamas leidimas gyventi (nepaisant to, laikinas ar nuolatinis), Policija, Valstybės sienos apsaugos tarnyba ar VSD nustato, kad užsienietis kelia grėsmę viešajai tvarkai

773 Marta Szuniewicz, „The State's Security as a Legitimate Aim of Limitation of Foreigners' Human Rights—Are There Any Boundaries?", US-China Law Review 12, Nr. 1 (2015): 76–90, žiūrėta 2024 m. liepos 15 d., doi: 10.17265/1548-6605/2015.01.005.

774 James C. Hathaway, *The Rights of Refugees Under International Law* (Cambridge: Cambridge University Press, 2021), 408.

ar valstybės saugumui, šios institucijos nedelsdamos informuoja Migracijos departamentą apie tai, o Migracijos departamentas panaikina užsieniečiui išduotą vizą, leidimą gyventi, jeigu tokie dokumentai buvo išduoti, arba užsieniečio teisę gyventi Lietuvos Respublikoje. Vienintelė procedūrinė garantija, kuri suteikiama pagal šį teisinį reglamentavimą, yra tai, kad Migracijos departamentas privalo nedelsdamas informuoti apie vizos, leidimo gyventi, jeigu tokie dokumentai buvo išduoti, arba užsieniečio teisės gyventi Lietuvos Respublikoje panaikinimą[775].

Jei tos pačios institucijos nustato, kad užsienietis, kuriam suteiktas pabėgėlio statusas, papildoma ar laikinoji apsauga, kelią grėsmę valstybės saugumui ar visuomenei, nedelsdami apie tai informuoja Migracijos departamentą, pateikdami motyvuotą išvadą. Migracijos departamentas, gavęs motyvuotą išvadą, kad užsienietis kelia grėsmę valstybės saugumui ar visuomenei, ir užsieniečio paaiškinimus žodžiu arba raštu, sprendimą dėl pabėgėlio statuso, papildomos arba laikinosios apsaugos panaikinimo priima ne vėliau kaip per 14 kalendorinių dienų nuo šios informacijos gavimo dienos. Migracijos departamentui priėmus sprendimą panaikinti pabėgėlio statusą, papildomą arba laikinąją apsaugą, užsieniečiui turi būti išaiškinta šio sprendimo apskundimo tvarka[776].

Taigi pagal nacionalinį teisinį reguliavimą matyti, kad Migracijos departamentas iš esmės privalo remtis institucijų, atliekančių vertinimą dėl grėsmės nacionaliniam saugumui ar viešajai tvarkai, vertinimu. UTPĮ nuostatos nepalieka diskrecijos Migracijos departamentui nesivadovauti gauta išvada dėl grėsmių, jei pastarojoje nurodoma, jog užsienietis kelia grėsmę nacionaliniam saugumui ar viešajai tvarkai.

LVAT praktikoje, kita vertus, nurodoma, kad pats Migracijos departamentas privalo atlikti grėsmių vertinimą ir nepakanka remtis vien tik VSD pažymoje nurodomais argumentais[777]. Nurodoma, kad Migracijos departamentui VSD išvada nėra privaloma ir ji negali būti pažodžiui perkelta į galutinį sprendimą. Nepaisant to, iš LVAT sprendimų matyti, kad nors LVAT praktikoje nuosekliai deklaruojama, kad Migracijos departamentas negali automatiškai perkelti VSD išvadų į galutinį sprendimą ir privalo atlikti savarankišką vertinimą, praktinė analizė rodo, kad toks vertinimas daugiausia apsiriboja individualių aplinkybių, susijusių su EŽTK 8 straipsniu, vertinimu (šeimos ryšiai, integracija, gyvenimo trukmė Lietuvoje). Tuo tarpu VSD išvadose pateikiamos grėsmės nacionaliniam saugumui prielaidos ir jų pagrįstumas iš esmės nėra savarankiškai peržiūrimi nei Migracijos departamento, nei LVAT. Taigi tai rodo, kad Migracijos departamentas savarankiškai vertina individualias migranto aplinkybes, tačiau VSD išvada iš esmės yra privaloma Migracijos departamentui.

Pavyzdžiui, LVAT 2024 m. rugsėjo 11 d. nutartyje administracinėje byloje Nr.

---

775 UTPĮ 4 straipsnio 6 ir 7 dalys.

776 UTPĮ 4 straipsnio 8 dalis.

777 Pavyzdžiui, „LVAT 2024 m. sausio 24 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. eA-1083-552/2024“, Infolex, žiūrėta 2025 m. liepos 5 d., https://www.infolex.lt/tp/2222057; „LVAT 2023 m. gruodžio 13 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-2395-624/2023“, Infolex, žiūrėta 2025 m. liepos 5 d., https://www.infolex.lt/tp/2211683.

eA-2229-520/2024 buvo nagrinėta Baltarusijos pilietės byla dėl atsisakymo pakeisti leidimą laikinai gyventi Lietuvoje šeimos susijungimo pagrindu. Pareiškėja anksčiau dirbo Baltarusijos karo akademijoje dėstytoja, todėl VSD pateikė išvadą, kad jos buvimas Lietuvoje kelia grėsmę valstybės saugumui, nes dėl darbo Baltarusijos valstybinėje institucijoje ji galėjo būti lojali Baltarusijos režimui ir potencialiai pažeidžiama Baltarusijos žvalgybos tarnybų poveikiui. LVAT pakartojo savo praktiką, kad Migracijos departamentas negali automatiškai perkelti VSD išvados į galutinį sprendimą ir privalo atlikti savarankišką bei proporcingą individualių aplinkybių vertinimą. Tačiau teismas konstatavo, kad nacionalinio saugumo vertinimas gali būti grindžiamas ne tik konkrečiais neteisėtais veiksmais, bet ir potencialia rizika, kylančia iš asmens ankstesnių ryšių su Baltarusijos valstybinėmis institucijomis bei geopolitinio konteksto. Teismas taip pat pažymėjo, kad teisė į šeimos gyvenimą nėra absoliuti ir gali būti ribojama nacionalinio saugumo pagrindais, jeigu ribojimas yra proporcingas. Nors pareiškėja Lietuvoje gyveno su sutuoktiniu ir nepilnamete dukra, LVAT nusprendė, kad jos ryšiai su Baltarusija ir potencialus pažeidžiamumas Baltarusijos tarnybų atžvilgiu yra reikšmingesni nei jos šeiminiai ryšiai Lietuvoje. Ši byla reikšminga tuo, kad joje aiškiai atsiskleidžia LVAT praktikoje taikomas modelis: formaliai reikalaujama individualaus ir savarankiško Migracijos departamento vertinimo, tačiau praktiškai pagrindinis dėmesys skiriamas VSD pateiktam nacionalinio saugumo vertinimui, o savarankiškas vertinimas daugiausia apsiriboja EŽTK 8 straipsnio aspektų – šeimos ryšių, integracijos ir proporcingumo – analize[778]. Kitose bylose LVAT taip pat atlieka analogišką vertinimą – pakartojama, kad Migracijos departamentas turi atlikti savarankišką vertinimą, tačiau individualus vertinimas apsiriboja iš esmės užsieniečio individualių aplinkybių peržiūrėjimu[779].

Kitas probleminis aspektas, kad dažnai sprendimai priimami remiantis itin generalizuotomis VSD išvadomis, tiesiog nurodant, kad dėl ankstesnių darbinių santykių Rusijos ar Baltarusijos valstybinėse įmonėse ar įstaigose asmuo kelia grėsmę nacionaliniam saugumui. Tai kelia klausimą, ar Lietuvos praktika atitinka EŽTT ir ESTT praktikoje suformuotus reikalavimus, kad asmeniui turi būti atskleidžiama motyvų esmė.

Daugumoje bylų LVAT laikosi itin griežtos pozicijos – darbas valstybinėse struktūrose, nepaisant to, kad tarnybos santykiai yra pasibaigę (tam tikrais atvejais ir prieš gana ilgą laiką) lemia, kad asmens buvimas Lietuvoje kelia grėsmę nacionaliniam saugumui. Nurodoma, kad asmenys, kurie dirba Rusijos ar Baltarusijos valstybinėse struktūrose, yra palankūs režimui. Pavyzdžiui, LVAT yra nurodęs, kad lojalumo Baltarusijos valdžiai reikalavimas taikomas visiems asmenims, dirbantiems (tarnaujantiems) Baltarusijos valstybinėse institucijose, nepaisant jų einamų pareigų ar vykdomų

778 „LVAT 2024 m. rugsėjo 11 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-2229-520/2024“, Infolex, žiūrėta 2025 m. liepos 5 d., https://www.infolex.lt/tp/2267160.

779 Pavyzdžiui, „LVAT 2024 m. rugsėjo 4 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-2161-552/2024“, Infolex, žiūrėta 2026 m. sausio 15 d., https://www.infolex.lt/tp/2266230; „LVAT 2025 m. vasario 26 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-1319-822/2025“, Infolex, žiūrėta 2025 m. balandžio 13 d., https://www.infolex.lt/tp/2299258; „LVAT 2025 m. kovo 5 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-1511-575/2025“, Infolex, žiūrėta 2026 m. sausio 1 d., https://www.infolex.lt/tp/2300669, ir kt.

funkcijų, o net ir neaukštos kvalifikacijos pareigos paprastai pripažįstamos keliančiomis grėsmę Lietuvos valstybės saugumui[780].

LVAT pripažįsta, kad grėsmę nacionaliniam saugumui gali kelti ankstesnis darbas: valstybiniame banke[781], dėstytojos darbas karo akademijoje[782], aukštosios mokyklos darbuotoja[783], vairuotoju Vykdomajame komitete[784], kasininke valstybiniame banke[785], darbas aviakompanijoje[786] ar net darbas privačioje telekomunikacijų bendrovėje, kuri buvo laimėjusi viešuosius pirkimus[787], nepaprastųjų situacijų ministerijoje, nors pareiškėjo teigimu, jo pareigos buvo priimti pranešimus apie gaisrus, siųsti techniką į gaisrų gesinimo vietas, į kelių eismo įvykius, jis nedalyvavo gaisrų gesinime ir kitose ekstremaliose situacijose[788], nepaprastųjų situacijų ministerijoje[789] ar privalomoji karinė tarnyba daugiau nei prieš dvidešimt metų[790,791].

Skirtingos bylos baigties nelemia ir tai, kad asmuo turi ne tik darbinių, bet ir asmeninių santykių Lietuvoje: asmeniui, dirbusiam Rusijos Federacijos vidaus reikalų ministerijoje 2004–2017 metais, t. y. iki tol, kol pasiekė pareigūno pensinį amžių, nebuvo išduotas leidimas gyventi, nes, LVAT vertinimu, pats tarnybos faktas savaime

780 „LVAT 2023 m. gruodžio 20 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. eA-2585-629/2023“, Infolex, žiūrėta 2026 m. balandžio 18 d. https://www.infolex.lt/tp/2216719.

781 „LVAT 2024 m. rugsėjo 4 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-2161-552/2024“, Infolex, žiūrėta 2026 m. balandžio 18 d. https://www.infolex.lt/tp/2266230.

782 „LVAT 2024 m. rugsėjo 11 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-2229-520/2024“, Infolex, žiūrėta 2026 m. balandžio 18 d. https://www.infolex.lt/tp/2267160.

783 „LVAT 2026 m. vasario 18 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-1729-575/2026“, Infolex, žiūrėta 2026 m. balandžio 18 d. https://www.infolex.lt/tp/2365842.

784 „LVAT 2026 m. balandžio 15 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-2020-821/2026“, Infolex, žiūrėta 2026 m. balandžio 18 d., https://www.infolex.lt/tp/2415961.

785 „LVAT 2026 m. balandžio 8 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-1874-552/2026“, Infolex, žiūrėta 2026 m. balandžio 18 d., https://www.infolex.lt/tp/2414463.

786 „LVAT 2026 m. sausio 14 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-1259-822/2026“, Infolex, žiūrėta 2026 m. balandžio 18 d., https://www.infolex.lt/tp/2360001.

787 „LVAT 2025 m. kovo 5 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-1511-575/2025“, *supra note* 779.

788 „LVAT 2023 m. lapkričio 15 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. eA-2344-442/2023“, Infolex, žiūrėta 2025 m. kovo 15 d., https://www.infolex.lt/tp/2204271.

789 „LVAT 2023 m. gruodžio 20 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. eA-2585-629/2023“, *supra note* 780.

790 „LVAT 2023 m. rugsėjo 6 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. eA-2117-1188/2023“, Infolex, žiūrėta 2025 m. spalio 28 d., https://www.infolex.lt/tp/2189862.

791 Analogiškas vertinimas pateikiamas ir kitose bylose, pavyzdžiui, „LVAT 2023 m. rugpjūčio 16 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-2156-629/2023“, Infolex, žiūrėta 2025 m. kovo 19 d., https://www.infolex.lt/tp/2184718; „LVAT 2023 m. rugpjūčio 2 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-2006-520/2023“, Infolex, žiūrėta 2025 m. kovo 15 d., https://www.infolex.lt/tp/2183207; „LVAT 2024 m. sausio 3 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-935-602/2024“, Infolex, žiūrėta 2025 m. kovo 15 d., https://www.infolex.lt/tp/2216720; „LVAT 2024 m. sausio 24 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-1066-629/2024“, Infolex, žiūrėta 2025 m. kovo 15 d., https://www.infolex.lt/tp/2223998; „LVAT 2024 m. sausio 24 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. eA-978-624/2024“, Infolex, žiūrėta 2025 m. kovo 15 d., https://www.infolex.lt/tp/2221772.

suponuoja pagrįstą tikimybę, jog jis gali būti lojalus ir patikimas asmuo, vykdantis Rusijos Federacijos valdžios užduotis, o to nekeičia tai, kad jis sudarė santuoką su Lietuvos Respublikos piliete[792].

Taip pat išskirtinos bylos, kuriose nurodoma, kad asmuo dirbo valstybinėse struktūrose ir nėra duomenų, iš kurių būtų galima spręsti, kad asmuo būtų priešingęsis režimui, t. y. yra suformuojama *onus probandi* (įrodinėjimo našta), tenkanti pareiškėjui. Antai, LVAT[793] vertino, kad pareiškėjas dirbo Rusijos Federacijos muitinėje, o šių darbuotojų lojalumą ir patikimumą kontroliuoja Rusijos specialiosios tarnybos. Dėl to, siekiant paneigti lojalumą Rusijai, turi būti nustatomos aplinkybės, kurios „neabejotinai liudytų pareiškėjo akivaizdų priešiškumą Rusijos oficialiosios valdžios politikai, veikimą prieš tokią politiką“[794]. Kitose bylose nurodoma, kad nepaneigta VSD rašte nurodyta informacija. Pavyzdžiui, VSD nustatė, kad pareiškėjas 2007–2013 metais dirbo Baltarusijos Respublikos nepaprastųjų situacijų ministerijoje, o tai leidžia spręsti apie pareiškėjo potencialius ryšius su kilmės valstybės režimui lojaliais asmenimis, turinčiais Lietuvos Respublikos atžvilgiu priešiškų interesų. Toliau LVAT nurodė, kad pareiškėjas nepateikė konkrečių įrodymų ir byloje nėra duomenų, paneigiančių VSD išvadoje nurodytas aplinkybes, įskaitant tai, kad Baltarusijos valstybės institucijose dirbančių asmenų patikimumą ir lojalumą valstybei kontroliuoja šios valstybės žvalgybos ir saugumo tarnybos, užtikrinančios, kad tose institucijose nedirbtų valdančiajam režimui nelojalūs, vykdomos agresyvios politikos nepalaikantys asmenys ir kad pareiškėjas, turėdamas leidimą laikinai gyventi, gali būti išnaudotas Baltarusijos žvalgybos ir saugumo tarnybų užduotims vykdyti kaip lojalus ir patikimas Baltarusijos valdžiai asmuo[795]. Taigi iš esmės įtvirtinama prezumpcija, pagal kurią asmenys, dirbę Baltarusijos ar Rusijos institucijose, preziumuojami kaip grėsmę nacionaliniam saugumui keliantys asmenys, nepaisant jų individualių aplinkybių ir laiko, praėjusio nuo pasibaigusių tarnybos santykių.

Kita vertus, LVAT praktikoje yra atvejų, kai teismas pripažįsta, jog nėra pakankama konstatuoti grėsmės nacionaliniam saugumui vien tik remiantis ankstesniais darbiniais santykiais. LVAT pabrėžia būtinybę atlikti individualų pareiškėjo situacijos

792 „LVAT 2023 m. gruodžio 6 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-2446-1188/2023“, Infolex, žiūrėta 2025 m. sausio 15 d., https://www.infolex.lt/tp/2210269.

793 Panašus vertinimas pateiktas ir kitose LVAT bylose: „LVAT 2023 m. rugpjūčio 16 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-2023-415/2023“, Infolex, žiūrėta 2025 m. kovo 15 d., https://www.infolex.lt/tp/2185053.

794 „LVAT 2023 m. rugpjūčio 30 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-2103-415/2023“, *supra note* 780.

795 „LVAT 2023 m. gruodžio 20 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. eA-2585-629/2023“, Infolex, žiūrėta 2025 m. spalio 17 d., https://www.infolex.lt/tp/2216719.

vertinimą, siekiant įvertinti, ar pareiškėjas kelia grėsmę valstybės saugumui[796]. Be to, kitaip nei anksčiau minėti LVAT sprendimai, LVAT nurodo, kad atliekant vertinimą nebuvo pateikta duomenų, kad pareiškėja kokiais nors savo veiksmais būtų parodžiusi, jog keltų realią grėsmę Lietuvos valstybės saugumui, kad aktyviai reikštų savo politines pažiūras, būtų politiškai aktyvi ir pan.[797]. Taigi nors anksčiau minėtoje teismų praktikoje ir nurodoma, kad pats pareiškėjas turi paneigti, kad jis nėra lojalus Baltarusijai ar Rusijai, kituose sprendimuose nustatomas visiškai priešingas standartas ir įrodinėjimo pareiga perkeliama Migracijos departamentui.

Bene palankiausi kriterijai asmenims, siekiantiems gauti leidimą gyventi Lietuvoje, išdėstyti LVAT 2024 m. birželio 5 d. sprendime. LVAT visų pirma nurodė, kad įrodinėjimo našta tenka Migracijos departamentui, kuris privalo pagrįsti, kad pareiškėjo buvimas Lietuvoje kelia grėsmę nacionaliniam saugumui. Tuomet teismas pažymėjo, kad šiuo atveju neatliktas išsamus pareiškėjo grėsmės saugumui tyrimas, t. y. aplinkybės dėl pareiškėjo keliamos grėsmės valstybės saugumui tinkamai neįvertintos kartu su kitomis nustatytomis individualiomis pareiškėjo aplinkybėmis, o Migracijos departamento sprendimuose padaryta išvada apie pareiškėjo keliamą grėsmę valstybės saugumui grindžiama iš esmės vienintele aplinkybe – kad pareiškėjas, atsakydamas į klausimyno klausimus, nurodė, jog 2016–2020 m. tarnavo Baltarusijos Respublikos kariuomenėje, todėl jis turi būti laikomas lojaliu Baltarusijos valdžiai ir režimui ir, gyvendamas Lietuvoje, gali būti išnaudotas Baltarusijos žvalgybos ir saugumo tarnybų užduotims vykdyti. LVAT pažymėjo, kad „<...> nors I. S. biografijos faktas apie tarnybą Baltarusijos Respublikos kariuomenėje 2016–2020 m. gali būti vertinamas kaip potencialus pavojus Lietuvos saugumui, tačiau vien ši aplinkybė Migracijos departamentui nesuteikia teisės neįrodinėti aplinkybių, jog asmuo kelia grėsmę valstybės saugumui, ir negali būti vertinama atsietai nuo kitų su pareiškėju susijusių duomenų. Iš Sprendimų turinio negalima vienareikšmiškai spręsti, kad buvo atliktas kompleksinis I. S. charakterizuojančių savybių vertinimas. Pareiškėjo karo tarnybos faktas nebuvo įvertintas kitų jo individualiai situacijai aktualių aplinkybių kontekste – to, jog I. S. siekė palikti karo tarnybą, jo atleidimo iš tarnybos ir kitų svarbių aplinkybių." LVAT nurodė, kad Migracijos departamentas turi teisę remtis VSD išvada, tačiau privalo vertinti visas aplinkybes, o sprendimas turi būti priimamas atsižvelgiant į šių aplinkybių visumą ir laikantis proporcingumo principo. Tuomet LVAT vertino individualias pareiškėjo aplinkybes ir nurodė, kad turėjo būti atliktas kompleksinis visų individualių

796 Pavyzdžiui, „LVAT 2023 m. spalio 18 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. eA-2285-1047/2023", Infolex, žiūrėta 2024 m. birželio 1 d., https://www.infolex.lt/tp/2197956; „LVAT 2023 m. lapkričio 8 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-2315-602/2023", Infolex, žiūrėta 2024 m. birželio 1 d., https://www.infolex.lt/tp/2203485; „LVAT 2023 m. lapkričio 15 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-2407-789/2023", Infolex, žiūrėta 2024 m. birželio 1 d., https://www.infolex.lt/tp/2204606; „LVAT 2023 m. spalio 25 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-2275-502/2023", Infolex, žiūrėta 2025 m. birželio 17 d., https://www.infolex.lt/tp/2200056; „LVAT 2024 m. sausio 17 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A-868-502/2024", Infolex, žiūrėta 2024 m. birželio 1 d., https://www.infolex.lt/tp/2222490.

797 „LVAT 2023 m. spalio 25 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-2275-502/2023", Infolex, žiūrėta 2024 m. birželio 1 d., https://www.infolex.lt/tp/2200056.

aplinkybių vertinimas, o būtent: įvertintos pareiškėjo pasitraukimo iš karinės tarnybos aplinkybės, tiksliai nustatytos ir įvertintos pareiškėjo atliktos tarnybos pobūdis, pareigos ir jo vykdytos funkcijos, jokiais pagrįstais duomenimis nebuvo nustatyta pareiškėjo ryšių su valstybės valdžios institucijomis ar juose tarnaujančiais asmenimis, neatsižvelgta į pareiškėjo poziciją dėl Rusijos vykdomų karo veiksmų Ukrainoje vertinimo ir nevertinta aplinkybė dėl Baltarusijos pareigūnų apsilankymo pareiškėjo registracijos vietoje[798]. Taip pat ši pozicija yra pateikiama ir kituose LVAT sprendimuose[799], tačiau pastebėtina, kad tokio pobūdžio sprendimai nėra dažnai pasitaikantys.

Nors šiame teismo sprendime ir matyti, kad LVAT labai aiškiai išdėstė poziciją dėl VSD išvadų teisinio statuso ir tai, kad Migracijos departamentas privalo atlikti kompleksinį individualių aplinkybių vertinimą, bylos faktinės aplinkybė bei vėlesnė praktika rodo, kad šis LVAT sprendimas neatnešė ryškių pokyčių administracinių teismų praktikoje: iš teismo sprendimo motyvų labai aiškiai matyti, kad esminis kriterijus, lėmęs teismo vertinimą, yra individualios asmens savybės, o ne VSD išvadų ydingumas *per se*. LVAT požiūris į situacijas, kai Migracijos departamentas atsisako išduoti leidimą gyventi, remdamasis vien tik tuo, kad asmenį siejo tarnybiniai santykiai su Baltarusijos ar Rusijos valdžios struktūromis, nepasikeitė. Po šio sprendimo sekę kiti LVAT sprendimai patvirtina Migracijos departamento sprendimus, kuriais atsisakyta išduoti ar panaikinti leidimą gyventi Lietuvoje vien tik remiantis tuo, kad asmuo dirbo Rusijos ar Baltarusijos institucijose[800].

Taigi tai rodo, kad dominuojanti LVAT praktikos kryptis yra pripažinti, kad pakankama priežastis bei motyvavimas, sprendžiant dėl grėsmės nacionaliniam saugumui migracijos bylose, gali būti vien tik ankstesnių pareigų ėjimas valstybinėse įmonėse ar institucijose. Kita vertus, pasitaiko tam tikri praktikos neatitikimai, kai LVAT laikosi priešingos pozicijos ir nurodo, jog vien ankstesnių pareigų ėjimas nėra pakankamas pagrindas spręsti, kad asmuo kelia grėsmę nacionaliniam saugumui.

Kitas aspektas, dėl kurio gali būti sprendžiama, kad asmuo kelia grėsmę nacionaliniam saugumui, yra netinkami atsakymai į klausimyno klausimus. Lietuvoje nuo

---

798 „LVAT 2024 m. birželio 5 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A-1542-492/2024“, Infolex, žiūrėta 2025 m. spalio 30 d., https://www.infolex.lt/tp/2249190.

799 „LVAT 2024 m. sausio 24 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. eA-1083-552/2024“, Infolex, žiūrėta 2024 m. spalio 24 d., https://www.infolex.lt/tp/2222057; „LVAT 2024 m. sausio 31 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-1046-502/2024“, Infolex, žiūrėta 2024 m. spalio 24 d., https://www.infolex.lt/tp/2224431; „LVAT 2024 m. spalio 16 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. eA-2325-1047/2024“, Infolex, žiūrėta 2024 m. spalio 28 d., https://www.infolex.lt/tp/2273408.

800 Pavyzdžiui, „LVAT 2026 m. balandžio 22 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-1933-662/2026“, Infolex, žiūrėta 2026 m. birželio 25 d., https://www.infolex.lt/tp/2417339; „LVAT 2026 m. kovo 25 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-1793-789/2026“, Infolex, žiūrėta 2026 m. birželio 25 d., https://www.infolex.lt/tp/2412352; „LVAT 2026 m. vasario 18 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-1729-575/2026“, Infolex, žiūrėta 2026 m. birželio 25 d., Infolex, žiūrėta 2024 m. birželio 25 d., https://www.infolex.lt/tp/2365842, ir t. t.

2022 metų lapkričio mėnesio[801] įvestas specialus klausimynas, kurį turi užpildyti Rusijos ir Baltarusijos piliečiai, siekiantys gauti leidimą gyventi Lietuvoje. Atsakydami į klausimyno klausimus, jie turi pateikti ir savo poziciją dėl Rusijos agresijos Ukrainoje ir nurodyti, kam priklauso Krymas. LVAT praktikoje jau yra bylų, kuriose buvo nagrinėjama, ar vien atsakymai į tokius klausimyno klausimus gali lemti asmens leidimo gyventi Lietuvoje panaikinimą ar neišdavimą.

LVAT praktika, vertinant Migracijos departamento sprendimus, kai leidimas gyventi neišduodamas ar panaikinamas, remiantis tuo pagrindu, kad asmuo pildydamas klausimyną atsako, kad Krymas priklauso Rusijai, ar neišreiškia nepritarimo Rusijos agresijos veiksmams Ukrainoje, yra ganėtinai nuosekli: tais atvejais, kai asmuo neturi ilgalaikių ryšių su Lietuva, atsakymas į minėtus klausimus pagrįstai lemia leidimo gyventi Lietuvoje nesuteikimą ar panaikinimą.

Pagal LVAT praktiką nurodytų klausimų įtraukimas į klausimyną susijęs ir su bendrąja prevencija. LVAT vertinimu, asmenys, išviešinę savo įsitikinimus, tikėtina, užkerta kelią savo ryšių su Rusija plėtojimuisi, taip sumažindami galimas savo gyvenimo Lietuvoje grėsmes valstybės saugumui, sąmoninga užsieniečio pozicija teisinant valstybės, kurios pilietis jis yra, įvykdytą neteisėtą Ukrainos teritorijos aneksiją sudaro pakankamą pagrindą vertinti, kad jo laikinas gyvenimas Lietuvoje gali kelti grėsmę Lietuvos valstybės saugumui, o jis pats, reikšdamas palankumą prokremliškam režimui, taip pat yra ir potencialus verbavimo taikinys režimo jėgos struktūroms, siekiančioms per Lietuvoje gyvenančius asmenis rinkti informaciją ar pasitelkiant tokius asmenis Rusijos jėgos struktūrų operacijoms užsienio valstybėse užtikrinti[802]. Kita vertus, LVAT taip pat pripažįsta, kad nors pozicija dėl Rusijos vykdomos karinės agresijos prieš Ukrainą (įskaitant Krymo priklausomybę) yra itin svarbus kriterijus, sprendžiant dėl tokio asmens keliamos grėsmės nacionaliniam valstybės saugumui, negali lemti automatinio realios ir pakankamai rimtos grėsmės valstybės saugumui konstatavimo[803].

Pereinant prie konkrečių atvejų, kuriuos nagrinėjo LVAT, matyti, kad teismo sprendimui iš esmės didžiausią reikšmę sudaro asmens ryšiai su Lietuva, t. y. reikalingas individualus kompleksinis asmenį charakterizuojančių savybių ir faktinių aplinkybių vertinimas (šeiminė ir socialinė padėtys, integravimasis, gyvenimo Lietuvoje trukmė, socialiniai, ekonominiai ryšiai ir kt.), įskaitant asmens buvusius ir esamus ryšius su kilmės valstybe (asmens eitos pareigos valstybės struktūrose, tęsiama aktyvi režimą palaikanti veikla, aplinkybė, ar asmuo vyksta į pilietybės valstybę, ir kt.).

---

801 Migracijos departamentas, „Grėsme Lietuvos nacionaliniam saugumui pripažinti daugiau kaip 1 tūkst. baltarusių ir rusų“, 2023 m. rugpjūčio 4 d., žiūrėta 2024 m. spalio 18 d., https://www.migracija.lt/-/gr%C4%97sme-lietuvos-nacionaliniam-saugumui-pripa%C5%BEinti-daugiau-kaip-1-t%C5%ABkst.-baltarusi%C5%B3-ir-rus%C5%B3.

802 Pavyzdžiui, „LVAT 2023 m. lapkričio 29 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-2451-1188/2023“, Infolex, žiūrėta 2025 m. liepos 18 d., https://www.infolex.lt/tp/2207983; „LVAT 2023 m. birželio 21 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. eA-1770-968/2023“, Infolex, žiūrėta 2024 m. spalio 8 d., https://www.infolex.lt/tp/2173625.

803 „LVAT 2024 m. birželio 5 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. eA-1304-968/2024“, Infolex, žiūrėta 2024 m. birželio 25 d., https://www.infolex.lt/tp/2249448.

Pavyzdžiui, vienoje iš bylų LVAT vertino situaciją, kai atsakydamas į klausimyno klausimą „Ar pritariate Rusijos Federacijos vykdomiems kariniams veiksmams Ukrainos teritorijoje?“, jis pažymėjo atsakymo variantą „taip“, atsakydamas į klausimą „Jūsų nuomone, kam legitimiai (teisėtai) priklauso Krymas?“, asmuo pažymėjo, kad Krymas priklauso Rusijos Federacijai. Papildomai asmuo pažymėjo, kad Krymas priklauso Rusijai, nes, jo nuomone, Krymas istoriškai priklausė šiai valstybei ir buvo neteisėtai prijungtas prie Ukrainos Respublikos teritorijos vieno valdininko sprendimu. VSD savo rašte pateikė vertinimą, jog jei užsienietis teigiamai atsako į klausimą dėl Rusijos Federacijos vykdomų karinių veiksmų Ukrainos teritorijoje ir nurodo, kad Krymas priklauso Rusijos Federacijai, jis taip išreiškia paramą Rusijos karinei agresijai prieš Ukrainą ir jos teritorijų okupacijai. Tai rodo, jog asmuo remia Rusijos vykdomą agresyvią užsienio politiką, kuri kelia grėsmę Lietuvos nacionaliniam saugumui. Tai taip pat rodo, kad asmuo yra lojalus Rusijos režimui ir gali būti išnaudotas Rusijos valstybės institucijų ir (ar) žvalgybos tarnybų veiklai, nukreiptai prieš Lietuvos nacionalinio saugumo interesus. LVAT, įvertinęs tai, kad asmuo yra gimęs Lietuvoje, pirmą kartą leidimas gyventi Lietuvoje išduotas 1996 metais, tėvai, vaikai gyvena Lietuvoje, sprendė, kad jo statusas prilygsta ilgalaikio gyventojo statusui pagal 2003 m. lapkričio 25 d. Tarybos direktyvą 2003/109/EB dėl trečiųjų valstybių (toliau – ir Direktyva 2003/109/EB), todėl UTPĮ nuostatos turi būti aiškinamos ir taikomos, atsižvelgiant į Direktyvos 2003/109/EB, su kuria yra suderintos UTPĮ, nuostatas. Atsižvelgiant į tai, turėtų būti taikomas aukštesnis standartas, o būtent – vertinimo standartas, suformuotas ESTT praktikoje („reali ir pakankamai rimta grėsmė valstybės saugumui“), o ne *expressis verbis*, įtvirtintas UTPĮ („grėsmės valstybės saugumui“)[804,805].

Kita vertus, jei asmens su Lietuva nesieja ilgalaikiai ryšiai, LVAT patvirtina

---

804 *Ibid.*

805 Tos pačios pozicijos LVAT laikėsi ir kitose bylose, kur buvo nagrinėjamos panašios faktinės aplinkybės: šiuo atveju sprendimas dėl leidimo nuolat gyventi panaikinimo pareiškėjui, kuris itin ilgą laiką gyvena Lietuvos Respublikoje, nors jo sutuoktinė jau yra mirusi, tačiau čia gyvena pareiškėjo vaikai, pareiškėjas yra garbaus amžiaus ir jam reikalinga artimųjų priežiūra, turi ypač skausmingas pasekmes, todėl toks sprendimas turi būti argumentuotas ir motyvuotas, proporcingas ir adekvatus, o išvada apie asmens grėsmę valstybės saugumui turi būti daroma ypač apdairiai ir argumentuota, motyvuota ir proporcinga, o ne formali, „LVAT 2023 m. lapkričio 29 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-2451-1188/2023“, Infolex, žiūrėta 2024 m. spalio 15 d., https://www.infolex.lt/tp/2217901; pareiškėjo situacija turi būti vertinama individualiai, atsižvelgiant į tai, kad pareiškėjui nuo 2003 m. buvo išduodami leidimai gyventi Lietuvoje, čia jis gyveno ir gyvena su savo šeima, nuolat dirba pagal civilinę specialybę. Byloje nėra duomenų, kad jį su (duomenys neskelbtini) sietų nuolatiniai ryšiai. Byloje nenustatyta jokių aplinkybių, kurios individualizuotai galėtų būti įvertintos kaip akivaizdūs požymiai, kad pareiškėjas kelia grėsmę nacionaliniam saugumui. Vengimo tiesioginio atsakymo į klausimą (duomenys neskelbtini) faktas, suprantama, liudija, kad pareiškėjas nepriskirtinas prie asmenų, turinčių tvirtą ir vienareikšmiai neigiamą požiūrį į (duomenys neskelbtini). Tačiau vėlgi klausimyno atsakymus būtina vertinti kaip vieningą visumą. Nepritarimas (duomenys neskelbtini) liudija pareiškėjo, kaip turinčio priešingas (duomenys neskelbtini) politikai pažiūras, naudai. Todėl tik individualiu vertinimu visuma pagrįstų argumentų turi lemti atsakovo sprendimą, „LVAT 2023 m. gegužės 17 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-1722-415/2023“, Infolex, žiūrėta 2024 m. spalio 15 d., https://www.infolex.lt/tp/2164668.

Migracijos departamento sprendimus[806]. Pavyzdžiui, nors pareiškėjos sutuoktinis ir buvo Lietuvos pilietis, LVAT nurodė, kad teisė į šeimos gyvenimą nėra absoliuti ir šiuo atveju svarbesniu gėriu laikė nacionalinį valstybės saugumą. Taip pat LVAT reikšminga aplinkybe laikė tai, kad pareiškėja tik laikinai gyveno Lietuvoje, siekdama įgyti aukštąjį išsilavinimą, o nuo aukštojo mokslo baigimo praėjo nedaug laiko. Visa tai vertinant kartu su pareiškėjos paminėtomis aplinkybėmis, kad Rusijoje likę jos artimi giminaičiai, nekilnojamasis turtas ir pan., patvirtina, jog pareiškėja turi stiprius ryšius su Rusija[807]. LVAT pažymi, kad pareiškėjos ryšiai su Lietuva tevertinami „įrodymų visumoje“, tačiau negali lemti sprendimo, kadangi esminė vertintina aplinkybė yra grėsmė nacionaliniam saugumui[808]. LVAT šioje byloje nurodė, kad pareiškėjo darbas žurnalistu, ryšiai, suponuojantys jo pažeidžiamumą Baltarusijos ir Rusijos žvalgybos, saugumo ir kitų tarnybų atžvilgiu ir aktyvi veikla viešojoje erdvėje yra pripažintinos reikšmingesnėmis aplinkybėmis sprendžiant dėl pareiškėjo gyvenimo Lietuvoje nei pareiškėjo šeiminiai ar kitokie ryšiai su Lietuva. Teismo vertinimu, jie nepakankamai stiprūs, kad pateisintų buvimą Lietuvoje ir paneigtų nustatytą pareiškėjo keliamą realią ir akivaizdžią grėsmę Lietuvos valstybės saugumui. Pastebėtina, kad pareiškėjas šioje byloje pateikė pareiškimą EŽTT[809].

Lietuvos teisinis reguliavimas formaliai numato, kad VSD išvados dėl užsieniečio keliamos grėsmės turi būti motyvuotos, tačiau nei UTPĮ, nei susiformavusi administracinė praktika neužtikrina pareigos užsieniečiui atskleisti bent motyvų, kuriais grindžiamas sprendimas, esmės. ESTT ir EŽTT jurisprudencija pripažįsta, kad nacionalinio saugumo bylose visa įslaptinta informacija neturi būti atskleidžiama, tačiau nuosekliai reikalauja, kad asmeniui būtų pateikta bent minimali informacija apie jam inkriminuojamą elgesį, ryšius ar aplinkybes, leidžianti suprasti sprendimo pagrindą ir veiksmingai jį ginčyti. Tuo tarpu Lietuvos praktikoje dažnai apsiribojama bendro pobūdžio nuorodomis į ankstesnį darbą Baltarusijos ar Rusijos valstybinėse institucijose, nenurodant konkrečių faktinių aplinkybių, dėl kurių būtent konkretus asmuo laikomas keliančiu grėsmę nacionaliniam saugumui. Todėl kyla pagrįstų abejonių, ar toks motyvavimas atitinka ESTT ir EŽTT suformuotą „motyvų esmės“ (angl. *essence of the grounds*) standartą.

Lyginant su EŽTT ir ESTT praktika, kur buvo analizuotos panašios situacijos, matyti, kad itin abstrakčių motyvų nurodymas nėra pakankamas. Pavyzdžiui, *ZZ prieš Secretary of State for the Home Department* sprendime pareiškėjui buvo atskleista, kad grėsmės yra siejamos su jo dalyvavimu islamo grupės tinklo veikloje ir teroristinėje veikloje, o *Poklikayew prieš Lenkiją* pareiškėjui buvo nurodyta, kad jis bendradarbiavo

806 „LVAT 2024 m. birželio 12 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-1747-629/2024“, Infolex, žiūrėta 2024 m. spalio 19 d., https://www.infolex.lt/tp/2251715.

807 „LVAT 2023 m. birželio 21 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. eA-1770-968/2023“, *supra note* 802.

808 „LVAT 2023 m. lapkričio 29 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-2464-463/2023“, Infolex, žiūrėta 2024 m. spalio 15 d., https://www.infolex.lt/tp/2207985.

809 Peticija EŽTT „Vodo prieš Lietuvą“, komunikuota 2025 m. rugsėjo 24 d. (Nr. 41683/23), Hudoc, žiūrėta 2025 m. lapkričio 18 d., https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-245590%22]}.

su Baltarusijos slaptosiomis tarnybomis, tačiau EŽTT ir ESTT sprendė, kad toks motyvų nurodymas nėra pakankamas. Taigi Lietuvos teisėje leidžiama naudoti įslaptintą informaciją migracijos bylose, tačiau nėra aiškiai įtvirtintos pareigos užsieniečiui atskleisti bent motyvų, kuriais grindžiama grėsmė nacionaliniam saugumui ar viešajai tvarkai, esmę. Studijoje Teisė žinoti itin kritikuojama praktika susiklosčiusi Lietuvoje ir yra teigiama, kad reikalavimas atskleisti motyvų esmę nėra vykdomas. Pagrįstai lyginamas Lietuvoje įtvirtintas standartas su byloje *Regner prieš Čekiją* suformuluotu standartu, pagal kurį informacijos neatskleidimas gali būti kompensuojamas intensyvia teismine kontrole. Tačiau pastebėtina, kad tarptautinių teismų praktika migracijos bylose yra įtvirtinusi aukštus standartus, kurie lemia, kad vien teisminė kontrolė negali visiškai kompensuoti to, jog asmeniui nėra atskleidžiama motyvų esmė.

Atsižvelgiant į ESTT ir EŽTT jurisprudenciją, vien nuoroda į ankstesnę tarnybą ar darbą valstybės institucijose, neatskleidžiant konkrečių faktinių aplinkybių, paprastai negali būti laikoma pakankamu motyvų esmės atskleidimu. Todėl siekiant suderinti nacionalinį reguliavimą su EŽTT ir ESTT išvystytais standartais, tikslinga įtvirtinti aiškią pareigą Migracijos departamento sprendimuose nurodyti bent motyvų esmę, kuri leistų užsieniečiui suprasti jam reiškiamų įtarimų pobūdį ir veiksmingai pasinaudoti teise į gynybą.

4.4. Apibendrinimas

Tiek Europos Sąjungos teisėje bei ESTT ir EŽTT praktikoje, tiek nacionaliniu lygmeniu galioja bendras principas, kad individualius administracinius sprendimus pagrindžiantys duomenys turi būti išslaptinti prieš juos panaudojant. Vis dėlto tiek Europos Sąjungos teisėje, tiek EŽTK sistemoje pripažįstama, kad tam tikrose srityse, susijusiose su nacionaliniu saugumu ar kitais svarbiais viešaisiais interesais, gali būti daromos šio principo išimtys ir sprendimai gali būti grindžiami visiškai arba iš dalies įslaptinta informacija, o šis principas atsispindi ir nacionalinėje teisėje.

Valstybės tarnybos ir migracijos bylų analizė parodė, kad tarptautiniai teismai įslaptintos informacijos naudojimo teisėtumą pirmiausia sieja su procesinių garantijų pakankamumu. EŽTT ir ESTT praktikoje pripažįstama, kad asmeniui nebūtina atskleisti visos informacijos, kuria grindžiamas sprendimas, tačiau tokiu atveju turi būti taikomos kompensacinės garantijos, pavyzdžiui, intensyvi teisminė kontrolė. Kartu migracijos bylose suformuotas aukštesnis standartas – vien intensyvi teisminė kontrolė nelaikoma pakankama garantija, todėl užsieniečiui turi būti atskleidžiama bent motyvų, kuriais grindžiamas sprendimas, esmė.

Valstybės tarnybos ir konkurencijos bylų analizė atskleidė, kad Europos Sąjungos teisėje taikomi nevienodi kriminalinės žvalgybos ar kitų slaptų metodų metu surinktų duomenų panaudojimo standartai. ESTT sprendime *A. G. prieš Lietuvos Respublikos generalinę prokuratūrą* buvo nustatyti griežti elektroninių ryšių duomenų panaudojimo ribojimai tarnybinės atsakomybės bylose, tuo tarpu konkurencijos teisės pažeidimų bylose EŽTT praktikoje yra lankstesnis požiūris į tokių duomenų naudojimą. LVAT praktikos analizė leidžia daryti išvadą, kad valstybės tarnybos bylose

nacionaliniai teismai iš esmės perėmė EŽTT ir ESTT suformuotus standartus. Konkurencijos bylose Lietuvos teismų praktika išlieka nevienalytė, kadangi bendrosios kompetencijos teismai taikė aukštesnius standartus nei administraciniai teismai, vertinant kriminalinės žvalgybos metodais surinktos informacijos panaudojimą konkurencijos teisės pažeidimų bylose. Tuo tarpu migracijos bylose išlieka reikšminga neatitiktis tarp tarptautinių standartų ir nacionalinės praktikos, nes užsieniečiams dažnai pateikiama tik labai bendro pobūdžio informacija. Atsižvelgiant į tai, siekiant suderinti nacionalinį reguliavimą su ESTT ir EŽTT jurisprudencija, tikslinga įtvirtinti aiškią pareigą Migracijos departamento sprendimuose atskleisti bent motyvų esmę, kuriais grindžiama užsieniečio grėsmė nacionaliniam saugumui ar viešajai tvarkai.

IŠVADOS

Disertacijoje siekta sistemiškai įvertinti, kaip tarptautiniuose žmogaus teisių dokumentuose suformuoti teisės į teisingą teismą standartai įgyvendinami Lietuvoje nagrinėjant valstybės tarnybos, konkurencijos teisės pažeidimų ir migracijos bylas, nustatyti nacionalinio teisinio reguliavimo ir administracinių teismų praktikos neatitikimus šiems standartams bei pateikti rekomendacijas dėl nustatytų trūkumų šalinimo. Įgyvendinus tyrimo tikslą ir uždavinius, nustatyti teisės kreiptis į teismą, teisminės kontrolės apimties ir procedūrinių garantijų įgyvendinimo ypatumai bei trūkumai, kurie pagrindžia disertacijoje suformuluotus ginamuosius teiginius. Atsižvelgiant į tai, formuluojamos šios išvados.

I. Išvados, susijusios su teise kreiptis į teismą (įgyvendina 1 uždavinį ir patvirtina 1 ginamąjį teiginį)

Valstybės tarnybos, konkurencijos teisės pažeidimų ir migracijos bylų analizė parodė, kad Lietuvoje vyrauja teisminės kontrolės modelis, kuriame tarpiniai viešojo administravimo subjektų sprendimai paprastai nėra savarankiškai skundžiami, o reikalavimo užtikrinimo priemonės taikomos išimtiniais atvejais. Tyrimas atskleidė, kad tarpinių sprendimų apskundimas ir reikalavimo užtikrinimo priemonės administraciniame procese atlieka tarpusavyje susijusią funkciją – užtikrina teisės kreiptis į teismą veiksmingumą. Tais atvejais, kai asmeniui nesuteikiama galimybė ginčyti tarpinių sprendimų, reikalavimo užtikrinimo priemonės tampa pagrindine procesine garantija, leidžiančia išvengti situacijų, kai teisė kreiptis į teismą tampa formali.

i. Valstybės tarnybos bylose nenustatyta teisės kreiptis į teismą ribojimų.

ii. Konkurencijos įstatyme numatyta leidimo atlikti patikrinimą tvarka neužtikrina efektyvios teisės kreiptis į teismą, nes nenumatyta veiksminga *ex post* teisminė kontrolė.

iii. Migracijos bylose reikalavimo užtikrinimo priemonės tapo esmine teisės kreiptis į teismą veiksmingumo garantija. Tyrimas atskleidė, kad LVAT praktikoje nėra susiformavęs pakankamai aiškus jų taikymo standartas, todėl mažėja teisinis tikrumas ir kyla rizika, kad teisminė gynyba nebus veiksminga. Atsižvelgiant į tai, reikalavimo užtikrinimo priemonių taikymas turėtų būti grindžiamas aiškiais kriterijais, susijusiais su galimu *non-refoulement* principo pažeidimu, negrįžtamomis pasekmėmis šeimos gyvenimui ir poreikiu užtikrinti veiksmingą teisminę gynybą.

II. Išvados, susijusios su teisminės kontrolės apimtimi (įgyvendina 2 uždavinį ir patvirtina 2 ginamąjį teiginį)

Teisminės kontrolės apimties analizė rodo, kad nagrinėtose administracinių bylų kategorijose teismai ne visada užtikrina tarptautiniuose žmogaus teisių

dokumentuose ar teismų ir Žmogaus teisių komiteto praktikoje suformuotus teisminės kontrolės standartus.

i. Valstybės tarnybos bylose atliekama teisminė kontrolė atitinka tarptautiniuose žmogaus teisių dokumentuose įtvirtintus standartus.
ii. Konkurencijos teisės pažeidimų bylose Lietuvos administraciniai teismai formaliai turi neribotą jurisdikciją sankcijų skyrimo srityje, tačiau ja faktiškai nesinaudoja ir apsiriboja vertinimu, ar Konkurencijos taryba laikėsi teisės aktų reikalavimų ir pagrindinių procedūrinių taisyklių.
iii. Migracijos bylose administraciniai teismai nerealizuoja Europos Sąjungos teisės suteiktų galių, kadangi net ir tais atvejais, kai Migracijos departamentas pakartotinai nepaiso teismo pateiktų išaiškinimų ar nurodymų, LVAT neperima administracinio sprendimo priėmimo funkcijos, o sprendimą grąžina administracinei institucijai naujai vertinti.

III. Išvados, susijusios su procedūrinėmis garantijomis (įgyvendina 3 uždavinį ir patvirtina 3 ginamąjį teiginį)

Ikiteisminio tyrimo metu, kriminalinės žvalgybos metodais surinktos informacijos ir įslaptintos medžiagos naudojimo analizė valstybės tarnybos, konkurencijos teisės pažeidimų ir migracijos bylose atskleidė, kad tarptautinių teismų ir Žmogaus teisių komiteto jurisprudencija daro reikšmingą įtaką Lietuvos administraciniam procesui. Tyrimas parodė, kad daugeliu atvejų Lietuvos administracinių teismų praktika atitinka tarptautinius standartus, tačiau tam tikrose srityse nacionalinis teisinis reguliavimas ir jo taikymo praktika neužtikrina visapusiško tarptautinių teisės į teisingą teismą standartų įgyvendinimo.

i. Valstybės tarnybos bylose yra įtvirtinti aukšti reikalavimai dėl įslaptintos informacijos panaudojimo pagrįstumo, proporcingumo ir būtinybės, reikalaujant aiškaus ir konkretaus nacionalinio teisinio reglamentavimo, kuris užtikrintų, kad tokios informacijos panaudojimas administraciniame procese būtų teisėtas, būtinas ir proporcingas. Nustatyta, kad LVAT laikosi tarptautinių teismų nustatytų standartų, nors nacionalinis reguliavimas nevisiškai atitinka tarptautinius standartus.
ii. Konkurencijos bylose nustatyta, kad nacionalinis teisinis reguliavimas nesudaro aiškaus teisinio pagrindo Konkurencijos tarybai naudoti išslaptintą kriminalinės žvalgybos informaciją ir kitą ikiteisminio tyrimo metu surinktą medžiagą, todėl kyla teisinio aiškumo ir teisėtumo problemų.
iii. Migracijos bylose nustatyta, kad Lietuvos teisinis reguliavimas ir administracinių teismų praktika ne visuomet užtikrina EŽTT ir ESTT suformuotą reikalavimą atskleisti asmeniui informacijos esmę, kuria grindžiamas viešojo administravimo subjekto sprendimas.

REKOMENDACIJOS

Atliktas tyrimas parodė, kad nagrinėtose valstybės tarnybos, konkurencijos teisės pažeidimų ir migracijos bylose teisės į teisingą teismą įgyvendinimas ne visais atvejais atitinka tarptautiniuose žmogaus teisių dokumentuose suformuotus teisės į teisingą teismą standartus. Nustatyti trūkumai susiję su teisės kreiptis į teismą užtikrinimu (I), teisminės kontrolės apimtimi (II), procesinėmis garantijomis, ikiteisminio tyrimo metu ar kriminalinės žvalgybos metodais surinkta arba įslaptinta informacija (III). Atsižvelgiant į tai, siūlytini šie pakeitimai.

I. Rekomendacijos, susijusios su II dalyje „Teisės kreiptis į teismą ribojimai" nustatytais ribojimais, neatitinkančiais tarptautinių žmogaus teisių standartų, bei su I išvada

Tyrimuose, kuriuose atliekami patikrinimai, privalo būti užtikrinama *ex ante* ir *ex post* teisminė kontrolė. Konkurencijos įstatymo 32 straipsnis turi būti panaikintas (žr. disertacijos 2.2.2 poskyrį), o vietoj jo įtvirtinta dviejų pakopų kontrolės sistema, atitinkanti EŽTT ir ESTT praktiką, užtikrinant galimybę skųsti Konkurencijos tarybos sprendimus, sukeliančius teisines pasekmes, tiesiogiai teismui:

i. *Ex ante* kontrolė, kurios metu Regionų administracinis teismas įvertintų, ar yra pagrindas išduoti leidimą patikrinimui.
ii. *Ex post* kontrolė, kurios metu ūkio subjektas galėtų ginčyti patikrinimo teisėtumą ir pirmosios instancijos teismo nutartį, kuria leista atlikti patikrinimą, apeliacinės instancijos teismui.
iii. Vadovaudamiesi ABTĮ, ūkio subjektai galėtų skųsti Konkurencijos tarybos sprendimus tiesiogiai teismui, jei jie sukelia teisinių pasekmių.

Taigi vietoj fragmentuotos ir instituciniu požiūriu problemiškos 32 straipsnio procedūros Lietuvos konkurencijos teisėje turėtų būti įtvirtinta aiški, centralizuota ir dvipakopė teisminės kontrolės sistema. Tokia reforma atitiktų tarptautinius žmogaus teisių apsaugos standartus ir užtikrintų tikrą, o ne formalią teisę kreiptis į teismą konkurencijos teisės kontekste.

Atsižvelgiant į tai, siūlytina papildyti Konkurencijos įstatymo 27 straipsnį 9 dalimi, kurioje būtų nurodyta:

„9. Ūkio subjektas, kurio naudojamose patalpose, teritorijose ir transporto priemonėse ar kitose patalpose, teritorijose ir transporto priemonėse, įskaitant ūkio subjekto vadovų ir darbuotojų gyvenamąsias ir kitokias patalpas, buvo atliktas patikrinimas, gali skųsti Regionų administracinio teismo nutartį, kuria buvo leista atlikti patikrinimą, per vieną mėnesį nuo patikrinimo atlikimo dienos Lietuvos vyriausiajam administraciniam teismui."

II. Rekomendacijos, susijusios su III dalyje „Teisminės kontrolės apimtis" nustatytais ribojimais, neatitinkančiais tarptautinių žmogaus teisių standartų, bei su II išvada

Migracijos bylose, kuriose sprendimai daro reikšmingą poveikį asmens statusui, turėtų būti suteikta galimybė ne tik panaikinti sprendimą ir grąžinti jį iš naujo

nagrinėti, bet ir pačiam priimti sprendimą iš esmės, jei institucija nevykdo teismo įpareigojimų ar pakartotinai daro analogiškus pažeidimus. Specialiuosius teisės aktus papildyti nuostatomis, kurios leistų administraciniams teismams ne tik panaikinti viešojo administravimo subjekto sprendimus ir grąžinti juos priėmusiai institucijai, tačiau suteiktų galimybę ir teismams pakeisti viešojo administravimo subjektų sprendimus tais atvejais, kai viešojo administravimo subjektas nevykdo teismo įpareigojimų.

Papildyti UTPĮ 140 straipsnio 3 dalį 3 punktu:

„3. Patenkinti skundą ir priimti sprendimą pagal UTPĮ dėl užsieniečio teisinės padėties."

III. Rekomendacijos, susijusios su IV dalyje „Procedūrinės garantijos administracinėse bylose" nustatytais ribojimais, neatitinkančiais tarptautinių žmogaus teisių standartų, bei su III išvada

Tais atvejais, kai sprendimai grindžiami ikiteisminio tyrimo metu ar kriminalinės žvalgybos metodais surinkta informacija ar įslaptinta informacija, būtina užtikrinti procesinių garantijų pusiausvyrą tarp viešojo intereso apsaugos ir asmens teisės veiksmingai ginčyti administracinį sprendimą. Tokiais atvejais turėtų būti numatytas minimalios apibendrintos informacijos atskleidimas, leidžiantis asmeniui suprasti sprendimo faktinį ir teisinį pagrindą, kartu įtvirtinant aiškią pareigą motyvuotai pagrįsti informacijos neatskleidimo būtinumą ir proporcingumą. Be to, prieš perduodant ar naudojant tokią informaciją kitose bylose turėtų būti atliekamas išankstinis proporcingumo vertinimas, užtikrinantis, kad ribojimai neviršytų to, kas būtina siekiamam tikslui pasiekti.

i. Kriminalinės žvalgybos įstatymo 19 straipsnio 3 dalį pakeisti, nurodant, kad pagal ERĮ 77 straipsnį kaupiami duomenys negali būti perduodami tirti drausminius ir (ar) tarnybinius nusižengimus: „3. Kriminalinės žvalgybos informacija apie korupcinio pobūdžio nusikalstamos veikos požymių turinčią veiką, prokurorui sutikus, kriminalinės žvalgybos pagrindinės institucijos vadovo sprendimu gali būti išslaptinama ir panaudota tiriant drausminius ir (ar) tarnybinius nusižengimus. Neperduodami duomenys, kurie turi būti saugomi pagal Elektroninių ryšių įstatymą. <...>".

ii. Papildyti Kriminalinės žvalgybos įstatymo 19 straipsnio 3 dalį, įtvirtinant galimybę išslaptintą kriminalinės žvalgybos medžiagą perduoti konkurencijos teisės pažeidimų tyrimams. Minėtoje nuostatoje turėtų būti įtvirtinta *ex ante* teisminė kontrolė. „3.Kriminalinės žvalgybos informacija gali būti išslaptinama ir panaudota tiriant Konkurencijos įstatymo pažeidimus. Teismas įvertina tokios informacijos perdavimo Konkurencijos tarybai proporcingumą."

iii. UTPĮ 140 straipsnio 5 dalis, kurioje nurodoma, kad administracinės bylos pagal skundus dėl sprendimų, kurie priimti dėl užsieniečio keliamos grėsmės valstybės saugumui, viešajai tvarkai ar visuomenei, gali būti

nagrinėjamos naudojant faktinius duomenis, sudarančius valstybės ar tarnybos paslaptį, ir dalyvaujant VSD, policijos generalinio komisaro įgaliotai policijos įstaigai ir (arba) Valstybės sienos apsaugos tarnybai. Šiems duomenims netaikomos Administracinių bylų teisenos įstatyme numatytos nuostatos dėl išslaptinimo, turėtų būti keičiama nurodant, kad „Šiems duomenims netaikomos Administracinių bylų teisenos įstatyme numatytos nuostatos dėl išslaptinimo, tačiau asmeniui turėtų būti pateikiama esminė apibendrinta informacija, leidžianti suprasti sprendimo motyvus“. Toks pakeitimas užtikrintų tiek valstybės interesus, tiek ir migrantų teises, kurios atitiktų ESTT ir EŽTT praktiką.

LITERATŪRA

Specialioji literatūra

1. Allena, Miriam ir Francesco Goisis „'Full jurisdiction' under Article 6 ECHR: Hans Kelsen v. the principle of separation of powers", *European Public Law* 26, Nr. 2 (2020): 287–306.
2. Allinson, Kathryn, Guild, Elspeth, Grundler, Maja, and Busuttil, Nicolette. *A Practitioners' Handbook on the Common European Asylum System (CEAS) and EU and Member States' Commitments under the UN Global Compact on Refugees and the UN Global Compact for Safe, Orderly and Regular Migration.* Zenodo, 2022.
3. Andersson, Helene „Legal professional privilege in competition law cases – A key element in protecting the proper administration of justice", *Nordic Journal of European Law* 7, Nr. 2 (2024): 27.
4. Andersson, Helene. *Access and Cartel Cases: Ensuring Effective Competition Law Enforcement.* Oxford: Bloomsbury Publishing, 2021.
5. Andersson, Helene. *Dawn Raids under Challenge: Due Process Aspects on the European Commission's Dawn Raid Practices.* Oxford: Bloomsbury Publishing, 2024.
6. Andersson, Helene. *Dawn Raids under Challenge: Due Process Aspects on the European Commission's Powers of Inspection.* Oxford: Hart Publishing, 2018.
7. Andrijauskaitė, Agnė „Exploring the penumbra of punishment under the ECHR", *New Journal of European Criminal Law* 10, Nr. 4 (2019): 363–375.
8. Andrijauskaitė, Agnė *The principles of administrative punishment under the ECHR.* Daktaro disertacija, Vilniaus universitetas, 2022.
9. Andruškevičius, Arvydas. *Administracinė teisė: bendrieji teorijos klausimai, valdymo aktų institutas, ginčo santykių jurisprudenciniai aspektai.* Vilnius: Registrų centras, 2008.
10. Aperio Bella, Flaminia „The right to a fair trial for civil servants and the importance of the state's interest in applying Article 6, paragraph 1 ECHR", in *The civil service in Europe*, sud. Adam Krzywoń, Karl-Peter Sommermann ir Cristina Fraenkel-Haeberle, 870–886, 2024.
11. Arslan, Mehmet. *Procedural Guarantees for Criminal and Administrative Criminal Sanctions: A Study of the European Convention on Human Rights.* Freiburas: Max-Planck-Gesellschaft, 2019.
12. Autio, Riina. „Harmonising Dawn Raids in a Global Village: The ECN+Directive and Negotiating Legal Certainty within Fragmented European Administrative Procedure." *Market and Competition Law Review* 6, no. 2 (2022): 125–154.
13. Bachmaier, Lorena. „Disciplinary Sanctions against Judges: Punitive but Not Criminal for the Strasbourg Court." *EUCrim – The European Criminal Law Associations' Forum* 4 (2022): 260–265.
14. Bahceci, Baris „Redefining the Concept of Penalty in the Case-law of the European Court of Human Rights", *European Public Law* 26, nr. 4 (2020): 867–888.

15. Bakaveckas, Audrius, Dziegoraitis, Algimantas, Žemeckė-Milašauskė, Audronė, Gylys, Adolfas, Kalesnykas, Raimundas, Pranevičienė, Birutė, Rusinas, Edmundas, Šedbaras, Stasys, Urmonas, Algimantas, and Žilinskas, Dainius. *Lietuvos administracinė teisė: bendroji dalis: vadovėlis.* Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2005.
16. Baldinger, Dana. *Vertical Judicial Dialogues in Asylum Cases: Standards on Judicial Scrutiny and Evidence in International and European Asylum Law.* Leiden: Brill Nijhoff, 2015.
17. Baltrimas, Johanas, Lankauskas, Mindaugas, Šneideris, Darius. *Teisės į teisingą teismą užtikrinimo problemos.* Vilnius: Lietuvos teisės institutas, 2013.
18. Baltrimas, Johanas, Mindaugas Lankauskas, ir Darius Šneideris. *Teisės į teisingą teismą užtikrinimo problemos.* Lietuvos teisės institutas, 2013. https://teise.org/wp-content/uploads/2016/07/Teises_i_teisinga_teisma_uztikrinimo_problemos.pdf.
19. Benatti, Francesca „The relationship between Article 6 of the European Convention on Human Rights and international commercial arbitration", in *The European Convention on Human Rights and its Impact on National Private Law: A Comparative Perspective*, 177–196. Cambridge University Press, 2023.
20. Berghe, Pascal „Recent developments in the case-law of the ECtHR on the right to a fair trial in competition proceedings", *Journal of European Competition Law & Practice* 10, nr. 8 (2019): 485–490. https://doi.org/10.1093/jeclap/lpz027.
21. Bernatt, Maciej „Between Menarini and Delta Pekarny: Strasbourg view on intensity of judicial review in competition law", in *The procedural aspects of the application of competition law*, 8. Europa Law Publishing, 2020.
22. Biekša, Laurynas, ir Samuchovaitė, Eglė „Prieglobsčio prašytojų sulaikymo taikymo problemos Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikoje", *Jurisprudencija* 19, nr. 4 (2012): 1407–1422.
23. Biekša, Laurynas, ir Siniovas, Vladimiras „Sąžiningos ir veiksmingos prieglobsčio procedūros beieškant: Lietuvos pastangos įgyvendinti Tarybos direktyvą 2005/85/EB", *Ethnicity Studies / Etniskumo studijos* nr. 1 (2013): 40–60.
24. Biekša, Laurynas, Ivašauskaitė, Ilona, and Samuchovaitė, Eglė. "Informacijos apie kilmės valstybę paieška ir jos naudojimas prieglobsčio bylose." *Jurisprudencija* 25, Nr. 1 (2018): 115–132.
25. Bonelli, Matteo, Eliantonio, Mariolina, and Gentile, Giulia, eds. *Article 47 of the EU Charter and Effective Judicial Protection. Vol. 1: The Court of Justice's Perspective*. Oxford: Hart Publishing, 2022.
26. Bryan, Ian, Langford, Peter. „Impediments to the Expulsion of Non-Nationals: Substance and Coherence in Procedural Protection under the European Convention on Human Rights." *Nordic Journal of International Law* 79, Nr. 4 (2010): 457–479.
27. Butaitė, Monika, and Maliauskaitė, Klaudija. „Ar greitas procesas yra visada teisingas procesas?" *Teisės mokslo pavasaris* (2023): 102–116.

28. Çalı, Başak, Bianku, Ledi, Motoc, Iulia, eds. *Migration and the European Convention on Human Rights.* Oxford: Oxford University Press, 2021.
29. Cantor, David James. „Reframing Relationships: Revisiting the Procedural Standards for Refugee Status Determination in Light of Recent Human Rights Treaty Body Jurisprudence." *Refugee Survey Quarterly* 34, Nr. 1 (2015): 79–106.
30. Castillo de la Torre, Fernando, and Gippini Fournier, Eric. *Evidence, Proof and Judicial Review in EU Competition Law.* Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2024.
31. Contreras Condezo, Jorge G., Kingma, Annabel, Scholten, Miroslava. „Putting Dawn Raids under Control." *Yearbook of Antitrust and Regulatory Studies* 13, Nr. 22 (2020): 146–166.
32. Costello, Cathryn, Mouzourakis, Minos. „Effective Judicial Protection of Migrants and Refugees? The Role of Europe's Supranational Courts in Protecting and Generating Rights." In *Research Handbook in EU Migration Law*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2022. Prieiga per internetą: https://ssrn.com/abstract=4890519.
33. Craig, Paul. „Judicial Review and Judicial Deference in EU Law." *Controlling EU Agencies: The Rule of Law in a Multi-Jurisdictional Order*, red. Martijn Scholten, Alex Brenninkmeijer, 1–25. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2020. Prieiga per internetą: https://ssrn.com/abstract=3748513.
34. Craig, Paul. *EU Administrative Law*. Oxford: Oxford University Press, 2018.
35. Crescenzi, Andrea, Forastiero, Roberta. *Asylum and the EU Charter of Fundamental Rights.* 2018. Prieiga per internetą: https://editorialescientifica.it/wp-content/uploads/2022/06/Asylum-and-the-EU-Charter-of-Fundamental-Rights-2.pdf.
36. De Bellis, Maurizia. „Multi-Level Administration, Inspections and Fundamental Rights: Is Judicial Protection Full and Effective?" *German Law Journal* 22, no. 3 (2021): 416–440.
37. Dekeyser, Kris, Gauer, Céline, Laitenberger, Johannes, Wahl, Nils, Wils, Wouter P. J., and Prete, Luca. *Regulation 1/2003 and EU Antitrust Enforcement: A Systematic Guide.* Alphen aan den Rijn: Wolters Kluwer, 2022.
38. Dembour, Marie-Bénédicte „The migrant case law of the European Court of Human Rights: Critique and way forward", in *Migration and the European Convention on Human Rights*, sud. B. Çalı, L. Biancu ir I. Motoc. Oxford University Press, 2018.
39. Deviatnikovaitė, Ieva. „Teisminė kontrolė administracinės procedūros metu." *Jurisprudencija* 32, Nr. 1 (2025): 108–129.
40. Deviatnikovaitė, Ieva. *Administracinė teisė: bendroji dalis* [vadovėlis]. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2021.
41. Deviatnikovaitė, Ieva. *Nepriklausomos reguliavimo institucijos valstybinio administravimo institucijų sistemoje* [daktaro disertacija]. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2012.
42. Doržinkevič, Artur. „Proporcingumo principas ir šį principą įgyvendinančių

priemonių klasifikavimas laikinųjų apsaugos priemonių kontekste.“ *Teisė* 123 (2022): 85–97.
43. Dumbrytė-Ožiūnienė, Monika. „Privilege against Self-Incrimination: The Dilemma of Appropriate Standards in Competition Law.“ *International Comparative Jurisprudence* 6, Nr. 2 (2020): 141–153.
44. Dunlop, Emma. *Access to Courts for Asylum Seekers and Refugees: State Obligations under the 1951 Refugee Convention.* Oxford: Oxford University Press, 2024.
45. Behlert, Benedikt. „The Obligation to Conduct Individual Refugee Status Determination Procedures under the ICCPR – Constructing a Convincing Legal Basis.“ *Humanitäres Völkerrecht: Journal of International Law of Peace and Armed Conflict* 2, no. 3–4 (2019): 201–213. Prieiga per internetą: https://www.jstor.org/stable/48568025.
46. Eliantonio, Mariolina, Dragoș, Dacian, red. *Indirect Judicial Review in Administrative Law: Legality vs Legal Certainty in Europe*. London: Routledge, 2023.
47. Farinhas, Carla. „Casino, Guichard-Perrachon and AMC v. Commission, Intermarché Casino Achats v. Commission, Les Mousquetaires and ITM Entreprises v. Commission: The Commission's Powers of Inspection Are Examined in the Light of the Charter“. *Journal of European Competition Law & Practice* 12, nr. 2 (2021): 105–108. https://doi.org/10.1093/jeclap/lpaa103.
48. Forder, Caroline „Common minimum European standards in immigration matters“, *Maastricht Journal of European and Comparative Law* 9, nr. 3 (2002): 221–229.
49. Forrester, Ian S. „A Challenge for Europe's Judges: The Review of Fines in Competition Cases.“ *European Law Review* 36, Nr. 2 (2011): 185–207.
50. García Roca, Javier, ir José Miguel Vidal Zapatero „The right to an independent and impartial tribunal (Art. 6.1 ECHR): A specific minimum standards guarantee rather than a rule of justice“, in *Europe of rights: A compendium on the European Convention of Human Rights.* Brill Nijhoff, 2012.
51. Gentile, Giulia „Two strings to one bow? Article 47 of the EU Charter of Fundamental Rights in the EU competition case law: Between procedural and substantive fairness“, *Market and Competition Law Review.* King's College London Law School Research Paper (2020).
52. Gerards, Janneke „Procedural review by the ECtHR: A typology“, in *Procedural review in European fundamental rights cases*, sud. Janneke Gerards ir Eva Brems, 127–160. Cambridge University Press, 2017.
53. Giannoulopoulos, Dimitrios, and McDermott, Yvonne. *Judicial Independence under Threat.* Oxford: Oxford University Press, 2022.
54. Glebovė, Neringa. *Karjeros valstybės tarnautojo garantijos* [daktaro disertacija]. Vilnius: Vilniaus universitetas, 2012. Prieiga per internetą: https://epublications.vu.lt/object/elaba:1969659/1969659.pdf.
55. Goodwin-Gill, Guy S., McAdam, Jane, and Dunlop, Emma. *The Refugee in International Law.* Oxford: Oxford University Press, 2021.
56. Goss, Ryan „The undermining of Article 6 ECHR“, in *European Yearbook on*

Human Rights 2019, sud. Philip Czech, Lisa Heschl, Karin Lukas, Manfred Nowak ir Gerd Oberleitner, 295–312. Intersentia, 2019.
57. Goss, Ryan. „The Engel Criteria in the 21st Century: Irrational Flexibility and Deference in Recent European Court of Human Rights Jurisprudence." *Human Rights Law Review* 25 (2025).
58. Grear, Anna, Davies, Karen, Adelman, Sam, Iorns Magallanes, Catherine, and Kerns, Tom, eds. *Research Handbook on EU Law and Human Rights.* Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2017.
59. Gutauskas, Aurelijus. „Kriminalinės žvalgybos įstatyme įtvirtintų priemonių taikymas ir žmogaus teisių apsauga šiuolaikiniame moderniame gyvenime." *Kelyje su Konstitucija*, 53–71. *Vilnius University Open Series*, 2022.
60. Gutman, Kathleen „The essence of the fundamental right to an effective remedy and to a fair trial in the case-law of the Court of Justice of the European Union: The best is yet to come?", *German Law Journal* 20, nr. 6 (2019): 884–903.
61. Hamilton Byrne, William, and Gammeltoft-Hansen, Thomas. „Digital Evidence in Refugee Status Determination." *AJIL Unbound* 118 (2024): 62–66.
62. Hathaway, James C. *The Rights of Refugees under International Law.* Antras leidimas. Cambridge: Cambridge University Press, 2021.
63. Hertogh, Marc, Kirkham, Richard, Thomas, Robert, Tomlinson, Joe, red. *The Oxford Handbook of Administrative Justice.* Oxford: Oxford University Press, 2022.
64. Hirvelä, Päivi, ir Satu Heikkilä *Right to a fair trial: A practical guide to the Article 6 case-law of the European Court of Human Rights.* Intersentia, 2021.
65. Hödlmayr, Christoph. *EU Competition Procedure.* Oxford: Oxford University Press, 2022.
66. Ibáñez Colomo, Pablo. „Law, Policy, Expertise: Hallmarks of Effective Judicial Review in EU Competition Law." *Cambridge Yearbook of European Legal Studies* 25 (2023): 1–26.
67. Isiksel, N. Türküler. „Fundamental Rights in the EU after Kadi and Al Barakaat." *European Law Journal* 16, Nr. 5 (2010): 551–577.
68. Isiksel, Turkuler „Corporate human rights claims under the ECHR", *The Georgetown Journal of Law and Public Policy* 17 (2019): 996.
69. Jakulevičienė, Lyra, Biekša, Laurynas, ir Samuchovaitė, Eglė „Procedūrinės problemos LGBT prieglobsčio bylose", *Jurisprudencija* 19, Nr. 1 (2012): 195–207.
70. Jakulevičienė, Lyra, ir Siniovas, Vladimiras. „Europos žmogaus teisių konvencijos teikiama apsauga – oazė prieglobsčio prašytojams Europoje?". *Jurisprudencija* 20, nr. 3 (2013): 855–899.
71. Jalabert-Doury, Nicolas. *Competition Inspections under EU Law: A Practitioner's Guide.* Paris: Institute of Competition Law, 2020.
72. Jarašiūnas, Egidijus, Davulis, Tomas, Milašiūtė, Vygantė, Mulevičienė, Salvija, Danėlienė, Ingrida, Leonaitė, Erika, Aleksejev, Miroslav, Jablonskaitė-Martinaitienė, Inga, ir Žaltauskaitė-Žalimienė, Skirgailė „Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos taikymas supra- ir nacionaliniu lygmenimis [Monografija]". Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2019.

73. Jočienė, Danutė. "Administracinės procedūros Lietuvoje: tam tikri aspektai Europos žmogaus teisių konvencijos požiūriu." *Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo biuletenis* 19 (2010): 426–439.
74. Jočienė, Danutė. "Proceso atnaujinimo galimybės nacionalinėje teisėje pagal Administracinių bylų teisenos įstatymą po Jungtinių Tautų Žmogaus teisių komiteto išvadų." In *Lietuvos teisė 2020: esminiai pokyčiai. II dalis*, 4.2 skyrius. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2020.
75. Jočienė, Danutė. "Pusiausvyra tarp žmogaus teisių ir valstybės nacionalinio saugumo interesų apsaugos: į kurią pusę krypsta teisminės svarstyklės?" In *Lietuvos teisė* (2023): 208–220.
76. Juščiūtė, Deimantė. *Charter of Fundamental Rights of the European Union in Lithuania: Challenges, Perspectives and Significance for Strategic Litigation.* Vilnius: Human Rights Monitoring Institute, 2025.
77. Kalintiri, Andriani. *Evidence Standards in EU Competition Enforcement.* Oxford: Hart Publishing, 2019.
78. Kalintiri, Andriani „Article 47 of the EU Charter and effective judicial protection", *Article 47 of the EU Charter and Effective Judicial Protection, Volume 1: The Court of Justice's Perspective*, 233. Hart Publishing, 2022.
79. Kalintiri, Andriani. „Analytical Shortcuts in EU Competition Enforcement: Proxies, Premises and Presumptions." *Journal of Competition Law and Economics* 16, Nr. 3 (2020): 392–433.
80. Kalintiri, Andriani. „Article 47 of the Charter of Fundamental Rights in EU Competition Enforcement: A Quantitative and Qualitative Assessment." In *Article 47 of the EU Charter and Effective Judicial Protection. Vol. 1*, red. Matteo Bonelli, Mariolina Eliantonio, and Giulia Gentile. Oxford: Hart Publishing, 2022.
81. Kalintiri, Andriani. „Burden of Proof and Judicial Review." In *Research Handbook on Abuse of Dominance and Monopolization*, red. Pinar Akman, Or Brook, Konstantinos Stylianou. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2023.
82. Kalintiri, Andriani. „Effective Judicial Protection in EU Competition Law." In *Oxford Encyclopedia of EU Law*. Oxford: Oxford University Press, 2024.
83. Kalintiri, Andriani. „The Allocation of the Legal Burden of Proof in Article 101 TFEU Cases: A 'Clear' Rule with Not-So-Clear Implications." *Yearbook of European Law* 34 (2015): 235–256.
84. Kalintiri, Andriani. „What's in a Name? The Marginal Standard of Review of 'Complex Economic Assessments' in EU Competition Enforcement." *Common Market Law Review* 53, Nr. 5 (2016): 1283–1316.
85. Karlsson, Haukur Logi. *Conceptualising Procedural Fairness in EU Competition Law*. Oxford: Hart Publishing, 2020.
86. Khabirpour, Nabil „A tale of two cases and a story yet untold: Access to justice and legal advice under the civil limb of Article 6 ECHR", *The Modern Law Review* (2024).
87. Koprivica Harvey, Ana. „Right to a Fair Trial in Civil Law Cases." In *Max Planck Encyclopedia of Comparative Constitutional Law,* red. Rainer Grote, Frauke

Lachenmann, Rüdiger Wolfrum. Oxford: Oxford University Press, 2018. Prieiga per internetą: https://ssrn.com/abstract=3240067.
88. Kulick, Andreas. „Corporate Human Rights?“ *European Journal of International Law* 32, Nr. 2 (2021): 537–570.
89. Langford, Peter „Extradition and fundamental rights: The perspective of the European Court of Human Rights“, *The International Journal of Human Rights* 13, Nr. 4 (2009): 512–529.
90. Lapaire, Mathieu. *Les actes préparatoires: À la recherche d'une catégorie juridique.* Paris: L'Harmattan, 2023.
91. Lavrijssen, Saskia, Hirsch Ballin, Ernst, and de Poorter, Joris, eds. *Judicial Review of Administrative Discretion in the Administrative State.* The Hague: T.M.C. Asser Press, 2019.
92. Leanza, Piero, ir Ondrej Pridal „The right to a fair trial: Article 6 of the European Convention on Human Rights“. *Kluwer Law International*, 2014.
93. Lindeboom, Justin. „Judicial Review in EU Competition Law.“ In *Elgar Encyclopedia of Competition Law*, edited by Johan van de Gronden, C. S. Rusu, Martijn Veenbrink, Mario Maggiolino, and S. O. Pais. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, forthcoming. Prieiga per internetą: https://ssrn.com/abstract=5186847.
94. Lorjé, Niels, and Stoffer, Arjen. „Judicial Review and the Protection of Privacy Rights in Dawn Raids.“ *Competition Law Journal* 20, Nr. 2 (2021): 55. Prieiga per internetą: https://awards.concurrences.com/IMG/pdf/_25165771_-_competition_law_journal_judicial_review_and_the_protection_of_privacy_rights_in_dawn_raids.pdf.
95. Luszcz, Viktor „European court procedure: A practical guide“. London: Bloomsbury Publishing, 2020.
96. MacLennan, Jacquelyn, Bram Vereecken ir Aron Senoner „EU competition law and EU Charter of Fundamental Rights: An evolving partnership“, *Concurrences e-Competitions Antitrust Case Laws e-Bulletin,* Nr. 96586 (2020 m. gruodžio 3 d.).
97. Mahoney, Paul. „Flogging a Dead Horse: The Appropriate Human Rights Policy for Judicial Treatment of Competition Fines.“ In *A Scot without Borders – Liber Amicorum Ian S. Forrester*, vol. I, red. David Edward, James MacLennan, and Assimakis Komninos, 225. Paris: Concurrences, 2015.
98. Markevičius, Edgaras. „Efektyvi teisės į privatų gyvenimą apsauga taikant kriminalinės žvalgybos priemones.“ *Teisės apžvalga* 23, Nr. 1 (2021): 46–63. https://doi.org/10.7220/2029-4239.23.
99. Markevičius, Edgaras. „Restrictions of Criminal Intelligence Measures in Law Enforcement Directive and Law on Criminal Intelligence of Lithuania.“ Socrates 3, Nr. 18 (2020): 81–88.
100. Mickonytė, Aistė Fundamental rights in the European Union anti-cartel enforcement: Interpretation and application of the presumption of innocence. Daktaro disertacija, Karl-Franzens-Universität Graz, 2017.
101. Mickonytė, Aistė. Presumption of Innocence in EU Anti-Cartel Enforcement, Leiden: Brill Nijhoff, 2018. https://doi.org/10.1163/9789004384651_006.

102. Mickonytė, Aistė. Fundamental Rights in EU Anti-Cartel Enforcement: Interpretation and Application of the Presumption of Innocence [daktaro disertacija]. Graz: Karl-Franzens-Universität Graz, 2017.
103. Moisejevas, Raimundas, and Nasutavičienė, Justina. „Guarantees of Human Rights in Competition Proceedings in the European Union and the Republic of Lithuania." Białostockie Studia Prawnicze 24, no. 2 (2019): 165–184.
104. Moisejevas, Raimundas, Nasutavičienė, Justina, and Puksas, Andrius. „Personal Liability of Managers of Undertakings for Infringements of Competition Law in the Republic of Lithuania: The Sanctions Regime from the Perspective of the Principle of Legal Certainty." Yearbook of Antitrust and Regulatory Studies 15, no. 25 (2022): 87–108.
105. Nasutavičienė, Justina. Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijoje įtvirtintų įmonių teisių apsaugos problemos ES konkurencijos teisėje [daktaro disertacija]. Vilnius, 2012.
106. Nazzini, Renato. „Parallel Proceedings in EU Competition Law: Ne Bis in Idem as a Limiting Principle." In Ne bis in idem in EU Law, red. Bas van Bockel, 131–166. Cambridge: Cambridge University Press, 2016.
107. Neruda, Robert, and Barinka, Roman. „Delta Pekarny v Czech Republic: European Court of Human Rights on Dawn Raids and Prior Judicial National Authorization." Journal of European Competition Law & Practice 6, Nr. 6 (2015): 411–413.
108. Palchetti, Paolo, and Nollkaemper, André, eds. Provisional Measures Issued by International Courts and Tribunals. The Hague: T.M.C. Asser Press, 2020.
109. Paškevičienė, Lina. „Asmens teisės kreiptis į teismą įgyvendinimas administraciniuose teismuose ikiteisminio ginčų nagrinėjimo reguliavimo aspektais." In *Dabarties iššūkiai teismams užtikrinant žmogaus teises*. Vilnius, 2018.
110. Paužaitė-Kulvinskienė, Jurgita. „Teisės į apeliaciją paradigminė kaita: link ribotos apeliacijos modelio administracinių bylų teisenoje = Paradigmatic Change of the Right to Appeal: Towards the Limited Appeal in Administrative Cases." In A*dministracinės teisės novelos. Liber Amicorum Algimantui Urmonui*, 236–256. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2022. Prieiga per internetą: https://repository.mruni.eu/bitstream/handle/007/18154/Liber_Amicorum_%20A.%20Urmonui.pdf.
111. Paužaitė-Kulvinskienė, Jurgita. „The Principle of Effective Legal Protection in Administrative Law in Lithuania." In *The Principle of Effective Legal Protection in Administrative Law: A European Perspective*, edited by Zoltán Szente and Konrad Lachmayer, 190–217. Abingdon: Routledge, 2017.
112. Paužaitė-Kulvinskienė, Jurgita. „The Principle of Effective Legal Remedies in Administrative Law (Right to Access to Administrative Court) of Lithuania under the Influence of the European Legal Order." In *Lithuanian Legal System under the Influence of European Union Law*, 397–430. Vilnius: Vilniaus universitetas, 2014.
113. Paužaitė-Kulvinskienė, Jurgita. *Administracinė justicija: teorija ir praktika: monografija.* Vilnius: Justitia, 2005. ISBN 9955-616-164.

114. Peers, Steve, Hervey, Tamara, Kenner, Jeff, and Ward, Angela, red. *The EU Charter of Fundamental Rights: A Commentary.* Oxford: Hart Publishing, 2014.
115. Peers, Steve, Tamara Hervey, Jeff Kenner ir Angela Ward (sud.) *The EU Charter of Fundamental Rights: A commentary.* Bloomsbury Publishing, 2021.
116. Pobjoy, Jason M. „An Age-Sensitive Assessment of Risk." In *The Child in International Refugee Law*, 79–100. Cambridge: Cambridge University Press, 2017.
117. Povylius, Kristijonas. „Interim Protection in the European Union Courts and Lithuanian Administrative Courts". *Teisė* 134 (2025): 97–110.
118. Ragulskytė-Markovienė, Rasa, and Paužaitė-Kulvinskienė, Jurgita. „Right of Access to Justice in Environmental Matters as One of the Forms of Public Participation in Governance and an Instrument for Upholding the Values of the European Union." In *Constitutional Consciousness: In Search of a Remedy for the Crisis of Discourse and Democracy Deficit in the European Union*, red. Skirgailė Žaltauskaitė-Žalimienė and Bartosz Wojciechowski, 265–290. Berlin: Peter Lang, 2023.
119. Raižys, Dainius „Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos įtaka administracinių teismų praktikai teisės į teisingą teismą kontekste", *Visuomenės saugumas ir viešoji tvarka* (2010): 161–174.
120. Raižys, Dainius. „Administracinės bylos proceso šalių teisių apsauga taikant reikalavimo užtikrinimo priemones." *Teisė į teisminę gynybą civilinio proceso reformos kontekste: mokslinių straipsnių rinkinys.* Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2010.
121. Ravasi, Elisa *Human rights protection by the ECtHR and the ECJ: A comparative analysis in light of the equivalency doctrine.* Brill, 2017.
122. Reneman, Marcelle. *EU Asylum Procedures and the Right to an Effective Remedy.* Oxford: Hart Publishing, 2014.
123. Rizcallah, Cecilia, ir Victor Davio „The requirement that tribunals be established by law: A valuable principle safeguarding the rule of law and the separation of powers in a context of trust", *European Constitutional Law Review* 17, Nr. 4 (2021): 581–606.
124. Salmini Sturli, Enrico. „The Ne Bis in Idem Principle as a Limit to the Resumption of Competition Proceedings: An Analysis of the Rebar Cartel Saga." *European Papers – A Journal on Law and Integration* 4, Nr. 2 (2019): 523–561.
125. Santos Vara, Juan. „The Consequences of Kadi: Where the Divergence of Opinion Between EU and International Lawyers Lies?" *European Law Journal* (2011).
126. Schabas, William A. *The European Convention on Human Rights: A Commentary.* Oxford: Oxford University Press, 2015.
127. Settem, Ola Johan „Applications of the 'Fair Hearing' Norm in ECHR Article 6(1) to Civil Proceedings: With Special Emphasis on the Balance Between Procedural Safeguards and Efficiency". Springer International Publishing, 2015.
128. Sever, Tina „Procedural safeguards under the European Convention on Human Rights in public (administrative) law matters", *Danube* 9, Nr. 2 (2018): 97–116.
129. Słowik, Alicja. „Multiple Sources of Right to an Effective Remedy in EU Migration

and Asylum Law: Towards Common Standards on Judicial Protection?“ *Maastricht Journal of European and Comparative Law* 31, Nr. 1 (2024): 27–52.
130. Sokolova, Mariia „The right to a fair trial of legal persons throughout the case law of the ECHR and the CJEU“, *LeXonomica* 15, nr. 1 (2023): 77–98.
131. Spalding, Amanda. *The Treatment of Immigrants in the European Court of Human Rights: Moving Beyond Criminalisation.* Oxford: Hart Publishing, 2022.
132. Steene, Adam „Nexans, Deutsche Bahn, and the ECJ's refusal to follow ECHR case law on dawn raids“, *Journal of European Competition Law & Practice* 7, Nr. 3 (2016): 180–193.
133. Striuogienė, Milana „Teisinių darbo ir valstybės tarnybos santykių atskyrimo problematika“, *Visuomenės saugumas ir viešoji tvarka* 9 (2013): 255–263. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas.
134. Šaltinytė, Loreta. „Teisiniai iššūkiai įgyvendinant Jungtinių Tautų Žmogaus teisių komiteto išvadą byloje Jagminas prieš Lietuvą“. *Lietuvos teisė: esminiai pokyčiai* (2021): 168–178.
135. Šlapkauskas, Vytautas „Teisė į teisingą teismą: doktrininis ir norminis aspektai“, *Visuomenės saugumas ir viešoji tvarka* 10 (2013): 309–317. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas.
136. Štarienė, Lijana. *Teisė į teisingą teismą pagal Europos žmogaus teisių konvenciją: teisės į teisingą teismą taikymo apimtis ir garantijos pagal Europos žmogaus teisių konvencijos 6 straipsnio 1 dalį: monografija.* Vilnius: Registrų centras, 2010.
137. Taylor, Paul M. „Article 13: Procedural Safeguards in the Expulsion of Aliens“. In *A Commentary on the International Covenant on Civil and Political Rights: The UN Human Rights Committee's Monitoring of ICCPR Rights,* 354–368. Cambridge University Press, 2020.
138. Teleki, Christina. *Due Process and Fair Trial in EU Competition Law: The Impact of Article 6 of the European Convention on Human Rights.* Leiden: Brill, 2021.
139. Thym, Daniel. *European Migration Law.* Oxford: Oxford University Press, 2023.
140. Tsourdi, Evangelia (Lilian), and de Bruycker, Philippe, eds. *Research Handbook on EU Migration and Asylum Law.* Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2022.
141. Tsourdi, Lilian, Costello, Cathryn. „The Evolution of EU Law on Refugees and Asylum.“ In *The Evolution of EU Law*, red. Paul Craig ir Gráinne de Búrca. Oxford: Oxford University Press, 2021.
142. Türk, Alexander H. *Judicial Review in the European Union*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2025.
143. Valančius, Virgilijus „Some thoughts on procedure and evidence before the EU Courts in competition cases and restrictive measures relating to Ukraine“, *Teisė* 131 (2024): 85–97.
144. Valančius, Virgilijus „Žmogaus teisių užtikrinimas administraciniuose teismuose taikant Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvenciją“, *Teisė besikeičiančioje Europoje: Liber Amicorum Pranas Kūris,* 497–524. Vilnius: Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras, 2008.
145. Van Drooghenbroeck, Sébastien, ir Cecilia Rizcallah „The ECHR and the essence

of fundamental rights: Searching for sugar in hot milk?“, *German Law Journal* 20, nr. 6 (2019): 904–923.
146. Vavoula, Niovi. *Immigration and Privacy in the Law of the European Union: The Case of Information Systems*. Leiden: Brill, 2022.
147. Weyembergh, Anne, and Joncheray, Nicolas. „Punitive Administrative Sanctions and Procedural Safeguards: A Blurred Picture That Needs to Be Addressed.“ *New Journal of European Criminal Law* 7, no. 2 (2016): 190–209. https://doi.org/10.1177/203228441600700208.
148. Whish, Richard. *Competition Law.* Oxford: Oxford University Press, 2024.
149. Wils, Wouter P. J. „EU Antitrust Enforcement Powers and Procedural Rights and Guarantees: The Interplay Between EU Law, National Law, the Charter of Fundamental Rights of the EU and the European Convention on Human Rights.“ *World Competition: Law and Economics Review* 34, Nr. 2 (2011). Prieiga per internetą: https://ssrn.com/abstract=1759209.
150. Wils, Wouter P. J. „Fundamental Procedural Rights and Effective Enforcement of Articles 101 and 102 TFEU in the European Competition Network.“ *World Competition* 43, Nr. 1 (2020). Prieiga per internetą: https://ssrn.com/abstract=3526018.
151. Wils, Wouter P. J. „Regulation 1/2003: An Assessment After Twenty Years.“ *World Competition* 46, Nr. 1 (2023): 3–34. https://kluwerlawonline.com/journalarticle/World+Competition/46.1/WOCO2023002.
152. Wils, Wouter P. J. „The Increased Level of EU Antitrust Fines, Judicial Review, and the European Convention on Human Rights.“ *World Competition: Law and Economics Review* 33, no. 1 (2010). Prieiga per internetą: https://ssrn.com/abstract=1492736.
153. Zajančkauskienė, Jolanta, and Jurka, Raimundas. „Teisė į teisingą bylos nagrinėjimą: nuotoliniai procesai.“ In *Konstitucija ir teisinė sistema. Liber Amicorum Vytautui Sinkevičiui: recenzuotų mokslo straipsnių rinkinys.* Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2021.
154. Zimmermann, Andreas, Einarsen, Terje, and Herrmann, Frank M., eds. *The 1951 Convention Relating to the Status of Refugees and Its 1967 Protocol: A Commentary.* 2nd ed. Oxford: Oxford University Press, 2024.
155. Zrvandyan, Arman „Casebook on European fair trial standards in administrative justice“. Europos Taryba, 2016.
156. Žaltauskaitė-Žalimienė, Skirgailė. *Europos Sąjungos pagrindinės teisės Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo jurisprudencijoje.* Vilnius: Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas, 2023. Prieiga per internetą: https://www.lvat.lt/doclib/aggat8srnug4k7be753n9jwr7vqnsxec.

Teisės aktai ir teisės aktų projektai

Tarptautiniai ir Europos Sąjungos teisės aktai ir teisės aktų projektai

157. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2013/32/ES dėl bendrų tarptautinės

apsaugos suteikimo ir panaikinimo procedūrų (nauja redakcija). *Europos Sąjungos oficialusis leidinys* L 180, p. 60–95.
158. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1/2003 dėl konkurencijos taisyklių, numatytų Europos Sąjungos sutarties 81 ir 82 straipsniuose, taikymo procedūrų. *Europos Sąjungos oficialusis leidinys* L 1, 2003-01-04, p. 1–25.
159. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1/2003 dėl konkurencijos taisyklių, numatytų Europos Sąjungos sutarties 81 ir 82 straipsniuose, taikymo procedūrų, 23 straipsnio 5 dalis. *Europos Sąjungos oficialusis leidinys* L 1, 2003-01-04, p. 1–25.
160. Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija. Europos Sąjungos oficialusis leidinys C 202, 2016-06-07, p. 389–405.
161. Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija (EŽTK), pasirašyta Romoje 1950 m. lapkričio 4 d., įsigaliojusi 1953 m. rugsėjo 3 d. Valstybės žinios, 1995-05-25, Nr. 40-987.
162. Sutartis dėl Europos Sąjungos veikimo. 2012 m. OL C 326.
163. Tarptautinis pilietinių ir politinių teisių paktas, Valstybės žinios, 2002 m. rugpjūčio 2 d., Nr. 77-3288.

Nacionaliniai teisės aktai ir teisės aktų projektai

164. Lietuvos Respublikos Seimo nutarimas dėl Lietuvos Respublikos kriminalinės žvalgybos įstatymo Nr. XI-2234 pakeitimo įstatymo projekto Nr. XIVP-1377.
165. Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymas, Nr. VIII-1029. Valstybės žinios, 1999-01-29, Nr. 13-308.
166. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas dėl Lietuvos Respublikos kriminalinės žvalgybos įstatymo Nr. XI-2234 pakeitimo įstatymo projekto Nr. XIVP-1377, 2022-10-22. Prieiga per internetą: https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/0afe09614a3b11edb7269d52b4d4fd38.
167. Aiškinamasis raštas dėl įstatymų projektų Nr. XIIIP-2580–XIIIP-2583, Nr. XIIIP-2582, Nr. XIIIP-2582, 2018-09-24.
168. Lietuvos Respublikos nesąžiningos komercinės veiklos vartotojams draudimo įstatymo Nr. X-1409 13 ir 16 straipsnių pakeitimo įstatymo projekto, Lietuvos Respublikos reklamos įstatymo Nr. VIII-1871 24 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto, Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo Nr. VIII-1099 33 ir 39 straipsnių pakeitimo įstatymo projekto ir Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymo Nr. XI-2220 papildymo 161 straipsniu įstatymo projekto aiškinamasis raštas, Nr. XIIIP-258.
169. Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymas, Nr. VIII-1099. *Valstybės žinios*, 1999-04-02, Nr. 30-856.
170. Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymas, Nr. VIII-1029. *Valstybės žinios*, 1999-01-29, Nr. 13-308.
171. Lietuvos Respublikos Konstitucija. *Valstybės žinios*, 1992, Nr. 33-1014.

172. Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo Nr. VIII-1029 156 straipsnio pakeitimo įstatymas Nr. XIII-3221. *TAR*, 2020, Nr. 2020-15516.
173. Dėl užsieniečių teisinės padėties įstatymo Nr. IX-2206 211, 26, 28, 35, 36, 40, 44, 441, 50, 53, 57, 571, 58, 59, 61, 62, 621, 63, 94, 95, 103, 133, 138, 139 ir 140 straipsnių pakeitimo ir 611 pripažinimo netekusiu galios įstatymo projekto bei Lietuvos Respublikos užimtumo įstatymo Nr. XII-2470 16, 301 ir 57 straipsnių pakeitimo įstatymo projekto aiškinamasis raštas, Reg. Nr. XIVP-3435, XIVP-3436, 2024 m.

Teismų ir kvaziteisminių institucijų sprendimai

Europos Žmogaus Teisių Teismo ir Europos Žmogaus Teisių Komisijos sprendimai bei peticjos

174. Europos žmogaus teisių komisijos 1990 m. kovo 15 d. sprendimas byloje Demicoli prieš Maltą, Nr. 13057/87.
175. Europos žmogaus teisių komisijos 1991 m. gegužės 30 d. sprendimas byloje Société Sténuit prieš Prancūziją, Nr. 11598/85.
176. Europos Žmogaus Teisių Teismo (Didžioji kolegija) 2005 m. vasario 4 d. sprendimas byloje *Mamatkulov ir Askarov prieš Turkiją*, Nr. 46827/99 ir 46951/99.
177. Europos Žmogaus Teisių Teismo (Didžioji kolegija) 2007 m. balandžio 19 d. sprendimas byloje *Vilho Eskelinen ir kiti prieš Suomiją*, Nr. 63235/00.
178. Europos Žmogaus Teisių Teismo (Didžioji kolegija) 2009 m. vasario 10 d. sprendimas byloje *Sergey Zolotukhin prieš Rusiją*, Nr. 14939/03.
179. Europos Žmogaus Teisių Teismo (Didžioji kolegija) 2015 m. gruodžio 4 d. sprendimas byloje *Zakharov prieš Rusiją*, Nr. 47143/06.
180. Europos Žmogaus Teisių Teismo (Didžioji kolegija) 2016 m. kovo 31 d. sprendimas byloje *Seton prieš Jungtinę Karalystę*, Nr. 55287/10.
181. Europos Žmogaus Teisių Teismo (Didžioji kolegija) 2017 m. liepos 11 d. sprendimas byloje *Moreira Ferreira prieš Portugaliją*, Nr. 19867/12.
182. Europos Žmogaus Teisių Teismo (Didžioji kolegija) 2017 m. rugsėjo 5 d. sprendimas byloje *Bărbulescu prieš Rumuniją*, Nr. 61496/08.
183. Europos Žmogaus Teisių Teismo (Didžioji kolegija) 2017 m. rugsėjo 14 d. sprendimas byloje *Károly Nagy prieš Vengriją*, Nr. 56665/09.
184. Europos Žmogaus Teisių Teismo (Didžioji kolegija) 2018 m. kovo 15 d. sprendimas byloje *Naït-Liman prieš Šveicariją*, Nr. 51357/07.
185. Europos Žmogaus Teisių Teismo (Didžioji kolegija) 2020 m. gegužės 5 d. sprendimas byloje *Kövesi prieš Rumuniją*, Nr. 3594/19.
186. Europos Žmogaus Teisių Teismo (Didžioji kolegija) sprendimas byloje *Ezeh ir Connors prieš Jungtinę Karalystę*, Nr. 39665/98 ir 40086/98.
187. Europos Žmogaus Teisių Teismo 1971 m. liepos 16 d. sprendimas byloje *Ringeisen prieš Austriją*, Nr. 2614/65.

188. Europos Žmogaus Teisių Teismo 1975 m. vasario 21 d. sprendimas byloje *Golder prieš Jungtinę Karalystę*, Nr. 4451/70.
189. Europos Žmogaus Teisių Teismo 1976 m. birželio 8 d. sprendimas byloje *Engel ir kiti prieš Nyderlandus*, Nr. 5100/71; 5101/71; 5102/71; 5354/72; 5370/72.
190. Europos Žmogaus Teisių Teismo 1976 m. gruodžio 17 d. sprendimas byloje *Agee prieš Jungtinę Karalystę*, Nr. 7729/76.
191. Europos Žmogaus Teisių Teismo 1977 m. gegužės 16 d. sprendimas byloje *Zand prieš Austriją*, Nr. 7360/76.
192. Europos Žmogaus Teisių Teismo 1978 m. birželio 28 d. sprendimas byloje *König prieš Vokietiją*, Nr. 6232/73.
193. Europos Žmogaus Teisių Teismo 1981 m. birželio 23 d. sprendimas byloje *Le Compte, Van Leuven ir De Meyere prieš Belgiją*, Nr. 6878/75 ir 7238/75.
194. Europos Žmogaus Teisių Teismo 1982 m. rugsėjo 23 d. sprendimas byloje *Sporrong ir Lönnroth prieš Švediją*, Nr. 7151/75 ir 7152/75.
195. Europos Žmogaus Teisių Teismo 1983 m. spalio 11 d. sprendimas byloje *Zamir prieš Jungtinę Karalystę*, Nr. 9174/80.
196. Europos Žmogaus Teisių Teismo 1984 m. spalio 22 d. sprendimas byloje *Sramek prieš Austriją*, Nr. 8790/79.
197. Europos Žmogaus Teisių Teismo 1984 m. vasario 21 d. sprendimas byloje *Öztürk prieš Vokietiją*, Nr. 8544/79.
198. Europos Žmogaus Teisių Teismo 1988 m. balandžio 29 d. sprendimas byloje *Belilos prieš Šveicariją*, Nr. 10328/83.
199. Europos Žmogaus Teisių Teismo 1988 m. liepos 12 d. sprendimas byloje *Schenk prieš Šveicariją*, Nr. 10862/84.
200. Europos Žmogaus Teisių Teismo 1988 m. spalio 7 d. sprendimas byloje *Salabiaku prieš Prancūziją*, Nr. 10519/83.
201. Europos Žmogaus Teisių Teismo 1989 m. liepos 7 d. sprendimas byloje *Soering prieš Jungtinę Karalystę*, Nr. 14038/88.
202. Europos Žmogaus Teisių Teismo 1992 m. lapkričio 26 d. sprendimas byloje *Francesco Lombardo prieš Italiją*, Nr. 11519/85.
203. Europos Žmogaus Teisių Teismo 1993 m. kovo 17 d. sprendimas byloje *Niegel prieš Prancūziją*, Nr. 18725/91.
204. Europos Žmogaus Teisių Teismo 1993 m. rugpjūčio 24 d. sprendimas byloje *Massa prieš Italiją*, Nr. 23/1992/368/442.
205. Europos Žmogaus Teisių Teismo 1993 m. rugsėjo 21 d. sprendimas byloje *Zumtobel prieš Austriją*, Nr. 12235/86.
206. Europos Žmogaus Teisių Teismo 1993 m. spalio 27 d. sprendimas byloje *Dombo Beheer B.V. prieš Nyderlandus*, Nr. 14448/88.
207. Europos Žmogaus Teisių Teismo 1994 m. balandžio 19 d. sprendimas byloje *Van de Hurk prieš Nyderlandus*, Nr. 16034/90.
208. Europos Žmogaus Teisių Teismo 1994 m. lapkričio 24 d. sprendimas byloje *Beaumartin prieš Prancūziją*, Nr. 15287/89.

209. Europos Žmogaus Teisių Teismo 1994 m. vasario 24 d. sprendimas byloje *Bendenoun prieš Prancūziją*, Nr. 12547/86.
210. Europos Žmogaus Teisių Teismo 1995 m. lapkričio 22 d. sprendimas byloje *Bryan prieš Jungtinę Karalystę*, Nr. 19178/91.
211. Europos Žmogaus Teisių Teismo 1996 m. gruodžio 18 d. sprendimas byloje *Aksoy prieš Turkiją*, Nr. 21987/93.
212. Europos Žmogaus Teisių Teismo 1997 m. balandžio 23 d. sprendimas byloje *Van Mechelen ir kiti prieš Nyderlandus*, Nr. 21363/93, 21364/93, 21427/93 ir 22056/93.
213. Europos Žmogaus Teisių Teismo 1997 m. gegužės 28 d. sprendimas byloje *Pauger prieš Austriją*, Nr. 24872/94.
214. Europos Žmogaus Teisių Teismo 1997 m. gruodžio 8 d. sprendimas byloje *Kaukonen prieš Suomiją*, Nr. 24738/94.
215. Europos Žmogaus Teisių Teismo 1998 m. rugsėjo 2 d. sprendimas byloje *Arbuzov ir kiti prieš Rusiją*, Nr. 22479/93.
216. Europos Žmogaus Teisių Teismo 1998 m. vasario 19 d. sprendimas byloje *Bahaddar prieš Nyderlandus*, Nr. 25894/94.
217. Europos Žmogaus Teisių Teismo 1998 m. vasario 19 d. sprendimas byloje *Jabari prieš Turkiją*, Nr. 25894/94.
218. Europos Žmogaus Teisių Teismo 1999 m. gruodžio 8 d. sprendimas byloje *Pellegrin prieš Prancūziją*, Nr. 28541/95.
219. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2000 m. gegužės 4 d. sprendimas byloje *Rotaru prieš Rumuniją*, Nr. 28341/95.
220. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2000 m. kovo 7 d. sprendimas dėl priimtinumo byloje *T.I. prieš Jungtinę Karalystę*, Nr. 43844/98.
221. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2000 m. liepos 11 d. sprendimas byloje *Kepka prieš Lenkiją*, Nr. 31439/96.
222. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2000 m. spalio 5 d. sprendimas byloje *Maaouia prieš Prancūziją*, Nr. 39652/98.
223. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2001 m. sausio 11 d. sprendimas byloje *Inocêncio prieš Portugaliją*, Nr. 43862/98.
224. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2002 m. balandžio 16 d. sprendimas byloje *Stes Colas Est ir kiti prieš Prancūziją*, Nr. 37971/97.
225. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2002 m. kovo 26 d. sprendimas byloje *Butkevičius prieš Lietuvą*, Nr. 48297/99.
226. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2003 m. lapkričio 25 d. sprendimas byloje *Pursiheimo prieš Suomiją*, Nr. 57795/00.
227. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2003 m. liepos 15 d. sprendimas byloje *Fortum Corporation prieš Suomiją*, Nr. 32559/96.
228. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2003 m. vasario 13 d. sprendimas byloje *Chevrol prieš Prancūziją*, Nr. 49636/99.
229. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2004 m. birželio 3 d. sprendimas dėl priimtinumo byloje *OOO Neste St. Petersburg ir kiti prieš Rusiją*, Nr. 69042/01; 69050/01; 69054/01; 69055/01; 69056/01; 69058/01.

230. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2005 m. balandžio 26 d. sprendimas byloje *Müslim prieš Turkiją*, Nr. 53566/99.
231. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2005 m. rugsėjo 27 d. sprendimas byloje *Petri Sallinen ir kiti prieš Suomiją*, Nr. 50882/99.
232. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2005 m. rugsėjo 6 d. sprendimas byloje *Leveau ir Fillon prieš Prancūziją*, Nr. 63512/00 ir 63513/00.
233. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2005 m. vasario 1 d. sprendimas byloje *Verešová prieš Slovakiją*, Nr. 70497/01.
234. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2005 m. vasario 1 d. sprendimas byloje *Ziliberberg prieš Moldovą*, Nr. 61821/00.
235. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2005 m. vasario 4 d. sprendimas byloje *Mamatkulov ir Askarov prieš Turkiją*, Nr. 46827/99 ir 46951/99.
236. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2006 m. birželio 8 d. sprendimas byloje *Lupsa prieš Rumuniją*, Nr. 10337/04.
237. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2006 m. birželio 8 d. sprendimas dėl priimtinumo byloje *Skorobogatykh prieš Rusiją*, Nr. 37966/02.
238. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2006 m. kovo 21 d. sprendimas dėl priimtinumo byloje *Valico S.r.l. prieš Italiją*, Nr. 70074/01.
239. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2006 m. lapkričio 14 d. sprendimas byloje *Tsfayo prieš Jungtinę Karalystę*, Nr. 60860/00.
240. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2006 m. lapkričio 23 d. sprendimas byloje *Jussila prieš Suomiją*, Nr. 73053/01.
241. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2006 m. spalio 18 d. sprendimas byloje *Üner prieš Nyderlandus*, Nr. 46410/99.
242. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2006 m. spalio 5 d. sprendimas byloje *Müller ir kiti prieš Austriją*, Nr. 12555/03.
243. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2007 m. lapkričio 15 d. sprendimas byloje *Khamidov prieš Rusiją*, Nr. 72118/01.
244. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2007 m. liepos 12 d. sprendimas byloje *Stankov prieš Bulgariją*, Nr. 68490/01.
245. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2007 m. rugsėjo 20 d. sprendimas dėl priimtinumo byloje *Yildirim prieš Rumuniją*, Nr. 21186/02.
246. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2007 m. sausio 11 d. sprendimas byloje *Salah Sheekh prieš Nyderlandus*, Nr. 1948/04.
247. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2007 m. spalio 16 d. sprendimas byloje *Wieser ir Bicos Beteiligungen GmbH prieš Austriją*, Nr. 74336/01.
248. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2007 m. vasario 1 d. sprendimas dėl priimtinumo byloje *Storbråten prieš Norvegiją*, Nr. 12277/04.
249. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2008 m. balandžio 24 d. sprendimas byloje *C.G. ir kiti prieš Bulgariją*, Nr. 1365/07.
250. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2008 m. rugpjūčio 26 d. sprendimas dėl priimtinumo byloje *VP Diffusion Sarl prieš Prancūziją*, Nr. 14565/04.

251. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2008 m. vasario 21 d. sprendimas byloje *Ravon prieš Prancūziją*, Nr. 18497/03.
252. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2009 m. birželio 11 d. sprendimas byloje *Dubus S.A. prieš Prancūziją*, Nr. 5242/04.
253. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2009 m. kovo 19 d. sprendimas byloje *Messier prieš Prancūziją*, Nr. 25041/07.
254. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2009 m. spalio 15 d. sprendimas byloje *Micallef prieš Maltą*, Nr. 17056/06.
255. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2009 m. spalio 27 d. sprendimas byloje *Crompton prieš Jungtinę Karalystę*, Nr. 42509/05.
256. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2009 m. vasario 10 d. sprendimas byloje *Zolotukhin prieš Rusiją*, Nr. 14939/03.
257. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2010 m. balandžio 1 d. sprendimas byloje *Klein prieš Rusiją*, Nr. 24268/08.
258. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2010 m. birželio 1 d. sprendimas byloje *Baysakov prieš Ukrainą*, Nr. 29031/04.
259. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2010 m. gegužės 12 d. sprendimas byloje *Kammerer prieš Austriją*, Nr. 32435/06.
260. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2010 m. gruodžio 21 d. sprendimas byloje *Compagnie Des Gaz De Petrole Primagaz prieš Prancūziją*, Nr. 29613/08.
261. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2010 m. gruodžio 21 d. sprendimas byloje *Société Canal Plus ir kiti prieš Prancūziją*, Nr. 29408/08.
262. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2010 m. kovo 23 d. sprendimas byloje *Cudak prieš Lietuvą*, Nr. 15869/02.
263. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2010 m. liepos 13 d. sprendimas byloje *Ahmed prieš Rumuniją*, Nr. 34621/03.
264. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2010 m. liepos 15 d. sprendimas byloje *Šikić prieš Kroatiją*, Nr. 9143/08.
265. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2010 m. liepos 20 d. sprendimas byloje *A. prieš Nyderlandus*, Nr. 4900/06.
266. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2010 m. liepos 6 d. sprendimas byloje *Pocius prieš Lietuvą*, Nr. 35601/04.
267. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2010 m. liepos 6 d. sprendimas byloje *Užukauskas prieš Lietuvą*, Nr. 16965/04.
268. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2010 m. liepos 8 d. sprendimas byloje *Abdulazhon Isakov prieš Rusiją*, Nr. 14049/08.
269. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2010 m. rugsėjo 15 d. sprendimas byloje *Lilly France prieš Prancūziją*, Nr. 53892/00.
270. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2010 m. rugsėjo 2 d. sprendimas byloje *Kaushal ir kiti prieš Bulgariją*, Nr. 1537/08.
271. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2010 m. rugsėjo 23 d. sprendimas byloje *Vasilchenko prieš Rusiją*, Nr. 34784/02.

272. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2010 m. spalio 14 d. sprendimas byloje *Kugler prieš Austriją*, Nr. 65631/01.
273. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2011 m. gegužės 5 d. sprendimas byloje *Societe Metallurgique Liotard Freres*, Nr. 29598/08.
274. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2011 m. gruodžio 15 d. sprendimas byloje *Poirot prieš Prancūziją*, Nr. 29938/07.
275. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2011 m. liepos 21 d. sprendimas byloje *Sigma Radio Television Ltd prieš Kiprą*, Nr. 32181/04 ir 35122/05.
276. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2011 m. rugsėjo 27 d. sprendimas byloje *A. Menarini Diagnostics S.r.l. prieš Italiją*, Nr. 43509/08.
277. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2011 m. sausio 13 d. sprendimas byloje *Evaggelou prieš Graikiją*, Nr. 44078/07.
278. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2011 m. sausio 21 d. sprendimas byloje *M. S. S. prieš Belgiją ir Graikiją*, Nr. 30696/09.
279. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2012 m. balandžio 17 d. sprendimas byloje *Steininger prieš Austriją*, Nr. 21539/07.
280. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2012 m. gruodžio 13 d. sprendimas byloje *De Souza Ribeiro prieš Prancūziją*, Nr. 22689/07.
281. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2013 m. kovo 14 d. sprendimas byloje *Bernh Larsen Holding AS ir kiti prieš Norvegiją*, Nr. 24117/08.
282. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2013 m. lapkričio 12 d. sprendimas byloje *Jokšas prieš Lietuvą*, Nr. 25330/07.
283. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2013 m. lapkričio 26 d. sprendimas byloje *Bogdel prieš Lietuvą*, Nr. 41248/06.
284. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2013 m. liepos 23 d. sprendimas byloje *M. A. prieš Kiprą*, Nr. 41872/10.
285. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2014 m. kovo 4 d. sprendimas byloje *Grande Stevens ir kiti prieš Italiją*, Nr. 18640/10.
286. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2014 m. liepos 3 d. sprendimas byloje *Géorgie prieš Rusiją*, Nr. 13255/07.
287. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2014 m. spalio 2 d. sprendimas byloje *Delta Pekárny A.S. prieš Čekiją*, Nr. 97/11.
288. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2015 m. balandžio 2 d. sprendimas byloje *Vinci Construction ir GTM Génie Civil et Services prieš Prancūziją*, Nr. 63629/10 ir 60567/10.
289. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2015 m. spalio 20 d. sprendimas byloje *Fazia Ali prieš Jungtinę Karalystę*, Nr. 40378/10.
290. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2015 m. vasario 10 d. sprendimas byloje *N. M. prieš Rumuniją*, Nr. 75325/11.
291. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2017 m. lapkričio 28 d. sprendimas byloje *Özmurat İnşaat Elektrik Nakliyat Temizlik San. ve Tic. Ltd. Şti prieš Turkiją*, Nr. 48657/06.

292. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2017 m. rugsėjo 19 d. sprendimas byloje *Regner prieš Čekiją*, Nr. 35289/11.
293. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2018 m. gegužės 15 d. sprendimas byloje *Sancakli prieš Turkiją*, Nr. 1385/07.
294. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2018 m. gruodžio 11 d. sprendimas byloje *M. A. ir kiti prieš Lietuvą*, Nr. 59793/17.
295. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2018 m. lapkričio 6 d. sprendimas byloje *Ramos Nunes de Carvalho e Sá prieš Portugaliją*, Nr. 55391/13, 57728/13 ir 74041/13.
296. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2019 m. sausio 29 d. sprendimas byloje *Orlen Lietuva Ltd prieš Lietuvą*, Nr. 45849/13.
297. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2019 m. vasario 14 d. sprendimas byloje *Sa-Capital Oy prieš Suomiją*, Nr. 5556/10.
298. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2020 m. gruodžio 1 d. sprendimas byloje *Guðmundur Andri Ástráðsson prieš Islandiją*, Nr. 26374/18.
299. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2020 m. gruodžio 15 d. sprendimas byloje *Pişkin prieš Turkiją*, Nr. 33399/18.
300. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2020 m. liepos 23 d. sprendimas byloje *M. K. prieš Lenkiją*, Nr. 40503/17, 42902/17 ir 43643/17.
301. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2020 m. spalio 15 d. sprendimas byloje *Muhammad ir Muhammad prieš Rumuniją*, Nr. 80982/12.
302. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2020 m. spalio 6 d. sprendimas byloje *Bou Hassoun prieš Bulgariją*, Nr. 59066/16.
303. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2021 m. kovo 9 d. sprendimas byloje *Hassine prieš Rumuniją*, Nr. 36328/13.
304. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2021 m. kovo 9 d. sprendimas byloje *Bilgen prieš Turkiją*, Nr. 1571/07.
305. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2021 m. spalio 12 d. sprendimas byloje *Bara ir Kola prieš Albaniją*, Nr. 43391/18 ir 17766/19.
306. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2022 m. balandžio 29 d. sprendimas byloje *Khasanov ir Rakhmanov prieš Rusiją*, Nr. 28492/15 ir 49975/15.
307. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2022 m. birželio 23 d. sprendimas byloje *Naumenko ir SIA RIX Shipping prieš Latviją*, Nr. 50805/14.
308. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2022 m. kovo 15 d. sprendimas byloje *Grzęda prieš Lenkiją*, Nr. 43572/18.
309. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2022 m. kovo 29 d. sprendimas byloje *Starkevič prieš Lietuvą*, Nr. 7512/18.
310. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2022 m. lapkričio 29 d. sprendimas byloje *S. L. prieš Rumuniją*, Nr. 52693/12.
311. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2022 m. sausio 18 d. sprendimas byloje *Adomaitis prieš Lietuvą*, Nr. 14833/18.
312. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2023 m. balandžio 4 d. sprendimas byloje *Kesko Senukai Lithuania prieš Lietuvą*, Nr. 19162/19.

313. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2023 m. birželio 13 d. sprendimas byloje *UAB Ambercore DC ir UAB Arcus Novus prieš Lietuvą*, Nr. 56774/18.
314. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2023 m. birželio 13 d. sprendimas byloje *UAB Braitin prieš Lietuvą*, Nr. 13863/19.
315. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2023 m. gegužės 16 d. sprendimas byloje *Ships Waste Oil Collector B.V. prieš Nyderlandus*, Nr. 2799/16.
316. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2023 m. gegužės 16 d. sprendimas byloje *Burando Holding B.V. ir Port Invest B.V. prieš Nyderlandus*, Nr. 3124/16 ir 3205/16.
317. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2023 m. gegužės 16 d. sprendimas byloje *Janssen de Jong Groep B.V. ir kiti prieš Nyderlandus*, Nr. 2800/16.
318. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2023 m. gruodžio 5 d. sprendimas byloje *F. S. prieš Kroatiją*, Nr. 8857/16.
319. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2023 m. lapkričio 28 d. sprendimas dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo byloje *I. A. prieš Prancūziją*, Nr. 40788/23.
320. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2023 m. sausio 17 d. sprendimas byloje *Cotora prieš Rumuniją*, Nr. 30745/18.
321. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2024 m. birželio 25 d. sprendimas byloje *Kurkut ir kiti prieš Turkiją*, Nr. 58901/19, 59988/19, 14944/20, 23565/20, 29101/20, 42116/20 ir 28956/21.
322. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2024 m. gegužės 16 d. sprendimas byloje *Mirzoyan prieš Čekijos Respubliką*, Nr. 15117/21 ir 15689/21.
323. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2024 m. rugsėjo 19 d. sprendimas byloje *Trapitsyna ir Isaeva prieš Vengriją*, Nr. 5488/22.
324. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2025 m. gegužės 6 d. sprendimas byloje *Demirci prieš Vengriją*, Nr. 48302/21.
325. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2025 m. kovo 18 d. sprendimas byloje *BRD – Groupe Société Générale S.A. prieš Rumuniją*, Nr. 38798/13.
326. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2025 m. lapkričio 25 d. sprendimas byloje *Selmi prieš Albaniją*, Nr. 37896/19.
327. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2025 m. liepos 31 d. sprendimas byloje *Siedlecka prieš Lenkiją*, Nr. 13375/18.
328. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2025 m. spalio 7 d. sprendimas byloje *Misiūnas prieš Lietuvą*, Nr. 38687/22.
329. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2026 m. gegužės 7 d. sprendimas byloje *Şener prieš Lenkiją*, Nr. 53371/18.
330. Europos Žmogaus Teisių Teismui 2023 m. spalio 13 d. pateiktas pareiškimas byloje *UAB „IKI Lietuva" prieš Lietuvą*, Nr. 38209/23.
331. Europos Žmogaus Teisių Teismui 2025 m. rugsėjo 24 d. pateiktas pareiškimas byloje *Vodo prieš Lietuvą*, Nr. 41683/23.
332. Europos Žmogaus Teisių Teismui pateiktas pareiškimas *A. S. ir kiti prieš Lietuvą*, Nr. 44205/21.
333. Europos Žmogaus Teisių Teismui pateiktas pareiškimas *C. O. C. G. ir kiti prieš Lietuvą*, Nr. 17764/22.

334. Europos Žmogaus Teisių Teismui pateiktas pareiškimas byloje *S. D. prieš Lietuvą*, Nr. 27255/24.

Žmogaus teisių komiteto sprendimai

335. Jungtinių Tautų Žmogaus teisių komiteto 1981 m. balandžio 9 d. sprendimas byloje *Maroufidou prieš Švediją*, Nr. 58/1979.
336. Jungtinių Tautų Žmogaus teisių komiteto 1986 m. balandžio 8 d. sprendimas byloje *Y. L. prieš Kanadą*, Nr. 112/1981.
337. Jungtinių Tautų Žmogaus teisių komiteto 1992 m. spalio 22 d. sprendimas byloje *Carlton Linton prieš Jamaiką*, Nr. 255/1987.
338. Jungtinių Tautų Žmogaus teisių komiteto 1993 m. lapkričio 10 d. sprendimas byloje *Angel N. Oló Bahamonde prieš Gvinėją*, Nr. 468/1991.
339. Jungtinių Tautų Žmogaus teisių komiteto 1994 m. birželio 30 d. sprendimas byloje *García Pons prieš Ispaniją*, Nr. 454/1991.
340. Jungtinių Tautų Žmogaus teisių komiteto 1994 m. liepos 19 d. sprendimas byloje *Casanovas prieš Prancūziją*, Nr. 441/1990.
341. Jungtinių Tautų Žmogaus teisių komiteto 2003 m. rugpjūčio 6 d. sprendimas byloje *Kolanowski prieš Lenkiją*, Nr. 837/1998.
342. Jungtinių Tautų Žmogaus teisių komiteto 2004 m. liepos 20 d. sprendimas byloje *Paul Perterer prieš Austriją*, Nr. 1015/2001.
343. Jungtinių Tautų Žmogaus teisių komiteto 2004 m. liepos 27 d. sprendimas byloje *Franz ir Maria Deisl prieš Austriją*, Nr. 1060/2002.
344. Jungtinių Tautų Žmogaus teisių komiteto 2004 m. rugpjūčio 26 d. sprendimas byloje *Ronal Everett prieš Ispaniją*, Nr. 961/2000.
345. Jungtinių Tautų Žmogaus teisių komiteto 2005 m. liepos 25 d. sprendimas byloje *Karatsis prieš Kiprą*, Nr. 1182/2003.
346. Jungtinių Tautų Žmogaus teisių komiteto 2005 m. spalio 28 d. sprendimas byloje *Dimitrov prieš Bulgariją*, Nr. 1030/2001.
347. Jungtinių Tautų Žmogaus teisių komiteto 2005 m. spalio 28 d. sprendimas byloje *Fernández prieš Ispaniją*, Nr. 1396/2005.
348. Jungtinių Tautų Žmogaus teisių komiteto 2008 m. liepos 22 d. sprendimas byloje *A. C., S. M. ir E. B. prieš Nyderlandus*, Nr. 1494/2006.
349. Jungtinių Tautų Žmogaus teisių komiteto 2008 m. vasario 29 d. sprendimas byloje *Pillai ir kiti prieš Kanadą*, Nr. 1763/2008.
350. Jungtinių Tautų Žmogaus teisių komiteto 2009 m. balandžio 28 d. sprendimas byloje *Moses Solo Tarlue prieš Kanadą*, Nr. 1551/2005.
351. Jungtinių Tautų Žmogaus teisių komiteto 2011 m. liepos 22 d. sprendimas byloje *X. H. L. prieš Nyderlandus*, Nr. 1564/2007.
352. Jungtinių Tautų Žmogaus teisių komiteto 2014 m. kovo 25 d. sprendimas byloje *Paksas prieš Lietuvą*, Nr. 2155/2012.
353. Jungtinių Tautų Žmogaus teisių komiteto 2015 m. vasario 5 d. sprendimas byloje *Jagminas prieš Lietuvą*, Nr. 2670/2015.

354. Jungtinių Tautų Žmogaus teisių komiteto 2019 m. kovo 14 d. sprendimas byloje *M. M. prieš Daniją*, Nr. 2345/2014.

Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimai ir generalinių advokatų išvados

355. Bendrojo Teismo 1999 m. balandžio 20 d. sprendimas byloje *Limburgse Vinyl Maatschappij NV, Elf Atochem SA, BASF AG, Shell International Chemical Company Ltd, DSM NV, DSM Kunststoffen BV, Wacker-Chemie GmbH, Hoechst AG, Société artésienne de vinyle, Montedison SpA, Imperial Chemical Industries plc, Hüls AG ir Enichem SpA prieš Europos Bendrijų Komisiją*, Nr. C-238/99 P.
356. Bendrojo Teismo 2004 m. birželio 28 d. sprendimas byloje *Airtours prieš Europos Komisiją*, Nr. T-342/99.
357. Bendrojo Teismo 2007 m. gruodžio 12 d. sprendimas byloje *BASF AG prieš Europos Bendrijų Komisiją*, Nr. T-101/05 ir T-111/05.
358. Bendrojo Teismo 2012 m. lapkričio 14 d. sprendimas byloje *Nexans France SAS prieš Europos Komisiją*, Nr. T-135/09.
359. Bendrojo Teismo 2013 m. rugsėjo 6 d. sprendimas sujungtose bylose *Deutsche Bahn AG ir kiti prieš Europos Komisiją*, Nr. T-289/11, T-290/11 ir T-521/11.
360. Bendrojo Teismo 2014 m. birželio 12 d. sprendimas byloje *Intel Corp. prieš Europos Komisiją*, Nr. T-286/09.
361. Bendrojo Teismo 2015 m. birželio 15 d. sprendimas byloje *FSL Holdings ir kiti prieš Europos Komisiją*, Nr. T-655/11.
362. Bendrojo Teismo 2016 m. rugsėjo 8 d. sprendimas byloje *Goldfish BV ir kiti prieš Europos Komisiją*, Nr. T-54/14.
363. Bendrojo Teismo 2018 m. liepos 12 d. sprendimas byloje *Nexans France SAS prieš Europos Komisiją*, Nr. T-449/14.
364. Bendrojo Teismo 2022 m. lapkričio 23 d. sprendimas byloje *Westfälische Drahtindustrie GmbH ir kt. prieš Europos Komisiją*, Nr. T-275/20.
365. Bendrojo Teismo pirmininko 2015 m. gruodžio 15 d. nutartis byloje *Consorzio Cooperative di Produzione e Lavoro SC prieš Europos Komisiją*, Nr. T-522/15 R.
366. Bendrojo Teismo pirmininko 2020 m. spalio 29 d. nutartis byloje, Nr. T-452/20 R.
367. Europos laisvosios prekybos asociacijos teismo 2012 m. balandžio 18 d. sprendimas byloje *Posten Norge AS prieš ELPA priežiūros instituciją*, Nr. E-15/10.
368. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 1978 m. vasario 14 d. sprendimas byloje *United Brands prieš Europos Komisiją*, Nr. 27/76.
369. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 1981 m. lapkričio 11 d. sprendimas byloje *International Business Machines Corporation prieš Europos Bendrijų Komisiją*, Nr. 60/81.
370. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 1986 m. gegužės 15 d. sprendimas byloje *Marguerite Johnston prieš Chief Constable of the Royal Ulster Constabulary*, Nr. 222/84.

371. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 1989 m. rugsėjo 21 d. sprendimas sujungtose bylose *Hoechst AG prieš Europos Komisiją*, Nr. 46/87 ir 227/88.
372. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 1989 m. spalio 18 d. sprendimas byloje *Orkem prieš Europos Komisiją*, Nr. 374/87.
373. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 1991 m. liepos 3 d. sprendimas byloje *AKZO prieš Europos Komisiją*, Nr. C-62/86.
374. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 1991 m. sprendimas byloje *Emmott prieš Minister for Social Welfare*, Nr. C-208/90.
375. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 1997 m. rugsėjo 17 d. sprendimas byloje *Dorsch Consult Ingenieurgesellschaft mbH prieš Bundesbaugesellschaft Berlin mbH*, Nr. C-54/96.
376. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 1999 m. sausio 21 d. sprendimas byloje *Upjohn Ltd prieš The Licensing Authority established by the Medicines Act 1968 ir kt.*, Nr. C-120/97.
377. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2001 m. kovo 23 d. nutartis byloje *FEG prieš Komisiją*, Nr. C-7/01 P(R).
378. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2002 m. spalio 15 d. sprendimas sujungtose bylose *Limburgse Vinyl Maatschappij NV (LVM) ir kiti prieš Europos Komisiją*, Nr. C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P, C-251/99 P, C-252/99 P ir C-254/99 P.
379. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2002 m. spalio 22 d. sprendimas byloje *Roquette Frères SA prieš Directeur général de la concurrence, de la consommation et de la répression des fraudes*, Nr. C-94/00.
380. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2005 m. vasario 15 d. sprendimas byloje *Commission prieš Tetra Laval BV*, Nr. C-12/03 P.
381. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2007 m. sausio 25 d. sprendimas byloje *Salzgitter Mannesmann GmbH prieš Europos Bendrijų Komisiją*, Nr. C-411/04 P.
382. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2007 m. sausio 25 d. sprendimas byloje *Dalmine SpA prieš Europos Komisiją*, Nr. C-407/04 P.
383. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2007 m. spalio 11 d. sprendimas byloje *Lämmerzahl GmbH prieš Freie Hansestadt Bremen*, Nr. C-241/06.
384. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2010 m. gruodžio 22 d. sprendimas byloje *DEB Deutsche Energiehandels- und Beratungsgesellschaft mbH prieš Bundesrepublik Deutschland*, Nr. C-279/09.
385. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2011 m. birželio 14 d. sprendimas byloje *Paul Miles ir kiti prieš Écoles européennes*, Nr. C-196/09.
386. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2011 m. gruodžio 8 d. sprendimas byloje *Chalkor AE Epexergasias Metallon prieš Europos Komisiją*, Nr. C-386/10 P.
387. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2011 m. gruodžio 8 d. sprendimas byloje *KME Germany ir kiti prieš Europos Komisiją*, Nr. C-389/10 P.
388. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2011 m. gruodžio 8 d. sprendimas byloje *KME Germany AG, anksčiau KM Europa Metal AG, KME France SAS, KME Italy SpA prieš Europos Komisiją*, Nr. C-272/09 P.

389. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2011 m. liepos 28 d. sprendimas byloje *Brahim Samba Diouf prieš Ministre du Travail, de l'Emploi et de l'Immigration*, Nr. C-69/10.
390. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2012 m. lapkričio 22 d. sprendimas byloje *M. prieš Minister for Justice, Equality and Law Reform*, Nr. C-277/11.
391. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2013 m. birželio 4 d. sprendimas byloje *ZZ prieš Secretary of State for the Home Department*, Nr. C-300/11.
392. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2013 m. liepos 18 d. sprendimas sujungtose bylose *Kadi prieš Europos Komisiją*, Nr. C-584/10 P, C-593/10 P ir C-595/10 P.
393. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2013 m. liepos 18 d. sprendimas byloje *Schindler Holding Ltd prieš Europos Komisiją*, Nr. C-501/11 P.
394. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2013 m. sausio 31 d. sprendimas byloje *Valeri Hariev Belov prieš CHEZ Elektro Balgaria AD ir kt.*, Nr. C-394/11.
395. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2014 m. birželio 25 d. sprendimas byloje *Nexans SA ir Nexans France SAS prieš Europos Komisiją*, Nr. C-37/13 P.
396. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2014 m. gruodžio 18 d. sprendimas byloje *Centre public d'action sociale d'Ottignies-Louvain-la-Neuve prieš Moussa Abdida*, Nr. C-562/13.
397. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2014 m. liepos 10 d. sprendimas byloje *Telefónica SA ir Telefónica de España SAU prieš Europos Komisiją*, Nr. C-295/12 P.
398. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2015 m. birželio 18 d. sprendimas byloje *Deutsche Bahn AG ir kiti prieš Europos Komisiją*, Nr. C-583/13 P.
399. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2015 m. birželio 24 d. sprendimas byloje *H. T. prieš Land Baden-Württemberg*, Nr. C-373/13.
400. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2016 m. sausio 21 d. sprendimas byloje *Eturas ir kt. prieš Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybą*, Nr. C-74/14.
401. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2016 m. vasario 15 d. sprendimas byloje *Raad van State prieš Staatssecretaris voor Veiligheid en Justitie*, Nr. C-601/15 PPU.
402. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2017 m. balandžio 27 d. sprendimas byloje *FSL Holdings NV ir Léon Van Parys NV prieš Europos Komisiją*, Nr. C-469/15 P.
403. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2017 m. gruodžio 13 d. sprendimas byloje *Soufiane El Hassani prieš Minister Spraw Zagranicznych*, Nr. C-403/16.
404. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2017 m. kovo 7 d. sprendimas byloje *X ir X prieš État belge*, Nr. C-638/16.
405. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2018 m. birželio 19 d. sprendimas byloje *Sadikou Gnandi prieš État belge*, Nr. C-181/16.
406. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2018 m. liepos 25 d. sprendimas byloje *Serin Alheto prieš Zamestnik-predsedatel na Darzhavna agentsia za bezhantsite*, Nr. C-585/16.
407. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2018 m. rugsėjo 26 d. sprendimas byloje *X ir Y prieš Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie*, Nr. C-180/17.
408. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2019 m. birželio 24 d. sprendimas byloje *Europos Komisija prieš Lenkijos Respubliką*, Nr. C-619/18.

409. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2019 m. liepos 29 d. sprendimas byloje *Alekszij Torubarov prieš Bevándorlási és Menekültügyi Hivatal*, Nr. C-556/17.
410. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2020 m. gegužės 14 d. sprendimas sujungtose bylose *FMS, FNZ, SA ir SA jaunesnysis prieš Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság Dél-alföldi Regionális Igazgatóság ir Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság*, Nr. C-924/19 PPU ir C-925/19 PPU.
411. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2022 m. birželio 30 d. sprendimas byloje *UAB „ARVI" ir ko prieš Valstybinę mokesčių inspekciją prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos*, Nr. C-56/21.
412. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2022 m. rugpjūčio 1 d. sprendimas byloje *I, S prieš Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid*, Nr. C-19/21.
413. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2022 m. rugsėjo 22 d. sprendimas sujungtose bylose *GM prieš Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság, Alkotmányvédelmi Hivatal, Terrorelhárítási Központ*, Nr. C-159/21, C-420/22 ir C-528/22.
414. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2023 m. kovo 9 d. sprendimas byloje *Casino, Guichard-Perrachon SA prieš Europos Komisiją*, Nr. C-690/20 P.
415. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2023 m. kovo 9 d. sprendimas byloje *Intermarché Casino Achats SARL prieš Europos Komisiją*, Nr. C-693/20 P.
416. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2023 m. kovo 9 d. sprendimas byloje *Les Mousquetaires SAS prieš Europos Komisiją*, Nr. C-682/20 P.
417. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2023 m. liepos 4 d. sprendimas byloje *Meta Platforms Inc. ir kiti prieš Bundeskartellamt*, Nr. C-252/21.
418. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2024 m. balandžio 18 d. sprendimas byloje *AHY prieš Minister for Justice*, Nr. C-359/22.
419. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2024 m. birželio 11 d. sprendimas byloje *K ir L prieš Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid*, Nr. C-646/21.
420. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2026 m. liepos 16 d. sprendimas byloje *IMI – Imagens Médicas Integradas S. A., Synlabhealth II S. A. ir kt. prieš Autoridade da Concorrência*, Nr. C-258/23 ir C-260/23.
421. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo pirmininko 2001 m. kovo 23 d. sprendimas byloje *FEG prieš Europos Bendrijų Komisiją*, Nr. C-7/01 P(R).
422. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo pirmininko 2012 m. balandžio 20 d. nutartis byloje *Fapricela prieš Komisiją*, Nr. C-507/11 P(R).
423. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo pirmininko 2018 m. rugsėjo 7 d. įsakymas byloje *QJ prieš Ministerstvo vnútra SR – Migračný úrad*, Nr. C-113/17.
424. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimas byloje *Åkerberg Fransson prieš Švediją*, Nr. C-617/10.
425. Generalinės advokatės 2011 m. vasario 10 d. išvada byloje *Deutsche Bahn AG ir kt. prieš Europos Komisiją*, Nr. C-583/13 P.
426. Generalinės advokatės 2013 m. balandžio 18 d. išvada byloje *Schindler Holding Ltd ir kt. prieš Europos Komisiją*, Nr. C-501/11 P.
427. Generalinės advokatės 2014 m. balandžio 3 d. išvada byloje *Nexans SA ir Nexans France SAS prieš Europos Komisiją*, Nr. C-37/13 P, § 40, 42.

428. Generalinio advokato Bobek 2019 m. balandžio 30 d. išvada byloje *Alekszij Torubarov prieš Bevándorlási ir Menekültügyi Hivatal*, Nr. C-556/17.
429. Generalinio advokato Darmon 1992 m. liepos 7 d. išvada byloje *Ahlström Osakeyhtiö ir kiti prieš Komisiją*, Nr. C-89/85.
430. Generalinio advokato Wahl 2014 m. spalio 14 d. išvada byloje *Deutsche Bahn AG ir kt. prieš Europos Komisiją*, Nr. C-583/13 P.

Nacionalinių teismų sprendimai

431. Conseil d'État (Prancūzija) 2015 m. rugsėjo 25 d. sprendimas byloje *Mme Bourjolly*, Nr. 372624.
432. Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. gruodžio 20 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-340-518/2019.
433. Lietuvos Resbublikos Konstitucinio Teismo 2026 m. balandžio 23 d. sprendimas Nr. KT30-A-S27/2026".
434. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2002 m. liepos 2 d. nutarimas byloje Nr. 32/2000.
435. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2007 m. rugpjūčio 13 d. nutarimas byloje Nr. 33/04.
436. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2011 m. liepos 7 d. nutarimas byloje Nr. 22/2008-31/2008-9/2010-35/2010.
437. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2012 m. gruodžio 10 d. nutarimas byloje Nr. 44/2010.
438. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2019 m. balandžio 18 d. nutarimas, Nr. KT13-N5/2019, byloje Nr. 11/2017-5/2018.
439. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2004 m. gruodžio 28 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A^{11}-851/2004.
440. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2006 m. gruodžio 22 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A^{248}-2207/2006.
441. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2007 m. gruodžio 3 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A^{18}-1093/2007.
442. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2007 m. lapkričio 10 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A^{248}-32/2007.
443. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2008 m. gruodžio 8 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A^{248}-715/2008.
444. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2009 m. spalio 16 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A^{502}-34/2009.
445. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2009 m. spalio 22 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A^{822}-1226/2009.
446. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2010 m. rugsėjo 2 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A^{502}-892/2010.
447. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2010 m. spalio 4 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A^{662}-788/2010.

448. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2011 m. birželio 23 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A[444]-1433/2011.
449. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2011 m. gruodžio 6 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A[143]-3241/2011.
450. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2011 m. lapkričio 18 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A[143]-2619/2011.
451. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2011 m. liepos 14 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A[502]-3034/2011.
452. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2011 m. rugpjūčio 22 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A[502]-2448/2011.
453. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2011 m. spalio 17 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A[858]-2332/2011.
454. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2012 m. gruodžio 6 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A[822]-2818/2012.
455. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2012 m. kovo 1 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A[502]-1668/2012.
456. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2012 m. kovo 5 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A[822]-1928/2012.
457. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2013 m. balandžio 25 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A[520]-634/2013.
458. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2013 m. sausio 21 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A[502]-801/2013.
459. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2013 m. vasario 11 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A[492]-704/2013.
460. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2014 m. balandžio 1 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A[756]-204/2014.
461. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2014 m. balandžio 7 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A[552]-54/2014.
462. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2014 m. liepos 24 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A[146]-1000/2014.
463. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2014 m. liepos 3 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A[858]-356/2014.
464. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2014 m. rugpjūčio 14 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A[858]-1626/2014.
465. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2014 m. vasario 25 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A[756]-359/2014.
466. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2015 m. gruodžio 17 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-1699-822/2015.
467. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2015 m. kovo 4 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-1672-822/2015.
468. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2016 m. gegužės 2 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A-97-858/2016.

469. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2016 m. gruodžio 22 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-2330-520/2016.
470. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2016 m. spalio 5 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS-899-575/2016.
471. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2017 m. rugpjūčio 3 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-417-822/2017.
472. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2017 m. sausio 26 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-134-492/2017.
473. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2018 m. birželio 13 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. eA-507-552/2018.
474. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2018 m. birželio 19 d. nutartis administracinėje byloje Nr. P-37-XX/2018.
475. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2018 m. gruodžio 18 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eP-74-629/2018.
476. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2018 m. rugpjūčio 14 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-565-575/2018.
477. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2018 m. rugpjūčio 14 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-564-629/2018.
478. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2018 m. rugpjūčio 28 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-566-556/2018.
479. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2018 m. sausio 4 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-19-575/2018.
480. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2018 m. spalio 3 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-663-624/2018.
481. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2018 m. spalio 9 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-671-1062/2018.
482. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2019 m. birželio 26 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. eA-770-1062/2019.
483. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2019 m. birželio 4 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-3347-629/2019.
484. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2019 m. kovo 27 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS-216-575/2019.
485. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2019 m. spalio 2 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. eA-661-261/2019.
486. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2019 m. vasario 20 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-3212-602/2019.
487. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2020 m. gruodžio 2 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-2206-525/2020.
488. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2020 m. liepos 21 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-1003-822/2020.
489. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2021 m. gegužės 12 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A-671-756/2021.

490. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2021 m. spalio 20 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-569-520/2021.
491. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2022 m. birželio 15 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-492-815/2022.
492. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2022 m. kovo 30 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. eA-1727-624/2022.
493. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2022 m. lapkričio 3 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-571-463/2022.
494. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2022 m. vasario 2 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-1697-822/2021.
495. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2023 m. balandžio 12 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-260-552/2023.
496. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2023 m. balandžio 19 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. eI-5-662/2023.
497. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2023 m. birželio 21 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. eA-1770-968/2023.
498. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2023 m. gegužės 17 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-1722-415/2023.
499. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2023 m. gegužės 17 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-1722-415/2023.
500. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2023 m. gegužės 24 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-1195-662/2023.
501. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2023 m. gruodžio 13 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-2395-624/2023.
502. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2023 m. gruodžio 13 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-2553-502/2023.
503. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2023 m. gruodžio 20 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. eA-2585-629/2023.
504. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2023 m. gruodžio 6 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-2446-1188/2023.
505. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2023 m. gruodžio 6 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-684-1047/2023.
506. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2023 m. kovo 8 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-200-520/2023.
507. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2023 m. lapkričio 14 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-2331-968/2023.
508. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2023 m. lapkričio 15 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. eA-2344-442/2023.
509. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2023 m. lapkričio 15 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-2407-789/2023.
510. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2023 m. lapkričio 15 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-647-629/2023.

511. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2023 m. lapkričio 15 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-2407-789/2023.
512. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2023 m. lapkričio 15 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-647-629/2023.
513. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2023 m. lapkričio 29 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-2451-1188/2023.
514. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2023 m. lapkričio 29 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-2464-463/2023.
515. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2023 m. lapkričio 29 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-2464-463/2023.
516. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2023 m. lapkričio 29 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-2451-1188/2023.
517. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2023 m. lapkričio 8 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-2315-602/2023.
518. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2023 m. liepos 19 d. nutartis administracinėje byloje Nr. P-60-525/2023.
519. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2023 m. liepos 19 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-712-968/2023.
520. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2023 m. liepos 26 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-439-629/2023.
521. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2023 m. rugpjūčio 16 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-2156-629/2023.
522. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2023 m. rugpjūčio 16 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-2023-415/2023.
523. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2023 m. rugpjūčio 2 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-2006-520/2023.
524. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2023 m. rugpjūčio 30 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-2103-415/2023.
525. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2023 m. rugpjūčio 30 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-473-968/2023.
526. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2023 m. rugpjūčio 9 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-2068-525/2023.
527. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2023 m. rugsėjo 6 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. eA-2117-1188/2023.
528. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2023 m. rugsėjo 6 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-561-502/2023.
529. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2023 m. rugsėjo 6 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. eA-2117-1188/2023.
530. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2023 m. spalio 11 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-415-552/2023.
531. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2023 m. spalio 18 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. eA-2285-1047/2023.

532. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2023 m. spalio 25 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-2275-502/2023.
533. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2024 m. balandžio 3 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. eA-1279-525/2024.
534. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2024 m. birželio 12 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-1747-629/2024.
535. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2024 m. birželio 5 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. eA-1304-968/2024.
536. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2024 m. birželio 5 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A-1542-492/2024.
537. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2024 m. birželio 5 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. eA-1304-968/2024.
538. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2024 m. gruodžio 30 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-886-520/2024.
539. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2024 m. gruodžio 30 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-886-520/2024.
540. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2024 m. lapkričio 20 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-716-575/2024.
541. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2024 m. lapkričio 20 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-777-520/2024.
542. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2024 m. liepos 31 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-549-662/2024.
543. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2024 m. rugpjūčio 28 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-547-1047/2024.
544. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2024 m. rugsėjo 11 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-2229-520/2024.
545. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2024 m. rugsėjo 11 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-436-463/2024.
546. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2024 m. rugsėjo 24 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-618-662/2024.
547. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2024 m. rugsėjo 4 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-2161-552/2024.
548. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2024 m. sausio 17 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A-868-502/2024.
549. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2024 m. sausio 24 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-1066-629/2024.
550. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2024 m. sausio 24 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. eA-1083-552/2024.
551. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2024 m. sausio 24 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. eA-978-624/2024.
552. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2024 m. sausio 24 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-1066-629/2024.

553. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2024 m. sausio 24 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. eA-978-624/2024.
554. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2024 m. sausio 3 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-935-602/2024.
555. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2024 m. sausio 31 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-1046-502/2024.
556. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2024 m. spalio 16 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. eA-2325-1047/2024.
557. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2024 m. spalio 2 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-1979-463/2024.
558. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2024 m. spalio 2 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-646-624/2024.
559. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2024 m. spalio 9 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-2343-520/2024.
560. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2024 m. vasario 14 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-1204-575/2024.
561. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2024 m. vasario 21 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-159-629/2024.
562. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2024 m. vasario 28 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-45-1188/2024.
563. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2025 m. balandžio 2 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-452-968/2025.
564. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2025 m. balandžio 9 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-472-629/2025.
565. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2025 m. balandžio 9 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-498-556/2025.
566. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2025 m. gruodžio 10 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-1665-602/2025.
567. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2025 m. gruodžio 10 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-2694-525/2025.
568. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2025 m. gruodžio 17 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-1704-968/2025.
569. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2025 m. kovo 19 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-404-492/2025.
570. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2025 m. kovo 5 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-1511-575/2025.
571. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2025 m. kovo 5 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-314-968/2025.
572. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2025 m. kovo 5 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-324-822/2025.
573. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2025 m. kovo 5 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-336-575/2025.

574. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2025 m. kovo 5 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-362-821/2025.
575. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2025 m. lapkričio 19 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-1267-463/2025.
576. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2025 m. lapkričio 19 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-1385-442/2025.
577. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2025 m. lapkričio 19 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-2729-602/2025.
578. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2025 m. liepos 16 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-818-968/2025.
579. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2025 m. liepos 30 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-473-968/2025.
580. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2025 m. rugpjūčio 27 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-899-552/2025.
581. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2025 m. rugsėjo 24 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-1108-463/2025.
582. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2025 m. rugsėjo 3 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-967-502/2025.
583. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2025 m. sausio 15 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-169-789/2025.
584. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2025 m. sausio 15 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-203-662/2025.
585. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2025 m. sausio 22 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-201-463/2025.
586. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2025 m. sausio 23 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS-89-442/2025.
587. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2025 m. sausio 29 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-24-492/2025.
588. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2025 m. sausio 29 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-1231-520/2025.
589. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2025 m. sausio 29 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-80-463/2025.
590. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2025 m. sausio 8 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-131-602/2025.
591. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2025 m. spalio 29 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-2604-624/2025.
592. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2025 m. spalio 8 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS-1157-822/2025.
593. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2025 m. spalio 8 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-1156-822/2025.
594. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2025 m. vasario 12 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-1292-662/2025.

595. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2025 m. vasario 19 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-323-442/2025.
596. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2025 m. vasario 19 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-330-502/2025.
597. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2025 m. vasario 19 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-332-525/2025.
598. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2025 m. vasario 26 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-1319-822/2025.
599. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2025 m. vasario 5 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-237-789/2025.
600. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2025 m. vasario 5 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-267-629/2025.
601. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2026 m. balandžio 15 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-2020-821/2026.
602. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2026 m. balandžio 22 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-956-662/2026.
603. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2026 m. balandžio 22 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-1933-662/2026.
604. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2026 m. balandžio 8 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-1874-552/2026.
605. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2026 m. gegužės 13 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-1001-662/2026.
606. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2026 m. kovo 18 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-826-968/2026.
607. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2026 m. kovo 25 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-1793-789/2026.
608. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2026 m. kovo 25 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-827-492/2026.
609. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2026 m. sausio 14 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-1259-822/2026.
610. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2026 m. sausio 28 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-581-822/2026.
611. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2026 m. sausio 28 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-486-492/2026.
612. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2026 m. sausio 6 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-1249-556/2026.
613. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2026 m. vasario 11 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-750-822/2026.
614. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2026 m. vasario 18 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-1729-575/2026.
615. Regionų administracinio teismo Vilniaus rūmų 2020 m. spalio 13 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. eI4-3021-1047/2020.

616. Regionų administracinio teismo Vilniaus rūmų 2021 m. kovo 22 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. eI3-2007-816/2021.
617. Regionų administracinio teismo Vilniaus rūmų 2024 m. liepos 15 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. I3-3763-1114/2024.

Tarptautinių organizacijų ir Europos Sąjungos institucijų dokumentai

618. 1960 m. spalio 28 d. Europos Komisija, dokumentas IV/COM(60) 158 final, komunikatas, *Europos Bendrijų oficialusis leidinys* C 132/8, 1999 m. gegužės 12 d.2025 m. vasario 28 d. Europos Žmogaus Teisių Teismas, Guide on Article 6 of the European Convention on Human Rights: Right to a Fair Trial (Civil Limb), atnaujinta redakcija.
619. 1988 m. kovo 18 d. Europos Komisija, Freedom of Movement of Workers and Access to Employment in the Public Service of the Member States – Commission Action in Respect of the Application of Article 48(4) of the EEC Treaty, Europos Bendrijų oficialusis leidinys C 72.
620. 2003 m. gruodžio 1 d. Jungtinių Tautų Žmogaus teisių komitetas, Concluding Observations: Latvia (CCPR/CO/79/LVA).
621. 2003 m. gegužės 4 d. Jungtinių Tautų Žmogaus teisių komitetas, Concluding Observations: Lithuania (CCPR/CO/80/LTU).
622. 2005 m. liepos 8 d. Jungtinių Tautų Žmogaus teisių komitetas, Concluding Observations: Thailand (CCPR/CO/84/THA).
623. 2007 m. gruodžio 14 d. Europos Sąjunga, Paaiškinimai, susiję su Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija (2007/C 303/02), Europos Sąjungos oficialusis leidinys C 303, 17–35.
624. 2007 m. rugpjūčio 23 d. Jungtinių Tautų Žmogaus teisių komitetas, General Comment No. 32: Article 14 – Right to Equality before Courts and Tribunals and to a Fair Trial (CCPR/C/GC/32).
625. 2016 m. Europos Sąjungos pagrindinių teisių agentūra (FRA) ir Europos Taryba, Handbook on European Law Relating to Access to Justice. Luxembourg: Europos Sąjungos leidinių biuras.
626. 2024 m. kovas European Court of Human Rights, *Factsheet – Interim Measures* (Press Unit), https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/fs_interim_measures_eng, žiūrėta 2025 m. sausio 30 d.
627. 2024 m. Vengrijos Helsinkio komitetas, Teisė žinoti: ES ir tarptautinės teisės nuostatų, susijusių su įslaptintos informacijos atskleidimu, kai prieglobsčio ir grąžinimo procedūros vykdomos remiantis nacionalinio saugumo pagrindais, taikymo teisinis modelis.
628. 2025 m. rugsėjo 15 d. Europos Žmogaus Teisių Teismas, *Rules of Court*, https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/rules_court_eng, žiūrėta 2025 m. kovo 9 d.
629. 2025 m. vasario 28 d. Europos Žmogaus Teisių Teismas, Guide on Article 6 of the European Convention on Human Rights: Right to a Fair Trial (Criminal Limb), atnaujinta redakcija.

630. 2025 m. vasario 28 d. Europos Žmogaus Teisių Teismas, Guide on Article 13 of the Convention – Right to an Effective Remedy, atnaujinta redakcija.
631. 2025 m. vasario 28 d. Europos Žmogaus Teisių Teismas, Guide on Article 8 of the European Convention on Human Rights.
632. 2025 m. vasario 28 d. Europos Žmogaus Teisių Teismas, Guide to Article 1 of Protocol No. 7 to the European Convention on Human Rights: Procedural Safeguards Relating to Expulsion of Aliens, atnaujinta redakcija.

Nacionalinių institucijų sprendimai ir kiti dokumentai

633. 2018 m. gruodžio 17 d. Lietuvos Respublikos konkurencijos taryba, nutarimas Nr. 2S-7 (2018) „Dėl ūkio subjektų, teikiančių vairavimo mokymo paslaugas, veiksmų atitikties Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo 5 straipsnio reikalavimams“.
634. 2019 m. rugsėjo 25 d. Lietuvos Respublikos konkurencijos taryba, nutarimas Nr. 1S-119 „Dėl UAB „Būsto aplinka“ ir UAB „Mano būsto priežiūra“ kliudymo atlikti tyrimą“.
635. 2021 m. birželio 1 d. Lietuvos Respublikos konkurencijos taryba, nutarimas „Dėl ūkio subjektų veiksmų, dalyvaujant krantinių ir kitų objektų rekonstravimo ir statybos darbų viešuosiuose pirkimuose, atitikties Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo 5 straipsnio ir Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 101 straipsnio reikalavimams procedūros nutraukimo“.
636. 2024 m. Lietuvos Respublikos konkurencijos taryba, Veiklos ataskaita 2024. Vilnius: Lietuvos Respublikos konkurencijos taryba.

Kiti šaltiniai

637. Barcza-Szabó, Zita, Matevžič, Gruša, Pohárnok, Barbara, Białas, Jacek, and Charalambidou, Nicoletta. Teisė žinoti: ES ir tarptautinės teisės nuostatų, susijusių su įslaptintos informacijos atskleidimu, kai prieglobsčio ir grąžinimo procedūros vykdomos remiantis nacionalinio saugumo pagrindais, taikymo teisinis modelis. Budapest: Hungarian Helsinki Committee, 2024.
638. Aarrass, Bahija. „The Case of Muhammad and Muhammad v. Romania: The First Grand Chamber Judgment on Article 1 of Protocol No. 7 ECHR (Procedural Safeguards with Regard to Expulsion of Aliens): Case Comment on ECtHR 15 October 2020, No. 80982/12.“ Strasbourg Observers, 2020 m. spalio 29 d. https://strasbourgobservers.com.
639. Lietuvos Respublikos konkurencijos taryba. „Konkurencijos taryba atliko patikrinimus farmacijos bendrovėse.“ Spaudos pranešimas, 2023 m. https://kt.gov.lt/lt/naujienos/konkurencijos-taryba-atliko-patikrinimus-farmacijos-bendrovese.
640. Council of Europe. Explanatory Report on Protocol No. 7 to the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms. 1984. https://rm.coe.int/16800c96fd.

641. Jungtinių Tautų Žmogaus teisių komitetas. *General Comment No. 15: The Position of Aliens under the Covenant.* 1992. https://www.legal-tools.org/doc/kdt65u/pdf.
642. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas. *Administracinė jurisprudencija: administracinių teismų praktika, administracinė doktrina*, Nr. 2 (12), 2007 m. gegužė–rugpjūtis.
643. European Court of Human Rights. *Guide on Article 13 of the European Convention on Human Rights*, 2025 m. vasario 28 d. https://ks.echr.coe.int/documents/d/echr-ks/guide_art_13_eng.
644. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas. *Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo biuletenis*, 2007. https://www.lvat.lt/data/public/uploads/2018/01/lvat_biuletenis_12.pdf.
645. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas. *Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikos, taikant Administracinių bylų teisenos įstatymo normas, apibendrinimas,* 2012 m. rugsėjo 29 d. https://www.lvat.lt/data/public/uploads/2018/01/23_apibendrinimas.pdf.
646. Balčiūnaitė, Sniegė. *Keserauskas: konkurencijos tarybai daugiau galių nereikia, reikia specialistų,* LRT, 2022 m. birželio 21 d. https://www.lrt.lt/naujienos/verslas/4/1724710/keserauskas-konkurencijos-tarybai-daugiau-galiu-nereikia-reikia-specialistu.
647. Migracijos departamentas. *Grėsme Lietuvos nacionaliniam saugumui pripažinti daugiau kaip 1 tūkst. baltarusių ir rusų*, 2023 m. rugpjūčio 4 d. https://www.migracija.lt/-/gr%C4%97sme-lietuvos-nacionaliniam-saugumui-pripa%C5%BEinti-daugiau-kaip-1-t%C5%ABkst.-baltarusi%C5%B3-ir-rus%C5%B3.
648. Council of Europe. *Explanatory Report on Protocol No. 7 to the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms*, 1984 m. rugsėjo 22 d.
649. Europos Sąjunga. *Paaiškinimai dėl Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos,* OL C 303, 2007 m. gruodžio 14 d., p. 17–35.
650. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2025 metų veiklos apžvalga. https://www.lvat.lt/data/public/uploads/2026/04/metinis_2025-6-final.pdf.

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS

Monika Dumbrytė-Ožiūnienė

TEISĖS Į TEISINGĄ TEISMĄ TAIKYMO PROBLEMATIKA VALSTYBĖS TARNYBOS, KONKURENCIJOS IR MIGRACIJOS BYLOSE

Mokslo daktaro disertacijos santrauka
Socialiniai mokslai, teisė (S 001)

Vilnius, 2026

Mokslo daktaro disertacija rengta 2017–2025 metais Mykolo Romerio universitete pagal Mykolo Romerio universitetui su Vytauto Didžiojo universitetu Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministro 2019 m. vasario 22 d. įsakymu Nr. V-160 suteiktą doktorantūros teisę.

Mokslinis vadovas:
doc. dr. Laurynas Biekša (Mykolo Romerio universitetas, socialiniai mokslai, teisė, S 001).

Mokslo daktaro disertacija ginama Mykolo Romerio universiteto ir Vytauto Didžiojo universiteto teisės mokslo krypties taryboje:

Pirmininkas:
prof. dr. Saulius Katuoka (Mykolo Romerio universitetas, socialiniai mokslai, teisė, S 001).

Nariai:
prof. dr. Lyra Jakulevičienė (Mykolo Romerio universitetas, socialiniai mokslai, teisė, S 001);
prof. dr. Saulė Milčiuvienė (Vytauto Didžiojo universitetas, socialiniai mokslai, teisė, S 001);
doc. dr. Laima Vaigė (Upsalos universitetas, Švedijos Karalystė, socialiniai mokslai, teisė, S 001);
prof. dr. Ieva Zubrė (Mykolo Romerio universitetas, socialiniai mokslai, teisė, S 001).

Daktaro disertacija bus ginama viešame Teisės mokslo krypties tarybos posėdyje 2026 m. lapkričio 30 d. 10 val. Mykolo Romerio universitete, I-414 auditorijoje.
Adresas: Ateities g. 20, 08303 Vilnius.

SANTRAUKA

Teisės į teisingą teismą standartai nagrinėjant administracines bylas kyla iš tarptautinio ir nacionalinio teisinio reguliavimo. Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijoje (toliau – EŽTK), Tarptautiniame pilietinių ir politinių teisių pakte (toliau – Paktas), Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijoje (toliau – Chartija) ir jų taikymo praktikoje įtvirtintos teisės į teisingą teismą užtikrinimo sąlygos ir standartai. Lietuvoje viešojo administravimo subjektams priimant sprendimus, o vėliau nagrinėjant jų teisėtumą administraciniuose teismuose taikomi specialieji teisės aktai ir Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymas (toliau – ABTĮ). Bylų, nagrinėjamų administraciniuose teismuose, įvairovė lemia, kad bendro pobūdžio normos, reglamentuojančios administracinį procesą, taikomos skirtingo pobūdžio bylų kategorijose, o specialieji įstatymai dažnai reglamentuoja procedūrines garantijas itin siaurai. Paminėtina, kad Lietuvos teisės instituto mokslo studijoje „Teisės į teisingą teismą užtikrinimo problemos“ mokslininkai įvardija jų nustatytas administracinio proceso reguliavimo problemas ir akcentuoja, kad administracinio proceso normos nėra įtvirtintos viename teisės akte, o išskaidytos po skirtingus specialiuosius teisės aktus.

Dėl to tarptautiniuose žmogaus teisių dokumentuose ir tarptautinių teismų jurisprudencijoje suformuoti standartai praktikoje tampa reikšmingu šaltiniu, užpildančiu nacionalinio reguliavimo spragas ir leidžiančiu nustatyti, kokios procedūrinės garantijos turi būti taikomos konkrečios kategorijos administracinėse bylose. Tai suponuoja poreikį vertinti, ar teisės į teisingą teismą garantijos skirtingose administracinių bylų kategorijose yra vienodos, ar jų apimtis ir intensyvumas kinta priklausomai nuo teisinio santykio pobūdžio, ginčo autonominės kvalifikacijos bei konkrečios bylos specifikos.

Kadangi administraciniuose teismuose nagrinėjama itin daug skirtingų bylų, disertacijoje nebuvo siekiama aprėpti visų administracinių ginčų kategorijų. Atsižvelgiant į tyrimo tikslą – nustatyti tarptautiniuose žmogaus teisių dokumentuose įtvirtintos teisės į teisingą teismą taikymo apimtį ir standartus administracinėse bylose – buvo atrinktos tos bylų kategorijos, kurios reprezentatyviausiai atskleidžia skirtingų teisės į teisingą teismą garantijų taikymo problematiką. Pasirinktos valstybės tarnybos, konkurencijos teisės pažeidimų ir migracijos bylos leidžia analizuoti skirtingo pobūdžio administracinius teisinius santykius bei palyginti, kaip kinta teisės į teisingą teismą garantijų apimtis priklausomai nuo ginčo pobūdžio, autonominės bylos kvalifikacijos ir konkrečios teisinių santykių specifikos. Šių bylų kategorijų analizė sudaro prielaidas formuluoti bendresnes įžvalgas apie tarptautinių žmogaus teisių standartų veikimą administraciniame procese.

Teisė į teisingą teismą, įtvirtinta Pakte ir EŽTK, taikoma tik civilinio ir baudžiamojo pobūdžio bylose, jei jos tokiomis laikomos ne pagal nacionalinę teisę, o pagal autonominius kriterijus, suformuotus Europos Žmogaus Teisių Teismo (toliau – EŽTT) ir Jungtinių Tautų Žmogaus teisių komiteto (toliau – Žmogaus teisių komitetas) praktikoje. Parinktos trys bylų kategorijos, kurios leidžia kompleksiškai atskleisti teisės į

teisingą teismą taikymo skirtumus ir reprezentuoja civilinio (valstybės tarnybos), baudžiamojo (konkurencijos teisės pažeidimų) pobūdžio bylas ir tas, kurios nepriskiriamos nė vienai kategorijai (migracijos bylos). Bylų kategorijos pagal tai pasirinktos, kadangi priskyrimas tam tikrai kategorijai lemia taikomų garantijų apimtį. Todėl galima atlikti lyginamąją teisės normų taikymo analizę skirtingo pobūdžio bylose ir pateikti išvadas dėl taikomų garantijų apimties ir formuluoti įžvalgas apie tarptautinių teisės į teisingą teismą standartų veikimą administracinėse bylose. Nors administracinis procesas formaliai grindžiamas vieningu procesiniu modeliu, skirtingose bylų kategorijose procesinių garantijų taikymo intensyvumas gali kisti priklausomai nuo ginčo teisinio pobūdžio ir jo autonominės kvalifikacijos.

Taip pat atrinkti aktualūs nagrinėtini aspektai, kurie leidžia atlikti pasirinktų bylų kategorijų lyginamąją analizę ir nustatyti, kaip teisės į teisingą teismą standartai skiriasi pagal bylos pobūdį. EŽTK yra vienas reikšmingiausių ir dažniausiai Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo (toliau – LVAT) praktikoje taikomų tarptautinių žmogaus teisių dokumentų, kurio jurisprudencija daro esminę įtaką administracinės justicijos vystymuisi Lietuvoje. Be to, EŽTK yra ne tik anksčiausiai priimta iš trijų šio tyrimo analizuojamų tarptautinių sutarčių, bet ja buvo remiamasi ir vėliau rengiant kitus tarptautinius žmogaus teisių instrumentus, įskaitant Chartiją. EŽTT praktika, susijusi su EŽTK taikymu, yra bene išsamiausiai išplėtota, susisteminta ir detaliai aprašyta Europos Tarybos rengiamoje metodinėje medžiagoje ir įvairiose rekomendacijose valstybėms narėms. Būtent tai ir lėmė pasirinkimą disertaciją struktūrizuoti pagal EŽTK taikymo vadovus. Kadangi esminės teisės į teisingą teismą garantijos kyla iš straipsnių, garantuojančių teisę į teisingą teismą, atspirties tašku pasirinkti EŽTK 6 straipsnio taikymo vadovai.

Vadovuose, kuriuose analizuojama teisė į teisingą teismą civilinio ir baudžiamojo pobūdžio bylose, teisė į teisingą teismą struktūruojama remiantis šiais elementais: (i) teisės kreiptis į teismą garantijas, (ii) institucinius reikalavimus, (iii) procedūrines garantijas. Šis EŽTT išvystytas skirstymas pasirinktas kaip tyrimo struktūros pagrindas, nes leidžia sistemiškai atskleisti, ar Lietuvos teisinis reglamentavimas bei teismų praktika užtikrina visus esminius teisės į teisingą teismą aspektus.

Disertacinio tyrimo naujumas

Ši disertacija pateikia sisteminį ir lyginamąjį tyrimą, kuriame teisės į teisingą teismą standartai vertinami per trijų administracinių bylų kategorijų prizmę, siekiant atskleisti struktūrinius nacionalinio reglamentavimo ir tarptautinių žmogaus teisių standartų sąveikos dėsningumus. Tyrimo naujumas pasireiškia ne tik lyginamuoju tarptautinės ir nacionalinės praktikos tyrimu, bet ir pasirinktų bylų kategorijų – valstybės tarnybos, konkurencijos teisės pažeidimų ir migracijos bylų – analize. Toks empirinis pjūvis leidžia atskleisti tiek bendruosius teisės į teisingą teismą taikymo dėsningumus, tiek specifinius skirtumus, priklausančius nuo ginčo pobūdžio ir autonomiškos kvalifikacijos kriterijų, suformuotų EŽTT ir Žmogaus teisių komiteto jurisprudencijoje.

Šio darbo naujumas pasireiškia tuo, kad teisės į teisingą teismą standartai analizuojami sistemiškai, vertinant jų įgyvendinimą skirtingo pobūdžio administracinėse

bylose – valstybės tarnybos, konkurencijos teisės pažeidimų ir migracijos – ir nustatant, ar nacionalinis reglamentavimas užtikrina tarptautiniuose žmogaus teisių dokumentuose įtvirtintus teisės į teisingą teismą standartus. Tokia analizė leidžia įvertinti tarptautinių teisės į teisingą teismą standartų taikymą administracinėse bylose ir Lietuvos nacionalinio teisinio reguliavimo atitiktį tarptautiniams standartams.

Naujumas pasižymi tuo, kad darbe siekiama nustatyti, ar nacionalinis administracinis procesas atitinka tarptautinius standartus ir kokia apimtimi taikytini standartai yra vienodi ar vis dėlto skiriasi pagal pasirinktas bylų kategorijas, taip pat analizuoti, kaip šių bylų panašumai ar skirtumai atsispindi ar turėtų atsispindėti administracinį procesą reglamentuojančiose normose.

Tyrimo naujumas pasireiškia ir tuo, kad disertacijoje sistemiškai analizuojami aspektai, kurie Lietuvos teisės doktrinoje iki šiol buvo nagrinėti fragmentiškai. Darbe pirmą kartą kompleksiškai tiriamas reikalavimo užtikrinimo priemonių taikymas ir tarpinių procedūrinių bei pirmosios instancijos teismo sprendimų, kuriais išduotas leidimas atlikti patikrinimą ūkio subjektų naudojamose patalpose, skundimo problematika valstybės tarnybos, konkurencijos teisės pažeidimų ir migracijos bylose, vertinant šiuos institutus kaip teisės kreiptis į teismą įgyvendinimo elementus. Be to, Lietuvos teisės moksle iki šiol nebuvo sistemiškai analizuota administracinių teismų atliekamos teisminės kontrolės apimtis, vertinant ją tarptautinių žmogaus teisių standartų kontekste. Disertacijoje taip pat nagrinėjamas įslaptintos, kriminalinės žvalgybos ar ikiteisminio tyrimo metu surinktos informacijos panaudojimas administracinėse bylose. Nors atskiri šio klausimo aspektai buvo aptarti ankstesniuose tyrimuose, šio darbo naujumas pasireiškia tuo, kad minėti procesiniai institutai analizuojami lyginamuoju aspektu skirtingo pobūdžio bylose, atskleidžiant, kaip bylos pobūdis lemia taikomų teisės į teisingą teismą standartų intensyvumą ir turinį.

Tyrimo objektas

Disertacijos objektas – tarptautiniuose žmogaus teisių dokumentuose – EŽTK, Pakte ir Chartijoje – įtvirtintos teisės kreiptis į teismą, teismų atliekamos administracinių sprendimų kontrolės apimties ir procedūrinių garantijų, taikomų bylose, kuriose naudojama įslaptinta, kriminalinės žvalgybos ar ikiteisminio tyrimo metu surinkta informacija, įgyvendinimo valstybės tarnybos, konkurencijos teisės pažeidimų ir migracijos bylose analizė.

Tyrimo tikslas

Disertacijos tikslas – atskleisti, kaip tarptautiniuose žmogaus teisių dokumentuose įtvirtinti teisės į teisingą teismą standartai įgyvendinami valstybės tarnybos, konkurencijos teisės pažeidimų ir migracijos bylose, ir identifikuoti esminius šių standartų ir nacionalinio teisinio reguliavimo bei įgyvendinimo trūkumus nacionaliniame teisiniame reguliavime ir teismų praktikos neatitikimus ir, remiantis tarptautiniais žmogaus teisių standartais, suformuoti bei pateikti sisteminius teisės aktų tobulinimo pasiūlymus.

Tyrimo uždaviniai:

1. Ištirti, kaip valstybės tarnybos, konkurencijos teisės pažeidimų ir migracijos bylose įgyvendinama teisė kreiptis į teismą, analizuojant reikalavimo užtikrinimo priemonių taikymą ir galimybę skųsti tarpinius viešojo administravimo subjektų bei teismo sprendimus, leidžiančius atlikti patikrinimus ūkio subjektų naudojamose patalpose, ir nustatyti pagrindinius neatitikimus tarptautiniuose žmogaus teisių dokumentuose įtvirtintiems standartams.
2. Nustatyti tarptautiniuose žmogaus teisių dokumentuose suformuotus administracinių sprendimų teisminės kontrolės apimties standartus ir įvertinti, ar Lietuvos administracinių teismų vykdomos teisminės kontrolės apimtis juos atitinka valstybės tarnybos, konkurencijos teisės pažeidimų ir migracijos bylose.
3. Išanalizuoti tarptautiniuose žmogaus teisių dokumentuose suformuotus reikalavimus įslaptintos, kriminalinės žvalgybos ir ikiteisminio tyrimo metu surinktos informacijos panaudojimui administraciniame procese ir įvertinti šių reikalavimų įgyvendinimą valstybės tarnybos, konkurencijos teisės pažeidimų ir migracijos bylose.

Ginamieji teiginiai:

1. Teisė kreiptis į teismą ribojama migracijos bylose dėl nenuoseklios reikalavimo užtikrinimo priemonių taikymo praktikos, o konkurencijos teisės pažeidimų bylose – neužtikrinant veiksmingos *ex post* teisminės kontrolės dėl leidimų atlikti patikrinimus ūkio subjektų naudojamose patalpose.
2. Visiška jurisdikcija, apimanti teisės ir fakto klausimų kontrolę, yra minimalus teisminės kontrolės standartas administracinėse bylose. Tačiau tam tikrose administracinių bylų kategorijose Europos Sąjungos teisė suteikia pagrindą taikyti intensyvesnę teisminę kontrolę – konkurencijos teisės pažeidimų sankcijų skyrimo srityje suteikdama neribotą jurisdikciją, o migracijos bylose tam tikrais atvejais leisdama teismui priimti sprendimą vietoj viešojo administravimo subjekto. Lietuvos administracinių teismų praktikoje šios galimybės nėra visiškai realizuojamos.
3. Kriminalinės žvalgybos metodais ir ikiteisminio tyrimo metu surinktų duomenų bei įslaptintos informacijos naudojimas administracinėse bylose suponuoja aiškų įstatyminį jų panaudojimo pagrindą ir teisės į teisingą teismą procedūrinių garantijų užtikrinimą, tačiau atskirose administracinių bylų kategorijose Lietuvos teisinis reguliavimas ir administracinių teismų praktika šių reikalavimų neužtikrina visa apimtimi.

Disertacijos struktūra

Siekiant atskleisti, kaip tarptautiniuose žmogaus teisių dokumentuose įtvirtinti teisės į teisingą teismą standartai įgyvendinami Lietuvos administraciniame procese nagrinėjant valstybės tarnybos, konkurencijos teisės pažeidimų ir migracijos bylas, disertacija suskirstyta į kelias tarpusavyje susijusias dalis.

Pirmajame disertacijos skyriuje analizuojamos EŽTK, Pakto, Chartijos nuostatos, taip pat autonominė civilinės ir baudžiamosios bylos samprata, suformuota EŽTT ir Žmogaus teisių komiteto praktikoje. Nustatoma, kokiu mastu šios nuostatos taikomos administraciniams ginčams, kokią reikšmę įgyja kitos EŽTK ir Pakto nuostatos ir kaip formuojasi teisės į teisingą teismą samprata.

Tarptautiniuose žmogaus teisių dokumentuose įtvirtintos teisės į teisingą teismą taikymas pirmiausia priklauso nuo to, ar konkretus ginčas patenka į atitinkamo dokumento taikymo sritį. EŽTK ir Pakte teisės į teisingą teismą garantijos siejamos su civilinio arba baudžiamojo pobūdžio bylomis, kurios šioms kategorijoms priskiriamos pagal autonomiškus kriterijus. Bylos priskyrimas atitinkamai kategorijai lemia ir taikytinų procesinių garantijų apimtį. Chartijos 47 straipsnio taikymas nėra siejamas su civiliniu ar baudžiamuoju ginčo pobūdžiu, tačiau būtina jo taikymo sąlyga yra Europos Sąjungos teisės įgyvendinimas. Lietuvos administracinių teismų praktikai didžiausią įtaką daro EŽTT jurisprudencija, o Paktu ir Žmogaus teisių komiteto praktika remiamasi gerokai rečiau. Vis dėlto pastarosios praktinę reikšmę patvirtina nacionalinio reguliavimo dėl proceso atnaujinimo pakeitimai, susiję su Žmogaus teisių komiteto sprendimu byloje *Jagminas prieš Lietuvą*.

Pagal Žmogaus teisių komiteto praktiką sprendžiant, ar ginčas susijęs su civilinėmis teisėmis ir pareigomis, reikšmingas ne ginčo šalių statusas ar jį nagrinėjanti institucija, bet ginčo ir teisės, dėl kurios jis kilo, pobūdis. Todėl civilinio pobūdžio ginčais gali būti pripažįstami ir privataus asmens bei viešojo juridinio asmens ginčai. Pakto 14 straipsnio 1 dalies garantijos taikomos ir tam tikriems valstybės tarnybos ginčams, nors ne visi su valstybės tarnyba susiję klausimai, pavyzdžiui, ginčai dėl paaukštinimo ar dalyvavimo konkursuose, patenka į civilinių teisių ir pareigų sampratą.

Analogiškai EŽTK 6 straipsnio 1 dalis gali būti taikoma viešojo administravimo srityje kylantiems ginčams, jeigu jie pagal autonominius EŽTT kriterijus laikomi civilinio pobūdžio. Nacionalinėje teisėje pasirinkta ginčo klasifikacija nėra lemiama. EŽTT vertina, ar egzistuoja tikras ir rimtas ginčas dėl nacionalinėje teisėje pripažįstamos teisės, ar ginčo rezultatas turi tiesioginę reikšmę šiai teisei ir ar pati teisė yra civilinio pobūdžio.

Valstybės tarnybos bylose EŽTK 6 straipsnio taikymo kriterijai reikšmingai keitėsi. Byloje *Pellegrin prieš Prancūziją* EŽTT suformulavo funkcinį kriterijų, pagal kurį vertinta, ar valstybės tarnautojo pareigos susijusios su viešosios valdžios įgaliojimų įgyvendinimu ir valstybės bendrųjų interesų apsauga. Toks kriterijus galėjo lemti, kad analogiškuose darbo ginčuose EŽTK 6 straipsnio garantijų taikymas priklausė nuo konkretaus tarnautojo vykdomų funkcijų.

Esminis jurisprudencijos pokytis įvyko byloje *Vilho Eskelinen ir kiti prieš Suomiją*. EŽTT nustatė dviejų sąlygų testą, pagal kurį valstybės tarnybos ginčas gali nepatekti į EŽTK 6 straipsnio taikymo sritį tik jeigu, pirma, nacionalinėje teisėje aiškiai apribota atitinkamo valstybės tarnautojo teisė kreiptis į teismą ir, antra, toks apribojimas objektyviai pateisinamas valstybės interesais. Vien aplinkybė, kad asmuo dirba viešosios valdžios institucijoje ar vykdo viešosios valdžios funkcijas, nebėra pakankama. Valstybė turi pagrįsti ir konkretaus ginčo sąsają su valstybės valdžios įgyvendinimu

arba specialiu valstybės ir tarnautojo santykiu. Dėl to įprasti darbo pobūdžio ginčai dėl atlyginimo, pašalpų ir kitų panašių teisių iš esmės patenka į EŽTK 6 straipsnio taikymo sritį. Vėlesnė jurisprudencija patvirtino platų šios taisyklės taikymą įvairioms valstybės tarnautojų kategorijoms.

Lietuvos konstitucinėje jurisprudencijoje platus teisminės gynybos standartas valstybės tarnybos santykiuose buvo įtvirtintas dar iki *Vilho Eskelinen* sprendimo. Konstitucinis Teismas, vertindamas karių teisės kreiptis į teismą ribojimus, pabrėžė universalų ir veiksmingą teisminės gynybos pobūdį: specialus asmens teisinis statusas negali savaime pateisinti teisės ginčyti jo teises veikiančius sprendimus teisme paneigimo. Ši tendencija atsispindi ir teisėjų statuso bylose. Byloje *Misiūnas prieš Lietuvą* EŽTT, remdamasis *Vilho Eskelinen* kriterijais, konstatavo EŽTK 6 straipsnio 1 dalies pažeidimą, kai nacionaliniai teismai atsisakė nagrinėti buvusio teisėjo skundą dėl jo nepaskyrimo į teisėjo pareigas.

Taigi valstybės tarnybos bylų analizė atskleidžia teisminės gynybos plėtros tendenciją: valstybės tarnautojo statusas savaime nebelaikomas pakankamu pagrindu riboti teisę į teisingą teismą. Lemiamą reikšmę turi konkrečios teisės ir ginčo pobūdis. EŽTT jurisprudencijoje perėjimas nuo *Pellegrin* funkcinio kriterijaus prie *Vilho Eskelinen* testo reiškia, kad EŽTK 6 straipsnio netaikymas valstybės tarnybos ginčuose tapo išimtimi, kuri turi būti objektyviai pagrįsta. Lietuvos konstitucinėje jurisprudencijoje analogiška kryptis grindžiama universaliu ir veiksmingu teisės kreiptis į teismą pobūdžiu.

Konkurencijos teisės pažeidimų bylose teisės į teisingą teismą standartai pirmiausia kyla iš EŽTK ir Chartijos. Pakto 14 straipsnio reikšmė šioje srityje ribota, nes Žmogaus teisių komitetas nenagrinėja juridinių asmenų peticijų, o aktualios praktikos dėl fizinių asmenų konkurencijos bylose nėra. EŽTK reikšmė, priešingai, yra itin didelė, nes EŽTT išplėtota autonominė „baudžiamojo kaltinimo" samprata leidžia konkurencijos teisės pažeidimus laikyti baudžiamojo pobūdžio, nors nacionalinėje teisėje jie priskiriami administracinei teisei.

Sprendime *Engel ir kiti prieš Nyderlandus* EŽTT suformulavo kriterijus, pagal kuriuos vertinama, ar pažeidimas yra baudžiamojo pobūdžio: jo kvalifikavimas nacionalinėje teisėje, pažeidimo prigimtis ir gresiančios sankcijos pobūdis bei griežtumas. Nacionalinė kvalifikacija nėra lemiama, nes priešingu atveju valstybės galėtų išvengti EŽTK 6 straipsnio garantijų paprasčiausiai priskirdamos atitinkamą atsakomybę administracinei teisei. Ypač reikšminga pažeidimo prigimtis: vertinama normos taikymo sritis, jos baudžiamasis ir atgrasomasis tikslas bei saugomas viešasis interesas. Sankcijos griežtumas papildo šį vertinimą, tačiau net ir nedidelė sankcija gali būti laikoma baudžiamąja, jeigu jos paskirtis yra bausti ir atgrasyti.

Konkurencijos teisėje šie kriterijai įgijo ypatingą reikšmę, nes sankcijomis siekiama ne tik nutraukti pažeidimą, bet ir nubausti bei atgrasyti nuo jo kartojimo. Byloje *Menarini prieš Italiją* EŽTT, atsižvelgęs į konkurencijos normomis saugomą viešąjį interesą, sankcijos baudžiamąjį ir atgrasomąjį pobūdį bei jos griežtumą, konkurencijos teisės pažeidimą priskyrė baudžiamajai EŽTK 6 straipsnio taikymo sričiai. Vis dėlto toks kvalifikavimas nereiškia, kad konkurencijos byloms turi būti taikomos visos

klasikinėms baudžiamosioms byloms būdingos garantijos.

Šiuo požiūriu reikšmingas sprendimas *Jussila prieš Suomiją*, kuriame EŽTT išskyrė vadinamąsias *hard-core* baudžiamąsias bylas ir baudžiamosios teisės periferijai priskiriamus ginčus. Pastariesiems EŽTK 6 straipsnio garantijos gali būti taikomos lanksčiau. Toks požiūris kritikuojamas dėl neaiškių baudžiamųjų bylų diferenciacijos kriterijų ir ypač dėl stigmos kriterijaus neapibrėžtumo. Konkurencijos teisėje ši problema dar ryškesnė, nes juridiniams asmenims skiriamos itin didelės baudos sunkiai suderinamos su prielaida, kad tokios bylos yra tik baudžiamosios teisės „periferijoje". Vis dėlto *Menarini* praktika leidžia administracinei konkurencijos institucijai skirti baudžiamojo pobūdžio sankcijas, jeigu jos sprendimą vėliau gali peržiūrėti visišką jurisdikciją turintis teismas.

Konkurencijos institucijų atliekamų patikrinimų srityje svarbus ir EŽTK 8 straipsnis. EŽTT praktika evoliucionavo nuo tokių ginčų vertinimo pagal EŽTK 6 straipsnį prie EŽTK 8 straipsnio, kuris tapo pagrindine ūkio subjektų apsaugos nuo nepagrįsto valstybės įsikišimo priemone. Juridiniams asmenims pripažįstama teisė į komercinių patalpų ir susirašinėjimo apsaugą, tačiau jos apimtis nebūtinai sutampa su fiziniams asmenims garantuojama privataus gyvenimo apsauga. Naujesnėje jurisprudencijoje apsaugos intensyvumas vis labiau siejamas ne su subjekto statusu, bet su informacijos pobūdžiu ir valstybės įsikišimo intensyvumu.

Chartijos 47 straipsnio taikymo modelis skiriasi nuo EŽTK 6 straipsnio: jo taikymui nereikia nustatyti, ar byla yra civilinio, baudžiamojo ar administracinio pobūdžio – pakanka, kad būtų taikoma Europos Sąjungos teisė. Vis dėlto ESTT, aiškindamas procesines garantijas konkurencijos bylose, remiasi EŽTK ir EŽTT jurisprudencija bei taip pat pripažįsta konkurencijos sankcijų baudžiamosios teisės požymius. Todėl EŽTK ir Chartijos standartai šioje srityje yra glaudžiai susiję.

Lietuvos teismų praktikoje taip pat taikomi *Engel* kriterijai ir remiamasi *Menarini* principu, pripažįstant, kad nacionalinėje teisėje administracinėmis laikomos konkurencijos sankcijos EŽTK prasme gali būti baudžiamojo pobūdžio. Tačiau toks kvalifikavimas skirtas procesinių garantijų apimčiai nustatyti ir nepakeičia nacionalinės proceso rūšies. Taigi konkurencijos teisės pažeidimų bylos atskleidžia funkcinį teisės į teisingą teismą pobūdį: taikytinų garantijų apimtį lemia ne formalus pažeidimo priskyrimas administracinei teisei, o reali normos ir sankcijos prigimtis, jos tikslas bei poveikis asmeniui.

Migracijos ir prieglobsčio bylose tarptautiniai žmogaus teisių instrumentai formuoja fragmentišką procesinių garantijų sistemą. Pakto 14 straipsnis ir EŽTK 6 straipsnis, tiesiogiai įtvirtinantys teisę į teisingą teismą, šiose bylose iš esmės netaikomi, nes sprendžiant migracijos ar prieglobsčio klausimus nelaikoma, kad sprendžiama dėl civilinių teisių ir pareigų ar baudžiamojo kaltinimo. Vis dėlto tai nereiškia, kad migrantams ir prieglobsčio prašytojams teisės į teisingą teismą elementai apskritai neužtikrinami. Juos garantuoja kitos Pakto ir EŽTK nuostatos, o Europos Sąjungos teisės taikymo srityje – Chartijos 47 straipsnis.

Žmogaus teisių komiteto praktikoje nuosekliai laikomasi pozicijos, kad Pakto 14 straipsnis prieglobsčio procedūroms netaikomas. Toks požiūris doktrinoje

kritikuojamas, nes prieglobsčio procedūra negali būti sutelkiama vien į užsieniečio išsiuntimo klausimą – jos rezultatas lemia įvairių asmens teisių įgyvendinimą. Nepaisant 14 straipsnio netaikymo, Pakto 13 straipsnis numato specialias išsiuntimo procedūros garantijas: teisėtai valstybės teritorijoje esančiam užsieniečiui turi būti suteikta galimybė pateikti argumentus prieš išsiuntimą, reikalauti sprendimo peržiūros ir būti atstovaujamam. Be to, Žmogaus teisių komiteto praktikoje procesiniai reikalavimai išplėtojami ir per Pakto 6 bei 7 straipsnius. Taigi Pakto sistema atskleidžia paradoksalią situaciją: bendroji teisė į teisingą teismą migracijos bylose netaikoma, tačiau atskiri jos elementai užtikrinami kitomis nuostatomis.

Analogiška tendencija būdinga EŽTK sistemai. EŽTK 6 straipsnio netaikymo migracijos bylose pagrindas buvo suformuotas byloje *Maaouia prieš Prancūziją*. EŽTT nurodė, kad užsieniečių atvykimo, buvimo ir išsiuntimo klausimai nepatenka nei į civilinę, nei į baudžiamąją EŽTK 6 straipsnio taikymo sritį. Ši jurisprudencija doktrinoje kritikuojama dėl riboto argumentavimo ir nepakankamo migracijos sprendimų poveikio žmogaus teisėms įvertinimo.

Vis dėlto EŽTK sistemoje migrantų procesinė apsauga formuojama kitų Konvencijos nuostatų pagrindu. EŽTK 3 straipsnis apima *non-refoulement* principą ir draudžia išsiųsti asmenį į valstybę, kurioje jam grėstų kankinimas, nežmoniškas ar žeminantis elgesys. Šio draudimo veiksmingumas suponuoja ir procedūrines pareigas, taikomas prieglobsčio prašymus nagrinėjančioms institucijoms bei teismams. EŽTK 13 straipsnis papildomai reikalauja veiksmingos teisinės gynybos priemonės, nors ji nebūtinai turi būti teisminė. Specialias garantijas teisėtai valstybės teritorijoje esančių užsieniečių išsiuntimo atvejais numato ir EŽTK 7 protokolo 1 straipsnis: asmeniui turi būti suteikta galimybė ginčyti išsiuntimą, reikalauti sprendimo peržiūros ir kreiptis į kompetentingą instituciją. EŽTT praktika rodo, kad šių nuostatų visuma tam tikrais atvejais gali užtikrinti procesinę apsaugą, savo turiniu artimą EŽTK 6 straipsnio standartams.

Kitoks modelis taikomas pagal Europos Sąjungos teisę. Chartijos 47 straipsnio taikymas nepriklauso nuo ginčo priskyrimo civilinei ar baudžiamajai sričiai – pakanka, kad situacija patektų į Europos Sąjungos teisės taikymo sritį. Be to, kitaip nei EŽTK 13 straipsnis, Chartijos 47 straipsnis tiesiogiai garantuoja teisę į veiksmingą teisminę gynybą. Tai ypač reikšminga migracijos ir prieglobsčio srityje, kur antrinė Europos Sąjungos teisė valstybėms narėms palieka nemažą procesinę autonomiją.

Chartijos 47 straipsnio reikšmę atskleidžia ESTT sprendimas byloje *El Hassani*, kurioje konstatuota, kad asmeniui, ginčijančiam atsisakymą išduoti vizą, turi būti užtikrinta galimybė bent vienoje proceso stadijoje pasinaudoti nepriklausomo ir nešališko teismo vykdoma kontrole. Taigi Chartijos 47 straipsnis migracijos bylose veikia kaip savarankiškas procesinių garantijų šaltinis ir leidžia užpildyti antrinės Europos Sąjungos teisės bei nacionalinio procesinio reguliavimo spragas.

Antrajame disertacijos skyriuje nagrinėjama teisė kreiptis į teismą ir su ja susijusios garantijos valstybės tarnybos, konkurencijos ir migracijos bylose. Detaliai analizuojamos ABTĮ, UTPĮ, Konkurencijos įstatymo ir kitų specialiųjų teisės aktų nuostatos, reglamentuojančios viešojo administravimo subjektų bei teismų sprendimų apskundimą, reikalavimo užtikrinimo priemones bei teismų praktika. Vertinama, ar ir kokiu

mastu valstybės tarnybos, konkurencijos ir migracijos bylose užtikrinama galimybė kreiptis į teismą, ar egzistuoja situacijų, kai teisė kreiptis į teismą ribojama.

Teisė kreiptis į teismą įtvirtinta tarptautiniuose žmogaus teisių dokumentuose ir yra viena esminių teisės į teisingą teismą įgyvendinimo prielaidų. EŽTT dar byloje *Golder prieš Jungtinę Karalystę* pripažino, kad ši teisė kyla iš EŽTK 6 straipsnio, nors jame *expressis verbis* nėra įtvirtinta. Teisė kreiptis į teismą nėra absoliuti, tačiau jai taikomi apribojimai turi būti pagrįsti ir proporcingi, negali paneigti pačios teisės esmės ar paversti jos teorine ir iliuzine. Teisminė gynyba turi būti ne tik formaliai prieinama, bet ir praktiškai veiksminga. Nacionaliniu lygmeniu universali teisė į teisminę gynybą kyla iš Konstitucijos 30 straipsnio, o administracinėje justicijoje ją konkretizuoja ABTĮ.

Vienas iš teisminės gynybos veiksmingumą lemiančių institutų yra skundžiamo administracinio sprendimo vykdymo sustabdymas. Jei administracinis sprendimas įvykdomas dar nepasibaigus teismo procesui ir sukelia negrįžtamus padarinius, vėlesnis pareiškėjui palankus teismo sprendimas gali nebeturėti realios reikšmės. Todėl laikinoji apsauga tam tikrais atvejais yra būtina tam, kad teisminė kontrolė išliktų veiksminga.

Tarptautinių teismų praktikoje laikinosios apsaugos priemonės taikomos išimtiniais atvejais. Europos Sąjungos teismuose vertinamas *fumus boni juris*, rimtos ir negrįžtamos žalos pavojus bei interesų pusiausvyra. EŽTT laikinosios priemonės pirmiausia skirtos išvengti neatitaisomų padarinių ir dažniausiai taikomos išsiuntimo bylose, kuriose kyla grėsmė asmens gyvybei ar fiziniam saugumui. Lietuvos administraciniame procese pagal ABTĮ reikalavimo užtikrinimo priemonė gali būti taikoma, kai pareiškėjas *prima facie* pagrindžia savo reikalavimą ir jos nepritaikius gali būti padaryta neatitaisoma arba sunkiai atitaisoma didelė žala. LVAT papildomai vertina proporcingumą, šalių interesų pusiausvyrą ir viešąjį interesą.

Reikalavimo užtikrinimo priemonių reikšmė skiriasi priklausomai nuo administracinio ginčo pobūdžio. Valstybės tarnybos ir konkurencijos teisės pažeidimų bylose vyrauja materialinio pobūdžio interesai, todėl laikinoji apsauga taikoma gana retai. Valstybės tarnybos bylose jos paprastai prašoma atleidimo iš pareigų, perkėlimo į kitas pareigas ar tarnybinės nuobaudos atvejais. LVAT praktikoje laikomasi pozicijos, kad finansiniai neigiami padariniai paprastai gali būti kompensuojami žalos atlyginimu, todėl vien atleidimas iš pareigų, pajamų netekimas ar kitos materialinės pasekmės savaime nepagrindžia neatitaisomos žalos.

Panašus požiūris būdingas konkurencijos teisės pažeidimų byloms. Ūkio subjektams suteikiamos alternatyvios priemonės, pavyzdžiui, galimybė pateikti finansinę garantiją, todėl baudos ar kitų finansinių padarinių atsiradimas savaime nelaikomas pakankamu pagrindu stabdyti sprendimo vykdymą. Be to, vertinamas viešasis interesas užtikrinti veiksmingą konkurencijos taisyklių įgyvendinimą ir operatyvų Konkurencijos tarybos tyrimą. Vis dėlto laikinoji apsauga gali įgyti ypatingą reikšmę, kai vykdant institucijos įpareigojimą kyla negrįžtamo konfidencialios informacijos, komercinių paslapčių ar jautrių asmens duomenų atskleidimo rizika. Europos Sąjungos teismų praktika tokiais atvejais rodo galimybę ne tik sustabdyti sprendimą, bet ir nustatyti specialias procesines garantijas, leidžiančias suderinti tyrimo veiksmingumą su

asmens teisių apsauga.

Kitokia situacija susiklosto migracijos bylose. Panaikinus automatinį dalies Migracijos departamento sprendimų vykdymo sustabdymą, reikalavimo užtikrinimo priemonės tapo itin reikšmingos veiksmingai teisminei gynybai. Nors EŽTK 6 straipsnis migracijos bylose netaikomas, procesinė apsauga užtikrinama EŽTK 13 straipsnį aiškinant kartu su 3 straipsnyje įtvirtintu *non-refoulement* principu, taip pat tam tikrais atvejais – su EŽTK 8 straipsniu. EŽTT praktikoje pripažįstama, kad kai išsiuntimas gali lemti EŽTK 2 ar 3 straipsnio pažeidimą, veiksminga teisinės gynybos priemonė turi turėti stabdomąjį poveikį. Priešingu atveju asmuo gali būti išsiųstas dar iki teismui įvertinant galimą jo teisių pažeidimą.

Dar aiškesnis reikalavimas kyla iš Europos Sąjungos teisės. ESTT praktikoje sprendimo dėl išsiuntimo vykdymo sustabdymas laikomas esmine veiksmingos teisminės gynybos garantija tais atvejais, kai egzistuoja *non-refoulement* arba nežmoniško ar žeminančio elgesio rizika. Tokiose situacijose Chartijos 19 ir 47 straipsniai reikalauja, kad asmeniui būtų suteikta reali galimybė pasinaudoti teismine gynyba iki išsiuntimo įvykdymo.

LVAT praktikoje migracijos bylose reikalavimo užtikrinimo priemonių taikymas grindžiamas individualiu aplinkybių vertinimu. Galima išskirti tris pagrindines aplinkybių grupes, lemiančias sprendimo vykdymo sustabdymą: *non-refoulement* riziką, būtinybę apsaugoti šeimos gyvenimą ir nepilnamečių vaikų interesus bei poreikį išsaugoti realią galimybę pasinaudoti teismo procesu. Teismų praktikoje kartu pastebima tam tikra įtampa dėl reikalaujamo žalos įrodymo standarto. Vienais atvejais pakanka, kad šioje proceso stadijoje negalima atmesti neatitaisomos žalos galimybės, o kitais reikalaujama konkretesnių duomenų apie realią ir ne hipotetinę žalą. *Non-refoulement* atvejais, atsižvelgiant į galimų padarinių negrįžtamumą, esminę reikšmę įgyja prevencinis teisminės apsaugos pobūdis.

Teisės kreiptis į teismą ribų klausimas ypač aktualus ginčijant tarpinio pobūdžio – parengiamuosius ar procedūrinius – viešojo administravimo subjektų sprendimus. Tokie aktai paprastai nėra savarankiškas skundo objektas, nes jais tik sudaromos prielaidos galutiniam individualiam administraciniam aktui priimti, todėl jų teisėtumas gali būti vertinamas kartu su galutiniu sprendimu. Vis dėlto tarpinis sprendimas gali būti skundžiamas savarankiškai, jeigu jis pats sukelia materialines teisines pasekmes. Lietuvos administracinių teismų praktikoje taip pat laikomasi pozicijos, kad teisminės kontrolės objektu gali būti administracinis aktas, kuris daro realią įtaką asmens teisėms ar pareigoms.

Šiuo aspektu išskirtinos dvi skundžiamumo sampratos. Formalioji samprata skundžiamumą sieja su galutiniu individualiu administraciniu aktu, kuris tiesiogiai sukuria, pakeičia ar panaikina asmens teises ar pareigas. Tuo tarpu materialioji samprata akcentuoja faktinį sprendimo poveikį asmens teisinei padėčiai, neatsižvelgiant į formalų jo kvalifikavimą. Todėl net tarpinis sprendimas turėtų būti skundžiamas, jeigu jis sukelia reikšmingas ir sunkiai atitaisomas pasekmes, o vėlesnė galutinio sprendimo kontrolė nebegalėtų veiksmingai apsaugoti pažeistų teisių. Šios sampratos vertintinos ne kaip alternatyvios, bet kaip viena kitą papildančios: formalusis kriterijus užtikrina proceso

koncentraciją ir nepertraukiamumą, o materialusis neleidžia paneigti teisės į veiksmingą teisminę gynybą, kai teisinės pasekmės atsiranda dar iki galutinio sprendimo.

Panaši tendencija būdinga ir kitų Europos valstybių administracinei teisei. Prancūzijoje, Vokietijoje ir Lenkijoje parengiamieji ar vidaus administraciniai aktai paprastai savarankiškai neskundžiami, tačiau teisminė kontrolė galima, kai jie daro pakankamai reikšmingą poveikį asmens teisėms ar teisinei padėčiai. Taigi šiuolaikinėje Europos administracinėje teisėje sprendimo skundžiamumui reikšmingas ne vien formalus jo statusas, bet ir realus teisinis poveikis.

Valstybės tarnybos bylose LVAT praktika atskleidžia materialiojo vertinimo stiprėjimą. Nors tarnybinio patikrinimo išvada ar kitas procedūrinis dokumentas paprastai savaime nenustato tarnautojo teisių ir pareigų, konkrečiomis aplinkybėmis toks aktas gali tapti faktiškai galutiniu ir sukelti savarankiškas teisines pasekmes. LVAT taip pat yra konstatavęs, kad klausimas, ar procedūrinis aktas sukelia teisines pasekmes, tam tikrais atvejais yra materialinio pobūdžio ir todėl neturėtų būti galutinai sprendžiamas vien skundo priėmimo stadijoje. Tai leidžia teigti, kad pareiškėjui šioje stadijoje pakanka *prima facie* pagrįsti tiesioginį ginčijamo sprendimo poveikį ir vėlesnės ex post kontrolės nepakankamumą.

Analogiška problema kyla migracijos bylose, kuriose tarpiniai sprendimai gali faktiškai nulemti asmens galimybę pasilikti valstybės teritorijoje, naudotis procedūrinėmis garantijomis ar kitomis teisėmis. Dėl migracijos procedūrų dinamikos ir galimų negrįžtamų pasekmių vien galutinio administracinio sprendimo kontrolė ne visais atvejais užtikrina veiksmingą teisminę gynybą. Todėl reikšmingą papildomo saugiklio funkciją atlieka reikalavimo užtikrinimo priemonės. Vis dėlto tarpinio sprendimo apskundimo ribojimas negali būti grindžiamas prezumpcija, kad neigiamus padarinius visada galima neutralizuoti laikinosiomis apsaugos priemonėmis. Kai tarpinis sprendimas sukelia reikšmingą ir sunkiai atitaisomą poveikį, prioritetas turi būti teikiamas materialiajam teisinių pasekmių vertinimui.

Specifinė problema kyla konkurencijos teisės pažeidimų bylose, kuriose aktuali ūkio subjektų teisė ginčyti patikrinimų jų patalpose teisėtumą. EŽTT praktika rodo, kad valstybė neprivalo visais atvejais užtikrinti išankstinės (*ex ante*) teisminės kontrolės, tačiau jos nebuvimas turi būti kompensuojamas veiksminga vėlesne (*ex post*) teismine kontrole. Pastaroji turi apimti tiek teisės, tiek fakto klausimus, paties sprendimo atlikti patikrinimą ir jo metu atliktų veiksmų teisėtumą bei būti prieinama per pagrįstą laiką. Vien formalios galimybės ginčyti institucijos veiksmus nepakanka. Kita vertus, ir *ex ante* teisėjo leidimas savaime neužtikrina EŽTK reikalavimų, jeigu po patikrinimo ūkio subjektui nesuteikiama veiksminga galimybė ginčyti jo teisėtumą.

Analogišką kryptį rodo ESTT praktika. Europos Komisijai atliekant konkurencijos teisės patikrinimus išankstinis teismo leidimas paprastai nereikalingas, tačiau jos sprendimas atlikti patikrinimą gali būti ginčijamas teisme. Be to, naujausioje praktikoje pripažįstama, kad itin intensyvaus kišimosi į privatų gyvenimą ir asmens duomenų apsaugą atvejais, pavyzdžiui, siekiant prieigos prie įmonių vadovams ar darbuotojams priklausančių elektroninių įrenginių, gali būti reikalinga išankstinė teismo ar nepriklausomos institucijos kontrolė. Taigi kontrolės forma priklauso ir nuo konkretaus

institucijos veiksmo intensyvumo.

Lietuvos konkurencijos teisėje patikrinimui ūkio subjekto patalpose būtinas Regionų administracinio teismo leidimas, todėl formaliai egzistuoja *ex ante* kontrolė. Tačiau jos veiksmingumą riboja tai, kad ūkio subjektas negali apskųsti leidimą atlikti patikrinimą suteikiančios nutarties. Konkurencijos įstatymo 32 straipsnis leidžia ginčyti Konkurencijos tarybos pareigūnų veiksmus pirmiausia pačiai Konkurencijos tarybai, tačiau ši procedūra neleidžia ginčyti paties leidimo atlikti patikrinimą ir neužtikrina visavertės teisminės kontrolės. LVAT praktikoje patikrinimo teisėtumo kontrolė iš esmės nukeliama iki galutinio Konkurencijos tarybos sprendimo apskundimo.

Šio modelio trūkumus atskleidė *Kesko Senukai Lithuania prieš Lietuvą* byla. Nacionaliniai teismai atsisakė nagrinėti bendrovės skundą dėl tyrimo metu atliktų veiksmų, motyvuodami tuo, kad jų teisėtumas galės būti vertinamas skundžiant galutinį Konkurencijos tarybos sprendimą. Tačiau tyrimą nutraukus nenustačius pažeidimo, toks galutinis sprendimas nebuvo priimtas, todėl bendrovė faktiškai neteko galimybės pasinaudoti teismine kontrole. EŽTT konstatavo EŽTK 8 straipsnio pažeidimą. Ši byla parodo, kad teisminės kontrolės atidėjimas iki galutinio administracinio sprendimo priėmimo gali paneigti pačią teisminės gynybos galimybę, jeigu procedūra užbaigiama nenustačius pažeidimo.

Taigi tarptautiniuose žmogaus teisių dokumentuose įtvirtinta teisė kreiptis į teismą nėra vien formalus procesinis principas. Tiek EŽTT, tiek ESTT jurisprudencijoje nuosekliai pabrėžiama, kad ši teisė turi būti praktinė ir veiksminga, todėl valstybės negali nustatyti tokių procesinių ribojimų, kurie paneigtų teisės kreiptis į teismą esmę arba paverstų ją iliuzine. Teisės kreiptis į teismą veiksmingumas priklauso ne tik nuo formalios galimybės inicijuoti teisminį procesą, bet ir nuo galimybės tai padaryti laiku bei užkirsti kelią negrįžtamų pasekmių atsiradimui iki galutinio teismo sprendimo priėmimo.

Atlikta analizė taip pat parodė, kad Lietuvos administraciniame procese teisė kreiptis į teismą nėra detaliai reglamentuota nei ABTĮ, nei specialiuosiuose įstatymuose. Daugeliu atvejų administraciniams teismams tenka vadovautis bendrosiomis ABTĮ nuostatomis, kurios dėl savo abstraktumo ne visuomet leidžia tinkamai atsižvelgti į konkrečių teisinių santykių specifiką. Todėl reikšminga teisės kreiptis į teismą turinio ir jos įgyvendinimo sąlygų dalis yra suformuota būtent LVAT praktikoje.

Trečiajame disertacijos skyriuje daugiausia dėmesio skiriama administracinių teismų atliekamos sprendimų kontrolės apimties analizei. Nagrinėjami tarptautinių žmogaus teisių dokumentų ir tarptautinių teismų praktikos reikalavimai „visiškos jurisdikcijos“ teismui. Vertinami Lietuvos administraciniams teismams suteikti įgaliojimai – galimybės panaikinti administracinius sprendimus ir grąžinti bylas viešojo administravimo subjektui ar priimti sprendimą, kurio priėmimas yra viešojo administravimo subjekto kompetencija. Identifikuojami atvejai, kai ribota teisminė kontrolė lemia nepakankamą asmens teisių apsaugą, ir formuluojami argumentai dėl poreikio aiškiau įtvirtinti teismų teisę priimti sprendimus, kurie yra priskirti viešojo administravimo subjekto kompetencijai, tais atvejais, kai to reikalauja efektyvios teisinės gynybos principas ir tarptautiniai standartai.

Valstybės tarnybos bylos EŽTK 6 straipsnio ir Pakto 14 straipsnio prasme priskiriamos civilinio pobūdžio byloms, todėl jose turi būti užtikrinama pakankama teisminė kontrolė. EŽTT byloje *Ramos Nunes de Carvalho e Sá prieš Portugaliją*, remdamasis *Sigma Radio prieš Kiprą* praktika, išskyrė pagrindinius visiškos jurisdikcijos vertinimo kriterijus: skundžiamo sprendimo dalyką, administracinei institucijai suteiktos diskrecijos apimtį, administracinėje procedūroje užtikrintas procesines garantijas ir teismo kompetenciją spręsti teisės bei fakto klausimus. Teisminės kontrolės intensyvumas nėra vienodas visose bylose – jis turi būti pritaikytas konkretaus ginčo pobūdžiui.

Institucijai suteikta diskrecija savaime nepanaikina teisminės kontrolės, tačiau gali lemti jos ribas. Spręsdamas specialių žinių ar administracinės diskrecijos reikalaujančius klausimus, teismas neprivalo pakeisti administracinės institucijos vertinimo savuoju, tačiau turi patikrinti, ar institucija neviršijo kompetencijos, laikėsi procedūrinių reikalavimų, veikė nešališkai ir tinkamai naudojosi diskrecija. Kai ginčas susijęs su faktinėmis aplinkybėmis, teismui turi būti suteikta kompetencija jas patikrinti. Ypatingą reikšmę tai įgyja drausminės atsakomybės bylose, kuriose sprendimas gali turėti reikšmingą poveikį asmens profesinei padėčiai.

EŽTT praktikoje taip pat pabrėžiama, kad teisminė kontrolė turi būti reali, o ne formali. Byloje *Jokšas prieš Lietuvą* konstatuota, kad administracinių teismų atsisakymas padėti pareiškėjui gauti jo diskriminacijos argumentams pagrįsti reikšmingus įrodymus arba tinkamai nemotyvuotas atsisakymas tai padaryti apribojo galimybę veiksmingai pagrįsti savo poziciją. Taigi teismas neprivalo tenkinti kiekvieno įrodymų išreikalavimo prašymo, tačiau jo atsisakymas turi būti tinkamai motyvuotas.

LVAT praktikoje teisminės kontrolės apimtis taip pat siejama su administracinei institucijai suteikta diskrecija. Pavyzdžiui, konkursų į valstybės tarnybą bylose teismas tikrina procedūros teisėtumą ir asmens teisę lygiomis sąlygomis stoti į valstybės tarnybą, tačiau neperima institucijos funkcijos vertinti konkurso klausimų turinį. Tarnybinių nusižengimų bylose teismas taip pat neatlieka tyrimo iš naujo, tačiau tikrina nustatytų aplinkybių tikrumą, išvadų pagrįstumą ir gali tirti naujus įrodymus. Taigi visiškos jurisdikcijos reikalavimas nereiškia, kad administracinis teismas turi iš naujo atlikti administracinę procedūrą ar pakeisti institucijos vertinimą savuoju. Esminis kriterijus yra teismo galimybė veiksmingai patikrinti sprendimo faktinį ir teisinį pagrindą, procedūros teisėtumą bei administracinės diskrecijos ribų laikymąsi. Tokia teisminės kontrolės apimtis iš esmės atitinka EŽTT suformuotą veiksmingos teisminės peržiūros standartą.

Konkurencijos tarybos teisinis statusas lemia administracinių teismų atliekamos jos sprendimų kontrolės pobūdį ir intensyvumą. Pagal EŽTT praktiką administracinė institucija gali pati neatitikti EŽTK 6 straipsnyje įtvirtintų nepriklausomo ir nešališko teismo reikalavimų, jeigu jos sprendimus vėliau gali peržiūrėti visišką jurisdikciją turintis teismas. Todėl konkurencijos teisės pažeidimų bylose pirmiausia svarbu įvertinti Konkurencijos tarybos institucinį statusą, o tuomet – jos sprendimų teisminės kontrolės apimtį.

EŽTT ir ESTT praktikoje institucijos pripažinimas teismu siejamas ne su jos formaliu statusu, bet su funkciniais kriterijais. Vertinama, ar ji įsteigta įstatymu, yra

nuolatinė, turi privalomą jurisdikciją, taiko teisės normas, sprendžia fakto ir teisės klausimus, užtikrina rungimosi principą ir, svarbiausia, yra nepriklausoma bei nešališka. EŽTT taip pat pabrėžia nepriklausomumo regimybę: svarbu ne tik tai, ar institucija faktiškai veikia nepriklausomai, bet ir tai, ar jos organizacinė struktūra nesukelia pagrįstų abejonių dėl nešališkumo.

Ypač reikšmingas tyrimo, kaltinimo ir sprendimų priėmimo funkcijų atskyrimas. EŽTT bylose *Dubus S. A. prieš Prancūziją* ir *Grande Stevens prieš Italiją* konstatavo nešališkumo problemų, kai tyrimo ir sprendimų priėmimo funkcijos buvo sutelktos toje pačioje institucijoje ir nebuvo pakankamų vidinių jų atskyrimo garantijų. Vien tai, kad administracinė institucija atlieka kelias funkcijas, savaime nėra nesuderinama su EŽTK, tačiau turi būti užtikrinta organizacinė ir procedūrinė struktūra, pašalinanti pagrįstas abejones dėl objektyvaus nešališkumo.

Konkurencijos taryba turi reikšmingų formalaus nepriklausomumo garantijų: ji įsteigta įstatymu, veikia kaip savarankiška valstybės įstaiga, jos nariai skiriami šešerių metų kadencijai, o jų įgaliojimų pasibaigimo pagrindai nustatyti įstatyme. Vis dėlto institucijos veiklos organizavimas neužtikrina aiškaus tyrimo, kaltinimo ir sprendimų priėmimo funkcijų atskyrimo. Konkurencijos taryba priima sprendimus dėl tyrimo pradėjimo ir jo eigos, tvirtina tyrimo išvadas ir priima galutinį sprendimą dėl pažeidimo, o įstatyme nenustatyta, kad galutinį sprendimą priimantys nariai negalėtų būti dalyvavę ankstesnėse tyrimo stadijose. Tyrimą atliekantys administracijos darbuotojai ir sprendimus priimantys nariai taip pat priklauso tai pačiai institucinei struktūrai.

Procesinės garantijos Konkurencijos taryboje taip pat nėra tapačios teismo procesui. Procedūros dalyviai gali susipažinti su bylos medžiaga, teikti paaiškinimus ir būti išklausyti, tačiau išklausymo posėdis nėra visavertis rungimosi procesas. Todėl Konkurencijos taryba neatitinka EŽTT ir ESTT jurisprudencijoje suformuluotų nepriklausomo ir nešališko tribunolo požymių. Dėl to jos sprendimų teisminė kontrolė atlieka kompensacinę funkciją ir turi atitikti visiškos jurisdikcijos reikalavimą.

Šį reikalavimą konkurencijos teisėje EŽTT išplėtojo byloje *Menarini prieš Italiją*. EŽTT pripažino, kad konkurencijos teisės sankcijas gali skirti administracinė institucija, tačiau jos sprendimą turi būti galima apskųsti teismui, turinčiam kompetenciją vertinti tiek fakto, tiek teisės klausimus ir panaikinti arba pakeisti ginčijamą sprendimą. Visiška jurisdikcija neturi būti tapatinama su neribota jurisdikcija ar pareiga nagrinėti bylą *de novo*. Teismas neprivalo perimti administracinės institucijos funkcijų, tačiau jo kontrolė turi būti pakankama realiai patikrinti sprendimo faktinį ir teisinį pagrindą.

ESTT praktikoje laikomasi analogiško požiūrio. Europos Sąjungos teismai turi kompetenciją tikrinti Europos Komisijos sprendimų teisėtumą fakto ir teisės požiūriu, vertinti įrodymus ir panaikinti sprendimus, o baudų srityje – ir pakeisti jų dydį. Teisminės kontrolės intensyvumas gali priklausyti nuo vertinamo klausimo pobūdžio. Sudėtingos ekonominės analizės atvejais teismas nepakeičia institucijos ekonominio vertinimo savuoju, tačiau privalo patikrinti, ar laikytasi procedūrinių reikalavimų, tinkamai nustatytos faktinės aplinkybės, išvados pakankamai motyvuotos ir nepadaryta akivaizdi vertinimo klaida. Todėl visiška jurisdikcija nereiškia vienodo kontrolės intensyvumo kiekvienu klausimu.

Lietuvos teisinis reguliavimas administraciniams teismams formaliai suteikia plačius Konkurencijos tarybos sprendimų kontrolės įgaliojimus. Teismas gali palikti nutarimą nepakeistą, jį ar jo dalį panaikinti, grąžinti bylą papildomam tyrimui, taip pat pakeisti nutarimą dėl koncentracijos, sankcijų ar laikinųjų priemonių. Tai leidžia teigti, kad administraciniai teismai turi visišką jurisdikciją, o sankcijų srityje – ir neribotą jurisdikciją.

LVAT praktikoje kontrolės intensyvumas taip pat diferencijuojamas pagal nagrinėjamo klausimo pobūdį. Kai Konkurencijos taryba atlieka sudėtingą ekonominę analizę, teismas daugiausia tikrina, ar laikytasi procedūrinių taisyklių, tinkamai motyvuotos išvados, neiškraipytos faktinės aplinkybės, nepadaryta akivaizdi vertinimo klaida ir nepiktnaudžiauta įgaliojimais. Tokia kontrolė savaime neprieštarauja visiškos jurisdikcijos standartui, nes teismas neprivalo pakeisti institucijai patikėto ekonominio vertinimo savuoju.

Daugiau klausimų kelia LVAT naudojimasis neribota jurisdikcija sankcijų srityje. Nors Konkurencijos įstatymas suteikia teismui teisę pakeisti Konkurencijos tarybos nutarimą dėl sankcijos, praktikoje teismai šia kompetencija naudojasi nevienodai. Kai kuriais atvejais, nustatęs baudos apskaičiavimo trūkumus, LVAT bylą grąžina Konkurencijos tarybai, nors galėtų pats pakeisti sankciją. Kitais atvejais baudos mažinamos remiantis bendraisiais proporcingumo ir teisingumo principais, ne visuomet nuosekliai taikant specialiąsias baudų apskaičiavimo taisykles. Tačiau praktikoje yra ir atvejų, kai LVAT pats perskaičiuoja baudą, vadovaudamasis jos apskaičiavimą reglamentuojančiomis teisės normomis ir proceso operatyvumo bei ekonomiškumo principais.

Baudų peržiūros riboms reikšmingas ir *non reformatio in peius* principas. Administracinis teismas paprastai negali pabloginti skundą pateikusio asmens padėties, todėl galimybė didinti Konkurencijos tarybos paskirtą baudą yra ribota. Tai dar kartą parodo, kad neribota jurisdikcija baudų srityje nereiškia absoliučios teismo laisvės – ji įgyvendinama laikantis procesinių ir bendrųjų teisės principų.

Migracijos bylose EŽTK 6 ir Pakto 14 straipsniai netaikomi, todėl pagal šias tarptautines sutartis savaime nereikalaujama, kad migracijos klausimus nagrinėtų teismas. Dėl to teisminės kontrolės standartas pirmiausia formuojamas remiantis kitomis žmogaus teisių garantijomis. Kitaip yra Europos Sąjungos teisėje: Chartijos 47 straipsnis ir antrinė Europos Sąjungos teisė tiesiogiai garantuoja teisę į veiksmingą teisminę gynybą.

Tarptautiniu lygmeniu ypač reikšmingas *non-refoulement* principas. Nors jis tiesiogiai neįtvirtintas EŽTK ar Pakto tekstuose, EŽTT ir Žmogaus teisių komiteto praktikoje išplėtotos procedūrinės garantijos, skirtos apsaugoti asmenį nuo išsiuntimo į valstybę, kurioje jam grėstų kankinimas, nežmoniškas ar žeminantis elgesys. EŽTT praktikoje EŽTK 3 straipsnio absoliutus pobūdis kartu su 13 straipsniu lemia reikalavimą užtikrinti veiksmingą sprendimo kontrolę. Tačiau pagal EŽTK šios sustiprintos garantijos pirmiausia siejamos su realia *non-refoulement* rizika ir nėra vienodai taikomos visiems migrantams.

EŽTT suformuotas esminis standartas reikalauja, kad *non-refoulement* bylose sprendimo kontrolė būtų nepriklausoma ir nuodugni (*independent and rigorous*), o jį peržiūrinti institucija galėtų panaikinti sprendimą tiek dėl materialinės, tiek dėl

procesinės teisės pažeidimų. Be to, vertinimas turi būti atliekamas *ex nunc*, t. y. atsižvelgiant į situaciją, egzistuojančią bylos nagrinėjimo metu, o ne tik administracinio sprendimo priėmimo momentu. Todėl turi būti vertinamos ir vėliau atsiradusios aplinkybės bei nauja informacija apie padėtį kilmės valstybėje. EŽTT gali remtis ne tik šalių pateikta medžiaga, bet ir savo iniciatyva gauta informacija iš patikimų ir objektyvių šaltinių, siekdamas patikrinti, ar nacionalinių institucijų rizikos vertinimas buvo adekvatus ir pakankamai pagrįstas.

Žmogaus teisių komitetas taip pat reikalauja išsamaus ir teisingo nagrinėjimo, nors paprastai faktų ir įrodymų vertinimą palieka nacionalinėms institucijoms. Vis dėlto pažeidimai konstatuojami, kai institucijos nepakankamai įsigilina į esminius pareiškėjo argumentus arba jam nepagrįstai perkeliama įrodinėjimo našta. Taigi ir pagal Pakto 7 straipsnį teisminės kontrolės veiksmingumas priklauso nuo realaus individualių aplinkybių ištyrimo.

Europos Sąjungos teisėje teisminės kontrolės standartas suformuluotas aiškiau. Procedūrų direktyva, aiškinama kartu su Chartijos 47 straipsniu, reikalauja išsamaus ir *ex nunc* faktinio bei teisinio tarptautinės apsaugos poreikio nagrinėjimo. ESTT praktikoje tai reiškia, kad nacionalinis teismas turi savarankiškai kontroliuoti tiek teisės, tiek fakto klausimus ir nėra saistomas administracinės institucijos atlikto vertinimo. Prireikus jis gali vertinti naujas aplinkybes ir įrodymus, kurie nebuvo nagrinėti administracinėje procedūroje. Teismas taip pat turi išklausyti prieglobsčio prašytoją, jeigu išsamios kontrolės negalima atlikti remiantis vien byloje esančia medžiaga, o atsiradus naujoms pareiškėjui nepalankioms aplinkybėms – suteikti jam galimybę dėl jų pasisakyti.

ESTT praktikoje itin svarbus ir teismo sprendimo privalomumas administracinei institucijai. Teismui panaikinus sprendimą ir grąžinus bylą nagrinėti iš naujo, administracinė institucija turi priimti naują sprendimą per trumpą laiką ir laikytis teismo pateikto vertinimo, nebent atsirastų naujų faktinių ar teisinių aplinkybių. Ji negali pakartotinai atmesti prašymo tais pačiais pagrindais, kuriuos teismas jau pripažino netinkamais. Byloje *Torubarov* ESTT išaiškino, kad jeigu administracinė institucija nevykdo teismo sprendimo, veiksmingos teisminės gynybos reikalavimas gali lemti nacionalinio teismo pareigą pačiam pakeisti institucijos sprendimą ir išspręsti tarptautinės apsaugos klausimą, net jei tokia kompetencija tiesiogiai nenumatyta nacionalinėje teisėje.

Taigi Europos Sąjungos teisėje išsamios ir *ex nunc* kontrolės reikalavimas apima ne tik teisę panaikinti administracinį sprendimą. Svarbus ir galutinis teisminės gynybos veiksmingumas: teismo sprendimas turi realiai saistyti administracinę instituciją, o pakartotinis bylos grąžinimas negali virsti nesibaigiančiu procesu, kuriame institucija ignoruoja teismo pateiktą teisės ir faktų vertinimą.

Lietuvoje Migracijos departamento sprendimus galima skųsti pirmosios instancijos administraciniam teismui, o jo sprendimą – LVAT. LVAT praktika rodo, kad *ex nunc* principas tam tikra apimtimi įgyvendinamas. Jei teisme pateikiami nauji ir reikšmingi įrodymai, kurie nebuvo tinkamai ištirti, teismas gali panaikinti Migracijos departamento sprendimą ir įpareigoti prašymą nagrinėti iš naujo. Jeigu nauji įrodymai

nėra reikšmingi, teismas gali juos įvertinti pats ir administracinio sprendimo nenaikinti. LVAT taip pat yra panaikinęs pirmosios instancijos teismo sprendimus tais atvejais, kai šis nepagrįstai atsisakė priimti naujus prieglobsčio prašytojo įrodymus. Tai patvirtina, kad teisminė kontrolė neapsiriboja vien administracinės procedūros metu surinkta medžiaga.

Problemiškesnė situacija susiklosto, kai Migracijos departamentas pakartotinai nesilaiko teismo pateiktų išaiškinimų. LVAT praktikoje buvo atvejų, kai Migracijos departamento sprendimai dėl to paties asmens panaikinti kelis kartus, tačiau teismas ir toliau grąžino klausimą institucijai, pats nespręsdamas dėl tarptautinės apsaugos suteikimo. Naujausioje praktikoje LVAT pripažįsta, kad pagal ESTT jurisprudenciją išimtinėmis aplinkybėmis teismas gali perimti šią funkciją, tačiau tokią galimybę aiškina siaurai ir pirmenybę teikia kompetencijos paskirstymui, pagal kurį tarptautinės apsaugos klausimą pirmiausia sprendžia Migracijos departamentas.

Toks požiūris gali kelti veiksmingos teisminės gynybos problemų, kai pakartotinis bylos grąžinimas nepagrįstai ilgina prieglobsčio procedūrą. Jeigu administracinė institucija nevykdo teismo išaiškinimų, paties teismo sprendimas dėl tarptautinės apsaugos galėtų atitikti ESTT suformuotą veiksmingos teisminės gynybos standartą ir užtikrinti realų *ex nunc* principo įgyvendinimą. Taigi migracijos, ypač prieglobsčio, bylose teisminė kontrolė negali apsiriboti formaliu administracinio sprendimo teisėtumo patikrinimu: ji turi būti nepriklausoma, nuodugni, apimti fakto ir teisės klausimus bei aktualias bylos nagrinėjimo metu egzistuojančias aplinkybes, o teismo sprendimas turi sukelti realias ir administracinei institucijai privalomas teisines pasekmes.

Ketvirtajame disertacijos skyriuje analizuojamas įslaptintos, kriminalinės žvalgybos ir ikiteisminio tyrimo metu surinktos informacijos panaudojimas ir su tuo susijusios procedūrinės garantijos. Remiantis EŽTT, ESTT ir Lietuvos administracinių teismų praktika, nagrinėjama, kokie reikalavimai keliami proceso šalių lygybei, teisei susipažinti su bylai reikšminga informacija ir veiksmingai ją ginčyti, kai dalis medžiagos yra įslaptinta. Analitiniu kritiniu metodu vertinama, ar Lietuvos teisės aktai ir teismų praktika valstybės tarnybos, konkurencijos ir migracijos bylose užtikrina pakankamas garantijas, ribojančias slaptos informacijos naudojimą ir neleidžiančias jai tapti nepatikrinamu bylos sprendimo pagrindu.

Kriminalinės žvalgybos informacijos naudojimo valstybės tarnybos bylose problematika Lietuvos ir tarptautinių teismų praktikoje vystėsi keliais etapais. Pirmiausia spręsta dėl įslaptintos informacijos naudojimo ir asmens galimybių su ja susipažinti, vėliau – dėl išslaptintų kriminalinės žvalgybos duomenų naudojimo tarnybinės atsakomybės bylose, o naujausia ESTT praktika nustatė papildomus ribojimus vėlesniam elektroninių ryšių duomenų panaudojimui.

Pirmojo etapo pradžią žymi EŽTT sprendimai *Pocius prieš Lietuvą* ir *Užukauskas prieš Lietuvą*. Byloje Pocius prieš Lietuvą pareiškėjui nebuvo leista susipažinti su įslaptinta medžiaga, nors ji turėjo esminę reikšmę sprendžiant dėl jo įtraukimo į operatyvinę įskaitą. EŽTT pripažino, kad valstybės interesas apsaugoti įslaptintą informaciją gali pateisinti teisės susipažinti su bylos medžiaga ribojimus, tačiau jie negali paneigti rungimosi ir šalių lygiateisiškumo principų. Įslaptinta informacija negali būti

vienintelis ar lemiamas sprendimo pagrindas, o asmeniui turi būti suteikta reali galimybė suprasti jam inkriminuojamų aplinkybių esmę ir jas ginčyti. Analogiška išvada padaryta byloje *Užukauskas prieš Lietuvą*.

Šią kryptį papildė Konstitucinio Teismo jurisprudencija. Teismas pripažino, kad vien aplinkybė, jog asmens atžvilgiu atliekamas ikiteisminis ar operatyvinis tyrimas, negali automatiškai lemti leidimo dirbti su įslaptinta informacija panaikinimo. Nors tokios aplinkybės gali kelti pagrįstų abejonių dėl asmens patikimumo, būtinas individualus vertinimas ir proporcingumo kontrolė. Besąlygiškas leidimo panaikinimas, nevertinant konkrečių aplinkybių ir alternatyvių priemonių, neatitinka konstitucinių teisinės valstybės, teisingumo ir proporcingumo principų.

Individualaus vertinimo problema išryškėjo *Jagminas prieš Lietuvą* byloje. Žmogaus teisių komitetas Pakto 14 straipsniu grindžiamą skundą pripažino nepriimtinu, tačiau konstatavo Pakto 25 straipsnio c punkto pažeidimą. Komiteto vertinimu, tuometis reguliavimas leido panaikinti leidimą dirbti su įslaptinta informacija vien dėl sankcionuoto operatyvinio patikrinimo, neužtikrino individualaus ir proporcingo vertinimo bei tinkamų procesinių saugiklių. Nors vėliau procesas Lietuvoje buvo atnaujintas, LVAT savo ankstesnės pozicijos nepakeitė, motyvuodamas tuo, kad pats išanalizavo įslaptintus ir išslaptintus duomenis.

Tokios teisminės kontrolės pakankamumas vertintinas atsižvelgiant į EŽTT sprendimą *Regner prieš Čekiją*. EŽTT pripažįsta, kad nacionalinio saugumo interesai gali pateisinti informacijos neatskleidimą pareiškėjui, tačiau ribojimai turi būti kompensuojami intensyvia teisminės kontrolės procedūra. Vien teismo galimybės susipažinti su slapta informacija nepakanka: jis turi savarankiškai tikrinti jos pakankamumą, patikimumą, reikšmę ir informacijos neatskleidimo būtinumą. Todėl abejonių kelia situacija, kai *Jagmino* byloje dalis informacijos pareiškėjui buvo išslaptinta tik apeliacinėje stadijoje, o teismo motyvuose nepakankamai aiškiai atsispindėjo savarankiškas įslaptintų duomenų vertinimas. EŽTT praktika rodo, kad būtent teisminės kontrolės intensyvumas yra pagrindinė garantija, galinti kompensuoti informacijos neatskleidimą.

Antrasis jurisprudencijos etapas susijęs su išslaptintos kriminalinės žvalgybos informacijos naudojimu tarnybinių nusižengimų bylose. Konstitucinis Teismas pripažino, kad tokia informacija gali būti naudojama sprendžiant dėl valstybės tarnautojo ar pareigūno atsakomybės, įskaitant atleidimą iš tarnybos, jeigu ji surinkta teisėtai, jos naudojimas proporcingas, o asmeniui užtikrinama veiksminga gynyba. Asmeniui turi būti sudaryta galimybė susipažinti su naudojama medžiaga, pateikti paaiškinimus ir ginčyti įrodymų teisėtumą, autentiškumą, būtinumą bei proporcingumą.

Šis požiūris atsispindėjo EŽTT bylose *Adomaitis prieš Lietuvą* ir *Starkevič prieš Lietuvą*. EŽTT nenustatė EŽTK 6 ir 8 straipsnių pažeidimų, nes kriminalinės žvalgybos duomenys buvo išslaptinti, pareiškėjams sudarytos galimybės su jais susipažinti, o nacionalinių institucijų sprendimai grindžiami ne vien šiais duomenimis, bet ir kitais įrodymais. Taigi kriminalinės žvalgybos informacijos naudojimas savaime nėra nesuderinamas su EŽTK. Lemiamą reikšmę turi procesinių garantijų visuma: informacijos atskleidimo apimtis, galimybė ginčyti jos panaudojimą ir intensyvi teisminė kontrolė.

Trečiąjį ir esminį pokytį nulėmė ESTT sprendimas byloje *A. G. prieš Lietuvos*

Respublikos generalinę prokuratūrą. Byloje kilo klausimas, ar elektroninių ryšių srauto ir vietos nustatymo duomenys, prie kurių institucijoms suteikta prieiga kovos su sunkiais nusikaltimais tikslais, vėliau gali būti panaudoti tiriant korupcinio pobūdžio tarnybinį nusižengimą. ESTT išaiškino, kad pagal Direktyvą 2002/58 tokie duomenys negali būti naudojami kitu, mažesnės svarbos tikslu. Prieiga prie saugomų elektroninių ryšių duomenų galima tik dėl bendrojo intereso tikslo, pateisinusio jų saugojimą, arba svarbesnio tikslo.

Šis išaiškinimas pakeitė ankstesnę Lietuvos administracinių teismų praktiką. LVAT pripažįsta, kad elektroninių ryšių duomenys, patenkantys į Direktyvos 2002/58 taikymo sritį, negali būti naudojami tarnybinių nusižengimų tyrimuose. Jei tokiais duomenimis buvo remtasi, jie laikomi neleistinais, todėl teismas turi nustatyti, ar tarnybinį pažeidimą pakankamai patvirtina kiti teisėtai gauti įrodymai. Kartu LVAT diferencijuoja kriminalinės žvalgybos duomenis: jei jie nepatenka į Direktyvos 2002/58 taikymo sritį, jų panaudojimo galimybė vertinama pagal nacionalinę teisę.

ESTT jurisprudencija todėl žymi kokybinį teisminės kontrolės standarto pokytį. Ankstesnėje EŽTT ir nacionalinėje praktikoje daugiausia vertinta, ar naudojant kriminalinės žvalgybos informaciją buvo užtikrintos pakankamos procesinės garantijos. Europos Sąjungos teisėje atsirado papildomas materialus reikalavimas: tam tikrų elektroninių ryšių duomenų naudojimas tarnybinės atsakomybės procese apskritai negalimas dėl jų pirminio rinkimo ir saugojimo tikslo, nepaisant vėlesnio proceso teisingumo. Tai reiškia, kad teismas turi tikrinti ne tik tai, kaip duomenys naudojami procese, bet ir ar juos apskritai leidžiama panaudoti konkrečiam tikslui.

Galiojantis Lietuvos reguliavimas šios jurisprudencijos dar visiškai neatspindi. Kriminalinės žvalgybos įstatymo 19 straipsnyje tebėra numatyta galimybė išslaptinti ir tarnybinių nusižengimų tyrimuose panaudoti informaciją apie korupcinio pobūdžio veiką, nediferencijuojant duomenų pagal jų rinkimo teisinį režimą. Todėl reguliavimas turėtų būti derinamas su ESTT praktika, aiškiai nustatant, kad Elektroninių ryšių įstatymo pagrindu saugomi duomenys negali būti panaudojami kitais nei jų saugojimą pateisinusiais tikslais.

Taigi jurisprudencijos raida suformavo kelių lygių apsaugos modelį: EŽTT pabrėžia rungimosi, šalių lygiateisiškumo ir intensyvios teisminės kontrolės garantijas; Žmogaus teisių komitetas – individualaus ir proporcingo vertinimo būtinybę; Konstitucinis Teismas pripažįsta kriminalinės žvalgybos informacijos naudojimo galimybę esant tinkamiems procesiniams saugikliams; o ESTT nustato papildomas materialias elektroninių ryšių duomenų panaudojimo ribas. Todėl šiuolaikinė teisminė kontrolė turi apimti ne tik informacijos patikimumo ir pakankamumo bei procesinių garantijų vertinimą, bet ir pirminio duomenų rinkimo tikslo bei jų vėlesnio panaudojimo suderinamumo su Europos Sąjungos teise kontrolę.

Konkurencijos teisėje ikiteisminio tyrimo ar kriminalinės žvalgybos metodais surinktų duomenų panaudojimas kelia panašių problemų kaip ir valstybės tarnybos bylose. Jos ypač aktualios, kai slapto komunikacijos perėmimo duomenys perduodami Konkurencijos tarybai, nors ši institucija pati neturi įgaliojimų tokių duomenų rinkti. Tokiu atveju kyla klausimų dėl duomenų perdavimo teisinio pagrindo,

proporcingumo, teisės į privatų gyvenimą ir veiksmingos teisminės kontrolės.

EŽTT 2023 m. bylose prieš Nyderlandus, o vėliau Didžioji kolegija byloje *Ships Waste Oil Collector B. V. ir kiti prieš Nyderlandus*, vertino ikiteisminio tyrimo metu slapta įrašytų telefoninių pokalbių perdavimą konkurencijos institucijai. EŽTT pripažino, kad EŽTK 8 straipsnis savaime nedraudžia tokio vėlesnio duomenų panaudojimo. Tačiau nacionalinėje teisėje turi būti pakankamai aiškiai numatyta galimybė perduoti kriminalinės žvalgybos medžiagą kitai institucijai, perdavimas turi būti pateisinamas konkrečiomis aplinkybėmis ir siekiamu tikslu, o asmeniui turi būti prieinama veiksminga teisminė peržiūra. EŽTT nelaikė *ex ante* kontrolės būtina: nors rašytinis prokuroro sprendimo dėl perdavimo būtinumo ir proporcingumo pagrindimas būtų pageidautinas, jo nebuvimą gali kompensuoti veiksminga *ex post* teisminė kontrolė, apimanti ir perdavimo būtinumą bei proporcingumą.

Atskirosiose nuomonėse šis požiūris kritikuotas dėl plačios prokuratūros diskrecijos ir motyvuoto sprendimo nebuvimo. Pabrėžta, kad teisėje turėtų būti aiškiai nustatyta, dėl kokių pažeidimų, kam ir kokiomis sąlygomis tokie duomenys gali būti perduodami, o vien *ex post* kontrolė ne visada kompensuoja individualizuoto *ex ante* vertinimo stoką.

Europos Sąjungos teismų praktikoje perdavimo teisėtumas laikomas nacionalinės teisės klausimu, kurį ūkio subjektas turi ginčyti nacionaliniame teisme. Europos Sąjungos teismai daugiausia vertina įrodymų patikimumą ir jų naudojimo suderinamumą su teise į gynybą. Bendrasis Teismas yra pripažinęs, kad net galimai neteisėtai gauto slapto įrašo naudojimas savaime nepažeidžia teisingo proceso, jei užtikrinama teisė į gynybą ir jis nėra vienintelis sprendimo įrodymas. Taigi EŽTT vertina ir paties perdavimo teisėtumą, o ESTT šį klausimą palieka nacionaliniams teismams.

Lietuvoje LVAT yra pripažinęs, kad Konkurencijos taryba, bendradarbiaudama su kitomis institucijomis, gali naudoti ikiteisminio tyrimo metu surinktus duomenis. Tokie duomenys naudojami Konkurencijos įstatymo pažeidimo aplinkybėms įrodyti ir vertinami pagal administracinio proceso taisykles kartu su kitais įrodymais, todėl vien jų panaudojimas LVAT nelaikytas nekaltumo prezumpcijos pažeidimu.

Vis dėlto vėlesnė nacionalinė praktika atskleidė šio požiūrio ribas. Konkurencijos taryba vieną tyrimą nutraukė bendrosios kompetencijos teismui pripažinus, kad jai nepagrįstai perduota kriminalinės žvalgybos medžiaga. Tuo metu prokuroras ją galėjo perduoti rezoliucija, išsamiai nemotyvuodamas būtinumo ir proporcingumo. EŽTT požiūriu tai nebūtinai reikštų pažeidimą, jei vėliau būtų veiksminga *ex post* kontrolė. Tačiau administraciniai teismai perdavimo teisėtumo ir proporcingumo savarankiškai iš esmės netikrino, todėl išryškėjo ir bendrosios kompetencijos bei administracinių teismų praktikos nesuderinamumas.

Siūlymas Kriminalinės žvalgybos įstatyme tiesiogiai leisti tokią informaciją perduoti konkurencijos pažeidimams tirti problemos neišsprendžia, jei nenustatomi materialūs kriterijai ir procesiniai saugikliai. *Ex post* kontrolė EŽTT standartą atitiktų tik teismui realiai tikrinant perdavimo teisėtumą, būtinumą ir proporcingumą.

Papildomų klausimų kelia elektroninių ryšių duomenys. Konkurencijos tarybai nacionalinėje teisėje suteikta teisė gauti tam tikrus abonentų, srauto ir elektroninių

ryšių duomenis, tačiau reikšmingos LVAT praktikos dėl šių įgaliojimų suderinamumo su naujausia ES teise nėra. Šiuo aspektu svarbus ESTT sprendimas *A. G. prieš Lietuvos Respublikos generalinę prokuratūrą*. Jame išaiškinta, kad elektroninių ryšių duomenys, saugoti ir perduoti kompetentingoms institucijoms kovos su sunkiais nusikaltimais tikslu, negali būti vėliau naudojami mažesnės svarbos tikslui, nebent vėlesniu naudojimu siekiamo bendrojo intereso svarba yra ne mažesnė už tikslą, pateisinusį pirminį duomenų saugojimą ir prieigą prie jų.

Šis ESTT standartas konkurencijos teisėje kelia esminį klausimą, ar konkurencijos pažeidimų tyrimas gali pateisinti duomenų, surinktų ar saugotų kovai su sunkiais nusikaltimais, vėlesnį panaudojimą. EŽTT Didžiosios kolegijos sprendimo atskirosiose nuomonėse taip pat pabrėžta, kad duomenų panaudojimas kitam tikslui turėtų būti leidžiamas tik esant itin svarbiam viešajam interesui, o konkurencijos priežiūra nebūtinai pasiekia tokį intensyvumo lygį.

Taigi ikiteisminio tyrimo ir kriminalinės žvalgybos duomenų naudojimas konkurencijos bylose turi būti vertinamas ne tik pagal jų patikimumą ar kitų įrodymų buvimą. Būtina tikrinti perdavimo teisinį pagrindą, būtinumą ir proporcingumą, pirminį duomenų rinkimo tikslą bei vėlesnio naudojimo suderinamumą su juo. Lietuvos reguliavimo ir praktikos silpnoji vieta – nepakankamai aiškūs materialūs perdavimo kriterijai ir ribota jo teisminė kontrolė. Ypač griežtas vertinimas būtinas elektroninių ryšių duomenims, nes ESTT jų naudojimą kitais nei pirminiais tikslais leidžia tik ribotomis sąlygomis.

Įslaptintos informacijos naudojimas migracijos bylose pasižymi specifika: kitaip nei bendroji taisyklė, pagal kurią įrodymais administraciniame procese paprastai gali būti tik išslaptinti duomenys, migracijos bylose leidžiama remtis ir įslaptinta informacija. Procedūrų direktyvos 23 straipsnis leidžia neatskleisti informacijos, kai tai galėtų pakenkti nacionaliniam saugumui, informacijos šaltiniams, tyrimui ar tarptautiniams santykiams, tačiau turi būti užtikrinta pareiškėjo teisė į gynybą.

ESTT praktikoje pirmiausia pabrėžiama, kad galutinį sprendimą dėl užsieniečio statuso turi savarankiškai priimti kompetentinga migracijos institucija. Nacionalinio saugumo institucijos išvada negali būti jai automatiškai privaloma. Bylose *GM* bei *NW ir PG ESTT* nurodė, kad migracijos institucija turi pati įvertinti visas reikšmingas faktines ir teisines aplinkybes, proporcingumą ir pagrindines teises. Todėl sprendimas negali būti grindžiamas vien nemotyvuota saugumo institucijos išvada.

Antrasis esminis reikalavimas – net ir nacionalinio saugumo bylose užsieniečiui turi būti atskleista bent sprendimo motyvų esmė. ESTT byloje *ZZ prieš Secretary of State for the Home Department* pripažino, kad valstybės saugumo interesai gali pateisinti dalies informacijos neatskleidimą, tačiau toks ribojimas turi atitikti Chartijos 47 straipsnį. Asmuo turi gauti pakankamai informacijos, kad suprastų jam reiškiamų įtarimų esmę ir galėtų veiksmingai gintis. Teisė susipažinti su visa medžiaga nėra absoliuti, tačiau slaptumas negali paneigti realios galimybės gintis.

Analogišką standartą plėtoja EŽTT. Nacionalinio saugumo argumentas neatleidžia valstybės nuo pareigos užtikrinti veiksmingą gynybą ir teisminę kontrolę. Byloje *Muhammad and Muhammad prieš Rumuniją* Didžioji kolegija suformulavo kriterijus,

taikomus ribojant užsieniečio galimybę susipažinti su įslaptinta informacija. Turi egzistuoti nepriklausoma institucija, galinti patikrinti informacijos įslaptinimo ir procesinių ribojimų būtinumą; ji turi turėti prieigą prie visos medžiagos ir realius įgaliojimus kontroliuoti sprendimą. Užsieniečiui turi būti atskleista bent kaltinimų ar motyvų esmė tokioje proceso stadijoje, kai dar įmanoma veiksmingai gintis. Kuo didesnė neatskleistos informacijos apimtis, tuo stipresni turi būti kompensaciniai procesiniai saugikliai.

EŽTT reikalauja, kad teismai neapsiribotų formalia procedūros kontrole, bet savarankiškai vertintų grėsmės pagrįstumą. Kai užsienietis turi stiprių šeiminių ar socialinių ryšių valstybėje, būtina individualiai vertinti šeimos gyvenimą, vaikų interesus, integraciją ir priemonės proporcingumą. Taigi sprendimą priimanti institucija turi pati vertinti grėsmę bei individualias aplinkybes, o asmeniui turi būti atskleista bent motyvų esmė.

Lietuvos reguliavimas šių reikalavimų visiškai neatspindi. Pagal UTPĮ grėsmę valstybės saugumui vertina VSD, o grėsmę viešajai tvarkai ar visuomenei – policija arba VSAT. Migracijos departamentas prieš priimdamas sprendimą privalo gauti šių institucijų išvadas. Nors jos turi būti motyvuotos, reguliavimas iš esmės nepalieka Migracijos departamentui diskrecijos nesivadovauti neigiama išvada. LVAT savo praktikoje deklaruoja priešingą principą – Migracijos departamentas turi atlikti savarankišką vertinimą ir negali pažodžiui perkelti VSD išvados į galutinį sprendimą. Vis dėlto praktikoje savarankiškumas dažnai apsiriboja užsieniečio šeimos ryšių, integracijos, gyvenimo Lietuvoje trukmės ir kitų proporcingumo aplinkybių vertinimu, o pačios VSD nustatytos grėsmės pagrįstumas išsamiai neperžiūrimas.

Tai ypač matyti bylose dėl Rusijos ir Baltarusijos piliečių ankstesnio darbo valstybinėse institucijose. Dominuojančioje LVAT praktikos kryptyje toks darbas dažnai laikomas pakankamu potencialios grėsmės pagrindu net ir praėjus ilgam laikui ar ėjus žemo lygmens pareigas. Kai kuriose bylose pareiškėjui faktiškai perkeliama pareiga paneigti lojalumo režimui prielaidą, todėl susiformuoja prezumpcijai artimas modelis.

Tačiau LVAT praktika nėra visiškai vienoda. Kai kuriuose sprendimuose teismas pabrėžia, kad vien ankstesnio darbo ar tarnybos fakto nepakanka, o įrodinėjimo pareiga tenka Migracijos departamentui. Reikalaujama kompleksiškai vertinti pareigų pobūdį, funkcijas, pasitraukimo iš tarnybos aplinkybes, faktinius ryšius su kilmės valstybės institucijomis, asmens poziciją ir kitas individualias aplinkybes. Vis dėlto ši kryptis netapo dominuojanti, todėl praktikoje išlieka skirtingi vertinimo standartai.

LVAT taip pat vertina Rusijos ir Baltarusijos piliečių atsakymus į klausimyną dėl Rusijos agresijos Ukrainoje ir Krymo priklausomybės. Tokie atsakymai laikomi reikšmingais, ypač kai asmens nesieja ilgalaikiai ryšiai su Lietuva, tačiau negali automatiškai reikšti realios ir pakankamai rimtos grėsmės. Ilgalaikių gyventojų atveju būtinas aukštesnis ir kompleksinis individualių aplinkybių vertinimas.

Esminė Lietuvos reguliavimo problema išlieka „motyvų esmės“ atskleidimas. Nors VSD išvados formaliai turi būti motyvuotos, UTPĮ nenustato aiškios pareigos užsieniečiui pateikti bent minimalią konkrečią informaciją apie elgesį, ryšius ar aplinkybes, dėl kurių jis laikomas keliančiu grėsmę. Praktikoje neretai apsiribojama bendromis

nuorodomis į ankstesnį darbą Rusijos ar Baltarusijos institucijose. Toks motyvavimas kelia abejonių dėl atitikties ESTT ir EŽTT standartams, nes net konkretesnės nuorodos į pavojingus ryšius ne visada laikytos pakankamomis.

Todėl vien intensyvi teisminė kontrolė migracijos bylose negali visiškai kompensuoti to, kad užsieniečiui neatskleidžiama motyvų esmė. Lietuvos teisėje tikslinga aiškiai įtvirtinti Migracijos departamento pareigą savarankiškai vertinti VSD ar kitų saugumo institucijų išvadas ir sprendime pateikti bent tokią faktinę informaciją, kuri leistų užsieniečiui suprasti jam priskiriamos grėsmės pobūdį ir veiksmingai ją ginčyti. Teismai turėtų tikrinti ne vien proporcingumą, bet ir pačios nacionalinio saugumo išvados faktinį pagrįstumą. Taip būtų suderinti teisėti nacionalinio saugumo interesai ir veiksmingos teisminės gynybos reikalavimai.

Rezultatai

Disertacijoje siekta sistemiškai įvertinti tarptautiniuose žmogaus teisių dokumentuose įtvirtintų teisės į teisingą teismą standartų įgyvendinimą Lietuvos administraciniame procese, nagrinėjant valstybės tarnybos, konkurencijos teisės pažeidimų ir migracijos bylas, nustatyti nacionalinio teisinio reguliavimo ir administracinių teismų praktikos atitiktį šiems standartams bei identifikuoti probleminius jų įgyvendinimo aspektus. Atliktas tyrimas atskleidė teisės į teisingą teismą garantijų taikymo skirtumus pasirinktose administracinių bylų kategorijose, taip pat teisės kreiptis į teismą, teisminės kontrolės apimties ir procedūrinių garantijų įgyvendinimo ypatumus bei trūkumus. Tyrimo rezultatai pagrindžia disertacijoje suformuluotus ginamuosius teiginius ir sudaro pagrindą pateikti nacionalinio teisinio reguliavimo bei jo taikymo tobulinimo pasiūlymus. Atsižvelgiant į atlikto tyrimo rezultatus, formuluojamos šios išvados.

I. Išvados, susijusios su teise kreiptis į teismą (įgyvendina 1 uždavinį ir patvirtina 1 ginamąjį teiginį)

Valstybės tarnybos, konkurencijos teisės pažeidimų ir migracijos bylų analizė parodė, kad Lietuvoje vyrauja teisminės kontrolės modelis, kuriame tarpiniai viešojo administravimo subjektų sprendimai paprastai nėra savarankiškai skundžiami, o reikalavimo užtikrinimo priemonės taikomos išimtiniais atvejais. Tyrimas atskleidė, kad tarpinių sprendimų apskundimas ir reikalavimo užtikrinimo priemonės administraciniame procese atlieka tarpusavyje susijusią funkciją – užtikrina teisės kreiptis į teismą veiksmingumą. Tais atvejais, kai asmeniui nesuteikiama galimybė ginčyti tarpinius sprendimus, reikalavimo užtikrinimo priemonės tampa pagrindine procesine garantija, leidžiančia išvengti situacijų, kai teisė kreiptis į teismą tampa vien formali.

i. Valstybės tarnybos bylose nenustatyta teisės kreiptis į teismą ribojimų.
ii. Konkurencijos įstatyme numatyta leidimo atlikti patikrinimą tvarka neužtikrina efektyvios teisės kreiptis į teismą, nes nenumatyta veiksminga *ex post* teisminė kontrolė.
iii. Migracijos bylose reikalavimo užtikrinimo priemonės tapo esmine teisės kreiptis į teismą veiksmingumo garantija. Tyrimas atskleidė, kad LVAT praktikoje nėra susiformavęs pakankamai aiškus jų taikymo standartas,

todėl mažėja teisinis tikrumas ir kyla rizika, kad teisminė gynyba nebus veiksminga. Atsižvelgiant į tai, reikalavimo užtikrinimo priemonių taikymas turėtų būti grindžiamas aiškiais kriterijais, susijusiais su galimu *non-refoulement* principo pažeidimu, negrįžtamomis pasekmėmis šeimos gyvenimui ir poreikiu užtikrinti veiksmingą teisminę gynybą.

II. Išvados, susijusios su teisminės kontrolės apimtimi (įgyvendina 2 uždavinį ir patvirtina 2 ginamąjį teiginį)

Teisminės kontrolės apimties analizė rodo, kad nagrinėtose administracinių bylų kategorijose teismai ne visada užtikrina tarptautiniuose žmogaus teisių dokumentuose ar teismų ir Žmogaus teisių komiteto praktikoje suformuotus teisminės kontrolės standartus.

i. Valstybės tarnybos bylose atliekama teisminė kontrolė atitinka tarptautiniuose žmogaus teisių dokumentuose įtvirtintus standartus.
ii. Konkurencijos teisės pažeidimų bylose Lietuvos administraciniai teismai formaliai turi neribotą jurisdikciją sankcijų skyrimo srityje, tačiau ja faktiškai nesinaudoja ir apsiriboja vertinimu, ar Konkurencijos taryba laikėsi teisės aktų reikalavimų ir pagrindinių procedūrinių taisyklių.
iii. Migracijos bylose administraciniai teismai nerealizuoja Europos Sąjungos teisės suteiktų galių, kadangi net ir tais atvejais, kai Migracijos departamentas pakartotinai nepaiso teismo pateiktų išaiškinimų ar nurodymų, LVAT neperima administracinio sprendimo priėmimo funkcijos, o sprendimą grąžina administracinei institucijai naujai vertinti.

III. Išvados, susijusios su procedūrinėmis garantijomis (įgyvendina 3 uždavinį ir patvirtina 3 ginamąjį teiginį)

Ikiteisminio tyrimo metu, kriminalinės žvalgybos metodais surinktos informacijos ir įslaptintos medžiagos naudojimo analizė valstybės tarnybos, konkurencijos teisės pažeidimų ir migracijos bylose atskleidė, kad tarptautinių teismų ir Žmogaus teisių komiteto jurisprudencija daro reikšmingą įtaką Lietuvos administraciniam procesui. Tyrimas parodė, kad daugeliu atvejų Lietuvos administracinių teismų praktika atitinka tarptautinius standartus, tačiau tam tikrose srityse nacionalinis teisinis reguliavimas ir jo taikymo praktika neužtikrina visapusiško tarptautinių teisės į teisingą teismą standartų įgyvendinimo.

i. Valstybės tarnybos bylose yra įtvirtinti aukšti reikalavimai dėl įslaptintos informacijos panaudojimo pagrįstumo, proporcingumo ir būtinybės, kartu reikalaudami aiškaus ir konkretaus nacionalinio teisinio reglamentavimo, kuris užtikrintų, kad tokios informacijos panaudojimas administraciniame procese būtų teisėtas, būtinas ir proporcingas. Nustatyta, kad LVAT laikosi tarptautinių teismų nustatytų standartų, nors nacionalinis reguliavimas nevisiškai atitinka tarptautinius standartus.

ii. Konkurencijos bylose nustatyta, kad nacionalinis teisinis reguliavimas nesudaro aiškaus teisinio pagrindo Konkurencijos tarybai naudoti išslaptintą kriminalinės žvalgybos informaciją ir kitą ikiteisminio tyrimo metu surinktą medžiagą, todėl kyla teisinio aiškumo ir teisėtumo problemų.

iii. Migracijos bylose nustatyta, kad Lietuvos teisinis reguliavimas ir administracinių teismų praktika ne visuomet užtikrina EŽTT ir ESTT suformuotą reikalavimą atskleisti asmeniui informacijos esmę, kuria grindžiamas viešojo administravimo subjekto sprendimas.

Rekomendacijos

Atliktas tyrimas parodė, kad nagrinėtose valstybės tarnybos, konkurencijos teisės pažeidimų ir migracijos bylose teisės į teisingą teismą įgyvendinimas ne visais atvejais atitinka tarptautiniuose žmogaus teisių dokumentuose suformuotus teisės į teisingą teismą standartus. Nustatyti trūkumai susiję su teisės kreiptis į teismą užtikrinimu (I), teisminės kontrolės apimtimi (II), procesinėmis garantijomis, ikiteisminio tyrimo metu ar kriminalinės žvalgybos metodais surinkta arba įslaptinta informacija (III). Atsižvelgiant į tai, siūlytini šie pakeitimai.

I. Rekomendacijos, susijusios su II dalyje „Teisės kreiptis į teismą ribojimai" nustatytais ribojimais, neatitinkančiais tarptautinių žmogaus teisių standartų, bei su I išvada

Tyrimuose, kuriuose atliekami patikrinimai, privalo būti užtikrinama ex ante ir ex post teisminė kontrolė. Konkurencijos įstatymo 32 straipsnis turi būti panaikintas (žr. disertacijos 2.2.2 poskyrį), o vietoj jo įtvirtinta dviejų pakopų kontrolės sistema, atitinkanti EŽTT ir ESTT praktiką, užtikrinant galimybę skųsti Konkurencijos tarybos sprendimus, sukeliančius teisines pasekmes, tiesiogiai teismui:

i. *Ex ante* kontrolė, kurios metu Regionų administracinis teismas įvertintų, ar yra pagrindas išduoti leidimą patikrinimui.

ii. *Ex post* kontrolė, kurios metu ūkio subjektas galėtų ginčyti patikrinimo teisėtumą ir pirmosios instancijos teismo nutartį, kuria leista atlikti patikrinimą, apeliacinės instancijos teismui.

iii. Vadovaudamiesi ABTĮ, ūkio subjektai galėtų skųsti Konkurencijos tarybos sprendimus tiesiogiai teismui, jei jie sukelia teisinių pasekmių.

Taigi vietoj fragmentuotos ir instituciniu požiūriu problemiškos 32 straipsnio procedūros Lietuvos konkurencijos teisėje turėtų būti įtvirtinta aiški, centralizuota ir dvipakopė teisminės kontrolės sistema. Tokia reforma atitiktų tarptautinius žmogaus teisių apsaugos standartus ir užtikrintų tikrą, o ne formalią teisę kreiptis į teismą konkurencijos teisės kontekste.

Atsižvelgiant į tai, siūlytina papildyti Konkurencijos įstatymo 27 straipsnį 9 dalimi, kurioje būtų nurodyta:

„9. Ūkio subjektas, kurio naudojamose patalpose, teritorijose ir transporto priemonėse ar kitose patalpose, teritorijose ir transporto priemonėse, įskaitant ūkio subjekto vadovų ir darbuotojų gyvenamąsias ir kitokias patalpas, buvo atliktas patikrinimas, gali skųsti Regionų administracinio teismo nutartį, kuria buvo leista atlikti

patikrinimą, per vieną mėnesį nuo patikrinimo atlikimo dienos Lietuvos vyriausiajam administraciniam teismui.“

II. Rekomendacijos, susijusios su III dalyje „Teisminės kontrolės apimtis“ nustatytais ribojimais, neatitinkančiais tarptautinių žmogaus teisių standartų, bei su II išvada

Migracijos bylose, kuriose sprendimai daro reikšmingą poveikį asmens statusui ar taikomos sankcijos, teismui turėtų būti suteikta galimybė ne tik panaikinti sprendimą ir grąžinti jį iš naujo nagrinėti, bet ir pačiam priimti sprendimą iš esmės, jei institucija nevykdo teismo įpareigojimų ar pakartotinai daro analogiškus pažeidimus. Specialiuosius teisės aktus papildyti nuostatomis, kurios leistų administraciniams teismams ne tik panaikinti viešojo administravimo subjekto sprendimus ir grąžinti juos priėmusiai institucijai, tačiau suteiktų galimybę ir teismams pakeisti viešojo administravimo subjektų sprendimus tais atvejais, kai viešojo administravimo subjektas nevykdo teismo įpareigojimų.

Papildyti UTPĮ 140 straipsnio 3 dalį 3 punktu:

„3. Patenkinti skundą ir priimti sprendimą pagal UTPĮ dėl užsieniečio teisinės padėties.“

III. Rekomendacijos, susijusios su IV dalyje „Procedūrinės garantijos administracinėse bylose“ nustatytais ribojimais, neatitinkančiais tarptautinių žmogaus teisių standartų, bei su III išvada

Tais atvejais, kai sprendimai grindžiami ikiteisminio tyrimo metu ar kriminalinės žvalgybos metodais surinkta informacija ar įslaptinta informacija, būtina užtikrinti procesinių garantijų pusiausvyrą tarp viešojo intereso apsaugos ir asmens teisės veiksmingai ginčyti administracinį sprendimą. Tokiais atvejais turėtų būti numatytas minimalios apibendrintos informacijos atskleidimas, leidžiantis asmeniui suprasti sprendimo faktinį ir teisinį pagrindą, kartu įtvirtinant aiškią pareigą motyvuotai pagrįsti informacijos neatskleidimo būtinumą ir proporcingumą. Be to, prieš perduodant ar naudojant tokią informaciją kitose bylose turėtų būti atliekamas išankstinis proporcingumo vertinimas, užtikrinantis, kad ribojimai neviršytų to, kas būtina siekiamam tikslui pasiekti.

i. Kriminalinės žvalgybos įstatymo 19 straipsnio 3 dalį pakeisti, nurodant, kad pagal ERĮ 77 straipsnį kaupiami duomenys negali būti perduodami tirti drausminius ir (ar) tarnybinius nusižengimus: „3. Kriminalinės žvalgybos informacija apie korupcinio pobūdžio nusikalstamos veikos požymių turinčią veiką, prokurorui sutikus, kriminalinės žvalgybos pagrindinės institucijos vadovo sprendimu gali būti išslaptinama ir panaudota tiriant drausminius ir (ar) tarnybinius nusižengimus. Neperduodami duomenys, kurie turi būti saugomi pagal Elektroninių ryšių įstatymą. <...>“.
ii. Papildyti Kriminalinės žvalgybos įstatymo 19 straipsnio 3 dalį, įtvirtinant galimybę išslaptintą kriminalinės žvalgybos medžiagą perduoti konkurencijos teisės pažeidimų tyrimams. Minėtoje nuostatoje turėtų būti įtvirtinta *ex ante* teisminė kontrolė. „3. Kriminalinės žvalgybos informacija gali būti išslaptinama ir panaudota

tiriant Konkurencijos įstatymo pažeidimus. Teismas įvertina tokios informacijos perdavimo Konkurencijos tarybai proporcingumą.“

iii. UTPĮ 140 straipsnio 5 dalis, kurioje nurodoma, kad administracinės bylos pagal skundus dėl sprendimų, kurie priimti dėl užsieniečio keliamos grėsmės valstybės saugumui, viešajai tvarkai ar visuomenei, gali būti nagrinėjamos naudojant faktinius duomenis, sudarančius valstybės ar tarnybos paslaptį, ir dalyvaujant VSD, policijos generalinio komisaro įgaliotai policijos įstaigai ir (arba) Valstybės sienos apsaugos tarnybai. Šiems duomenims netaikomos Administracinių bylų teisenos įstatyme numatytos nuostatos dėl išslaptinimo, turėtų būti keičiama nurodant, kad „Šiems duomenims netaikomos Administracinių bylų teisenos įstatyme numatytos nuostatos dėl išslaptinimo, tačiau asmeniui turėtų būti pateikiama esminė apibendrinta informacija, leidžianti suprasti sprendimo motyvus“. Toks pakeitimas užtikrintų tiek valstybės interesus, tiek ir migrantų teises, kurios atitiktų ESTT ir EŽTT praktiką.

MOKSLINIŲ PUBLIKACIJŲ SĄRAŠAS

Publikacijos

- Dumbrytė-Ožiūnienė, M. (2020). „Privilege against self-incrimination: the dilemma of appropriate standards in competition law". *International Comparative Jurisprudence*, 6(2), 141–153. https://cris.mruni.eu/cris/handle/007/17194
- Dumbrytė-Ožiūnienė, M. (2019). „Damage claims for improper prison conditions: the jurisprudence of the Supreme Administrative Court of Lithuania from the perspective of the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms". *Social Transformations in Contemporary Society*, 7, 171–183. https://cris.mruni.eu/cris/handle/007/16021

Konferencijos (pranešimai)

- „Damage claims for improper prison conditions: the jurisprudence of the Supreme Administrative Court of Lithuania from the perspective of the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms" – konferencija Social Transformation in Contemporary Society.
- „Privilege against self-incrimination: the dilemma of appropriate standards in competition law" – European Group for Public Administration tarptautinė konferencija, Belfastas.
- „Protection of Asylum Seekers under the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms: Problematic Aspects in the Case-Law of the European Court of Human Rights" – tarptautinė konferencija Sustainability in the Face of the Global Crisis (SOCIN'2020), Vilnius, 2020-10-14.

Stažuotės ir mokslinės išvykos

- 2024-10-03 – 2024-10-31 – Mokslinė išvyka į Upsalos universitetą, Uppsala, Švedijos Karalystė. Išvykos metu naudotasi universiteto bibliotekos ištekliais (platus akademinių leidinių ir archyvų pasirinkimas), kas praturtino ir pagilino disertacijos tyrimą; bendravimas su akademine bendruomene suteikė naujų įžvalgų ir prisidėjo prie tyrimo originalumo.

GYVENIMO, MOKSLINĖS IR KŪRYBINĖS VEIKLOS APRAŠYMAS

Išsilavinimas

2017 m. – 2025 m.	Mykolo Romerio universitetas, Teisės mokykla, doktorantūros studijos.
2012 m. – 2014 m.	Mykolo Romerio universitetas, Teisės fakultetas, Tarptautinės teisės programa, teisės magistras.
2008 m. – 2012 m.	Mykolo Romerio universitetas, Teisės fakultetas, teisės ir valdymo programa, teisės bakalauras.

Darbo patirtis

2019 m. – dabar	Teisės grupės vadovė, Lietuvos Respublikos konkurencijos taryba.
2017 m. – 2019 m.	Teisės skyriaus vedėjo pavaduotoja, Lietuvos Respublikos konkurencijos taryba.
2016 m. – 2017 m.	Vyriausioji specialistė, Teisės skyrius, Lietuvos Respublikos konkurencijos taryba.
2015 m. – 2016 m.	Vyriausioji specialistė, Teisės departamentas, Vilniaus miesto savivaldybės administracija.
2015 m.	Vyriausioji specialistė, Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas.
2013 m. – 2015 m.	Vyriausioji specialistė, Prieglobsčio skyrius, Migracijos departamentas prie VRM.

Pedagoginio darbo patirtis

2014 m. – 2021 m.	Lektorė, Mykolo Romerio universitetas.

MYKOLAS ROMERIS UNIVERSITY

Monika Dumbrytė-Ožiūnienė

CHALLENGES IN THE APPLICATION OF THE RIGHT TO A FAIR TRIAL IN CIVIL SERVICE, COMPETITION AND MIGRATION CASES

Summary of Doctoral Dissertation
Social Sciences, Law (S 001)

Vilnius, 2026

This doctoral dissertation was prepared during the period 2017–2025 at Mykolas Romeris University, under the right to conduct doctoral studies granted jointly to Mykolas Romeris University and Vytautas Magnus University by Order No. V-160 of the Minister of Education, Science and Sport of the Republic of Lithuania, dated 22 February 2019.

Scientific supervisor:
Assoc. Prof. Dr. Laurynas Biekša (Mykolas Romeris University, Social Sciences, Law, S 001).

The doctoral dissertation shall be defended before the Law Research Council of Mykolas Romeris University and Vytautas Magnus University:

Chairperson:
Prof. Dr. Saulius Katuoka (Mykolas Romeris University, Social Sciences, Law, S 001).

Members:
Prof. Dr. Lyra Jakulevičienė (Mykolas Romeris University, Social Sciences, Law, S 001);
Prof. Dr. Saulė Milčiuvienė (Vytautas Magnus University, Social Sciences, Law, S 001);
Assoc. Prof. Dr. Laima Vaigė (Uppsala University, Sweden, Social Sciences, Law, S 001);
Prof. Dr. Ieva Zubrė (Mykolas Romeris University, Social Sciences, Law, S 001).

The doctoral dissertation will be defended in a public meeting of the Law Research Council at 10 AM on 30 November 2026 at Mykolas Romeris University, Room I-414.
Address: Ateities g. 20, LT-08303 Vilnius, Lithuania.

SUMMARY

The standards of the right to a fair trial applicable to administrative cases derive from both international and national legal frameworks. The Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms (hereinafter – the ECHR), the International Covenant on Civil and Political Rights (hereinafter – the ICCPR), the Charter of Fundamental Rights of the European Union (hereinafter – the Charter), and the case law concerning their application establish the conditions and standards for ensuring the right to a fair trial. In Lithuania, decisions adopted by public administrative authorities and the subsequent review of their lawfulness by administrative courts are governed by special legislation and the Law of the Republic of Lithuania on Administrative Proceedings (hereinafter – the Law on Administrative Proceedings). The diversity of cases adjudicated by administrative courts means that general rules governing administrative proceedings apply to categories of cases of a different nature, while special legislation often regulates procedural safeguards only to a very limited extent. It should be noted that, in the research study Problems of Ensuring the Right to a Fair Trial conducted by the Law Institute of Lithuania, the researchers identified problems relating to the regulation of administrative proceedings and emphasised that the rules governing administrative proceedings are not contained in a single legal act but are dispersed in fragmented legal acts.

For this reason, the standards established in international human rights instruments and in the jurisprudence of international courts constitute, in practice, an important source for filling gaps in national regulation and determining which procedural safeguards must be applied in particular categories of administrative cases. This gives rise to the need to assess whether the guarantees of the right to a fair trial are applied uniformly across different categories of administrative cases or whether their scope and intensity vary depending on the nature of the legal relationship, the autonomous classification of the dispute, and the specific circumstances of the case.

Given the wide variety of cases adjudicated by administrative courts, the dissertation did not seek to encompass all categories of administrative disputes. In view of the aim of the research—to determine the scope of application and the standards of the right to a fair trial enshrined in international human rights instruments in administrative cases—the categories of cases selected were those that most representatively illustrate the challenges arising from the application of different fair trial guarantees. Civil service, competition law infringement and migration cases were selected because they allow for the analysis of administrative legal relationships of different types and for a comparison of how the scope of fair trial guarantees varies depending on the nature of the dispute, its autonomous classification, and the specific characteristics of the legal relationship concerned. The analysis of these categories of cases provides a basis for formulating broader conclusions regarding the operation of international human rights standards in administrative proceedings.

The right to a fair trial enshrined in the ICCPR and the ECHR applies only to cases of a civil or criminal nature, provided that they are classified as such not under

national law but according to the autonomous criteria developed in the case law of the European Court of Human Rights (hereinafter – the ECtHR) and the United Nations Human Rights Committee (hereinafter – the Human Rights Committee). Although administrative proceedings are formally based on a uniform procedural model, the intensity with which procedural guarantees apply may vary across different categories of cases depending on the legal nature of the dispute and its autonomous classification. Three categories of cases were selected that allow for a comprehensive analysis of differences in the application of the right to a fair trial and represent disputes of a civil nature (civil service cases), disputes of a criminal nature (competition law infringement cases) and disputes falling within neither category (migration cases). These categories were selected because the classification of a case determines the scope of the applicable guarantees. This makes it possible to conduct a comparative analysis of the application of legal rules across cases of a different nature, to draw conclusions regarding the scope of the applicable guarantees, and to formulate broader insights into the operation of international fair trial standards in administrative cases.

Relevant aspects for examination were also selected in order to enable a comparative analysis of the chosen categories of cases and to determine how fair trial standards vary depending on the nature of the case. The ECHR is one of the most significant international human rights instruments and one of those most frequently applied in the case law of the Supreme Administrative Court of Lithuania (hereinafter – the Supreme Administrative Court) and its jurisprudence has had a substantial influence on the development of administrative justice in Lithuania. Moreover, the ECHR is not only the earliest of the three international human rights instruments analysed in this research, but also served as a point of reference in the subsequent drafting of other international human rights instruments, including the Charter. The ECtHR's case law concerning the application of the ECHR is arguably the most extensively developed and systematised and is described in detail in the guidance materials and various recommendations to Member States prepared by the Council of Europe. This was the reason for structuring the dissertation on the basis of the guides on the application of the ECHR. Since the principal guarantees of the right to a fair trial derive from provisions guaranteeing that right, the guides on the application of Article 6 of the ECHR were chosen as the starting point.

In the Guides analysing the right to a fair trial in civil and criminal matters, the right to a fair trial is structured around the following elements: (i) guarantees relating to the right of access to a court, (ii) institutional requirements, and (iii) procedural guarantees. This classification developed by the ECtHR was chosen as the basis for the structure of the research, as it enables a systematic assessment of whether the Lithuanian legal framework and judicial practice ensure all essential aspects of the right to a fair trial.

Novelty of the Dissertation

This dissertation provides a systematic and comparative analysis of fair trial standards through the comparison of three categories of administrative cases, with a view to identifying structural patterns in the interaction between national regulation and international human rights standards. The novelty of the research lies not only in its comparative analysis of international and national practice, but also in its examination of the selected categories of cases—civil service, competition law infringement, and migration cases. This analytical framework makes it possible to identify both general patterns in the application of the right to a fair trial and specific differences arising from the nature of the dispute and the criteria of autonomous classification developed in the case law of the ECtHR and the Human Rights Committee.

The novelty of this dissertation lies in its systematic analysis of fair trial standards by examining their implementation across different categories of administrative cases—civil service, competition law infringement, and migration cases—and determining whether the national legal framework ensures compliance with the fair trial standards enshrined in international human rights instruments. This analysis makes it possible to assess the application of international fair trial standards in administrative cases and the compliance of the Lithuanian national legal framework with those standards.

The novelty of the research also lies in its aim to determine whether national administrative proceedings comply with international standards and to what extent the applicable standards are uniform or, conversely, differ across the selected categories of cases. It further examines how the similarities and differences between these categories of cases are reflected, or should be reflected, in the rules governing administrative proceedings.

The novelty of the research also lies in the systematic analysis of issues that have previously been addressed only fragmentarily in Lithuanian legal research. For the first time, the dissertation comprehensively examines, across civil service, competition law infringement and migration cases, the application of interim measures and the challenges associated with appealing interim procedural decisions and first-instance court orders authorising inspections of premises used by undertakings, treating these mechanisms as elements of the implementation of the right of access to a court. Moreover, Lithuanian legal research has not previously provided a systematic analysis of the scope of judicial review exercised by administrative courts in the context of international human rights standards.

The dissertation also examines the use in administrative cases of classified information and information obtained through criminal intelligence or pre-trial investigations. Although individual aspects of this issue have been addressed in previous research, the novelty of this dissertation lies in its comparative analysis of these procedural mechanisms across cases of a different nature, revealing how the nature of the case determines the intensity and content of the applicable fair trial standards.

Object of the Research

The object of the dissertation is the analysis of the implementation, in civil service, competition law infringement, and migration cases, of the right of access to a court, the scope of judicial review of administrative decisions, and the procedural guarantees applicable in cases involving classified information or information obtained through criminal intelligence activities or during pre-trial investigations, as enshrined in international human rights instruments—the ECHR, the ICCPR, and the Charter.

Aim of the Research

The aim of the dissertation is to examine how the fair trial standards enshrined in international human rights instruments are implemented in civil service, competition law infringement and migration cases; to identify the principal deficiencies of the national legal framework and inconsistencies in judicial practice in relation to those standards; and, on the basis of international human rights standards, to formulate and present systematic proposals for improving the relevant legal framework.

Research Objectives:

1. To examine how the right of access to a court is implemented in civil service, competition law infringement, and migration cases by analysing the application of interim measures and the possibility of challenging interim decisions of public administrative authorities and judicial decisions authorising inspections of premises used by undertakings, and to identify the principal inconsistencies with the standards enshrined in international human rights instruments.
2. To identify the standards governing the scope of judicial review of administrative decisions established under international human rights instruments and to assess whether the scope of judicial review exercised by Lithuanian administrative courts complies with those standards in civil service, competition law infringements, and migration cases.
3. To analyse the requirements established under international human rights instruments concerning the use of classified information and information obtained through criminal intelligence activities or during pre-trial investigations in administrative proceedings, and to assess the implementation of those requirements in civil service, competition law infringements and migration cases.

Statements to Be Defended:

1. The right of access to a court is restricted in migration cases due to inconsistent judicial practice concerning the application of interim measures, and in competition law infringement cases due to the failure to ensure effective *ex post* judicial review of authorisations to conduct inspections of premises used by undertakings.
2. Full jurisdiction, encompassing the review of both questions of law and fact,

constitutes the minimum standard of judicial review in administrative cases. However, in certain categories of administrative cases, European Union law provides a basis for more intensive judicial review: by conferring unlimited jurisdiction with regard to the imposition of sanctions in competition law infringement cases and, in certain circumstances, by allowing courts in migration cases to adopt a decision instead of the public administrative authority. These options are not fully realised in the case law of Lithuanian administrative courts.

3. The use in administrative cases of information obtained through criminal intelligence methods or during pre-trial investigations, as well as classified information, requires a clear statutory basis for its use and the effective protection of the procedural guarantees inherent in the right to a fair trial. However, in certain categories of administrative cases, the Lithuanian legal framework and the case law of administrative courts do not fully satisfy these requirements.

Structure of the dissertation

In order to examine how the standards of the right to a fair trial enshrined in international human rights instruments are implemented in Lithuanian administrative proceedings concerning civil service, competition law infringements, and migration cases, the dissertation is divided into several interrelated parts.

The first chapter of the dissertation analyses the provisions of the ECHR, the Covenant and the Charter, as well as the autonomous concepts of "civil" and "criminal" matters developed in the case-law of the ECtHR and the Human Rights Committee. It examines the extent to which these provisions apply to administrative disputes, the significance of other provisions of the ECHR and the Covenant in this context, and the manner in which the concept of the right to a fair trial has evolved.

The applicability of the right to a fair trial enshrined in international human rights instruments depends, first and foremost, on whether the dispute in question falls within the scope of the relevant instrument. Under the ECHR and the Covenant, guarantees of the right to a fair trial are linked to proceedings of a civil or criminal nature, which are classified as such on the basis of autonomous criteria. The classification of proceedings under the relevant category also determines the scope of the applicable procedural guarantees. The application of Article 47 of the Charter does not depend on whether the dispute is civil or criminal in nature; however, a necessary condition for its applicability is that the case involves the implementation of European Union law.

The case-law of the ECtHR has the greatest influence on the jurisprudence of Lithuanian administrative courts, whereas the Covenant and the case-law of the Human Rights Committee are relied upon considerably less frequently. Nevertheless, the practical significance of the latter is demonstrated by amendments to the national rules governing the reopening of proceedings, which were introduced in connection with the Human Rights Committee's decision in *Jagminas v. Lithuania*.

According to the case-law of the Human Rights Committee, in determining

whether a dispute concerns civil rights and obligations, the decisive factor is not the status of the parties to the dispute or the nature of the body adjudicating it, but rather the nature of the dispute and of the right at issue. Accordingly, disputes between a private individual and a public-law legal entity may also be regarded as disputes of a civil nature. The guarantees laid down in Article 14(1) of the Covenant also apply to certain civil service disputes, although not all matters relating to the civil service, such as disputes concerning promotion or participation in competitive selection procedures, fall within the concept of civil rights and obligations.

Similarly, Article 6(1) of the ECHR may apply to disputes arising in the field of public administration where, according to the autonomous criteria developed by the ECtHR, they are regarded as being of a civil nature. The classification of a dispute under national law is not decisive. The ECtHR assesses whether there is a genuine and serious dispute concerning a right recognised under national law, whether the outcome of the proceedings is directly decisive for that right, and whether the right itself is of a civil nature.

The criteria governing the applicability of Article 6 of the ECHR in civil service cases have evolved significantly. In *Pellegrin v. France*, the ECtHR formulated a functional criterion, under which it assessed whether the duties of a civil servant involved the exercise of powers conferred by public law and responsibility for safeguarding the general interests of the State. This criterion could result in the applicability of the guarantees under Article 6 of the ECHR to otherwise comparable employment disputes depending on the specific functions performed by the civil servant concerned.

A fundamental shift in the case-law occurred in *Vilho Eskelinen and Others v. Finland*. The ECtHR established a two-part test under which a civil service dispute may fall outside the scope of Article 6 of the ECHR only where, first, national law expressly excludes the civil servant concerned from access to a court and, second, that exclusion is justified on objective grounds in the State's interest. The mere fact that an individual works for a public authority or exercises public authority is no longer sufficient. The State must also demonstrate that the dispute in question is related to the exercise of State power or that it calls into question the special bond of trust and loyalty between the State and the civil servant. Consequently, ordinary employment-related disputes concerning salaries, allowances and other similar entitlements generally fall within the scope of Article 6 of the ECHR. Subsequent case-law has confirmed the broad application of this rule to various categories of civil servants.

In Lithuanian constitutional jurisprudence, a broad standard of judicial protection in civil service relations had been established even before the judgment in *Vilho Eskelinen and Others*. When examining restrictions on the right of military personnel to access a court, the Constitutional Court emphasised the universal and effective nature of judicial protection: an individual's special legal status cannot, in itself, justify denying that individual the right to challenge before a court decisions affecting his or her rights. This approach is also reflected in cases concerning the status of judges. In *Misiūnas v. Lithuania*, applying the *Vilho Eskelinen* criteria, the ECtHR found a violation of Article 6(1) of the ECHR where the domestic courts had refused to examine a

former judge's complaint concerning his non-appointment to judicial office.

Thus, the analysis of civil service cases reveals a trend towards the expansion of judicial protection: the status of a civil servant is no longer regarded, in itself, as a sufficient ground for restricting the right to a fair trial. What is decisive is the nature of the specific right and the dispute at issue. In the ECtHR's case-law, the shift from the functional criterion established in *Pellegrin* to the *Vilho Eskelinen* test means that the non-applicability of Article 6 of the ECHR to civil service disputes has become an exception that must be objectively justified. In Lithuanian constitutional jurisprudence, a corresponding approach is based on the universal and effective nature of the right of access to a court.

In cases concerning infringements of competition law, the standards of the right to a fair trial derive primarily from the ECHR and the Charter. The significance of Article 14 of the Covenant in this area is limited, since the Human Rights Committee does not consider communications submitted by legal persons, and there is no relevant case-law concerning natural persons in competition law cases. By contrast, the ECHR is of particular significance, as the autonomous concept of a "criminal charge" developed by the ECtHR makes it possible to classify competition law infringements as criminal in nature, even though they are classified as administrative matters under national law.

In *Engel and Others v. the Netherlands*, the ECtHR established the criteria for determining whether an offence is criminal in nature: its classification under national law, the nature of the offence, and the nature and degree of severity of the penalty that the person concerned risks incurring. Classification under national law is not decisive, since otherwise States could circumvent the guarantees of Article 6 of the ECHR simply by classifying the relevant form of liability as administrative rather than criminal. The nature of the offence is particularly significant: consideration is given to the scope of the rule in question, its punitive and deterrent purpose, and the public interest it seeks to protect. The severity of the penalty supplements this assessment; however, even a relatively minor penalty may be regarded as criminal where its purpose is punitive and deterrent.

In competition law, these criteria have acquired particular significance, since sanctions are intended not only to bring an infringement to an end but also to punish and deter its repetition. In *Menarini v. Italy*, having regard to the public interest protected by competition rules, the punitive and deterrent nature of the sanction, and its severity, the ECtHR held that the competition law infringement fell within the criminal limb of Article 6 of the ECHR. Nevertheless, such classification does not mean that all the guarantees traditionally associated with criminal proceedings must apply to competition law cases.

Of particular relevance in this respect is the judgment in *Jussila v. Finland*, in which the ECtHR distinguished between so-called "hard-core" criminal cases and cases falling within the periphery of criminal law. In the latter category, the guarantees of Article 6 of the ECHR may be applied with a greater degree of flexibility. This approach has been criticised for the lack of clear criteria for differentiating between categories of criminal cases and, in particular, for the uncertainty surrounding the criterion of

stigma. This issue is even more pronounced in competition law, since the very substantial fines imposed on legal persons are difficult to reconcile with the assumption that such cases fall merely within the "periphery" of criminal law. Nevertheless, the *Menarini* case-law permits an administrative competition authority to impose sanctions of a criminal nature, provided that its decision is subsequently subject to review by a judicial body having full jurisdiction.

Article 8 of the ECHR is also of particular relevance in the context of inspections conducted by competition authorities. The ECtHR's case-law has evolved from examining such disputes under Article 6 of the ECHR towards reliance on Article 8, which has become the principal safeguard protecting undertakings against unjustified State interference. Legal persons are recognised as enjoying protection in respect of their business premises and correspondence, although the scope of that protection does not necessarily coincide with the protection of private life afforded to natural persons. In more recent case-law, the level of protection has increasingly been linked not to the status of the entity concerned, but rather to the nature of the information at issue and the degree of State interference.

The model governing the applicability of Article 47 of the Charter differs from that of Article 6 of the ECHR: its application does not require a determination as to whether the proceedings are civil, criminal or administrative in nature; it is sufficient that European Union law is applicable. Nevertheless, when interpreting procedural guarantees in competition law cases, the CJEU draws on the ECHR and the case-law of the ECtHR and likewise recognises the criminal-law characteristics of competition law sanctions. Accordingly, the standards established under the ECHR and the Charter in this field are closely interrelated.

Lithuanian courts likewise apply the *Engel* criteria and rely on the principle established in *Menarini*, recognising that competition law sanctions classified as administrative under national law may nevertheless be criminal in nature for the purposes of the ECHR. However, such classification serves to determine the scope of the applicable procedural guarantees and does not alter the classification of the proceedings under national law. Thus, cases concerning competition law infringements illustrate the functional nature of the right to a fair trial: the scope of the applicable guarantees is determined not by the formal classification of an infringement as an administrative matter, but by the actual nature of the legal rule and the sanction, their purpose, and their impact on the person concerned.

In migration and asylum cases, international human rights instruments establish a fragmented system of procedural guarantees. Article 14 of the Covenant and Article 6 of the ECHR, which expressly enshrine the right to a fair trial, are generally inapplicable to such cases, since decisions on migration or asylum matters are not regarded as involving the determination of civil rights and obligations or of a criminal charge. This does not, however, mean that migrants and asylum seekers are entirely deprived of the elements of the right to a fair trial. Such guarantees are provided by other provisions of the Covenant and the ECHR and, within the scope of European Union law, by Article 47 of the Charter.

The Human Rights Committee has consistently taken the position that Article 14 of the Covenant does not apply to asylum procedures. This approach has been criticised in legal scholarship, since an asylum procedure cannot be reduced solely to the question of the removal of a foreign national: its outcome determines the enjoyment of a range of individual rights. Notwithstanding the inapplicability of Article 14, Article 13 of the Covenant provides specific procedural guarantees in expulsion proceedings: an alien lawfully present in the territory of a State must be afforded an opportunity to submit reasons against expulsion, to have the decision reviewed, and to be represented for that purpose. Moreover, the Human Rights Committee's case-law has also developed procedural requirements under Articles 6 and 7 of the Covenant. The system established by the Covenant thus reveals a paradoxical situation: although the general right to a fair trial does not apply in migration cases, individual elements of that right are guaranteed through other provisions.

A similar tendency can be observed within the ECHR system. The basis for the inapplicability of Article 6 of the ECHR to migration cases was established in *Maaouia v. France*. The ECtHR held that decisions concerning the entry, stay and removal of aliens fall within neither the civil nor the criminal limb of Article 6 of the ECHR. This line of case-law has been criticised in legal scholarship for its limited reasoning and for failing to give sufficient consideration to the impact of migration decisions on human rights.

Nevertheless, within the ECHR system, the procedural protection of migrants is developed on the basis of other provisions of the Convention. Article 3 of the ECHR encompasses the principle of *non-refoulement* and prohibits the removal of an individual to a State where he or she would face a risk of torture or inhuman or degrading treatment. The effectiveness of this prohibition also entails procedural obligations for the authorities and courts responsible for examining asylum claims. Article 13 of the ECHR additionally requires the availability of an effective remedy, although such a remedy need not necessarily be judicial in nature. Specific safeguards applicable to the expulsion of aliens lawfully residing in the territory of a State are also provided by Article 1 of Protocol No. 7 to the ECHR: the person concerned must be afforded an opportunity to submit reasons against expulsion, to have his or her case reviewed, and to be represented for these purposes before the competent authority. The ECtHR's case-law demonstrates that, in certain circumstances, these provisions, taken together, may provide procedural protection that is substantively comparable to the standards under Article 6 of the ECHR.

A different model applies under European Union law. The applicability of Article 47 of the Charter does not depend on whether the dispute is classified as civil or criminal in nature; it is sufficient that the situation falls within the scope of European Union law. Moreover, unlike Article 13 of the ECHR, Article 47 of the Charter directly guarantees the right to effective judicial protection. This is particularly significant in the field of migration and asylum, where secondary European Union law leaves the Member States a considerable degree of procedural autonomy.

The significance of Article 47 of the Charter is illustrated by the CJEU's judgment

in *El Hassani*, in which the Court held that a person challenging a decision refusing a visa must be afforded the possibility, at some stage of the proceedings, of obtaining review by an independent and impartial tribunal. Thus, in migration cases, Article 47 of the Charter operates as an autonomous source of procedural guarantees and enables gaps in secondary European Union law and national procedural rules to be addressed.

The second chapter of the dissertation examines the right of access to a court and the related safeguards in civil service, competition law and migration cases. It provides a detailed analysis of the provisions of the Law on Administrative Proceedings, the Law on the Legal Status of Aliens, the Law on Competition and other special legislation governing challenges to decisions of public administrative authorities and courts, interim measures, as well as the relevant case-law. The chapter assesses whether, and to what extent, access to a court is ensured in civil service, competition law and migration cases, and whether there are circumstances in which the right of access to a court is restricted.

The right of access to a court is enshrined in international human rights instruments and constitutes one of the essential prerequisites for the effective exercise of the right to a fair trial. As early as in *Golder v. the United Kingdom*, the ECtHR recognised that this right is inherent in Article 6 of the ECHR, even though it is not expressly (*expressis verbis*) provided for therein. The right of access to a court is not absolute; however, any restrictions imposed on it must be justified and proportionate and must neither impair the very essence of the right nor render it theoretical and illusory. Judicial protection must be not only formally accessible but also practical and effective. At the national level, the universal right to judicial protection derives from Article 30 of the Constitution, while, in the field of administrative justice, it is given specific effect by the Law on Administrative Proceedings.

One of the mechanisms that determines the effectiveness of judicial protection is the suspension of the enforcement of a contested administrative decision. If an administrative decision is enforced before the judicial proceedings have been concluded and produces irreversible consequences, a subsequent judgment in favour of the applicant may no longer have any practical effect. Accordingly, interim protection may, in certain circumstances, be necessary to ensure that judicial review remains effective.

In the case-law of international courts, interim measures are applied only in exceptional circumstances. The Courts of the European Union assess the existence of a *fumus boni juris*, the risk of serious and irreparable harm, and the balancing of interests. Interim measures before the ECtHR are primarily intended to prevent irreparable consequences and are most commonly applied in removal cases involving a risk to an individual's life or physical integrity. In Lithuanian administrative proceedings, under the Law on Administrative Proceedings, an interim measure may be applied where the applicant establishes a *prima facie* basis for the claim and where failure to apply such a measure could result in substantial harm that would be irreparable or difficult to remedy. The Supreme Administrative Court of Lithuania additionally assesses proportionality, the balance between the interests of the parties, and the public interest.

The significance of interim measures varies depending on the nature of the

administrative dispute. In civil service and competition law infringement cases, pecuniary interests predominate, and interim protection is therefore granted relatively rarely. In civil service cases, interim measures are generally sought in cases involving dismissal from office, transfer to another position, or the imposition of a disciplinary sanction. The case-law of the Supreme Administrative Court of Lithuania takes the position that adverse financial consequences can generally be compensated by an award of damages; therefore, dismissal from office, loss of income, or other pecuniary consequences do not, in themselves, establish the existence of irreparable harm.

A similar approach is characteristic of cases concerning infringements of competition law. Undertakings have access to alternative measures, such as the possibility of providing a financial guarantee, and therefore the imposition of a fine or the occurrence of other financial consequences is not, in itself, regarded as a sufficient ground for suspending the enforcement of a decision. Account is also taken of the public interest in ensuring the effective enforcement of competition rules and the expeditious conduct of investigations by the Competition Council. Nevertheless, interim protection may acquire particular significance where compliance with an authority's order entails a risk of the irreversible disclosure of confidential information, trade secrets, or sensitive personal data. The case-law of the Courts of the European Union demonstrates that, in such circumstances, it may be possible not only to suspend the decision but also to establish specific procedural safeguards capable of reconciling the effectiveness of the investigation with the protection of individual rights.

The situation is different in migration cases. Following the abolition of the automatic suspensive effect of appeals against certain decisions of the Migration Department, interim measures have become particularly important for ensuring effective judicial protection. Although Article 6 of the ECHR does not apply to migration cases, procedural protection is afforded through Article 13 of the ECHR, interpreted in conjunction with the principle of *non-refoulement* enshrined in Article 3 and, in certain circumstances, with Article 8 of the ECHR. The ECtHR's case-law recognises that, where removal may result in a violation of Article 2 or Article 3 of the ECHR, an effective remedy must have suspensive effect. Otherwise, the individual may be removed before a court has had an opportunity to assess the potential violation of his or her rights.

An even clearer requirement arises under European Union law. In the case-law of the CJEU, the suspension of the enforcement of a removal decision is regarded as an essential guarantee of effective judicial protection where there is a risk of *refoulement* or of inhuman or degrading treatment. In such circumstances, Articles 19 and 47 of the Charter require that the person concerned be afforded a genuine opportunity to obtain judicial protection before the removal is carried out.

In the case-law of the Supreme Administrative Court of Lithuania, the application of interim measures in migration cases is based on an individual assessment of the circumstances of each case. Three principal groups of circumstances warranting the suspension of the enforcement of a decision may be identified: the risk of *refoulement*, the need to protect family life and the interests of minor children, and the need

to preserve a genuine opportunity to make effective use of judicial proceedings. At the same time, the case-law reveals a certain tension regarding the standard of proof required in respect of harm. In some cases, it is sufficient that, at the relevant stage of the proceedings, the possibility of irreparable harm cannot be ruled out, whereas in others more specific evidence of real, rather than hypothetical, harm is required. In *non-refoulement* cases, given the irreversible nature of the potential consequences, the preventive function of judicial protection assumes particular importance.

The limits of the right of access to a court are particularly relevant when challenging interim decisions of public administrative authorities, that is, decisions of a preparatory or procedural nature. Such acts are generally not independently amenable to judicial review, since they merely constitute preparatory steps towards the adoption of a final individual administrative act, and their lawfulness may therefore be assessed together with the final decision. Nevertheless, an interim decision may be challenged independently where it itself produces substantive legal effects. Lithuanian administrative courts likewise take the view that an administrative act may be subject to judicial review where it has a genuine impact on an individual's rights or obligations.

In this respect, two approaches to the reviewability of administrative decisions may be distinguished. The formal approach links reviewability to the existence of a final individual administrative act that directly creates, modifies or extinguishes an individual's rights or obligations. The substantive approach, by contrast, focuses on the actual effects of a decision on the individual's legal position, irrespective of its formal classification. Accordingly, even an interim decision should be amenable to judicial review where it produces significant consequences that are difficult to remedy and where subsequent review of the final decision would no longer be capable of effectively protecting the rights infringed. These approaches should not be regarded as alternatives, but rather as complementary: the formal criterion ensures the concentration and continuity of proceedings, whereas the substantive criterion prevents the right to effective judicial protection from being undermined where legal consequences arise before the adoption of a final decision.

A similar tendency can be observed in the administrative law of other European States. In France, Germany and Poland, preparatory or internal administrative acts are generally not independently amenable to judicial review; however, judicial review is available where such acts have a sufficiently significant impact on an individual's rights or legal position. Thus, in contemporary European administrative law, the reviewability of a decision depends not only on its formal status but also on its actual legal effects.

In civil service cases, the case-law of the Supreme Administrative Court of Lithuania reveals an increasing emphasis on a substantive assessment. Although the findings of an internal investigation or another procedural document will not ordinarily, in themselves, determine a civil servant's rights and obligations, in particular circumstances such an act may become effectively final and produce independent legal consequences. The Supreme Administrative Court of Lithuania has also held that the question whether a procedural act produces legal effects is, in certain cases, a matter of substance and should therefore not be conclusively determined solely at the stage

of deciding whether to admit the application. This suggests that, at that stage, it is sufficient for the applicant to establish *prima facie* that the contested decision has a direct effect on his or her legal position and that subsequent *ex post* review would be insufficient.

An analogous issue arises in migration cases, where interim decisions may effectively determine an individual's ability to remain within the territory of the State, to benefit from procedural safeguards, or to exercise other rights. Given the dynamic nature of migration procedures and the potentially irreversible consequences involved, judicial review limited to the final administrative decision does not in all cases ensure effective judicial protection. Interim measures therefore perform an important function as an additional safeguard. However, restrictions on the right to challenge an interim decision cannot be based on the presumption that adverse consequences can always be neutralised by means of interim measures. Where an interim decision produces significant effects that are difficult to remedy, priority should be given to a substantive assessment of its legal consequences.

A specific issue arises in cases concerning infringements of competition law, where the right of undertakings to challenge the lawfulness of inspections of their premises is particularly relevant. The ECtHR's case-law demonstrates that States are not required in all circumstances to provide prior (*ex ante*) judicial review; however, the absence of such review must be compensated for by effective subsequent (*ex post*) judicial review. Such review must extend to both questions of law and fact, encompass the lawfulness of both the decision ordering the inspection and the measures taken in the course of the inspection, and be available within a reasonable time. A merely formal possibility of challenging the authority's actions is insufficient. Conversely, prior (*ex ante*) judicial authorisation does not, in itself, ensure compliance with the requirements of the ECHR if, following the inspection, the undertaking is not afforded an effective opportunity to challenge its lawfulness.

A similar approach is reflected in the case-law of the CJEU. When the European Commission conducts inspections in the field of competition law, prior judicial authorisation is generally not required; however, the Commission's decision ordering an inspection may be challenged before the courts. Moreover, recent case-law recognises that, in cases involving particularly serious interference with the rights to respect for private life and to the protection of personal data, such as where access is sought to electronic devices belonging to company executives or employees, prior review by a court or an independent authority may be required. Thus, the form of review also depends on the intensity of the specific measure taken by the authority.

Under Lithuanian competition law, an inspection of an undertaking's premises requires authorisation from the Regional Administrative Court; thus, *ex ante* judicial review formally exists. Its effectiveness is, however, limited by the fact that the undertaking cannot appeal against the court order authorising the inspection. Article 32 of the Law on Competition allows the actions of officials of the Competition Council to be challenged, in the first instance, before the Competition Council itself; however, this procedure does not permit a challenge to the authorisation to conduct the inspection

itself and does not ensure full judicial review. In the case-law of the Supreme Administrative Court of Lithuania, judicial review of the lawfulness of an inspection is, in essence, deferred until the final decision of the Competition Council is challenged.

The shortcomings of this model were highlighted in *Kesko Senukai Lithuania v. Lithuania*. The domestic courts refused to examine the company's complaint concerning measures taken during the investigation, on the ground that their lawfulness could be assessed when the final decision of the Competition Council was challenged. However, since the investigation was discontinued without a finding of an infringement, no such final decision was adopted, and the company was effectively deprived of the opportunity to obtain judicial review. The ECtHR found a violation of Article 8 of the ECHR. This case demonstrates that deferring judicial review until the adoption of a final administrative decision may negate the very possibility of judicial protection where the proceedings are terminated without a finding of an infringement.

Thus, the right of access to a court enshrined in international human rights instruments is not merely a formal procedural principle. The case-law of both the ECtHR and the CJEU consistently emphasises that this right must be practical and effective; accordingly, States may not impose procedural restrictions that impair the very essence of the right of access to a court or render it illusory. The effectiveness of the right of access to a court depends not only on the formal possibility of initiating judicial proceedings, but also on the ability to do so in a timely manner and to prevent irreversible consequences from arising before a final judicial decision is delivered.

The third chapter of the dissertation focuses primarily on analysing the scope of judicial review exercised by the administrative courts over administrative decisions. It examines the requirements arising from international human rights instruments and the case-law of international courts concerning a court with "full jurisdiction". The powers conferred on Lithuanian administrative courts are assessed, including their power to annul administrative decisions and remit cases to public administrative authorities, as well as their ability to adopt decisions that would otherwise fall within the competence of a public administrative authority. The chapter identifies situations in which a limited scope of judicial review results in insufficient protection of individual rights and develops arguments in favour of more clearly establishing the power of courts to adopt decisions falling within the competence of public administrative authorities where this is required by the principle of effective judicial protection and international standards.

For the purposes of Article 6 of the ECHR and Article 14 of the Covenant, civil service cases are regarded as disputes of a civil nature and must therefore be subject to a sufficient degree of judicial review. In *Ramos Nunes de Carvalho e Sá v. Portugal*, drawing on its case-law in *Sigma Radio Television Ltd v. Cyprus*, the ECtHR identified the principal criteria for assessing whether a court has "full jurisdiction": the subject matter of the contested decision, the extent of the discretion vested in the administrative authority, the procedural safeguards afforded in the administrative proceedings, and the court's jurisdiction to determine questions of both law and fact. The intensity of judicial review need not be the same in every case; rather, it must be adapted to the

nature of the particular dispute.

The fact that an administrative authority is vested with discretion does not, in itself, preclude judicial review, although it may determine the limits of such review. When dealing with matters requiring specialist expertise or involving administrative discretion, a court is not required to substitute its own assessment for that of the administrative authority; it must, however, verify whether the authority acted within the limits of its competence, complied with procedural requirements, acted impartially, and exercised its discretion properly. Where a dispute concerns questions of fact, the court must have jurisdiction to review those questions. This is particularly important in disciplinary proceedings, in which the decision may have a significant impact on the individual's professional position.

The ECtHR's case-law also emphasises that judicial review must be effective in practice rather than merely formal. In *Jokšas v. Lithuania*, the Court found that the administrative courts' refusal to assist the applicant in obtaining evidence relevant to substantiating his allegations of discrimination, or their failure to provide adequate reasons for such refusal, restricted his ability to substantiate his position effectively. Accordingly, a court is not required to grant every request for the production of evidence; however, any refusal to do so must be adequately reasoned.

In the case-law of the Supreme Administrative Court of Lithuania, the scope of judicial review is likewise linked to the discretion conferred on the administrative authority. For example, in cases concerning competitive selection procedures for entry into the civil service, the court reviews the lawfulness of the procedure and the individual's right of access to the civil service on equal terms, but does not assume the authority's function of assessing the substance of the questions used in the selection procedure. Similarly, in cases concerning breaches of official duties, the court does not conduct the investigation on its own, but reviews the accuracy of the facts established and whether the conclusions drawn are sufficiently substantiated, and may examine new evidence.

Accordingly, the requirement of full jurisdiction does not mean that an administrative court must conduct the administrative procedure on its own or substitute its own assessment for that of the administrative authority. The essential criterion is whether the court is able to review effectively the factual and legal basis of the decision, the lawfulness of the procedure, and compliance with the limits of administrative discretion. Such a scope of judicial review is, in essence, consistent with the s The legal status of the Competition Council determines the nature and intensity of the judicial review of its decisions exercised by the administrative courts. According to the ECtHR's case-law, an administrative authority need not itself satisfy the requirements of an independent and impartial tribunal laid down in Article 6 of the ECHR, provided that its decisions are subsequently subject to review by a court with full jurisdiction. Accordingly, in competition law infringement cases, it is necessary first to assess the institutional status of the Competition Council and, subsequently, the scope of judicial review of its decisions.tandard of effective judicial review developed in the case-law of the ECtHR.

In the case-law of the ECtHR and the CJEU, the recognition of a body as a tribunal depends not on its formal status but on functional criteria. The relevant considerations include whether the body is established by law, is permanent, exercises compulsory jurisdiction, applies rules of law, determines questions of fact and law, ensures adversarial proceedings and, most importantly, is independent and impartial. The ECtHR also emphasises the appearance of independence: what matters is not only whether the body in fact operates independently, but also whether its organisational structure gives rise to objectively justified doubts as to its impartiality.

The separation of investigative, prosecutorial and decision-making functions is particularly significant. In *Dubus S.A. v. France and Grande Stevens and Others v. Italy*, the ECtHR identified concerns regarding impartiality where investigative and decision-making functions were concentrated within the same institution and adequate internal safeguards ensuring their separation were lacking. The mere fact that an administrative authority performs multiple functions is not, in itself, incompatible with the ECHR; however, an organisational and procedural framework must be in place that dispels any objectively justified doubts as to the authority's impartiality.

The Competition Council benefits from significant formal safeguards of independence: it is established by law, operates as an autonomous State authority, its members are appointed for a term of six years, and the grounds for the termination of their mandate are prescribed by law. Nevertheless, the organisation of the institution's activities does not ensure a clear separation between investigative, prosecutorial and decision-making functions. The Competition Council adopts decisions concerning the initiation and conduct of investigations, approves the findings of investigations, and adopts the final decision on whether an infringement has occurred, while the law does not provide that members taking the final decision may not have participated in earlier stages of the investigation. Moreover, the administrative staff conducting investigations and the members taking decisions form part of the same institutional structure.

The procedural safeguards afforded in proceedings before the Competition Council are likewise not equivalent to those inherent in judicial proceedings. The parties to the proceedings may access the case file, submit observations and be heard; however, the hearing does not constitute fully adversarial proceedings. Accordingly, the Competition Council does not satisfy the criteria of an independent and impartial tribunal developed in the case-law of the ECtHR and the CJEU. Judicial review of its decisions therefore performs a compensatory function and must satisfy the requirement of full jurisdiction.

In the field of competition law, this requirement was further developed by the ECtHR in *Menarini v. Italy*. The Court accepted that competition law sanctions may be imposed by an administrative authority, provided that its decision is subject to review by a court with jurisdiction to examine both questions of fact and law and to annul or vary the contested decision. Full jurisdiction should not be equated with unlimited jurisdiction or with an obligation to examine the case *de novo*. The court is not required to assume the functions of the administrative authority; however, the scope of its review must be sufficient to permit a genuine examination of the factual and legal

basis of the decision.

The CJEU's case-law adopts an analogous approach. The Courts of the European Union have jurisdiction to review the legality of decisions of the European Commission as regards both matters of fact and law, to assess the evidence, and to annul such decisions; in relation to fines, they also have the power to vary their amount. The intensity of judicial review may depend on the nature of the issue under consideration. In cases involving complex economic assessments, the court does not substitute its own economic assessment for that of the institution, but must verify whether the procedural requirements have been observed, whether the facts have been accurately established, whether the conclusions are adequately reasoned, and whether there has been a manifest error of assessment. Accordingly, full jurisdiction does not require the same intensity of judicial review in respect of every issue.

Lithuanian law formally confers broad powers on the administrative courts to review decisions of the Competition Council. A court may uphold a decision, annul it in whole or in part, remit the case for further investigation, or vary a decision concerning a concentration, sanctions, or interim measures. It may therefore be concluded that the administrative courts have full jurisdiction and, with regard to sanctions, unlimited jurisdiction.

In the case-law of the Supreme Administrative Court of Lithuania, the intensity of judicial review is likewise differentiated according to the nature of the issue under consideration. Where the Competition Council conducts a complex economic assessment, the court primarily examines whether the procedural rules have been observed, whether the conclusions have been adequately reasoned, whether the facts have been accurately represented, whether a manifest error of assessment has been made, and whether there has been any misuse of powers. Such a scope of review is not, in itself, incompatible with the standard of full jurisdiction, since the court is not required to substitute its own economic assessment for that entrusted to the administrative authority.

Greater concerns arise in relation to the exercise by the Supreme Administrative Court of Lithuania of its unlimited jurisdiction in respect of sanctions. Although the Law on Competition empowers the court to vary a decision of the Competition Council concerning a sanction, the courts do not exercise this power consistently in practice. In some cases, having identified deficiencies in the calculation of a fine, the Supreme Administrative Court of Lithuania remits the case to the Competition Council even though it could itself vary the sanction. In other cases, fines are reduced on the basis of the general principles of proportionality and fairness, without always consistently applying the specific rules governing the calculation of fines. At the same time, the case-law also includes instances in which the Supreme Administrative Court of Lithuania itself recalculates the fine by applying the legal rules governing its calculation and relying on the principles of procedural expediency and economy.

The principle of *non reformatio in peius* is also relevant to the scope of judicial review of fines. As a general rule, an administrative court may not place an appellant in a less favourable position as a result of the appeal; consequently, its ability to increase

a fine imposed by the Competition Council is limited. This further demonstrates that unlimited jurisdiction in relation to fines does not confer absolute discretion on the court; rather, it must be exercised in accordance with procedural rules and general principles of law.

Articles 6 of the ECHR and 14 of the Covenant do not apply to migration cases; accordingly, those international treaties do not, in themselves, require migration matters to be determined by a court. The applicable standard of judicial review is therefore shaped primarily by reference to other human rights guarantees. The position is different under European Union law: Article 47 of the Charter and secondary EU legislation directly guarantee the right to effective judicial protection.

At the international level, the principle of *non-refoulement* is of particular significance. Although it is not expressly enshrined in the text of either the ECHR or the Covenant, the case-law of the ECtHR and the Human Rights Committee has developed procedural safeguards designed to protect individuals against removal to a State where they would face a risk of torture or inhuman or degrading treatment. In the ECtHR's case-law, the absolute nature of Article 3 of the ECHR, read in conjunction with Article 13, gives rise to a requirement that effective review of the removal decision be available. Under the ECHR, however, these enhanced safeguards are primarily linked to the existence of a genuine risk of *non-refoulement* and do not apply uniformly to all migrants.

The essential standard developed by the ECtHR requires that, in *non-refoulement* cases, review of the decision be independent and rigorous, and that the reviewing authority have the power to annul the decision on grounds of breaches of either substantive or procedural law. Moreover, the assessment must be conducted *ex nunc*, that is, by reference to the situation existing at the time the case is examined rather than solely to the circumstances prevailing when the administrative decision was adopted. Accordingly, account must also be taken of subsequent developments and new information concerning the situation in the country of origin. The ECtHR may rely not only on material submitted by the parties but also, on its own initiative, on information obtained from reliable and objective sources in order to determine whether the risk assessment carried out by the domestic authorities was adequate and sufficiently substantiated.

The Human Rights Committee likewise requires a thorough and fair examination, although it generally leaves the assessment of facts and evidence to the domestic authorities. Nevertheless, violations may be found where the authorities fail to give sufficient consideration to the applicant's essential arguments or unjustifiably place the burden of proof on the applicant. Thus, under Article 7 of the Covenant, the effectiveness of judicial review likewise depends on a genuine examination of the individual circumstances of the case.

Under European Union law, the standard of judicial review is formulated more clearly. The Asylum Procedures Directive, interpreted in conjunction with Article 47 of the Charter, requires a full and *ex nunc* examination of both the facts and points of law concerning the need for international protection. In the case-law of the CJEU, this

means that a national court must independently review both questions of law and fact and is not bound by the assessment carried out by the administrative authority. Where necessary, it may consider new circumstances and evidence that were not examined during the administrative procedure. The court must also hear the applicant for international protection where a full examination cannot be carried out solely on the basis of the material in the case file and, where new circumstances adverse to the applicant arise, must afford the applicant an opportunity to comment on them.

Of particular importance in the CJEU's case-law is also the binding effect of a judicial decision on the administrative authority. Where a court annuls a decision and remits the case for reconsideration, the administrative authority must adopt a new decision within a short period of time and comply with the court's assessment, unless new factual or legal circumstances have arisen. It may not reject the application again on the same grounds that the court has already found to be inadequate. In *Torubarov*, the CJEU held that, where an administrative authority fails to comply with a judicial decision, the requirement of effective judicial protection may oblige the national court itself to vary the authority's decision and determine the question of international protection, even where such a power is not expressly provided for under national law.

Thus, under European Union law, the requirement of a full and *ex nunc* review extends beyond the mere power to annul an administrative decision. The ultimate effectiveness of judicial protection is equally important: a judicial decision must be genuinely binding on the administrative authority, and repeated remittal of the case must not develop into an endless process in which the authority disregards the court's assessment of the relevant law and facts.

In Lithuania, decisions of the Migration Department may be challenged before the administrative court of first instance, whose judgments may in turn be appealed to the Supreme Administrative Court of Lithuania. The case-law of the Supreme Administrative Court of Lithuania demonstrates that the *ex nunc* principle is implemented to a certain extent. Where new and relevant evidence is submitted to the court and has not been properly examined, the court may annul the decision of the Migration Department and order the application to be reconsidered. Where the new evidence is not material, the court may assess it itself without annulling the administrative decision. The Supreme Administrative Court of Lithuania has also set aside judgments of the first-instance court where that court unjustifiably refused to admit new evidence submitted by an asylum applicant. This confirms that judicial review is not confined solely to the material gathered during the administrative procedure.

A more problematic situation arises where the Migration Department repeatedly fails to comply with the court's findings and directions. The case-law of the Supreme Administrative Court of Lithuania includes instances in which decisions of the Migration Department concerning the same individual have been annulled several times, yet the court has continued to remit the matter to the authority rather than itself determining whether international protection should be granted. In its more recent case-law, the Supreme Administrative Court of Lithuania acknowledges that, under the CJEU's jurisprudence, a court may assume this function in exceptional circumstances.

However, it interprets that possibility narrowly and gives priority to the allocation of competences under which the question of international protection is to be determined, in the first instance, by the Migration Department.

Such an approach may give rise to concerns regarding effective judicial protection where repeated remittal of the case unduly prolongs the asylum procedure. Where the administrative authority fails to comply with the court's findings and directions, a determination by the court itself on the granting of international protection could be consistent with the standard of effective judicial protection developed by the CJEU and ensure the genuine application of the *ex nunc* principle. Accordingly, in migration cases, particularly those concerning asylum, judicial review cannot be confined to a formal examination of the lawfulness of the administrative decision: it must be independent and rigorous, encompass questions of both fact and law, and take account of the circumstances existing at the time the case is examined, while the court's decision must produce genuine legal effects that are binding on the administrative authority.

On the basis of the case-law of international and domestic courts, the prevailing principle of administrative justice is that a court does not ordinarily assume the functions of a public administrative authority but instead reviews the lawfulness of the administrative decision: it examines whether the decision was adopted *ultra vires*, whether the authority exceeded the limits of the discretion conferred upon it, and whether the essential procedural safeguards were observed.

In civil service cases, the traditional model of administrative justice predominates. The courts assess whether the limits of administrative discretion have been exceeded and whether the essential procedural requirements have been observed. By contrast, in competition law infringement cases, the standard of unlimited jurisdiction applies in relation to the imposition of sanctions. Although the applicable legislation confers broad powers on the courts to review the justification for and amount of sanctions, in practice those powers are not always exercised to their full extent.

Although Article 6 of the ECHR and Article 14 of the Covenant do not apply to asylum cases, the standard of judicial review in this field is particularly stringent. This follows from the ECtHR's case-law concerning Article 3 of the ECHR, read in conjunction with Article 13, as well as from European Union law. Under the standards developed in this context, the *ex nunc* principle applies, requiring the court to assess not only the circumstances examined by the administrative authority but also the factual and legal situation existing at the time the case is examined. Moreover, the CJEU's case-law recognises that, in exceptional circumstances, where required by the principle of effective judicial protection, a national court must be able to determine for itself whether international protection should be granted. An analysis of the case-law of the Supreme Administrative Court of Lithuania demonstrates that the administrative courts do not always apply the principle of *ex nunc* examination consistently and, even where the administrative authority fails to comply with the court's findings and directions, generally choose to remit the matter for reconsideration rather than themselves adopt a final decision.

The fourth chapter of the dissertation analyses the use of classified information

and information obtained through criminal intelligence activities and during pre-trial investigations, together with the related procedural safeguards. Drawing on the case-law of the ECtHR, the CJEU and the Lithuanian administrative courts, the chapter examines the requirements relating to equality of arms, the right of the parties to access information relevant to the case, and their ability to challenge such information effectively where part of the material is classified. Using an analytical and critical approach, it assesses whether Lithuanian legislation and judicial practice in civil service, competition and migration cases provide sufficient safeguards to restrict the use of secret information and prevent such information from becoming an unreviewable basis for determining the case.

The issues surrounding the use of criminal intelligence information in civil service cases have developed through several stages in the case-law of Lithuanian and international courts. Initially, the principal issue concerned the use of classified information and the individual's ability to access it. Subsequently, attention shifted to the use of declassified criminal intelligence data in disciplinary proceedings concerning civil servants, while the most recent CJEU case-law has imposed additional restrictions on the subsequent use of electronic communications data.

The first stage began with the ECtHR's judgments in *Pocius v. Lithuania* and *Užukauskas v. Lithuania*. In *Pocius v. Lithuania*, the applicant was denied access to classified material, even though that material was of decisive importance in determining whether he should be placed on an operational surveillance register. The ECtHR recognised that the State's interest in protecting classified information may justify restrictions on access to the case file; however, such restrictions must not undermine the principles of adversarial proceedings and equality of arms. Classified information cannot constitute the sole or decisive basis for a decision, and the individual must be afforded a genuine opportunity to understand the substance of the allegations against him and to challenge them. A similar conclusion was reached in *Užukauskas v. Lithuania*.

This approach was further developed in the jurisprudence of the Constitutional Court of Lithuania. The Court held that the mere fact that a person is the subject of a pre-trial investigation or criminal intelligence investigation cannot automatically result in the revocation of authorisation to access classified information. Although such circumstances may give rise to reasonable doubts as to the person's reliability, an individual assessment and a review of proportionality are required. The unconditional revocation of such authorisation, without assessing the specific circumstances of the case and possible alternative measures, is incompatible with the constitutional principles of the rule of law, justice and proportionality.

The issue of individual assessment came to the fore in *Jagminas v. Lithuania*. The Human Rights Committee declared the complaint under Article 14 of the Covenant inadmissible, but found a violation of Article 25(c) of the Covenant. In the Committee's assessment, the legal framework then in force permitted authorisation to access classified information to be revoked solely on the basis of an authorised operational investigation and failed to ensure an individualised and proportionate assessment or

adequate procedural safeguards. Although the proceedings were subsequently reopened in Lithuania, the Supreme Administrative Court of Lithuania did not alter its earlier position, reasoning that it had itself examined both the classified and declassified information.

The adequacy of such judicial review must be assessed in the light of the ECtHR's judgment in *Regner v. the Czech Republic*. The ECtHR recognises that national security interests may justify withholding information from an applicant, but any resulting restrictions must be counterbalanced by an intensive procedure of judicial review. The mere fact that a court has access to classified information is insufficient: it must independently assess the sufficiency, reliability and relevance of that information, as well as the necessity of withholding it from the applicant. Against that background, concerns arise from the fact that, in *Jagminas*, part of the information was declassified and disclosed to the applicant only at the appellate stage, while the court's reasoning did not sufficiently clearly demonstrate an independent assessment of the classified material. The ECtHR's case-law indicates that it is precisely the intensity of judicial review that constitutes the principal safeguard capable of compensating for the non-disclosure of information.

The second stage in the development of the case-law concerns the use of declassified criminal intelligence information in disciplinary proceedings relating to breaches of official duties. The Constitutional Court of Lithuania has held that such information may be used when determining the liability of a civil servant or public official, including dismissal from service, provided that the information was obtained lawfully, its use is proportionate, and the individual is afforded effective means of defence. The individual must be given an opportunity to access the material relied upon, submit explanations, and challenge the lawfulness, authenticity, necessity and proportionality of the evidence.

This approach was reflected in the ECtHR's judgments in *Adomaitis v. Lithuania* and *Starkevič v. Lithuania*. The ECtHR found no violations of Articles 6 or 8 of the ECHR because the criminal intelligence data had been declassified, the applicants had been afforded an opportunity to access that information, and the decisions of the domestic authorities were based not solely on those data but also on other evidence. Accordingly, the use of criminal intelligence information is not, in itself, incompatible with the ECHR. What is decisive is the overall set of procedural safeguards, including the extent to which the information is disclosed, the opportunity to challenge its use, and the availability of intensive judicial review.

The third and most significant development resulted from the CJEU's judgment in *A. G. v. Lietuvos Respublikos generalinė prokuratūra*. The case concerned whether traffic and location data relating to electronic communications, to which the authorities had been granted access for the purpose of combating serious crime, could subsequently be used in an investigation into a corruption-related breach of official duties. The CJEU held that, under Directive 2002/58, such data may not be used for a different purpose of lesser importance. Access to retained electronic communications data is permissible only in pursuit of the objective of general interest that justified their

retention, or of an objective of greater importance.

This interpretation altered the previous case-law of the Lithuanian administrative courts. The Supreme Administrative Court of Lithuania recognises that electronic communications data falling within the scope of Directive 2002/58 may not be used in investigations into breaches of official duties. Where reliance has been placed on such data, they must be treated as inadmissible evidence, and the court must therefore determine whether the breach of official duties is sufficiently established by other lawfully obtained evidence. At the same time, the Supreme Administrative Court of Lithuania distinguishes between different categories of criminal intelligence data: where such data fall outside the scope of Directive 2002/58, the permissibility of their use is assessed under national law.

The CJEU's case-law therefore marks a qualitative shift in the standard of judicial review. Earlier ECtHR and domestic case-law focused primarily on whether sufficient procedural safeguards had been ensured when criminal intelligence information was used. European Union law has introduced an additional substantive requirement: the use of certain electronic communications data in disciplinary proceedings is prohibited altogether because of the purpose for which those data were originally collected and retained, irrespective of the fairness of the subsequent proceedings. This means that a court must examine not only how the data are used in the proceedings, but also whether their use for the specific purpose in question is permissible at all.

The Lithuanian legal framework currently in force does not yet fully reflect this case-law. Article 19 of the Law on Criminal Intelligence continues to provide for the possibility of declassifying information concerning conduct of a corrupt nature and using it in investigations into breaches of official duties, without differentiating between data according to the legal regime governing their collection. The legal framework should therefore be brought into line with the CJEU's case-law by expressly providing that data retained under the Law on Electronic Communications may not be used for purposes other than those justifying their retention.

Thus, the development of the case-law has established a multi-layered model of protection: the ECtHR emphasises the safeguards of adversarial proceedings, equality of arms and intensive judicial review; the Human Rights Committee stresses the need for an individualised and proportionate assessment; the Constitutional Court of Lithuania recognises that criminal intelligence information may be used where adequate procedural safeguards are in place; and the CJEU imposes additional substantive limitations on the use of electronic communications data. Accordingly, contemporary judicial review must encompass not only an assessment of the reliability and sufficiency of the information and of the procedural safeguards afforded, but also scrutiny of whether the purpose for which the data were originally collected and their subsequent use are compatible with European Union law.

In competition law, the use of data obtained through pre-trial investigations or criminal intelligence methods raises issues similar to those arising in civil service cases. These issues are particularly significant where data obtained through covert interception of communications are transmitted to the Competition Council, even though

that authority itself has no power to collect such data. In such circumstances, questions arise concerning the legal basis for the transfer of the data, proportionality, the right to respect for private life, and effective judicial review.

In cases against the Netherlands decided in 2023, and subsequently by the Grand Chamber in *Ships Waste Oil Collector B.V. and Others v. the Netherlands*, the ECtHR examined the transfer to the competition authority of recordings of telephone conversations obtained through covert interception during a criminal investigation. The ECtHR held that Article 8 of the ECHR does not, in itself, prohibit such subsequent use of the data. However, domestic law must provide with sufficient clarity for the possibility of transferring criminal intelligence material to another authority; the transfer must be justified by the specific circumstances and the objective pursued; and effective judicial review must be available to the individual concerned. The ECtHR did not consider *ex ante* review to be necessary: although written reasons setting out the necessity and proportionality of the prosecutor's decision to transfer the material would be desirable, their absence may be compensated for by effective *ex post* judicial review encompassing the necessity and proportionality of the transfer itself.

In the separate opinions, this approach was criticised on account of the broad discretion afforded to the prosecution authorities and the absence of a reasoned decision. It was emphasised that the law should clearly specify the infringements in respect of which such data may be transferred, the authorities to which they may be disclosed, and the conditions governing such transfer. It was further argued that *ex post* review alone does not always compensate for the absence of an individualised *ex ante* assessment.

In the case-law of the Courts of the European Union, the lawfulness of the transfer is regarded as a matter of national law that must be challenged by the undertaking before the national courts. The EU Courts focus primarily on the reliability of the evidence and whether its use is compatible with the rights of the defence. The General Court has held that even the use of a covert recording that may have been obtained unlawfully does not, in itself, infringe the right to a fair hearing, provided that the rights of the defence are respected and the recording does not constitute the sole evidence on which the decision is based. Thus, while the ECtHR also examines the lawfulness of the transfer itself, the CJEU leaves that issue to the national courts.

In Lithuania, the Supreme Administrative Court of Lithuania has recognised that the Competition Council, when cooperating with other authorities, may use data obtained during a pre-trial investigation. Such data may be used to establish the circumstances of an infringement of the Law on Competition and are assessed, together with other evidence, in accordance with the rules governing administrative proceedings. Accordingly, the Supreme Administrative Court of Lithuania has held that the mere use of such data does not constitute a violation of the presumption of innocence.

Nevertheless, subsequent domestic case-law has revealed the limits of this approach. The Competition Council discontinued one investigation after a court of general jurisdiction found that criminal intelligence material had been transferred to it without sufficient legal basis. At the relevant time, a prosecutor could authorise such a

transfer by means of a resolution without providing detailed reasons as to its necessity and proportionality. From the perspective of the ECtHR's case-law, this would not necessarily amount to a violation if effective *ex post* review were subsequently available. However, the administrative courts did not, in substance, independently review the lawfulness and proportionality of the transfer, thereby also revealing an inconsistency between the case-law of the courts of general jurisdiction and that of the administrative courts.

The proposal to amend the Law on Criminal Intelligence so as expressly to permit the transfer of such information for the investigation of competition law infringements does not resolve the issue unless substantive criteria and procedural safeguards are also established. *Ex post* review would satisfy the standard developed by the ECtHR only if the court genuinely examined the lawfulness, necessity and proportionality of the transfer.

Electronic communications data raise additional issues. Under national law, the Competition Council is empowered to obtain certain subscriber, traffic and electronic communications data; however, there is no significant case-law of the Supreme Administrative Court of Lithuania concerning the compatibility of those powers with the most recent developments in EU law. Of particular relevance in this respect is the CJEU's judgment in *A. G. v. Lietuvos Respublikos generalinė prokuratūra*. In that judgment, the CJEU held that electronic communications data retained and made available to competent authorities for the purpose of combating serious crime may not subsequently be used for a purpose of lesser importance, unless the objective of general interest pursued by that subsequent use is at least as important as the objective that justified the initial retention of and access to those data.

This standard developed by the CJEU raises a fundamental question in the field of competition law as to whether the investigation of competition law infringements can justify the subsequent use of data originally collected or retained for the purpose of combating serious crime. The separate opinions accompanying the ECtHR Grand Chamber judgment likewise emphasised that the use of data for a different purpose should be permitted only where an overriding public interest is at stake, and that competition law enforcement does not necessarily attain that level of importance.

Accordingly, the use of data obtained through pre-trial investigations and criminal intelligence activities in competition cases must be assessed not only in terms of their reliability or the existence of other supporting evidence. It is also necessary to examine the legal basis, necessity and proportionality of the transfer, the original purpose for which the data were collected, and whether their subsequent use is compatible with that purpose. A weakness of the Lithuanian legal framework and practice lies in the insufficiently clear substantive criteria governing such transfers and the limited scope of judicial review thereof. Particularly rigorous scrutiny is required in relation to electronic communications data, since the CJEU permits their use for purposes other than those for which they were originally retained only under limited conditions.

The use of classified information in migration cases has certain distinctive features. Unlike the general rule that, in administrative proceedings, only declassified

information may ordinarily be relied upon as evidence, migration cases permit reliance on classified information as well. Article 23 of the Asylum Procedures Directive allows information to be withheld where its disclosure could prejudice national security, the sources of information, an investigation, or international relations; however, the applicant's rights of defence must be safeguarded.

The CJEU's case-law emphasises, first and foremost, that the final decision concerning the status of a foreign national must be taken independently by the competent migration authority. An assessment issued by a national security authority cannot automatically be binding on that authority. In *GM* and *NW and PG*, the CJEU held that the migration authority must itself assess all relevant factual and legal circumstances, proportionality, and fundamental rights. Accordingly, a decision cannot be based solely on an unreasoned assessment provided by a security authority.

The second essential requirement is that, even in cases involving national security, a foreign national must be informed at least of the essence of the grounds on which the decision is based. In *ZZ v. Secretary of State for the Home Department*, the CJEU recognised that State security interests may justify withholding certain information, but any such restriction must comply with Article 47 of the Charter. The individual must be provided with sufficient information to understand the substance of the allegations against him or her and to defend himself or herself effectively. The right of access to all the material is not absolute; however, confidentiality must not deprive the individual of a genuine opportunity to exercise the rights of the defence.

A comparable standard has been developed in the ECtHR's case-law. Reliance on national security considerations does not relieve the State of its obligation to ensure effective defence rights and judicial review. In *Muhammad and Muhammad v. Romania*, the Grand Chamber formulated criteria applicable where a foreign national's access to classified information is restricted. There must be an independent authority capable of reviewing the necessity of classifying the information and of the resulting procedural restrictions; that authority must have access to all the material and effective powers to review the decision. The foreign national must be informed at least of the substance of the allegations or grounds at a stage of the proceedings at which it remains possible to exercise the rights of the defence effectively. The greater the extent of the information withheld, the stronger the compensatory procedural safeguards must be.

The ECtHR requires courts not to confine their review to formal compliance with procedural requirements, but to assess independently whether the alleged threat is substantiated. Where a foreign national has strong family or social ties in the State concerned, an individual assessment must be made of family life, the interests of any children involved, the individual's degree of integration, and the proportionality of the measure. Accordingly, the decision-making authority must itself assess both the alleged threat and the individual circumstances, while the person concerned must be informed at least of the essence of the grounds underlying the decision.

The Lithuanian legal framework does not fully reflect these requirements. Under the Law on the Legal Status of Aliens, threats to State security are assessed by the State Security Department, while threats to public policy or society are assessed by the

police or the State Border Guard Service. Before adopting a decision, the Migration Department is required to obtain assessments from those authorities. Although such assessments must be reasoned, the legal framework essentially leaves the Migration Department no discretion to depart from an adverse assessment.

In its case-law, the Supreme Administrative Court of Lithuania articulates the opposite principle: the Migration Department must conduct an independent assessment and may not simply reproduce the assessment of the State Security Department verbatim in its final decision. In practice, however, that independence is often confined to assessing the foreign national's family ties, degree of integration, length of residence in Lithuania, and other circumstances relevant to proportionality, while the substantive basis of the threat identified by the State Security Department is not subjected to comprehensive review.

This is particularly apparent in cases concerning Russian and Belarusian nationals who were formerly employed by State institutions. In the predominant line of case-law of the Supreme Administrative Court of Lithuania, such previous employment is often regarded as a sufficient basis for finding a potential threat, even where a considerable period of time has elapsed or the individual held only a low-level position. In some cases, the burden is effectively placed on the applicant to rebut an assumption of loyalty to the regime, thereby creating an approach resembling a presumption.

However, the case-law of the Supreme Administrative Court of Lithuania is not entirely consistent. In some judgments, the Court has emphasised that the mere fact of previous employment or service is insufficient and that the burden of proof rests with the Migration Department. A comprehensive assessment is required of the nature of the position held, the functions performed, the circumstances in which the individual left the service, any actual links with the authorities of the country of origin, the individual's own position, and other personal circumstances. Nevertheless, this approach has not become predominant, and differing standards of assessment therefore persist in practice.

The Supreme Administrative Court of Lithuania also takes into account the responses provided by Russian and Belarusian nationals to a questionnaire concerning Russia's aggression against Ukraine and the status of Crimea. Such responses are regarded as relevant, particularly where the individual does not have long-standing ties with Lithuania; however, they cannot automatically be regarded as establishing a genuine and sufficiently serious threat. In the case of long-term residents, a more stringent and comprehensive assessment of the individual circumstances is required.

A fundamental problem in the Lithuanian legal framework remains the disclosure of the "essence of the grounds". Although assessments by the State Security Department must formally be reasoned, the Law on the Legal Status of Aliens does not impose a clear obligation to provide the foreign national with at least a minimum amount of specific information concerning the conduct, connections, or circumstances on the basis of which he or she is considered to pose a threat. In practice, the reasoning is often limited to general references to previous employment with Russian or Belarusian State institutions. Such reasoning raises doubts as to its compatibility with the

standards developed by the CJEU and the ECtHR, since even more specific references to allegedly dangerous connections have not always been regarded as sufficient.

Accordingly, even intensive judicial review in migration cases cannot fully compensate for the failure to disclose to the foreign national the essence of the grounds underlying the decision. Lithuanian law should expressly establish an obligation on the Migration Department to assess independently the findings of the State Security Department or other security authorities and to provide in its decision at least such factual information as would enable the foreign national to understand the nature of the threat attributed to him or her and to challenge it effectively. Courts should review not only the proportionality of the measure, but also the factual basis of the national security assessment itself. This would strike an appropriate balance between legitimate national security interests and the requirements of effective judicial protection.

Research Findings

The dissertation sought to provide a systematic assessment of the implementation of the fair trial standards enshrined in international human rights instruments in Lithuanian administrative proceedings by examining civil service, competition law infringement, and migration cases; to determine whether the national legal framework and the case law of administrative courts comply with those standards; and to identify problematic aspects of their implementation. The research revealed differences in the application of fair trial guarantees across the selected categories of administrative cases, as well as specific features and shortcomings in the implementation of the right of access to a court, the scope of judicial review, and procedural guarantees. The findings substantiate the statements to be defended formulated in the dissertation and provide a basis for proposing improvements to the national legal framework and its application. On the basis of the findings of the research, the following conclusions are drawn.

I. Conclusions concerning the right of access to a court (addressing Research Objective 1 and supporting Statement to Be Defended 1)

The analysis of civil service, competition law infringement, and migration cases demonstrated that the prevailing model of judicial review in Lithuania is one in which intermediate decisions adopted by public administrative authorities are generally not subject to separate judicial challenge, while interim measures are applied only in exceptional circumstances. The research revealed that the possibility of challenging interim decisions and the application of interim measures perform an interrelated function in administrative proceedings: they ensure the effectiveness of the right of access to a court. Where an individual is not afforded the possibility of challenging intermediate decisions separately, interim measures become a key procedural safeguard against situations in which the right of access to a court is rendered merely formal.

i. In civil service cases, no restrictions on the right of access to a court were identified.

ii. The procedure for authorising inspections under the Law on Competition does not ensure the effective exercise of the right of access to a court, as it

does not provide for effective *ex post* judicial review.

iii. In migration cases, interim measures have become an essential guarantee of the effectiveness of the right of access to a court. The research revealed that the case law of the Supreme Administrative Court of Lithuania has not developed a sufficiently clear standard for their application, thereby reducing legal certainty and creating a risk that judicial protection may not be effective. Accordingly, the application of interim measures should be based on clear criteria relating to the potential violation of the principle of *non-refoulement*, irreversible consequences for family life, and the need to ensure effective judicial protection.

II. Conclusions concerning the scope of judicial review (addressing Research Objective 2 and supporting Statement to Be Defended 2)

The analysis of the scope of judicial review demonstrates that, in the categories of administrative cases examined, courts do not always ensure compliance with the standards of judicial review established under international human rights instruments or developed in the case law of international courts and the Human Rights Committee.

i. In civil service cases, the judicial review exercised by the courts complies with the standards established under international human rights instruments.

ii. In competition law infringement cases, Lithuanian administrative courts formally have unlimited jurisdiction with regard to the imposition of sanctions; however, in practice, they do not fully exercise that jurisdiction and limit their review to assessing whether the Competition Council complied with the applicable legal requirements and fundamental procedural rules.

iii. In migration cases, administrative courts do not fully exercise the powers conferred upon them by European Union law. Even where the Migration Department repeatedly fails to comply with the court's findings or directions, the Supreme Administrative Court of Lithuania does not assume responsibility for adopting the substantive administrative decision itself, but instead remits the matter to the administrative authority for reconsideration.

III Conclusions concerning procedural guarantees (addressing Research Objective 3 and supporting Statement to Be Defended 3)

The analysis of the use of information obtained during pre-trial investigations or through criminal intelligence methods, as well as classified material, in civil service, competition law infringement, and migration cases revealed that the jurisprudence of international courts and the Human Rights Committee has a significant influence on Lithuanian administrative proceedings. The research demonstrated that, in many respects, the case law of Lithuanian administrative courts complies with international standards; however, in certain areas, the national legal framework and its application do not ensure the full implementation of international fair trial standards.

i. In civil service cases, stringent requirements are established regarding the justification, proportionality, and necessity of the use of classified information, together with the requirement for a clear and specific national legal framework ensuring that the use of such information in administrative proceedings is lawful, necessary, and proportionate. The research found that the case law of the Supreme Administrative Court of Lithuania complies with the standards established by international courts, even though national regulation does not completely follow these standards.

ii. In competition law cases, the research found that the national legal framework does not provide a clear legal basis for the Competition Council to use declassified information obtained through criminal intelligence activities or other material collected during pre-trial investigations, thereby giving rise to concerns regarding legal certainty and lawfulness.

iii. In migration cases, the research found that the Lithuanian legal framework and the case law of administrative courts do not always ensure compliance with the requirement, established in the case law of the ECtHR and the CJEU, to disclose to the individual the essence of the information on which the decision of the public administrative authority is based.

Recommendations

The research demonstrated that, in the civil service, competition law infringement, and migration cases examined, the implementation of the right to a fair trial does not in all instances comply with the fair trial standards established under international human rights instruments. The shortcomings identified concern the effective protection of the right of access to a court (I), the scope of judicial review (II), and procedural guarantees relating to the use of information obtained during pre-trial investigations or through criminal intelligence methods, as well as classified information (III). In light of these findings, the following amendments are proposed.

I. Recommendations concerning the restrictions identified in Part II, "Restrictions on the Right of Access to a Court", which do not comply with international human rights standards, and relating to Conclusion I

In investigations involving inspections, both *ex ante* and *ex post* judicial review must be ensured. Article 32 of the Law on Competition should be repealed (see Section 2.2.2 of the dissertation) and replaced by a two-tier system of judicial review consistent with the case law of the ECtHR and the CJEU, ensuring the possibility of directly challenging before a court decisions of the Competition Council that produce legal effects:

i. *Ex ante* review, whereby the Regional Administrative Court would assess whether an inspection might be authorized.

ii. *Ex post* review, whereby an undertaking could challenge both the lawfulness of the inspection and the first-instance court order authorising the inspection before an appellate court.

iii. Pursuant to the Law on Administrative Proceedings, undertakings should be able

to challenge decisions of the Competition Council directly before a court where such decisions produce legal effects.

Thus, the fragmented and institutionally problematic procedure under Article 32 should be replaced by a clear, centralised, and two-tier system of judicial review under Lithuanian competition law. Such a reform would comply with international human rights standards and ensure a genuine, rather than merely formal, right of access to a court in the context of competition law.

In light of the above, it is proposed that Article 27 of the Law on Competition be supplemented by paragraph 9, providing as follows:

"9. An undertaking whose premises, land and means of transport, or other premises, land and means of transport, including the residential and other premises of the undertaking's managers and employees, have been inspected may appeal against the order of the Regional Administrative Court authorising the inspection to the Supreme Administrative Court of Lithuania within one month from the date on which the inspection was carried out."

II. *Recommendations concerning the limitations identified in Part III, "Scope of Judicial Review", which do not comply with international human rights standards, and relating to Conclusion II*

In migration cases in which decisions have a significant impact on an individual's legal status or involve the imposition of sanctions, courts should be empowered not only to annul the decision and remit the matter for reconsideration, but also to determine the matter on its merits where the administrative authority fails to comply with the court's directions or repeatedly commits similar violations. Special legislation should therefore be supplemented with provisions empowering administrative courts not only to annul decisions of public administrative authorities and remit the matter to the authority that adopted the decision, but also to substitute their own decision for that of the public administrative authority where the latter fails to comply with the court's directions.

Article 140(3) of the Law on the Legal Status of Aliens should be supplemented by point 3 as follows:

"3. To uphold the appeal and adopt a decision under the Law on the Legal Status of Aliens concerning the legal status of the foreign national."

III. Recommendations concerning the limitations identified in Part IV, "Procedural Guarantees in Administrative Cases", which do not comply with international human rights standards, and relating to Conclusion III

Where decisions are based on information obtained during pre-trial investigations or through criminal intelligence methods, or on classified information, an appropriate balance must be ensured between the protection of the public interest and the individual's right to effectively challenge an administrative decision. In such cases, provision should be made for the disclosure of a minimum amount of summarised information sufficient to enable the individual to understand the factual and legal basis of the decision, while also establishing a clear obligation to provide reasoned justification for the

necessity and proportionality of any non-disclosure. Furthermore, before such information is transferred or used in other proceedings, a prior proportionality assessment should be carried out to ensure that any restrictions do not go beyond what is necessary to achieve the legitimate aim pursued.

i. Amend Article 19(3) of the Law on Criminal Intelligence by specifying that data retained under Article 77 of the Law on Electronic Communications may not be transferred for the investigation of disciplinary and/or service-related misconduct:

   "3. Criminal intelligence information concerning conduct bearing indications of a corruption-related criminal offence may, with the consent of the prosecutor and by decision of the head of the principal criminal intelligence institution, be declassified and used in the investigation of disciplinary and/or service-related misconduct. Data that must be retained under the Law on Electronic Communications shall not be transferred. <...>"

ii. Article 19(3) of the Law on Criminal Intelligence should be supplemented by providing for the possibility of transferring declassified criminal intelligence material for use in investigations of competition law infringements. The provision should also establish *ex ante* judicial review:

   "3. Criminal intelligence information may be declassified and used for the investigation of infringements of the Law on Competition. The court shall assess the proportionality of the transfer of such information to the Competition Council."

iii. Article 140(5) of the Law on the Legal Status of Aliens, which provides that administrative cases concerning appeals against decisions adopted on the grounds that a foreign national poses a threat to national security, public order, or society may be examined on the basis of factual information constituting a state or official secret and with the participation of the State Security Department, a police authority authorised by the Police Commissioner General, and/or the State Border Guard Service, and that the provisions of the Law on Administrative Proceedings concerning declassification do not apply to such information, should be amended to provide as follows:

   "The provisions of the Law on Administrative Proceedings concerning declassification shall not apply to such information; however, the individual shall be provided with the essence of the ground to enable them to understand the reasons underlying the decision."

   Such an amendment would ensure an appropriate balance between the interests of the State and the rights of migrants, in accordance with the case law of the CJEU and the ECtHR.

DESCRIPTION OF SCIENTIFIC PUBLICATIONS

Publications

- Dumbrytė-Ožiūnienė, M. (2020). „Privilege against self-incrimination: the dilemma of appropriate standards in competition law". *International Comparative Jurisprudence*, 6(2), 141–153. https://cris.mruni.eu/cris/handle/007/17194
- Dumbrytė-Ožiūnienė, M. (2019). „Damage claims for improper prison conditions: the jurisprudence of the Supreme Administrative Court of Lithuania from the perspective of the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms". *Social Transformations in Contemporary Society*, 7, 171–183. https://cris.mruni.eu/cris/handle/007/16021

Conferences (Presentations)

- „Damage claims for improper prison conditions: the jurisprudence of the Supreme Administrative Court of Lithuania from the perspective of the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms" – conference Social Transformation in Contemporary Society.
- „Privilege against self-incrimination: the dilemma of appropriate standards in competition law" – European Group for Public Administration international conference in Belfast.
- „Protection of Asylum Seekers under the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms: Problematic Aspects in the Case-Law of the European Court of Human Rights" – international conference Sustainability in the Face of the Global Crisis (SOCIN'2020), Vilnius, 2020-10-14.

Research Visits and Academic Mobility

- 2024-10-03 – 2024-10-31 – a research visit was carried out at Uppsala University, Uppsala, Kingdom of Sweden. During the visit, the resources of the university library, including a wide range of academic publications and archives, were used, contributing to the development and deepening of the dissertation research. Engagement with the academic community also provided additional insights and supported the originality of the study.

DESCRIPTION OF LIFE, SCIENTIFIC AND CREATIVE ACTIVITIES

Education

2017–2025	Mykolas Romeris University, Law School, doctoral studies.
2012–2014	Mykolas Romeris University, Faculty of Law, International Law programme, Master of Law (LL.M.).
2008–2012	Mykolas Romeris University, Faculty of Law, Law and Governance programme, Bachelor of Law (LL.B.).

Work Experience

2019 – currently	Head of legal group, Competition Council of the Republic of Lithuania.
2017–2019	Deputy head of Legal department, Competition council of the Republic of Lithuania.
2016–2017	Chief specialist, Legal department, Competition council of the Republic of Lithuania.
2015–2016	Chief specialist, Legal department, Vilnius city municipality.
2015	Chief specialist, Supreme Administrative court.
2013–2015	Chief specialist, Asylum division, Migration department under the Ministry of Interior.

Teaching Experience

2014–2021	Lecturer, Mykolas Romeris University.

Dumbrytė-Ožiūnienė, Monika
TEISĖS Į TEISINGĄ TEISMĄ TAIKYMO PROBLEMATIKA VALSTYBĖS TARNYBOS, KONKURENCIJOS IR MIGRACIJOS BYLOSE: daktaro disertacija. – Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2026. P. 296.

Bibliogr. 191–227 p.

Disertacijoje analizuojama tarptautiniuose žmogaus teisių dokumentuose įtvirtintos teisės į teisingą teismą taikymo problematika Lietuvos administraciniame procese. Tyrimas sutelktas į valstybės tarnybos, konkurencijos teisės pažeidimų ir migracijos bylas, atskleidžiančias skirtingą šios teisės garantijų taikymo apimtį pagal ginčo pobūdį ir autonominę kvalifikaciją. Sistemiškai tiriami Lietuvos teisės doktrinoje iki šiol fragmentiškai nagrinėti teisės kreiptis į teismą, teisminės kontrolės apimties ir procedūrinių garantijų, kai naudojama įslaptinta, kriminalinės žvalgybos ar ikiteisminio tyrimo metu surinkta informacija, aspektai. Nustatyta, kad valstybės tarnybos bylose esminių analizuotų standartų įgyvendinimo trūkumų nenustatyta, tačiau konkurencijos ir migracijos bylose jų išlieka. Konkurencijos bylose neužtikrinama veiksminga ex post patikrinimų teisminė kontrolė, nevisiškai naudojamasi neribota jurisdikcija sankcijų srityje ir trūksta aiškaus kriminalinės žvalgybos bei ikiteisminio tyrimo duomenų naudojimo teisinio pagrindo. Migracijos bylose nėra pakankamai aiškaus reikalavimo užtikrinimo priemonių taikymo standarto, nevisiškai realizuojama galimybė išskirtiniais atvejais teismui priimti sprendimą vietoj viešojo administravimo subjekto ir ne visada atskleidžiama sprendimą pagrindžiančių motyvų esmė nacionalinio saugumo atvejais. Disertacijoje pateikiami sisteminiai šių procesinių garantijų reguliavimo tobulinimo siūlymai.

The dissertation analyses the application of the right to a fair trial, as enshrined in international human rights instruments, in Lithuanian administrative proceedings. It focuses on civil service, competition law infringement and migration cases, revealing differences in the scope of fair trial guarantees depending on the nature and autonomous classification of the dispute. It systematically examines the right of access to a court, the scope of judicial review and procedural guarantees where classified information or information obtained through criminal intelligence or pre-trial investigations is used—issues previously addressed only fragmentarily in Lithuanian legal scholarship. No significant deficiencies were identified in civil service cases, while shortcomings remain in competition and migration cases. In competition cases, effective ex post judicial review of inspections is not ensured, courts do not fully exercise unlimited jurisdiction over sanctions, and the legal basis for using criminal intelligence and pre-trial investigation data is unclear. In migration cases, the standard for interim measures remains insufficiently clear, courts do not fully use their power in exceptional cases to decide a matter instead of the public authority, and the essence of the grounds for a decision is not always disclosed in national security cases. The dissertation proposes systemic improvements to the regulation of these procedural guarantees.

Monika Dumbrytė-Ožiūnienė

TEISĖS Į TEISINGĄ TEISMĄ TAIKYMO PROBLEMATIKA VALSTYBĖS TARNYBOS, KONKURENCIJOS IR MIGRACIJOS BYLOSE

Daktaro disertacija
Socialiniai mokslai, teisė (S 001)

Mykolo Romerio universitetas
Ateities g. 20, Vilnius
Puslapis internete www.mruni.eu
El. paštas roffice@mruni.eu
Tiražas 20 egz.

Parengė spaudai MB „Arhela“

Spausdino UAB „Ciklonas“
Žirmūnų g. 68, LT-09124, Vilnius
El. p. info@ciklonas.lt
https://ciklonas.lt/